

παραβαίνο
παραγράφω

πάρεργο, παρακράτος. ❷ κάποιου είδους σύγκριση, σχέση με αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: *παρόμοιος, παραβάλλω*. ❸ (σε ρήματα & τα παράγωγά τους) κίνηση προς κτ ή κτ: *παραδίδω*. ❹ αντίθεση προς αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: *παράλογος*.

Πολύ συχνά, το ίδιο ρ. συνδυάζεται με διάφορες σημ. του *παρα-*, οπότε και τα σύνθετα που προκύπτουν διαφέρουν αντίστοιχα σημασιολογικά: π.χ. *παραβλέπω*: 1. βλέπω πολύ καλά. 2. δε βλέπω, αγνοώ, δε δίνω σημασία. Τα δύο σύνθετα μπορεί να διαφέρουν και στην κλίση: έτσι, π.χ. το *παραδίνω* «δίνω κτ δικό μου σε κτ άλλο» σχηματίζει αόρ. *παρέδωσα*, ενώ το *παραδίνω* «δίνω κτ σε υπερβολικό βαθμό» σχηματίζει αόρ. *παραέδωσα*. Η διαφορά οφείλεται στο ότι τα σύνθετα με το επιτατικό *παρα-* είναι νεότεροι σχηματισμοί, οπότε και σχηματίζονται με νεότερους τ. των ρημάτων (π.χ. *παραδίνω* και όχι *παραδίδα*, *παραβλέπω* - *παραείδα*). Για τον ίδιο λόγο παρατηρείται και χασμωδία (*παραέδωσα*, *παραέκανα* κτλ.). Η σύνθεση με το επιτατικό *παρα-* είναι ιδιαίτερα παραγωγική: τα σύνθετα που παράγονται χρησιμοποιούνται κυρίως στον προφορικό ή/και οικείο λόγο, όπως επίσης πολύ συχνά σε εκφρ. με τη δομή «ΡΗΜΑ και παραΡΗΜΑ»: *βλέπω και παραβλέπω, βγαίνω και παραβγαίνω*.

παραβαίνο -ομαι • αόρ. [επίσ.] *παρέβην*: (μτβ.) δεν τηρώ κτ που έχει συμφωνηθεί επίσημα ή ανεπίσημα = παραβιάζω: ~ *υπόσχεση/όρκιο/νόμο*. **παραβάση** η. **παραβάτης** ο, **παραβάτης** & **-ίδα** & **-ισσα** η: πρόσωπο που παραβαίνει τον νόμο. **παραβατικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την παράβαση του νόμου ή τον παραβάτη. **παραβατικότητα** η.

παραβάλλω -ομαι (μτβ.) • πρτ. *παρέβαλλα*, αόρ. *παρέβαλα*, παθ. αόρ. *παραβλήθηκα*: (μτβ.) ❶ παραθέτω δύο πράγματα, γεγονότα, καταστάσεις κτλ. για σύγκριση = συγκρίνω: *Πολλές πόλεις είναι αρχοντικές, αλλά καμιά δεν παραβάλλεται με την Κων/πολη*. ❷ **παράβαλε** & **πρβ.** • προστ. (συνήθ. ως ένδειξη σε κείμενο) συγκρίνω με άλλο σημείο ενός κειμένου: *Παράβαλε/πρβ. σελίδα 3*. **παραβολή** η: ❶ το να παραβάλλει κτ κτ: ~ *της φαντασίας με την πραγματικότητα*. ❷ αλληγορική διήγηση: η ~ *του Ασώτου*. ❸ ΓΕΩΜ ανοιχτή καμπύλη: *Ο κύκλος, η έλλειψη, η ~ και η υπερβολή είναι κωνικές τομές*.

παραβιάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ δεν τηρώ υπόσχεση, συμφωνία κτλ. = παραβαίνο: *Παραβίασαν τη συμφωνία κι έτσι η επιχείρηση διαλύθηκε*. ❷

ενεργώ με βιαιότητα για να ανοίξω κτ ή για να μπω παράνομα σε χώρο: *Οι διαρρήκτες παραβίασαν την πόρτα του διαμερίσματος*. ❸ μπαίνω σε απαγορευμένο χώρο: *Ποια γυναίκα παραβίασε το άβατο του Αγίου Όρους; παραβίαση η.*

παραβλέπω² -ομαι • αόρ. *παρέβλεψα* & [λαϊκ.] *παράβλεψα*, παθ. αόρ. *παραβλέφθηκα*: (μτβ.) κάνω ότι δε βλέπω κτ, αγνοώ: *Είναι σημαντικό να ~ τα ελαττώματα των άλλων*. **παραβλέψη** η. ❸ σχ. **παρα-**.

παραγγέλλω & παραγγέλω -ομαι • πρτ. *παράγγελλα & παρήγγελλα*, αόρ. *παράγγελα & παρήγγελα*, παθ. αόρ. *παραγγέλθηκα*, μπλ. *παραγγεμένος*: (μτβ.) ❶ δίνω εντολή σε κτ για να προμηθευτώ κτ αγαθό: *Παρήγγελα σε επιπλοποιό το σαλόνι*. *Έχω παραγγείλει δυο καφέδες*. ❷ στέλνω σε κτ μήνυμα μέσω τρίτου: *Του παρήγγειλε να πάει σπίτι*. ❸ ΣΤΡΑΤ δίνω εντολή. **παραγγελία** η. **παραγγέλμα** το: προφορικό πρόσταγμα, εντολή: *στρατιωτικό/αθλητικό ~*.

παραγνωρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω λάθος στην αναγνώριση κτ: *Σας παραγνώρισα, νόμιζα πως ήταν η Ελένη*. ❷ κάνω λάθος εκτίμηση για κτ ή κτ = υποτιμώ: *Παραγνωρίζουν την αξία της, επειδή είναι κόρη κακόφημης ηθοποιού*. ❸ παθ. αποκτώ υπερβολική οικειότητα με κτ: *Πώς μου μιλάς έτσι; Νομίζω παραγνωριστήκαμε!* **παραγνώριση** η (στις σημ. 1 & 2).

παράγοντας ο: ❶ στοιχείο που συντελεί στη διαμόρφωση κατάστασης, αποτελέσματος κτλ.: *σημαντικός/ανασταλτικός ~*. *Είναι ~ σταθερότητας*. ❷ πρόσωπο που επηρεάζει καταστάσεις λόγω του ρόλου ή της θέσης του: ~ *της αθλητικής ηγεσίας/της τοπικής κοινωνίας*. ❸ ΜΑΘ αριθμός που πολλαπλασιάζεται με άλλους και παράγει το γινόμενο. **παραγοντισμός** ο: [μειωτ.] νοστοροπία, τάση στην οποία επικρατούν οι παράγοντες (σημ. 2) εις βάρος των πραγματικών θεσμών: *αθλητικός ~*. **παραγοντοποίηση** η: ΜΑΘ μετατροπή σε γινόμενο απλούστερων παραγόντων: ~ *πολυωνύμου*.

παράγραφος η: ❶ τμήμα γραπτού κειμένου με νοηματική ενότητα, που αποτελείται από μία ή περισσότερες περιόδους και αρχίζει από νέα σειρά: *μικρή/εκτεταμένη ~*. ❷ μικρό τμήμα επίσημου εγγράφου (π.χ. νόμου, κανονισμού, καταστατικού κτλ.): ~ *1 του άρθρου 14 του κανονισμού*.

παραγράφω² -ομαι • μπλ. *παραγραμμένος* & [επίσ.] *παραγεγραμμένος*: ΝΟΜ (μτβ.) *συνήθ. παθ.* ακυρώνω ό,τι ορίζει ο νόμος για αδικη-

παραβαίνο
παραβάλλω
παραβάση → παραβαίνο
παραβάτης → παραβαίνο
παραβάτιδα → παραβαίνο
παραβατικός → παραβαίνο
παραβατικότητα → παραβαίνο
παραβάτις → παραβαίνο
παραβάτισσα → παραβαίνο
παραβγαίνο → παρα-
παραβιάζω
παραβίαση → παραβιάζω
παραβλέπω¹ → παρα-
παραβλέπω²
παραβλέψη → παραβλέπω²
παραβολή → παραβάλλω
παραβρίσκομαι → σχ. πα-
ρευρίσκομαι
παραγγελία → παραγγέλλω
παραγγέλμα → παραγγέλλω
παραγγέλω → παραγγέλλω
παραγίνομαι → παρα-
παραγινώω → παρα-
παραγινώω
παραγνώριση → παραγνώριζω
παραγόντας
παραγοντισμός → παραγόντας
παραγοντοποίηση → παραγόντας
παραγραφή → παραγράφω²
παραγράφος
παραγράφω¹ → παρα-
παραγράφω²

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- παράγω
- παραγωγή → παράγω
- παραγωγικά → παράγω
- παραγωγικός → παράγω
- παραγωγικότητα → παράγω
- παράγωγο → παράγω
- παραγωγός → παράγω
- παράγωγος → παράγω
- παραδείγμα
- παραδειγματίζω → παράδειγμα
- παραδειγματικά → παράδειγμα
- παραδειγματικός → παράδειγμα
- παραδειγματισμός → παράδειγμα
- παραδεισένια → παράδεισος
- παραδεισένιος → παράδεισος
- παράδεισος
- παραδεικτός → παράδειγμα²
- παραδέχομαι¹ → παραδέχομαι²
- παραδέχομαι²
- παραδίδω
- παραδίνω¹ → παραπαράδίνω²
- παραδίνω² → παραδίδω
- παραδίπλα → παραπαράδοση
- παραδοσιακά → παραδίδω
- παραδοσιακός → παραδίδω
- παραδοσιακώς → παραδίδω
- παραδοτέος → παραδίδω
- παραδοχή → παραδέχομαι²
- παραείμαι → παραπαράξεσταιίνω
- παραπαράξεσταιίνω → παραπαράθαλάσσιος
- παραπαράθεση → παραπαράθετω
- παραπέτω

μα, δικαίωμα κτλ., συνήθως μετά από κπ χρονικό διάστημα: *Το αδίκημα πέραν της δεκαετίας παραγράφεται. παραγραφή η: ~ χρονών.*

σχ. **παρα-**.

Το *παραγράφω* «διαγράφω» αρχικά σήμαινε «παραμεβάλλω κτ σε γραπτό κείμενο», ενώ αργότερα «ζητώ δικαστική αναβολή».

παράγω -ομαι • πρτ. *παρήγα, αόρ. παρήγαγα, παθ. αόρ. (σπάν.) παράχθηκα & [επίσ.] παρήχθη*: ❶ δημιουργώ αγαθό: *Η περιοχή ~ καπνά. Το εργοστάσιο ~ ελαστικά. ~ έργο*: εργάζομαι αποτελεσματικά. ❷ δημιουργώ, κάνω να υπάρξει πράγμα, γεγονός, φαινόμενο κτλ.: *Η ταλάντωση της χορδής της κιθάρας ~ ήχο.* ❸ GRAMM σχηματίζω καινούρια λέξη προσθέτοντας κπ στοιχείο σε υπάρχουσα: *Το επίθετο «χαμογελαστός» παράγεται από το ρήμα «χαμογελώ».* **παραγωγή η**: το να παράγει κπ κτ, και αυτό που παράγεται: *βιομηχανική/μαζική ~. Η φετινή ~ κρασιού ήταν ανώτερη από την περσινή.* **παράγωγο το**: το αποτέλεσμα του παράγω. **παράγωγος -η -ο**: αυτός που παράγεται από κτ άλλο. **παραγωγός ο, η**: ❶ πρόσωπο που επαγγελματικά παράγει αγαθά: *~ γάλακτος.* ❷ πρόσωπο που χρηματοδοτεί ή επιβλέπει κινηματογραφικό, θεατρικό κτλ. έργο. **παραγωγικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την παραγωγή. ❷ αυτός που παράγει πολύ. **παραγωγικά** (επίρρ.). **παραγωγικότητα η**.

Αντί για τον τ. (*θα, να*) *παραγάγω*, πολύ συχνά ακούγεται ο τ. (*θα, να*) *παράξω*, ο οποίος όμως είναι λανθασμένος.

παραδείγμα το: ❶ οτιδήποτε θεωρούμε ενδεικτικό ή αντιπροσωπευτικό έννοιας, κατάστασης κτλ. και που χρησιμοποιούμε για να εξηγήσουμε, να αιτιολογήσουμε ή να αποδείξουμε κτ: *Δε σας καταλαβαίνω, θα μπορούσατε να μου δώσετε ένα ~; παραδείγματος χάρη (π.χ.): για παράδειγμα, ενδεικτικά.* ❷ ό,τι χρησιμεύει ως πρότυπο: *Δίνει το καλό/κακό ~. ~ προς μίμηση.* **παραδειγματίζω -ομαι**: (μτβ.) διδάσκω κπ χρησιμοποιώντας κπ ενέργεια, τιμωρία κτλ. ως παράδειγμα: *Η περιπέτεια του αδερφού του τον παραδειγματίσει κι άλλαξε συμπεριφορά. Τον τιμώρησε ανστηρά, ώστε να παραδειγματίσει και τους υπόλοιπους.* **παραδειγματισμός ο. παραδειγματικός -ή -ό**: αυτός που χρησιμεύει ως παρά-

δείγμα ή παραδειγματίζει: *~ τιμωρία. παραδειγματικά* (επίρρ.).

παράδεισος ο: ❶ **Παράδεισος: α.** (Παλαιά Διαθήκη) ο τόπος διαμονής των πρωτόπλαστων. **β.** (Καινή Διαθήκη) ουράνιος τόπος όπου πιστεύεται ότι πηγαίνουν οι ψυχές των δικαίων μετά τον θάνατο ≠ κόλαση. ❷ (μτφ.) μέρος ή κατάσταση όπου επικρατούν εξαιρετικές συνθήκες: *Τα νησιά Μπόρα-Μπόρα είναι ~! παραδεισένιος -α -ο*: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του παραδείσου (σημ. 2): *~ σπίτι/ατμόσφαιρα. παραδεισένια* (επίρρ.).

παραδέχομαι²: (μτβ.) ❶ αναγνωρίζω κτ ως αληθινό: *~ το λάθος μου, δε σου φέρθηκα σωστά!* ❷ αναγνωρίζω, εκτιμώ ικανότητες, χαρακτηριστικά κτλ. κπ: *Είναι αποτελεσματικός - τον ~.* **παραδοχή η**: το να παραδέχεται κπ κτ και αυτό που παραδέχεται: *Ενήργησα με την ~ ότι θα ήταν για το καλό όλων μας. παραδεκτός -ή -ό: αυτός τον οποίο παραδέχτηκε ή μπορεί να παραδεχτεί κπ: *~ άποψη.**

παραδίδω & [οικ.] παραδίνω² -ομαι • αόρ. *παρέδωσα, παθ. αόρ. παραδόθηκα*: (μτβ.) ❶ δίνω κτ στα χέρια κπ ≠ παραλαμβάνω: *Η επιστολή παραδόθηκε στον παραλήπτη.* ❷ δίνω κτ που ήταν δικό μου σε κπ ύστερα από συμφωνία, επίσημη ή ανεπίσημη ≠ παραλαμβάνω: *Του παρέδωσε τα κλειδιά του διαμερίσματος. Παρέδωσε τη διεύθυνση της εταιρείας στον νέο διευθυντή.* ❸ εμπιστεύομαι κπ ή κτ σε κπ για φύλαξη, προστασία κτλ.: *Σου ~ τα έγγραφα μου.* ❹ **παθ. α.** παύω να αντιστέκομαι ή να μάχομαι και τίθεμαι στην εξουσία ή στη διάθεση κπ: *Παραδόθηκε στην αστυνομία. Ο στρατός παραδόθηκε.* **β.** (μτφ.) αφήνομαι στο έλεος προσώπου, κατάστασης κτλ.: *Το σπίτι παραδόθηκε στις φλόγες. Παραδόθηκε στην απελπισία του.* ❺ διδάσκω μάθημα: *~ μαθήματα αγγλικών.* σχ. **δίνω. παραδοση η**: ❶ το να παραδίδει κπ κτ ή το να παραδίδεται: *~ δεμάτων / εξουσίας. ~ του στρατού άνευ όρων.* ❷ τα στοιχεία πολιτισμού ενός λαού, τα ήθη και έθιμα που τον χαρακτηρίζουν και τα οποία «παραδίδονται» από τη μια γενιά στην επόμενη: *Το έργο αυτό τιμά τη μουσική μας ~.* **παραδοσιακός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την παράδοση (σημ. 2): *~ γιορτή / κουζίνα.* ❷ [μειωτ.] αυτός που χαρακτηρίζεται από συντηρητισμό ≠ μοντέρνος, σύγχρονος: *~ αντιλήψεις. παραδοσιακά & -ώς* (επίρρ.). **παραδοτέος -α -ο**: αυτός που πρέπει να παραδοθεί. σχ. **παρα-**.

παραπέτω -ομαι & παρατίθεμαι • αόρ. *παρέθεσα*

& παράθεσα, παθ. αόρ. παρατέθηκα & [επίσ.] παρετέθη: (μτβ.) ❶ παρουσιάζω, αναφέρω κτ: ~ κάποιους στίχους του Καβάφη που ταιριάζουν στην περίπτωση. ❷ [επίσ.] προσφέρω γεύμα, δείπνο κτλ. σε κτ: Ο υπουργός παρέθεσε γεύμα στον Γάλλο ομόλογό του. ✍️ σχ. **θέτω**. **παράθεση** η: ❶ το να παραθέτει κτ κτ. ❷ ΓΛΩΣΣΟΜΟΙΟΤΥΠΩΤΟΣ ονοματικός προσδιορισμός.

παράθυρο το: ❶ άνοιγμα σε τοίχο ή πλευρά κλειστού χώρου που επιτρέπει να μπαίνει φως και αέρας στον χώρο, καθώς και η κατασκευή που το καλύπτει: Άνοιξε/κλείσε το ~ του σπιτιού/του αυτοκινήτου. Ο κλέφτης μπήκε από το ~. ❷ (σε τηλεοπτική εκπομπή) πλαίσιο που εμφανίζεται στην οθόνη και μέσω του οποίου επιτρέπεται η σύνδεση με ομιλητές που δε βρίσκονται στον ίδιο χώρο. ❸ (μτφ.) δυνατότητα χρήσης πλάγιων, παράνομων μέσων για να πετύχουμε κτ: Ο νόμος έχει πολλά ~. ❹ ΠΛΗΡΟΦΟΡΘΟΓΩΝΙΑ περιοχή που εμφανίζεται στην οθόνη υπολογιστή με το άνοιγμα εφαρμογής ή με την ενεργοποίηση εντολής. **παραθυράκι** το: υποκορ. στις σημ. 1 & κυρ. 3.

παραιτούμαι: ❶ (μτβ.) εγκαταλείπω με τη θέλησή μου θέση, αξίωμα ή δικαίωμα: ~ από τη δουλειά μου/από δικαστικός επιμελητής. ❷ (μτφ.) εγκαταλείπω κτ, αδυνατώ να το ολοκληρώσω ≠ αποσύρομαι: ~ από την ιδέα/τον αγώνα/την προσπάθεια. **παραίτηση** η: το να παραιτείται κτ και το έγγραφο με το σχετικό κείμενο.

παρακαλώ & -άω -ούμαι • παρακαλείς & -άς, παθ. αόρ. παρακλήθηκα: (μτβ.) ❶ ζητώ από κτ ευγενικά να κάνει κτ: Με ~ να τη βοηθήσω. ~ τον Θεό: εύχομαι: ~ να σας έχει πάντα καλά! ❷ ως τυπική έκφραση ευγένειας, που χρησιμοποιείται σε ερώτηση, ανταπόδοση ευχαριστίας, αποδοχή αίτησης, προειδοποίηση κτλ.: ~, τι θα θέλατε; Ευχαριστώ! ~! Μπορώ να καθίσω; ~! Σας ~, ησυχία! **παρακλήση** η. **παρακλητικός -ή -ό**: ~ φωνή/ύφος. **παρακλητικά** (επίρρ.).

παρακινώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) προτρέπω κτ να κάνει κτ (θετικό ή αρνητικό) = ωθώ, ενθαρρύνω, παροτρύνω ≠ αποτρέπω, αποθαρρύνω: Τον παρακίνησε να αντιδράσει. Τους ~ σε πράξεις βίας. **παρακίνηση** η. **παρακινήτης** ο. **παρακινήτικός -ή -ό**. **παρακινήτικά** (επίρρ.).

παρακολούθω -ούμαι: (μτβ.) ❶ ακολουθώ κτ με προσοχή, ώστε να μη με δει, και παρατηρώ την κάθε του κίνηση: Η αστυνομία ~ τον ύποπτο. ❷ βρίσκομαι κάπου ως θεατής ή ακροατής: Τη συναυλία παρακολούθησαν πολλοί θεατές. ❸ διδάσκομαι, παίρνω μαθήματα: ~ μαθήματα γαλ-

λικών. ❹ ενημερώνομαι για τις εξελίξεις σε κτ τομέα: Δεν ~ τα γεγονότα/τη μόδα. ❺ καταλαβαίνω κτ ή κτ: Δεν μπορώ να σε παρακολουθήσω έτσι γρήγορα που μιλάς! **παρακολούθηση** η. **παρακούω**²: (μτβ.) ❶ δεν υπακούω: ~ εντολή. ❷ ακούω λάθος και σχηματίζω λανθασμένη εντύπωση για κτ: Δεν είπα αυτό, παρακούσες! ✍️ σχ. **παρα-**.

παράλειπω -ομαι • αόρ. παρέλειψα & [προφ.] παράλειψα, παθ. αόρ. παραλείφθηκα & [επίσ.] παρελείφθην: (μτβ.) ❶ δεν περιλαμβάνω κτ ή κτ σε ένα σύνολο: Γιατί παρέλειψες όσα είπα; ❷ δεν κάνω κτ, σκόπιμα ή κατά λάθος: Μην παραλείπεις να ποτίζεις τα λουλούδια κάθε μέρα! **παράλειψη** η. **παρλειπόμενα** τα: κτ που παραλείπεται από επίσημη αναφορά, πρακτικά κτλ.: ~ συνάντησης.

Προσοχή: δεν μπερδεύουμε τα **παράλειψα & παρελείφθην** (αόρ. του **παράλειπω**) με τα **παράληφθηκα & παρελήφθην** (αόρ. του **παράλαμβάνω**).

παραληρώ: (αμτβ.) ❶ ΙΑΤΡ βρίσκομαι σε κατάσταση ψυχικής έντασης, χωρίς να έχω έλεγχο του λόγου και των πράξεών μου: ~ από το σοκ. ❷ (μτφ.) εκδηλώνω μεγάλο ενθουσιασμό για κτ: Το πλήθος ~ από συγκίνηση. **παραλήρημα** το. **παραληρηματικός -ή -ό**: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του παραληρήματος: ~ λόγος/τόνος. **παραληρηματικά** (επίρρ.).

παραλία η: η ζώνη της ξηράς στο σημείο που συναντά τη θάλασσα: Σε ποια ~ θα πάμε για μπάνιο; **παραλιακός -ή -ό**. **παραλιακά** (επίρρ.).

παραλλαγή η: μορφή λίγο διαφορετική από το πρωτότυπο: Το απόσπασμα αυτό αφορά ~ του αρχικού ποιήματος. **στολή παραλλαγής**: ΣΤΡΑΤ στολή στρατιωτών για παραπλάνηση του εχθρού = καμουφλάζ. **παραλλάσσω & [οικ.] παραλλάζω**.

παράλληλος -η -ο: ❶ ΓΕΩΜ (για ευθείες, γραμμές) αυτός που όλα τα σημεία του απέχουν εξίσου από τα σημεία του άλλου και δεν τέμνονται ποτέ: παράλληλες ευθείες/παράλληλοι δρόμοι. ❷ αυτός που γίνεται συγχρόνως ή είναι αντίστοιχος με κτ ή κτ άλλο: ~ σύνδεση/προγραμματισμός/εκδήλωση. **παράλληλος** ο: ΓΕΩΓΡ παράλληλος προς τον ισημερινό νοητός κύκλος που δηλώνει το γεωγραφικό πλάτος μιας περιοχής, καθώς και η γραμμή που τον παριστάνει στους χάρτες: ~ και μεσημβρινοί. **παράλληλος** η: παράλληλη ευθεία ή οδός: Το μαγαζί βρίσκεται στην τρίτη ~ δεξιά.

παραθυράκι → παράθυρο
παράθυρο
παραιτήση → παραιτούμαι
παρακαλώ
παρακάμπτω → παρα-
παρακίνηση → παρακινώ
παρακινήτης → παρακινώ
παρακινήτικά → παρακινώ
παρακινήτικός → παρακινώ
παρακινώ
παρακλάδι → παρα-
παρακλήση → παρακαλώ
παρακλητικά → παρακαλώ
παρακλητικός → παρακαλώ
παρακαμάζω → παρα-
παρακαμή → παρα-
παρακαμικός → παρα-
παρακοιμάμαι → παρα-
παρακολούθηση → παρακο-
λουθώ
παρακολουθώ
παρακούω¹ → παρα-
παρακούω²
παρακράτος → παρα-
παρακτικός → παρα-
παραλειπόμενα →
παράλειπω
παράλειπω
παράλειψα → παραλείπω
παράλειψη → παραλείπω
παράληρημα →
παράληρώ
παραληρηματικά →
παραληρημα
παραληρηματικός →
παραληρώ
παραληρώ
παραλήφθηκα →
παράλαμβάνω
παραλία
παραλιακά → παραλία
παραλιακός → παραλία
παραλλαγή
παραλλάζω → παραλλαγή
παραλλάσσω → παραλλαγή
παράλληλα → παράλληλος
παραλληλίω → παράλληλος
παράλληλος
παράλληλος
παραλήλω → παράλληλος
παράλογα → παρα-
παραλογίζομαι → παρα-
παραλογισμός → παρα-
παραλόγος → παρα-

Π

παράλυο
παραπέμω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

παράλυση → παραλύω
παράλυτη → παραλύω
παράλυτος → παραλύω
παράλυω
παραμεθόριος → παρα-
παραμέλση → παραμελώ
παραμελώ
παραμεθόριος → παρα-
παραμέλση → παραμελώ
παραμελώ
παραμενών¹ → παρα-
παραμενών²
παραμέρα
παραμερίζω → παραμέ-
παραμέρος → παραμέρα
παραμετρικά → παράμετρος
παραμετρικός →
παραμέτρος
παραμέτρος
παραμικρός
παραμιλητό → παραμιλώ²
παραμιλώ¹ → παρα-
παραμιλώ²
παραμονή¹ → παραμενών²
παραμονή²
παραμορφώνω¹ → παρα-
παραμορφώνω²
παραμόρφωση →
παραμορφώνω²
παραμορφωτικά → παρα-
μορφώνω²
παραμορφωτικός →
παραμορφώνω²
παραμύθι
παρανόηση → παρα-
παρανομία → παρα-
παρανόμος → παρα-
παρανομώ → παρα-
παρανώ → παρα-
παραξένα → παραξενός
παραξενεύω → παραξενός
παραξενιά → παραξενός
παραξενός
*παραξω → σχ. παράγω
παραοικονομία → παρα-
παραπαιδεία → παρα-
παραπαίω
παραπανίσιος → παρα-
παραπάνω → παρα-
παραπεμπτικό →
παραπέμω
παραπεμπτικός →
παραπέμω
παραπέμω

παραλληλίζω -ομαι: (μτβ.) βάζω κτ παράλλη-
λα σε κτ άλλο, συχνά για να τα συγκρίνω (&
μτφ.). **παράλληλα & παραλλήλως** (επίρρ.).

παραλύω • αόρ. **παρέλυσα**, μπτ. **παραλυμένος:**
❶ **α.** (αμτβ., για ανθρ. ή μέλη του σώματος) χά-
νω την ικανότητα κίνησης: *Παρέλυσε το δεξί
μου χέρι.* **β.** (μτβ.) κάνω κτ να παραλύσει: *Το
χτύπημα στη σπονδυλική στήλη του παρέλυσε
και τα δύο πόδια.* ❷ (μτφ.) **α.** (αμτβ.) αδυνα-
τώ να αντιδράσω, χάνω τον ρυθμό, τη σωστή
λειτουργία μου: ~ από φόβο/συγκίνηση. *Πα-
ρέλυσε η χώρα από την απεργία.* **β.** (μτβ.) κά-
νω κτ να μην μπορεί να αντιδράσει ή να χά-
σει τον ρυθμό του: *Η ξαφνική χιονοθύελλα
παρέλυσε τις οδικές μετακινήσεις.* **παραλύση**
η. **παραλύτος -η -ο. παραλύτος ο, -η η.**

παραμελώ -ούμαι: (μτβ.) δεν ασχολούμαι όσο
θα έπρεπε με κτ ή κτ: ~ τα παιδιά/τα μαθη-
ματά μου. ❧ σχ. **αμελώ. παραμέληση η.**

παραμενών² • αόρ. **παρέμεινα**, απαρ. **παραμεί-
νει:** (αμτβ.) ❶ μένω κάπου για κτ χρονικό
διάστημα: *Πρέπει να παραμείνει στο κρεβά-
τι για τρεις εβδομάδες.* ❷ μένω, διατηρούμαι
στην ίδια κατάσταση: *Παρέμεινε δύσπιστος
μέχρι το τέλος.* **παραμονή¹ η:** το να παραμέ-
νει κτ κάπου (σημ. 1) = διαμονή: *Η ~ μας στο
νησί ήταν πολύ ευχάριστη.* ❧ σχ. **παρα-**

παραμέρα (επίρρ.): στην άκρη, σε απομακρυ-
σμένο μέρος. **παραμέρος -η -ο:** αυτός που
βρίσκεται παραμέρα. **παραμερίζω -ομαι:** ❶
(αμτβ.) πηγαίνω παραμέρα: *Παραμερίστε, να
περάσουν οι τραυματίες!* ❷ (μτβ.) βάζω κτ
παραμέρα: *Παραμέρισε την καρέλλα, για να
περάσω.* (& μτφ.) *Παραμέρισε τον εγωισμό
σου!* ❸ (μτφ., μτβ.) παίρνω τη θέση κτ, χωρίς
να τη δικαιούμαι = παραγωνίζω: *Τους πα-
ραμέρισε όλους και ανέλαβε την αρχηγία.*

παραμέτρος η: ❶ ΜΑΘ η σταθερά μιας συνάρτη-
σης, η οποία, παίρνοντας διάφορες τιμές, δί-
νει σειρά νέων συναρτήσεων. ❷ κάθε στοιχείο
που αλλάζει επηρεάζοντας τον χαρακτήρα,
την εξέλιξη κτλ. ενός θέματος: *Είναι ~ που
επηρεάζει αρνητικά την υπόθεση.* **παραμε-
τρικός -ή -ό. παραμετρικά** (επίρρ.).

παραμικρός -ή -ό: ελάχιστος: *Δεν έχω τον ~ εν-
δοιασμό.*

παραμιλώ² & -άω: (αμτβ.) ❶ μιλάω λέγοντας
ασυναρτησίες: ~ από το ποτό/τον πυρετό. ❷
μιλάω μόνος μου = μονολογώ: *Περπατούσε
και παραμιλούσε.* **παραμιλητό το.** ❧ σχ.
παρα-

παραμονή² η: η ημέρα πριν από αυτή για την

οποία γίνεται λόγος = προηγούμενη: ~ *Πρω-
τοχρονιάς. Την ~ της αναχώρησής του ετοι-
μασε τις βαλίτσες.*

παραμορφώνω² -ομαι: ❶ (μτβ.) αλλάζω προς το
χειρότερο τη μορφή, τα χαρακτηριστικά προ-
σώπου ή πράγματος: *Το λεωφορείο παρα-
μορφώθηκε από τη σύγκρουση.* ❷ (μτφ., μτβ.,
για αντίληψη, γεγονός κτλ.) αλλάζω κτ σκό-
πιμα, ώστε να απέχει από την πραγματικότη-
τα = αλλοιώνω, διαστρεβλώνω, παραποιώ:
*Επίτηδες παραμόρφωσε τα γεγονότα στη διή-
γησή του, για να μη μάθουμε την αλήθεια.* **πα-
ραμόρφωση η. παραμορφωτικός -ή -ό. παρα-
μορφωτικά** (επίρρ.). ❧ σχ. **παρα-**

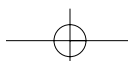
παραμύθι το: ❶ εξιστόρηση φανταστικών γεγο-
νότων για ψυχαγωγικό σκοπό, κυρίως για
παιδιά: *Το ~ καλλιεργεί τη φαντασία των
παιδιών.* ❷ (μτφ.) ψέμα: *Άσε τα ~ και πες μου
τι έγινε πραγματικά!*

Από το μsn. **παραμύθι** από τα **παρά** + **μύθος**. Η
σημ. του διαφέρει από το ΑΕ **παραμύθιον** «παράι-
νεση, παρηγοριά».

παραξενός -η -ο: ❶ αυτός που προκαλεί έκπλη-
ξη λόγω της διαφορετικότητάς του = περίε-
ργος, αλλόκοτος: ~ υπόθεση. ❷ (για πρόσ.) αυ-
τός που είναι ιδιόρρυθμος ή που δε γίνεται
εύκολα κατανοητός από τους γύρω του: *Ο
Γιάννης ήταν πάντα ~ παιδί. = ιδιότροπος.*
παραξένα (επίρρ.). **παραξενιά η. παραξε-
νεύω -ομαι:** ❶ (μτβ.) προκαλώ απορία σε κτ
με κτ που λέω ή κάνω: *Με παραξενεύει η άρ-
νησή του. = ξενίζω.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι ιδιόρ-
ρυθμος, δύστροπος: *Γέρασε και παραξένεψε.*

παραπαίω • μόνο ενστ. και πρτ. **παρέπαια &
(σπάν.) παράπαια:** (αμτβ., για πρόσ.) χάνω
την ισορροπία μου, περπατώ σαν να είμαι
έτοιμος να πέσω = τρεκλίζω, παραπατώ: *Πα-
ρέπαιε από το ποτό.* (& μτφ.): *Η χώρα παρα-
παίει εξαιτίας της ανίκανης διακυβέρνησης.*

παραπέμω -ομαι • αόρ. **παρέπεμψα**, παθ. αόρ.
παραπέμφθηκα: (μτβ.) ❶ στέλνω κτ ή κτ στο
αρμόδιο πρόσωπο ή όργανο: *Παρέπεμψε την
υπόθεση στο συμβούλιο των καθηγητών.* ❷
ΝΟΜ οδηγώ κτ σε δίκη: *Τον παρέπεμψαν για
ληστεία.* ❸ αναφέρω κτ ή κτ ως πηγή για τα
λεγόμενά μου: *Ο υπουργός παρέπεμψε τους
δημοσιογράφους σε προηγούμενη δήλωσή
του.* ❹ θυμίζω κτ ή κτ άλλο: *Η αυταρχική
στάση του διευθυντή ~ σε άλλες εποχές.* **πα-
ραπομπή η. παραπεμπτικός -ή -ό:** αυτός που

υλοποιεί την παραπομπή: ~ απόφαση/σημείωμα. **παραπεμπτικό** το: παραπεμπτικό έγγραφο: ~ ιατρού.

Το ΑΕ ρ. *παραπέμπτω* είχε τη σημ. «στέλνω επιπλέον, μεταφέρω», ενώ στα μσν. χρόνια είχε γίνει «στέλνω σε κπ».

παραπλανώ -όμαι • -άς: (μτβ.) οδηγώ κπ σε λανθασμένη εκτίμηση = ξεγελώ, εξαπατώ: *Παραπλάνησε και τις δυο αδερφές του και τους πήρε όλα τα χρήματα. παραπλάνηση* η. **παραπλανητικός -ή -ό. παραπλανητικά** (επίρρ.).

παραπληρωματικός -ή -ό: αυτός που συμπληρώνει κπ άλλο. **παραπληρωματικές γωνίες**: ΓΕΩΜ γωνίες που το άθροισμά τους ισούται με 180°.

παραποιώ -ούμαι: (μτβ.) σκόπιμα αλλάζω ή εμφανίζω κτ διαφορετικό από ό,τι είναι: *Παραποίησε τα λόγια μου. παραποιημένα στοιχεία. παραποίηση* η.

παράπονο το: ❶ συναίσθημα ή έκφραση πικρίας και απογοήτευσης για κτ: *Έχω ~ από τη φίλη μου, που δε με παίρνει ούτε τηλέφωνο!* ❷ συνήθ. πληθ. έκφραση διαμαρτυρίας σε επίσημη αρχή: *Έκαναν παράπονα στον δήμαρχο για την καθαριότητα. παραπονιέμαι* & **-ούμαι**: (αμτβ.) κάνω παράπονα. **παραπονιάρικος -η -ο**: αυτός που εκφράζει παράπονο: ~ φωνή. **παραπονιάρικα** (επίρρ.). **παραπονετικός -ή -ό. παραπονετικά** (επίρρ.).

παράπτωμα το: παράβαση ηθικού κανόνα ή νόμου: *Πέφτω σε/διαπράττω ~*.

παράρτημα το: ❶ (για επιχειρήσεις, οργανισμούς κτλ.) αυτόνομο τμήμα οργανισμού, που συνδέεται λειτουργικά με το κεντρικό: *Το κατάστημά μας έχει δέκα παραρτήματα στην επαρχία.* ❷ συμπληρωματικό τμήμα εντύπου, βιβλίου κτλ. με συγκεκριμένο περιεχόμενο: *Το ~ περιλαμβάνει το ευρετήριο όρων.* ❸ ειδική έκδοση εφημερίδας για έκτακτο και επειγόν θέμα της επικαιρότητας: *έκτακτο ~ για τον πόλεμο στο Ιράκ.*

παράσημο το: διάκριση που δίνεται σε κπ από επίσημες αρχές για επιβράβευση των υπηρεσιών, ενεργειών του κτλ.: *Του απένειμαν ~ για την προσφορά του στα Γράμματα. παρασημοφορώ -ούμαι* (μτβ.). **παρασημοφόρηση** η.

παράσιτο το: ❶ φυτικός ή ζωικός οργανισμός που ζει και αναπτύσσεται σε βάρος άλλου: *Ένα ~ απειλεί να πνίξει το δέντρο.* = (για φυτά) ζιζάνιο. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που ζει σε βάρος άλλων:

Ζει σε βάρος της οικογένειάς του, είναι ~ της κοινωνίας. ❸ πληθ. αλλοιώσεις στη μετάδοση ήχου και εικόνας, που οφείλονται σε κακή λήψη του σήματος: *Κλείσε το ραδιόφωνο, κάνει πολλά ~!* **παρασιτικός -ή -ό**: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του παράσιτου (σημ. 1 & 2) ή προκαλείται από παράσιτα: ~ οργανισμός/τρόπος ζωής/ασθένεια. **παρασιτικά** (επίρρ.).

παρασκευάζω -ομαι: (μτβ.) ετοιμάζω, κατασκευάζω κπ από διάφορα υλικά: ~ φάρμακο/άρωμα. **παρασκευή** η. **παρασκευάσμα** το: αυτό που έχει παρασκευαστεί. **παρασκευαστής** ο, **-άστρια** η. **παρασκευαστικός -ή -ό. παρασκευαστικά** (επίρρ.).

παρασκήνιο το: ❶ συνήθ. πληθ. ο χώρος πίσω και δίπλα από τη σκηνή του θεάτρου, που δεν είναι ορατός στους θεατές: *Τα καμαρίνια των ηθοποιών βρίσκονται στα ~.* ❷ (μτφ.) μυστικές διαδικασίες και δραστηριότητες ≠ προσκήνιο: *Στο ~ της ψηφοφορίας έγιναν πολλές μυστικές συνεννοήσεις. παρασκηνιακός -ή -ό*: ~ κινήσεις/σχόλια. **παρασκηνιακά** (επίρρ.): *Κινήθηκε ~*.

παρασύρω & [οικ.] παρασέρνω -ομαι • αόρ. *παράσυρα* & *παρέσυρα*, παθ. αόρ. *παρασύρθηκα*, μπλ. *παρασυρμένος*: (μτβ.) ❶ ωθώ κπ ή κτ ορμητικά, κάνοντάς το(ν) να μετακινηθεί ή προκαλώντας αλλαγή της πορείας του: *Οι ισχυροί άνεμοι παρέσυραν στέγες και αυτοκίνητα. Φορητό παρέσυρε ποδηλάτη.* ❷ (μτφ.) ωθώ κπ σε αρνητική συμπεριφορά ή πράξεις: *Τον παρέσυρε στα ναρκωτικά.*

παρατάσσω -ομαι • αόρ. *παρέταξα*, παθ. αόρ. *παρατάχθηκα* & *παρατάχθηκα*, μπλ. *παραταγμένος & [επίσ.] παρατεταγμένος*: ❶ τοποθετώ κπ ή κτ το(ν) ένα(ν) δίπλα στο(ν) άλλο: *Ο λοχίας παρέταξε τους στρατιώτες σε σειρές για την επιθεώρηση.* ❷ διατυπώνω κτ με σειρά: *Παρετάξαμε όλα μας τα επιχειρήματα, αλλά δεν τον πείσαμε. παρατάξη* η: ❶ τοποθέτηση προσώπων ή πραγμάτων σε σειρά: *Η ~ της ομάδας στο γήπεδο έγινε κανονικά.* ❷ ομάδα (πολιτική, ιδεολογική) στην οποία εντάσσεται κπ: *η αριστερή και η δεξιά ~.* ❸ ΓΛΩΣΣ σύνδεση ισοδύναμων προτάσεων ή φράσεων, οι οποίες τοποθετούνται η μία δίπλα στην άλλη και συνδέονται με παρατακτικό σύνδεσμο. ⚡ **σύνδεσμος**.

παρατείνω -ομαι • πρτ. & αόρ. *παρέτεινα*, παθ. αόρ. *παρατάθηκα*, μπλ. *παρατεταγμένος*: (μτβ.) κάνω κτ να διαρκέσει πιο πολύ από το κανονικό ή το προγραμματισμένο: *Παρετίνεται η προθεσμία υποβολής αιτήσεων. παρατάση* η.

παραπλάνηση → παραπλανώ
παραπλανητικά → παραπλανώ
παραπλανητικός → παραπλανώ
παραπλάνω → παραπλάνω
παραπλήρωματικός → παραπλήρωματικός
παραπλήσιος → παραπλήσιος
παραποιώ → παραποιώ
παραποίηση → παραποίηση
παραπομπή → παραπέμπτω
παραπονετικά → παράπονο
παραπονετικός → παράπονο
παραπονιάρικα → παράπονο
παραπονιάρικος → παράπονο
παραπονιέμαι → παράπονο
παραπόνουμαι → παράπονο
παραπόρτι → παραπαροτάμιος → παραπαροτάμιος → παραπαράπτωμα
παραρήματα → παράσημο
παρασέρνω → παρασήμο
παρασήμοφορηση → παράσημο
παρασημοφόρο → παράσημο
παρασιτικά → παράσιτο
παρασιτικός → παράσιτο
παρασίτο
παρασκευάζω
παρασκευάσμα → παρασκευάζω
παρασκευαστής → παρασκευάζω
παρασκευαστικά → παρασκευάζω
παρασκευαστικός → παρασκευάζω
παρασκευάστρια → παρασκευάζω
παρασκευή → παρασκευάζω
παρασκηνιακά → παρασκήνιο
παρασκηνιακός → παρασκήνιο
παρασκήνιο
παράσταση → παριστάνω
παραστατικά → παριστάνω
παραστατικός → παριστάνω
παραστατικότητα → παριστάνω
παραστήνω
παραστήνω
παρατακτικός → παρατάσσω
παρατάση → παρατάσσω
παρατείνω
παρατείνω

παρατήρηση → παρατηρώ
 παρατηρητήριο → παρατηρώ
 παρατηρητής → παρατηρώ
 παρατηρητικά → παρατηρώ
 παρατηρητικός → παρατηρώ
 παρατηρήτρια → παρατηρώ
 παρατηρώ
 παρατίθεμαι → παραθέτω
 παρατυπία → παρα-
 παράτυπος → παρα-
 παρατυπό → παρα-
 παρατώ
 παραφορώνω → παρα-
 παραφρονώ → παρα-
 παραφροσύνη → παρα-
 παράφρων → παρα-
 παραφρασία → παρα-
 παράφρωνος → παρα-
 παραχώρηση → παραχωρώ
 παραχωρητικά → παραχωρώ
 παραχωρητικός → παραχωρώ
 παραχωρώ
 παρέα
 παρεϊστικά → παρέα
 παρεϊστικός → παρέα
 παρεκκλησιαστικός → παρα-
 παρεκκλίνω
 παρέκκλιση → παρεκκλίνω
 παρέλαβα → παραλαμβάνω
 παρέλαση → παρελαύνω
 παρελαύνω
 παρέλευση
 παρελήφθην → παραλαμβάνω
 παρελθόν
 παρελθοντικός → παρελθόν
 παρελθών → παρελθόν
 παρεμβάινω
 παρεμβάλλω
 παρέμβαση → παρεμβάινω
 παρεμβατικά → παρεμβάινω
 παρεμβατικός → παρεμβάινω
 παρεμβολή → παρεμβάλλω
 παρεμποδίζω
 παρεμπόδιση → παρεμποδίζω

παρατηρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ εξετάζω προσεκτικά με το βλέμμα μου κτ: *Για να βρείτε τις διαφορές, να παρατηρήσετε τις δύο εικόνες προσεκτικά.* ❷ αντιλαμβάνομαι, διαπιστώνω, συμπεραίνω κτ: *Η δασκάλα παρατήρησε ότι τελευταία απουσιάζεις συχνά.* **παρατήρηση η:** ❶ το να παρατηρεί κτ κτ και το αποτέλεσμα: ~, *πείραμα και δοκιμή. Η προσεκτική ~ του φαινομένου συντέλεσε στη μελέτη του. Έκανε εύστοχες ~ για τα αίτια του δυστυχήματος.* ❷ σχόλιο σε συζήτηση: *Απάντησε στην ~ του συνομιλητή του.* ❸ αρνητικός σχολιασμός, επίκριση: *Έκανε παρατηρήσεις στον μαθητή για τη συμπεριφορά του.* **παρατηρητής ο, παρατηρήτρια η, παρατηρητήριο το:** θέση ή ειδική κατασκευή, από όπου μπορούμε να έχουμε γενική άποψη του χώρου. **παρατηρητικός -ή -ό, παρατηρητικά** (επίρρ.).

παρατώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) εγκαταλείπω, αφήνω κτ ή κτ: *Παράτησε την οικογένειά του και έφυγε.* **παράτα με/μας!:** μη με ενοχλείς άλλο: *Παράτα με πια, μη με ρωτάς!*

παραχωρώ -ούμαι: (μτβ.) δίνω σε κτ κτ που μου ανήκει, το δικαιούμαι ή το είχα προηγουμένως στην κατοχή μου = προσφέρω, δίνω, [επίσ.] εκχωρώ: *Παραχώρησε τη θέση του στον άλλο συνυποψήφιο.* **παραχώρηση η, παραχωρητικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την παραχώρηση: ~ **πρόταση:** ΓΛΩΣΣ είδος δευτερεύουσας πρότασης που εκφράζει παραχώρηση. **παραχωρητικά** (επίρρ.).

Από το ελνστ. *παραχωρω* «χορηγώ», με αρχική σμ. «αποτραβιέμαι» (από το *παρά + χωρέω-ω* «προσφέρω χώρο, θέση σε κτ»).

παρέα η: ❶ σύνολο ατόμων με στενούς φιλικούς δεσμούς και συχνή συναναστροφή, και (συνεκδ.) ο φίλος/η φίλη: *Έφυγε με την ~ του στα νησιά. Ο σκύλος/τα βιβλία είναι η ~ μου.* = συντροφιά. ❷ φιλική συναναστροφή: *Κάνουμε καλή ~ με τον Γιάννη. Ήρθε να μου κάνει ~.* ❸ (ως επίρρ.) μαζί: *Βγαίνουμε ~ από παλιά.* **παρεϊστικός -η -ο:** αυτός που έχει χαράκτηρα φιλικό και ομαδικό ή ανήκει σε παρέα: ~ **στέκι/αστεία. παρεϊστικά** (επίρρ.).

παρεκκλίνω • πρτ. & αόρ. [επίσ.] παρεξέκλινα: (μτβ., + γεν. /από) ❶ αλλάζω πορεία, μετατοπίζομαι ελαφρώς σε σχέση με την αρχική μου πορεία: *Το αεροσκάφος παρεξέκλινε της πορείας του και χάθηκε από το ραντάρ.* ❷ (μτφ.) απομακρύνομαι από αρχές, στόχους κτλ.: *Η*

επιτροπή δε θα παρεκκλίνει από τον κανονισμό. **παρέκκλιση η.**

παρελαύνω • αόρ. παρέλασα & [επίσ.] παρήλασα: (αμτβ.) ❶ βαδίζω οργανωμένα σε ειδικούς σχηματισμούς μαζί με ομοειδές σύνολο ανθρώπων στο πλαίσιο εορτασμού κτ γεγονός: *Για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου παρέλασαν οι μαθητές όλων των σχολείων.* ❷ (για πρόσωπα, γεγονότα, καταστάσεις κτλ.) περνάω σε σειρά, ο ένας μετά τον άλλο: *Από το μυαλό μου παρέλασαν όλες οι κακές στιγμές που είχα ζήσει μαζί του.* **παρέλαση η.**

παρέλευση η: [επίσ.] το πέρασμα του χρόνου = πάροδος: *Μετά την ~ 3 ετών οι καταναλωτές δεν έχουν πλέον δικαίωμα προσφυγής.* **παρέρχομαι:** λήγει η διάρκειά μου, παύω να υπάρχω = περνάω: *Παρήλθε ο κίνδυνος.* **σχ. παρελθόν.**

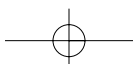
παρελθόν το: ❶ το χρονικό διάστημα που έχει περάσει ≠ παρόν, μέλλον: *Αυτό δεν ίσχυε στο ~, όμως τώρα ισχύει.* ❷ ό,τι έχει ήδη ζήσει ένα πρόσωπο, ένα έθνος, ένας λαός κτλ.: *Θα ερευνησω το ~ της. Το ένδοξο ~ της Ελλάδας.* **παρελθών -ούσα -όν:** [επίσ.] αυτός που προσδιορίζει χρονικά αυτό που έχει περάσει: *κατά τους παρελθόντες μήνες/αιώνες.* **παρελθοντικός -ή -ό.**

Η λ. *παρελθόν* είναι το ουδ. της μτχ. αορ. του ρ. *παρέρχομαι*, από το οποίο παράγεται επίσης και η λ. *παρέλευση*.

παρεμβάινω • πρτ. παρενέβαινα, αόρ. [επίσ.] παρενέβην: (αμτβ.) ❶ παρεμβάλλομαι, μπαίνω στη μέση ή μεσολαβώ με κτ σκοπό σε μια διαδικασία που αφορά τρίτους: *Χρειάστηκε να παρεμβεί η αστυνομία, για να διαλυθούν οι διαδηλωτές.* ❷ παίρνω μέρος σε κτ, με σκοπό να επιβάλλω την άποψή μου: *Συγγνώμη, δεν ήθελα να παρεμβω στη δουλειά σας.* **παρέμβαση η, παρεμβατικός -ή -ό, παρεμβατικά** (επίρρ.).

παρεμβάλλω -ομαι • πρτ. παρενέβαλλα, αόρ. παρενέβαλα, παθ. αόρ. παρεμβλήθηκα: (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ ή κτ μεταξύ άλλων: *Μεταξύ των αφηγήσεων παρεμβάλλονται εικόνες της τραγωδίας.* ❷ παθ. μπαίνω μεταξύ ατόμων που συζητούν ή διαπραγματεύονται για κτ, ώστε να διευκολύνω την επικοινωνία τους: *Παρεμβλήθηκε ως διαμεσολαβητής με σκοπό να τους συμφιλιώσει.* **παρεμβολή η.**

παρεμποδίζω -ομαι: (μτβ.) προβάλλω εμπόδια, δεν επιτρέπω να συμβεί κτ: *Παρεμποδίστηκε*

παρεμφερής
παριστάνω

η ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων λόγω της γενικής απεργίας. **παρεμπόδιση** η.

παρεμφερής -ής -ές: αυτός που έχει πολλές ομοιότητες, είναι σχεδόν ίδιος με κπ άλλο = παρόμοιος, παρὰπλήσιος: ~ ονομασία/δημοσίτευση. **σχ. αγενής. παρεμφερώς** (επίρρ.).

παρενέργεια η: ανεπιθύμητη και επιπρόσθετη επίδραση που έχει ένα φάρμακο στον ασθενή: Το φάρμακο αποσύρθηκε, γιατί είχε σοβαρές ~ στο ήπαρ.

παρένθεση η: ❶ το σημείο στίξης (), στο οποίο περιλαμβάνεται σχόλιο που επεξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα: *Ανοίγω/κλείνω ~. Βάλε τη λέξη μέσα σε ~.* ❷ παρέκκλιση από το κυρίως θέμα: *Στο σημείο αυτό θα κάνω μια μικρή ~.* ❸ (μτφ.) κτ με σύντομη διάρκεια που παρεμβάλλεται σε μια πορεία: *Η περιπέτεια αυτή ήταν μια ευχάριστη ~ στη μονοτονία της καθημερινής ζωής μας. παρενθετικός -ή -ό. παρενθετικά & -ώς* (επίρρ.).

παρεξηγώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) ❶ δίνω λανθασμένη ερμηνεία σε ιδέα, δήλωση, γεγονός κτλ. = παρερμηνεύω, παρὰνοώ: *Παρεξηγήσατε τις προθέσεις μου/όσα σας είπα.* ❷ παθ. προσβάλλομαι από τη συμπεριφορά, τα λεγόμενα κπ: *Παρεξηγήθηκε και δε μου μιλά πια.* ❸ μπ. (για πρόσ. ή πργ.) αυτός στον οποίο δεν έχει δοθεί η σημασία και η αξία που του αρμόζει: *Πρόκειται για ~ όρο/θεσμό.* **παρεξήγηση** η: ❶ εσφαλμένη εντύπωση που έχει κπ ή του δημιουργείται: *Πρόκειται για ~ της πρόθεσής σου.* ❷ διάσταση που δημιουργείται μεταξύ προσώπων, συνήθως λόγω παρανόησης: *Δημιουργήθηκε ~ ανάμεσά τους. Λύθηκε η ~. παρεξηγήσιμος -η -ο. παρεξηγήσιμα* (επίρρ.).

Οι σημ. 1 και 3 του ρ. προέρχονται από το ΑΕ *παρεξηγοῦμαι* «ερμηνεύω σφάλερα».

παρερμηνεύω -ομαι: (μτβ.) κατανοώ κτ λανθασμένα και του δίνω τη δική μου εξήγηση = παρεξηγώ, παρὰνοώ: *Παρερμηνέυσες τις συμβουλές μου - εγώ δεν το είπα αυτό!* **παρερμηνεία** η. **παρερμηνεύσιμος -η -ο. παρερμηνεύσιμα** (επίρρ.).

παρευρίσκομαι • αόρ. *παρευρέθηκα* & [επίσ.] *παρευρέθην:* (αμτβ.) βρίσκομαι, είμαι παρών σε χώρο, οργανωμένο γεγονός κτλ. = παρίσταμαι ≠ απουσιάζω, λείπω: *Στην τελετή παρευρέθησαν γονείς και μαθητές.* **σχ. ενίσταμαι.**

Προέρχεται από την πρόθ. *παρ(ά) + εύρισκομαι* «βρίσκομαι εκεί κοντά», μτφρδ. από το γαλλ. *y être*, και είναι διαφορετικό από το ΑΕ ρ. *παρευρίσκω -ομαι* «ανακαλύπτω επιπλέον». **Προσοχή:** ο τ. *παρὰβρίσκομαι* σημαίνει «βρίσκομαι πολύ συχνά με κπ». **σχ. παρὰ-.**

παρέχω -ομαι • πρτ. *παρέιχα*, απαρ. *παράσχει*, παθ. αόρ. *παρὰσχέθηκα:* [επίσ.] (μτβ.) προσφέρω, δίνω κτ σε κπ: ~ *υπηρεσίες/προσασία/εγγυήσεις/λύσεις.* **Αμέσως μετά το ατύχημα, του παρὰσχέθηκαν οι πρώτες βοήθειες.** **παροχή** η. **παροχέας** ο & **πάροχος** ο, η: πρόσωπο ή οργανισμός που παρέχει κτ: ~ *ρεύματος/πληροφοριών.*

παρηγοριά & [λαϊκ.] παρηγόρια η: ψυχική ανακούφιση σε στενοχώρια, θλίψη και πόνο, και (συνεκδ.) αυτό(ς) που μας παρηγορεί: *Νιώθω ~, όταν έχω τη Μαρία δίπλα μου. Η είδηση αυτή αποτελεί ~ στις δύσκολες μέρες που ζούμε.*

παρηγορώ -ιέμαι & -ούμαι: (μτβ.). **παρηγορητικός -ή -ό & παρήγορος -η -ο. παρηγορητικά & παρήγορα** (επίρρ.). **παρηγορητής** ο, -ήτρια η.

παρθένος ο, **παρθένα** η: αυτός που έως τώρα δεν είχε σεξουαλικές επαφές. **παρθένος -α -ο:** αυτός που δεν έχει υποστεί καμία παρέμβαση, επεξεργασία, αλλοίωση κτλ., που είναι απόλυτα φυσικός: *τα ~ δάση του Αμαζονίου. αγνό ~ μαλλί.* **Παρθένος** η: ❶ προσωνύμιο για την Παναγία. ❷ ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός του Βορείου ημισφαιρίου. ❸ ΑΣΤΡΟΛ το έκτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το άτομο που ανήκει στο ζώδιο αυτό.

παρίσταμαι • αόρ. *παρέστην:* [επίσ.] (αμτβ.) βρίσκομαι σε χώρο, εκδήλωση κτλ. = παρευρίσκομαι ≠ απουσιάζω, λείπω: *Στα εγκαίνια παρέστησαν υψηλές προσωπικότητες.*

παριστάνω -ομαι • πρτ. *παρίστανα*, αόρ. *παρέστησα*, παθ. αόρ. *παρὰστήθηκα & παρὰστάθηκα:* (μτβ.) ❶ απεικονίζω κτ σε πίνακα, γλυπτό, σχέδιο κτλ.: *Ο πίνακας ~ τον περίφημο ακροβάτη της Κνωσσού.* ❷ αποδίδω κτ αφηρημένο (αριθμητικές τιμές, ποσοστά κτλ.) με σύμβολα: *Η μείωση των γεννήσεων παριστάνεται με την εξής καμπύλη.* ❸ (στο θέατρο, κινηματογράφο) παίζω ορισμένο ρόλο: *Στην ταινία, τη μεγάλη ντίβα της όπερας θα παρὰστήσει γνωστή ηθοποιός.* ❹ (μτφ.) έχω συμπεριφορά που δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα, με αυτό που είμαι: *Παρίστανε τον πετυχημένο έμπορο, ενώ χρωστούσε στους πάντες.* ❺ (μτφ.) εμφανίζομαι διαφο-

παρεμφερής
παρεμφερώς → παρεμφερής
παρενέργεια
παρένθεση
παρενθετικά → παρένθεση
παρενθετικός → παρένθεση
παρενθετικώς → παρένθεση
παρεξήγηση → παρεξηγώ
παρεξηγήσιμα → παρεξηγώ
παρεξηγήσιμος → παρεξηγώ
παρεξηγώ
παρέργο → παρὰ-
παρερμηνεία →
παρερμηνεύω
παρερμηνεύσιμα →
παρερμηνεύω
παρερμηνεύσιμος →
παρερμηνεύω
παρέροχοι → παρᾶ-
ελευση
παρευρίσκομαι
παρέχω
παρήγορα → παρηγοριά
παρηγορητής → παρηγοριά
παρηγορητικά → παρηγοριά
παρηγορητικός →
παρηγοριά
παρηγορήτρια → παρηγοριά
παρηγοριά
παρηγορία → παρηγοριά
παρήγορος → παρηγοριά
παρηγορώ → παρηγοριά
παρθένα → παρθένος
Παρθένος → παρθένος
παρθένος
παρίσταμαι
παριστάνω

Π

πάροδος
παρών

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

παροδικός → πάροδος¹
 παροδικότητα → πάροδος¹
 πάροδος¹
 πάροδος²
 παροιμία
 παροιμιώδης → παροιμία
 παρόλο
 παρόμοια → παρόμοιος
 παρομοιάζω → παρόμοιος
 παρόμοιος
 παρομοίως → παρόμοιος
 παρομοίωση → παρόμοιος
 παρόν → παρών
 παροντικός → παρών
 παρότι
 παρότρυνση → παροτρύνω
 παροτρύνω
 παρούσα → παρών
 παρουσία
 παρουσία → πρόθεση -
 Λέξεις με προθετική
 λειτουργία
 παρουσιάζω → παρουσία
 παρουσίαση → παρουσία
 παρουσιαστικός → παρουσία
 παρουσιαστρια → παρουσία
 παροχέας → παρέχω
 παροχή → παρέχω
 πάροχος → παρέχω
 παρών
 παρωνυχίδα → παρα-

ρετικός από ό,τι είμαι = υποκρίνομαι, προσποιούμαι: *Παρίστανε ότι δεν είδε και δεν άκουσε ποτέ τίποτα. ~ τον έξυπνο/ειδικό/ειδήμονα. παράσταση η: ❶* μαθ απόδοση μαθηματικών εννοιών με σύμβολα: *γραφική/αλγεβρική ~. ❷* ψυχολ εικόνα που έχει αποτυπωθεί στη συνείδηση: *Της έχουν μείνει παραστάσεις από τους τσακωμούς των γονιών της όταν ήταν μικρή. ❸* απεικόνιση του εξωτερικού κόσμου σε πίνακα, γλυπτό: *~ από αγώνες. ❹* οργανωμένο γεγονός κατά το οποίο παρουσιάζεται κτ μπροστά στο κοινό: *θεατρική/μουσική ~. παραστατικός -ή -ό: ❶* αυτός που σχετίζεται με παραστάσεις: *~ τέχνη. ❷* αυτός που παρουσιάζει κτ με ζωντάνια, έντονη εκφραστικότητα, ζωηράδα: *Ο ομιλητής ήταν πολύ ~ στις αναλύσεις του. παραστατικά (επίρρ.). παραστατικότητα η. πάροδος¹ η: (για χρόνο) πέρασμα = παρέλευση: *Με την ~ των χρόνων οι αντιλήψεις αλλάζουν, εξελίσσονται. παροδικός -ή -ό: αυτός που δε διαρκεί πολύ: ~ βροχές και καταιγίδες. παροδικότητα η.**

πάροδος² η: ❶ μικρότερος δρόμος που οδηγεί σε κτ μεγαλύτερο: *Μένω σε μια ~ της κεντρικής οδού. ❷* σε παράσταση αρχαίας τραγωδίας, το χορικό που ψάλλει ο Χορός με την εισόδο του στην ορχήστρα.

παροιμία η: φράση με την οποία ο λαός εκφράζει σύντομα και συνήθως αλληγορικά μια γενική αλήθεια ή διαπίστωση βάσει εμπειρίας = γνωμικό: *Η αγαπημένη του ~ είναι «των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν».* **παροιμιώδης -ης -ες:** ❶ αυτός που μοιάζει με παροιμία. ❷ αυτός που είναι φημισμένος για κτ χαρακτηριστικό του = ξακουστός, περίφημος: *~ υπομονή. Ο ηρωισμός του Λεωνίδα υπήρξε ~. ❸* σχ. *αγενής.*

παρόλο & παρ' όλο: μόνο στο *παρόλο που/ότι* (ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει κτ αντίθετο με την κύρια πρόταση = αν και, ενώ, μονονότι, παρότι: *Δεν πήγα, ~ το ήθελα πολύ.*

παρόμοιος -α -ο: αυτός που μοιάζει πάρα πολύ με κτ ή κτ άλλο = παραπλήσιος, παρεμφερής: *Δε βρήκα το ίδιο παιχνίδι και πήρα ένα ~.* **παρόμοια** (μόνο με τη σημ. 1) & **παρομοίως** (επίρρ.): ❶ με παρόμοιο τρόπο: *~θα λύσεις και τις υπόλοιπες ασκήσεις. ❷* ως ενγενική απόντηση = επίσης: *Χάρηκα για τη γνωριμία. ~!*

παρομοιάζω -ομαι: (μτβ.) παραβάλλω κτ ή κτ με κτ ή κτ άλλο λόγω της ομοιότητάς τους: *Επειδή είναι πολύ αδύνατη, την ~ με σπουρ-*

γίτι. παρομοίωση η: ❶ το να παρομοιάζει κανείς κτ ή κτ. ❷ ΓΛΩΣΣ σχήμα λόγου, το οποίο συνήθως εισάγεται με *σαν, όπως* κτλ. και με το οποίο παρομοιάζουμε.

παρότι & παρ' ότι (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει κτ αντίθετο με την κύρια πρόταση = αν και, ενώ, μολονότι, παρόλο που: *~ ήθελε να μας βοηθήσει, τελικά δεν μπόρεσε.*

παροτρύνω -ομαι: (μτβ.) ενθαρρύνω κτ να κάνει κτ = προτρέπω, παρακινώ, ωθώ: *Όταν διαπίστωσε το ταλέντο της, την παρότρυνε να ασχοληθεί επαγγελματικά με τη ζωγραφική. παρότρυνση η.*

παρουσία η: εμφάνιση και συμμετοχή κτ ή ύπαρξη πράγματος σε ορισμένο χώρο και χρονική στιγμή: *ισχυρή ~ αστυνομικών δυνάμεων στη διαδήλωση. Εντύπωση προκαλεί η ~ αρχαίων θεάτρων σχεδόν σε όλη τη Μεσόγειο. Δεύτερα Παρουσία:* ο δεύτερος ερχομός του Χριστού στον κόσμο για την τελική κρίση ζωντανών και νεκρών. **πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία. παρουσία -ομαι:** (μτβ.) ❶ εμφανίζω κτ ή κτ σε άλλους: *Θέλω να σας παρουσιάσω τον νέο καθηγητή. = συστήνω. Παρουσίασαν τα νέα τους προϊόντα στην έκθεση. = εκθέτω. ❷* χαρακτηρίζομαι από κτ ή εμφανίζω κτ: *Η εγνυμοσύνη σας δεν ~ προβλήματα. ❸* περιγράφω κτ ή κτ: *Η ιστορία δεν ήταν όπως την παρουσίασαν. ~ ειδήσεις. ❹* παθ. (για πρόσ.) εμφανίζομαι κάπου για συγκεκριμένο λόγο ή επειδή είμαι υποχρεωμένος: *Πρέπει να παρουσιαστείτε στο γραφείο της Διεύθυνσης. ❺* παθ. κάνω την εμφάνισή μου (συνήθως αναπάντεχα): *Το πρήξιμο παρουσιάστηκε ξαφνικά. παρουσίαση η. παρουσιαστικό το:* η εξωτερική εμφάνιση κτ: *κομψό και εντυπωσιακό ~. παρουσιαστής ο, -άστρια η.*

παρών -ούσα -όν: ❶ αυτός που σε ορισμένη στιγμή υπάρχει, βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τον ομιλητή: *Όλοι οι μαθητές είναι παρόντες, κανείς δε λείπει. δίνω το «παρών»:* παρουσιάζομαι ή συμμετέχω: *Κάθε χρόνο ~ στους αγώνες στίβου. ❷* αυτός που υπάρχει, συμβαίνει ή γίνεται τώρα = τωρινός: *η ~ κατάσταση. ❸* αυτός στον οποίο αναφερόμαστε: *Το ~ χειρόγραφο δεν έχει ακόμη εκδοθεί. παρών ο, παρούσα η:* πρόσωπο που είναι παρόν κάπου. **παρόν το:** η χρονική περίοδος που αναφέρεται στο τώρα ≠ παρελθόν, μέλλον: *Περιέγραψε την κατάσταση της χώρας στο πρόσφατο παρελθόν και στο ~. προς το ~:* για την ώρα: *~ δεν*

παρωχημένος
πατρίδα

ανησυχούμε - αργότερα, βλέπουμε! **παροντι-
κός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με το παρόν: ~
χρόνοι: ΓΛΩΣΣ Ο ενεστώτας και ο παρακείμε-
νος, που αναφέρονται στο παρόν.

Από τη μυθ. ενστ. του ΑΕ ρ. *πάρειμι* «παρευρί-
σομαι».

παρωχημένος -η -ο: αυτός που ανήκει στο πα-
ρελθόν και έχει ξεπεραστεί ή έπαψε να χρη-
σιμοποιείται: ~ *τεχνολογία/απόψεις*.

πασαλείφω & πασαλείβω -ομαι: (μτβ.) ❶ αλεί-
φω απρόσεκτα και βιαστικά ή λερώνω κτ από
αδεξιότητα: *Πασάλειψε τα χαρτιά με κόλλα.*
Πασάλειψες όλο το πρόσωπό σου με παγωτό!
❷ (μτφ.) ασχολούμαι βιαστικά και επιφανει-
ακά με κτ: *Απλά τα πασάλειψε, δεν είναι δια-
βασμένος. πασάλειμμα το.*

πασχίζω & [λαϊκ.] πασκιζώ: [οικ.] προσπαθώ
για κτ με κάθε τρόπο = μοχθώ: ~ *μήνες τώρα*
να βρω δουλειά, αλλά μάταια.

πάσχω • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) ❶ έχω κτ
ασθένεια: *Άρχισε θεραπεία, γιατί ~ από δια-
βήτη.* ❷ (μτφ.) παρουσιάζω χρόνιο πρόβλημα
ή χαρακτηρίζομαι από ανεπάρκεια = υστερώ:
*Η νοσοκομειακή περίθαλψη ~ εξαιτίας της έλ-
λειψης προσωπικού.*

πάταγος ο: ❶ πολύ δυνατός κρότος: *Ο καταρ-
ράκτης έπεφτε με ~ από ύψος 15 μέτρων.* ❷
(μτφ.) έντονη αναστάτωση που προκαλείται
στην κοινή γνώμη εξαιτίας είδησης ή γεγονό-
τος: *Το τραγούδι του έκανε ~ μόλις κυκλοφό-
ρησε. παταγώδης -ης -ες*: αυτός που προκαλεί
πάταγο (κυρ. στη σημ. 2): ~ *αποτυχία των μα-
θητών στο διαγώνισμα.* ✎ *σχ. αγενής. πατα-
γωδώς* (επίρρ.): *Το σχέδιό μας απέτυχε ~.*

πατάτα η: ❶ ποώδες φυτό με κονδύλους που τρώ-
γονται. ❷ ο κόνδυλος αυτού του φυτού, κυρίως
μαγειρεμένος = [επίσ.] γεώμηλο: *πατάτες που-
ρέ. κοτόπουλο με πατάτες στον φούρνο.* ❸
[οικ.] (μτφ.) α. οτιδήποτε υπερβολικά ανούσιο
ή αποτυχημένο: *Φύγαμε αμέσως, γιατί η ταινία*
αποδείχτηκε ~! β. γκάφα: *Έκανα μία ~, που έγι-
να τελείως ρεζίλι!* **πατατάκι το**: συνήθ. πληθ.
καθεμία από τις λεπτές τηγανισμένες φέτες πα-
τάτας, που πωλούνται σε σακουλάκια: *Στο σι-
νεμά πήραμε ποπκόρν και πατατάκια.*

πατέρας ο • *πατέρες & πατεράδες, πατέρων &
πατεράδων*: ❶ ο άντρας που έχει αποκτήσει
παιδιά = [οικ.] μπαμπάς. ❷ πρόγονος: *Αρνή-
θηκαν να εγκαταλείψουν τη γη των πατέρων*
τους. ❸ (μτφ.) πρόσωπο που έχει δημιουργή-

σει ή ανακαλύψει κτ: *Ο Αριστοφάνης θεωρεί-
ται ~ της σάτιρας.* ❹ ΕΚΚΛ α. ο Θεός: *ο Ου-
ράνιος Πατέρας.* β. τίτλος μοναχού ή κληρι-
κού: *Τον αγιασμό τέλεσε ο ~ Τιμόθεος.* γ. **Πα-
τέρες (της Εκκλησίας)**: κληρικοί που με το έρ-
γο τους διατύπωσαν τα δόγματα του χρι-
στιανισμού και βοήθησαν στην καθιέρωσή
του. **πατήρ ο** • γεν. *πατρός, κλ. πάτερ*: [επίσ.]
πατέρας, κυρίως στη σημ. 4β: *Πάτερ Τιμόθεε!*
όνομα πατρός. πατριός -ή -ό. πατρικά
(επίρρ.). **πατρικό το**: ❶ το σπίτι όπου κτ ζει
κατά την παιδική ηλικία. ❷ το επώνυμο που
έχει μια γυναίκα (και παράγεται από αυτό
του πατέρα της): *Παλαιότερα, όταν μια γυ-
ναίκα παντρευόταν, έπαιρνε αντί του ~ της το*
επώνυμο του συζύγου της. πατρότητα η: ❶ η
ιδιότητα του πατέρα: *Αγχώθηκε με τις ευθύ-
νες και τις υποχρεώσεις της ~.* ❷ (μτφ.) η ιδιό-
τητα του δημιουργού: *Την ~ αυτής της θεω-
ρίας διεκδικούν δύο μαθηματικοί. πάτριος -α*
-ο: αυτός που αναφέρεται στους προγόνους ή
προέρχεται από αυτούς: *τα ~ εδάφη/ήθη. πά-
τρια τα*: τα ήθη και έθιμα μιας φυλής: *Γιορ-
τάζουμε το Πάσχα κατά τα ~ των Ελλήνων.*

πατριάρχης ο: ❶ ΕΚΚΛ ανώτατος αρχιεπίσκοπος
της Ορθόδοξης Εκκλησίας: ~ *Ιεροσολύμων.*
Οικουμενικός ~. ❷ αρχηγός γένους = γενάρχη
(κυρίως στην Παλαιά Διαθήκη): *Ο Αβραάμ*
*υπήρξε ο πρώτος ~ του ιουδαϊκού έθνους. πα-
τριαρχία η*: ❶ το χρονικό διάστημα της θητεί-
ας ενός πατριάρχη. ❷ μορφή κοινωνικής ορ-
γάνωσης, στην οποία ο άντρας έχει την κυ-
ρίαρχη θέση ≠ μητριαρχία. **πατριαρχείο το**: το
αξίωμα του πατριάρχη, η εξουσία που πηγάζει
από αυτό, καθώς και η έδρα του: ~ *Αλεξαν-
δρείας. Οικουμενικό ~. πατριαρχικός -ή -ό*: αυ-
τός που σχετίζεται με το πατριαρχείο ή την πα-
τριαρχία. ✎ *πατρο-. πατριαρχικά* (επίρρ.).

πατρίδα η: ❶ το μέρος όπου γεννήθηκε ή από
όπου κατάγεται κτ: *Η ~ του είναι το Μεξικό.*
Έχει ιδιαίτερη ~ τα Γιάννενα. ❷ (μτφ.) ο τό-
πος όπου πρωτοεμφανίζεται ή δημιουργείται
κτ: *Η Νάπολη είναι η ~ της πίτσας. πατριώ-
της ο, -ισσα η*: ❶ πρόσωπο που αγαπά την πα-
τρίδα του = φιλόπατρις. ❷ [λαϊκ.] πρόσωπο
που κατάγεται από τον ίδιο τόπο με κτ = συ-
μπατριώτης. **πατριωτικός -ή -ό**: αυτός που
αναφέρεται στην πατρίδα ή στον πατριωτι-
σμό: ~ *εξάρσεις /δυνάμεις /σύλλογοι /λόγοι /*
τραγούδια. πατριωτικά (επίρρ.): με πατριω-
τική συμπεριφορά. **παίρνω κτ ~**: (μτφ.) αντι-
μετωπίζω ένα θέμα με έντονη προθυμία ή ευ-

παρωχημένος
πας → αντωνυμία - Λόγιες
αντωνυμίες
πασαλείβω → πασαλείφω
πασάλειμμα → πασαλείφω
πασαλείφω
πασκιζώ → πασκιζώ
*πασαλείφω → πασαλείφω
πασκιζώ
πάσχω
πάταγος
παταγώδης → πάταγος
παταγώδως → πάταγος
πατάτα
πατατάκι → πατάτα
πατέρας
πάτημα → πατώ
πατήρ → πατέρας
πατητά → πατώ
πατητή → πατώ
πατητός → πατώ
πατρο-
πατρι- → πατρο-
πάτρια → πατέρας
πατριαρχείο → πατριάρχης
πατριάρχης
πατριάρχια → πατριάρχης
πατριαρχικά → πατριάρχης
πατριαρχικός → πατριάρχης
πατρίδα
πατρικά → πατέρας
πατρικό → πατέρας
πατριός → πατέρας
πάτριος → πατέρας
πατριώτης → πατρίδα
πατριωτικά → πατρίδα
πατριωτικός → πατρίδα
πατριωτισμός → πατρίδα
πατριώτισσα → πατρίδα

πατρο
πεδίο

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πατρο-
πατροκτόνος → πατρο-
πατροπαράδοτος → πατρο-
πατρότητα → πατέρα
πατρώνυμο → πατρο-
πατώ
πάτωμα
παύση → παύω
παύω
παχαίνω → πάχος
πάχος
παχουλός → πάχος
παχύς → πάχος
πάω → πηγαίνω
πεδιάδα
πεδινά → πεδιάδα
πεδινός → πεδιάδα
πεδίο

αισθησία: *Το πήρε ~ το ζήτημα και ανταπο-
κρίθηκε αμέσως στο κάλεσμα για βοήθεια.*

πατριωτισμός ο: έμπρακτη και ειλικρινής
αγάπη προς την πατρίδα = φιλοπατρία: *Ο ~
οδηγεί τους πολίτες σε συλλογική προσπά-
θεια για τη συνολική ενδυνάμωση της χώρας.*

πατρο- πατρ- & πατρι-: α' συνθ. (από θ. του ΑΕ
πατήρ) που αναφέρεται: ❶ στον πατέρα: *πα-
τρώνυμο, πατροκτόνος, πατροπαράδοτος.* ❷
στον κυριαρχικό ρόλο του άντρα: *πατριαρ-
χία, πατριαρχικός.*

πατώ & -άω -ιέμαι • μπλ. & [επίσ.] πεπατημέ-
νος: ❶ (αμτβ. & μτβ.) βάζω τα πόδια μου πά-
νω σε κτ ή περπατώ πάνω σε κτ: *Μην πατάς
στα νερά, θα βραχείς! Πάτησε την μπανανό-
φλουδα κι έπεσε.* ❷ (μτβ.) ασκώ πίεση σε κτ
με τα χέρια ή τα πόδια, για να λειτουργήσει,
να το λιώσω κτλ. = πιέζω: ~ την πλαστελίνη/
το κουδούνι. **την πάτησα**: παθαίνω κτ, συνή-
θως από απροσεξία ή ανοησία: *Αν μας πιά-
σουν, την πατήσαμε! ~ πόδι*: εναντιώνομαι
στη θέληση κτ προβάλλοντας τις δικές μου
απαιτήσεις: *Δε θα την κάνει ό,τι θέλει, θα πα-
τήσει πόδι.* ❸ (αμτβ.) πηγαίνω σε κτ σημείο ή
μέρος = εμφανίζομαι: *Μετά τον σοβαρό τραυ-
ματισμό του, έκανε δύο χρόνια να πατήσει
στο γήπεδο.* ❹ (μτφ., αμτβ.) χρησιμοποιώ κτ
ή κτ ως στήριγμα, βασιζομαι πάνω του: *Πά-
τησε στην αδυναμία μας, κι έτσι τα κατάφερε.*
❺ (μτβ.) παρασύρω και συνήθως σκοτώνω κτ:
*Κάνε άκρη να μη σε πατήσουν τα αυτοκίνη-
τα!* ❻ (μτβ.) δεν κρατώ υπόσχεση ή συμφωνία
= αθετώ, παραβαίνω: *Πάτησε την υπόσχεσή
του να με βοηθήσει.* ❼ (μτβ.) φτάνω σε κτ ηλι-
κία: *Αν και πάτησε τα 60, γυμνάζεται σαν νέ-
ος.* **πάτημα** το: ❶ το να πατά κτ κτ, κυρ. στη
σημ. 2: *το ~ των σταφυλιών/του κομπιού/
του ποδιού.* ❷ κτ που χρησιμοποιείται ως
αφορμή για κτ ενέργεια = πρόσχημα, δικαιολο-
γία: *Ψάχνει ~ για να φύγει από τη συνά-
ντηση.* **πατητός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει γίνει
με πάτημα = πατημένος: *Τα δάπεδα είναι από
~ γη.* ❷ αυτός που χρειάζεται πάτημα για να
λειτουργήσει: *αυτοκίνητο με ~ όπισθεν.* **πα-
τητά** (επίρρ.), **πατητή** η: ❶ παιχνίδι μέσα στο
νερό όπου κτ προσπαθεί να βυθίσει τον άλ-
λον πατώντας τον στους ώμους ή στο κεφάλι.
❷ τρόπος ραφής με το χέρι.

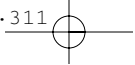
πάτωμα το: ❶ η κάτω επιφάνεια ενός χώρου,
στην οποία πατάμε = δάπεδο: *Μην αφήνεις
το μωρό να κυλιέται στο ~!* ❷ όροφος κτιρί-
ου: *Μένει στο επάνω ~.*

παύω -ομαι • αόρ. (στις σημ. 1 - 3) *έπαψα &* (στη
σημ. 4) *έπαυσα*: ❶ (μτβ.) σταματώ οριστικά ή
προσωρινά ενέργεια, συνήθεια κτλ: *Έπαψε
να καπνίζει/το κάπνισμα.* ❷ (αμτβ.) σταματώ
να συμβαίνω, να υπάρχω: *Οι διαμαρτυρίες
έπαψαν. Έπαψε ο άνεμος. = κοπάζω.* ❸
[προφ.] (αμτβ.) κάνω ησυχία, δε μιλώ πλέον
= σιωπαίνω: *Πάψτε πια, με ζαλίζετε!* ❹ (μτβ.)
απολύω (συνήθως υπάλληλο του δημοσίου)
από τη θέση του: *Παύθηκε οριστικά από δι-
ευθυντής εξαιτίας της εμπλοκής του σε οικο-
νομικά σκάνδαλα.* **παύση** η: ❶ η ενέργεια και
το αποτέλεσμα του παύω: ~ των δραστηριο-
τήτων της εταιρείας. ~ υφυπουργού. *Η συζή-
τηση ήταν έντονη, με ελάχιστες παύσεις.* ❷
μοys σύντομη διακοπή σε μουσικό κομμάτι,
καθώς και το αντίστοιχο γραπτό σύμβολο
στο πεντάγραμμο.

πάχος το • πληθ. *πάχη &* [λαϊκ.] *πάχια*: ❶ μία
από τις τρεις διαστάσεις ενός στερεού σώμα-
τος = πλάτος: *Το ~ του τοιχώματος της δεξα-
μενής είναι τριάντα εκατοστά. ~ βιβλίου.* ❷
περιττό λίπος στο σώμα ανθρώπου ή ζώου:
έξυπνοι τρόποι να καταπολεμήσετε το ~ σας.
παχύς -ιά -ύ • γεν. *παχύ &* [επίσ.] *παχέος*: ❶
αυτός που έχει μεγάλο πάχος = χοντρός ≠ λε-
πτός, ψιλός: ~ στρώμα λάσπης. *Ήταν τόσο ~,
που δύσκολα έβρισκε ρούχα στο νούμερό του.*
= παχύσαρκος ≠ αδύνατος, λιγνός. ❷ (για φα-
γητό) αυτό που περιέχει ή έχει μαγειρευτεί με
πολύ λίπος: ~ κρέας. ❸ (για υγρό) αυτός που
έχει μεγάλη πυκνότητα = παχύρρευστος, πη-
χτός ≠ αραιός: *Βράστε το ζουμί μέχρι να γί-
νει ένας ~ πολτός.* **παχαίνω**: (αμτβ. & μτβ.) γί-
νομαι παχύς ή κάνω κτ παχύτερο ή να φαί-
νεται παχύς = χοντροαίνω ≠ αδυνατίζω: *Άρχι-
σα δίαιτα, γιατί πάχυνα πολύ τελευταία. Σε
παχαίνει αυτή η φούστα.* **παχουλός -ή -ό**.

πεδιάδα η: επίπεδη έκταση γης σε χαμηλό συ-
νήθως υψόμετρο = κάμπος: *Καλλιεργούν την
εύφορη ~.* **πεδινός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετί-
ζεται με πεδιάδα: ~ *πέρδικα.* ❷ (για τόπο) αυ-
τός που μεγάλο μέρος του καλύπτεται από
πεδιάδες ≠ ορεινός: ~ *χώρα.* **πεδινά** τα: πεδι-
νές περιοχές ≠ ορεινά.

πεδίο το: ❶ νοητός ή πραγματικός χώρος όπου
συμβαίνει, παρατηρείται ή αναπτύσσεται κτ:
Σε ~ μάχης μετατράπηκε το δικαστήριο. ❷
πληροφ χώρος καταχώρησης πληροφοριών
σε βάση δεδομένων: *Τα ~ «διεύθυνση» και
«επώνυμο» συμπληρώνονται υποχρεωτικά.*
❸ φvs η περιοχή στην έκταση της οποίας

ασκείται μια δύναμη: *μαγνητικό ~*. ④ **ΜΑΘ ~ ορισμού**: το σύνολο των τιμών που μπορεί να λάβει μια ανεξάρτητη μεταβλητή: *Έστω συνάρτηση f με ~ A*.

πειρογραφία η: ① η συγγραφή λογοτεχνικών έργων σε πεζό λόγο και (συνεκδ.) ο ίδιος ο πεζός λόγος: *Ασχολείται με την ~ ανθολόγιο πειρογραφίας*. ② το σύνολο των πεζών έργων μιας περιόδου, γλώσσας κτλ.: *μεταπολεμική/ξένη/αρχαία αττική ~*. **πειρογράφος ο, η**: συγγραφέας. **πειρογράφημα** το: λογοτεχνικό κείμενο σε πεζό λόγο. **πειρογραφικός -ή -ό**.

πεζός -ή -ό: ① αυτός που κινείται βαδίζοντας: *Άφησαν τα αυτοκίνητα και συνέχισαν πεζοί*. ② (για λόγο) αυτός που δεν είναι γραμμένος σε στίχους: *~ κείμενο*. ③ (μτφ.) αυτός που είναι υπερβολικά μονότονος, χωρίς πρωτοτυπία: *Περνά μια ~ ζωή, χωρίς κανένα ενδιαφέρον*. ④ (μόνο το ουδ., για γράμματα) μικρό (σε αντιδιαστολή προς τα κεφαλαία): *Γράψτε το όνομά σας με πεζά (γράμματα)*. **πεζός ο** (στη σημ. 1). **πεζό** το: πεζό κείμενο (σημ. 2). **πεζά** (επίρρ. στη σημ. 3). **πεζή** (επίρρ.): [επίσ.] με τα πόδια.

πειθαίνο • μπλ. **πειθαμένος**: ① (αμτβ.) παύω να ζω = [επίσ.] αποβιώνω: *Πέθανε από καρκίνο*. ② (μτφ., αμτβ.) παύω να υπάρχω: *Η ελπίδα να βρει τους πραγματικούς γονείς της δεν πέθανε ποτέ*. = χάνομαι. *~ στο γέλιο*: γελάω πάρα πολύ. *~ της πείνας*: πεινάω πάρα πολύ. ③ (μτβ.) **α**. ευθύνομαι για τον θάνατο κτ: *Την πέθανε ο καμμός του χαμού του*. **β**. (μτφ., μτβ. + σε) κουράζω κτ σε μεγάλο βαθμό = ξεθεώνω: *Μας πέθαναν στη δουλειά αυτές τις μέρες*. ④ (αμτβ.) υποφέρω σωματικά ή ψυχολογικά από κτ: *~ από τον πόνο/αγωνία/ξήλια*. ⑤ (μτφ., αμτβ., + για) μου αρέσει κτ πάρα πολύ: *Από μικρή πέθανε για τα γλυκά του κουταλιού*.

πειθαρχώ • μπλ. **πειθαρχημένος**: (αμτβ.) υπακούω στους ανωτέρους, σε νόμους ή κανόνες: *Το προσωπικό σέβεται και ~ στις αποφάσεις της διοίκησης*. **πειθαρχία η**. **πειθαρχικός -ή -ό**: ① αυτός που αφορά την πειθαρχία: *~ κανονισμός/παράπτωμα*. ② αυτός που πειθαρχεί ≠ απείθαρχος: *~ υπάλληλος*. **πειθαρχικά & [επίσ.] -ώς** (επίρρ.).

πειθώ -ομαι • αόρ. *έπεισα*, παθ. αόρ. *πέιστηκα*, μπλ. *πεισμένος & [επίσ.] πεπεισμένος*: κάνω κτ να συμφωνήσει και να αποδεχτεί τη γνώμη μου: *Πείσθηκα τελικά να ξεκινήσω τη θεραπεία*. **πειθώ η** • **πειθούς**: η ικανότητα κτ να πείθει τους άλλους: *Προτιμά την ~ παρά τον*

εξαναγκασμό. **πειστικός -ή -ό**: αυτός που (μπορεί να) πείθει: *Τα επιχειρήματά του δεν ήταν αρκετά ~, ώστε να δεχθούν την πρότασή του*. **πειστικά** (επίρρ.). **πειστικότητα η**.

πείνα η: ① το φυσικό αίσθημα που προκαλεί σε ένα έμβιο ον την ανάγκη να φάει: *Πονάει το στομάχι μου από την ~*. ② (μτφ.) πολύ κακή οικονομική κατάσταση που οδηγεί σε φτώχεια: *μισθοί/συντάξεις πείνας*. **πεινώ & -άω** • μπλ. **πεινασμένος**: (αμτβ.) ① νιώθω πείνα: *Βάλε μου μικρή μερίδα, δεν ~ πολύ!* ② στερούμαι ακόμα και την τροφή λόγω φτώχειας: *Ο κόσμος ~ εξαιτίας των αυξήσεων*. ③ (μτφ.) *συνήθ*. μπλ. **επιθυμώ** κτ έντονα: *πεινασμένοι για εξουσία*.

πείρα η: σύνολο γνώσεων και εμπειρίας που αποκτά κτ θέτοντας σε εφαρμογή και εξασκώντας αυτά που γνωρίζει ≠ απειρία: *Δεν έχει αποκτήσει ακόμη διδακτική ~*. **εκ πείρας**: σύμφωνα με τα όσα γνωρίζει κτ από την εμπειρία του: *Μιλώ ~*. **πειραμένος -η -ο**: αυτός που έχει μεγάλη πείρα σε κτ = έμπειρος ≠ άπειρος: *Το λογισμικό αυτό είναι σχεδιασμένο μόνο για ~ χρήστες ηλεκτρονικού υπολογιστή*.

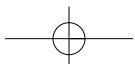

Η λ. *πειραμένος* είναι μπλ. του ρ. *πειρώμαι* «επιχειρώ» και ήδη από την αρχαιότητα σήμαινε «αυτός που γνωρίζει από πείρα».

πειράζω -ομαι: ① (μτβ.) ενοχλώ κτ, τον κάνω να δυσφορεί ή να νιώθει άσχημα: *Με ~ που αδιαφορείς*. ② (μτβ.) λέω σε κτ πράγματα που τον ενοχλούν με σκοπό να διασκεδάσω με την αντίδρασή του: *Λέγαμε αστεία και πειράζαμε ο ένας τον άλλο για να γελάσουμε*. ③ (μτβ.) πιάνω ή ακουμπώ κτ, αλλάζοντάς του θέση, σειρά ή σύσταση: *Μην ~ τα χαρτιά μου, θα τα ανακατέψεις!* ④ (μτβ.) προκαλώ σε κτ δυσφορία, του κάνω κακό: *Με ~ το ποτό*. ⑤ **πειράζει**: απρόσ. είναι ενοχλητικό: *~ να καπνίσω*; *Δεν ~, κάνε ό,τι θέλεις!* **πείραγμα** το: λεκτικό αστείο για να διασκεδάσει κτ με τις αντιδράσεις άλλου. **πειραχτήρι** το: αυτός που κάνει αστεία ή πειράγματα. **πειραχτικός & πειραχτικός -ή -ό**. **πειραχτικά & πειρακτικά** (επίρρ.).

πείραμα το: ① η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών, συνήθως σε εργαστήριο, για την πρόκληση συγκεκριμένου φαινομένου, ώστε να μελετηθούν τα χαρακτηριστικά του: *εργαστήριο για πειράματα χημείας*. ② ενέργεια που γίνεται για να δοκιμαστεί κτ: *Η νέα οργάνωση της επιχείρησης αποτελεί ένα πρωτοποριακό ~ στον τομέα της διοίκησης*. *Καλύτερα να μην*

πεζά → πεζός
 πεζή → πεζός
 πεζό → πεζός
 πειρογράφημα → πειρογραφία
 πειρογραφία
 πειρογραφικός → πειρογραφία
 πειρογράφος → πειρογραφία
 πειροπόρος → σχ. πόρος
 πεζός
 πεθαίνω
 πεθυμώ → επιθυμία
 πειθαρχία → πειθαρχώ
 πειθαρχικά → πειθαρχώ
 πειθαρχικός → πειθαρχώ
 πειθαρχικός → πειθαρχώ
 πειθαρχικός → πειθαρχώ
 πειθώ → πείθω
 πείθω
 πείνα
 πεινώ → πείνα
 πείρα
 πείραγμα → πειράζω
 πειράζει → πειράζω
 πειράζω
 πειρακτικά → πειράζω
 πειρακτικός → πειράζω
 πείραμα
 πειραματίζομαι → πείραμα
 πειραματικά → πείραμα
 πειραματικός → πείραμα
 πειραματισμός → πείραμα

πειρασμός
πεποίθηση

- πειρασμός
- πειρατεία → πειρατής
- πειρατής
- πειρατικό → πειρατής
- πειρατικός → πειρατής
- πειραχτήρι → πειράζω
- πειραχτικά → πειράζω
- πειραχτικός → πειράζω
- πείσμα
- πεισματάρας → πείσμα
- πεισματάρακι → πείσμα
- πεισματάρακος → πείσμα
- πεισματικά → πείσμα
- πεισματικός → πείσμα
- πειστικά → πείθω
- πειστικός → πείθω
- πειστικότητα → πείθω
- πέλαγο → πέλαγος
- πέλαγος
- πελάγωμα → πέλαγος
- πελαγώνω → πέλαγος
- πελατεία → πελάτης
- πελατειακός → πελάτης
- πελάτης
- πελάτισσα → πελάτης
- πέλημα
- πελώριος
- πενθ- → πεντα-
- πένθ- → πεντα-
- πενθήμερος → πεντα-
- πένθημα → πένθος
- πένθιμος → πένθος
- πένθος
- πεντ- → πεντα-
- πέντ- → πεντα-
- πεντα-
- πεντάγραμμο → πεντα-
- πεντάγωνος → πεντα-
- πενταετής → πεντα-
- πένταθλο → πεντα-
- πεντακάθαρος → πεντα-
- πεντάλεπτο → πεντα-
- πενταμελής → πεντα-
- πεντανόστιμος → πεντα-
- πεντο- → πεντα-
- πεντό- → πεντα-
- πεντόλιτρο → πεντα-
- πεπειραμένος → πείρα
- πεπιεσμένος → πιέζω
- πέπλο
- πεποίθηση
- πεπτικός → πέψη

κάνεις πειράματα με τη σχέση σου. **πειραμα-
τικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αφορά σε ή γίνεται
με πείραμα (σημ. 1): ~ μέθοδος/μελέτη. ❷ αυ-
τός που χρησιμοποιεί νέες μεθόδους ή ιδέες: ~
κινηματογράφος/σχολείο. ❸ αυτός που είναι
σε δοκιμαστική φάση: Η έρευνά μας ακόμη
βρίσκεται σε ~ στάδιο. **πειραματικά** (επίρρ.).
πειραματίζομαι (αμτβ.). **πειραματισμός** ο.

πειρασμός ο: ❶ έντονη επιθυμία που μπορεί να
παρασύρει κπ στο να αμαρτήσει ή να κάνει
κτ απρεπές. **βάζω κπ σε/στον ~ να...:** παρα-
σύρω κπ σε κακό ή αμαρτία. **μπαίνω σε/στον
~ να...:** υποκύπτω σε κτ κακό. ❷ (συννεκδ.)
οτιδήποτε βάζει σε πειρασμό: Τέτοιο νόστιμο
φαγητό είναι σωστός ~!

πειρατής ο: ❶ ληστής, μέλος πληρώματος πλοί-
ου το οποίο επιτίθεται σε άλλα πλοία: Οι ~ άρ-
παζαν κυρίως χρυσό από τα πλοία που λεηλα-
τούσαν. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που ασκεί κπ επάγ-
γελμα ή δραστηριότητα χωρίς την απαιτούμε-
νη νόμιμη άδεια: Ο ταξιδιτής ήταν σίγουρα ~,
αφού το αυτοκίνητο δεν είχε καν ταξίμετρο.
πειρατεία η: ❶ ληστεία πλοίου ή και κατάλη-
ψη του από πειρατές. ❷ (μτφ.) παράνομη άσκη-
ση επαγγέλματος ή εμπορία προϊόντων χωρίς
νόμιμη άδεια: Η ~ μουσικών CD αποτελεί
απειλή για τις δισκογραφικές εταιρείες. **πει-
ρατικός -ή -ό. πειρατικό** το: πλοίο πειρατών.

Η λ. *κουρσάρος* δεν είναι συνώνυμη της λ. *πειρα-
τής*: οι κουρσάροι λήστευαν κατόπιν εντολής μιας
αρχής ή ήταν στην υπηρεσία ενός κράτους, ενώ οι
πειρατές δρούσαν για λογαριασμό τους.

πείσμα το: ❶ υπερβολική επιμονή κάποιου σε
στόχο, άποψη κτλ. = ισχυρογνωμοσύνη: μου-
λαρίσιο/γαϊδουρινό ~. **το βάζω ~:** επιμένω
πολύ να κάνω κτ: Το 'βαλε ~ να με κατα-
στρέψει οικονομικά, και θα το κάνει. ❷ συ-
νήθ. πληθ. νάζια: Του κάνει ~, για να της αγο-
ράσει αυτό που θέλει. **πεισματάρας -α -ικο &
πεισματάριος -η -ο:** αυτός που χαρακτηρί-
ζεται από πείσμα σε υπερβολικό βαθμό. **πει-
σματάρακι & πεισματικά.**

πέλαγος & [προφ.] πέλαγο το • **πελάγη &
[προφ.] πέλαγα:** ❶ θαλάσσια έκταση μικρό-
τερη από τον ωκεανό: Αιγαίο/Ιόνιο/Κρητικό
~. ❷ ανοιχτή θαλάσσια έκταση: Δεμένα στα
λιμάνια παραμένουν τα πλοία λόγω ισχυρών
ανέμων στα ~. **πελαγώνω** • μππ. **πελαγωμέ-
νος:** (μτφ., αμτβ.) σαστίζω, συνήθως λόγω δυ-
σκολιών: Ήταν τόσες οι υποχρεώσεις στη

νέα της δουλειά, που στην αρχή πελάγωσε.
πελάγωμα το.

πελάτης ο, **-ισσα** η: ❶ πρόσωπο που αγοράζει
κτ από μαγαζί ή επιχείρηση: Λίγοι ~ μπήκαν
σήμερα στο μαγαζί. ❷ τακτικός πελάτης συ-
γκεκριμένου μαγαζιού: Για τους πελάτες μας
έχουμε ειδικές προσφορές. **πελατεία** η: σύνο-
λο πελατών. **πελατειακός -ή -ό:** [κακόσ.] αυ-
τός που αναφέρεται στους πελάτες ή στην πε-
λατεία κπ: Οι ~ σχέσεις και το ρουσφέτι εί-
ναι τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής
διαφθοράς.

πέλημα το: ❶ το κάτω μέρος του ποδιού, που πα-
τά στο έδαφος = πατούσα. ❷ (κατ' επέκτ.) σό-
λα παπουτσιού. ❸ το εξωτερικό τμήμα της
επιφάνειας ελαστικού οχήματος, που έρχεται
σε επαφή με το έδαφος.

πελώριος -α -ο: αυτός που έχει υπερβολικά με-
γάλο μέγεθος = θεόρατος, τεράστιος: Τα ~ κύ-
ματα αναποδογύρισαν τη βάρκα.

πένθος το: ❶ βαθιά θλίψη για τον θάνατο κά-
ποιου: Όλη η χώρα βυθίστηκε στο ~ μετά τον
τυφώνα. ❷ χρονικό διάστημα που κπ συμπε-
ριφέρεται με ορισμένο τρόπο ως ένδειξη πέν-
θους: τριήμερο εθνικό ~. ❸ διακριτικό γνώ-
ρισμα της εξωτερικής εμφάνισης που δηλώ-
νει πένθος (συνήθως μαύρη ταινία στον βρα-
χίονα): Φορούσε ~ και ήταν αξύριστος από
την ημέρα της κηδείας. **πένθιμος -η -ο:** ❶ αυ-
τός που εκφράζει ή σχετίζεται με πένθος: ~
ατμόσφαιρα/μουσική/πομπή. ❷ [μτφ.] θλιμ-
μένος: ~ διάθεση/έκφραση = μελαγχολικός,
κατηφής. **πένθημα** (επίρρ.).

**πεντα- πεντ- πενθ- & πεντά- πέντ- & (σπάν.) πε-
ντο- πεντό-:** πρόθημα που δηλώνει ότι ❶ το
προσδιοριζόμενο α. έχει πέντε από τα στοι-
χεία που δηλώνει το β' συνθ.: πεντάγωνος, πε-
νταμελής, πένταθλο, πεντάγραμμο, πεντόλι-
ρο. β. έχει διάρκεια πέντε χρονικών μονάδων
τις οποίες εκφράζει το β' συνθ.: πενήμερος,
πενταετής, πεντάλεπτο. ❷ αυτό που σημαίνει
το β' συνθ. υπάρχει σε πολύ μεγάλο βαθμό:
πεντακάθαρος, πεντανόστιμος.

πέπλο το: ❶ διαφανές ύφασμα ή τούλι που κα-
λύπτει το κεφάλι (ή και το πρόσωπο) μιας γυ-
ναίκας: Το ~ στόλιζε το νυφικό της. ❷ (μτφ.)
οτιδήποτε εμποδίζει να δούμε κτ καθαρά,
προκαλώντας ασάφεια ή δυσκολία στην αντί-
ληψη: ~ μυστηρίου καλύπτει την υπόθεση του
ξαφνικού θανάτου του.

πεποίθηση η: ❶ απόλυτη βεβαιότητα ή σταθερή
γνώμη: Έχω την ~ ότι δεν πρόκειται για αυ-

τοκτονία, αλλά για δολοφονία. **εκ πεποιθήσεως**: από άποψη = συνειδητά: *Είναι ~ τζαμπατζής.* ② *πληθ. οι βασικές αρχές που έχει κπ στη ζωή του: Η δωροδοκία είναι ενάντια στις ~ μου.*

πέρα (επίρρ.): ① σε μακρινό σημείο: *Κοιτάζω ~ μακριά, όμως δε βλέπω τίποτα.* ② μετά από κπ τοπικό ή χρονικό σημείο: *Από τον άλλο μήνα και ~ θα γυμνάζομαι κάθε μέρα.* ③ (ως επίθ.) αυτός που είναι σε μακρινό σημείο: *η ~ γειτονιά.* ④ (+ από) παραπάνω, περισσότερο: *~ από τις δικαιολογίες, έχεις να δώσεις κάποια εξήγηση; = εκτός. Είναι ~ από τις δυνάμεις μου και γι' αυτό δε θα το κάνω. = πάνω.*

περαιτέρω (επίρρ.): [επίσ.] ① κι άλλο, περισσότερο: *Τα αίτια του δυστηχήματος θα πρέπει να διερευνηθούν ~.* ② (ως επίθ.) μεγαλύτερος: *Οι συναυλίες συνέβαλαν στην ~ βελτίωση των σχέσεων των δύο λαών.* **περαιτέρω** τα: επόμενα στάδια ή θέματα: *Εμείς κανονίσαμε τα αρχικά ζητήματα· για τα ~ θα αποφασίσει το δικαστήριο.*

πέρας το: ① ολοκλήρωση διαδικασίας, ενέργειας κτλ. = τέλος: *Μετά το ~ της δοξολογίας, ακολούθησε στρατιωτική παρέλαση.* **φέρω κτ εις/σε ~**: ολοκληρώνω κτ με επιτυχία: *Έφερε εις ~ την αποστολή.* ② *συνήθ. πληθ. άκρη: Ταξίδεψαν στα πέρατα της οικουμένης.* **περατώνω -ομαι**: [επίσ.] (μτβ.) τελειώνω κτ (ώστε να είναι έτοιμο ή να μπορεί να λειτουργήσει) = ολοκληρώνω, αποπερατώνω: *Περατόθηκαν οι εργασίες συντήρησης του μουσείου.* **περάτωση** η.

περήφανος & υπερήφανος -η -ο: ① αυτός που έχει θάρρος και υψηλό φρόνημα: *Είναι ~ λαός, δεν υποτάσσεται εύκολα.* ② **α.** αυτός που σέβεται και τιμά τις αρχές του, που είναι αξιοπρεπής: *Είναι ~ άνθρωπος, δε δέχεται τον οίκτο.* **β.** αυτός που καμαρώνει για κπ ή κτ: *Η κόρη τους τούς έκανε υπερήφανους.* ③ αυτός που έχει έντονα ανεπτυγμένη την αυτοπεποίθηση, την αυτοεκτίμηση: *Δεν μπορείς να του μιλήσεις εύκολα, είναι πολύ ~ και εγωιστής.* **περήφανα & υπερήφανα** (επίρρ.). **περήφانيا & υπερήφανεια** η. **περηφανεύομαι & υπερηφανεύομαι**: (αμτβ. + για) ① εκφράζω αίσθημα χαράς και ικανοποίησης για κτ καλό

που έχω κάνει ή αποκτήσει = καμαρώνω, καυχίμαι, [οικ.] κομπάζω: *~ για το σπίτι της/τις σπουδές της/τα εγγόνια της.* ② συμπεριφέρομαι αλαζονικά: *Πολύ ~ για τα πλούτη της και μας έχει νευριάσει!*

Προσοχή: η λ. *περήφانيا* γράφεται με -ι-, επειδή προέρχεται από το ΑΕ *υπερήφανος*, ενώ η λ. *υπερηφάνεια* με -ει-, επειδή προέρχεται από το ρ. *υπερηφανεύομαι* (ρήμα σε -εύω).

περι- & περί-: α' συνθ. (από τη λόγια πρόθ. *περι*) που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το β' συνθ. ① βρίσκεται, υπάρχει ή συμβαίνει εξωτερικά, γύρω από κτ άλλο: *περικάρπιο.* ② πραγματοποιείται με κυκλική κίνηση: *περιστρέφω.* ③ πραγματοποιείται με κίνηση χωρίς συγκεκριμένη κατεύθυνση: *περιηγούμαι.* ④ υπάρχει ή συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό: *περιζήτητος.*

περιβάλλω -ομαι: (μτβ.) ① είμαι τοποθετημένος γύρω από κτ, με τρόπο ώστε να το κλείνω μέσα μου = περικλείω: *Ένας ψηλός φράχτης ~ την παιδική χαρά.* ② προστατεύω ή καλύπτω κτ τοποθετώντας κτ άλλο γύρω του. ③ (μτφ.) συμπεριφέρομαι απέναντι σε κπ με ορισμένο τρόπο: *~ κπ με την εμπιστοσύνη/εκτίμησή μου: εμπιστεύομαι/εκτιμώ κπ.* ④ **σχ. βάλλω.**

περιβάλλον το: ① οι φυσικές συνθήκες και οι γενικότεροι εξωτερικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των ζωντανών οργανισμών: *μόλυνση του φυσικού ~.* ② τα άτομα που πλαισιώνουν κπ ως συνεργάτες, βοηθοί, φίλοι κτλ.: *Η είδηση επιβεβαιώθηκε από το στενό πρωθυπουργικό ~.* ③ το σύνολο των κοινωνικών συνθηκών και παραγόντων που επιδρούν στον άνθρωπο = περίγυρος: *εχθρικό/φιλικό ~.* Στις αποφάσεις του επηρεάζεται από το κοινωνικό του ~. **περιβαλλοντικός -ή -ό. περιβαλλοντικά** (επίρρ.). **περίβλημα** το: οτιδήποτε περιβάλλει πλήρως κτ: *Η κάμερα διαθέτει ανθεκτικό αδιάβροχο ~.* **περιβολή** η = ενδυμασία, αμφίεση: το σύνολο των ρούχων που φοράει κπ: *αθλητική ~.*

περίγραμμα το: ① η εξωτερική γραμμή (πραγ-

πέρα
περαιτέρω
πέρας
πέραση → περνάω
πέρασμα → περνάω
περασμένος → περνάω
περαστικά → περνάω
περαστικός → περνάω
περατώνω → πέρας
περάτωση → πέρας
περήφανα → περήφανος
*περήφανεια → περήφانيا
περήφανεύομαι → περήφανος
περήφανος
περί → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
περι-
περί- → περι-
περιβάλλον → περιβάλλω
περιβαλλοντικά → περιβάλλω
περιβαλλοντικός → περιβάλλω
περιβάλλω
περιβλήμα → περιβάλλω
περιβόητος → περι-
περιβολή → περιβάλλω
περίγραμμα

Σύνθετα με περι-

γύρω γύρω
περικλείω & περικλείνω
περικινώνω
περιστοιχίζω
περιστοιχισή
περίφραξη
περιφράσω

κυκλική κίνηση
περιστροφή
περιστροφικά
περιστροφικός
περιφέρω
περιφορά

κίνηση χωρίς κατεύθυνση
περιήγηση
περιηγητής
περιπλάνηση
περιπλανιέμαι & περιπλανούμαι

σε μεγάλο βαθμό
περιβόητος
περίλαμπρα
περίλαμπρος
περίφημα
περίφημος

- περιγραφή → περιγράφω
- περιγραφικά → περιγράφω
- περιγραφικός → περιγράφω
- περιγραφικώς → περιγράφω
- περιγράφω
- περιεκτικά → περιέχω
- περιεκτικός → περιέχω
- περιεκτικότητα → περιέχω
- περιέρχα → περιέργεια
- περιέρχαια
- περιέρχας → περιέργεια
- περιέρχας → περιέργεια
- περιέρχουσα → περιέργεια
- περιέρχοντο → περιέχω
- περιέχω
- περιζήτητος → περι-
περιήγησις → περι-
περιηγητής → περι-
περιηγούμεναι → περι-
*περιθάλπω → σχ.
περιθάλπω
- περιθάλπη → περιθάλλω
- περιθωρικά → περιθώριο
- περιθωριακός → περιθώριο
- περιθωριοποιώ → ποιώ
- περιθωριοποιώ → περι-
περιθάλπειν → περι-
περικλείω → περι-
περικυκλώνω → περι-
περιλαμβάνω → σχ.
περιλαμβάνω
- περιλάμπρα → περι-
περιλάμπρος → περι-
περιληπτικά → περιλήψη
- περιληπτικός → περιλήψη
- περιλήψη
- περιμένω
- περιοδεία
- περιοδεύω → περιοδεία
- περιοδικά → περίοδος
- περιοδικό → περίοδος
- περιοδικός → περίοδος
- περιοδικότητα → περίοδος
- περιοδικώς → περίοδος
- περίοδος

ματική ή νοητή) σχήματος ή αντικειμένου: ~ τετραγώνου/ανθρώπινου σώματος. ❷ [μτφ.] γενική περιγραφή που περιλαμβάνει τα βασικά σημεία: Έκανε ένα σύντομο ~ του άρθρου.

περιγράφω -ομαι • αόρ. περιέγραφα, παθ. αόρ. περιγράφηκα & [προφ.] -φτηκα: (μτβ.) ❶ αποδίδω με λόγο (γεγονός, κατάσταση κτλ.): Περιέγραψε τον αγώνα λεπτομερώς. Η χαρά μου, που σε είδα, δεν περιγράφεται! ❷ ΓΕΩΜ περιβάλλω ένα σχήμα με άλλο σχήμα: ~ τρίγωνο σε κύκλο. **περιγραφή** η. **περιγραφικός -ή -ό. περιγραφικά & -ώς** (επίρρ.).

περιέργεια η: επιμονή (συνήα σε ενοχλητικό βαθμό) κτ να ενημερωθεί για κτ: Με τρώει η ~ να μάθω ποιος της έστειλε τα λουλούδια. **περιέρχας -η -ο:** ❶ αυτός που προκαλεί απορία, επειδή δεν είναι συνηθισμένος ή αναμενόμενος = παράξενος, παράδοξος: ~ θόρυβος/συναίσθημα/συμπεριφορά. ❷ αυτός που έχει έντονη περιέργεια: Είναι τόσο ~, που θέλει να τα μαθαίνει όλα, κι ας γίνεται αδιάκριτος. ❸ [προφ.] ιδιότροπος = ιδιόρρυθμος: Είναι πολύ ~ στο φαγητό - τα μισά φαγητά δεν τα τρώει. **περιέρχα** (επίρρ.): με περιέρχο τρόπο: Φέρεται / κοιτάζει / μιλάει πολύ ~. **περιέρχως** (επίρρ.): με μη αναμενόμενο τρόπο: Δεν είχε διαβάσει, αλλά ~, έγγραφε καλά στις εξετάσεις.

περιέχω -ομαι • πρτ. & αόρ. περιείχα: (μτβ.) περιλαμβάνω στο εσωτερικό μου ή στη σύνθεσή μου: Τι ~ το κουτί; Το σπανάκι ~ σίδηρο. **περιεχόμενο** το: ❶ οτιδήποτε περιέχεται μέσα σε κτ: Αδειασε το ~ του συρταριού. ❷ (μτφ.) ενδιαφέροντα ή σημαντικά, ουσιαστικά στοιχεία: Όλα αυτά είναι λόγια χωρίς ~. = νόημα. άνθρωπος χωρίς ~ = καλλιέργεια. ❸ πλθ. πίνακας με τους τίτλους των ενοτήτων ενός κειμένου. **περιεκτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που περιέχει κτ σε μεγάλο βαθμό: τροφές ~ σε σίδηρο. ❷ (μτφ.) αυτός που, αν και σύντομος, είναι πλήρους νοημάτων: Ο λόγος του ήταν σύντομος, αλλά ~. **περιεκτικά** (επίρρ.) **περιεκτικότητα** η.

περιθάλπω -ομαι: (μτβ.) φροντίζω κτ που χρειάζεται (ιατρική συνήθως) βοήθεια ή προστασία: Οι Γιατροί χωρίς Σύνορα περιθάλψαν χιλιάδες υποσιτισμένα παιδιά στην Αιθιοπία. **περιθάλπη** η: νοσοκομειακή ~.

Ο τ. περιθάλλω είναι λανθασμένος, δεδομένου ότι το ρ. είναι σύνθετο από τα περι + θάλπω.

περιθώριο το: ❶ κενός χώρος στην άκρη σελίδας: Μπορώ να σημειώσω στο ~ της σελίδας;

❷ (μτφ.) πεδίο κινήσεων ή δράσης: Τα χρονικά ~ στενεύουν. ~ κέρδους/επιλογών. ❸ ό,τι συμβαίνει εκτός του κύριου πλαισίου: Οι υπουργοί εξωτερικών συναντήθηκαν στο ~ της συνόδου κορυφής. ❹ (μτφ.) σύνολο ατόμων που έχουν αποκλειστεί από την υπόλοιπη κοινωνία, συνήθως επειδή ζουν διαφορετικά από τον τρόπο που επιβάλλει αυτή, και (συνεκδ.) ο τρόπος ζωής τους: Ζει στο κοινωνικό ~. **περιθωριακός -ή -ό:** αυτός που γίνεται ή βρίσκεται στο περιθώριο: ~ αλλαγές/ρόλος = δευτερεύων. ~ άτομο/ομάδες/απόψεις. **περιθωρικά** (επίρρ.).

περιλαμβάνω • αόρ. περιλάβα: [προφ.] (μτβ.) αρπάζω κτ: Κοίτα μη σε περιλάβω στα χέρια μου!

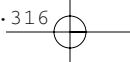
Προσοχή: προέρχεται από το μσν. περιλαμβάνω < από το ΑΕ περιλαμβάνω, αλλά η σημασία του διαφέρει από αυτή του ΝΕ περιλαμβάνω «περιέχω».

περίληψη η: σύντομο κείμενο που περιέχει μόνο τα σημαντικά σημεία άλλου, μεγαλύτερου σε έκταση, κειμένου ή λόγου: **εν περίληψη:** [επίσ.] με λίγα λόγια. **περιληπτικός -ή -ό. περιληπτικά** (επίρρ.).

περιμένω • πρτ. περιμένα: (μτβ.) ❶ παραμένω στο ίδιο μέρος ώσπου να έλθει κτ ή να συμβεί κτ = [επίσ.] αναμένα: ~ το λεωφορείο στη στάση. ❷ ελπίζω ότι κτ θα συμβεί = προσδοκώ: Περιμένα να έρθεις. ❸ τριτοπρόσ. κτ πρόκειται να συμβεί: Πείνα που με ~ τώρα που έμεινα χωρίς δουλειά!

περιοδεία η: σειρά προγραμματισμένων επισκέψεων σε διάφορα μέρη: ~ θιάσου = τουρνέ. **προεκλογική** ~ στον νομό από υποψήφιο βουλευτή. **περιοδεύω:** (αμτβ.) κάνω περιοδεία: Το καλοκαίρι πολλοί τραγουδιστές περιοδεύουν σε επαρχιακές πόλεις δίνοντας συναυλίες.

περίοδος η: ❶ χρονικό διάστημα: μεταπολεμική /προεκλογική ~. ~ της δικτατορίας. ❷ ΓΛΩΣΣ τμήμα κειμένου μεταξύ δύο διαδοχικών τελειών ή μεταξύ τελείας και ερωτηματικού ή θαυμαστικού. ❸ ΦΥΣ ο χρόνος που χρειάζεται για την επανάληψη ενός περιοδικού φαινομένου. ❹ ΒΙΟΛ ροή αίματος από τη μήτρα που συμβαίνει κάθε μήνα σε γόνιμη γυναίκα = [επίσ.] έμμηνος ρύση, εμμηνόρροια. **περιοδικός -ή -ό:** ❶ αυτός που συμβαίνει ή εμφανίζεται σε (τακτές) χρονικές περιόδους: ~ έλεγχοι από την εφορία. ~ τύπος (ο μη ημερησίου). ❷ ΜΑΘ (για αριθμούς) αυτός του οποίου το δεκαδικό μέ-

Π

περίφραση
πέτρα

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

περίφραση
περιφράσω → περι-
περιφραστικά → περίφραση
περιφραστικός →
περίφραση
περιφρόνηση → περιφρονώ
περιφρονητικά →
περιφρονώ
περιφρονητικός →
περιφρονώ
περιφρονώ
περνάω
περπάτημα → περπατώ
περπατησιά → περπατώ
περπατώ
πέρσι
περσινός → πέρσι
πέρσι → πέρσι
περυσινός → πέρσι
πέσιμο → πέφτω
πέταγμα → πετώ¹
πετάγομαι → πετώ¹
πέταμα → πετώ¹
πεταχτά → πετώ¹
πεταχτός → πετώ¹
πετιέμαι → πετώ¹
πέτρα

μεία βρίσκονται στην ίδια απόσταση από το κέντρο του κύκλου. ❷ ΑΝΑΤ η περιοχή των γλουτών: *Χάστε πόντους από την ~!* ❸ εκτεταμένη περιοχή που διοικείται ή διευθύνεται από ορισμένη αρχή: ~ *Κρήτης/Στερεάς Ελλάδας*. ❹ περιοχή μακριά από το κέντρο εξουσίας ή λήψης αποφάσεων, η οποία όμως εξαρτάται από αυτό: *επιπλέον κονδύλια για την ~*. **περιφερειακός -ή -ό**. **περιφερειακά** (επίρρ.). **περιφερειακή η & περιφερειακός ο**: δρόμος που περνά γύρω και όχι μέσα από μια πόλη. **περιφερειακό το**: ΠΛΗΡΟΦ συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή: *Ο εκτυπωτής ανήκει στα ~*.

περίφραση η: τρόπος έκφρασης μιας έννοιας με δύο ή και περισσότερες λέξεις. **περιφραστικός -ή -ό**. **περιφραστικά** (επίρρ.).

περιφρονώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αισθάνομαι ή εκδηλώνω πλήρη αδιαφορία και έλλειψη εκτίμησης για κτ ή κτ ≠ σέβομαι: *Τον θεωρείς καλύτερο και τον ~ έτσι;* ❷ (για κτ επικίνδυνο ή κακό) δε λογαριάζω = αφηφώ: *Οι στρατιώτες περιφρόνησαν τον κίνδυνο και ρίχτηκαν στη μάχη*. **περιφρόνηση η**. **περιφρονητικός -ή -ό**. **περιφρονητικά** (επίρρ.).

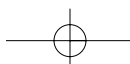
περνάω & -άω -ιέμαι • αόρ. *πέρασα*, παθ. αόρ. *περάστηκα*, μπ. *περασμένος*: ❶ (αμτβ.) ενώ κινούμαι, βρίσκομαι σε κτ μέρος όπου σταματώ για λίγο ή καθόλου: *Τι ώρα ~ το σχολικό κάθε πρωί; ~ μπροστά από την εκκλησία για να πάει σίτι της*. ❷ (μτβ.) κινούμαι από τη μία προς την άλλη πλευρά του δρόμου = διασχίζω: *Τα παιδιά πέρασαν τον δρόμο με τα πατίνια τους*. ❸ (μτβ.) μεταφέρω ή κάνω κτ ή κτ να πάει κάπου: *Οι στρατιώτες πέρασαν τα πυρομαχικά μέσα από τα βουνά*. ❹ (μτβ.) βάζω κτ μέσα ή γύρω από κτ άλλο: *Μπορείς να περάσεις την κλωστή στη βελόνα; Πέρασε το λουράκι στον λαιμό του σκύλου*. = φορώ. ❺ (αμτβ.) τελειώνω ή σταματώ να ισχύω ή να υπάρχω: *Ξεστόλισε το δέντρο, πέρασαν τα Χριστούγεννα! Της πέρασε ο ενθουσιασμός*. ❻ (μτβ.) καταφέρνω να βρεθώ μπροστά από κτ ή κτ άλλο, να προηγηθώ: *Το περιπολικό τούς πέρασε και τους έκλεισε τον δρόμο*. = προσπερνάω. *Κανείς μέσα στην τάξη δεν τον περνά σε εξυπνάδα*. = ξεπερνάω. ❼ (μτβ.) μένω: *Συνήθως τα σαββατοκύριακα τα περνά στο χωριό*. ❽ (μτβ. & αμτβ.) πετυχαίνω σε κτ: *Πέρασες τις εξετάσεις; Πέρασε στην ιατρική*. ❾ (μτβ.) βιώνω κτ ή υποβάλλομαι σε κτ (συνήθως αρνητικό): *Πέρασα πολύ δύ-*

σκολα παιδικά χρόνια. ❿ (μτβ.) μεταβιβάζω ή δίνω κτ σε κτ: *Πέρασε όλη την ακίνητη περιουσία της στα ανίψια της*. ❶ (μτβ.) νομίζω πως κτ είναι κτ: *Συγγνώμη, λάθος, σας πέρασα για μια γνωστή μου! Με περνάς για χαζή;* ❷ (αμτβ.) εγκρίνομαι ή γίνομαι δεκτός ως αληθής ή έγκυρος: *Το νομοσχέδιο πέρασε από τη Βουλή*. *Δεν περνούν οι απειλές σου σε μένα!* ❸ (μτβ.) αλείφω επιφάνεια με κτ ουσία: *Πέρασα το πάτωμα με απολυμαντικό υγρό*. **περασμένος -η -ο**: (& με τη σημ.) αυτός που αναφέρεται στο παρελθόν: ~ *εβδομάδα* = προηγούμενος. **περασμένες δύο/τρεις...**: την ώρα μετά τις δύο/τρεις **πέρασμα το**: ❶ το να περνάει κτ ή κτ από κάπου: *Το χαλάζι κατέστρεψε όλα τα σπαρτά στο ~ του*. το ~ του πλοίου από τη διώρυγα = διέλευση. το ~ του από την αθωότητα στην παρανομία = μετάβαση. ❷ το να βάζει ή να περνάει κτ κτ από κάπου: ~ της θηλιάς στον λαιμό. ❸ το μέρος από όπου μπορεί να περάσει ή περνά κτ (συχνά): *Εδώ είναι ένα επικίνδυνο ~ όπου παραμονεύουν ληστές*. = διάβαση. ❹ το να περνά κτ: *Μόνο το ~ του χρόνου μπορεί να σου απαλύνει τον πόνο*. = πάροδος. **περαστικός -ή -ό**: ❶ αυτός που περνά από ένα μέρος: *Ήταν ~ και μπήκε να μας καλημερίσει*. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει σύντομη διάρκεια: *Μην ανησυχείς, μια ~ κρίση της σχέσης σας είναι!* = παροδικός. **περαστικά** (επίρρ.): ως ευχή, για γρήγορη ανάρρωση ασθενούς. **πέραση η**: μόνο στην έκφρ. **έχω πέραση**: έχω επιτυχία: *Η τραγουδίστρια αυτή ~ στους νέους*.

περπατώ & -άω -ιέμαι: (αμτβ.) ❶ κινούμαι βάζοντας το ένα πόδι μπροστά από το άλλο = βαδίζω: *Μεθυσμένος όπως ήταν, δεν μπορούσε να περπατήσει σε ευθεία*. ❷ πηγαίνω βόλτα περπατώντας: *Περπατήσαμε στην παραλία πιασμένοι χέρι-χέρι*. **περπάτημα το**: ❶ βάδισμα: *Το καθημερινό ~ μειώνει τη χοληστερίνη*. ❷ τρόπος με τον οποίο περπατά κτ = περπατησιά: *λεβέντικο ~*. **περπατησιά η**.

πέρσι & πέρσι (επίρρ.): το αμέσως προηγούμενο έτος από το φετινό ≠ φέτος, του χρόνου: *Στα ίδια επίπεδα με ~ είναι οι τιμές των τροφίμων*. **περσινός & περυσινός -ή -ό**.

πέτρα η: ❶ σκληρή ύλη που υπάρχει είτε ως συμπαγής μάζα στον φλοιό της γης είτε σε κομμάτια διάσπαρτα στην επιφάνειά της = [επίσ.] λίθος: *Το ποτάμι παρασύρει ~ και χαλίκια*. Το εξοχικό τους είναι χτισμένο από ~. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε είναι ή έχει γίνει σκληρό σαν πέτρα:

πετρέλαιο
πέφτω

Το ψωμί έγινε ~. ❸ ΙΑΤΡ **α.** μικρό κομμάτι συνήθως από άλατα, που σχηματίζεται στα νεφρά, στη χολή κτλ. **β.** ουσία που καλύπτει τα δόντια και τα καταστρέφει. ❹ ορυκτό που χρησιμοποιείται στην κατασκευή κοσμημάτων: βραχιόλι με ημιπολύτιμες ~. = [επίσ.] λίθος. **πέτρινος -η -ο. πετρώων** • μππ. πετρωμένος: ❶ (αμτβ.) **α.** μετατρέπομαι σε πέτρα ή γίνομαι σκληρός σαν πέτρα: Τα κεφτεδάκια πέτρωσαν, τόσο που τα έψησες. **β.** (μτφ.) μένω ακίνητος ή ανέκφρατος λόγω έντονου συναισθήματος = κοκαλώνω: ~ από φόβο. ❷ (μτβ.) **α.** μετατρέπω κτ σε πέτρα: Το αργιλώδες έδαφος ~ το ξύλο. **β.** (μτφ.) Ο Θεός εισάκουσε την προσευχή της και πέτρωσε το καράβι. = μαρμαρώνω.

πετρέλαιο το: εύφλεκτο ορυκτό υγρής μορφής, που χρησιμοποιείται ως βασική πηγή ενέργειας και θέρμανσης: αργό/καθαρό ~. **πετρελαϊκός -ή -ό. πετρελαιοειδές** το: χημ παράγωγο από την επεξεργασία του αργού πετρελαίου.

πέτρωμα το: ΓΕΩΛ υλικό από το οποίο αποτελείται ο φλοιός της γης: πυριγενή/ιζηματογενή πετρώματα.

πετυχαίνω: ❶ (αμτβ.) έχω το επιθυμητό αποτέλεσμα ή εξελίσσομαι με επιτυχία: Πέτυχε η επέμβαση. Πέτυχε στο πανεπιστήμιο. ❷ (μτβ.) κατορθώνω να κάνω κτ = καταφέρνω: Η κυβέρηση πέτυχε να μειώσει την ανεργία. Δύο νίκες πέτυχε η ομάδα. ❸ (μτβ.) βρίσκω κτ ή συναντώ κτ τυχαία: Πού το πέτυχες τέτοιο ωραίο διαμέρισμα; ❹ (μτβ.) βρίσκω τον στόχο μου: Η σφαίρα τον πέτυχε στο χέρι. **πετυχημένος -η -ο** (μππ. ως επίθ.): ❶ αυτός που έχει πετύχει τον στόχο του ≠ αποτυχημένος: ~ συνάντηση/επαγγελματίας. ❷ έξυπνος ή εύστοχος: ~ αγορά/απάντηση. **πετυχημένα** (επίρρ.).

Το πετυχαίνω προέρχεται από το ΑΕ ρ. επιτυγχάνω, έχει όμως αποκτήσει κι άλλες σημασίες, πέραν αυτών του ΝΕ επιτυγχάνω.

πετώ¹ & -άω: ❶ (αμτβ.) **α.** (για πτηνά, έντομα, ιπτάμενα αντικείμενα και μηχανές) κινούμαι στον αέρα: Το αεροπλάνο πετούσε επικίνδυνα χαμηλά. Τα πουλιά ~ προς τα νότια. **β.** (για επιβάτη αεροσκάφους) ταξιδεύω με αεροπλάνο: Ετοίμασε βαλίτσες, αύριο πετάμε για Ρώμη! ❷ (μτφ., αμτβ.) είμαι πολύ χαρούμενος: Πετούσε από τη χαρά του/στα σύννεφα που έγινε μπαμπάς. ❸ (μτφ., αμτβ.) είμαι πολύ ικανός σε κτ: Πετάει η τάξη - όλοι σας γράψατε εξαιρετικά στο διαγώνισμα! **πέταγμα**

το: το να πετάει κτ ή κτ (σημ.1): ~ αεροπλάνου = πτήση. **πετώ² & -άω -ιέμαι -γομαι**: (μτβ.) ❶ ρίχνω κτ ή κπ (συνήθως με τα χέρια) μακριά ή απότομα = εκσφενδονίζω: Της πέταξε το μολύβι και την τρανιάτισε στο μάτι. ❷ σκορπίζω, κυρίως αλόγιστα ή ανώφελα: Πετούσαν διαφημιστικά στον δρόμο. (μτφ.) Μην πετάς τα λεφτά σου στα μπουζούνια κάθε βράδυ! = σπαταλώ. ❸ ρίχνω κτ στα σκουπίδια, επειδή χάλασε ή δεν το χρειάζομαι πια: Πέταξέ τα, μούχλιασαν από την υγρασία! ❹ (μτφ.) λέω κτ ξαφνικά ή βιαστικά: Ο καβγάς ξεκίνησε από ένα υπονοούμενο που της πέταξε. **πέταμα** το: το να πετάει κτ κτ: Επειδή σκίσηκε λίγο, δε σημαίνει πως είναι για ~! (μτφ.) λεφτά για ~ = σπατάλη, ξόδεμα. **πετάγομαι & πετιέμαι**: (αμτβ.) ❶ πηγαίνω γρήγορα σε κοντινό σημείο ή μέρος: Πετάξου μέχρι το δωμάτιο να μου φέρεις τις παντόφλες! ❷ σηκώνομαι απότομα από εκεί που κάθομαι: Μόλις άκουσε τον αριθμό του λαχείου, πετάχτηκε όρθιος. ❸ παρουσιάζομαι ή επεμβαίνω ξαφνικά: Τι πετάγεσαι εσύ, δε σε ρώτησα! Πετάχτηκε ένα φορητό και του «κλεισε τον δρόμο». **πεταχτός -ή -ό**: ❶ αυτός που γίνεται πολύ γρήγορα: ~ άγγιγμα/φιλί. **στα πεταχτά**: πολύ γρήγορα, και συνήθως πρόχειρα. ❷ αυτός που προεξέχει: ~ αυτιά. **πεταχτά** (επίρρ.).

πέφτω • αόρ. έπεσα, μππ. πεσμένος: (αμτβ.) ❶ παρασύρομαι προς τα κάτω από το βάρος μου: Το αυτοκίνητο ξέφυγε από την πορεία του και έπεσε στον γκρεμό. ❷ κινούμαι με ταχύτητα ή ορμή και καταλήγω πάνω σε κτ ή κπ ή συγκρούομαι με κτ ή κπ: Το αυτοκίνητο ξέφυγε κι έπεσε πάνω στα κιγκλιδώματα. = προσκρούω. Έπεσαν πάνω του να τον συγκαρούν. = ορμώ, ρίχνομαι. ❸ (μτφ.) μειώνομαι σε αξία, ένταση, δύναμη, βάρος κτλ.: Έπεσαν τα τραπέζια επιτόκια. ❹ ξαπλώνω στο κρεβάτι: Πέσε ναρξ, γιατί αύριο δε θα ξυπνάς! ❺ (μτφ.) χάνω τη ζωή μου: Έπεσαν υπέρ πατρίδος. = πεθαίνω, σκοτώνομαι. ❻ αρχίζω να βρίσκομαι στην αρνητική συνήθως κατάσταση που δηλώνει το ουσ.: ~ σε κόμα/κατάθλιψη. ❼ [προφ.] τοποθετούμαι τοπικά ή χρονικά σε ορισμένο σημείο: Μήπως ξέρετε κατά πού πέφτει η πλατεία Ελευθερίας; ❽ (μτφ.) φεύγω από την εξουσία ή από τη θέση που είχα: Το μοναρχικό καθεστώς έπεσε μετά από αιματηρή επανάσταση. = ανατρέπομαι. Αν χάσουμε πάλι, η ομάδα μας θα πέσει στην τρίτη Εθνική. = υποβιβάζομαι. **πέσιμο** το: το να πέφτει κτ ή κτ (κυρ. στις σημ.

πετρελαϊκός → πετρέλαιο
πετρέλαιο
πετρελαιοειδές → πετρέλαιο
πέτρινος → πέτρα
πέτρωμα
πετρώων → πέτρα
πετυχαίνω
πετυχημένα → πετυχαίνω
πετυχημένος → πετυχαίνω
πέτω¹
πέτω² → πέτω¹
πέφτω

πέψη
πηγάζω → πηγή
πηγαία → πηγή
*πηγαίος → πηγαίος
πηγαίνω
πηγαίος → πηγή
πηγεμός → πηγαίνω
πηγή
πήδημα → πηδώ
πηδηχτά → πηδώ
πηδηχτός → πηδώ
πηδώ
πήζω
πηκτικός → πήζω
πηκτικότητα → πήζω
πηκτός → πήζω

1 & 3). **πτώση** η: [επίσ.] ❶ το να πέφτει κπ ή κτ (σημ. 1 & 3): *Ο τυφώνας προκάλεσε την ~ της σκεπής.* = πέσιμο. *Η ανεργία σημείωσε σημαντική ~ μετά τις τελευταίες προσλήψεις.* = μείωση, ελάττωση ≠ άνοδος ❷ (μτφ.) παρακμή, κατάρρευση: *η ~ της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας/του ηθικού.* ❸ ΓΛΩΣΣ καθέννας από τους τύπους της κλίσης ουσιαστικού, επιθέτου, αντωνυμίας ή μετοχής: *Οι τέσσερις πτώσεις της Νέας Ελληνικής είναι η ονομαστική, γενική, αιτιατική και κλητική. πτωτικός -ή -ό:* ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από μείωση: *Δεν παρατηρείται ~ τάση στις τιμές των καυσίμων.* ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που σχετίζεται με τις πτώσεις: *Το ~ σύστημα της Αρχαίας Ελληνικής περιλαμβάνει και τη δοτική. πτωτικά* (επίρρ., στη σημ. 1): *Οι τιμές κινούνται ~.*

πέψη η: βίολ μετατροπή της τροφής που λαμβάνει ένας οργανισμός σε θρεπτικές ουσίες = χώνεψη: *Η καλή μάσηση διευκολύνει την ~ των τροφών. πεπτικός -ή -ό.*

πηγαίνω & [καθημ.] **πάω** • πρτ. *πήγαινα*, αόρ. *πήγα*, απαρ. *πάει*: ❶ (αμτβ.) καλύπτω απόσταση προς ορισμένο προορισμό: *Λέμε να πάμε στην Αράχθρα για σκι. Με αεροπλάνο πήγατε στο συνέδριο;* = ταξιδεύω. **πάω μπροστά:** (μτφ.) πετυχαίνω (στη ζωή). ❷ (αμτβ.) επισκέπτομαι κπ μέρος για συγκεκριμένο λόγο (συνήθως να παρακολουθήσω κτ): *~ σινεμά/γήπεδο.* ❸ (αμτβ.) απομακρύνομαι από τόπο = αναχωρώ, φεύγω: *Νύχτωσε, ώρα να πηγαίνουμε!* ❹ (μτβ.) συνοδεύω ή μεταφέρω κάπου κπ ή κτ: *Μπορείς να με πας στον γιατρό απόψε; Πήγαινε αυτόν τον φάκελο στο λογιστήριο.* ❺ (αμτβ.) (για χρόνο) κοντεύω = φτάνω: *Ούτε κατάλαβα τότε πήγε τρεις η ώρα.* ❻ (αμτβ.) υπήρξα στο παρελθόν, αλλά τώρα πια δεν υπάρχω = παρόρομαι: *Πάνε μήνες από τη ληστεία. Τώρα που αποστρατεύτηκες, πάνε οι τιμές που ήξερες!* ❼ (αμτβ.) φοιτώ: *Πάω τρίτη γυμνασίου.* ❽ (αμτβ.) έχω ή παίρνω ορισμένη τιμή = κοστίζω: *Πόσο πάει το κιλό η ζάχαρη; Πόσο πήγε η λίρα Αγγλίας;* ❾ (μτφ., αμτβ.) βρίσκομαι σε συγκεκριμένη κατάσταση: *Πώς πήγε η σοδειά σας φέτος; Τα οικονομικά μας πάνε από το κακό στο χειρότερο.* ❿ (αμτβ.) ταιριάζω: *Δε σου πάνε οι φαβορίτες/τα ίσια μαλλιά.* ⓫ [προφ.] πεθαίνω: *Πήγε από ανακοπή καρδιάς.* ⓬ **πάω να...:** α. φτάνω στο σημείο να... = παραλίγο /κοντεύω να: *Πήγα να πεθάνω από την αγωνία μου.* β. κάνω προσπάθεια, χωρίς όμως αποτέλεσμα: *Πήγε να*

μου δώσει επιταγή, αλλά του ζήτησα μετροητά. πηγεμός ο: [λογοτ.] το να πηγαίνει κπ κάπου και (συνεκδ.) η πορεία κπ προς ορισμένο τόπο.

πηγή η: ❶ σημείο από όπου βγαίνει νερό ή άλλο υγρό που προέρχεται από το εσωτερικό της γης: *γάρφαρη/ιαματικές/θερμές ~. ~ πετρελαίου.* ❷ (μτφ.) πραγματικό ή νοητό σημείο από το οποίο προέρχεται κτ: *~ εσόδων. Το παιδί ήταν η μοναδική ~ χαράς στη ζωή της.* ❸ κείμενο, μαρτυρία ή τόπος από όπου αντλεί κανείς στοιχεία για την έρευνά του: *Καταφεύγω/ανατρέχω στις ιστορικές ~.* ❹ (μτφ.) πρόσωπο από το οποίο κπ λαμβάνει πληροφορία: *κυβερνητική/ανεπίσημη/έγκυρη ~.* **πηγάζω:** (αμτβ.) ❶ (για ποταμό) έχω τις πηγές μου (σε ορισμένο μέρος) ≠ εκβάλλω, χύνομαι: *Τα κυριότερα ποτάμια της Ιταλίας πηγάζουν από τις Άλπεις.* ❷ (μτφ.) προέρχομαι ή ορίζομαι από κτ ή κπ: *Ο εκνευρισμός ~ από το άγχος για τη δουλειά της.* **πηγαίος -α -ο:** ❶ αυτός που είναι αυθόρμητος: *~ ταλέντο/χιούμορ.* ❷ αυτός που αναβλύζει από πηγή: *~ νερό. πηγαία* (επίρρ.).

πηδώ & -άω -ιέμαι: ❶ (αμτβ.) τινάζω το σώμα μου προς τα πάνω ή προς άλλη θέση, βάζοντας δύναμη στα πόδια: *Η μαϊμού πηδούσε από δέντρο σε δέντρο.* ❷ (μτφ., μτβ.) δεν επικεντρώνομαι σε ένα θέμα: *Μην ~ από το ένα θέμα στο άλλο!* ❸ (μτβ.) περνά πάνω από κτ με ορμή: *Πήδηξε τον μαντρότοιχο και χάθηκε στα χωράφια.* ❹ (μτβ.) παραλείπω κτ (που υπάρχει μεταξύ δύο πραγμάτων): *Δεν κατάλαβες την πλοκή, γιατί πήδηξες ένα κεφάλαιο. πήδημα* το. **πηδηχτός -ή -ό:** αυτός που συνηθίζει να πηδά ή που γίνεται με πηδήματα: *~ χορευτικές φιγούρες. πηδηχτά* (επίρρ.).

πήζω • μπλ. *πηγμένος:* ❶ (μτβ.) κάνω κτ από υγρό στερεό: *Στο χωριό πήζαμε το γάλα σε γιαούρτι και τυρί.* ❷ (αμτβ.) (για κτ υγρό) μετατρέπομαι σε στερεό = δένω: *Μόλις πήξει το σιρόπι, το κατεβάζουμε από τη φωτιά.* ❸ [προφ.] (μτφ., αμτβ.) α. είμαι υπερβολικά γεμάτος: *Οι παραλίες πήζουν από τουρίστες.* β. αισθάνομαι πλήξη = βαριέμαι: *Έπηξα στο πάρτι χωρίς την παρέα μου!* γ. έχω πολλή δουλειά ή εξαντλούμαι από την κούραση: *Δεν μπορώ να πάω, ~ στη δουλειά!* **πηκτός & πηκτός -ή -ό:** ❶ (για κτ ρευστό) αυτός που έχει πυκνή σύσταση = παχύρρευστος ≠ αρραίος: *~ κρέμα/πολτός* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ πυκνός ή έντονος: *~ σκοτάδι = αδιαπέραστος. πήξιμο* το: το να πήξει κπ ή κτ, ή το να πήξει κανείς κτ. **πήξη** η: φγς μεταβολή υγρού σώματος σε

πηνίο
πιλότος

στερεό: ~ αίματος/τσιμέντου. ≠ τήξη. **πηκτικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ή προκαλεί πήξη: ~ παράγοντας/ένζυμο. **πηκτικότητα** η.

πηνίο το: ΗΛΕΚΤΡΟΛ κυλινδρικός ηλεκτρικός αγωγός περιτυλιγμένος με σύρμα σε μορφή σπειρών, που δημιουργεί μαγνητικό πεδίο γύρω του όταν διαπερνάται από ηλεκτρικό ρεύμα: ~ ηλεκτρομαγνήτη.

πια (επίρρ.): ❶ για κτ που έχει πάψει να υπάρχει ή να γίνεται ή δεν υπάρχει τώρα = [επίσ.] πλέον: *Δε μας επισκέπτεται ~ μετά τον καβγά.* ❷ για να δοθεί έμφαση σε κτ που θεωρείται οριστικό: *Αυτή ~ είναι η τελική μου απόφαση.* ❸ από αυτή τη χρονική στιγμή και μετά = πλέον: *Ο κόσμος ~ αλλάζει.* ❹ για δήλωση έντονης δυσσέκειας, απογοήτευσης, ανυπομονησίας κτλ. = επιτέλους: *Αμάν ~ με τις παραξενιές σου!* *Πότε ~ θα έρθει η σειρά μου;* ✎ σχ. **πλέον.**

πιάνω -ομαι • αόρ. έπιασα, παθ. αόρ. πιάστηκα, μππ. πιασμένος: ❶ (μτβ.) κρατώ κτ ή κτ με το χέρι μου: *Τον έπιασε από τον γιακά και τον έβγαλε έξω.* ❷ (μτβ.) συλλαμβάνω ή παγιδεύω: *Η αστυνομία έπιασε τους ληστές.* ❸ (μτβ.) κρατώ μαζί ή ενωμένα πράγματα = ενώνω, συνδέω: *Πιάσε τις φωτοτυπίες με συνδετήρα!* ❹ (μτβ.) κατέχω χώρο: *Πάρε την πολυθρόνα από εδώ, ~ πολύ χώρο.* ❺ (μτβ.) φέρνω ή δίνω κτ σε κτ: *Πιάσε μου τις παντόφλες από την κρεβατοκάμαρα!* ❻ (μτβ.) αισθάνομαι ή παθαίνω κτ: *Με έπιασε πανικός/απελπισία.* ❼ [οικ.] (μτβ.) αντιλαμβάνομαι κτ (κυρ. με τις αισθήσεις μου): *Νομίζει ότι έχει πιάσει το νόημα της ζωής.* ❽ (μτβ.) έχω επίδραση σε κτ ή κτ: *Δεν τον ~ το ποτό.* ❾ (μτβ.) φτάνω σε ένα σημείο (τοπικά, χρονικά, ηλικιακά, νοητά κτλ.): *Το νέο μοντέλο ~ τα 250 χλμ.* ❿ παθ. κρατιέμαι από κάπου = γαντζώνομαι, αρπάζομαι: *Πιάσουν από το χέρι μου να σε τραβήξω πάνω στη βάρκα.* ⓫ παθ. δεν μπορώ να κουνήσω μέρος του σώματος: *Στραβοκοιμήθηκα πάλι και πιάστηκα στον ανχένα.* ⓬ (μτβ.) παθ. βρίσκω αφορμή: *Πιάστηκε από μια κουβέντα μου και παρεξηγήθηκε.* ⓭ (μτβ.) αφορώ: *Η αλλαγή στα χρονικά όρια συντάξεων δε μας πιάνει εμάς τους παλιούς.* **πιάσιμο** το.

πιέζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ασκώ δύναμη πάνω σε κτ ή κτ = πατώ: *Πίεσε ελαφρά την πόρτα του πλυντηρίου να κλείσει.* ❷ (μτβ.) υποχρεώνω κτ να κάνει κτ ή να συμφωνήσει σε κτ ενάντια στη θέλησή του = εξαναγκάζω: *Με πίεσαν να πω ψέματα στο δικαστήριο.* ❸ (μτβ.) στενοχωρώ, αγχώω ή φέρνω κτ σε δύσκολη θέση: *Τα οι-*

κογενειακά της προβλήματα την πιέζουν αφόρητα. **πεπιεσμένος -η -ο**: αυτός που δημιουργήθηκε με πίεση. **πίεση** η: ❶ άσκηση δύναμης σε κτ ή κτ = [προφ.] πάτημα: *Χρειάζεται έντονη ~ για να μετακινηθεί ο μοχλός.* ❷ (μτβ.) πράξεις που αποσκοπούν στον εξαναγκασμό κτ: *Δέχεται έντονες ~ να παραιτηθεί από υφυπουργός.* ❸ ΙΑΤΡ η δύναμη που ασκείται από το αίμα στα τοιχώματα αρτηριών και φλεβών: *ορθοστατική/μεγάλη/μικρή/αρτηριακή ~.* *Μετρώ την ~ μου.* ❹ ΦΥΣ το σύνολο των δυνάμεων που ασκούνται στην επιφάνεια ενός σώματος: *ατμοσφαιρική ~.* **πιεστικός -ή -ό. πιεστικά** (επίρρ.). **πιεστήριο** το: ❶ βιομηχανικό μηχάνημα για τη συμπίεση αντικειμένων ή πρώτων υλών = πρέσα: ~ λαδιού. ❷ μηχάνημα για την εκτύπωση εντύπων.

Η λ. **πεπιεσμένος** είναι η μππ του ΑΕ ρ. **πιέζω.**

πιθανός -ή -ό: αυτός που μπορεί να συμβεί ή που φαίνεται αληθινός ≠ απίθανος: *Εξετάζονται όλα τα ~ αίτια του δυστυχήματος.* *Η νίκη της ομάδας μας θεωρείται πολύ ~.* **πιθανόν & πιθανώς** (επίρρ.): με μεγάλη πιθανότητα = ίσως, μάλλον: ~ να πάμε εκδρομή στο Πήλιο το Σαββατοκύριακο. **πιθανότητα** η: το ενδεχόμενο να συμβεί κτ: *Οι ~ να ζήσει μετά από τόσο σοβαρό τραυματισμό είναι ελάχιστες.* **κατά πάσα ~**: σχεδόν σίγουρα: ~ αυτός θα εκλεγεί πρωθυπουργός.

Ο τ. **πιθανά**, που χρησιμοποιείται ως επίρρ. αντί του τ. **πιθανώς**, είναι λανθασμένος.

πικρός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει δυσάρεστη γεύση, αντίθετη από αυτήν της ζάχαρης ≠ γλυκός: *Φτιάξε μου έναν ~ καφέ, χωρίς καθόλου ζάχαρη!* ❷ (μτβ.) αυτός που προκαλεί ή χαρακτηρίζεται από έντονη λύπη: *Είναι ~ η ξενιτιά!* ~ αλήθεια/ανάμνηση = οδυνηρός. ~ λόγια = καυστικός. **πικρά** (επίρρ.). **πικραίνω -ομαι** • μππ. πικραμένος: ❶ (μτβ.) κάνω κτ πικρό. ❷ (αμτβ.) γίνομαι πικρός. ❸ (μτβ.) προκαλώ έντονη λύπη σε κτ = στενοχωρώ, πληγώνω: *Με πίκρανες πολύ με τα ψέματά σου.* **πίκρα** η: ❶ πικρή γεύση = πικρόλα. ❷ (μτβ.) έντονη λύπη: *Ακόμη αισθάνεται ~ για τον άδικο χαμό του πατέρα της.* **πικρία** η: πίκρα (σημ. 1): *Ο σκέτος καφές μου άφησε μια ~ στο στόμα.* **πικρία** η: πίκρα (σημ. 2).

πιλότος ο, η: ❶ πρόσωπο που οδηγεί αεροσκά-

πηνίο
πήξη → πήζω
πήξιμο → πήζω
πηχτός → πήζω
πια
πιάνω
πιέζω
πίεση → πιέζω
πιεστήριο → πιέζω
πιεστικά → πιέζω
πιεστικός → πιέζω
*πιθανά → σχ. πιθανός
πιθανόν → πιθανός
πιθανός
πιθανότητα → πιθανός
πιθανώς → πιθανός
πικρά → πικρός
πικρά → πικρός
πικραίνω → πικρός
πικρία → πικρός
πικρία → πικρός
πικρός
πιλοτάρω → πιλότος
πιλοτήριο → πιλότος
πιλοτικά → πιλότος
πιλοτικός → πιλότος
πιλότος

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πίνακας
πινακίδα
πίνω
πιο
πιτότο → πίνω
πρινά → πίσω
πρινός → πίσω
πιστά → πιστεύω
πιστευτός → πιστεύω
Πιστεύω → πιστεύω
πιστεύω
πίστη → πιστεύω
πιστός → πιστεύω
πιστώνω → πίστωση
πίστωση
πιστωτής → πίστωση
πιστωτικά → πίστωση
πιστώτρια → πίστωση

φος. ❷ δοκιμαστικό πρόγραμμα ή δείγμα: *μελέτη ~ για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων της περιοχής*. **πιλοτάρο**: (μτβ.) οδηγώ αεροσκάφος. **πιλοτικός -ή -ό**: αυτός που μπαίνει αρχικά σε φάση δοκιμαστικής εφαρμογής, ώστε να βελτιωθεί (εάν είναι αναγκαίο) και μετά να επεκταθεί: ~ *άσκηση/φάση/λειτουργία*. **πιλοτικά** (επίρρ.) = δοκιμαστικά. **πιλοτήριο** το: χώρος με όργανα πτήσης, από όπου ο πιλότος κατευθύνει το αεροσκάφος.

πίνακας ο: ❶ ορθογώνια διάταξη με στήλες και γραμμές για τη συστηματική απεικόνιση στοιχείων. ❷ κατάλογος με ονόματα, πράγματα κτλ. = λίστα: ~ *αποτελεσμάτων/επιτυχόντων διαγωνισμού*. ❸ ορθογώνια επιφάνεια που χρησιμοποιείται για να γράφουμε επάνω με μαρκαδόρο ή κιμωλία, για να κρεμάμε ανακοινώσεις, εικόνες κτλ.: *Ο δάσκαλος έγραψε στον ~ τη λύση την άσκησης*. ~ *ανακοινώσεων*. ❹ επίπεδη επιφάνεια όπου απεικονίζεται κτ, καθώς και το σχετικό έργο: *Η έκθεση περιλαμβάνει πίνακες διάσημων καλλιτεχνών της Αναγέννησης*. ❺ ΗΛΕΚΤΡΟΛ σύνολο οργάνων που χρησιμεύουν για να χειρίζεται κτ τη λειτουργία ηλεκτρικών κυκλωμάτων, συσκευών κτλ.

πινακίδα η: ❶ πλάκα ή επιγραφή με πληροφοριακό περιεχόμενο: *Η ~ του ιατρείου της ήταν πάνω στην πόρτα*. = ταμπέλα. ❷ *συνήθ. πληθ.* τα σήματα οδικής κυκλοφορίας: *Οι ~ αναγγελίας κινδύνου έχουν πάντα τριγωνικό σχήμα*. ❸ *πληθ.* μικρές ορθογώνιες μεταλλικές πλάκες που τοποθετούνται σε κάθε αυτοκίνητο και έχουν επάνω τον αριθμό κυκλοφορίας του: *Η τροχαία του πήρε τις ~ για παράνομη στάθμευση*.

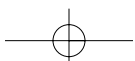
πίνω -ομαι • αόρ. ήπια, μππ. *πιωμένος*: (μτβ.) ❶ βάζω υγρό στο στόμα μου και το καταπίνω: ~ *χυμό/κρασί*. ~ *κτ γουλιά γουλιά/μονορούφι*. ❷ (μτφ.) κρατώ υγρό μέσα μου = απορροφώ: *Τα παξιμάδια ήπιαν όλο το γάλα*. ❸ (& με παράλ. αντικ.) πίνω οινοπνευματώδη ποτά, κυρίως σε μεγάλες ποσότητες ή συχνά: *Ήπιαμε για να γιορτάσουμε την προαγωγή του*. *Έπινε πολύ, γι' αυτό και μπήκε σε κέντρο απεξάρτησης*. ❹ *μππ.* αυτός που έχει πειε πολλά οινοπνευματώδη ποτά = μεθυσομένος: *Πάλι πιωμένος γύρισε, ποιος ξέρει πόσο θα ήπια!* **πόσιμος -η -ο**: αυτός που είναι κατάλληλος να πίνεται: ~ νερό. **ποτό** το: οτιδήποτε πίνεται, ιδίως οινοπνευματώδες: *Παραγγείλαμε στο μπαρ τα ~ μας*. *αεριούχα/οινοπνευματώδη ~*. **το ρίχνω στο ~**: αρχίζω

να πίνω συχνά και σε μεγάλες ποσότητες οινοπνευματώδη ποτά. **πιτό** το: [λαϊκ.] οινοπνευματώδες ποτό και (συνεκδ.) η κατανάλωσή του σε μεγάλες ποσότητες. **πότης** ο: πρόσωπο που πίνει οινοπνευματώδη ποτά σε μεγάλες ποσότητες ή συχνά.

πιο (επίρρ.): ❶ χρησιμοποιείται για τον σχηματισμό του συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού επιθέτων και επιρρημάτων = περισσότερο: *Γράφει ~ γρήγορα από εμένα*. *Είναι ο ~ ωραίος της τάξης*. ❷ (με ουσ.) δηλώνει ότι κτ έχει σε μεγαλύτερο βαθμό τα χαρακτηριστικά του ουσ. που ακολουθεί: *Είναι ~ επαγγελματίας από σένα*. & σχ. **πλέον**.

πιστεύω: ❶ (μτβ.) **α.** θεωρώ κτ σωστό ή αληθινό: *Δεν ~ σε δεισιδαιμονίες και προλήψεις*. **β.** δέχομαι πως κτ λέει κτ σωστό ή την αλήθεια: *Με τόσα ψέματα που της έχει πει, δεν τον ~ πια*. ❷ (αμτβ.) είμαι απόλυτα βέβαιος για κτ: *Όποιος δεν ~ στην επιτυχία της αποστολής, καλύτερα να μη συμμετάσχει*. ❸ (μτβ.) έχω ορισμένη άποψη, γνώμη για κτ = νομίζω, θεωρώ, κρίνω: *Όποιος ~ ότι αδικήθηκε, ας έρθει να δει το γραπτό του*. **πιστεύω** το: ❶ το σύνολο των απόψεων και των αρχών κάποιου: *Φοβάται να υπερασπιστεί τα ~ του*. ❷ ΘΡΗΣΚ **Πιστεύω** το: το Σύμβολο της Πίστωσης. **πίστη** η. **πιστευτός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να τον πιστέψει κτ: *Δεν ήταν καθόλου ~ οι δικαιολογίες του*. **πιστός -ή -ό**: ❶ αυτός που διακρίνεται για την αφοσίωσή του ≠ άπιστος: ~ *σύζυγος/φίλος*. ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από συνέπεια και σταθερότητα: *Σε όλη του τη ζωή παρέμεινε ~ στα ιδανικά του*. ❸ αυτός που πιστεύει σε μια θρησκεία: *Κατά τους βυζαντινούς χρόνους οι ~ χριστιανοί τηρούσαν αυστηρά τις νηστείες*. ❹ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από απόλυτη ακρίβεια: *Έγινε ~ αναπαράσταση της μοιραίας πτήσης*. ~ *μετάφραση*. **πιστά** (επίρρ.).

πίστωση η: ❶ το να δανείζει κτ χρήματα ή να δίνει εμπόρευμα χωρίς άμεση πληρωμή: *τραπεζική ~ για αγορά εξοπλισμού ιατρείου*. **επί πιστώσει**: με πίστωση ≠ τοις μετρητοίς. ~ **χρόνος**: χρονική παράταση: *Μου ζήτησε μια μικρή ~, μέχρι να βρει τα λεφτά που μου χρωστά*. ❷ *πληθ.* χρηματικό ποσό που προορίζεται για συγκεκριμένες δαπάνες του κράτους: *Αυξήθηκαν οι ~ για την παιδεία*. **πιστώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ παρέχω πίστωση σε κτ: *Δε σε ~ άλλο, ήδη χρωστάς τις προηγούμενες αγορές σου*. ❷ **οικον** σημειώνω σε λογιστικά βιβλία

πίσω
πλάι

ποσό πίστωσης. **πιστωτής** ο, **-ώτρια** η: πρόσωπο που έχει δανείσει χρήματα = δανειστής ≠ οφειλέτης: *Οι πιστωτές του κατέφυγαν στα δικαστήρια για να πάρουν τα χρήματά τους πίσω.* **πιστωτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με πίστωση: ~ *κάρτα/ίδρυμα.* **πιστωτικά** (επίρρ.).

πίσω (επίρρ.): ≠ μπροστά ❶ **α.** στην ή προς την αντίθετη πλευρά από αυτήν που αντικρίζω ή έχω απέναντί μου: *Βρίσκεται ~ από το σπίτι.* **β.** μετά από μένα: *Έρχεται (από) ~ μου.* **γ.** στον τόπο ή στο σημείο από όπου ξεκίνησα: *Γύρισε ~.* (& ως επίθ.) *η ~ πλευρά του βιβλίου = πισινός, [επίσ.] οπίσθιος.* ❷ (και με επανάλ.) στο βάθος, στο τέλος μιας σειράς: *Κάθεται πάντα ~~, για να μην τον βλέπει ο δάσκαλος.* (& ως επίθ.) *Καθόταν στο ~ κάθισμα.*

❸ για προηγούμενη χρονική στιγμή = πριν: *Μας γύρισες πολλά χρόνια ~ μ' αυτή την ιστορία.* ❹ για κτ ή κπ που παρουσιάζει καθυστέρηση: *Το ρολόι πάει δέκα λεπτά ~.* *Εξαιτίας της αρρώστιάς του ο μαθητής έμεινε ~ στα μαθήματα.* **πισινός -ή -ό:** αυτός που είναι πίσω = [επίσ.] οπίσθιος ≠ μπροστινός. **πισινός** ο: το πίσω μέρος της λεκάνης = πισινά, [προφ.] κώλος, [επίσ.] οπίσθια. **πισινά** τα: ❶ πισινός. ❷ τα πίσω πόδια των ζώων.

πλαγιά η: πλευρά βουνού ή λόφου = βουνοπλαγιά ≠ κορυφή, πρόποδες: *απότομη/καταπράσινη ~.*

πλαδαρός -ή -ό: ❶ (για μέλη του ανθρώπινου σώματος) αυτός που είναι μαλακός, κυρ. επειδή είναι αγύμναστος = χαλαρός ≠ σφιχτός: ~ *κοιλιά.* ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνοχής ή έντασης: ~ *ομιλία.* **πλαδαρά** (επίρρ.). **πλαδαρεύω:** (αμτβ.) γίνομαι πλαδαρός. **πλαδαρότητα** η.

πλάθω & [επίσ.] πλάσσω -ομαι • αόρ. *έπλασα*, παθ. αόρ. *πλάστηκα*, μππ. *πλασμένος:* (μτβ.) ❶ δίνω μορφή σε μαλακό υλικό: ~ *τσουρέμια/πλαστελίνη.* ❷ (μτφ.) διαμορφώνω τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση και ανάπτυξη των χαρακτηριστικών που αποτελούν την ηθική ή πνευματική συγκρότηση ενός ατόμου: *Μέχρι την ηλικία των 15 ετών περίπου πλάθεται η προσωπικότητα του ατόμου.* = διαπλάθω. ❸ (μτφ.) δημιουργώ με τη φαντασία μου: *Η ιστορία που έπλασε για την απαγωγή του δεν έπεισε τους δικαστές.* **πλάσιμο** το. **πλάστης** ο: ❶ **Πλάστης** ο: ο Θεός ως δημιουργός του σύμπαντος: *ο φιλεύσπλαχνος ~.* ❷ πρόσωπο που δημιουργεί κτ, συνήθως πλάθοντάς το: ~ *πλήλων/κέρων αντικειμένων.* ❸ ξύλινη ρά-

βδος για το άνοιγμα φύλλου ζύμης για πίτες και γλυκά. **πλαστικός¹ -ή -ό:** ❶ (για ύλη) αυτός που σχετίζεται με το πλάσιμο. **πλαστική (χειρουργική):** ΙΑΤΡ κλάδος της χειρουργικής που ειδικεύεται σε επεμβάσεις ανάπλασης ή αντικατάστασης ιστών ή μελών του σώματος, κυρίως για αισθητικούς λόγους, καθώς και η σχετική χειρουργική επέμβαση: *Παρατηρείται αύξηση στις ~ για ανόρθωση στήθους.* ❷ (για τέχνη) αυτός που αναπαριστά τρισδιάστατες μορφές: *Η γλυπτική ανήκει στις ~ τέχνες.* ❸ αυτός που πλάθεται εύκολα = εύπλαστος. **πλαστικότητα** η: ❶ η ιδιότητα του πλαστικού με τη σημ. 3. ❷ (μτφ.) η δυνατότητα κπ να μετασχηματίζεται, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση κπ άλλου: *Η ~ της ελληνικής γλώσσας έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών παράγωγων λέξεων.* ❸ η ιδιότητα έργου τέχνης να αναπαριστά κτ ρεαλιστικά: ~ *αγάλματος.*

Η σημ. 2 της λ. *πλάστης* απαντά κυρ. ως β' συνθ. σε σύνθετα όπως *αγγειοπλάστης, ζαχαροπλάστης, μυθοπλάστης* κτλ.

πλάι (επίρρ.): ❶ δίπλα: *Προχωρούσαν ~~, πιασμένοι απ' το χέρι.* ~ *μου στο θρανίο κάθεται η καλύτερή μου φίλη.* ❷ (μτφ.) σε σύγκριση με: ~ *σε σένα κανένας άλλος δε μου φαίνεται όμορφος.* **πλάι** το • πληθ. *πλάγια:* μεριά ή επιφάνεια που βρίσκεται στο πλάι άλλης: *στο ~ = πλάγια.* **είμαι/στέκομαι στο ~ κπ:** υποστηρίζω κπ ή του συμπαραστέκομαι. **πλαινός -ή -ό:** αυτός που είναι στο πλάι κπ πράγματος = διπλανός: *το ~ κτίριο/οικόπεδο.* **πλαινός** ο, **-ή** η. **πλαινά** τα: πλαινά μέρη ή πλαινή επιφάνεια ενός πράγματος. **πλάγιος -α -ο:** ❶ αυτός που έχει κλίση = λοξός, πλαγιαστός: ~ *γραμματοσειρά.* ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται με έμμεσο, ύπουλο ή παράνομο τρόπο ≠ νόμιμος, ευθύς: *Με τις γνωριμίες της και άλλα ~ μέσα βρήκε δουλειά.* ~ **πτώση:** ΓΛΩΣΣ η γενική, η δοτική (για τα αρχαία ελληνικά) και η αιτιατική πτώση. ~ **λόγος:** ΓΛΩΣΣ μορφή λόγου που μεταφέρει τα λόγια ενός ομιλητή ενσωματωμένα γραμματικά στον λόγο αυτού που τα μεταφέρει ≠ ευθύς. **πλάγια & πλαγίως** (επίρρ.). **πλαγιάζω** • μππ. *πλαγιασμένος:* ❶ (αμτβ.) πάω στο κρεβάτι για ξεκούραση ή ύπνο = ξαπλώνω: *Πλάγιασε γιατί πρέπει να ξυπνήσει νωρίς.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ πλάγιω = γέρονω: *Πλάγιασα το τελευταίο βιβλίο για να*

πίσω
πλαγιά
πλάγια → πλάι
πλαγιάζω → πλάι
πλαγιαστά → πλάι
πλαγιαστός → πλάι
πλάγιος → πλάι
πλαγίως → πλάι
πλαδαρά → πλαδαρός
πλαδαρεύω → πλαδαρός
πλαδαρός
πλαδαρότητα → πλαδαρός
πλάθω
πλάι
πλαινά → πλάι
πλαινή → πλάι
πλαινός → πλάι

πλαίσιο
πλατεία

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πλαίσιο
πλαισίωμα → πλαίσιο
πλαισιώνω → πλαίσιο
πλαισίωση → πλαίσιο
πλάκα
πλακάκι → πλάκα
πλάκωμα → πλακώνω
πλακώνω
πλανερά → πλάνη¹
πλανερός → πλάνη¹
πλανεύω → πλάνη¹
πλάνη¹
πλάνη²
πλανήτης
πλανητικός → πλανήτης
πλάνιζω → πλάνη²
πλάνισμα → πλάνη²
πλάσιμο → πλάθω
πλάσμα¹
πλάσμα²
πλασματικά → πλάσμα¹
πλασματικός → πλάσμα¹
πλάσσω → πλάθω
Πλάστης → πλάθω
πλάστης → πλάθω
-πλάστης → σχ. πλάθω
πλαστικό
πλαστικοποιώ → -ποιώ
πλαστικός¹ → πλάθω
πλαστικός² → πλαστικό
πλαστικότητα → πλάθω
πλαστογράφηση →
πλαστογραφώ
πλαστογραφία →
πλαστογραφώ
πλαστογράφος →
πλαστογραφώ
πλαστογραφώ
πλάστος
πλαταίνω → πλάτος
πλατεία

μην πέσουν όλα. **πλαγιαστός -ή -ό**: αυτός που γέρνει = λοξός ≠ όρθιος. **πλαγιαστά** (επίρρ.).
πλαίσιο το: ❶ τετράπλευρο σχέδιο ή κατασκευή με ανάλογο σχήμα που περιβάλλει κτ: ~ πόρτας = κάσα. ~ φωτογραφίας = κορνίζα. ❷ (μτφ.) χρονικές, νομικές ή άλλου είδους νοητές προϋποθέσεις που καθορίζουν τη δημιουργία ή την εξέλιξη κατάστασης ή ενέργειας: Το νομικό ~ για την αναγνώριση πτυχίων είναι αυστηρό. **πλαισιώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ βρίσκομαι γύρω από κτ ή κτ ως πλαίσιο = περιβάλλω: Ο βωμός του ναού **πλαισιώνεται** από δύο στοές με αγάλματα. ❷ συμπληρώνω με κτ: Κάθε διδακτική ενότητα **πλαισιώνεται** από ασκήσεις. ❸ (μτφ.) συνοδεύω κτ ή ανήκω στους στενούς του συνεργάτες: **Πλαισιώνεται** από εξαιρετικά στελέχη που τον βοηθούν στο έργο του. **πλαισίωση** η. **πλαισίωμα** το.
πλάκα η: ❶ πλατύ και λεπτό επίπεδο κομμάτι (συνήθως σκληρού) υλικού: Όλες οι κεραμικές/ξυλινές/μαρμάρινες ~ είναι χαραγμένες στο χέρι. επικάλυψη στέγης με λίθινες ~. ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα πλάκας: ~ σαπουνιού. ❸ (ειδικ.) φύλλο από σχιστόλιθο ή άλλο συμπαγές υλικό που χρησιμοποιείται για την κάλυψη επιφάνειας: ~ δαπέδου/πεζοδρόμησης. ❹ επίπεδη στέγη ή οροφή κτιρίου χτισμένη με μπετόν: Εργάτης καταπλακώθηκε από ~ σε οικοδομή. ❺ αστείο ή διασκεδαστικό πείραγμα ή κτ που μας κάνει να γελάμε: Έφτασε η Πρωταπριλιά, είσαι να κάνουμε μια ~ στη μαμά; Αυτή η ψυχαγωγική εκπομπή έχει μεγάλη/πολλή ~. **παθαίνω ~**: νιώθω μεγάλη έκπληξη ή συγκίνηση. **σπάω ~**: διασκεδάζω. **της πλάκας**: χωρίς αξία: Μια ομάδα ~ είναι, που δεν έχει κερδίσει αγώνα ακόμα. ❻ ΓΕΩΛ τμήμα του φλοιού της γης: Η επιφάνεια της γης αποτελείται από πολλές τεκτονικές ~. ❼ ΙΑΤΡ (οδοντική) ~: μαλακό στρώμα που δημιουργείται πάνω στο δόντι από μικρόβια και υπολείμματα τροφών. ❽ [προφ.] ακτινογραφία.
πλακάκι το: μικρή πλάκα που χρησιμοποιείται για την κάλυψη τοίχων ή δαπέδων.
πλακώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω ή συντριβώ κτ ή κτ με το βάρος μου: Έπεσε η στέγη του γκαράζ και **πλάκωσε** τα αυτοκίνητα. ❷ (μτφ.) προκαλώ αίσθημα έντονης θλίψης ή δυσαρέσκειας: Από τότε που έφυγε ο γιος της, ένα βάρος της ~ την καρδιά. ❸ [προφ.] παθ. καβγαδίζω και χτυπιέμαι με κτ: **Πλακώθηκαν** για τα μάτια μιας κοπέλας. ~ **κπ στο ξύλο**: χτυπώ, δέρω κτ σε μεγάλο βαθμό. ❹ [οικ.]

εμφανίζομαι ξαφνικά και απρόσκλητα ή ανεπιθύμητα: ~ τα χιόνια/η αστυνομία. **πλάκωμα** το: ❶ η πίεση που ασκείται επάνω σε κτ ή κτ λόγω βάρους. ❷ (μτφ.) αίσθημα ψυχικής δυσφορίας: ~ στην ψυχή/στο στήθος.
πλάνη¹ η: ❶ λανθασμένη κρίση = σφάλμα: *σοβαρή ~ στην έκθεση αυτοψίας της Τροχαίας για το ατύχημα*. ❷ ΝΟΜ εσφαλμένη δικαστική απόφαση: νομική/δικαστική ~. ❧ σχ. **αλήθεια**.
πλανεύω -ομαι: [λογοτ.] (μτβ.) παρασύρω κτ, συνήθως γοητεύοντας ή δολοφονώντας τον: Η Κλεοπάτρα **πλάνεψε** την καρδιά του ρωμαίου αυτοκράτορα. **πλανερός -ή -ό**: [λογοτ.] αυτός που πλανεύει ή αποπλανά: *Παρασύρθηκαν από τα ~ της λόγια*. **πλανερά** (επίρρ.).
πλάνη² η: εργαλείο για τη λείανση κυρίως ξύλου = ροκάνι. **πλάνιζω -ομαι**: (μτβ.) κάνω κτ λείο χρησιμοποιώντας πλάνη² = ροκανίζω.
πλάνισμα το.
πλανήτης ο: ΑΣΤΡΟΝ ετερόφωτο ουράνιο σώμα που κινείται σε τροχιά γύρω από έναν ήλιο.
πλανητικός -ή -ό: αυτός που αναφέρεται ή που ανήκει στους πλανήτες: ~ σύστημα/πληθυσμός.
πλάσμα¹ το: ❶ κάθε έμψυχο ον: Ο **αχινός** είναι ένα από τα **μακροβιότερα** πλάσματα της φύσης. ❷ (μτφ.) δημιουργημα της φαντασίας: Το παραμύθι **μιλούσε** για νεράιδες, ξωτικά και άλλα ~. ❸ ον εξαιρετικής ομορφιάς: Τι ~ είναι αυτό! **πλασματικός -ή -ό**: αυτός που δεν υπάρχει ή δεν ισχύει στην πραγματικότητα = υποθετικός, φανταστικός, εικονικός ≠ πραγματικός, αληθινός: ~ κίνδυνος/ανάγκες. **πλασματικά** (επίρρ.).
πλάσμα² το: ΒΙΟΛ η ρευστή ουσία του αίματος.
πλαστικό το: συνθετικό υλικό που μορφοποιείται εύκολα σε κατάλληλες συνθήκες θέρμανσης, πίεσης κτλ.: *δοχείο από ~*. **πλαστικός² -ή -ό**: αυτός που είναι κατασκευασμένος από πλαστική ύλη: ~ πιάτο. *Βάλ' τα σε ~ σακούλες που δε θα σκιστούν*. ~ **χρήμα**: η πιστωτική κάρτα.
πλαστογραφώ -ούμαι: (μτβ.) συντάσσω πλαστό έγγραφο ή αντιγράφω παράνομα κτ για προσωπικό όφελος: ~ έργα τέχνης/τραπεζικές επιταγές/υπογραφή. **πλαστογράφηση** η. **πλαστογραφία** η. **πλαστογράφος** ο, η.
πλαστός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει φτιαχτεί ως απομίμηση για να εξαπατήσει: ~ διαβατήριο/χαρτονόμισμα. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι αληθινός ή γνήσιος: ~ κατηγορία/επιχείρημα = ψευδής. ~ **χαμόγελο** = προσποιητός.
πλατεία η: ❶ ακάλυπτος χώρος σχετικά μεγά-

λης έκτασης συνήθως σε κεντρικό σημείο κατοικημένης περιοχής, για ψυχαγωγία και χαλάρωση: *Το πανηγύρι έγινε στην ~ του χωριού.* ② χώρος μπροστά από τη σκηνή θεάτρου ή την οθόνη κινηματογράφου, όπου υπάρχουν καθίσματα για τους θεατές, και (συνεκδ.) οι ίδιοι οι θεατές: *Έχουμε τρεις θέσεις στην ~.* *Η ~ ξέσπασε σε χειροκροτήματα.*
πλατειάζω: (αμτβ.) χρησιμοποιούκ περιττές λέξεις ή εκφράσεις στον λόγο ή στη γραφή: *~ φοβερά, με αποτέλεσμα οι ομιλίες του να είναι κουραστικές.* **πλατειασμός:** ① το να πλατειάζει κπ. ② (συνεκδ.) λέξη ή έκφραση της οποίας η χρήση είναι περιττή στον λόγο ή στη γραφή: *Τα κείμενά του είναι γεμάτα από πλατειασμούς.*

Προσοχή: προφέρεται πλα-τει-ά-ζω.

πλάτη: η: ① το οπίσθιο τμήμα ανθρώπινου σώματος από τον αυχένα ως τη μέση: *Κρύωσε άσχημα και του βάλανε έμπλαστρο στην ~.* *κάνω πλάτες σε κπ:* καλύπτω κπ για κπ κακό που κάνει. *γυρίζω/γυρνά την ~ σε κπ:* φέρομαι υποτιμητικά ή αδιάφορα σε κπ ή τον αγνώω επιδεικτικά. *έχω πλάτες:* έχω τη στήριξη ισχυρών προσώπων. ② κομμάτι ρούχου που καλύπτει την πλάτη. ③ ωμοπλάτη ζώου = (για σφαγμένο ζώο) σπάλα. ④ (μτφ.) το πίσω μέρος καθίσματος όπου μπορεί κπ να ακουμπήσει την πλάτη του: *Έγειρε το κεφάλι του στην ~ της πολυθρόνας και αποκοιμήθηκε.*

πλάτος: το: η πιο μικρή από τις δύο διαστάσεις ενός σχήματος (σε αντιδιαστολή με το μήκος) ή η μία από τις τρεις διαστάσεις ενός σώματος (σε αντιδιαστολή με το μήκος και το ύψος): *Ο διάδρομος έχει μήκος 10 και ~ 2 μέτρα.* **πλατύς -ιά -ύ:** ① αυτός που έχει μεγάλο πλάτος = φαρδύς ≠ στενός: *Ο νέος δρόμος, με τρεις λωρίδες κυκλοφορίας, είναι άνετος και ~.* ② (μτφ.) αυτός που είναι γενικός, δεν περιορίζεται: *~ κοινό = ευρύς.* **πλατιά:** (επίρρ.). **πλαταίνω** • αόρ. *πλάτυνα:* (μτβ. & αμτβ.) κάνω κπ πλατύ ή γίνομαι πλατύς.

πλατφόρμα: η: ① χώρος δίπλα σε σιδηροδρομικές γραμμές για την επιβίβαση ή αποβίβαση επιβατών και τη φόρτωση ή εκφόρτωση εμπορευμάτων = αποβάθρα. ② επίπεδη κατασκευή πάνω από την επιφάνεια του εδάφους ή της θάλασσας = εξέδρα: *Είχε στηθεί μία τεράστια ~ όπου έπαιξε η ορχήστρα.* ③ (μτφ.) πολιτικό πρόγραμμα κόμματος, κεντρική ιδεολογική

γραμμή: *Η ιδρυτική διακήρυξη παρουσιάζει την ιδεολογική ~ μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης με κοινωνικό πρόσωπο.* ④ ΠΛΗΡΟΦ υλικό ή λογισμικό υπολογιστή που καθορίζει βασικές λειτουργίες, επιτρέποντας την εφαρμογή άλλου λογισμικού.

πλέγμα: το: ① κατασκευή από πλαστικό, νήματα κτλ. πλεγμένα μεταξύ τους, που θυμίζει δίχτυ: *Τοποθετήθηκε ειδικό συρμάτινο ~, για να συγκρατεί τα χώματα και τις πέτρες.* ② οτιδήποτε μοιάζει με δίχτυ: *Οι αρτηρίες του νευρικού συστήματος σχηματίζουν ένα εκτεταμένο ~ στη βάση της καρδιάς.* ③ (μτφ.) σύνολο συνδεόμενων και αλληλοϋποστηριζόμενων προσώπων, πραγμάτων κτλ.: *~ συμφερόντων επιδιώκει την εξόντωσή μας.*

πλειάδα: η: ① μεγάλος ή ικανός αριθμός συνήθως σπουδαίων προσώπων, έργων κτλ.: *Στην παράσταση συμμετέχει ~ γνωστών ηθοποιών.* ② **Πλειάδες:** οι: **α.** ΜΥΘΟΛ οι επτά κόρες του Ατλαντα. **β.** ΑΣΤΡΟΝ ο ομώνυμος αστερισμός.

Η λ. *πλειάδα* προέρχεται από την ΑΕ *Πλειάς*, αιτ. -άδα «Πούλια». Η σημ. 1 προέκυψε ως σημδ. από το γαλλ. *pléiade*, τον χαρακτηρισμό ομάδας επτά Γάλλων ποιητών της Αναγέννησης, και αυτό κατ' αναλογία προς την ονομασία ομάδας επτά Αλεξανδρινών τραγικών ποιητών.

πλειονότητα: η: το μεγαλύτερο μέρος συνόλου: *Οι άνεργοι, στην ~ τους, είναι γυναίκες.* ❧ σχ. **πλειοψηφώ.**

πλειοψηφώ: (αμτβ.) παίρνω τις περισσότερες ψήφους σε ψηφοφορία ≠ μειοψηφώ. **πλειοψηφία:** η: ≠ μειοψηφία ① το σύνολο των περισσότερων ψήφων ή ψηφοφόρων σε ψηφοφορία: *συντριπτική/μικρή/οριακή ~.* ② η παράταξη που πλειοψηφεί: *Αυτός πάντα είναι με την ~, όποια κι αν είναι αυτή!* **πλειοψηφικός -ή -ό.** **πλειοψηφικά** (επίρρ.).

Προσοχή: οι λέξεις πλειονότητα και πλειοψηφία έχουν κοινό πυρήνα σημασίας («το μεγαλύτερο μέρος συνόλου»), ωστόσο, η λ. *πλειοψηφία* αφορά κανονικά σε διαδικασία ψηφοφορίας και έχει πάντα σχέση με ποσοστά. Και οι δύο παράγονται από το επίθ. *πλε(ί)ων/(γεν.) πλε(ί)ονος* «περισσότερος», συγκρ. του επιθ. *πολύς*. Ο κανονικός σχηματισμός, επομένως, είναι *πλειονοψηφία*. Επικράτησε, ωστόσο, ο ευκολότερος στη χρήση τ. *πλειοψηφία*.

πλειστηριασμός: ο: διαδικασία πώλησης περι-

πλατειάζω
πλατειασμός → πλατειάζω
πλάτη
πλατιά → πλάτος
πλάτος
*πλατυάζω → πλατειάζω
πλατύς → πλάτος
πλατφόρμα
πλέγμα
πλειάδα
Πλειάδες → πλειάδα
πλειονότητα
*πλειοψηφία → σχ.
πλειοψηφώ
πλειοψηφία → πλειοψηφώ
πλειοψηφικά → πλειοψηφώ
πλειοψηφικός → πλειοψηφώ
πλειοψηφώ
πλειστηριασμός

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πλείστος
πλευρά

- πλείστος
- πλεκτάνη
- πλεκτό → πλέκω
- πλεκτός → πλέκω
- πλέκω
- πλένω
- πλέξη → πλέκω
- πλέξιμο → πλέκω
- πλέον
- πλεονάζω
- πλεόνασμα → πλεονάζω
- πλεονασμός → πλεονάζω
- πλεοναστικά → πλεονάζω
- πλεοναστικός → πλεονάζω
- πλεοναστικώς → πλεονάζω
- πλεονέκτημα
- πλεονέκτης
- πλεονεκτικός → πλεονέκτη-
- μα
- πλεονέκτηρια → πλεονέκτης
- πλεονεκτώ → πλεονέκτημα
- πλεονεξία → πλεονέκτης
- πλεονέχτρα → πλεονέκτης
- πλευρά
- πλευρίζω → πλευρά
- πλευρικά → πλευρά
- πλευρικός → πλευρά
- πλευρίσμα → πλευρά
- πλευρό → πλευρά

ουσιακού στοιχείου στην υψηλότερη τιμή που προτείνει αγοραστής, συνήθως λόγω χρεών του ιδιοκτήτη: *Η τράπεζα βγάζει σε ~ ακίνητα οφειλετών.*

πλείστος -η -ο: [επίσ.] πάρα πολύς ως προς τον αριθμό ή την ποσότητα: *Οι πλείστες των περιπτώσεων αντιμετωπίζονται με επιτυχία. κατά το πλείστον/ως επί το πλείστον:* στο μεγαλύτερο μέρος: *Οι τοίχοι των δωματίων είναι ~ επενδεδυμένοι.*

Από το ΑΕ *πλείστος*, υπερθ. του *πολύς*.

πλεκτάνη η: ύπουλο σχέδιο ή σύνολο ενεργειών που αποσκοπούν στην εξαπάτηση: *Έστησε ολόκληρη ~ για να ανέλθει επαγγελματικά.*

πλέκω -ομαι αόρ. *έπλεξα*, μπτ. *πλεγμένος*: ❶ (μτβ.) κατασκευάζω κτ με ευλύγιστα υλικά, όπως κλωστές, τρίχες, κλαδιά κτλ., τα οποία μπλέκονται ή ενώνονται με συγκεκριμένη τεχνική: ~ *καλάθι/στεφάνι/πουλόβερο/κοτσίδα.*

❷ (για χέρια) τα ενώνω, βάζοντας τα δάχτυλα του ενός χεριού ανάμεσα στα δάχτυλα του άλλου. ❸ (μτφ.) φτιάχνω ή δημιουργώ κτ: *Το ειδύλλιο δεν άργησε να πλεχτεί ανάμεσά τους. ~ το εγκώμιο κάποιου:* μιλώ με πολύ επαινετικά λόγια για κτ. **πλέξιμο** το. **πλέξη** η: τρόπος πλεξίματος. **πλεκτός & πλεκτός -ή -ό.** **πλεκτό & πλεχτό** το: ❶ πλεκτό ρούχο, συνήθ. εξωτερικό. ❷ αυτό που πλέκει κτ: *Πότε πια θα τελειώσεις το ~ σου;*

πλένω -ομαι • αόρ. *έπλινα*, παθ. αόρ. *πλύθηκα*, μπτ. *πλυμένος*: ❶ (μτβ. & με παρ. αντικ.) καθαρίζω κτ με νερό και, συνήθως, με σαπούνι ή απορρυπαντικό: ~ τα χέρια/τα ρούχα/τα πιάτα /το αυτοκίνητο. ~ από χτες κι ακόμη να τελειώσω! ❷ παθ. καθαρίζω το σώμα μου ή μέλος του σώματός μου: *Πάω να πλυθώ, να φύγει από πάνω μου η σκόνη.* **πλύση** η. **πλύσιμο** το. **πλυντήριο** το: ❶ ηλεκτρική συσκευή που χρησιμεύει για να πλένουμε ρούχα ή πιάτα, καθώς και αυτά που πλένονται: ~ *πιάτων/ρούχων.* *Απλώσε το ~.* *Βάζω ~.* ❷ ειδικός χώρος με μηχανήματα για το πλύσιμο ρούχων ή αυτοκινήτων, καθώς και το αντίστοιχο κατάστημα.

πλέον (επίρρ.): [επίσ.] ❶ για κτ που έχει πάψει να υπάρχει ή να γίνεται = πια: *Δε θέλει ~ να εργάζεται εδώ.* ❷ από αυτή τη χρονική στιγμή και μετά = πια: ~, *θα είναι μαζί μας κάθε μέρα.* ❸ για δήλωση έντονης δυσαρέσκειας, απογοήτευσης κτλ. = πια: *Δεν αντέχω άλλο ~!* ❹ για τον σχηματισμό του συγκριτικού και υπερθετικού

βαθμού επιθέτων = πιο, περισσότερο: *Είναι η ~ αποδοτική επένδυση των χρημάτων σας.*

Από το ΑΕ *πλέον* (ουδ. συγqr. του *πολύς*), από όπου και οι λ. *πια* (*πλέα*, πληθ. του *πλέον*) και *πιο* (από το μον. *πλιο*).

πλεονάζω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] είμαι πολύς ή περισσότερος από ό,τι χρειάζεται: *Αναμένονται απολύσεις του προσωπικού που ~.* **πλεόνασμα** το: αυτό που περισσεύει, που είναι περισσότερο από αυτό που χρειάζεται ≠ έλλειμμα: ~ *ισοζυγίου πληρωμών/παραγωγής.* **πλεονασμός** ο: ΓΛΩΣΣ η χρήση στον λόγο περισσότερων λέξεων από όσες χρειάζονται για να εκφράσουμε μια έννοια. **πλεοναστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αποτελεί πλεονασμό ≠ ελλειπτικός: ~ *διατύπωση.* ❷ αυτός που παρουσιάζει πλεόνασμα ≠ ελλειμματικός: ~ *προϊπολογισμός.* **πλεοναστικά & -ώς** (επίρρ.).

Από το θέμα *πλέον* του επιθ. *πλε(ί)ον*.

πλεονέκτημα το: ≠ μειονέκτημα ❶ κατάσταση ή ιδιότητα που αποφέρει σε κπ όφελος ή τον φέρνει σε ευνοϊκή θέση έναντι άλλων: *Η ομάδα μας είχε το ~ ότι έπαιξε εντός έδρας.* ❷ ηθικό ή υλικό όφελος ή κέρδος: *Η μετακίνηση με ποδήλατο έχει το ~ ότι γυμνάζομαι κιόλας.* **πλεονεκτώ** (αμτβ.). **πλεονεκτικός -ή -ό.** σχ. **πλεονέκτης.**

πλεονέκτης ο, **-έκτρια** & [λαϊκ.] **-έχτρα** η: πρόσωπο που θέλει να έχει όσο το δυνατόν περισσότερα ≠ ολιγαρκής: *Είναι ~, δεν αφήνει τίποτε για κανέναν άλλον.* **πλεονεξία** η.

Οι λ. *πλεονέκτημα* και *πλεονέκτης* παράγονται από τα *πλέον* + *-έκτης* (από το ρ. *έχω*) «αυτός που έχει περισσότερα».

πλευρά η: ❶ το πλαϊνό μέρος επιφάνειας, αντικειμένου, σώματος κτλ.: *Στη μια ~ του προϊόντος αναγράφεται η ημερομηνία λήξης του.* = όψη. *Η είσοδος βρίσκεται στη δυτική ~ του κτιρίου.* ❷ ΓΕΩΜ α. ευθεία γραμμή γεωμετρικού σχήματος: *Το τρίγωνο έχει τρεις ~.* β. επίπεδη επιφάνεια στερεού σώματος = έδρα: *η επίπεδη ~ του κώνου.* ❸ ΑΝΑΤ καθένα από τα επιμήκη και καμπύλα οστά που σχηματίζουν τη θωρακική κοιλότητα = [οικ.] *πλευρό*, [λαϊκ.] *παῖδι.* ❹ ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται ή γίνεται αντιληπτό κτ = όψη: η

πλέω
πλην

κομική ~ της υπόθεσης. **από πλευράς**: όσον αφορά, σχετικά με: *Από οικονομικής πλευράς δεν πάμε καλά.* ❶ (μτφ.) πρόσωπο ή ομάδα με συγκεκριμένο ρόλο ή λειτουργία και που αντιδιαστέλλεται προς άλλους: *Η πρόταση διατυπώθηκε από την ελληνική ~.* **πλευρό** το: ❶ πλευρά (σημ. 3): *Έσπασε τρία ~ πέφτοντας.* ❷ το πλαϊνό μέρος του σώματος ανθρώπων ή ζώων. **στο ~ κπ**: κοντά σε κπ για να τον βοηθήσω ή να τον υποστηρίξω. **πλευρίζω -ομαι**: ❶ (μτβ. & αμτβ., για πλοίο) αράζω δίπλα σε άλλο πλοίο ή με την πλευρά στην προκυμαία. ❷ (μτβ.) πλησιάζω κπ, κυρίως με ύποπτο τρόπο ή για ύποπτο λόγο. **πλεύρισμα** το. **πλευρικός -ή -ό. πλευρικά** (επίρρ.).

πλέω • πρτ. *έπλεα, αόρ. έπλευσα*: (αμτβ.) ❶ κινούμαι, ταξιδεύω σε θάλασσα, λίμνη κτλ.: *Το σκάφος πήρε διαταγή να πλεύσει στο Αιγαίο. ~ σε πελάγη ευτυχίας*: είμαι πολύ ευτυχισμένος. ❷ (μτφ., για ρούχα) είμαι υπερβολικά φαρδύς για κπ: *Αδυνάτισες πολύ, η φούστα ~ πάνω σου.* **πλεύση** η: πορεία πλοίου. **πλωτός -ή -ό**: ❶ αυτός που πλέει: *πλοίο που λειτουργεί ως ~ νοσοκομείο.* ❷ αυτός πάνω στον οποίο μπορούμε να πλεύσουμε: ~ *ποτάμι.*

πληγή η: ❶ διακοπή της συνέχειας του δέρματος ή των ιστών του σώματος ανθρώπου ή ζώου (από τραυματισμό, χτύπημα κτλ.) = τραύμα. ❷ (μτφ.) συμφορά, έντονο πρόβλημα: *Η ανεργία αποτελεί ~ για την κοινωνία!* **πληγώνω -ομαι** • αόρ. *πλήγωσα*, μππ. *πληγωμένος*: (μτβ.) ❶ προκαλώ πληγή σε κπ = τραυματίζω, λαβώνω: *Πληγώθηκε στο πόδι από σφαίρα.* ❷ (μτφ.) προκαλώ ψυχικό πόνο σε κπ = πικραίνω: *Την πλήγωσες, που έδειξες τόση αδιαφορία!* **πληγιάζω -ομαι** • αόρ. *πλήγιασα*, μππ. *πληγιασμένος*: ❶ (μτβ.) προκαλώ πληγές σε κπ: *Τα αγκάθια πλήγιασαν τα πόδια μου.* ❷ (αμτβ.) γεμίζω πληγές: *Πλήγιασαν τα πόδια της από τα αγκάθια.* ❧ σχ. **πλήττω²**.

πλήθος το: ❶ *συνήθ. εν. (+ γεν.)* μεγάλος αριθμός προσώπων ή πραγμάτων: ~ *κόσμον τον αποθέωσε. ~ δημοσιευμάτων/μελετών.* ❷ *πολύς κόσμος, συχνά και υποτιμητικά*: *Ήθελε να είναι μοναδικός, να ξεχωρίζει από το ~.* *Τα πλήθη τον επευφημούσαν.* **πληθαίνω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) αυξάνω σε αριθμό, ποσότητα κτλ. ≠ λιγοστεύω, ελαττώνομαι.

πληθυντικός (αριθμός) ο: ΓΛΩΣΣ οι τύποι κλιτών λέξεων που χρησιμοποιούμε για να αναφερθούμε σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα, πράγματα κτλ.

πληθυσμός ο: ❶ το σύνολο των ανθρώπων, ζώων ή φυτών που ζουν σε μια περιοχή σε δεδομένη στιγμή: *Ο συνολικός ~ της γης είναι 6,2 δισ. Η καταστροφή του θαλάσσιου ~ οδηγεί σε διατάραξη του οικοσυστήματος.* ❷ σύνολο ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά: *αστικός/αγροτικός/μαθητικός/γυναικείος ~.* **πληθυσμιακός -ή -ό. πληθυσμιακά** (επίρρ.).

πληθώρα η: υπερβολικά μεγάλος αριθμός ομοειδών πραγμάτων: ~ *δημοσιευμάτων/εκδηλώσεων.* **πληθωρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι μεγάλος σε διαστάσεις ή όγκο: *γυναικα με ~ καμπύλες.* ❷ αυτός που υπάρχει σε μεγάλο αριθμό, βαθμό ή ποσότητα: ~ *ταλέντο/φαντασία.* ❸ (για πρόσ.) αυτός που εξωτερικεύεται με έντονο τρόπο, είναι κεφάτος και εκδηλωτικός, καθώς και η αντίστοιχη συμπεριφορά: ~ *χαρακτήρας/γέλιο.* **πληθωρικά** (επίρρ.).

πληθωρισμός ο: ΟΙΚΟΝ οικονομικό μέγεθος που δείχνει την τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου τιμών. **πληθωριστικός -ή -ό. πληθωριστικά** (επίρρ.).

πλήκτρο το: κινητό κομμάτι (σε γραφομηχανή, πιάνο κτλ.) το οποίο πιέζουμε με τα δάχτυλα για να επιτελέσει ορισμένη λειτουργία: *Πατήστε το ~ enter για αποθήκευση του αρχείου.* **πληκτρολόγιο** το: τμήμα συσκευής, μουσικού οργάνου ή αυτόνομο εξάρτημα με πλήκτρα: ~ *υπολογιστή/κινητού τηλεφώνου.* **πληκτρολόγιο -ού -ομαι**: (μτβ. & με παρᾶλ. αντικ.) χρησιμοποιώ συσκευή με πλήκτρα: ~ *ένα κείμενο στον υπολογιστή. Ξέρεις να ~ γρήγορα;* **πληκτρολόγηση** η.

πλημμύρα η: ❶ φαινόμενο κατά το οποίο κπ περιοχή καλύπτεται προσωρινά από πολύ νερό, συνήθως από ξεχείλισμα υδάτινου όγκου: *Η στάθμη του ποταμού έχει ανεβεί, προκαλώντας πλημμύρες στις γύρω εκτάσεις.* ❷ (μτφ.) κάλυψη επιφάνειας με πολύ νερό: *Χάλασε το πλυντήριο και έγινε ~ στο μπάνιο.* ❸ (μτφ.) υπερβολικά μεγάλη ποσότητα: ~ *υποσχέσεων ενόψει των εκλογών.* **πλημμυρίζω** (αμτβ. & μτβ.): *Η κουζίνα πλημμύρισε. Ο ποταμός πλημμύρισε την πεδιάδα.* (μτφ.) *Η καρδιά μου ~ από χαρά.* **πλημμύρισμα** το.

πλην (πρόθ.): χρησιμοποιείται για να αναφέρουμε τον αριθμό που αφαιρούμε από κπ άλλο = *μείον ≠ συν*: *Δέκα ~ τρία ίσον επτά.* ❧ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **πλην** το: ❶ λεκτική απόδοση για το σύμβολο της αφαίρεσης. ❷ σημείο που κρίνεται αρνητικό για μια κατάσταση = *μειονέκτημα, μείον ≠ συν*: *Μετράει τα ~ και τα συν πριν αποφασίσει.*

πλεύση → πλέω
πλεχτό → πλέκω
πλεχτός → πλέκω
πλέω
πληγείς → πλήττω²
πληγή
πληγιάζω → πληγή
πλήγμα → πλήττω²
πληγώνω → πληγή
πληθαίνω → πλήθος
πλήθος
πληθυντικός
πληθυσμιακά → πληθυσμός
πληθυσμιακός → πληθυσμός
πληθυσμός
πληθώρα
πληθωρικά → πληθώρα
πληθωρικός → πληθώρα
πληθωρισμός
πληθωριστικά →
πληθωρισμός
πληθωριστικός →
πληθωρισμός
πληκτικά → πλήττω¹
πληκτικός → πλήττω¹
πλήκτρο
πληκτρολόγηση → πλήκτρο
πληκτρολόγιο → πλήκτρο
πληκτρολόγιο → πλήκτρο
πλημμύρα
πλημμυρίζω → πλημμύρα
πλημμύρισμα → πλημμύρα
*πλημμύρα → πλημμύρα
πλην
πλήξη → πλήττω¹

πλήρης
πνεύμα

πλήρης
πληρότητα → πλήρης
πληροφόρηση → πληροφωρώ
πληροφορία → πληροφωρώ
πληροφοριακά → πληροφωρώ
πληροφοριακός →
πληροφωρώ
πληροφορική
πληροφορικός → πληροφορι-
κή
πληροφωρώ
πληρωμή → πληρώνω
πληρώνω
πλήρως → πλήρης
πληρωτέος → πληρώνω
πλησιάζω
πλησίασμα → πλησιάζω
πλησιέστερα → πλησίον
πλησιέστερος → πλησίον
πλησίον
πλήττω¹
πλήττω²
πλοίο
πλοκή
πλούσια → πλούτος
πλούσιος → πλούτος
πλούτη → πλούτος
πλουτίζω → πλούτος
πλούτος
πλουτώνιο
πλύθηκα → πλένω
πλυμένος → πλένω
πλυντήριο → πλένω
πλύση → πλένω
πλύσιμο → πλένω
πλώρη
πλωτός → πλώω
πνεύμα
πνευματικά → πνεύμα
πνευματικός → πνεύμα
πνευματώδης → πνεύμα

πλήρης -ης -ες: ❶ αυτός που είναι τέλειος, σε απόλυτο πλήρη βαθμό ή μέγεθος: *Πρέπει να γράψετε την ~ διεύθυνση.* ❷ αυτός που έχει γεμίσει εντελώς = γεμάτος ≠ κενός, άδειος: *Δυστυχώς, δεν υπάρχουν άλλα δωμάτια, το ξενοδοχείο είναι ~.* ❸ αυτός που περιέχει κτ, συνήθως σε μεγάλο βαθμό ή έκταση: *Το γάλα είναι τροφή ~ σε θρεπτικά στοιχεία.* ❧ *σχ. αγενής, πλήρως (επίρρ.), πληρότητα η.*

πληροφορική η: επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με την επεξεργασία δεδομένων σε ψηφιακή μορφή μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών. **πληροφορικός ο, η:** άτομο που έχει σπουδάσει ή/και ασχολείται με την πληροφορική.

πληροφορό -ούμαι: (μτβ.) μεταφέρω είδηση ή μήνυμα, ή μεταβιβάζω κτ γνώση: *Πληροφορηθήκαμε το γεγονός από τα τηλεοπτικά μέσα. Είναι πάντα καλά πληροφορημένοι για την επικαιρότητα.* **πληροφόρηση η. πληροφορία η. πληροφοριακός -ή -ό. πληροφοριακά (επίρρ.).**

πληρώ • μόνο ενστ. **πληροίς & πρτ. πληρούσα:** (μτβ.) ικανοποιώ προϋποθέσεις: *Για να είναι επιλέξιμοι οι υποψήφιοι, πρέπει να πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις.*

πληρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ καταβάλλω ποσό (για αγορά αγαθού, υπηρεσίας κτλ.): *Πλήρωσα 100 ευρώ για τα παπούτσια. Δώσε μου χρήματα να πληρώσω τον γιατρό!* ❷ δίνω σε κτ χρήματα για να εξασφαλίσω τη σιωπή του ή τη συνδρομή του σε κτ = δωροδοκώ, εξαγοράζω: *Του ζήτησε να τον πληρώσει για να μη μιλήσει.* ❸ (μτφ.) ανταποδίδω σε κτ αυτό που μου έκανε: *Το καλό/κακό που μου 'κανες, ο Θεός να σου το πληρώσει!* ❹ (μτφ.) υφίσταμαι τις αρνητικές συνέπειες πράξης μου: *Η Ισπανία πλήρωσε για τη συμμετοχή της στον πόλεμο του Ιράκ. ~ (κτ) ακριβά:* αποκτώ ή πετυχαίνω κτ με μεγάλο κόστος: *Πλήρωσε την επιτυχία του πολύ ακριβά. ~ τα σπασμένα/τη νύφη:* υφίσταμαι τις επιπτώσεις πράξης για την οποία δεν έχω ευθύνη. **~ κτ με το ίδιο νόμισμα:** ανταποδίδω σε κτ συνήθως κακό.

πληρωμή η. πληρωτέος -α -ο.
πλησιάζω -ομαι: = προσεγγίζω ❶ (μτβ. & με παρ.άλ. αντικ.) έρχομαι κοντά σε κτ ή κτ: *Την πλησίασε για να τη χαιρετήσει.* ❷ (αμτβ.) έρχομαι κοντά σε κτ τόπο ≠ απομακρύνομαι, ξεμακραίνω: *Το τρένο ~ στον σταθμό.* **πλησίασμα το [οικ.].**

πλησίον (επίρρ.) • συγκρ. **πλησιέστερα:** [επίσ.] (+ γεν.) σε σχετικά μικρή απόσταση = κοντά

≠ μακριά: *~ του σταθμού.* **πλησίον ο •** άκλ.: πρόσωπο που βρίσκεται κοντά μας, ο συνάνθρωπος: *Πρέπει να βοηθούμε τον ~.* **πλησιέστερος -η -ο:** αυτός που βρίσκεται πιο κοντά σε κτ ή κτ: *Πού είναι το ~ νοσοκομείο;*

πλήττω¹ • αόρ. **έπληξα:** (αμτβ.) νιώθω ανία, δεν έχω κτ ενδιαφέρον να κάνω: *Δεν είχε παρέα και έπληττε θανάσιμα.* **πλήξη η = ανία. πληκτικός -ή -ό =** ανιαρός. **πληκτικά (επίρρ.).**

πλήττω² -ομαι • αόρ. **έπληξα,** παθ. αόρ. [επίσ.] **επλήγη:** (μτβ.) προκαλώ σε κτ ζημιές ή βλάβες: *Πολλές αγροτικές περιοχές επλήγησαν από τις πλημμύρες.* **πληγείς -είσα -έν** (μπα. ως επίθ.): αυτός που έχει πληγεί: *Στάλθηκαν ενισχύσεις στις πληγείσες περιοχές.* **πλήγμα το:** ❶ βίαιο χτύπημα. ❷ (μτφ.) κτ που έχει έντονα αρνητική επίπτωση: *Η άρνησή του να μας βοηθήσει ήταν το τελειωτικό ~.*

Οι λ. **πλήγμα** και **πληγή** προέρχονται από το ΑΕ ρ. **πλήττω** «χτυπώ». Η λ. **πλήγμα** εστιάζει στον έντονο και βίαιο χαρακτήρα του χτυπήματος, ενώ η λ. **πληγή** στο αποτέλεσμα του χτυπήματος.

πλοίο το: σκάφος που χρησιμοποιείται για τη θαλάσσια μεταφορά ανθρώπων ή αντικειμένων = καράβι: **επιβατηγό/φορηγό/εμπορικό/πολεμικό ~.** **~ της γραμμής.** **πλοίαρχος ο, η:** ο κυβερνήτης του πλοίου.

πλοκή η: υπόθεση ή τρόπος εξέλιξης έργου λογοτεχνικού, κινηματογραφικού ή θεατρικού: *Ο συγγραφέας μεταφέρει την ~ του έργου στη σύγχρονη Γαλλία.*

πλούτος ο • πληθ. **τα πλούτη:** ❶ σύνολο οικονομικών αγαθών που κατέχει κτ ≠ φτώχεια: *Απέκτησε δόξα και πλούτη.* ❷ (μτφ.) ύπαρξη ή παρουσία κτ στοιχείου σε αφθονία: **ορυκτός/λεκτικός ~.** **πλουτίζω •** αόρ. **πλουτίσα:** ❶ (αμτβ.) αποκτώ πλούτη: *Πλούτισε με παράνομο τρόπο.* ❷ (μτβ.) προσθέτω νέα αντικείμενα ή στοιχεία σε κτ = εμπλουτίζω: *Συνεχώς ~ τη βιβλιοθήκη του με νέα βιβλία.* **πλούσιος -α -ο:** αυτός που έχει μεγάλο πλούτο ή υπάρχει σε αφθονία ≠ φτωχός. **πλούσια (επίρρ.).**

πλουτώνιο το: χημ χημικό ραδιενεργό στοιχείο που χρησιμοποιείται σε πυρηνικούς αντιδραστήρες για την παραγωγή ενέργειας και για την κατασκευή πυρηνικών όπλων.

πλώρη η: το μπροστινό μέρος ενός πλοίου ≠ πρόμνη.

πνεύμα το: ❶ η άυλη διάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης που περιλαμβάνει τον νου: *οι ανά-*

γκες του σώματος και του πνεύματος. Θανμάζω τα επιτεύγματα του ανθρώπινου πνεύματος. ❷ ο άνθρωπος και οι νοητικές του ικανότητες, η ευφυΐα, το χιούμορ: *ανήσυχο ~*. ❸ κάθε άυλη, υπερφυσική οντότητα: *Τα πνεύματα των προγόνων μας ας μας προστατεύουν!* ❹ α. η πνευματική κατάσταση ή τα γενικά χαρακτηριστικά μιας εποχής = τάση, νοοτροπία: *Το βιβλίο αποδίδει πιστά το ~ της εποχής*. β. (μτφ.) η γενική διάθεση ή ατμόσφαιρα που επικρατεί κάπου: *Από την πρώτη μέρα μπήκε στο ~ της δουλειάς*. ❺ το βαθύτερο νόημα, η ουσία: *το γράμμα και το ~ του νόμου*. ❻ ΓΛΩΣΣ σημάδι του γραπτού λόγου που γραφόταν πάνω από το αρχικό φωνήεν μιας λέξης (στο πολυτονικό σύστημα): *Τα πνεύματα είναι δύο, η ψιλή και η δασεία. πνευματικός -ή -ό. πνευματικά* (επίρρ.). *πνευματικός* ο: ιερέας που εξομολογεί. *πνευματώδης -ης -ες*: αυτός που είναι εύστοχος, ευφυής, με χιούμορ: *~ συζητητής/ομιλητής*. *~* σχ. *αγενής*.

πνεύμονας ο & [οικ.] πνευμόνι το: ❶ ΑΝΑΤ καθένα από τα δύο κύρια αναπνευστικά όργανα που βρίσκονται στη θωρακική κοιλότητα ανθρώπων και σπονδυλωτών ζώων. ❷ (μτφ.) πηγή καθαρού αέρα: *~ πρασίνου*. **πνευμονικός -ή -ό. πνευμονία** η: ΙΑΤΡ σοβαρή ασθένεια των πνευμόνων.

πνέω • αόρ. *έπνευσα*: (αμτβ., για άνεμο) φυσά: *~ ισχυροί άνεμοι*. *~ (τα) μένεα*: είμαι πολύ οργανισμένος. **πνοή** η: ❶ το φύσημα του αέρα: *Μόλις άνοιξα το παράθυρο, ένιωσα μια ευχάριστη ~ αέρα*. ❷ αναπνοή: *μέχρι την τελευταία του ~*. ❸ (μτφ.) δύναμη που εμπνέει: *έργο μακράς πνοής*.

πνίγω -ομαι • μπλ. *πνιγμένος*: ❶ (μτβ.) α. θανάτωνω κπ εμποδίζοντάς του την αναπνοή ή βυθίζοντάς τον σε νερό: *Του έφραξε το στόμα και τη μύτη με ένα πανί και τον έπνιξε*. β. προκαλώ σε κπ δυσκολία στην αναπνοή ή βήχα: *Μου μπήκε όλη η σκόνη στη μύτη και με έπνιξε*. *Πνίγηκε από ένα ψίχουλο που του στάθηκε στον λαιμό*. ❷ (μτφ., μτβ.) εμποδίζω κτ να εκδηλωθεί ή να αναπτυχθεί: *Ο κισσός έπνιξε το δέντρο*. *~ τα συναισθήματά μου*. ❸ (μτφ., μτβ.) γεμίζω κτ σε υπερβολικό βαθμό: *Με πνίγει το δίκιο*. ❹ παθ. α. πεθαίνω από ασφυξία, κυρίως από βύθιση σε νερό: *Πνίγηκαν όλοι οι επιβάτες του μοιραίου πλοίου*. β. (μτφ.) δεν έχω καθόλου ελεύθερο χρόνο: *Δεν μπορώ να έρθω, ~!* **πνιγμός** ο: θάνατος από ασφυξία, κυρίως με βύθιση στο νερό. **πνίξιμο** το: το να

πνίξει κανείς κπ ή κτ: *Η βάρκα βούλιαξε, αλλά ευτυχώς γλιτώσαμε το ~!* (μτφ.) *~ συναισθημάτων*.

ποδήλατο το: όχημα με δύο συνήθως ρόδες και πεντάλια, που κινείται με τη δύναμη των ποδιών: *Τα παιδιά έκαναν ~ στην πλατεία*. **κάνω κάποιου τη ζωή ~**: βασανίζω κπ, του κάνω τη ζωή δύσκολη. **ποδηλατικός -ή -ό. ποδηλάτης** ο, **-ισσα & -τρια** η. **ποδηλατιστής** ο, **-ίστρια** η. **ποδηλασία** η.

πόδι το: ❶ καθένα από τα άκρα του σώματος ανθρώπου ή ζώου, με τα οποία περπατά. **πατάω ~**: εναντιώνομαι σε κπ κάνοντας αυτό που θέλω. ❷ (μτφ.) τμήμα επίπλου, που χρησιμεύει για στήριξη στο πάτωμα: *~ καρέκλας/κρεβατιού*.

ποδιά η: ❶ ρούχο, το οποίο φοράει κπ μπροστά του, για να μη λερωθεί όταν μαγειρεύει ή όταν κάνει κπ άλλη εργασία. ❷ είδος ρόμπας που φοριέται ως στολή από γιατρούς, νοσοκόμους κτλ. κατά την εργασία τους.

ποδοπατώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) πατάω με δύναμη κπ ή κτ που βρίσκεται στο έδαφος, προκαλώντας του φθορά: *Πέταξε κάτω τα βιβλία και τα ποδοπατούσε με μανία*. **ποδοπάτημα** το.

ποδόσφαιρο το: ομαδικό άθλημα με μπάλα, στο οποίο καθεμία από τις δύο αντίπαλες ομάδες προσπαθεί να κερδίσει ρίχνοντας την μπάλα στο τέρμα της άλλης: *επαγγελματικό/ερασιτεχνικό ~*. **ποδοσφαιρικός -ή -ό. ποδοσφαιρικός** (επίρρ.). **ποδοσφαιριστής** ο, **-ίστρια** η.

πόζα η: ❶ φροντισμένη στάση του σώματος, που παίρνει κπ όταν πρόκειται να φωτογραφηθεί ή να χρησιμοποιηθεί ως μοντέλο ζωγράφου ή γλύπτη: *Τη φωτογράφησε σε πόζες κινηματογραφικών ινδαλμάτων*. ❷ (μτφ.) προσποιητά σοβαρό ύφος: *Μας κοιτούσε με ~, λες και ήταν κάποια*. **ποζάτος -η -ο. ποζάρω** (αμτβ.).

Από το ιταλ. *posa* (από τη σημ. «σταμάτημα στην κίνηση», πρβ. ελλ. «στάση» για φωτογραφία), αυτό από το λατ. *pausa*, και αυτό από το ΑΕ *παύσις*.

πόθος ο: ❶ έντονη επιθυμία για κτ: *Εκφράζει τα όνειρα και τους πόθους του λαού για ελευθερία*. ❷ έντονη ερωτική επιθυμία για κπ: *Ένωθε ~ για τη γυναίκα εκείνη*. **ποθώ** (μτβ.). **ποθητός -ή -ό**.

ποίημα το: ❶ ΦΙΛΟΛ λογοτεχνικό έργο που αποτελείται από στίχους: *Γράφω/λέω/απαγγέλλω ~*. *Γράφει ποιήματα και πεζά*. ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός πράγματος που προκαλεί θαυμασμό: *Το φαγητό είναι υπέροχο, ένα ~!* **ποι-**

πνεύμονας
πνευμόνι → πνεύμονας
πνευμονία → πνεύμονας
πνευμονικός → πνεύμονας
πνέω
πνιγμός → πνίγω
πνίγω
πνίξιμο → πνίγω
πνοή → πνέω
ποδηλασία → ποδήλατο
ποδηλάτης → ποδήλατο
ποδηλατικός → ποδήλατο
ποδηλατίσσο → ποδήλατο
ποδηλατιστής → ποδήλατο
ποδηλατίστρια → ποδήλατο
ποδήλατο
πόδι
ποδιά
ποδοπάτημα → ποδοπατώ
ποδοπατώ
ποδοσφαιρικός → ποδόσφαιρο
ποδοσφαιριστής → ποδόσφαιρο
ποδοσφαιριστρια → ποδόσφαιρο
ποδόσφαιρο
πόζα
ποζάρω → πόζα
ποζάτος → πόζα
ποθητός → πόθος
πόθος
ποθώ → πόθος
ποιανού → ποιός
ποίηση
ποίηση → ποίημα
-ποίηση → ποιώ
ποιητής → ποίημα
ποιητικά → ποίημα
ποιητικός → ποίημα
ποιητρία → ποίημα

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Προσοχή: οι τ. *τίνος* & *τίνων* είναι δεύτεροι τ. γεν. εν. & πληθ. αντίστοιχα του *ποιος* και όχι του *τι*.

- ποιιλία → ποιίλος
- ποιίλλω → ποιίλος
- ποιίλος
- ποιικιλότητα → ποιίλος
- ποιινά → ποιινή
- ποινικοποιώ → -ποιώ
- ποινικός → ποιινή
- ποιόν
- ποιός → -ποιώ
- ποιότητα
- ποιοτικά → ποιότητα
- ποιοτικός → ποιότητα
- ποιοτικός → ποιότητα
- ποιότητα
- ποιώ
- πολέμαρχος → σχ. πόλεμος
- πολεμικά → πόλεμος
- πολεμικός → πόλεμος
- πολέμος → πόλεμος
- πολεμιστής → πόλεμος
- πολεμίστρια → πόλεμος
- πολεμοκάπηλος → σχ. πόλεμος
- πολεμιστής → πόλεμος
- πολεμοφόδιο → σχ. πόλεμος
- πολεμοχαρής → σχ. πόλεμος
- πολεμώ → πόλεμος

ητής ο, ποιήτρια η, ποίηση η, ποιητικός -ή -ό:

① αυτός που αναφέρεται στην ποίηση: ~ *συλλογή*. ② ΓΛΩΣΣ ~ *αίτιο*: σε παθητική σύνταξη, ο όρος που δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα που ενεργεί: *Το ~ εκφέρεται συνήθως με την πρόθεση «από»*. **ποιητικά** (επίρρ.).

ποιίλος -η -ο: αυτός που έχει διαφορετικές μορφές ή αποτελείται από πλήθος διαφορετικών μεταξύ τους στοιχείων: *Οι τράπεζες πληροφόρησης παρέχουν στους συνδρομητές πληροφορίες ~ περιεχομένου. περιοδικό ~ ύλης. ποιίλλω* • *αόρ. ποίικιλα*: ① (αμβ.) παροουσιάζω *ποιικιλία*: *Οι απόψεις ~*. ② (μτβ.) *στολιζώ = διανθίζω*: *Ποίικιλε τη διήγηση με δικά του στοιχεία. ποιικιλία η. ποιικιλότητα η.*

ποιινή η: τιμωρία που επιβάλλεται σε κπ (από το δικαστήριο ή άλλον αρμόδιο): *Τιμωρήθηκε με ~ φυλάκισης δύο ετών. Λόγω των επεισοδίων κατά τη διάρκεια του αγώνα, τους επιβλήθηκε η ~ του αποκλεισμού. ποινικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με τη δικαστική ποιινή. **ποινικά** (επίρρ.).*

ποιόν το • *μόνο εν.:* τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή οι ιδιότητες του χαρακτήρα κπ: *Τα στοιχεία αποκαλύπτουν το ~ και τη δράση του κατηγορουμένου.*

ποιος -α -ο (αντων. ερωτημ.) • *γεν. εν. ποιου ποι-ας ποιού & [προφ.] ποιανού ποιανής ποιανού, πληθ. ποιων & [προφ.] ποιανών & (για καταγωγή ή ιδιοκτησία) γεν. εν. τίνος, πληθ. τίνων:* ① εισάγει ερώτηση για την ταυτότητα προσώπου ή πράγματος: ~ *χτυπάει; Ποιανού/Τίνος είναι η τσάντα; Ρώτησε ~ θέση προτιμάμε*. ② εκφράζει με έμφραση κτ που ισχύει για όλους ή για κανέναν: *Και ~ δε θα 'θελε να είναι πλούσιος!* (= όλοι). ~ *θέλει να χάνει;* (= κανείς). **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

ποιότητα η: ① **α.** σύνολο ιδιοτήτων ή χαρακτηριστικών γνωρισμάτων που ξεχωρίζει κπ ή κτ από τα όμοιά του: *Η ~ του ανθρώπου φαίνεται από τις πράξεις του. β. γεν.* σύνολο θετικών ιδιοτήτων ή χαρακτηριστικών: *ταινία ποιότητας*. ② κατηγορίες κατάταξης προϊόντων: *Οι καλύτερες ποιότητες τσαγιού παράγονται στην Κεϊλάνη (Σρι Λάνκα). ποιοτικός -ή -ό. ποιοτικά & -ώς* (επίρρ.).

ποιώ -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) *κάνω, δημιουργώ.*

-ποιώ: β' συνθ. ρημάτων που σημαίνουν *κάνω* κπ ή κτ να γίνει ή να φαίνεται αυτό που δηλώνει το α' συνθ.: *επισημοποιώ:* *κάνω κτ επίσημο, κονσερβοποιώ:* *δίνω σε κτ τη μορφή κονσέρβας. -ποίηση η:* β' συνθ. ουσιαστικών που δηλώνουν την ενέργεια και το αποτέλεσμα των αντίστοιχων ρημάτων σε *-ποιώ:* *βιομηχανοποίηση, σταθεροποίηση. -ποιός:* β' συνθ. ουσιαστικών, που δηλώνει το πρόσωπο που κατασκευάζει ή δημιουργεί αυτό που εκφράζει το α' συνθ.: *επιπλοποιός, γελωτοποιός, θαυματοποιός. -ποιός -ά & [επίσ.] -ός -ό:* β' συνθ. επιθέτων, που δηλώνει αυτόν που έχει τις ιδιότητες και την ικανότητα να κάνει αυτό που εκφράζει το α' συνθ.: *αγαθοποιός, ειρηνοποιός, κακοποιός.*

πόλεμος ο: ① **α.** ένοπλη σύγκρουση μεταξύ αντίπαλων κρατών ή ομάδων στο ίδιο κράτος: *πυρηνικός/βιολογικός/παγκόσμιος/εμφύλιος/απελευθερωτικός/θρησκευτικός ~. εγκληματίας/αιχμάλωτος πολέμου. β.* χρονικό διάστημα κατά το οποίο επικρατούν ένοπλες συγκρούσεις ≠ *ειρήνη*: *Στον ~ κρύφτηκε στο χωριό και σώθηκε*. ② (μτφ.) σφοδρός, έντονος ανταγωνισμός: ~ *ξέσπασε μεταξύ των δύο εταιρειών*. ③

Σύνθετα ρήματα με

β' συνθ. -ποιώ	ενοχοποιώ
αδιαβροχοποιώ	εντατικοποιώ
ακινητοποιώ	ευαισθητοποιώ
ανεξαρτητοποιώ	ισχυροποιώ
απλοποιώ	κοινοποιώ
αυτοματοποιώ	κοινωνικοποιώ
γελοιοποιώ	κωδικοποιώ
γνωστοποιώ	μονιμοποιώ
γονιμοποιώ	νομιμοποιώ
δημοσιοποιώ	οριστικοποιώ
διαφοροποιώ	ουδετεροποιώ
δραματοποιώ	περιθωριοποιώ
δραστηριοποιώ	πλαστικοποιώ
ενεργοποιώ	ποινικοποιώ
ενοποιώ	πολιτικοποιώ

Σύνθετα ουσιαστικά με

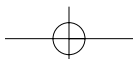
β' συνθ. -ποιός
αρτοποιός
ηθοποιός
τραγουδοποιός
υποδηματοποιός
φαρμακοποιός

Σύνθετα ουσιαστικά με

β' συνθ. -ποίηση
βιομηχανοποίηση
ιδιωτικοποίηση
ιδρυματοποίηση
κρατικοποίηση
μορφοποίηση
συστηματοποίηση

Σύνθετα επίθετα με

β' συνθ. -ποιός
γονιμοποιός
ειδοποιός
ενοχοποιός
θορυβοποιός
ταραχοποιός
φθοροποιός
χαροποιός

πολεοδομία
πολίτης

δύσκολος αγώνας για την επίτευξη ορισμένου σκοπού: ~ κατά της τρομοκρατίας. **πολεμικός -ή -ό. πολεμικά** (επίρρ.). **πολεμώ & -άω -ιέμαι:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω πόλεμο εναντίον προσώπου, κατάστασης κτλ. ή παίρνω μέρος σε πόλεμο: *Πολέμησε γενναία. ~ την εξάπλωση των ναρκωτικών/υπέρ των αδικημένων.* **πολεμιστής** ο, **-ίστρια** η. **πολέμιος** ο, η: [επίσ.] αντίπαλος, εχθρός: ~ των ναρκωτικών.

Οι λ. *πόλεμος - μάχη - αγώνας* αναφέρονται σε βίαιη αντιπαράθεση. Ο *πόλεμος* έχει μεγαλύτερη χρονική διάρκεια και συνήθως περιλαμβάνει πολλές μάχες, δηλ. ένοπλες συγκρούσεις. Ο *αγώνας* είναι πιο γενική έννοια και συνήθως μαρτυρά θετική αξιολογική κρίση του ομιλητή.

Από την ίδια ρίζα με τη λ. *πόλεμος* προέρχονται επίσης οι λ. *πολέμαρχος, πολεμιστής, πολεμοκάπηλος, πολεμοφόδιο, πολεμοχαρής* κτλ.

πολεοδομία η: ❶ ο επιστημονικός και τεχνικός κλάδος με αντικείμενο τη μελέτη, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεθόδων και τεχνικών που αφορούν στη συνολική χωροταξική οργάνωση πόλης, οικισμού κτλ., με στόχο τη βέλτιστη λειτουργία τους. ❷ η σχετική δημόσια υπηρεσία: *Για το χτίσιμο της οικοδομής απαιτείται άδεια από την ~.* **πολεοδομικός -ή -ό. πολεοδομικά** (επίρρ.). **πολεοδόμος** ο, η.

πόλη η: αστική περιοχή με σχετικά μεγάλη έκταση και πληθυσμό, καθώς και το σύνολο των κατοίκων της: *Μένει λίγα χιλιόμετρα έξω από την ~ της Ξάνθης. Όλη η ~ τον ήξερε. ~ -κράτος:* μορφή κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης στην αρχαία Ελλάδα, κατά την οποία κάθε πόλη λειτουργούσε ως αυτόνομη κρατική οντότητα.

Από την ΑΕ λ. *πόλις*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται λέξεις όπως *πολίτης, πολιτεία, πολεοδομία, πολιτικός* κτλ.

πολιορκώ -ούμαι: ❶ αποκλείω με στρατιωτικές δυνάμεις οχυρωμένη θέση ή περιοχή με σκοπό την κατάληψή της: *Οι Αχαιοί πολιορκούσαν την Τροία για δέκα χρόνια.* ❷ (μτφ.) φέρομαι επίμονα και πιεστικά σε κπ για να πετύχω κτ: *Την πολιορκήσε στενά για να την πείσει να τον παντρευτεί.* **πολιορκία** η: ❶ στρατιωτικός αποκλεισμός οχυρωμένης θέσης. ❷ (μτφ.) συνωστισμός πλήθους γύρω από κπ ή κτ: ~ των ταμείων για ένα εισιτήριο. **πολιορκητής** ο. **πολιορκητικός -ή -ό.**

πολιτεία η: ❶ οργανωμένη πολιτική εξουσία = κράτος: *Η ~ έλαβε μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.* ❷ αυτόνομη διοικητική υποδιείρεση σε ομοσπονδιακά κράτη: *Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.* ❸ [λογοτ.] πόλη ή (γενικ.) τόπος: *Ταξίδεψε σε ξακουστές ~.* ❹ τρόπος ζωής κτ: *Βίος και ~ του Αλέξη Ζορμπά.* **πολιτικός -ή -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στην πολιτεία ή στο πολίτευμα: ~ κρίση/θεσμός. ❷ αυτός που αφορά τις πολιτείες με τη σημ. 2.

πολίτευμα το: το πολιτικό σύστημα οργάνωσης και διακυβέρνησης μιας χώρας: *Το ~ της Ελλάδας είναι κοινοβουλευτική δημοκρατία.*

πολιτεύομαι: (αμτβ.) ❶ συμμετέχω ενεργά στην πολιτική ζωή ενός τόπου επιδιώκοντας την εκλογή μου σε δημόσιο αξίωμα: ~ στην Α' εκλογική περιφέρεια Αθηνών. ❷ ζω και συμπεριφέρομαι κατά έναν ορισμένο τρόπο: *Σε όλη του τη ζωή πολιτεύτηκε με σωφροσύνη.* **πολιτευτής** ο: υποψήφιος κόμματος ή αυτός που έχει ενεργό συμμετοχή σε ένα κόμμα.

πολίτης ο, η: ❶ κάθε άτομο που είναι υπήκοος ενός κράτους και έχει νόμιμα ως προς αυτό δικαιώματα και υποχρεώσεις: *νομοταγής/φορολογούμενος ~.* *Όλοι οι ~ είναι ίσοι απέναντι στον νόμο.* ❷ ο ιδιώτης, αυτός που δεν είναι στρατευμένος ή δεν ανήκει σε σώμα ασφαλείας, αστυνομίας κτλ.: ~ και αστυνομικοί τραυματίστηκαν κατά τη διάρκεια των επεισοδίων. **πολιτική** η: ❶ το σύνολο των θεμάτων, ενεργειών και χειρισμών που σχετίζονται με τα κοινά και την άσκηση της εξουσίας: *Οι ενεργοί πολίτες ενδιαφέρονται για την ~.* ❷ ο τρόπος διακυβέρνησης και γενικά της πολιτικής δράσης: *ανταρχική/φιλελεύθερη ~.* ~ *λιτότητας.* ❸ σύνολο αντιλήψεων και πρακτικών που εφαρμόζονται σε επιμέρους τομείς της δημόσιας ζωής: *οικονομική/κοινωνική ~.* ❹ τρόπος δράσης προσώπων ή πρακτικές ομάδων σχεδιασμένες να επιφέρουν ορισμένο αποτέλεσμα = τακτική: *Η ~ των καπνοβιομηχανιών είναι η προώθηση του τσιγάρου σε άτομα νεαρής ηλικίας.* **πολιτικός -ή -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στην πολιτική: ~ κόμμα/συγκέντρωση. ❷ αυτός που καθορίζεται ή επηρεάζεται από την πολιτική: ~ τραγουδι. ❸ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στον πολίτη: ~ δικαιώματα/ελευθερίες. ~ *αεροπορία/γάμος.* **πολιτικά & [επίσ.] -ώς** (επίρρ.). **πολιτικός** ο, η: άτομο που η κύρια απασχόλησή του είναι η πολιτική. **πολιτικά** τα: κανονικά ρούχα, σε αντίθεση με τη στολή.

πολεοδομία
πολεοδομικά → πολεοδομία
πολεοδομικός → πολεοδομία
πολεοδόμος → πολεοδομία
πόλη
πολιτικός → πόλος
πολικότητα → πόλος
πολιορκητής → πολιορκώ
πολιορκητικός → πολιορκώ
πολιορκία → πολιορκώ
πολιορκώ
πολιτεία
πολιτειακός → πολιτεία
πολίτευμα
πολιτεύομαι
πολιτευτής → πολιτεύομαι
πολίτης
πολιτικά → πολίτης
πολιτική → πολίτης
πολιτικοποιώ → ποιώ
πολιτικός → πολίτης
πολιτικός → πολίτης

πολιτισμός
πολυμέσα

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πολιτισμικά → πολιτισμός
πολιτισμικός → πολιτισμός
πολιτισμός
πολιτιστικά → πολιτισμός
πολιτιστικός → πολιτισμός
πολλαπλασιασμός → πολλαπλασιασμός
πολλαπλασιαστές → πολλαπλασιαστές
πολλαπλασιαστής → πολλαπλασιαστής
πολλαπλασιαστικά → πολλαπλασιαστικά
πολλαπλασιαστικός → πολλαπλασιαστικός
πολλαπλάσιο → πολλαπλάσιο
πολλαπλάσιος → πολλαπλάσιος
πολλά → πολλές
πολλοί → πολλοί
πόλος → πόλος
πολύ → πολλές
πολύ → πολλές
πολύ → πολλές
πολυαγαπημένος → πολυαγαπημένος
πολυακόρεστος → πολυακόρεστος
πολυαρέσει → πολυαρέσει
πολυάριθμος → πολυάριθμος
πολυάσχολος → πολυάσχολος
πολυγαμία → πολυγαμία
πολύγαμος → πολυγαμία
πολύγλωσσος → πολυγλωσσός
πολύγωνος → πολυγωνικός
πολυδάπανος → πολυδάπανος
πολυδιαβασμένος → πολυδιαβασμένος
πολυεθνικός → πολυεθνικός
πολυέλαιος → πολυέλαιος
πολυέξοδος → πολυέξοδος
πολυετής → πολυετής
πολύζυγο → πολυζυγό
πολυθεϊστικός → πολυθεϊστικός
πολυθελώ → πολυθελώ
πολυθεσία → πολυθεσία
πολυκατάστημα → πολυκατάστημα
πολυκατοικία → πολυκατοικία
πολυκλιτική → πολυκλιτική
πολυκοσμία → πολυκοσμία
πολύκροτος → πολυκροτός
πολυλογία → πολυλογία
πολυμαθής → πολυμαθής
πολυμελής → πολυμελής
πολυμερής → πολυμερής
πολυμέσα
πολυμεσικός → πολυμεσικός
πολυμίξιο → πολυμίξιο
*πολυόροφος → πολυόροφος
πολύπλευρος → πολυπλευρής
πολυπληθής → πολυπληθής

πολιτισμός ο: ❶ το σύνολο των τεχνικών και πνευματικών επιτευγμάτων του ανθρώπινου είδους (τεχνολογία, γλώσσα, θρησκεία, έθιμα, θεσμοί κτλ.): *ευρωπαϊκός/δυτικός/αραβικός* ~. ❷ τρόπος ζωής, καλλιέργεια, ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων: *Αγαπά τη μουσική, τη λογοτεχνία, τις καλές τέχνες και ό,τι αφορά τον* ~. ❸ ο σύγχρονος τρόπος ζωής σε αντίθεση με τρόπους ζωής άλλων εποχών ή λαών: *Μετά από πεντακάσια χιλιόμετρα στην έρημο, βρέθηκαν ξανά στον* ~. **πολιτιστικός -ή -ό**: αυτός που αφορά τον πολιτισμό ως σύνολο δραστηριοτήτων, καθώς και (ειδικ.) την υλική και τεχνική πλευρά του: ~ *σύλλογοι/εκδηλώσεις*. **πολιτιστικά** (επίρρ.). **πολιτισμικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον πολιτισμό ως πνευματική καλλιέργεια: *Η γλώσσα αποτελεί σημαντικό τμήμα του ~ αποθέματος*. ~ **σοκ**: δυσκολία προσαρμογής σε ξένο πολιτισμικό περιβάλλον. **πολιτισμικά** (επίρρ.).

πολλαπλασιάσω -ομαι: (μτβ.) ❶ αυξάνω κτ κατά το μέγεθος, τον αριθμό, την ένταση ≠ μειώνω, περιορίζω, ελαττώνω: *Πολλαπλασίαστηκαν οι γεννήσεις. Ο φόβος ~ τον κίνδυνο*. ❷ μαθ κάνω πολλαπλασιασμό. ❸ παθ. (για ζώα ή φυτά) αναπαράγομαι βιολογικά: *Τα φίδια πολλαπλασιάζονται με αυγά*. **πολλαπλασιασμός** ο: ❶ αύξηση μεγέθους, αριθμού ή ποσότητας. ❷ μαθ μία από τις τέσσερις βασικές πράξεις της αριθμητικής: *Κάνε τον ~ 4 επί 6 και πες μου το αποτέλεσμα!* ❸ αναπαραγωγή: *ο ~ των δελφινιών*. **πολλαπλασιαστής** ο: ❶ αυτός που πολλαπλασιάζει κτ. ❷ μηχανισμός που μεταδίδει αυξανόμενη κίνηση. ❸ μαθ ο αριθμός επί τον οποίον πολλαπλασιάζεται ο πολλαπλασιαστέος. **πολλαπλασιαστέος -α -ο**: αυτός που πρέπει να πολλαπλασιαστεί. **πολλαπλασιαστές** ο: μαθ *Στον πολλαπλασιασμό 5 επί 7, ~ είναι το 5 και πολλαπλασιαστής το 7*. **πολλαπλασιαστικός -ή -ό**: αυτός που πολλαπλασιάζει, αυ-

ξάνει κτ (ένα μέγεθος, μια ποσότητα). **πολλαπλασιαστικά** (επίρρ). **πολλαπλάσιος -α -ο**: αυτός που είναι πολύ μεγαλύτερος ή περισσότερος από κτ άλλο. **πολλαπλάσιο** το: μαθ ο αριθμός που προκύπτει από άλλον με πολλαπλασιασμό.

πολλαπλός -ή -ό: αυτός που αποτελείται από πολλά στοιχεία, που επιτελεί πολλές λειτουργίες: *συσκευή ~ χρήσεων. κάρτα ~ διαδρομών*.

πόλος ο: ❶ ΓΕΩΓΡ καθένα από τα δύο άκρα του νοητού άξονα γύρω από τον οποίο στρέφεται η γη ή του άξονα μιας οποιασδήποτε σφαίρας: *Βόρειος/Νότιος* ~. ❷ ΦΥΣ καθένα από τα δύο άκρα ενός μαγνήτη ή μιας μπαταρίας: *θετικός/αρνητικός* ~. ❸ (μτφ.) καθένα από δύο διαμετρικά αντίθετα μεταξύ τους σημεία, που το ένα ορίζει το άλλο: *Οι δύο πολιτικοί θεωρούνται οι δύο ~ του κόμματος*. ~ **έλξης**: κέντρο ενδιαφέροντος: *Οι πυραμίδες αποτελούν ~ των τουριστών*. **πολιτικός -ή -ό**. **πολικότητα** η: ΦΥΣ η ιδιότητα του μαγνήτη που επιτρέπει τον προσανατολισμό του σε ορισμένη διεύθυνση μέσα στο μαγνητικό πεδίο.

πολυ- & πολύ-: α' συνθ. που: ❶ σε σύνθετα επίθετα δηλώνει ότι το β' συνθ. υπάρχει σε μεγάλη ποσότητα, ένταση, ποικιλία: *πολύτεκνος, πολυδιαβασμένος*. ❷ σε σύνθετα ρήματα, συνήθως με άρνηση, δίνει αρνητική χροιά: *Δε μου πολυαρέσει/δεν πολυθέλω*.

πολυακόρεστος -η -ο: ΧΗΜ (για λίπη) αυτός που προέρχεται από τροφές και έχει σύνθετους χημικούς δεσμούς: ~ *λίπη/έλαια*.

πολυμέσα τα: ΤΕΧΝΟΛ συνδυασμός διαφόρων οπτικών και ακουστικών μέσων και τεχνολογιών, όπως κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο κτ., μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, για εκπαιδευτικούς και άλλους σκοπούς. **πολυμεσικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τα πολυμέσα: ~ *εφαρμογές*.

Μτφρδ. από το αγγλ. *multimedia*.

Σύνθετα με πολυ-

πολυαγαπημένος
πολυάριθμος
πολυάσχολος
πολυγαμία
πολύγαμος
πολύγλωσσος
πολύγωνος
πολυδάπανος
πολυεθνικός
πολυέλαιος

πολυέξοδος
πολυετής
πολύζυγο
πολυθεϊστικός
πολυθεσία
πολυκατάστημα
πολυκατοικία
πολυκοσμία
πολύκροτος
πολυλογία

πολυμαθής
πολυμελής
πολυμερής
πολύπλευρος
πολυπληθής
πολυπόθητος
πολυποίκιλος
πολυπρόσωπος
πολυτέλιδος
πολύτροφος

πολυσύλλαβος
πολυσύνθετος
πολυτάλαντος
πολυτάραχος
πολύφωτο
πολύχρονος
πολύχρωμος
πολύωρος

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

πολύπλοκος
πόντος

πολύπλοκος -η -ο: αυτός που είναι υπερβολικά σύνθετος, μπλεγμένος και δύσκολος = περίπλοκος ≠ απλός: ~ μηχανισμός/υπόθεση. **πολύπλοκα** (επίρρ.). **πολυπλοκότητα** η.

πολύς πολλή πολύ • πληθ. *πολλοί, πολλές, πολλά*, συγκρ. *περισσότερος -η -ο:* ≠ λίγος ❶ αυτός που υπάρχει σε μεγάλη ποσότητα: *πολύς κόσμος / πολλά χρόνια / πολλές φορές / πολύ κρύο.* ❷ αυτός που έχει μεγάλη ένταση ή υπάρχει σε μεγάλο βαθμό: ~ θόρυβος/κόπος. *πολλή προσοχή/αγάπη. Γίνεται ~ λόγος για κτ* (απασχολεί έντονα πολλούς). (**μας**) *κάνει τον πολύ:* παριστάνει τον σπουδαίο. **πολύ** (επίρρ.) • συγκρ. *περισσότερο:* Σ' αγαπάω ~!

Δεν πρέπει να συγχέονται οι τύποι *πολλοί* (αρσ. πληθ.), *πολλή* (θηλ. εν.), *πολύ* (ουδ. εν.) και *πολύ* (επίρρ.): π.χ. *πολλοί νέοι, πολλή βροχή, πολύ νερό,* αλλά *βρέχει πολύ.*

πολυτελής -ής -ές: αυτός που χαρακτηρίζεται από ανέσεις και πλούτο: *Ζει σε ~ διαμέρισμα στο κέντρο του Λονδίνου.* & σχ. **αγενής. πολυτελώς** (επίρρ.). **πολυτέλεια** η.

πολύτιμος -η -ο: ❶ αυτός που έχει μεγάλη αξία ή υψηλή τιμή = βαρύτιμος: ~ κόσμημα/λίθοι. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι εξαιρετικά ωφέλιμος: ~ φίλος/συμβουλή/χρόνος.

πολυώνυμος -η -ο: αυτός που έχει, που παρουσιάζεται με πολλά ονόματα. **πολυώνυμο** το: μαθ αλγεβρική παράσταση.

πόλωση η: ❶ ΗΛΕΚΤΡΟΛ δημιουργία διαφοράς δυναμικού μεταξύ δύο αγωγών. ❷ (μτφ.) κατάσταση κατά την οποία επικρατούν δύο αντιπαλές και ακραία αντίθετες θέσεις: *Η απόφαση της κυβέρνησης να συμμετάσχει στον πόλεμο οδήγησε σε φαινόμενα ~.* **πολώνω -ομαι:** (μτβ.) προκαλώ πόλωση: *Οι δηλώσεις του ~ τους πολίτες.* **πολωτικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί πόλωση. **πολωτικά** (επίρρ.).

πομπή η: ❶ επίσημη πορεία πολλών ανθρώπων ή οχημάτων: *η ~ του Επιταφίου/νεκρική ~.* ❷ πληθ. [λαϊκ.] ασχρή πράξη: *Όλη η γειτονιά ξέρει τις πομπές του.* **πομπεύω** • μπ. [λαϊκ.] *πομπεμένος:* εξευτελιζώ δημόσια κπ = διαπομπεύω.

πομπός ο: ❶ ΦΥΣ συσκευή που εκπέμπει σήματα με ηλεκτρομαγνητικά κύματα, χωρίς καλώδια ≠ δέκτης: *Ο ~ μεταδίδει στα FM.* ❷ αυτός που στέλνει ένα μήνυμα: *Οι καλλιτέχνες είναι συχνά ~ κοινωνικών μηνυμάτων.*

πομπώδης -ης -ες: αυτός που είναι γεμάτος

στόμφο και υπερβολή με σκοπό την επίδειξη: ~ ύφος. & σχ. **αγενής. πομπωδώς** (επίρρ.).

πονηρός -ή -ό: ❶ αυτός που χρησιμοποιεί το μυαλό του και βρίσκει πλάγιους και συνήθως όχι τίμιους τρόπους, προκειμένου να πετύχαινε τους σκοπούς του: *Είναι ~, προσποιήθηκε τον άρρωστο για να μην πάει στο σχολείο.* ~ αλεπού. ❷ αυτός που δείχνει πονηριά ή πειρακτική διάθεση: ~ χαμόγελο/μάτια. ❸ αυτός που δεν είναι εύκολο να τον ξεγελάσεις γιατί είναι φιλόποτος = καχύποτος ≠ απονήρευτος, εύπιστος, αφελής: *Ήθελαν να του πουλήσουν ένα βάζο ως αντίκα, αλλά ο ~ ο αδερφός μου κατάλαβε την απάτη.* **πονηριά** (επίρρ.). **πονηριά** η: η ιδιότητα και η πράξη του πονηρού: *Χρειάζεται ~ για να αντιγράψεις χωρίς να σε καταλάβει ο δάσκαλος.* *Την ξεγέλασε με διάφορες ~.* **πονηρεύω -ομαι:** ❶ (μτβ.) δημιουργώ υποψίες σε κπ: *Τα συχνά ανώνυμα τηλεφωνήματα με πονήρευαν.* ❷ παθ. γίνομαι καχύποτος = υποψιάζομαι: *Από την αμηχανία της πονηρεύτηκα ότι μου λέει ψέματα.* **πονηράδα** η: [οικ.] πονηριά: *Δε θα γλιτώσεις με ~!*

πόνος ο: ❶ δυσάρεστο σωματικό αίσθημα, που προκαλείται από τραυματισμό, αρρώστια ή άλλες αιτίες: *Την έπιασαν οι ~ της γέννας.* *Έχω έναν ~ στο πόδι.* ❷ βαθιά στενοχώρια, επίμονη θλίψη: *Ο ~ του αποχωρισμού είναι μεγάλος.* ❸ συμπάθεια, ενδιαφέρον για κπ ή κτ: *Δε νιώθεις καθόλου ~ για τον συνάνθρωπό σου;* **πονώ & -άω** • μπ. **πονεμένος:** ❶ (αμτβ.) αισθάνομαι σωματικό ή ψυχικό πόνο, υποφέρω: ~ το κεφάλι μου. ~ η ψυχή μου να τον βλέπω να υποφέρει. ❷ (μτβ.) προκαλώ σωματικό ή ψυχικό πόνο σε κπ: *Τον έσφιξε τόσο δυνατά, που τον πόνεσε.* ❸ δείχνω συμπάθεια, στοργή, ενδιαφέρον για κπ ή κτ: *Τον ~ αυτόν τον τόπο!*

ποντίκι το: ❶ μικρό τρωκτικό ζώο: *Όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ~.* ❷ [προφ.] μυς των άκρων του σώματος ανθρώπου ή ζώου: *Γυμνάζεται για να φτιάξει ποντίκια.* ❸ ΤΕΧΝΟΛ μικρή συσκευή συνδεδεμένη σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, με την οποία εκτελούνται διάφοροι χειρισμοί. **ποντικός ο, -ίνα** η.

Από την ΑΕ φρ. *ποντικός μύς*, που σήμαινε «ποντίκι από τον πόντο» (την ανοιχτή θάλασσα) ή «ποντίκι που ζούσε στα ποντοπόρα πλοία».

πόντος¹ ο: ανοιχτή θάλασσα = πέλαγος.

πολύπλοκα → πολύπλοκος
πολύπλοκος
πολυπλοκότητα →
πολύπλοκος
πολυπόθητος → πολυ-
πολυποίικλος → πολυ-
πολυπρόσωπος → πολυ-
πολύς
πολυσέλιδος → πολυ-
πολυύστροφος → πολυ-
πολυσύλλαβος → πολυ-
πολυσύνθετος → πολυ-
πολυτάλαντος → πολυ-
πολυτάραχος → πολυ-
πολύτεκνος → πολυ-
πολυτέλεια → πολυτελής
πολυτελής
πολυτελώς → πολυτελής
πολύτιμος
πολύτιμο → πολυ-
πολύχρονος → πολυ-
πολύχρωμος → πολυ-
πολυψάχνω → πολυ-
πολυώνυμο → πολυώνυμος
πολυώνυμος
πολύωρος → πολυ-
πολυώροφος → πολυ-
πολώνω → πόλωση
πόλωση
πολωτικά → πόλωση
πολωτικός → πόλωση
πομπεύω → πομπή
πομπή
πομπής
πομπωδώς → πομπώδης
πονηρά → πονηρός
πονηράδα → πονηρός
πονηρεύω → πονηρός
πονηριά → πονηρός
πονηρός
πόνος
ποντάρω → πόντος²
ποντίκι
ποντίκινα → ποντίκι
ποντικός → ποντίκι
ποντοπόρος → σχ. πόντος¹
πόντος¹

Π

πόντος
πότε

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Ο Πόντος, περιοχή της βορειοανατολικής Μικράς Ασίας (που ανήκει στη σύγχρονη Τουρκία), βρέχεται από τον Εύξεινο Πόντο, από τον οποίο πήρε το όνομά του.

πόντος² ο: ❶ μονάδα μέτρησης, το ένα εκατοστό του μέτρου: *Κόντυνε το φουστάνι πέντε ~. Έψαξαν την περιοχή πόντο-πόντο.* ❷ βαθμός σε παιχνίδια ή σε αθλήματα: *Κέρδιζε με λίγους ~ διαφορά.* ❸ θηλιά σε πλέξη: *Μου έφυγε ένας ~ από την κάλτσα.* **ποντάρω:** ❶ βάζω (χρηματικό) στοίχημα για κτ: *Πόνταρε πολλά λεφτά σε αυτό το άλογο.* ❷ βασίζομαι σε κπ, υπολογίζω ωφέλεια από κτ: *Πόνταρε σε αυτή τη σχέση, ελπίζοντας μια καλύτερη ζωή.*

πορεία η: ❶ α. το να διανύσει κπ μια απόσταση με τα πόδια: *Μετά από τρεις ώρες κοπιαστικής ~, φτάσαμε στο καταφύγιο.* β. πλήθος διαδηλωτών που καλύπτει μια απόσταση για κπ σκοπό: *Θα πάτε στην ~; ~ διαμαρτυρίας = διαδήλωση.* **φύλλο πορείας:** ΣΤΡΑΤ έγγραφο με το οποίο δίνεται εντολή σε στρατιωτικό να μετακινηθεί σε άλλον τόπο. ❷ η κατεύθυνση προς την οποία κινείται κπ ή κτ: *Το όχημα ξέφυγε από την ~ του και ανατράπηκε.* (μτφ.) *Αυτός ο πολιτικός χάραξε νέα ~ για τη χώρα.* ❸ (μτφ.) εξέλιξη μιας κατάστασης: *η ανοδική ~ της οικονομίας.* **πορεύομαι:** ❶ (αμτβ.) διανύω κπ απόσταση με τα πόδια = βαδίζω, οδοιπορώ. ❷ (μτφ.) προχωρώ προς μια κατεύθυνση, έχω έναν προορισμό: *Θα πορευτούμε μαζί σε αυτή τη ζωή.*

πορθμός ο: στενή λωρίδα θάλασσας που χωρίζει δύο στεριές και ενώνει δύο θάλασσες ≠ ισθμός: *ο ~ του Ευρίπου.* **πορθμείο** το: ❶ το μέρος από το οποίο περνά κπ στην αντίπερα ακτή ή όχθη και (συνεκδ.) το πλεούμενο που εκτελεί τη μεταφορά ανθρώπων και οχημάτων. ❷ πληθ. τα ναύλα για τη μεταφορά.

πόρισμα το: σύνολο συμπερασμάτων που εξάγονται ύστερα από μελέτη ή έρευνα: *Ανακοινώθηκε το ~ της ανακριτικής επιτροπής.*

πόρος ο: ❶ καθένα από τα πολλά μικρά ανοίγματα σε επιφάνεια, από όπου μπορεί να περάσει κτ (κυρίως υγρό): *Ο ιδρώτας βγαίνει από τους ~ του δέρματος.* ❷ πληθ. αγαθά, κυρίως οικονομικής αξίας, με τα οποία συντηρείται κπ ή κτ: *Έχασε τη δουλειά του, πούλησε την περιουσία του και τώρα έμεινε χωρίς πόρους.* *Η βιομηχανία εξάντλησε τους φυσικούς ~ της χώρας.*

Η λ. πόρος είναι εύχρηστη σε σύνθετες ή παράγωγες λέξεις και με τις δύο σημασίες. Με τη σημ. «πέ-ρασμα» συνδέονται οι λ. *πεζοπόρος, οδοιπόρος, πρωτοπόρος, ποντοπόρος* κτλ., ενώ με τη σημ. «αγαθά» οι λ. *άπορος, είτορος* κτλ.

πόρτα η: κατασκευή συνήθως ορθογώνιου σχήματος, με μηχανισμό, η οποία ανοίγει και κλείνει ένα άνοιγμα, μια είσοδο: *ξύλινη/περιστροφόμενη ~. ~ αυτοκινήτου/ασανσέρ.*

ποσό το: ❶ κάθε μέγεθος που μπορεί να μετρηθεί. ❷ χρηματικό ποσό: *Έδωσε ένα σημαντικό ~ για το σπίτι αυτό.*

πόσος -η -ο (αντων. ερωτημ.): ❶ εισάγει ερώτηση για ποσότητα, αριθμό, μέγεθος, χρόνο κτλ.: *Πόσα βιβλία πήρες; Πόσες ώρες ταξιδεύεις;* ❷ (σε επιφ. πρῶτ.) εκφράζει θαυμασμό, απορία κτλ. για μεγάλο μέγεθος, ποσότητα κτλ.: *Πόσα χρόνια έχουν περάσει!* **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.** **πόσο** (επίρρ.).

ποσοστό το: ❶ κλασματικό μέρος ενός ποσού, που συνήθως εκφράζεται σε εκατοστά ή χιλιοστά: *~ επί τοις εκατό/χιλίοις.* *Το ~ επιτυχίας των μαθητών στις εξετάσεις έφτασε το 60%.* ❷ μέρος συνόλου: *Το μεγαλύτερο ~ των νέων σήμερα ανησυχεί για την ανεργία.* **ποσοστιαίος -α -ο.**

ποσότητα η: σύνολο ομοειδών πραγμάτων ή όγκος υλικού που μπορεί να μετρηθεί: *Παράγονται 1.700 τόνοι τον χρόνο, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 5% της συνολικής παραγωγής.* **ποσοτικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται σε ποσότητες: *~ αύξηση/άνοδος/ανάλυση.* **ποσοτικά** (επίρρ.).

ποτάμι το: ❶ μάζα νερού που προέρχεται από φυσική πηγή, έχει συνεχή ροή και χύνεται στη θάλασσα, σε λίμνη ή άλλη δεξαμενή. ❷ (μτφ.) υπερβολικά μεγάλη ροή υγρού: *Τα δάκρυα έτρεχαν ~ από τα μάτια της.* **ποταμός** ο: ποτάμι, κυρίως μεγάλο. **ποταμίσιος -α -ο.**

ποτέ (επίρρ.): ❶ σε καμία χρονική στιγμή ή περίπτωση, καμία φορά: *~ στη ζωή μου δεν τον συνάντησα. ~ πια φασισμός! ~ δεν ξέρεις τι μπορεί να συμβεί.* ❷ (με αόριστη σημ.) καμία φορά, κάποτε: *Αν τύχει ~ να πας στη Ρώμη, θα ενθουσιαστείς!*

πότε (επίρρ.): χρησιμοποιείται σε ερωτήσεις για να πληροφορηθούμε τον χρόνο που έγινε ή θα γίνει κτ: *~ ήρθες; Θέλω να μάθω ~ και πού θα γίνει η τελετή.* **πότε ... πότε:** δηλώνει γεγονότα που επαναλαμβάνονται, αλλά με

πόντος²
πονώ → πόνος
πορεία
πορεύομαι → πορεία
πορθμείο → πορθμός
πορθμός
πόρισμα
πόρος
πόρτα
πόσιμος → πίνω
ποσό
πόσο → πόσος
πόσος
ποσοστιαίος → ποσοστό
ποσοστό
ποσότητα
ποσοτικά → ποσότητα
ποσοτικός → ποσότητα
ποτάμι
ποταμίσιος → ποτάμι
ποταμός → ποτάμι
ποτέ
πότε

ποτήρι
πούπουλο

ποτήρι
πότης → πίνω
ποτίζω
πότισμα → ποτίζω
ποτιστήρι → ποτίζω
ποτιστικός → ποτίζω
ποτό → πίνω
που¹
που²
που³
πού
πουθενά
πούλημα → πουλώ
πουλί
πουλώ
πουπουλένιος → πουπούλο
πούπουλο

Προσοχή στη διαφ. γραφή και σημ. των *που* και *ποι*!

διαφορετικό τρόπο: ~ *μας αγαπά και ~ δε θέλει να μας δει. **πότε πότε***: μερικές φορές: ~ *λες και κάτι έξυπνο!*

ποτήρι το: ❶ σκεύος, συνήθως κυλινδρικό, με το οποίο πίνουμε νερό ή άλλα ποτά. ❷ η ποσότητα υγρού που περιέχεται στο ποτήρι: *Μην του δίνεις άλλο, ήπια ήδη τρία ποτήρια.*

ποτίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) ρίχνω νερό σε φυτό: *Πότισες τις γλάστρες;* ❷ (μτβ.) δίνω σε κπ να πει κτ: *Πήγε να ποτίσει τις αγελάδες. Τον πότισε κρασί και τον μέθυσε.* (μτφ.) *Τον πότισε φαρμάκι/πίκρες.* ❸ (αμτβ.) απορροφώ κπ υγρό: *Πότισε το ύφασμα, και δε βγαίνει ο λεκές. **πότισμα*** το. **ποτιστήρι** το: φορητό δοχείο, ειδικό για πότισμα φυτών. **ποτιστικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με το πότισμα: ~ *ανάλια/μηχανήματα.* ❷ (για λαχανικά και φρούτα) αυτός που χρειάζεται πότισμα: ~ *καρπούζια/ντομάτες.*

που¹ (αντων. αναφ.): ❶ εισάγει αναφ. πρόταση με την οποία δίνουμε πρόσθετες πληροφορίες για κπ ή κτ που αναφέρεται προηγουμένως: *Αυτός ~ έφυγε είναι φίλος μου. Εκεί ~ θα πάω, δεν μπορείς να έρθεις. Είναι ο αδερφός μου, ~ του έστειλες το γράμμα.* ❷ εισάγει αναφ. πρόταση με επιρρηματική σημασία (σκοπό, αποτέλεσμα, αιτία κτλ.): *Ψάχνει κάποιον ~ να (= για να) τη βοηθήσει.* ❸ (με χρον. έκφρ.) μαζί με τη λ. αναφοράς λειτουργεί ως σύνδ. και εισάγει πρόταση η οποία δηλώνει γεγονός που γίνεται την ίδια στιγμή με ή διακόπτεται από άλλο γεγονός: *Μπήκε την ώρα ~ βγαίναμε. Εκεί ~μίλαγε, ξαφνικά σταμάτησε. **οποίος¹ & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.***

που² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ λογική συνέπεια, συμπέρασμα ή αποτέλεσμα γεγονότος, ενέργειας κτλ. = *ώστε*: *Ήταν τόσο συγκινητική η σκηνή, ~ όλοι κλάψαμε.* ❷ (συνήθως με λ. που δηλώνουν συναίσθημα) την αιτία για κτ: *Λυπάμαι ~ σε στενοχώρησα. Ήταν χαρά μου ~ ήρθατε να με δείτε.* ❸ (με ρ., ουσ. και επίθ. συγκεκριμένης σημ.) κρίση, άποψη, διαπίστωση = *ότι*, *πως*: *Είδες ~ τελικά είχα δίκιο;* ❹ κτ που είναι αντίθετο με τα προηγούμενα: ~ *να κλαις τρεις ώρες, αυτή τη χάρη δε θα στην κάνω!* *Παρόλο ~ δε διάβασα πολύ, έγραφα πολύ καλά στο διαγώνισμα.*

που³ (επίρρ.): (σε επιφ. προτ.) εκφράζει κατάρα, ευχή, θαυμασμό, έκπληξη κτλ.: ~ *ν' αρρωστήσεις!* *Ωραία ~ περνάμε εδώ στην εξοχή!*

πού (επίρρ.) ❶ χρησιμοποιείται σε ερωτήσεις με τις οποίες κπ θέλει να πληροφορηθεί **α.** τον τόπο: ~ *μένεις; Τον ρώτησαν από ~ έρχεται. Για ~ το 'βαλες; β.* με ποιον τρόπο = *πώς*: ~ *κατάλαβες ότι λέει ψέματα;* ❷ δηλώνει έντονη απορία ή έκπληξη: ~ *τα 'μαθε αυτά τα κόλπα; από ~ κι ως ~*: όταν αμφισβητούμε αυτό που έγινε ή επώθησε: ~ *έβγαλες αυτό το συμπέρασμα;* ❸ δηλώνει άρνηση του περιεχομένου της υπόλοιπης πρότασης: ~ *να ήξερε τι τον περιμένει!* ~ *μυαλό για διάβασμα!* ~ *και ~ /αραιά και ~*: για κτ που δε γίνεται συχνά: ~ *στέλνει κανένα γράμμα.*

πουθενά (επίρρ.): ❶ (σε άρνηση) σε κανένα μέρος ή σε κανένα σημείο: *Δεν τον βρήσκω ~.* ❷ (σε ερώτηση) κάπου: *Δεν πάμε ~ το βράδυ;*

πουλί το: ❶ δίποδο ζώο με φτερά και ράμφος, που γεννά αυγά και συνήθως μπορεί να πετάει = [επίσ.] πτηνό: *αποδημητικά/ωδικά/παραδεισία ~. **πιάνω πουλιά στον αέρα***: είμαι πολύ έξυπνος. *και του ~ το γάλα*: πολλά και ποικίλα αγαθά. ❷ [λαϊκ.] το ανδρικό γεννητικό όργανο.

πουλώ & -άω -ιέμαι: ❶ **α.** (μτβ.) δίνω κτ σε κπ παίρνοντας σε αντάλλαγμα χρήματα = εμπορεύομαι, [επίσ.] *πωλώ* ≠ *αγοράζω*, *ψωνίζω*: ~ *σπίτι/επιχείρηση/φρούτα. Πωλείται το παρόν οικόπεδο. ~ με έκπτωση/λιανικώς/τους μετρητοίς/σε καλή τιμή. β. (αμτβ.) έχω μεγάλη ζήτηση: *Τελευταία αυτό το βιβλίο ~ πολύ.* ❷ (μτφ., μτβ.) παραχωρώ τις υπηρεσίες μου σε κπ έναντι ανταλλαγμάτων: *Πούλησε τη σιωπή του ακριβά.* ❸ προδίδω κπ ή κτ: *Πούλησε τους φίλους του/τα ιδανικά του.* ❹ [προφ.] (μτβ.) **α.** λέω κτ ψεύτικο: *Σε ποιον τα πουλάς αυτά; β.* έχω ορισμένη συμπεριφορά: ~ *μαγκιά/έξυπνάδα/νταηλίκι. **πούλημα*** το: το να πουλά κπ κτ (σημ. 1α & 3) = *πώληση*: *Έχω ένα αυτοκίνητο για ~. Το σπίτι είναι για ~ ή νοίκιασμα; **λ. *πωλώ*.****

πούπουλο το: ❶ το μαλακό χνουδωτό φτέρωμα των πτηνών: *Τα μαξιλάρια είναι γεμισμένα με ~ χήνας.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε είναι πολύ ελαφρύ ή μαλακό: *Σήκωνε τα βαριά έπιπλα σαν να ήταν πούπουλα. χάδι απαλό σαν ~. **στα πούπουλα***: μέσα στην άνεση και την πολυτέλεια: *Μεγάλωσε ~. **πουπουλένιος -α -ο***: ❶ αυτός που είναι φτιαγμένος από ή γεμισμένος με πούπουλα: ~ *πάπλωμα.* ❷ (μτφ.) πολύ ελαφρός και απαλός: ~ *σύννεφα.*

πράγμα
πραγματεία →
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματικότητα
πραγματικά →
πραγματικότητα
πραγματικός →
πραγματικότητα
πραγματικότητα
πραγματικότητα
πραγματικοί → ποιό
πραγματώνω
πραγματώνω
πραγματώνω
πρακτικά → πράξη
πρακτική → πράξη
πρακτικό → πράξη
πρακτικός → πράξη
πρακτικότητα → πράξη
πρακτικός → πράξη
πρακτορείο → πρακτορας
πρακτορεία → πρακτορας
πρακτορεύω → πρακτορας
πρακτορεύω → πρακτορας
πρακτορία → πρακτορας
πρακτορία → πράγμα
πράγμα
πράξη
πραξικόπημα
πραξικοπηματίας →
πραξικόπημα
πράος
πράοτητα → πράος
πρασινίζω → πράσινος
πράσινο → πράσινος
Πράσινοι → πράσινος
πράσινος
πράσινος
πράττω → πράξη

πράγμα & [οικ.] πράμα το: ❶ καθέτι που είναι υλικό και άψυχο = αντικείμενο: Αγόρασε πολλά ~. Παίζουμε «πρόσωπο, ζώο, πράγμα»; ❷ καθέτι στο οποίο αναφερόμαστε γενικά, χωρίς να το προσδιορίζουμε: Πόσα ~ ξέρει! Πάρε αυτό το ~ από πάνω μου! **χαρά στο ~!**: για κάτι ασήμαντο. **άλλο ~!**: για κτ ιδιαίτερο: Εκείνο το φόρεμα ήταν ~! **στα ~**: στην εξουσία. ❸ κατάσταση, υπόθεση, στοιχείο κτλ.: Με ενδιαφέρει η ουσία του πράγματος. Οι πωλήσεις δεν ήταν αρκετές, ~ που σημαίνει ότι η επιχείρηση δεν πάει καλά.

πραγματεύομαι: (μτβ.) εξετάζω ή αναπτύσσω μεθοδικά ένα θέμα σε βάθος: Ο συγγραφέας στο βιβλίο του ~ το θέμα της μετανάστευσης. **σχ. διαπραγματεύομαι**. **πραγμάτευση** η: σφαιρική/εξανθλητική/ρηχή ~ ενός θέματος. **πραγματεία** η: επιστημονική μελέτη που εξετάζει σε βάθος ένα θέμα.

πραγματικότητα η: ο αντικειμενικός κόσμος, η κατάσταση που υπάρχει: σκληρή/ζωντανή ~. Το όνειρό του έγινε ~. Το άρθρο απέχει πολύ από την ~. **πραγματικός -ή -ό**: αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην πραγματικότητα = αληθινός ≠ πλασματικός, ψεύτικος, φανταστικός: ~ περιστατικά /στοιχεία /δεδομένα. Αποκαλύφθηκαν οι ~ διαστάσεις του ζητήματος. Μου στάθηκε σαν ~ φίλος. ασκήσεις με ~ πυρά. **πραγματικοί αριθμοί**: μαθ όλοι οι ρητοί και άρρητοι αριθμοί. **πραγματικά** (επίρρ.): όπως είναι, όπως συμβαίνει κτ στην πραγματικότητα = όντως: Τον αγάπησε ~. **πράγματι** (επίρρ.): για να επιβεβαιώσει κτ ότι κτ συμφωνεί με την πραγματικότητα = πραγματικά, όντως: Είναι ~ σπουδαίος για-τρόος, έσωσε την αδελφή μου.

πραγματώνω -ομαι: (μτβ.) μετατρέπω σχέδιο, όραμα σε έργο, κάνω κτ να αποκτήσει υπόσταση = υλοποιώ, πραγματοποιώ. **πραγμά-τωση** η.

πράκτορας ο, [λαϊκ.] **πρακτόρισα** η: ❶ πρόσωπο που διεκπεραιώνει υποθέσεις άλλων με αμοιβή: ταξιδιωτικός /καλλιτεχνικός ~. ❷ πρόσωπο που αναλαμβάνει με εντολή μιας κυβέρνησης ή οργάνωσης τη μυστική εκτέλεση υπηρεσίας ή αποστολής: ~ των μυστικών υπηρεσιών. **πρακτορείο** το: επιχείρηση που αναλαμβάνει έναντι αμοιβής τη διεκπεραίωση υποθέσεων, την παροχή πληροφοριών, και (συνεκδ.) ο χώρος στον οποίο αυτή στεγάζεται: ~ ταξιδίων /τύπου /ειδήσεων /υπεραστι-

κών λεωφορείων. **πρακτορεύω -ομαι**: (μτβ.) αναλαμβάνω με αμοιβή να διεκπεραιώσω υποθέσεις άλλων: ~ ξένους εκδοτικούς οίκους. **πρακτορεύση** η.

πράξη η: ❶ αυτό που κάνει κτ: ηρωική/εγκληματική ~. Οι καλές ~ ανταμείβονται. ❷ εφαρμογή, εκτέλεση έργου: Στη θεωρία είναι καλός, υστερεί όμως στην ~. ❸ διοικητική ενέργεια, απόφαση κρατικού οργάνου και (συνεκδ.) το σχετικό έγγραφο: ληξιαρχική ~ γεννήσεως /θανάτου. Το ζήτημα των απολύσεων ρυθμίστηκε με νομοθετική ~. ❹ φιλοκαθένα από τα μέρη θεατρικού έργου: Ο ήρωας βρίσκει την αγαπημένη του στο τέλος της τέταρτης ~. ❺ (αριθμητική) ~: μαθ τρόπος παραγωγής ενός νέου αριθμού από άλλους: Οι πράξεις είναι τέσσερις: πρόσθεση, αφαίρεση, πολλαπλασιασμός και διαίρεση.

πράττω • αόρ. **έπραξα**: [επίσ.] κάνω, ενεργώ: Καλώς έπραξες! Θα πράξω το καθήκον μου.

πρακτικός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με την πράξη (σημ. 2): ~ εφαρμογές /δυσκολίες. ❷ αυτός που είναι κατάλληλος, που διευκολύνει: Όταν εργάζομαι, προτιμώ να φορώ ~ ρούχα. φυλλάδιο με ~ οδηγίες. ❸ αυτός που σχετίζεται με τις θετικές επιστήμες (μαθηματικά, φυσική κτλ.) ≠ θεωρητικός. **πρακτικά** (επίρρ.): στην πράξη: Αυτό που προτείνεις είναι ~ ανεφάρμοστο. **πρακτική** η: ο τρόπος που ενεργεί κτ, που εφαρμόζει κτ στην πράξη: Η συνήθης ~ μετά τον πόλεμο είναι οι διαπραγματεύσεις. **πρακτικό** το: ❶ γραπτή έκθεση, που καταγράφει ένα γεγονός: ~ διορισμού /απόλυσης /εκλογών. ❷ πληθ. επίσημο κείμενο στο οποίο καταγράφονται όσα λέγονται ή γίνονται σε συνεδριάσεις: τα ~ της Βουλής /του δικαστηρίου. **πρακτικότητα** η: η ιδιότητα του πρακτικού, κυρίως στη σημ. 2.

πραξικόπημα το: αιφνிடιαστική ενέργεια (συνήθως με στρατιωτικά μέσα) που ανατρέπει βίαια τη νόμιμη πολιτική κατάσταση μιας χώρας και εγκαθιδρύει νέο καθεστώς: Το 1967 έγινε ~ στην Ελλάδα. **πραξικοπηματίας** ο: αυτός που οργανώνει ή συμμετέχει σε πραξικόπημα: οι ~ του 1967.

πράος -α -ο: αυτός που τον χαρακτηρίζει ηρεμία και ηπιότητα: ~ ύφος. Είναι ~ άνθρωπος, δεν έχει εκρήξεις. **πραότητα** η.

πράσινος -η -ο: αυτός που έχει το χρώμα των φύλλων, του χόρτου: ~ αυτοκίνητο. ~ **φανάρι**: το χρώμα του σηματοδότη που επιτρέπει

προεμίερα
προ

τη διέλευση πεζών ή οχημάτων. **δίνω το ~ φως**: επιτρέπω κτ. **πράσιν' άλογα**: για απίθανα και παράλογα πράγματα. **πράσινο το**: ❶ το πράσινο χρώμα. ❷ γενικά η βλάστηση, το σύνολο των φυτών: *Μην πατάτε το ~!* *Το πάγκο είναι πνεύμονας πρασίνου.* ❸ το πράσινο φανάρι. **πρασινίζω**: (αμτβ. & μτβ.) γίνομαι πράσινος ή κάνω κτ πράσινο: *Πρασινίσαν τα λιβάδια.*

Η έκφρ. **πράσιν' άλογα** προέρχεται από το **πράσινιν άλογα** «το να πράττει, να ενεργεί κανείς χωρίς λογική».

προεμίερα η: ❶ η πρώτη παράσταση καλλιτεχνικού έργου. ❷ (μτφ.) έναρξη, πρώτη φορά: ~ πρωταθλήματος.

πρέπει • μόνο ενστ. & πρτ. *έπρεπε*: ❶ *απρόσ.* (+ να) **α.** είναι αναγκαίο, σωστό, επιβάλλεται: ~ να σκέφτεσαι πριν ενεργήσεις. ~ να τον δει για τρός. *Μετά από τόση κούραση, ένα μπάνιο είναι ό,τι ~.* **β.** πρτ. για κτ που όφειλε να γίνει, αλλά δεν έγινε: *Αν ήθελες να ταξιδέψεις σήμερα, ~ να έχεις ήδη βγάλει εισιτήριο.* **γ.** θεωρείται πιθανό, σχεδόν βέβαιο ή πραγματικό: ~ να έφυγε πριν έρθω, γι' αυτό δεν τον είδα. ~ να είναι τρεις ώρα. ❷ *τριτοπρόσ.* (μτβ. + σε) ταιριάζει, αξίζει: *Δε μου ρέπουν τέτοιες τιμές!*

προσβεία η: ❶ επίσημη ανώτατη διπλωματική αντιπροσωπεία μιας χώρας στην πρωτεύουσα ξένου κράτους και (συνεκδ.) το κτίριο όπου στεγάζεται: *Είναι υπάλληλος της γαλλικής ~ στην Αθήνα.* **πρέσβης & προεσβευτής & [επίσ.] πρέσβυς ο, πρέσβειρα η**: ❶ ανώτατος διπλωματικός υπάλληλος που εκπροσωπεί τη χώρα του σε ξένη χώρα: *Ορίστηκε ο νέος Γερμανός ~ στην Αθήνα.* ❷ (μτφ.) άτομο που εκπροσωπεί έναν κοινωφελή οργανισμό, ιδανικό κτλ.: *πρέσβειρα καλής θελήσεως της UNESCO.* *Ο σπουδαίος αυτός συγγραφέας είναι ~ του ιταλικού πολιτισμού στον κόσμο.* ❸ θηλ. η σύζυγος του πρέσβη.

Η ΑΕ λ. **πρέσβυς** είναι σύνθετη από το επίρρ. **πρές** «μπροστά» και β' συνθ. **-βυς**, σχετικό με το ρ. **βαίνω** «πηγαίνω». Σήμαινε αρχικά «αυτόν που προηγείται, που έχει την πρωτοκαθεδρία» και αργότερα συσχετίστηκε με τη λ. **πρεσβύτερος**, «ο γεροντότερος, αυτός που προηγείται σε ηλικία και τιμές».

προεσβεύω: • (μτβ.) υποστηρίζω μια γνώμη: *Προεσβεύει την ειρήνευση στη Μέση Ανατολή.*

πρεσβύτερος -η -ο: [επίσ.] ο μεγαλύτερος στην ηλικία: *Τις σοβαρές αποφάσεις στην αρχαία Σπάρτη τις έπαιρναν οι ~.* **πρεσβύτερος ο**: ο έγγαμος ιερέας. **πρεσβυτέρα η**: η σύζυγος του έγγαμου ιερέα. **πρεσβυτέριο το**: (για τους καθολικούς και τους διαμαρτυρούμενους) κατοικία ιερέα.

πρήξω -ομαι • παθ. αόρ. *πρήστηκα*, μππ. *πρησμένος*: (μτβ.) ❶ *κάνω* κτ μέρος του σώματος να διογκωθεί (από χτύπημα, τσίμπημα κτλ.): *Το σημείο όπου τον τσίμπησε η μέλισσα πρήστηκε.* ❷ (μτφ.) *ταλαιπωρώ* κτ = *σκά(ζ)ω*: *Σταμάτα να γκρινιάζεις, μας έπρηξες! ~ το σκυότι κτ*: γίνομαι ενοχλητικός σε κτ. **πρήξιμο το**: ❶ φούσκωμα, εξόγκωμα = [επίσ.] οίδημα. ❷ (μτφ.) *ταλαιπωρία*: *Αυτό το μάθημα είναι σκέτο ~!*

πρίγκιπας ο, πριγκίπισσα & [προφ.] πριγκιπέσα η: ❶ παιδί βασιλιά ή άλλου μέλους της βασιλικής οικογένειας. ❷ ηγεμόνας μικρού κράτους: ~ του Μονακό. ❸ (μτφ.) κτ που ζει πλούσια ζωή ή συμπεριφέρεται ανάλογα: *Ζεις σαν ~.* *Περιποιήθηκε τους καλεσμένους του σαν ~.* **πριγκιπάτο το**: ανεξάρτητο μικρό κράτος το οποίο διοικείται από πρίγκιπα.

πριν¹ (επίρρ.): σε προηγούμενο χρονικό ή τοπικό σημείο ≠ μετά: *Μίλησες πιο ~.* *Έστριψε ένα δρόμο ~.* **πριν²** (πρόθ.): (+ απ. /από): δηλώνει ακολουθία (χρονική, τοπική, σε ιεραρχική σειρά κτλ.) ≠ μετά: *Θα βρεθούμε ~ (από) το μεσημέρι.* *Το γράμμα β είναι ~ από το γ στην αλφαβήτα.* **πριν³** (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο ακολουθεί κτ άλλο = προτού ≠ αφού: ~ (να) βγεις, δες αν βρέχει. *Των φρονίμων τα παιδιά ~ πεινάσουν μαγειρεύουν.*

πρίσμα το: ❶ ΓΕΩΜ στερεό σώμα που οι δύο βάσεις του είναι ίσα και παράλληλα πολύγωνα και οι πλευρές του παραλληλόγραμμα: *εξαεδρικό ~.* ❷ διαφανές σώμα που αναλύει και διαθλά τις φωτεινές ακτίνες. ❸ (μτφ.) η οπτική γωνία από την οποία εξετάζει κτ ένα θέμα: *Αναθεωρεί τη θέση του υπό το ~ των τελευταίων εξελίξεων.* **πρισματικός -ή -ό, πρισματικά** (επίρρ.).

προ- & **πρό-**: α' συνθ. που δηλώνει ❶ κτ που βρίσκεται μπροστά ή γίνεται πριν από αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: *προθάλαμος, προειδοποιά.* ❷ πρόσωπο που βρίσκεται πάνω από άλλους ιεραρχικά: *προϊστάμενος.* ❸ κίνηση προς τα εμπρός ή προς τα έξω: *προεκτείνω, προκηρύξη.* ❹ επιτατικά, τονίζοντας τη σημασία του β' συνθ.: *προφανής.*

προεμίερα
πρέπει
προεβεία
πρέσβειρα → προεβεία
προεσβευτής → προεβεία
πρέσβευω
πρέσβης → προεβεία
πρέσβυς → προεβεία
πρεσβυτέρα → προεβύτερος
πρεσβυτέριο → προεβύτερος
πρεσβύτερος
πρήξω
πρήξιμο → πρήξω
*πρίγκιπας → πρίγκιπας
πρίγκιπας
πριγκιπάτο → πρίγκιπας
πριγκιπέσα → πρίγκιπας
πριγκίπισσα → πρίγκιπας
πριν¹
πριν² → πριν¹
πριν³ → πριν¹
πρίσμα
πρισματικά → πρίσμα
πρισματικός → πρίσμα
προ → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
προ-
πρό- → προ-
προαιώνιος → προ-

προασπίζω
 προάσπιση → προασπίζω
 *προάσπειο → προάσπειο
 προάσπειο → προ-
 πρόβα
 προβαίνω
 προβάλλω → προ-
 προβάω → πρόβα
 προβλεπτικός → προβλέπω
 προβλέπω
 πρόβλεψη → προβλέπω
 προβλέψιμος → προβλέπω
 προβλέψω
 προβληματικά → προβλήμα
 προβληματικός → προβλήμα
 προγενέστερα →
 προγενέστερος
 προγενέστερος
 πρόγευμα → προ-
 προγιαγιά → προ-
 πρόγνωση
 προγνωστικά → πρόγνωση
 προγνωστικός → πρόγνωση
 προγονή → προγονός
 πρόγονος → προ-
 προγούλι → προ-
 πρόγραμμα
 προγραμματίζω →
 πρόγραμμα
 προγραμματικά →
 πρόγραμμα
 προγραμματικός →
 πρόγραμμα
 προγραμματισμός →
 πρόγραμμα
 προγραμματιστής →
 πρόγραμμα
 προγραμματίστρια →
 πρόγραμμα

προασπίζω -ομαι • αόρ. *προασπίστηκα*: (μτβ.) υπερασπίζομαι, υποστηρίζω ενεργά κτ ή κτ: ~ τις ιδέες μου. **προάσπιση** η.

πρόβα η: δοκιμή, έλεγχος που γίνεται σε κτ κατά την προετοιμασία του, πριν ολοκληρωθεί ή αγοραστεί: ~ νυφικού. Ο θίασος ξεκίνησε τις πρόβες του θεατρικού έργου. ~ **τζενεράλε**: γενική, τελική δοκιμή. **προβάρω -ομαι** • αόρ. *προβάρισα*: (μτβ.) δοκιμάζω κτ: Προβάρισα πολλά ρούχα.

προβαίνω • αόρ. [επίσ.] *προέβην*: (αμτβ.) προχωρώ σε ενέργεια: Η κυβέρνηση προέβη σε διάβημα διαμαρτυρίας. Η αστυνομία θα προβεί σε συλλήψεις.

προβλέπω -ομαι • αόρ. *προέβλεψα & πρόβλεψα & προείδα*: (μτβ.) ❶ α. κάνω εκτίμηση για κτ μελλοντικό: Η Μετεωρολογική Υπηρεσία ~ πτώση της θερμοκρασίας. β. διαισθάνομαι κτ πριν συμβεί: Υποστηρίζει ότι είχε προβλέψει το κακό. ❷ φροντίζω για κτ που ίσως συμβεί στο μέλλον: Δεν προέβλεψε το ενδεχόμενο πλημμύρας. ❸ καθορίζω κτ σύμφωνα με κανονισμό: Ο νόμος ~ αφαίρεση πινακίδων για την περίπτωση αυτή. **πρόβλεψη** η. **προβλέψιμος -η -ο. προβλεπτικός -ή -ό**: αυτός που έχει την ικανότητα να προβλέπει, την τάση να προνοεί = προνοητικός.

πρόβλημα το: ❶ δύσκολη κατάσταση που πρέπει να αντιμετωπιστεί: κυκλοφοριακό / τεχνικό / ψυχολογικό ~. Απολύθηκε και τώρα έχει οικονομικό ~. Έχει ~ με τη φασαρία που κάνουν οι γείτονες. ❷ (ειδικ.) πολύπλοκο ζήτημα, για τη λύση του οποίου απαιτείται μαθηματική ή άλλη επιστημονική μέθοδος: μαθηματικό ~. **προβληματικός -ή -ό**: αυτός που έχει ή προκαλεί προβλήματα: ~ συσκευή/σχέση/επιχείρηση / κατάσταση. **προβληματικά** (επίρρ.).

προγενέστερος -η -ο: αυτός που υπήρξε πριν από κτ ή κτ ≠ μεταγενέστερος = προηγούμενος: Σε ~ εποχές οι άνθρωποι δεν είχαν τόσες ανέσεις. **προγενέστερα** (επίρρ.).

πρόγνωση η: πρόβλεψη γεγονότων που πρόκει-

ται να συμβούν, βασισμένη στον υπολογισμό στοιχείων του παρόντος: η ~ του καιρού. **προγνωστικός -ή -ό. προγνωστικά** τα: πρόβλεψη που γίνεται με βάση ορισμένα στοιχεία: τα ~ των εκλογών.

προγόνος ο, -ή η: το παιδί ενός από τους συζύγους, το οποίο γεννήθηκε από προηγούμενο γάμο: Μητριά και προγονή δεν τα πήγαιναν καλά.

πρόγονος ο: πρόσωπο από το οποίο κατάγεται κτ, που ανήκει σε γενιά του παρελθόντος ≠ απόγονος: οι αρχαίοι μας ~. οι τάφοι των προγόνων μου.

πρόγραμμα το: ❶ λεπτομερές σχέδιο σειράς ενεργειών με ορισμένο σκοπό που εκτελούνται σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα: Δουλέψαμε με ~ και μέθοδο. ❷ σύνολο σχεδιασμένων δραστηριοτήτων που πρόκειται να υλοποιηθεί σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα: τηλεοπτικό ~. ❸ σχέδιο δράσης, στο οποίο προκαθορίζονται οι αρχές και η τακτική προσώπων ή ομάδων με βάση κτ στόχους: Παρουσιάστηκε το ~ της κυβέρνησης για την καταπολέμηση της ανεργίας. ❹ ΤΕΧΝΟΛ αυτόματη εκτέλεση μιας σειράς εργασιών από μηχανή χωρίς τη μεσολάβηση χειριστή: το ~ του πλυντηρίου. Ο υπολογιστής μου δεν έχει φορτωμένα πολλά ~. **προγραμματικός -ή -ό. προγραμματικά** (επίρρ.). **προγραμματίζω -ομαι**: ❶ (μτβ.) σχεδιάζω εκ των προτέρων ενέργεια ή σειρά ενεργειών: Ο υπουργός έχει προγραμματίσει σειρά επισκέψεων σε χώρες της Αφρικής. ❷ ΤΕΧΝΟΛ θέτω σε λειτουργία πρόγραμμα ή ρυθμίζω συσκευή με βάση κτ πρόγραμμα: Προγραμματίσα το βίντεο να γράψει την εκπομπή. **προγραμματισμός ο**: ❶ κατάρτιση προγράμματος, εκ των προτέρων μεθοδικός σχεδιασμός ενεργειών: Η επιτυχία του εγχειρηματός του βασίζεται στον λεπτομερή ~. ❷ ΠΛΗΡΟΦ **γλώσσα προγραμματισμού**: σύνολο εντολών, κατάλληλο για συγκεκριμένο είδος προγραμμάτων

Σύνθετα με προ-
μπροστά ή πριν από
 προαιώνιος
 πρόγευμα
 προγιαγιά
 πρόγονος
 προετοιμάζω
 προετοιμασία
 προκατασκευασμένος
 προμηνύω

προπάππος
 προπαράλιγουσα
 προπαροξύτονος
 πρόπερσι & προτέρσι & προτέρσι
 προπέρισιος & προπερισίνος
 προπληρώνω
 προπολεμικός
 προπορεύομαι

προπόληση
 προπολώ
 προσεισμός
 προτελευταίος
 προϋπάρχω
 προϋπηρεσία
 προϋπολογισμός
 προχθές & προχτές

προς τα εμπρός
ή προς τα έξω
 προάστιο
 προβάλλω
 προγούλι

Π

προεξέγω
πρόθεση

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

προεξέγω
προεξόφληση → προεξοφλώ
προεξοφλητικά → προεξοφλώ
προεξοφλητικός → προεξοφλώ
προεξοφλώ
προεξοφλώ
προεξοφλή → προεξέγω
προερχομαι
προετοιμάζω → προετοιμασία → προερχέμαι
προεχέω
προέχω
προηγούμενα → προηγούμαι
προηγούμενη → προηγούμαι
προηγούμενος → προηγούμαι
προηγούμενος → προηγούμαι
προήλασα → προελάνω
προθάλαμος → προθερμαίνω
προθέρμανση → προθερμαίνω
πρόθεση¹
πρόθεση² → προτίθεμαι

τον αντίπαλο. **προέλαση** η: Η ~ του ελληνικού στρατού συνεχίστηκε.

Από το ΑΕ προελάνω (< πρό + ελάνω) «προχωρώ με το άλγο».

προεξέγω • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) εξέγω λίγο προς τα εμπρός ή προς τα έξω: ~ ένα καρφί, χτύπησέ το να μπει μέσα! **προεξοχή** η: καθετί που προεξέχει από κτ σε σχέση με την υπόλοιπη επιφάνειά του ή με διπλανά του πράγματα: Το άγριο ζώο στεκόταν σε μια ~ του μεγάλου βράχου.

προεξοφλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ εξοφλώ κτ που οφείλω πριν από τη λήξη της καθορισμένης προθεσμίας = προπληρώνω: Προεξόφλησα το αυτοκίνητο πριν το παραλάβω. ❷ (μτφ.) θεωρώ εκ των προτέρων σίγουρη την εξέλιξη κτ κατάστασης: Πάντα ~ την αποτυχία μου, αλλά συνήθως πέφτεις έξω. **προεξόφληση** η. **προεξοφλητικός -ή -ό**: κυρ. στη σημ. 1. **προεξοφλητικά** (επίρρ.).

προερχομαι: (αμτβ.) ❶ (για πρόσ.) έρχομαι από έναν τόπο ή περιβάλλον = κατάγομαι: Ο νέος πολιτικός ~ από παλιά πολιτική οικογένεια της Κρήτης. ❷ (για πργ.) έρχομαι από κάπου ή έχω την αιτία μου κάπου: Η είδηση ~ από πηγή του Υπουργείου Εξωτερικών. **προέλευση** η: ο χώρος από όπου ξεκίνησε ή προέρχεται κτ ή κτ: μύθος ινδικής ~. Συνελήφθη ομάδα ατόμων άγνωστης ~.

προέχω • μόνο ενστ. & πρτ. **προείχα**: είμαι ο πλέον σημαντικός: Για μένα ~ το παιδί μου και όχι η καριέρα μου. **προέχει** • μόνο ενστ. & πρτ.: απρόσ. είναι το πιο σημαντικό: ~ να γίνει η εγχείρηση.

προηγούμαι: (μτβ. + γεν. & με παράλ. αντικ.) ❶ είμαι, γίνομαι ή συμβαίνω πρώτος, πριν ή μπροστά από άλλους ≠ ακολουθώ: Η ελληνική ομάδα ~ των υπολοίπων του ομίλου. Θα προηγηθεί ομιλία του Δημάρχου. ❷ έχω προτεραιότητα: ~ οι ασθενείς με σοβαρά προβλήματα υγείας. **προηγούμενος -η & προηγούμενη -ο**: αυτός που έχει γίνει ή υπάρξει πριν από κτ ή κτ άλλο ≠ τωρινός, επόμενος: Ο ~ καθηγητής ήταν πιο αυστηρός από τον τωρινό. **προηγούμενος** (επίρρ.): Δε θα πάω, αλλά ~ θα του εξηγήσω τους λόγους. **προηγούμενη** η: η προηγούμενη ημέρα ≠ επομένη. **προηγούμενα** τα: παλιότερη διαμάχη, διαφωνία: Δε θέλω να τον δω, γιατί έχουμε ~.

προθερμαίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ θερμαίνω συσκευή

από πριν: Βάζετε το ταψί στον φούρνο, αφού τον προθερμάνετε στους 180°. ❷ ΑΘΛ παθ. κάνω ασκήσεις πριν συμμετάσχω σε αγώνα = ξεσταίνομαι: Δύο παίκτες προθερμαίνονται για να μπουν ως αλλαγές. **προθέρμανση** η.

πρόθεση¹: ΓΛΩΣΣ άκλιτη λέξη που συνοδεύει ονόματα ή επιρρήματα και δηλώνει επιρρηματική σχέση. **προθετικός -ή -ό**.

Λόγιες (ή απαρχαιωμένες) προθέσεις

Ορισμένες προθέσεις από την αρχαία και λόγω παράδοσης συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται και σήμερα, κυρίως σε στερεότυπες εκφράσεις ή σε επίσημο λόγο - ειδικά η πρόθ. ανά χρησιμοποιείται και στον καθημερινό λόγο:

ανά: (+ αιτ.) χρησιμοποιείται για να ❶ εκφράσουμε αναλογία, επιμερισμό = κάθε: Χιλιόμετρα ~ ώρα. Ένα βιβλίο ~ τρεις μαθητές. ❷ αναφέρουμε τον τόπο ή το χρονικό διάστημα στο οποίο γίνεται κτ, τονίζοντας κατά κανόνα ότι έχει μεγάλη έκταση / διάρκεια: ~ τον κόσμο (παντού). ~ τους αιώνες (πάντα). **άνευ**: (+ γεν.) χωρίς: παράδοση ~ όρων. άδεια ~ αποδοχών.

εις: (+ αιτ.) σε: ~ ένδειξιν/βάρος/υγείαν. **εκ & εξ**: (+ γεν.) από: εκ γενετής (από τη στιγμή που γεννήθηκε κτ), εξ αχιστείας.

εν: (+ δοτ.) μέσα σε: ~ αγνοία/βρασμού ψυχής. **ένεκα** (+ γεν.): λόγω, εξαιτίας: Ο αγώνας αναβάλλεται ~ της βροχοπτώσεως.

ένεκεν (+ γεν.): για να, χάριν, μόνο στην έκφρ. **τιμής** ~: για να τιμηθεί κτ.

περί: ❶ (+ γεν.) για: ~ ανέμων και υδάτων (για γενική συζήτηση χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο). ❷ (+ αιτ.) γύρω από: οι ~ τον πρωθυπουργό. ❸ (+ αιτ.) περίπου: Ήρθαν ~ τους 30 καλεσμένους.

προ (+ γεν.): πριν: ~ του φαγητού/των τειχών. **υπό & υφ'**: (+ γεν./αιτ.) κάτω από, σε: ~ αίρεση/σκιά(ν)/το μηδέν/την προστασία.

Λόγια σύνταξη προθέσεων

Ορισμένες προθέσεις διατηρούν, επιπλέον των σημασιών και τρόπων σύνταξης που έχουν στη ΝΕ, σημασίες ή/και τρόπους σύνταξης που προέρχονται από τη λόγια ή/και αρχαία παράδοση. Η διατήρηση των λόγων αυτών στοιχείων εμφανίζεται κυρίως σε στερεότυπες εκφράσεις (καθημερινού ή επίσημου ύφους) ή σε επίσημο λόγο.

από & απ' & αφ': (+ γεν.) ~ φυσικού του/μνήμης, αφ' υψηλού.

προθεσμία
προϊσταμαι

διά: (+ γεν.) δηλώνει ❶ όργανο, μέσο, τρόπο: ~ πυρός και σιδήρου (με βίαιες, καταστροφικές ενέργειες). ~ της βίας. ❷ χρονική διάρκεια: ~ βίου (για όλη τη ζωή).

επί & επ' & επ': ❶ (+ γεν.) σε: ~ Τουρκοκρατίας/του πειστηρίου (για έντυπο που πρόκειται να εκδοθεί σύντομα). ❷ (+ δοτ.): ~ λέξει (κατά λέξη), ~ παραδείγματι (για παράδειγμα), επ' ονόματι (στο όνομα).

μετά & μετ' & μεθ': (+ γεν.) δηλώνει τρόπο, συνοδεία κτλ.: ~ χαράς/βίας/πολλών επαίων.

μέχρι & μέχρις: (+ γεν.) ~ θανάτου, μέχρις εσχάτων.

παρά & παρ': (+ δοτ.) σε, δίπλα σε: παρ' Αρείω Πάγω, ~ τω πρωθυπουργώ.

πλην: (+ γεν.) εκτός από: ~ ενός.

προς: (+ γεν.) ~ Θεού, πάππου ~ πάππου.

συν: (+ δοτ.) μαζί με: ~ Αθηνά και χείρα κίνει, ~ γυναιξί και τέκνοις, ~ τω νόμω, ~ τοις άλλοις.

υπέρ: (+ αιτ.) πάνω από, παραπάνω από: ~ το δέον (περισσότερο από αυτό που πρέπει).

λόγω: έχοντας κτ ως αιτία: Δεν αγωνίστηκε ~ της κακής φυσικής του κατάστασης.

μέσω: με ορισμένο μέσο ή με ενδιάμεσο σταθμό: επικοινωνία ~ τηλεφωνικής σύνδεσης. Το τρένο πάει ~ Λάρισας.

παρουσία: με την παρουσία κτ = ενώπιον: Η τελετή έγινε ~ του Προέδρου της Δημοκρατίας.

υπόψη & υπ' όψιν & υπόψιν: στο μυαλό μου κυρ. στην έκφρ. έχω/λαμβάνω/παίρνω ~ (μου): έχω στο μυαλό μου κτ, δεν το ξεχνώ ή το συνυπολογίζω με άλλους παράγοντες: Πριν αποφασίσω, πήρα ~ μου και τη δική σου γνώμη.

χάριν: για χάρη, με σκοπό: ~ συντομίας.

προθεσμία η: το προκαθορισμένο χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει κτ: Σήμερα λήγει η ~ υποβολής των φορολογικών δηλώσεων. **προθεσμακός -ή -ό.**

Από το ΑΕ προθεσμία < πρό + -θέσιμος (από το θεσιμός).

πρόθημα: μέρος λέξης που προστίθεται μπροστά από το θέμα και που δε συναντάται ως αυτόνομη λέξη: Το στερητικό α- στη λέξη «άγουρος» είναι ~.

πρόθυμος -η -ο: αυτός που έχει ή δείχνει καλή διάθεση να κάνει κτ ≠ απρόθυμος: Είναι πάντα ~ να συνεργαστεί μαζί σου. **πρόθυμα & προθύμως** (επίρρ.): με προθυμία: Δέχτηκε ~ να μας ξεναγήσει στην πόλη. **προθυμία η:** ≠ απροθυμία: Δείχνει μεγάλη ~ στην εξυπηρέτηση των πελατών.

Από το ΑΕ πρόθυμος και αυτό από το πρό + θυμός.

προίκα η: κινητή και ακίνητη περιουσία που δινόταν παλαιότερα από τη νύφη και την οικογένειά της στον γαμπρό. **προικίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ δίνω προίκα σε κτ: Την προίκισαν καλά, με ακίνητα και μετρητά. ❷ (μτφ.) δίνω σε κτ φυσικό χάρισμα: Πρόκειται για μαθητή αριστούχο, προικισμένο με μεγάλη οξυδέρκεια και αγάπη για τη μάθηση.

προϊόν το: ❶ οτιδήποτε παράγει με την εργασία του ο άνθρωπος: Η Ήπειρος παράγει πολύ καλά γαλακτοκομικά προϊόντα. Τα προϊόντα του πολιτισμού μας είναι η καλύτερη διαφήμιση για τη χώρα. ❷ (μτφ.) αποτέλεσμα ενέργειας: Η μελέτη αυτή είναι ~ πολύχρονης έρευνας.

προϊσταμαι: [επίσ.] (μτβ. + γεν.) είμαι επικεφαλής οργανισμού, ομάδας κτλ. = διοικώ, διευ-

Διάφορες λέξεις με προθετική λειτουργία

Στη ΝΕ υπάρχουν αρκετές λέξεις που λειτουργούν σήμερα ως προθέσεις αλλά προέρχονται από κάποιον ονομαστικό τύπο και συγκεκριμένα τις εξής πηγές: (1) από κάποιον παλαιότερο τ. ουσιαστικού που πλέον δε χρησιμοποιείται, κυρίως από τη δοτική πτώση (βάσει < βάση, λόγω < λόγος, μέσω < μέσο) αλλά και την αιτ. (χάριν < χάρη). (2) από την παγίωση εμπρόθετου προσδιορισμού (διαμέσου < διά + μέσο, εξαιτίας < εκ + αίτια, υπόψη/υπόψιν < ύπ + ψις).

Οι λέξεις αυτές δηλώνουν συνήθως επιρρηματικές σχέσεις ανάλογες προς τη σημασία του ουσιαστικού από το οποίο προέρχονται: **βάσει:** με βάση: ~ των παρατηρήσεων αυτών, το συμπέρασμα που προκύπτει είναι...

διά μέσου & διαμέσου: με ορισμένο τρόπο ή μέσα από κτ χώρο: Βγαίνουν στο Αιγαίο ~ του Έβρου. ~ της διπλωματικής οδού.

έλεω: με το έλεος, κυρ. στην έκφρ. ~ Θεού: με την εξουσία και την προστασία που δίνει ο Θεός: Κυβερνά ~ Θεού.

ελλείψει: λόγω έλλειψης: ~ αναψυκτικών, ήπιαμε χυμούς.

ενώπιον: μπροστά σε: Οι εξηγήσεις θα δοθούν ~ του συμβουλίου καθηγητών.

εξαιτίας: έχοντας κτ ως αιτία: Ο αγώνας αναβλήθηκε ~ της σφοδρής βροχοπτώσης.

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- προϊστορία
- προϊστορικά → προϊστορία
- προϊστορικός → προϊστορία
- προκαλώ
- προκαταβάλλω
- προκαταβολή →
- προκαταβάλλω
- προκαταβολικά →
- προκαταβάλλω
- προκαταβολικός →
- προκαταβάλλω
- προκαταλαμβάνω →
- προκατάληψη
- προκατάληψη
- προκαταρκτικά → προκα-
- ταρκτικός
- προκαταρκτικός
- προκατασκευασμένος →
- προ-
- προκατελιημένα →
- προκατάληψη
- προκατελιημένους →
- προκατάληψη
- προκειμένος → πρόκειται
- προκειμένου → πρόκειται
- πρόκειται
- πρόκειται
- προκήρυξη → προκηρύσσω
- προκηρύσσω
- πρόκληση → προκαλώ
- προκλητικά → προκαλώ
- προκλητικός → προκαλώ
- προκλητικότητα → προκαλώ
- προκόβω
- προκοπή → προκόβω

θύνω: Ο διάσημος ερευνητής ~ του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας. **προϊστάμενος ο, προϊσταμένη η**: πρόσωπο που είναι επικεφαλής οργανισμού, ομάδας κτλ. ≠ υφιστάμενος.

προϊστορία η: ❶ η περίοδος της ανθρώπινης ιστορίας πριν από την εποχή για την οποία υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες. ❷ (μτφ.) σύνολο γεγονότων ή εξελίξεων που συνέβησαν πριν από κτ άλλο: Η διαμάχη των δύο οικογενειών δεν είναι τωρινή, έχει ~. **προϊστορικός -ή -ό, προϊστορικά** (επίρρ.).

προκαλώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ να αντιδράσει, να επιτεθεί: Σε ~ σε μονομαχία στο τάβλι! ❷ (μτβ.) γίνομαι αιτία για κτ = προξενώ: Η απόφαση του συλλόγου καθηγητών προκαλέσε τις διαμαρτυρίες των μαθητών. ❸ (μτβ. & με παρᾶλ. αντικ.) συμπεριφέρομαι με τρόπο ώστε να κάνω τους άλλους να αντιδράσουν ή ώστε να διεγείρω ερωτικά: Γιατί δε σταματάς να αυθαδιάζεις - δε βλέπεις ότι ~; ~ με το ντύσιμό της. **πρόκληση η**: ❶ ενέργεια, συμπεριφορά ή πράγμα που προξενεί αντιδράσεις: Είναι ~ να ζητάς μεγαλύτερη βαθμολογία τη στιγμή που αδιαφορούσες όλο τον χρόνο. Αυτή η τούρτα είναι σκέτη ~! = πειρασμός. ❷ ενέργεια, γεγονός ή συμπεριφορά που επιφέρει συνήθως δυσάρεστο αποτέλεσμα: Οι πλημμύρες είναι αιτία πρόκλησης καταστροφών στη γεωργία. ❸ δύσκολο έργο που απαιτεί ιδιαίτερες ικανότητες: Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν ~ για την Ελλάδα. **προκλητικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί (σημ. 1 & 3): Η στάση των παικτών απέναντι στον διαιτητή ήταν ~. **προκλητικά** (επίρρ.). **προκλητικότητα η**.

Από το ΑΕ πρόκλησις «κάλεσμα (για μονομαχία)».

προκαταβάλλω -ομαι: (μτβ.) δίνω χρηματικό ποσό εκ των προτέρων = προπληρώνω: Ο ενοικιαστής ~ τα ενοίκια δύο μηνών ως εγγύηση. ⚡ σχ. **βάλλω, προκαταβολή η**: χρηματικό ποσό που προκαταβάλλεται. **προκαταβολικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την προκαταβολή. ❷ αυτός που γίνεται εκ των προτέρων: ~ αντίρρηση. **προκαταβολικά** (επίρρ.).

προκατάληψη η: ❶ γνώμη, στάση η οποία διαμορφώνεται από πριν, χωρίς ουσιαστική εξέταση του θέματος: Το δικαστήριο πρέπει να κρίνει τον κατηγορούμενο χωρίς ~. ❷ συνήθ. πληθ. αρνητική διάθεση απέναντι σε κτ ή κτ, η οποία βασίζεται σε αυθαίρετα συμπεράσματα:

Δυστυχώς, υπάρχουν ακόμα προκαταλήψεις εναντίον των γυναικών. **προκαταλαμβάνω**: (μτβ.) επηρεάζω θετικά ή αρνητικά κτ που διαμορφώνει άποψη για κτ ή κτ: Με τις δηλώσεις του επιχειρεί να προκαταλάβει τις εξελίξεις. **προκατελιημένος -η -ο**: αυτός που έχει σχηματίσει από πριν αρνητική κυρίως γνώμη για κτ ή κτ ≠ απροκατάληπτος: Είναι ~ απέναντι στους ξένους. **προκατελιημένα** (επίρρ.).

Από το ΑΕ προκατάληψις (< προκαταλαμβάνω).

προκαταρκτικός -ή -ό: αυτός που προετοιμάζει κτ ή γίνεται πριν από το κυρίως έργο = προπαρασκευαστικός: Η Ελλάδα και η Κίνα έχουν υπογράψει ~ συμφωνία για οικονομικές συναλλαγές. **προκαταρκτικά** (επίρρ.).

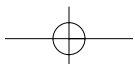
πρόκειται • μόνο ενστ. & πρτ.: απρόσ. ❶ (+ να) για κτ που θα γίνει: ~ να ζητήσω αύξηση από τον εργοδότη μου. ❷ (+ για) γίνεται λόγος, αφορά: ~ για απόφαση που θα καθορίσει την πορεία της ελληνικής οικονομίας. **προκειμένος -η -ο**: αυτός για τον οποίο γίνεται λόγος: Στην ~ περίπτωση δεν ξέρω πώς να ενεργήσω. **προκειμένου: α.** (+ να, ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει σκοπό = για να: ~ να νικήσει, θα κάνει τα πάντα. **β.** (+ για, ως πρᾶθ.): σχετικά με: ~ για την ασφάλειά σας, δε λογαριάζουμε τα έξοδα. **προκειμένο το**: το θέμα για το οποίο γίνεται λόγος: Ας έλθουμε στο ~!

Από το ΑΕ προκειμένος, μπε. του ρ. πρόκειμαι «είμαι τοποθετημένος μπροστά από κτ ή κτ».

προκηρύσσω -ομαι: (μτβ.) αναγγέλλω κτ με επίσημο τρόπο, για να ενημερωθούν όλοι: Ο Δήμος Αθηναίων προκήρυξε διαγωνισμό για την αγορά πενήντα απορριμματοφόρων. **προκήρυξη η**: ❶ α. δημόσια γνωστοποίηση: ~ εκλογών. β. δημοσίευση στον Τύπο αναγγελίας, καθώς και το σχετικό έντυπο: Είδες την ολοσέλιδη ~ του διαγωνισμού; ❷ γραπτή ανακοίνωση με τις θέσεις πολιτικής, συνδικαλιστικής κτλ. οργάνωσης: Εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς, γιατί μοίραζαν προκηρύξεις της Αντίστασης.

προκόβω • μπλ. προκομμένος: (αμτβ.) ❶ προοδεύω, πετυχαίνω σε έναν τομέα: Αν εργαστείς με ζήλο, θα προκόψεις. ❷ [προφ., ειρων.] αποτυγχάνω, καταστρέφομαι: Με αυτόν διευθυντή, πρόκοψε η εταιρεία και πάει για κλείσιμο! **προκοπή η**: το να προκόβει κτ: Πήγε στο εξωτερικό για να δει ~. **της προκοπής**:

προορίνω
προνόμιο

ως χαρακτηρισμός για κπ ή κτ αξιόλογο: *Επιτέλους, αγόρασες ένα ρούχο ~!*

προορίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ *συνήθ. παθ.* αναδεικνύομαι ανάμεσα σε πολλούς, ώστε να συνεχίσω στην επόμενη φάση διαγωνισμού, διοργάνωσης κτλ.: *Η ομάδα μας προορίθηκε στον επόμενο γύρο.* ❷ *επιλέγω, προτιμώ:* *Η κυβέρνηση ~ τη λύση της ανακύκλωσης.* **προορίση η.** **προοριματικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με προκαταρκτική και όχι τελική επιλογή ή που σκοπεύει στην προορίση: *~ αγώνας/επιτροπή.* **προοριματικοί οι & προοριματικά τα:** προοριματική φάση σε διαγωνισμό, αθλητική διοργάνωση.

προοριμαία η: ειδικά διαμορφωμένος χώρος λιμανιού, στον οποίο γίνεται η αποβίβαση ή επιβίβαση των επιβατών των πλοίων και που χρησιμοποιεί και ως χώρος περιπάτου.

Από το ελνστ. *προοριμία* και αυτό από τα *πρό + κῆμα*.

προοκίπτω • αόρ. *προέκνυσα:* ❶ (για προβλήματα, γεγονότα κτλ.) κάνω την εμφάνισή μου, συνήθως ξαφνικά: *Προέκνυσε κάποιος πρόβλημα.* ❷ δημιουργούμαι ως αποτέλεσμα γεγονότος, κατάστασης κτλ.: *Προέκνυσε κι ένα καλό από την ιστορία αυτή: η γνωριμία μας!* **προοκίπτει:** *απρόσ. βγαίνει* ως συμπέρασμα = συνάγεται: *Από την έρευνα ~ ότι τα κινητά τηλέφωνα εκπέμπουν βλαβερή ακτινοβολία.*

Από το ΑΕ *προοκίπτω* από τα *πρό + κίπτω*.

προολαβαίνω -ομαι: • παθ. μόνο στο ενστ. θέμα: ❶ *α.* (μτβ.) φτάνω σε κπ ή κτ εγκαίρως = προφταίνω: *Πρόολαβε το τελευταίο τρένο για Χαλκίδα. Εντυχώς, πρόολαβα τον γιατρό στο ιατρείο του!* *β.* (αμτβ.) φτάνω κάπου εγκαίρως: *Έτρεξα και πρόολαβα πριν αρχίσει η παράσταση.* ❷ (μτβ. + να) κάνω κτ πριν από άλλον ή πριν συμβεί κτ άλλο: *Πρόολαβε να φωνάξει πριν το σκάσουν οι κλέφτες.* ❸ (μτβ. + να) βρίσκω τον χρόνο για να κάνω κτ: *Δεν ~ να πάω στο γυμναστήριο, έχω πολύ διάβασμα.* ❹ (μτβ.) ενεργώ ώστε να εμποδίσω κτ κακό: *~ ατύχημα/καβγά/παρεξήγηση.* **προολήψη η:** ❶ το να προολάβει (σημ. 4) κπ κτ κακό και (συνεκδ.) τα σχετικά μέτρα: *Συζητάνε μέτρα προολήψης για τη βία στα γήπεδα.* ❷ *συνήθ. πληθ.* αντίληψη σύμφωνα με την οποία κτ έχει δήθεν υπερφυσικές ιδιότητες που φέρνουν τύχη ή ατυχία: *Πιστεύει σε διάφορες προολήψεις, όπως ότι οι μαύρες γάτες φέρνουν γρουσου-*

ζιά. **προοληπτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που προολαβαίνει κτ κακό: *Να κάνεις έναν ~ ιατρικό έλεγχο.* ❷ αυτός που πιστεύει σε προολήψεις: *Είναι ~, αν δεν έχει μαζί τον «τυχερό» αναπτήρα του, δεν παίζει ποτέ χαρτιά.* **προοληπτικά** (επίρρ.).

προολόγος ο: ❶ εισαγωγικό μέρος κειμένου, βιβλίου ή λόγου ≠ επίλογος: *Μετά από έναν σύντομο, ~ μπήκε στην ουσία του θέματος.* ❷ εισαγωγικό μέρος αρχαίου δράματος πριν από το πρώτο χορικό. **προολογίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ γράφω τον προολόγο σε ένα βιβλίο: *Το νέο του βιβλίο ~ ένας κορυφαίος Γερμανός ιστορικός.* ❷ μιλώ πριν από την ομιλία κπ άλλου. **προολογικός -ή -ό:** αυτός που έχει τη μορφή προολόγου: *Κατέθεσε ~ σημείωμα με τις απόψεις του.*

Από το ΑΕ *προολόγος* < *προολέγω*.

προομηθεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω κτ σε κπ = εφοδιάζω: *Κατηγορούν το Ιράν ότι ~ όπλα στους τρομοκράτες / τους τρομοκράτες με όπλα.* ❷ *παθ.* εφοδιάζομαι με κτ απαραίτητο, αναγκαίο: *Προομηθευτήκαμε ξύλα για τον χειμώνα.*

προομήθεια η: ❶ το να προομηθεύεται κπ κτ και αυτό που προομηθεύεται: *Είναι απαραίτητη η ~ ψωμιού για τρεις ημέρες λόγω αργίας. Πήραμε προομήθειες για μια βδομάδα.* ❷ αμοιβή που παίρνει αυτός που μεσολαβεί σε αγοραπωλησία: *Κατηγορήθηκε ότι πήρε παράνομη ~ για να επιλέξει συγκεκριμένα προϊόντα.* **προομηθευτής ο, -εύτρια η:** ❶ πρόσωπο που εφοδιάζει κπ με τα απαραίτητα αγαθά. ❷ επαγγελματίας που αναλαμβάνει τον εφοδιασμό πλοίων, νοσοκομείων κτλ. **προομηθευτικός -ή -ό.**

προονοία η • γεν. & [επίσ.] *προονοίας:* φροντίδα που λαμβάνεται από πριν για την κάλυψη αναγκών: *Το κράτος λαμβάνει ~ για τους ηλικιωμένους.* **κράτος προονοίας:** το κράτος που παρέχει υποστήριξη στους οικονομικά ασθενέστερους, σε όσους έχουν ανάγκη περίθαλψης κτλ. **Θεία Προονοία:** η φροντίδα του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου και του κόσμου. **προονώ** (μτβ. & με παράλ. αντικ.): *Προονόησα και έκλεισα θέση εγκαίρως.*

Από το ΑΕ *προονοία*, και αυτό από το *πρόνοος* (< *πρό + νοῦς*).

προονόμιο το: πλεονέκτημα που έχει κπ σε σχέση με άλλους ή ιδιαίτερο δικαίωμα που δεν έχουν άλλοι: *Παλιότερα οι μεταπτυχιακές σπουδές ήταν ~ των οικονομικά ανώτερων τάξεων. Κα-*

προοριματικά → προορίνω
προοριματικοί → προορίνω
προοριματικός → προορίνω
προορίνω
προορίσιμη → προορίνω
προοριμαία
προοκίπτει → προοκίπτω
προοκίπτω
προολαβαίνω
προοληπτικά → προολαβαίνω
προοληπτικός → προολαβαίνω
προολήψη → προολαβαίνω
προολογίζω → προολόγος
προολογικός → προολόγος
προολόγος
προομήθεια → προομηθεύω
προομηθευτής → προομηθεύω
προομηθευτικός → προομηθεύω
προομηθεύτρια → προομηθεύω
προομηθεύω
προομηνήω → προομηνήω
προονοία
προονοιακά → προονόμιο
προονοιακός → προονόμιο
προονόμιο
προονομιάς → προονόμιο

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Προξενεύω
Προπονώνω

- προνοώ → πρόνοια
- προξενείο → πρόξενος
- προξενεύω
- προξενικός → πρόξενος
- προξενιό → πρόξενεύω
- προξενός
- προξενώ
- προοδευτικά → πρόοδος
- προοδευτικός → πρόοδος
- προοδεύω → πρόοδος
- πρόοδος
- προοίμιο
- προορίζω
- προορισμός → προορίζω
- προπαγάνδα
- προπαγανδίζω → προπαγάνδα
- προπαγανδιστικά → προπαγάνδα
- προπαγανδιστικός → προπαγάνδα
- προπαντός
- προπάντων → προπαντός
- προπάππος → προ-
- προπαράλληλωση → προ-
- προπαροξυσμένος → προ-
- προπατορικός
- προπέρισι → προ-
- πρόπερισι → προ-
- προπερσινός → προ-
- προπερσίνος → προ-
- προπέρισι → προ-
- προπληρώνω → προ-
- πρόποδες
- προπολεμικός → προ-
- προπόνηση → προπονώνω
- προπονητής → προπονώνω
- προπονητρια → προπονώνω
- προπονώνω
- προπορεύομαι → προ-

τά την Τουρκοκρατία η κοινότητα απολάμβανε ιδιαίτερων προνομίων. **προνομιακός -ή -ό:** αυτός που έχει τη μορφή προνομίου: Τα εμπόρευμα προσφέρονται στους υπαλλήλους της εταιρείας σε ~ τιμές. **προνομιακά** (επίρρ.). **προνομιούχος -α -ο.** *σχ. έχω.*

Από το ελνστ. *προνόμιον* < ΑΕ *πρό* + *νόμος*.

προξενεύω: (μτβ.) μεσολαβώ για να γνωριστούν ένας άντρας και μια γυναίκα με στόχο να παντρευτούν: Του ~ ένα κορίτσι από το διπλανό χωριό. **προξενιό** το = συνοικέσιο: γάμος από ~. *σχ. πρόξενος.*

πρόξενος ο, η: διπλωματικός αντιπρόσωπος ενός κράτους σε άλλο κράτος: Μας υποδέχτηκε ο ~ της Ελλάδας στη Ρώμη. **προξενείο** το: το κτίριο στο οποίο στεγάζεται η προξενική αρχή μιας χώρας, καθώς και ο πρόξενος και οι εργαζόμενοι σε αυτό: το ελληνικό ~ στην Κωνσταντινούπολη. Το ~ μάς ενημέρωσε ότι δεν υπάρχουν Έλληνες μεταξύ των θυμάτων. **προξενικός -ή -ό.**

Από το ΑΕ *πρόξενος* «αντιπρόσωπος ατόμου ή χώρας, που χειρίζεται τις υποθέσεις τους» (*πρό* + *ξένος*). Από την ίδια λ. προέρχονται και τα *προξενιό/προξενεύω*, με την έννοια «χειρίζομαι την υπόθεση γάμου κτ άλλων».

προξενώ -ούμαι: (μτβ.) προκαλώ κυρίως κτ κακό = επιφέρω: Η καταιγίδα προξένησε μεγάλες καταστροφές στη γεωργία.

πρόοδος η: θετική πορεία, βελτίωση του επιπέδου ενός τομέα ή μιας κατάστασης: Η ιατρική γνωρίζει στην εποχή μας μεγάλη ~. **καλή πρόοδο!** ενχή σε μαθητή ή φοιτητή να πάει καλά στα μαθήματά του. **αριθμητική ~:** μαθ ακολουθία αριθμών, ο καθένας από τους οποίους προκύπτει από τον προηγούμενο με πρόσθεση του ίδιου πάντα αριθμού. **γεωμετρική ~:** μαθ ακολουθία αριθμών, ο καθένας από τους οποίους προκύπτει από τον προηγούμενο με πολλαπλασιασμό με τον ίδιο πάντα αριθμό.

προοδευό: (αμτβ.) γνωρίζω πρόοδος: Η Ελλάδα προόδενσε πολύ τα τελευταία χρόνια. **προοδευτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι υπέρ της πρόοδου και της εξέλιξης ≠ συντηρητικός, οπισθοδρομικός: ~ άνθρωπος/ιδέες. ❷ αυτός που εξελίσσεται σταδιακά: Προτείνεται ~ μείωση του αριθμού των εισακτέων στα πανεπιστήμια. **προοδευτικά** (επίρρ.).

Από το ελνστ. *πρόοδος* (αρχική σημασία «προχώρημα») < *πρό* + *όδος*.

προοίμιο το: ❶ πρόλογος, εισαγωγή σε κείμενο, λόγο κτλ.: Στο ~ της εισήγησής του ευχαρίστησε τους συνεργάτες του. ❷ (μτφ.) γεγονός που αποτελεί την αρχή για κτ = προμήνυμα: Η μείωση των συντάξεων ήταν το ~ της περιόδου λιτότητας.

προορίζω -ομαι: (μτβ.) καθορίζω από πριν την πορεία, την εξέλιξη ή την κατάληξη: Τον ~ για τη θέση του Προέδρου. Αυτό το οικοπέδο προορίζεται να γίνει παιδική χαρά. **προορισμός** ο: ❶ κατεύθυνση προς ορισμένο τόπο ή το τελικό σημείο που θέλει να φτάσει κτ: Το αεροπλάνο έφτασε στον ~ του. ❷ (μτφ.) ο σκοπός για τον οποίο κτ υπάρχει ή κτ γίνεται: ~ του ανθρώπου είναι η οικογένεια.

προπαγάνδα η: συστηματική δραστηριότητα που έχει ως σκοπό να επηρεάσει την κοινή γνώμη υπέρ μιας ιδεολογίας, ενός κόμματος κτλ.: Η εφημερίδα αυτή κάνει φανερά ~ υπέρ των κυβερνητικών θέσεων. **προπαγανδίζω -ομαι:** (μτβ.) κάνω προπαγάνδα: Τα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης ~ τις θέσεις της κυβέρνησης για το Ιράκ. **προπαγανδιστικός -ή -ό. προπαγανδιστικά** (επίρρ.).

προπαντός & προπάντων (επίρρ.): περισσότερο από κάθε άλλο = κυρίως, ιδίως: Να ακούς προσεκτικά και ~ να μη διακόπτεις τους ομιλητές. ~ να είσαι ειλικρινής!

προπατορικός -ή -ό: αυτός που ανήκει ή που αναφέρεται στους προγόνους. ~ **αμάρτημα:** το αμάρτημα των πρωτόπλαστων, Αδάμ και Εύας, να παρακούσουν τις εντολές του Θεού, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την εκδίωξη τους από τον Παράδεισο.

Από το ελνστ. *προπατορικός* < ΑΕ *προπάτωρ* (*πρό* + *πατήρ*).

πρόποδες οι: το μέρος στο έδαφος όπου καταλήγουν οι πλαγιές ενός βουνού ή λόφου: Η ορειβατική ομάδα ξεκίνησε από τους ~ του Ταϊγету.

Από το ΑΕ *πρόπους* από τα *πρό* + *πούς*, *ποδός* «πόδι».

προπονώνω -ούμαι: αθλ (μτβ.) προετοιμάζω μεθοδικά αθλητή ή ομάδα για αγώνα: Ο Ρεχάγκελ προπόνησε χτες δύο φορές την εθνική ομάδα. **προπόνηση** η. **προπονητής** ο, **-ήτρια** η.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

προτύλαιο
προγειώνω

Από το ΑΕ προπονῶ «μοχθῶ από πριν» < πρό + πονῶ (πόνος «μόχθος»).

προτύλαιο τα: αρχιτεκτονική κατασκευή πριν από τη βασική είσοδο αρχαίων ναών και μεγάλων σύγχρονων κτιρίων: *Η συγκέντρωση έγινε στα ~ του Πανεπιστημίου.*

Από το ΑΕ προτύλαια (< πρό + τύλη).

προτύργιο το: χώρος στον οποίο κτ ή κπ κυριαρχεί και νιώθει ασφαλής = προμαχώνας, προγεφύρωμα: *Η Λακωνία ήταν παλιότερα το ~ των φιλοβασιλικών.*

προς (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ τον τόπο προς τον οποίο κατευθυνόμαστε: *Προχωρά ~ την ανατολή/την αδελφή του.* ❷ τη θέση προσώπου ή πράγματος σε σχέση με κτ ή κτ άλλο: *Βρίσκεται ~ τα αριστερά του σπιτιού.* ❸ χρονικό σημείο κοντά στο οποίο συμβαίνει κτ: ~ τα τέλη του έτους. ❹ (κυρ. σε στερεότυπες εκφρ.) σκοπό: ~ τιμήν του/όφελός του/μεγάλη μου έκπληξη. ❺ την αξία ή το ποσοστό που αναλογεί σε κτ: *Πήρα τα μήλα ~ 2 ευρώ το κιλό. Είναι ένας ~ δέκα.* ➤ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.**

προσανατολίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ στρέφω κτ ή κτ προς μια κατεύθυνση: ~ το σκέπαστρο του τζακιού προς τον βορρά. ❷ παθ. αναγνωρίζω τις θέσεις των σημείων του ορίζοντα και τη δική μου θέση μου σε σχέση με αυτά, ώστε να μπορώ να βρω τον δρόμο μου: *Δεν μπορώ να προσανατολιστώ εύκολα.* ❸ παθ. (μτφ.) στρέφομαι σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις ή επιλογές: *Με βάση τις κλίσεις του προσανατολιστηκε προς την αρχιτεκτονική.* **προσανατολισμός** ο: ❶ θέση προσώπου ή πράγματος σε σχέση με τα σημεία του ορίζοντα: *Μέσα στο πυκνό σκοτάδι έχασαν τον ~ τους.* ❷ (μτφ.) στροφή σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, επιλογές κτλ. ≠ αποπροσανατολισμός: *Πρέπει να αλλάξει ο μονομερής ~ του σχολείου προς τις εξετάσεις.* **επαγγελματικός ~**: παροχή βοήθειας στο άτομο, ώστε να επιλέξει επάγγελμα ταιριαστό με τις ικανότητες και τις κλίσεις του.

προσαρμόζω -ομαι: (μτβ.) ❶ συνδέω κτ με κτ άλλο: *Προσάρμοσε φακούς πάνω σε σκελετό κι έφτιαξε τα πρώτα γυαλιά.* ❷ (μτφ.) αλλάζω κτ έτσι ώστε να ταιριάζει με μια κατάσταση: *Προσάρμοσε την ομιλία του στο ακροατήριο.* **προσαρμογή** η: ❶ σύνδεση ενός αντικειμένου με ένα άλλο: η ~ του καλωδίου στην

πρίζα. ❷ (μτφ.) η ικανότητα κτ να μεταβληθεί ή να αλλάξει, ώστε να ενταχθεί σε μια νέα κατάσταση: *Επειδή ζούσε χρόνια στη Σουηδία, η ~ του στην ελληνική πραγματικότητα δεν ήταν εύκολη.* **προσαρμοστικός -ή -ό**: αυτός που προσαρμόζεται εύκολα και γρήγορα ≠ απροσαρμοστος, **προσαρμοστικότητα** η.

Από το ΑΕ προσαρμόζω, και αυτό από τα πρόσ + ἄρμόζω.

προσαρτώ -όμαι: (μτβ., για κράτος) ενσωματώνω στο κράτος μου περιοχές που ανήκουν σε άλλο κράτος: *Ο Χίτλερ προσάρτησε την Αυστρία.* **προσάρτηση** η.

προσαυξάνω -ομαι: (μτβ.) αυξάνω κτ ακόμη πιο πολύ: *Η κυβέρνηση ~ τις συντάξεις αγροτών κατά 2%.* **προσαύξηση** η.

προσβάλλω -ομαι • μπλ. προσβεβλημένος: ❶ θίγω την τιμή κτ ή μιλάω άσχημα σε κτ: *Δεν έχεις το δικαίωμα να με ~ μπροστά στα παιδιά μου!* ❷ ΣΤΡΑΤ επιτίθεμαι εναντίον στόχου: *Οι εχθρικές δυνάμεις ~ τα ελληνικά φυλάκια στην Ήπειρο.* ❸ ΙΑΤΡ προκαλώ βλάβη: *Το μικρόβιο έχει προσβάλλει βασικά όργανα του σώματός του.* ❹ ΝΟΜ αμφισβητώ επίσημα, δεν αποδέχομαι τη νομιμότητα ή την εγκυρότητα ενέργειας ή εγγράφου: *Θα προσβάλλουμε την απόφαση στον Άρειο Πάγο.* ➤ σχ. **βάλλω**. **προσβολή** η: το να προσβάλλει κανείς κτ ή κτ: *Δε θα καταπιώ άλλες προσβολές!* *Επαθε καρδιακή ~.* **προσβλητικός -ή -ό**: αυτός που προσβάλλει κτ, κυρ. στη σημ 1: ~ συμπεριφορά. **προσβλητικά** (επίρρ.).

πρόσβαση η: ❶ η δυνατότητα να πλησιάσει ή να μπει κτ κάπου: *Η τροχαία δεν επιτρέπει την ~ στο κέντρο της πόλης.* ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) πρόσωπο που διευκολύνει κτ να έλθει σε επαφή με ανώτερα, ισχυρά πρόσωπα για να πετύχει κτ: *Έχει ~ στο Υπουργείο, οπότε μπορεί να σε βοηθήσει να προσληφθείς.* **προσβάσιμος -η -ο**.

Από το ΑΕ πρόσβασις < προσβαίνω (πρός + βαίνω).

προσβλέπω: (μτβ.) ελπίζω ότι κτ ή κτ θα με βοηθήσει να πετύχω τον σκοπό μου: ~ στην παρέμβασή του, για να αλλάξει η κατάσταση.

προσγειώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ επαναφέρω ιπτάμενο όχημα στο έδαφος ≠ απογειώνω. ❷ παθ. φθάνω στο έδαφος: *Πήδηξε από τον δεύτερο όροφο και προσγειώθηκε στην κουκούλα ενός φορτηγού.* ❸ (μτφ.) επαναφέρω κτ στην

προτύλαιο
προτύργιο
προπόληση → προ-
προπολώ → προ-
προς
προσανατολίζω
προσανατολισμός → προσα-
νατολίζω
προσαρμογή → προσαρμόζω
προσαρμόζω
προσαρμοστικός → προσαρ-
μόζω
προσαρμοστικότητα → προ-
σαρμόζω
προσάρτηση → προσαρτώ
προσαρτώ
προσαυξάνω
προσαυξάνω
προσβάλλω
προσβάλλω
προσβάσιμος → πρόσβαση
προσβεβλημένος →
προσβάλλω
προσβλέπω
προσβλητικά → προσβάλλω
προσβλητικός → προσβάλλω
προσβολή → προσβάλλω
προσγειώνω
προσγειώνω

Π

προσδίδω
προσηλώνω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

προσδίδω
προσδιορίζω
προσδιορισμός →
προσδιορίζω
προσδιοριστικά →
προσδιορίζω
προσδιοριστικός →
προσδιορίζω
προσδοκία → προσδοκώ
προσδόκιμος → προσδοκώ
προσδοκώ
προσεγγίζω
προσεγγίση → προσεγγίζω
προσεγγιστικά →
προσεγγίζω
προσεγγιστικός →
προσεγγίζω
προσεισμός → προ-
προσεκτικά → προσέχω
προσεκτικός → προσέχω
προσέλαβα → προσλαμβάνω
προσέλευση → προσέρχομαι
προσελήφθη →
προσλαμβάνω
προσέλκυση → προσελκύω
προσελκύω
προσέρχομαι
προσευχή
προσεύχομαι → προσευχή
προσεχής
προσεχτικά → προσέχω
προσεχτικός → προσέχω
προσέχω
προσεχώς → προσεχώς
προσηλυτή → προσηλυτίζω
προσηλυτίζω
προσηλυτισμός →
προσηλυτίζω
προσήλυτος → προσηλυτίζω
προσηλώνω
προσήλωση → προσηλώνω

πραγματικότητα: *Ονειρευόταν ένα ταξίδι, αλλά προσγειώθηκε όταν είδε πως δεν είχε καθόλου χρήματα. προσγειώση η.*

προσδίδω -ομαι: (μτβ.) δίνω σε κπ ή κτ ένα επιπλέον χαρακτηριστικό, κυρίως θετικό: *Το ωραίο μακιγιάζ ~ στην εμφάνισή σας περισσότερη λάμψη.*

προσδιορίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ορίζω κτ με ακρίβεια = καθορίζω: *Δεν έχουν προσδιοριστεί τα καθήκοντά του στη νέα εταιρεία.* ❷ ΓΛΩΣΣ (για όρους της πρότασης) εξειδικεύω τη σημασία άλλου όρου. **προσδιορισμός ο:** ❶ καθορισμός με ακρίβεια. ❷ ΓΛΩΣΣ όρος της πρότασης που προσδιορίζει άλλους όρους της: *εμπρόθετος/επιρρηματικός/ονοματικός ~.* **προσδιοριστικός -ή -ό:** αυτός που προσδιορίζει = καθοριστικός. **προσδιοριστικά** (επίρρ.).

προσδοκώ -όμαι: (μτβ.) περιμένω να συμβεί κτ θετικό: *~ καλύτερες συνθήκες εργασίας. (+σε) ~ καλύτερη μεταχείριση από δω και μπρος.* **προσδοκία η:** αναμονή, ελπίδα θετικής εξέλιξης: *Η παράσταση δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μας.* **προσδόκιμος -η -ο:** αυτός τον οποίο προσδοκά κανείς: *~ όριο ζωής.*

Από το ΑΕ *προσδοκώ* (πρός + δοκῶ).

προσεγγίζω -ομαι: ❶ = πλησιάζω α. (μτβ.) έρχομαι, φτάνω κοντά σε κπ ή κτ: *Είναι απρόσιτος, δύσκολα τον ~ κανείς. Το πλοίο ~ το λιμάνι.* β. (αμτβ. + σε) έρχομαι, φτάνω κοντά σε κπ τόπο: *Το πλοίο ~ στο λιμάνι της Ρόδου.* ❷ (μτφ., μτβ.) εξετάζω, αντιμετωπίζω: *Πρέπει να προσεγγίσουμε το πρόβλημα από άλλη σκοπιά.* **προσεγγίση η. προσεγγιστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την προσέγγιση ή γίνεται κατά προσέγγιση. **προσεγγιστικά** (επίρρ.).

προσελκύω -ομαι: (μτβ.) ❶ φέρνω κπ ή κτ κοντά μου: *Το Υπουργείο Τουρισμού προσπαθεί να προσελκύσει ποιοτικό τουρισμό στην Ελλάδα.* ❷ τραβώ το ενδιαφέρον, την προσοχή: *Ο διαγωνισμός τραγουδιού προσέλκυσε το ενδιαφέρον χιλιάδων τηλεθεατών.* **προσέλκυση η.**

προσέρχομαι: • αόρ. *προσήλθα:* (αμτβ.) έρχομαι ή πηγαίνω κάπου, κυρίως για να συμμετάσχω σε κτ: *Ο μαθητής αρρώστησε και δεν προσήλθε στην εξέταση. Να προσέλθει ο πρώτος μάρτυρας!* **προσέλευση η:** *Η ~ των φοιτητών στις εκλογές ήταν περιορισμένη.*

προσευχή η: η επικοινωνία του ανθρώπου με ανώτερες δυνάμεις, τον Θεό, καθώς και τα λόγια που χρησιμοποιεί για τον συγκεκριμένο σκοπό: *Στην ~ μου παρακαλώ να είστε πάντα καλά. Στο σχολείο έμαθε την πρωινή ~.* **προσεύχομαι:** (αμτβ.) ❶ κάνω προσευχή. ❷ εύχομαι: *~ (για) να γίνει γρήγορα καλά.*

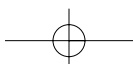
προσεχής -ής -ές: αυτός που ακολουθεί αμέσως μετά: *Τον ~ μήνα θα μας επισκεφθεί ο Ιταλός πρωθυπουργός.* ✎ σχ. **αγενής. προσεχώς** (επίρρ.): στο κοντινό μέλλον.

προσέχω -ομαι: ❶ (αμτβ.) φροντίζω ώστε να αποφύγω κτ κακό, επικίνδυνο κτλ.: *~ πάντα όταν οδηγώ.* ❷ (μτβ.) συγκεντρώνω το μυαλό μου σε κπ ή κτ: *~ τον καθηγητή κατά τη διάρκεια του μαθήματος.* ❸ (μτβ.) διακρίνω, αντιλαμβάνομαι κτ: *Δεν πρόσεξα ότι ήταν και αυτός στην εκδήλωση.* ❹ (μτβ.) φροντίζω, περιποιούμαι κτ: *Ποιος ~ το παιδί όταν λείπει;* ❺ (μτβ.) είμαι επιφυλακτικός απέναντι σε κπ ή κτ: *Να ~ τις παρέες σου!* **προσοχή η:** ❶ το να προσέχει κπ: *Χρειάζεται μεγάλη ~ όταν οδηγείς στην Εθνική. ≠ απροσεξία. Τα φυτά χρειάζονται ~, αλλιώς θα ξεραθούν. = φροντίδα. Πλησίασα την άγνωστη παρέα με ~. = επιφυλακτικότητα. ❷ ακίνητη όρθια στάση του σώματος, με τα πόδια ενωμένα και τα χέρια κολλημένα στον κορμό, καθώς και το σχετικό παράγγελμα στο σχολείο ή στον στρατό. **προσεκτικός & προσεχτικός -ή -ό ≠ απρόσεκτος:** αυτός που ενεργεί ή γίνεται με προσοχή: *~ οδηγός/κινήσεις. **προσεκτικά & προσεχτικά** (επίρρ.).**

προσηλυτίζω -ομαι: (μτβ.) προσπαθώ να αλλάξω τις θρησκευτικές ή ιδεολογικές πεποιθήσεις κπ, ώστε να ακολουθήσει τις δικές μου: *Στην Αμερική προσπάθησαν να τον προσηλυτίσουν σε διάφορες θρησκευτικές αιρέσεις.* **προσηλυτισμός ο. προσήλυτος -η -ο:** αυτός που άλλαξε θρησκεία ή ιδεολογία. **προσήλυτος ο, -η η.**

προσηλώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ συγκεντρώνω την προσοχή, το βλέμμα μου σε κτ: *Προσηλώσου στην οδήγηση, γιατί είναι νύχτα και δε βλέπουμε καλά!* ❷ παθ. απορροφώμαι, αφιερώνομαι ολοκληρωτικά σε κτ = αφοσιώνομαι: *Παραμένει προσηλωμένος στον αγώνα της ανεξαρτησίας. **προσήλωση η.***

Από το ΑΕ *προσηλώ* «καρφάνα» < πρῶς + -ηλώ (< ἦλος «καρφί»).

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- προσμένο
- προσομνή → προσμένο
- προσόν
- προσοχή → προσέχω
- πρόσοψη
- προσπάθεια → προσπαθώ
- προσπαθώ
- προσπέλαση
- προσπελάσιμος → προσπέ-
- λαση
- προσπέραση → προσπερνάω
- προσπέρασμα → προσπερνάω
- προσπερνάω
- προσποίηση →
- προσποιοῦμαι
- προσποιοῦμαι
- προσποιοῦμαι
- προσποιοῦμαι
- προσποιοῦμαι
- προσποιοῦμαι
- προσταγή
- προστάγμα → προσταγή
- προστάζω → προσταγή
- προστακτικά → προσταγή
- προστακτική → προσταγή
- προστακτικός → προσταγή
- προστασία → προστατεύω
- προστατευτικά →
- προστατεύω
- προστατευτικός →
- προστατεύω
- προστατεύω
- προστάτης → προστατεύω
- προστάτιδα → προστατεύω
- προστάτισσα → προστατεύω
- προστάτρια → προστατεύω
- προστίθεμαι → προσθέτω

πρόσληψη η: το να προσλαμβάνει κανείς κπ (σημ. 1).

προσμένο: (μτβ.) περιμένω να γίνει κτ που θέλω: *Πρόσμενε με λαχτάρα τον ερχομό του γιου της από τον πόλεμο.* **προσομνή** η: η αναμονή μιας θετικής εξέλιξης: *η ~ της ελευθερίας.*

προσόν το: ❶ οι ξεχωριστές ικανότητες που έχει κπ ή κτ και οι οποίες του δίνουν μεγαλύτερη αξία: *Είναι μεγάλο ~ το ότι γνωρίζει καλά τρεις ξένες γλώσσες.* ❷ *συνήθ. πληθ.* τα εφόδια που πρέπει να διαθέτει κπ, για να προσληφθεί ή να καταλάβει μια θέση: *Δεν έχει τα απαραίτητα τυπικά προσόντα για διευθυντής σχολείου.*

Ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μτχ. ενστ. του ΑΕ ρ. *πρόσειμι* (< *πρός* + *είμι*) «προστίθεμαι, είμαι παρών».

πρόσοψη η: η μπροστινή πλευρά ενός οικοδομήματος ή οικοπέδου: *Η ~ του σπιτιού τους βλέπει την κεντρική πλατεία.*

Από το ΑΕ *πρόσοψις* «εμφάνιση, θέα».

προσπαθώ: (μτβ.) ❶ δίνω όλες τις δυνάμεις μου για να πετύχω κτ: *~ να είμαι πάντα διαβασμένη σε όλα τα μαθήματα.* ❷ *δοκιμάζω, σχεδιάζω να κάνω κτ = [επίσ.] αποπειρώμαι:* *Προσπάθησα να του αλλάξω γνώμη, αλλά μάταια.* **προσπάθεια** η.

Από το ελνστ. *προσπαθῶ* «νιώθω παράφορη αγάπη» και αυτό από τα *πρός* + *-παθῶ* (< *πάθος*).

προσπέλαση η: προσέγγιση τόπου ή ανθρώπου: *Ο μεγάλος όγκος χιονιού δεν επιτρέπει την ~ των μηχανημάτων στο καταφύγιο.* **προσπελάσιμος -η -ο** ≠ απροσπέλαστος.

Από το ελνστ. *προσπέλασις* < *προσπελάζω* (*πρός* + *πελάζω* «πλησιάζω, προσεγγίζω»).

προσπερνάω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ φθάνω κπ ή κτ και το(ν) ξεπερνάω: *Μην ~ την ιταλίκα στη στροφή, είναι επικίνδυνο!* ❷ (μτφ.) δεν ασχολούμαι, αγνοώ, δε δίνω σημασία σε κτ: *~ το ειρωνικό σου σχόλιο και μπαίνω στην ουσία του προβλήματος.* **προσπέραση** η & **προσπέρασμα** το: το να προσπερνά ένα όχημα άλλα: *Η ~ επιτρέπεται μόνο από τα αριστερά.*

προσποιοῦμαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) παρουσιάζω μια ψεύτικη εικόνα του εαυτού μου = υποκρίνομαι, παριστάνω: *~ τον άρρωστο, για να μην πάει σήμερα στο σχολείο. Είναι ειλικρινής μαζί μου ή ~ (ότι με αγαπά);* **προσποίηση** η: ❶ το να προσποιείται κπ. ❷ ΑΘΛ ενέργεια παίκτη που επιδιώκει να ξεγελάσει τον αντίπαλό του σχετικά με το τι πρόκειται να κάνει: *Με μια ωραία ~ ξέφυγε από τον αντίπαλο και έστειλε την μπάλα στα δίχτυα.* **προσποιοῦτός -ή -ό:** αυτός που δεν εκφράζεται αληθινά και αυθόρμητα, αλλά με προσποίηση = ψεύτικος, υποκριτικός: *Το ενδιαφέρον του για την εξέλιξη της υγείας σου ήταν ~.* **προσποιοῦτά** (επίρρ.).

προσταγή η: εντολή που δίνεται σε κπ με επιτακτικό τόνο = διαταγή. **προστάζω -ομαι:** (μτβ.) δίνω προσταγή = διατάζω: *Ο διοικητής πρόσταξε τους στρατιώτες να διαλυθούν ήσυχα.* **πρόσταγμα** το: ό,τι προστάζει κπ. **προστακτικός -ή -ό:** αυτός που δείχνει προσταγή: *Του ζήτησε με ~ ύφος να φύγει.* **προστακτικά** (επίρρ.). **προστακτική** η: ΓΛΩΣΣ έγκλιση του ρήματος που δηλώνει προσταγή, ευχή κτλ.

προστατεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ προφυλάσσω κπ ή κτ από κίνδυνο ή κτ δυσάρεστο: *Το έργο της αστυνομίας είναι να ~ τους πολίτες.* ❷ υποστηρίζω κπ δραστηριότητα: *~ τις τέχνες και τα γράμματα.* **προστασία** η: το να προστατεύει κανείς κπ ή κτ: *αντλητικό με μεγάλο δείκτη ~.* *Ζήτησε την ~ της αστυνομίας.* **προστάτης** ο, **-τρια** & **-ίδα** & **-ισσα** η: ❶ πρόσωπο που προστατεύει κπ ή κτ από πιθανό κίνδυνο: *Ο Ρομπέν των Δασών ήταν ο ~ των φτωχών και αδικημένων.* **Προστάτιδες δυνάμεις:** ΙΣΤ οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία, που έθεσαν υπό την προστασία τους το πρώτο ελληνικό κράτος το 1832. ❷ άγιος που προστατεύει κπ πόλη ή ομάδα ανθρώπων: *Ο Άγιος Ανδρέας είναι ο ~ της Πάτρας.* **προστατευτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που προσφέρει ή εκφράζει προστασία: *Για να μη σκονίζονται τα έπιπλα, αγοράσαμε ~ καλύμματα. ~ ύφος.* ❷ αυτός που έχει τη διάθεση, την τάση να προστατεύει: *Είχε πολύ ~ γονείς, γι' αυτό είναι ανασφαλής.* **προστατευτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *προστάτης* «που στέκεται μπροστά, πρόμαχος», < *προῦσταμαι*.

πρόστιμο
πρόσωπο

πρόστιμο το: χρηματική ποινή που επιβάλλεται για κπ παράπτωμα ή παράβαση: *Η αγορανομία έβαλε ~ στους εμπόρους που πουλούσαν τα προϊόντα σε πολύ υψηλές τιμές.*

πρόστιχος -η -ο: άνθρωπος ή πράξη που διακρίνεται από χυδαιότητα και ανηθικότητα.

πρόστιχα (επίρρ.). **προστιχιά** η: η ιδιότητα του πρόστιχου και (συνεκδ.) πρόστιχη ενέργεια ή συμπεριφορά: *Δεν ανέχομαι την ~ του. Ξεστόμισε ένα σωρό προστιχιές, χωρίς να σεβαστεί κανέναν μας.*

πρόσφατος -η -ο: αυτός που έχει γίνει το τελευταίο διάστημα, πριν από λίγο καιρό: ~ γεγονός/δήλωση/αναμνήσεις. **πρόσφατα & προσφάτως** (επίρρ.).

προσφέρω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω από ευγένεια σε κπ κτ ως δώρο: *Μου πρόσφερε ένα δαχτυλίδι τη μέρα των αρραβώνων μας. Να σας ~ ένα γλυκό; = κερνώ.* ❷ (μτφ.) δίνω κτ σημαντικό για το κοινωνικό σύνολο: ~ τόσα χρόνια τις υπηρεσίες της στο γηροκομείο. ❸ δίνω κτ ως αντάλλαγμα για να πετύχω κτ: *Του προσέφερε πολλά χρήματα για να τον δελεάσει.* ❹ παρέχω: *Το σημείο αυτό ~ ασφάλεια από τον αέρα.* ❺ διαθέτω κτ για πώληση σε καλή τιμή: *Το κατάστημα ~ τα είδη σπιτιού σε πολύ χαμηλές τιμές.* ❻ παθ. (μτβ.) προθυμοποιούμαι να κάνω κτ: *Προσφέρθηκε να μας πάει στο σπίτι, γιατί ήταν πολύ αργά.* ❼ παθ. (αμτβ. + για) είμαι κατάλληλος για κτ: *Η ερημική αυτή ακτή προσφέρεται για κολύμπι και ψάρεμα.* **προσφορά** η: το να προσφέρει κπ κτ και αυτό που προσφέρει: *Η ~ τροφίμων για τους σεισμοπαθείς ήταν μεγάλη. Σήμερα έχει προσφορές στα ηλεκτρικά είδη. Η Μίλαν έκανε καλύτερη ~ για την απόκτηση του Βραζιλιάνου ποδοσφαιριστή. Η ~ του Αϊνστάιν στην επιστήμη είναι τεράστια.* **πρόσφορος -η -ο:** αυτός που προσφέρεται (σημ. 7) για κτ = κατάλληλος: *Το κλίμα δεν είναι ~ για τέτοιες συζητήσεις. ~ έδαφος:* ευνοϊκές περιστάσεις: *Βρήκε ~ και πέρασε την άποψή του.*

προσφιλής -ής -ές: ❶ πολύ αγαπητός: *προσφιλή πρόσωπα.* ❷ κτ που μας προσφέρει ευχαρίστηση: *Η ~ του δραστηριότητα είναι το σκάκι.* ❸ σχ. *αγενής.*

Από το ΑΕ προσφιλής < πρόσ + -φιλής < φιλό «αγαπώ».

πρόσφυγας ο, η: αυτός που εξαναγκάζεται να φύγει από τον τόπο διαμονής ή την πατρίδα

του, κυρίως γιατί κινδυνεύει. **προσφυγικός -ή -ό. προσφυγιά** η: ❶ η κατάσταση του πρόσφυγα: *Χιλιάδες γυναικόπαιδα πήραν τον δρόμο της ~.* ❷ το σύνολο των προσφύγων που κατοικούν σε έναν τόπο: *Πώς να θρέψει μια μικρή χώρα τόσο ~;*

Από το πρόσφυξ -υγος < προσφεύγω.

προσφώνω -ούμαι: (μτβ.) ❶ απευθύνομαι σε κπ χρησιμοποιώντας το όνομα ή τον τίτλο του: *Απαιτεί να τον ~ «κύριε Καθηγητά».* ❷ χαιρετίζω με σύντομο λόγο την παρουσία κπ σε μια εκδήλωση: *Τον γνωστό επιστήμονα προσφώνησε ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου.* **προσφώνηση** η.

πρόσχημα το: ό,τι χρησιμοποιείται ως δικαιολογία = πρόσφαση: *Με το ~ ότι δεν είχε καλό φόρεμα απέφυγε να έλθει στον γάμο.* **προσχηματικός -ή -ό:** αυτός που είναι ή λειτουργεί ως πρόσχημα. **προσχηματικά** (επίρρ.).

προσχωρώ: (αμτβ.) εντάσσομαι σε ένα σύνολο αποδεχόμενος τις απόψεις του: *Προσχώρησε στο αντίπαλο κόμμα.* **προσχώρηση** η.

προσωπείο το: ❶ ομοίωμα προσώπου, που το χρησιμοποιούσαν οι ηθοποιοί στο αρχαίο ελληνικό θέατρο = προσωπίδα. ❷ (μτφ.) το ψεύτικο πρόσωπο που δείχνει κπ προς τα έξω = μάσκα: *Φορούσε το ~ του φιλολαϊκού ηγέτη, τώρα όμως αποκαλύφτηκε ο ανταρχικός χαρακτήρας του.*

προσωπικό το: σύνολο εργαζομένων σε υπηρεσία ή επιχείρηση: *Ο νέος διευθυντής μίλησε στο ~ της εταιρείας.*

προσωπικότητα η: ❶ το σύνολο των ιδιαίτερων ψυχοπνευματικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου: *Σκοπός του σχολείου είναι να διαμορφώσει ελεύθερες και δημοκρατικές ~.* ❷ διάσημο πρόσωπο με σημαντικό έργο και αξία: *Στο συνέδριο θα μιλήσουν σημαντικές ~ από τον χώρο της επιστήμης.* ❸ ιδιαίτερος, πρωτότυπος χαρακτήρας: *κτίριο με ~.*

πρόσωπο το: ❶ το μπροστινό τμήμα του κεφαλιού του ανθρώπου, από το μέτωπο έως το πηγούνι: *Παρά την ηλικία της, έχει νεανικό ~.* **με τον ιδρώτα του ~ μου:** με προσωπικό κόπο. **κατά ~:** απευθείας σε κπ: *Τον κοίταξα ~ και του είπα όλη την αλήθεια.* **χάθηκε /έξαφανίστηκε από το ~ της γης/από προσώπου γης:** για κπ που έχει εξαφανιστεί από παντού. ❷ το κάθε άτομο ως αυτόνομη προσωπικότητα: *Πρόκειται για πολύ σοβαρό ~.* ❸ το σύνολο

πρόστιμο
πρόστιχα → πρόστιχος
πρόστιχιά → πρόστιχος
πρόστιχος
πρόστιχος
πρόσφατα → πρόσφατος
πρόσφατος
προσφάτως → πρόσφατος
προσφέρω
προσφιλής
προσφορά → προσφέρω
πρόσφορος → προσφέρω
πρόσφυγας
πρόσφυγιά → πρόσφυγας
προσφυγικός → πρόσφυγας
προσφώνηση → προσφώνω
προσφώνω
πρόσχημα
προσχηματικά → πρόσχημα
προσχηματικός → πρόσχημα
προσχώρηση → προσχωρώ
προσχωρώ
προσωπείο
προσωπικά → πρόσωπο
προσωπικό
προσωπικός → πρόσωπο
προσωπικότητα
προσωπικώς → πρόσωπο
πρόσωπο

προσωποποίηση
πρότυπο

προσωποποίηση
προσωποποιώ → προσωπο-
ποίηση
προσωρινά → προσωρινός
προσωρινός
προτάθηναι → προτείνω
πρόταση¹
πρόταση² → προτείνω
προτασιακός → πρόταση¹
προτείνω
προτελευταίος → προ-
προτεραιότητα
πρότερος
προτίθεται
προτίμηση → προτιμώ
προτιμητέος → προτιμώ
προτιμότερος → προτιμώ
προτιμώ
προτού
προτρεπτικά → προτρέπω
προτρεπτικός → προτρέπω
προτρέπω
προτρέχω
προτροπή → προτρέπω
πρότυπο
πρότυπος → πρότυπο
προϋπάρχω → προ-
προϋπηρεσία → προ-

των χαρακτηριστικών ανθρώπου, πράγμα-
τος, χώρου κτλ.: *Με την πράξη του αυτή έδει-
ξε το πραγματικό του ~.* = χαρακτήρας. Ζη-
τάμε να ζήσουμε σε μια κοινωνία με ανθρω-
πινο ~. ❹ ΓΛΩΣΣ τύπος αντωνυμίας ή ρήματος,
που δηλώνει τον ομιλητή (πρώτο ~), τον
ακροατή (δεύτερο ~) και αυτό(ν) για το(ν)
οποίο γίνεται λόγος (τρίτο ~). **προσωπικός -ή
-ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με ή ανήκει σε ένα
πρόσωπο = ατομικός: *Θα σας στείλω ~ πρό-
σκληση για τον χορό της τάξης μας.* ❷ ΓΛΩΣΣ
αυτός που δηλώνει γραμματικό πρόσωπο: ~
αντωνυμία: αυτή που φανερώνει τα τρία πρό-
σωπα του λόγου. ~ **ρήμα:** αυτό που παίρνει
ως υποκείμενο πρόσωπο ή πράγμα ≠ απρό-
σωπο. **προσωπικά & -ώς** (επίρρ.): ~, *είμαι
αντίθετος σε αυτό.* **προσωπικά τα:** ❶ η ιδιω-
τική ζωή κτ: *Γιατί ασχολείται συνεχώς με τα
~ μου;* ❷ οι διαφορές μεταξύ δύο ατόμων:
Μήπως έχετε ~ και γι' αυτό σε πολεμάει;

προσωποποίηση η: ❶ σχήμα λόγου με το οποίο
δίνουμε ανθρώπινες ιδιότητες σε έμψυχα,
άψυχα ή αφηρημένες έννοιες, όπως π.χ. στο
δημοτικό τραγούδι: «*Πουλάρια είν' και κε-
λαηδούν, πουλάκια είν' και λένε.*» ❷ ενσάρ-
κωση, σε κτ άνθρωπο, της ιδιότητας που δη-
λώνει ένα αφηρημένο ουσιαστικό, και (συ-
νεκδ.) ο άνθρωπος αυτός: *Μην τον πιστεύεις,
αυτός είναι η ~ της ψευτιάς* (ψεύτης). **προ-
σωποποιώ -ούμαι.**

προσωρινός -ή -ό: αυτός που διαρκεί ή ισχύει
για μικρό διάστημα = πρόσκαιρος, παροδι-
κός, εφήμερος ≠ μόνιμος, οριστικός: *Βρήκε
μα ~ δουλειά. Η ταλαιπωρία είναι ~, το έργο
όμως θα είναι μόνιμο.* **προσωρινά** (επίρρ.).

πρόταση¹ η: ΓΛΩΣΣ τμήμα λόγου με πυρήνα ένα
ρήμα: *κύρια / δευτερεύουσα ~.* **προτασιακός
-ή -ό.**

προτείνω -ομαι • παθ. αόρ. **προτάθηναι:** (μτβ.) ❶
παρουσιάζω μια γνώμη ως λύση σε ένα θέμα,
για να κριθεί αν θα γίνει δεκτή ή όχι = [επίσ.]
εισηγούμαι: *Πρότεινε στον μαθητή της να
συμμετάσχει στον διαγωνισμό της Μαθηματι-
κής Εταιρείας.* ❷ υποδεικνύω κτ που τον θε-
ωρώ κατάλληλο: *Η κριτική επιτροπή θα ~
τρεις υποψήφιους για τη συνέχεια του διαγω-
νισμού.* **πρόταση² η:** το να προτείνει κανείς
κτ ή κτ και αυτό που προτείνει. *σχ. τείνω.*

προτεραιότητα η: ❶ το να προηγείται κτ ή κτ
στη σειρά ή στον χρόνο: *Εμείς έχουμε ~ στον
δρόμο αυτό, γιατί ερχόμαστε από δεξιά.* ❷
συνήθ. πληθ. οτιδήποτε κρίνεται σημαντικό ή

επείγον: *Η αλλαγή του εκλογικού νόμου δεν
είναι στις προτεραιότητες της κυβέρνησης.*

πρότερος -η -ο: αυτός που είναι, γίνεται, υπάρ-
χει κτλ. πριν από κτ ή κτ = προηγούμενος:
*Τον φέροθηναι με επιείκεια λόγω ~ έντιμου
βίου.* **εκ των προτέρων:** από πριν ≠ εκ των
υστέρων: *Σας ευχαριστώ ~ για ό,τι θα κάνε-
τε για μας.*

προτίθεται: (μτβ.) έχω σκοπό, είμαι διαθετι-
μένος να κάνω κτ = σκοπεύω: *Αν δε διαβά-
σεις και μόνος σου, εγώ δεν ~ να σε βοηθή-
σω!* **πρόθεση² η:** το να προτίθεται κτ να κά-
νει κτ και αυτό που προτίθεται να κάνει: *Δεν
είχα την ~ να σας κατηγορήσω. Πρόσεξε τον,
γιατί έχει έρθει με κακές προθέσεις.*

προτιμώ & -άω -ιέμαι & -όμαι: (μτβ.) θεωρώ
κτ ή κτ καλύτερο ή πιο κατάλληλο από κτ ή
κτ άλλο: ~ για συνεργάτη κάποιον που να έχει
σπουδάσει πληροφορική. **προτίμηση η. προ-
τιμητέος -α -ο. προτιμότερος -η -ο:** αυτός τον
οποίο προτιμούμε: *Αυτό το σπίτι είναι ~ από
το άλλο.*

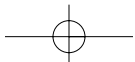
Από το ΑΕ πρότιμος «πιο τιμημένος» (από τα προ + τιμή).

προτού (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει
γεγονός το οποίο ακολουθεί κτ άλλο = πριν
≠ αφού: ~ αποφασίσεις, να το σκεφτείς καλά.

προτρέπω -ομαι: (μτβ.) ωθώ κτ να κάνει κτ =
παρακινώ, παροτρύνω ≠ αποτρέπω: *Σε ~ να
συνεχίσεις με τον ίδιο ζήλο το έργο σου.* **προ-
τροπή η:** το να προτρέπει κανείς κτ και (συ-
νεκδ.) τα λόγια που χρησιμοποιεί για τον
σκοπό αυτό: *Με την ~ του καθηγητή μου
γράφτηκα σε θεατρική ομάδα.* = παρακίνηση.
προτρεπτικός -ή -ό ≠ αποτρεπτικός. **προτρε-
πτικά** (επίρρ.).

προτρέχω: (αμτβ.) βιάζομαι να πω ή να κάνω
κτ: *Γιατί ~ και απορρίπτεις κάτι που δε γνω-
ρίζεις;*

πρότυπο το: ❶ α. υπόδειγμα για τη δημιουργία
και άλλων αντικειμένων σύμφωνα με αυτό:
αρχιτεκτονική κατά το γερμανικό ~. β. σύνο-
λο αρχών και οδηγιών το οποίο ορίζει τις
απαραίτητες ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά
που πρέπει να έχει κτ: *πιστοποιητικό δια-
σφάλισης ποιότητας κατά το ~ ISO 9002.* ❷
(μτφ.) κτ ή κτ που αξίζει ή θέλει να μιμηθεί
κανείς: *Αυτός ο καθηγητής υπήρξε ~ για τους
μαθητές του. Πολλοί νέοι μιμούνται ξένα ~
ψυχαγωγίας.* **πρότυπος -η -ο:** αυτός που έχει

προϋπόθεση
προχωρώ

δημιουργηθεί ή οργανωθεί με σύγχρονο και καινοτόμο τρόπο και μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο: Πήγε σε ~ σχολείο. ~ μονάδα παραγωγής γάλακτος.

Προσοχή: δεν πρέπει να μπερδεύουμε το πρότυπο (υπόδειγμα, π.χ. Ποια ήταν τα πρότυπά σου στην παιδική σου ηλικία;) με το πρωτότυπο (αυθεντικό δημιούργημα, π.χ. Η μετάφραση έγινε από το γερμανικό πρωτότυπο).

προϋπόθεση η: αναγκαίος και απαραίτητος όρος για να γίνει κτ: Βασική ~ για τη συνεργασία των δύο εταιρειών είναι η ειλικρίνεια και η εντιμότητα. **προϋποθέτω προϋποτίθεμαι:** (μτβ.) έχω κτ ως προϋπόθεση: Η επιτυχία στις εξετάσεις ~ μεθοδικό διάβασμα. ❧ σχ. **θέτω.**

προϋπολογισμός ο: ❶ υπολογισμός των εσόδων και εξόδων που προβλέπεται ότι θα έχει σε ορισμένο χρονικό διάστημα ένας ιδιώτης, δημόσιος οργανισμός, επιχείρηση κτλ., και (συνεκδ.) το έγγραφο που τα αναγράφει: Κατάτέθηκε στη Βουλή ο ~ του προσεχούς έτους. ❷ υπολογισμός του κόστους εκτέλεσης ενός έργου και (συνεκδ.) το σχετικό έγγραφο: Ο ~ της επέκτασης του εθνικού οδικού δικτύου ανέρχεται σε πολλά εκατομμύρια. **προϋπολογίζω -ομαι** (μτβ.).

προφανής -ής -ές: αυτός που φαίνεται καθαρά = ολοφάνερος: Είναι προφανές ότι μας κοροϊδεύει όλους. ❧ σχ. **αγενής. προφανώς** (επίρρ.): ~ δεν έμαθε ότι άλλαξε ο νόμος, γι' αυτό δε σας έδωσε τη βεβαίωση.

Από το ΑΕ προφανής < πρό + φαίνο -ομαι.

προφασίζομαι: (μτβ.) προβάλλω ψεύτικη δικαιολογία: Προφασίστηκε ότι έχει δουλειά και δεν ήρθε. **πρόφαση η** = πρόσχημα.

προφέρω -ομαι: (μτβ.) ❶ εκφέρω φθόγγους μιας γλώσσας: Δεν ~ καθαρά το «σ». ❷ λέω: Δεν τολμώ να ~ τις βρισιές που άκουσα. **προφορά η:** ο τρόπος που προφέρεται κτ: Έχει καλή ~ στα αγγλικά. **προφορικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται με την ομιλία ≠ γραπτός, έγγραφος: ~ δήλωση. **προφορικά & -ώς** (επίρρ.).

προφήτης ο: ❶ ΘΡΗΣΚ πρόσωπο που μεταφέρει στους ανθρώπους τη θέληση του θεού: οι ~ της Παλαιάς Διαθήκης. ❷ άνθρωπος που μπορεί να προβλέπει το μέλλον: Το είχες προβλέψει ότι θα χρεοκοπήσει, ούτε ~ να ήσουν! **προφητεία η. προφητικός -ή -ό. προφητικά** (επίρρ.).

Από το πρό + -φήτης (από το ΑΕ ρ. φημί «λέω»).

προφίλ το • άκλ.: ❶ η πλάγια όψη του προσώπου. ❷ (μτφ.) σύνολο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που χαρακτηρίζουν κπ ή κτ = φυσιογνωμία: Ο πολιτικός αυτός έχει ευρωπαϊκό ~.

προφταίνω: (μτβ.) = προλαβαίνω ❶ φτάνω κάπου έγκαιρα: Καθυστέρησα και δεν πρόφτασα το τελευταίο τρένο. ❷ κάνω κτ έγκαιρα: Δεν πρόφτασε να κάνει τη διαθήκη του. ❸ έχω τον απαραίτητο χρόνο για να κάνω κτ: Μόλις ~ να πάρω ένα δώρο για τα παιδιά μου! ❹ [οικ.] ανακοινώνω κτ που μόλις έμαθα σε κτ: Αλήθεια, ποιος σου πρόφτασε τα νέα;

προφυλακίζω -ομαι: (μτβ.) φυλακίζω κπ για το διάστημα πριν από τη δίκη του: Προφυλακίστηκε, γιατί θεωρήθηκε ιδιαίτερα επικίνδυνος. **προφυλάκιση η. προφυλακιστέος -α -ο.**

προφυλάω & -γω -ομαι & προφυλάσσω -ομαι: (μτβ.) προστατεύω κπ ή κτ από κίνδυνο ή κακό: Ντύσε τον μικρό ζεστά, για να τον προφυλάξεις από το κρύο. **προφύλαξη η. προφυλακτικός -ή -ό:** αυτός που προφυλάσσει από κτ. **προφυλακτικό το:** ελαστικό κάλυμμα του πέους, που χρησιμοποιείται κατά τη σεξουαλική πράξη για την αποφυγή της σύλληψης και της μετάδοσης ασθενειών.

πρόχειρος -η -ο: ❶ αυτός που γίνεται βιαστικά, χωρίς φροντίδα: Η εργασία που έκανες είναι πολύ ~. Με ~ φράγματα προσπάθησαν να εμποδίσουν το νερό να μπει στα σπίτια τους. ❷ αυτός που μπορεί να γίνει εύκολα ή που δεν έχει καμιά επισιμότητα: ~ γεύμα/ρουίχα. **πρόχειρα** (επίρρ.). **προχειρότητα η:** η ιδιότητα του πρόχειρου, καθώς και αυτό που γίνεται πρόχειρα: Η ~ χαρακτηρίζει την παράσταση που είδαμε. Δε μου αρέσουν οι ~, να ξαναγράψεις την εργασία!

προχωρώ & -άω • μππ. προχωρημένος: (αμτβ.) ❶ κινούμαι προς τα εμπρός: Ο αστυνομικός προχώρησε προς το αυτοκίνητο του ληστή. ❷ (μτφ.) κάνω την επόμενη από μια σειρά ενεργειών: Μετά τον χαιρετισμό, ο Διευθυντής προχώρησε στην απονομή των ελαίων. ❸ (μτφ.) εξελίσσομαι, προοδεύω: Η κατασκευή της γέφυρας ~ με γρήγορο ρυθμό. ❹ (μτφ.) εξαπλώνομαι, παίρνω διαστάσεις: Προχώρησε πολύ η διαφθορά στο Δημόσιο. ❺ **μππ. α.** (για χρόνο) αυτός που έχει κυλήσει, περάσει: Είναι προχωρημένη η ώρα και φοβάμαι να γυρίσω σπίτι. **β.** αυτός που είναι πολύ προ-

προϋπόθεση
προϋποθέτω → προϋπόθεση
προϋπολογίζω →
προϋπολογισμός
προϋπολογισμός → προ-
προϋπολογισμός
προϋποτίθεμαι →
προϋπόθεση
προφανής
προφανώς → προφανής
πρόφαση → προφασίζομαι
προφασίζομαι
προφέρω
προφητεία → προφήτης
προφήτης
προφητικά → προφήτης
προφητικός → προφήτης
προφίλ
προφορά → προφέρω
προφορικά → προφέρω
προφορικός → προφέρω
προφορικά → προφέρω
προφταίνω → προφταίνω
προφυλάω → προφυλάω
προφυλακίζω
προφυλάκιση →
προφυλακίζω
προφυλακιστέος →
προφυλακίζω
προφυλακτικό → προφυλάω
προφυλακτικός → προφυλάω
προφύλαξη → προφυλάω
πρόφυλασσω → προφυλάω
πρόχειρα → πρόχειρος
πρόχειρος
προχειρότητα → πρόχειρος
προχθές → προ-
προχτές → προ-
προχωρώ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

προωθώ
πρωταρχικός

- προώθηση → προωθώ
- προωθητικά → προωθώ
- προωθητικός → προωθώ
- προωθώ
- πρόωρα → πρόωρος
- πρόωρος
- πρύμνη → πρύμνη
- πρύμνη
- πρυτανεία → πρύτανης
- πρύτανης
- πρυτανικός → πρύτανης
- πρώην
- πρωθ- → πρωτο-
- πρωθειρέας → πρωτο-
- πρωθυπουργία → πρωθυ-
- πουργός
- πρωθυπουργικός → πρωθυ-
- πουργός
- πρωθυπουργός
- πρωθυστερο → πρωθυστερος
- πρωθυστερος
- πρωί
- πρώιμος
- πρωινιάτικα → πρωί
- πρωινιάτικος → πρωί
- πρωινός → πρωί
- πρωινού → πρωί
- πρωτ- → πρωτο-
- πρωταγωνιστής
- πρωταγωνιστικός → πρωταγωνιστής
- πρωταγωνιστής
- πρωταγωνίστρια → πρωταγωνιστής
- πρωταγωνιστώ → πρωταγωνιστής
- πρωτάθλημα
- πρωτάθλητής
- πρωτάθλημα
- πρωταθλητισμός → πρωτάθλημα
- πρωταθλήτρια → πρωτάθλημα
- πρωταίτιος
- πρωταρχικά → πρωταρχικός
- πρωταρχικός

τοποριακός = προωθημένος: Έχει προχωρημένες ιδέες για τις σχέσεις των δύο φύλων.

Από το ΑΕ ρ. προχωρῶ, και αυτό από τα πρό + χωρῶ (< χῶρος).

προωθώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ συμβάλλω ώστε να μετακινηθεί κτ προς συγκεκριμένη κατεύθυνση: Προώθησε την επιστολή και στους συνεργάτες σου. ❷ (μτφ.) υποστηρίζω, βοηθώ κπ να εξελιχθεί: Κατηγορείται ότι ~ συγγενικά του πρόσωπα σε σημαντικές θέσεις. ❸ (μτφ.) συντελώ στη διάδοση άποψης, ιδέας: Με τις διπλωματικές του πρωτοβουλίες προώθησε τη συνεργασία Ελλάδας-Τουρκίας. ❹ μπλ. αυτός που είναι πρωτοποριακός = προχωρημένος: Έχει πολύ προωθημένες απόψεις για την τέχνη. **προώθηση η. προωθητικός -ή -ό:** αυτός που προωθεί κπ ή κτ. **προωθητικά** (επίρρ.).

πρόωρος -η ο: αυτός που γίνεται πριν από την κανονική του ώρα: Είναι ~ να αποφασίσουμε από τώρα για την εκδρομή που θα γίνει μετά από τρεις μήνες. **πρόωρα** (επίρρ.): Το παιδί γεννήθηκε ~.

Από το ελνστ. πρόωρος και αυτό από τα πρό + ὠρα.

πρύμνη & [οικ.] πρύμνη η: το πίσω μέρος ενός πλοίου ≠ πλώρη.

πρύτανης ο, η • γεν. & [επίσ.] πρυτάνεως, πληθ. πρυτάνεις, πρυτάνεων: ❶ καθηγητής Πανεπιστημίου που εκλέγεται για συγκεκριμένη θητεία ως υπεύθυνος διοίκησης του ιδρύματος. ❷ ΙΣΤ στην αρχαία Αθήνα, καθέννας από τους πενήντα βουλευτές της φυλής που προέδρευε για 1/10 του έτους. **πρυτανεία η:** το αξίωμα του πρύτανη και (συνεκδ.) το χρονικό διάστημα της θητείας του, οι σχετικές υπηρεσίες και το κτίριο όπου στεγάζεται: Είμαι υποψήφιος για την ~. Το κτίριο χτίστηκε επί πρυτανείας του. **πρυτανικός -ή -ό.**

πρώην (επίθ.) • άκλ.: αυτός που είχε κπ ιδιότητα στο παρελθόν: Ο ~ πρεσβευτής της Ελλάδας στην Ιαπωνία. **σχ. τέως.**

πρωθυπουργός ο, η: ο πρόεδρος της κυβέρνησης και του υπουργικού συμβουλίου: ο ~ της Ελλάδας. **πρωθυπουργία η:** το αξίωμα του πρωθυπουργού και το χρονικό διάστημα της θητείας του. **πρωθυπουργικός -ή -ό.**

πρωθυστερος -η -ο: αυτός που προηγείται, ενώ έπρεπε να ακολουθεί. **πρωθυστερο το:** σχήμα

λόγου, κατά το οποίο αναφέρεται πρώτα μια πράξη ή μια έννοια που, λογικά, θα έπρεπε να ακολουθεί, π.χ. «Χτενίστηκε, ελούστηκε και στο σεργιάνι βγήκε». (αντί: Ελούστηκε, χτενίστηκε.)

πρωί το • γεν. πρωινού, πληθ. πρωινά, πρωινών: το χρονικό διάστημα της ημέρας από την ανατολή του ήλιου μέχρι το μεσημέρι: Κοιμόμουν όλο το ~. **πρωί:** (επίρρ.) νωρίς το πρωί: Θα κοιμηθώ νωρίς, γιατί θα ξυπνήσω ~. **πρωινός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το πρωί: ~ ξύπνημα. Θα πάρω το ~ λεωφορείο. **πρωινιάτικος -η -ο:** [προφ.] αυτός που συμβαίνει πολύ πρωί, σε ακατάλληλη ώρα. **πρωινιάτικα** (επίρρ.).

πρώιμος -η -ο: ❶ (για καρπό) αυτός που ωριμάζει νωρίτερα από το κανονικό ≠ όψιμος: Τα ροδάκινα αυτά είναι ~. ❷ (μτφ.) αυτός που συμβαίνει νωρίτερα από το συνηθισμένο, το κανονικό = πρόωρος: Είναι ~ να μιλάμε για ειρήνη μεταξύ των δύο χωρών.

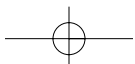
πρωταγωνιστής ο, -ίστρια η: ❶ ηθοποιός που παίζει τον πρώτο ρόλο σε κπ έργο. ❷ (μτφ.) αυτός που παίζει τον κύριο ρόλο σε μια υπόθεση: Ήταν ο ~ στον αγώνα κατά του AIDS. **πρωταγωνιστώ** (αμτβ.). **πρωταγωνιστικός -ή -ό.**

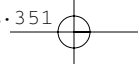
πρωτάθλημα το: ΑΘΛ ❶ σειρά αθλητικών αγώνων ανάμεσα σε ομάδες ή αθλητές για την ανάδειξη του πρώτου νικητή: Αρχίζει αύριο το Πανερωπαϊκό ~ πόλο. ❷ η νίκη στους παραπάνω αγώνες: Ποιος πήρε φέτος το ~ στο ποδόσφαιρο; **πρωταθλητής ο, -ήτρια η:** ❶ αθλητής ή ομάδα που κέρδισε σε πρωτάθλημα. ❷ [ειρων.] (μτφ.) αυτός που θεωρείται κορυφαίος σε κτ: Οι Έλληνες είναι ~ στην κατανάλωση τσιγάρων και ποτών. **πρωταθλητισμός ο:** ενασχόληση με τον αθλητισμό με στόχο υψηλές επιδόσεις.

πρωταίτιος ο: αυτός που έχει την κύρια ευθύνη για αρνητική ενέργεια, κατάσταση ή γεγονός: Οι οπαδοί της φιλοξενούμενης ομάδας ήταν οι πρωταίτιοι των επεισοδίων.

Από το ελνστ. πρωταίτιος < πρωτ(ο)- + αίτιος.

πρωταρχικός -ή -ό: ❶ πρώτος, αρχικός: Ο ~ πυρήνας της οργάνωσης συγκροτήθηκε στη Γαλλία. ❷ κύριος, βασικός: ~ στόχος της κυβέρνησης είναι η μείωση της ανεργίας. **πρωταρχικά** (επίρρ.): κυρίως, πρωτίστως: Με ενδιαφέρει ~ η καλή συνεργασία.

πρωτεύω: (αμτβ. + σε) παίρνω την πρώτη θέση (σε αγώνα, διαγωνισμό κτλ.): *Η κόρη μας πρωτεύει στους πανελλήνιους αγώνες κολύμβησης. πρωτεύων -ουσα -ον:* αυτός που έχει τη μεγαλύτερη σημασία, ο πιο βασικός, σημαντικός: *Η γεωργία κατέχει ~ θέση στην ελληνική οικονομία. πρωτεύουσα η:* ❶ πόλη στην οποία έχουν την έδρα τους οι διοικητικές αρχές περιφέρειας (νομού, επαρχίας κτλ.) ή η κυβέρνηση ενός κράτους: ~ της Ελλάδας είναι η Αθήνα. ❷ (μτφ.) πόλη όπου αναπτύσσονται οι σπουδαιότερες δραστηριότητες σ' έναν τομέα: *Το Παρίσι είναι η ~ της μόδας. πρωτείο το:* συνήθ. πληθ. το να κατέχει κπ την πρώτη θέση σε έναν τομέα: *Η Ελλάδα έχει τα ~ στην εμπορική ναυτιλία.*

πρωτίστος -η -ο: αυτός που κρίνεται ως ο πιο σημαντικός: ~ καθήκον της Πολιτείας είναι η παροχή περίθαλψης στους πολίτες. **πρωτίστα & πρωτίστος** (επίρρ.).

πρωτο- πρωτό- πρωτ- & πρωθ-: α' συνθ. που δηλώνει ❶ ότι αυτό που εκφράζει το β' συνθ. συμβαίνει για πρώτη φορά: *πρωτοβλέπω, πρωτοβρόχια, πρωτόπλαστοι.* ❷ ότι κπ ή κτ βρίσκεται πρώτο(ς) σε μια σειρά ή ιεραρχία: *πρωθυπουργός, πρωθιερέας, πρωτοβάθμιος, πρωτοετής.* ❸ ιστ την πρώτη φάση ιστορικής περιόδου ≠ υστερο-: *πρωτοκυκλαδικός.*

πρωτοβουλία η: ❶ το να προτείνει, να οργανώνει κπ κτ με προσωπική προσπάθεια και βούληση: *Η χώρα μας θα αναλάβει ~ για τη μείωση των πυρηνικών όπλων.* ❷ ικανότητα ατόμου να παίρνει αποφάσεις, να τολμά και να αυτενεργεί: *Οι άνθρωποι με ~ προοδεύουν πάντα.*

πρωτόγονος -η -ο: ❶ αυτός που αναφέρεται σε ή χαρακτηρίζει ένα πολύ πρώιμο στάδιο ανάπτυξης: ~ άνθρωπος/έθιμα/τέχνη/φυλή. ❷ αυτός που παρουσιάζει καθυστέρηση σε σχέση με τις εξελίξεις: *Καλλιεργούσαν τη γη με ~ μεθόδους.* ❸ (για πρόσ., συμπεριφορά κτλ.) αυτός που είναι υπερβολικά απλός και άξεστος: *Είναι άτομο με ~ αντιλήψεις για τις σχέσεις των δύο φύλων. πρωτόγονα* (επίρρ.).

πρωτόκολλο το: ❶ α. βιβλίο δημόσιας υπηρεσίας όπου σημειώνονται με ημερομηνία και αύξοντα αριθμό όλα τα έγγραφα της αλληλογραφίας της υπηρεσίας. β. τομέας δημόσιας υπηρεσίας όπου τηρείται αυτό το βιβλίο: *Πρέπει να περάσετε από το ~ πρώτα.* ❷ επίσημο έγγραφο που πιστοποιεί κπ πράξη: ~ παραλαβής. ❸ επίσημο έγγραφο που περιέχει όρους συμφωνίας, συνήθως μεταξύ κρατών ή

οργανισμών: *Υπέγραψαν ~ που προβλέπει την επιβολή μέτρων κατά της ρύπανσης της Μεσογείου.* ❹ σύνολο κανόνων εθιμοτυπίας που ισχύουν συνήθως ανάμεσα στους διπλωμάτες στις μεταξύ τους επαφές: *Σύμφωνα με το ~, επικεφαλής της αντιπροσωπείας θα είναι ο προεδρεύων του Συμβουλίου. πρωτοκολλώ -ούμαι:* (μτβ.) καταχωρίζω έγγραφο στο πρωτόκολλο. **πρωτοκόλληση η.**

πρωτοπόρος -α & [επίσ.] -ος -ο: ❶ αυτός που επιχειρεί τη χρήση νέων ιδεών και μεθόδων, που έχουν ως αποτέλεσμα την εξέλιξη κπ τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας = καινοτόμος: *Η εταιρεία μας είναι ~, γιατί έφερε πρώτη αυτή την τεχνική στην Ελλάδα.* ❷ αυτός που βρίσκεται στην πρώτη θέση σε σειρά κατάταξης λόγω των επιτυχιών του: *Οι τρεις ~ ομάδες θα δώσουν σκληρή μάχη για την απόκτηση του κυπέλλου. πρωτοπόρος ο, η. πρωτοπορία η: ❶ η ιδιότητα του πρωτοπόρου: *Το φροντιστήριό μας έχει την ~ στη διδασκαλία ενηλίκων.* ❷ το σύνολο των πρωτοπόρων προσώπων, ιδεών κτλ. σε δεδομένη στιγμή: *Ο καλλιτέχνης ανήκε στην ~ της ηλεκτρονικής μουσικής τη δεκαετία του '80.* σχ. **αεροπόρος, πρωτοποριακός -ή -ό:** αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του πρωτοπόρου: ~ αντιλήψεις. **πρωτοποριακά** (επίρρ.). **πρωτοπορώ** (αμτβ.).*

πρωτοστατώ: (αμτβ. + σε) έχω κεντρικό ρόλο σε ομαδική προσπάθεια: *Η πόλη πρωτοστάτησε στην επανάσταση. πρωτοστάτης ο.*

Από τις ΑΕ λ. *πρῶτος* + *ἴσταμαι* «βρίσκομαι, στέκομαι». Με το β' συνθ. -στάτης σχηματίζονται αρχαιές σύνθετες λ., όπως *πρωστάτης, παραστάτης* κ.ά.

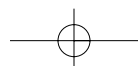
πρωτότοκος -η -ο: αυτός που γεννήθηκε πρώτος σε σχέση με τα αδέρφια του: *Ως ~ ανέλαβε τις ευθύνες της οικογένειας μετά τον θάνατο του πατέρα του. πρωτότοκος ο, -η η.*

Από τις ΑΕ λ. *πρῶτος* και *τόκος* «γέννα» (από το ρ. *τίκτω* «γεννώ»).

πρωτότυπος -η -ο: ❶ αυτός που δε βασίζεται σε κπ άλλον, που έχει στοιχεία τα οποία δεν επαναλαμβάνουν προηγούμενα πρότυπα: *Είναι ένα ιδιαίτερα ~ έργο, που δύσκολα θα ξεπεραστεί.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που δημιουργεί με δικό του τρόπο, χωρίς να επηρεάζεται από άλλους: *Ο ποιητής ξεφεύγει από*

πρωτείο → πρωτεύω
πρωτεύουσα → πρωτεύω
πρωτεύω
πρωτεύων → πρωτεύω
πρωτίστα → πρωτίστος
πρωτίστος
πρωτίστος → πρωτίστος
πρωτο-
πρωτό- → πρωτο-
πρωτοβάθμιος → πρωτο-
πρωτοβλέπω → πρωτο-
πρωτοβουλία
πρωτοβρόχια → πρωτο-
πρωτόγονα → πρωτόγονος
πρωτόγονος
πρωτοετής → πρωτο-
πρωτοκόλληση →
πρωτόκολλο
πρωτόκολλο
πρωτοκολλώ → πρωτόκολλο
πρωτοκυκλαδικός → πρωτο-
πρωτόπλαστοι → πρωτο-
πρωτοπορία → πρωτοπόρος
πρωτοποριακά →
πρωτοπόρος
πρωτοποριακός →
πρωτοπόρος
πρωτοπόρος
πρωτοπορώ → πρωτοπόρος
πρωτοστάτης →
πρωτοστατώ
πρωτοστατώ
πρωτότοκη → πρωτότοκος
πρωτότοκος
πρωτότυπα → πρωτότυπος
πρωτοτυπία → πρωτότυπος
πρωτότυπο → πρωτότυπος
πρωτότυπος
πρωτοτυπώ → πρωτότυπος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πρωτοφανής
πυθμένας

- πρωτοφανής
- πρωτοφανώς → πρωτοφανής
- πτερύγιο
- πτερωτός → φτερό
- πτηνό
- πτήση
- πτητικός → πτήση
- πτώ
- πτυσσόμενος → πτυχή
- πτυχή
- πτυχιακός → πτυχίο
- πτυχίο
- πτυχιούχος → πτυχίο
- πτώμα
- πτώση → πέφτω
- πτωτικά → πέφτω
- πτωτικός → πέφτω
- πτώχευση → πτωχεύω
- πτωχεύω
- πυγμαχία
- πυγμαχικός → πυγμαχία
- πυγμαχός → πυγμαχία
- πυγμαχώ → πυγμαχία
- πυγμή
- πυθμένας

τις συνηθισμένες περιγραφές και γίνεται ~ και **τολμηρός**. **πρωτότυπα** (επίρρ.), **πρωτότυπο** το: ❶ κείμενο ή καλλιτεχνικό έργο με βάση το οποίο έγιναν άλλα όμοια ή παρόμοια ≠ αντίγραφο: *Οι επιστήμονες δεν είναι σίγουροι αν αυτό είναι το ~ ή απλώς ένα ακριβές αντίγραφο του πίνακα.* ❷ κείμενο στη γλώσσα που γράφτηκε για πρώτη φορά ≠ μετάφραση: *μετάφραση στα αγγλικά από το ελληνικό ~.* **πρωτοτυπία** η: η ιδιότητα του πρωτότυπου και (συνεχδ.) κτ πρωτότυπο: *Μία ~ του φετινού πρωταθλήματος ήταν το νέο σύστημα ελέγχου εισιτηρίων.* **πρωτοτυπό:** (αμτβ.) ενεργώ με πρωτότυπο τρόπο. **σχ. πρότυπο.**

πρωτοφανής -ής -ές: ❶ αυτός που δεν έχει συμβεί ποτέ ξανά: *Το έγκλημα είναι ~ στα αστυνομικά χρονικά.* ❷ αυτός που δεν έχει ποτέ άλλοτε εκδηλωθεί σε ανάλογο βαθμό: *Σημειώθηκε ~ αποτυχία στις πανελλήνιες εξετάσεις.* **σχ. αγενής, πρωτοφανώς** (επίρρ.).

πτέρυγα η: ❶ τμήμα κτιρίου, που συνήθως συνδέεται με το κεντρικό και έχει ορισμένη χρήση: *Το μουσείο διαθέτει ειδική ~ για τις εκθέσεις.* ❷ τμήμα των εδράνων του κοινοβουλίου όπου κάθονται οι βουλευτές συγκεκριμένης παράταξης, και (κατ' επέκτ.) ομάδα ατόμων με συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις: *η συντηρητική ~ του κόμματος.* ❸ τμήμα συνόλου που βρίσκεται δεξιά ή αριστερά από το κεντρικό: *η δεξιά ~ του στρατεύματος.*

Από την ΑΕ λ. **πτέριξ** «φτερούγα».

πτερύγιο το: ❶ λεπτό επίπεδο όργανο κολύμβησης υδροβίων ζώων, κυρίως ψαριών, το οποίο προεξέχει συνήθως από την πλάτη: *Η φώκαινα μοιάζει με δελφίνι, αλλά έχει πιο κοντό και τριγωνικό ραχιαίο ~.* ❷ τμήμα μηχανισμού ή σημείο του σώματος που μοιάζει με πτερύγιο: *~ αεροπλάνου/αυτιού.*

πτηνό το: [επίσ.] πουλί: *Ο γύπας είναι αρπακτικό ~.*

πτήση η: ❶ προγραμματισμένο ταξίδι σκάφους στον αέρα ή στο διάστημα: *Το αεροπλάνο εκτελούσε την ~ Λονδίνο-Αθήνα.* ❷ κίνηση πτηνού ή σκάφους στον αέρα (ή στο διάστημα) = [προφ.] πέταγμα: *Παρατηρούσε τη χαμηλή ~ του γλάρου πάνω από τα γαλάζια νερά.* **πτητικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με ή είναι κατάλληλος για πτήση: *Πριν από την απογείωση, έγινε ο απαραίτητος ~ έλεγχος.* ❷

ΧΗΜ αυτός που γρήγορα μεταβάλλεται σε αέριο: *Η βενζίνη είναι πολύ ~ ουσία.*

πτώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω κπ να χάσει το ηθικό του: *Δεν πτοήθηκαν από τη βροχή και πήγαν εκδρομή.*

πτυχή η: ❶ σημείο όπου αναδιπλώνεται η επιφάνεια υφάσματος, δέρματος, εδάφους κτλ.: *Το φόρεμα έπεφτε χαλαρά από τη μέση, σηματοποιώντας πολλές πτυχές.* ❷ (μτφ.) ιδιαίτερη πλευρά ενός θέματος, φαινομένου κτλ. = όψη: *Δεν πρέπει να ξεχνάμε την οικονομική ~ του σχεδίου.* **πτυσσόμενος -η -ο:** αυτός που μπορεί να διπλωθεί, έτσι ώστε να καταλαμβάνει λιγότερο χώρο όταν μεταφέρεται ή δε χρησιμοποιείται: *Αγόρασε πτυσσόμενες καρέκλες για τον κήπο.*

Από το ΑΕ ρ. **πύσσω** «διπλώνω».

πτυχίο το: τίτλος που αποκτά όποιος τελειώνει ανώτερη ή ανώτατη σχολή και το σχετικό επίσημο έγγραφο = δίπλωμα: *Πήρε το ~ της Ιατρικής.* **πτυχιακός -ή -ό:** αυτός που αφορά στο πτυχίο, ιδίως στο τελικό στάδιο πριν από την απόκτησή του: *~ εργασία.* **πτυχιούχος** ο, η: κάτοχος πτυχίου. **σχ. έχω.**

πτώμα το: ❶ σώμα νεκρού ανθρώπου ή ζώου: *Το ~ του άτυχου άντρα βρέθηκε στον τόπο του εγκλήματος.* ❷ (μτφ.) πολύ κουρασμένος σωματικά: *Μετά τη γυμναστική, αισθανόμουν ~.*

πτώχευση η: κατάσταση στην οποία βρίσκεται επιχείρηση που δεν μπορεί να πληρώσει τα χρέη της: *Η εταιρεία κήρυξε ~.* **πτωχεύω** (αμτβ.).

πυγμαχία η: άθλημα στο οποίο δύο αντίπαλοι προσπαθούν να χτυπήσουν ο ένας τον άλλο σε συγκεκριμένα σημεία με γροθιές = μποξ. **πυγμαχός** ο, η: αθλητής της πυγμαχίας = μποξέρ.

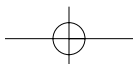
πυγμαχώ: (αμτβ.) παίρνω μέρος σε αγώνα πυγμαχίας. **πυγμαχικός -ή -ό.** **σχ. πυγμή.**

πυγμή η: αποφασιστικότητα και ικανότητα επιβολής: *Ένας ηγέτης πρέπει να δείχνει ~ στις δύσκολες στιγμές.*

Οι λ. **πυγμαχία** και **πυγμή** προέρχονται από την ΑΕ λ. **πύξ** «γροθιά». **Πυγμαχία**, λοιπόν, σημαίνει «μάχη με γροθιές». Η λ. **πύξ** χρησιμοποιείται και στην εκφρ. **πύξ λαξ**, που σημαίνει «με γροθιές και με κλοτσιές».

πυθμένας ο: ❶ η κάτω εσωτερική πλευρά συνήθως δοχείου, δεξαμενής ή πηγαδιού: *Ο ~ της*

πισίνας είναι γαλάζιος. ❷ επιφάνεια της γης πάνω από την οποία υπάρχει ή κυλά μάζα νερού = πάτος, βυθός: *Ο ~ της λίμνης ήταν σκεπασμένος από λάσπη.*

πυκνός -ή -ό: ❶ αυτός που αποτελείται από στοιχεία που βρίσκονται πολύ κοντά μεταξύ τους ≠ αραιός: ~ δάσος. ~ κρέμα. = παχύρρευστος.

❷ αυτός μέσα από τον οποίο δύσκολα βλέπει κπ.: ~ ομίχλη/καπνός/σκοτάδι. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει ή γίνεται με μεγάλη συχνότητα = τακτικός ≠ σπάνιος, αραιός: *Οι συναντήσεις τους έχουν γίνει πιο πυκνές.* ❹ (μτφ., για λόγο) αυτός που περιέχει πολλά νοήματα = περιεκτικός: *Η ποίηση είναι η πιο ~ μορφή έκφρασης.* **πυκνά** (επίρρ.). **πυκνότητα** η: ❶ το να είναι κτ πυκνό: ~ δρομολογίων/νοημάτων. ❷ φγσ ο λόγος της μάζας ενός σώματος προς τον όγκο του: *Η Γη έχει ~ 5,5 γραμμάρια ανά κυβικό εκατοστό.* **πυκνώνω:** ≠ αραιώνω ❶ (μτβ.) κάνω κτ πιο πυκνό: *Ο στρατηγός πύκνωσε τις γραμμές των στρατιωτών για να εξασφαλίσει τη νίκη. Οι εχθροί πύκνωσαν τις επιθέσεις τους.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι πιο πυκνός: *Οι φήμες για το κλείσιμο της εταιρείας ~. πύκνωση* η.

πυκνωτής ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ σύστημα παράλληλων μεταλλικών πλακών, κατάλληλο για την αποθήκευση ηλεκτρικού φορτίου σε ηλεκτρονικές συσκευές: *Φορτίζουμε τον ~ συνδέοντάς τον με ηλεκτρική πηγή συνεχούς ρεύματος.*

πύλη η: μεγάλη πόρτα κτιρίου ή χώρου που περιβάλλεται συνήθως από τοίχο: *Η ~ του μοναστηριού κλείνει στις 6 μ.μ.* **ανοίγει τις πύλες του:** ξεκινά να λειτουργεί: *Η τουριστική έκθεση ~ σήμερα.* **δικτυακή/ηλεκτρονική ~:** ΠΛΗΡΟΦ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ που παρέχει πρόσβαση σε άλλες ιστοσελίδες, συχνά μέσω της χρήσης μηχανισμού αναζήτησης: *η ~ της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο διαδίκτυο.* **Ωραία Πύλη:** ΕΚΚΛ το μεσαίο άνοιγμα του τέμπλου, που συνδέει το ιερό με τον κυρίως ναό και στο οποίο πρόσβαση έχουν μόνο ιερείς. **(Υψηλή) Πύλη:** ΙΣΤ ο σουλτάνος, το ανάκτορό του ή γενικά η οθωμανική κυβέρνηση.

πυξίδα η: ❶ όργανο προσανατολισμού με μαγνητική βελόνα που δείχνει πάντα τον βορρά. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται ότι αποτελεί ή δείχνει τον σωστό τρόπο σκέψης ή δράσης = οδηγός, γνώμονας: *Ο καθηγητής πρέπει να ενεργεί με ~ την αγάπη για τον μαθητή.*

Από την ΑΕ λ. **πύξος** (φυτό από το ξύλο του οποίου κατασκευάζονταν πυξίδες).

πύον & [λαϊκ.] πύο το: ΙΑΤΡ ασπροκίτρινο πηχτό υγρό που παράγει ο οργανισμός σε περίπτωση μόλυνσης: *Η πληγή μάζεψε ~. πυώδης -ης -ες:* αυτός που έχει ή δημιουργεί πύον: ~ καταρροή/ωτίτιδα. *σχ. αγενής.*

Από την ΑΕ λ. **πύθω** «σαπίζω».

πυρ το • γεν. **πυρός**, πληθ. **πυρά:** ❶ [επίσ.] φωτιά. **γίνομαι /είμαι ~ και μανία:** [λαϊκ.] θυμώνω πολύ. **διά πυρός και σιδήρου:** [επίσ.] α. σκοτώνοντας ή/και προκαλώντας μεγάλες καταστροφές: *Επέβαλαν την εξουσία τους ~. β.* μέσα από πολλές δυσκολίες: *Για να τα καταφέρει, πέρασε ~. υγρό/ελληνικό ~:* ΙΣΤ μείγμα εύφλεκτων ουσιών που οι βυζαντινοί εκσφενδόνιζαν στους εχθρούς τους, αφού του έβαζαν φωτιά. **στο ~ το εξώτερο:** στην κόλαση. ❷ **α.** βολή από πυροβόλο όπλο: *Έπεσε νεκρός από τα πυρά της αστυνομίας.* **ανοίγω ~:** πυροβολώ. **β.** (μτφ.) πληθ. έντονη κριτική: *Δέχτηκε τα πυρά των αντιπάλων του για τις λανθασμένες επιλογές του.* ❸ (ως επιφ.) εντολή **α.** για να αρχίσουν οι πυροβολισμοί. **β.** (μτφ.) για να αρχίσει ένα παιχνίδι: *Ένα, δύο, τρία, ~! πυρώνω -ομαι:* ❶ **α.** (μτβ.) ζεσταίνω κτ πολύ: *Ο ήλιος ~ τις πέτρες.* **β.** (αμτβ.) αποκτώ υψηλή θερμοκρασία: *Όταν πύρωσε ο φούρνος, έβαλαν το κρέας να ψηθεί.* ❷ **α.** (μτβ.) ζεσταίνω κτ, μέχρι να αποκτήσει κόκκινη λάμψη = πυρακτώνω: *Πύρωσαν μια σιδερένια βέργα στη φωτιά.* **β.** (αμτβ.) γίνομαι κόκκινος λόγω της υψηλής θερμοότητας = πυρακτώνομαι. **πυρά** η: μεγάλος σωρός ξύλων ή άλλων υλικών που καίγονται, κυρίως ως μέσο θανάτωσης ή καταστροφής: *Τον Μεσαίωνα έκαιγαν τις μάγισσες στην ~.*

Η λ. **πυρ** (από το ΑΕ **πῦρ** «φωτιά») αποτελεί α' συνθ. πολλών άλλων λ.: *πυρασφάλεια, πυρίμαχος, πυροφάνι* κτλ.

Προσοχή: ο τ. **πυρά** μπορεί να είναι πληθ. της λ. το **πυρ** (π.χ. *τα πυρά των στρατιωτών*) ή εν. της λ. η **πυρά** (π.χ. *κάθισαν γύρω από την πυρά*).

πυρακτώνω -ομαι: (μτβ.) ζεσταίνω κτ μέχρι να γίνει κόκκινο από τη θερμοότητα = πυρώνω: *Καίμε το άκρο μιας βελόνας μέχρι να πυρακτωθεί.* **πυράκτωση** η.

πυραμίδα η: ❶ ΓΕΩΜ στερεό με τρίγωνη, τετράγωνη ή πολυγωνική βάση και τριγωνικές πλευρές με κοινή κορυφή. ❷ οικοδόμημα σε σχήμα πυ-

πυκνά → πυκνός
πυκνός
πυκνότητα → πυκνός
πυκνώνω → πυκνός
πύκνωση → πυκνός
πυκνωτής
πύλη
πυξίδα
πύο → πύον
πύον
πυρ
πυρά → πυρ
πυρακτώνω
πυράκτωση → πυρακτώνω
πυραμίδα
πυρασφάλεια → σχ. πυρ

Π

πύραυλος
πυροσβέστης

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

πυραυλικός → πύραυλος
πύραυλος
πύργος
πυρετός
πυρετώδης → πυρετός
πυρετωδώς → πυρετός
πυρήνας
πυρηνικός → πυρήνας
πυρίμαχος → σχ. πυρ
πυρίτιο
πυρκαγιά
πυρκαϊά → πυρκαγιά
πυροβολικό → πυροβόλο
πυροβολισμός → πυροβόλο
πυροβόλο
πυροβολώ → πυροβόλο
πυροδότηση → πυροδοτώ
πυροδοτώ
πυρομαχικά
πυρός → πυρ
πυρόσβεση → πυροσβέστης
πυροσβεστήρας → πυροσβέστης
πυροσβέστης
Πυροσβεστική → πυροσβέστης
πυροσβεστικός → πυροσβέστης

ραμίδας με τετράγωνη βάση: *Οι ~ της Αιγύπτου ήταν τάφοι βασιλέων.* ❸ οτιδήποτε μοιάζει στο σχήμα με πυραμίδα: ~ από κουτιά. ❹ (μτφ.) σύστημα οργάνωσης ομάδας με κλιμάκωση από το κατώτερο επίπεδο (τη βάση) ως το ανώτερο (την κορυφή) = ιεραρχία: *Ανέβηκε στην κορυφή της διοικητικής ~ της επιχείρησης.*

πύραυλος ο: ❶ κινητήρας που με τη χρήση κατάλληλων καυσίμων προωθεί κυρίως διαστημικό όχημα, και (συνεκδ.) το όχημα αυτό: *Ο ~ εκτοξεύτηκε με επιτυχία στο διάστημα.* ❷ βλήμα που κινείται με βάση την αρχή της λειτουργίας του πυραύλου και πλήττει στόχους σε μεγάλη απόσταση: *αντιαεροπορικός ~.* ❸ τυποποιημένο παγωτό μέσα σε χωνάκι από σκληρό μπισκότο. **πυραυλικός -ή -ό.**

πύργος ο: ❶ ψηλό, στενό και συνήθως κυλινδρικό οικοδόμημα για την άμυνα των τειχών πόλεως, φρουρίου κτλ.: *Ο ~ του κάστρου είχε δύο κανόνια.* ❷ (επέκτ.) α. μεγαλοπρεπής πέτρινη οχυρωμένη κατοικία που μοιάζει με το παραπάνω κτίσμα: *Τον Μεσαίωνα οι πλούσιοι ζούσαν σε ~.* β. πολύ ψηλό οικοδόμημα: *ο ~ του Άιφελ.* ~ **ελέγχου:** ψηλό οικοδόμημα σε αεροδρόμιο από όπου ελέγχεται η κυκλοφορία των αεροσκαφών. ❸ στο σκάκι, πιόνι που μοιάζει με πύργο.

πυρετός ο: ❶ αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πάνω από τα φυσιολογικά όρια: *Η ασθένεια εκδηλώνεται με υψηλό ~.* ❷ (μτφ.) έντονη δραστηριότητα: *Ανεβαίνει ο προεκλογικός ~.* **πυρετώδης -ης -ες:** ❶ ΙΑΤΡ αυτός που συνοδεύεται από πυρετό: ~ νόσος. ❷ αυτός που γίνεται με μεγάλη ένταση: *Αρχισαν ~ προετοιμασίες για την επίσκεψη του πρωθυπουργού.* ❸ σχ. **αγενής. πυρετωδώς** (επίρρ., στη σημ. 2).

πυρήνας ο: ❶ ΒΙΟΛ το κεντρικό τμήμα του κυττάρου. ❷ ΦΥΣ το κεντρικό τμήμα του ατόμου, που αποτελείται από πρωτόνια και νετρόνια: *Ο ~ έχει θετικό ηλεκτρικό φορτίο.* ❸ ΓΕΩΛ το διάπυρο τμήμα ανάμεσα στο κέντρο της Γης και τον μανδύα της: *Ο ~ περιστρέφεται ταχύτερα από την υπόλοιπη Γη!* ❹ (μτφ.) το πιο σημαντικό στοιχείο που αποτελεί τη βάση για ό,τι σχετίζεται με αυτό: *Ο ~ της διδασκαλίας του Χριστού είναι η Αγάπη.* ❺ (μτφ.) άτομο ή ομάδα ατόμων που έχουν κεντρική θέση σε μια μεγαλύτερη ομάδα: *Θεωρούν ότι τα τρία άτομα είναι ο ~ της τρομοκρατικής οργάνωσης.* ❻ το σκληρό κεντρικό τμήμα ενός καρπού = κουκούτσι. **πυρηνικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με τον πυρήνα του ατόμου: ~

επιστήμες / αντίδραση / βόμβα. ❷ αυτός που λειτουργεί με πυρηνική ενέργεια, δηλαδή με ενέργεια που προέρχεται από τη διάσπαση του πυρήνα του ατόμου: ~ όπλα/εργοστάσιο. **πυρίτιο** το: ΧΗΜ αμέταλλο στοιχείο που συναντάται σε πετρώματα στον στερεό φλοιό της γης: *Οξείδια του πυριτίου χρησιμοποιούνται στην ηλεκτρονική.*

πυρκαγιά & [επίσ.] πυρκαϊά η: μεγάλη καταστροφική φωτιά: *Ξέσπασε ~ στο δάσος από άγνωστη αιτία.*

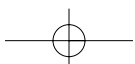
πυροβόλο το: ❶ (& ως επίθ. στη φρ. ~ όπλο) όπλο που εκτοξεύει βλήματα μέσα από ειδικό σωλήνα σε μεγάλη απόσταση: *Η καρραμπίνα και το δίκαννο είναι πυροβόλα (όπλα).* ❷ [ειδικ.] μη φορητό πυροβόλο όπλο που ρίχνει βαριά βλήματα = κανόνι: *Το βλήμα του ~ διέλυσε κομμάτι του τείχους.* **πυροβολώ -ούμαι:** ❶ (μτβ.) ρίχνω βλήμα με φορητό πυροβόλο όπλο προς κπ ή κτ: *Ο κυνηγός πυροβόλησε το πουλί με το τουφέκι του.* ❷ (αμτβ.) ρίχνω βλήμα με φορητό πυροβόλο όπλο: *Οι Κρητικοί ~ στον αέρα στους γάμους.* **πυροβολισμός** ο: εκτόξευση βλήματος με φορητό πυροβόλο όπλο και (συνεκδ.) ο ήχος που παράγεται: *Τον πέτυχε με τον δεύτερο ~.* **πυροβολικό** το: ❶ τμήμα του στρατού ξηράς που πολεμά με πυροβόλα: *Το βαρύ ~ διαθέτει τα μεγαλύτερα πυροβόλα.* ❷ το σύνολο των πυροβόλων στρατού, πλοίου κτλ.: *Τα πολεμικά μας πλοία έχουν σύγχρονο ~.*

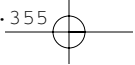
Από τις ΑΕ λ. πῦρ + βάλλω «ρίχνω, πετώ».

πυροδοτώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ μεταδίδω φωτιά ή σπινθήρα σε εύφλεκτη ύλη κυρίως εκρηκτικού μηχανισμού: *Πυροδότησε τη βόμβα με τηλεχειρισμό.* ❷ (μτφ.) γίνομαι αιτία για κτ βίαιο ή αρνητικό: *Οι θάνατοι αθώων ~ το μίσος και τη βία.* **πυροδότηση** η.

πυρομαχικά τα: κάθε είδους πολεμικό υλικό, κυρίως βλήματα, για πυροβόλα όπλα: *Συγκέντρωσαν όπλα και ~ σε αποθήκες.*

πυροσβέστης ο: αυτός που έχει ως επάγγελμα την κατάσβεση πυρκαγιών, την αντιμετώπιση πλημμυρών και τη διάσωση ανθρώπων που κινδυνεύουν: *Οι ~ κατάφεραν να σβήσουν τη φωτιά στο κτίριο.* **πυρόσβεση** η: οι ενέργειες για το σβήσιμο πυρκαγιάς: *Τα ελικόπτερα είναι ιδιαίτερος χρήσιμα για την ~.* **πυροσβεστικός -ή -ό. Πυροσβεστική η & Πυροσβεστικό Σώμα:** υπηρεσία υπεύθυνη για την αντιμε-

τώπιση κυρίως πυροκαγιών και πλημμυρών.
πυροσβεστήρας ο: ειδική φορητή συσκευή που χρησιμοποιείται για πυρόσβεση.

Από τις ΑΕ λ. *πῦρ + σβέννυμι* «σβήνω».

πυροπόλω -ούμαι: (μτβ.) βάζω φωτιά σε κτ για να το καταστρέψω: *Ο Ξέρξης πυροπόλησε την Αθήνα το 480 π.Χ. πυροπόληση η. πυροπολικό* το: ΙΣΤ μικρό πλοίο γεμάτο εκρηκτικές ύλες, το οποίο, με την ανατίναξη του, κατέστρεφε τα εχθρικά πλοία. **πυροπολητής** ο: κυβερνήτης ή ναύτης πυροπολικού.

πωλώ -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) πουλώ: *Πωλείται οικόπεδο σε τιμή ευκαιρίας. πώληση η = [οικ.]* πούλημα ≠ αγορά. **πωλητής** ο, **-ήτρια** η: κτ που πουλά κτ που του ανήκει ή κτ που εργάζεται ως υπάλληλος εμπορικού καταστήματος ≠ αγοραστής, πελάτης: *Ο ~ με έπεισε να το αγοράσω.*

Οι παλαιότεροι τ. *πωλείται* (αντί *πουλιέται*) και *πωλούνται* προτιμώνται σε πινακίδες και αγγελίες.

πως (σύνδ.): (με ρ., ουσ. και επίθ. συγκεκριμένης σημ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει κρίση, άποψη, διαπίστωση = ότι: *Βλέπω ~ δεν έφηνγε κανείς. Λέει ~ θα μείνει μαζί μας. Είναι σίγουρος ~ θα κερδίσει.*

πώς (επίρρ.): ❶ εισάγει ερώτηση για τον τρόπο, το μέσο, την κατάσταση, τη γνώμη κτ για κτ κτλ.: *~ φτιάχνεται το κέικ; ~ είσαι σήμερα; Ρωτούσε ~ μας φάνηκε η ομιλία του.* ❷ (σε επιφ. προτ.) χρησιμοποιείται για να εκφράσουμε έκπληξη, απορία, θαυμασμό κτλ.: *~ ήθελα να έρθω κι εγώ! ~! Δε σας βοήθησε καθόλου;*

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημ. των *πως* και *πώς*!

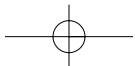
Ραβδί το: μακρύ και λεπτό, συνήθως κυλινδρικό, κομμάτι ξύλου που χρησιμοποιείται ως μπαστούνι, μέσο άμυνας, τιμωρίας κτλ. **ράβδος** η: ❶ [επίσ.] ξύλο, μέταλλο κτλ. σε σχήμα μεγάλου ραβδιού που χρησιμοποιείται συνήθως ως μπαστούνι ή σύμβολο εξουσίας: *αρχιερατική ~.* ❷ κομμάτι μετάλλου σε μακρόστενο σχήμα: *~ χρυσού. ραβδίζω -ομαι:* (μτβ.) ❶ χτυπώ με ραβδί. ❷ (ειδικ.) χτυπώ κλαδιά δέντρου με ραβδί για να πέσουν οι καρποί: *~ ελιές. ράβδισμα* το.

ράβδωση η: *συνήθ. πληθ.* ❶ ευθεία, μακριά και στενή εσοχή ή προεξοχή πάνω σε επιφάνεια: *οι ραβδώσεις των ιωνικών κιόνων.* ❷ μονόχρωμη ευθεία γραμμή πάνω σε επιφάνεια διαφορετικού χρώματος = ρίγα: *Η τίγρη έχει μαύρες ραβδώσεις. ραβδωτός -ή -ό:* αυτός που έχει ραβδώσεις.

ράβω -ομαι • αόρ. *έραψα*, παθ. αόρ. *ράφτηκα*, μπτ. *ραμμένος:* ❶ (μτβ. & με παρᾶλ. αντικ.) α. ενώνω κομμάτια υφάσματος, δέρματος κτλ. χρησιμοποιώντας βελόνα ή μηχανή και κλωστή. *κομμένος και ραμμένος (στα μέτρα κτ):* για κτ που ταιριάζει απόλυτα σε κτ: *Ο ρόλος του δασκάλου είναι ~ στα μέτρα του. β.*

στερεώνω κτ πάνω σε ύφασμα, δέρμα κτλ. με κλωστή και βελόνα: *Μπορείς να ράψεις το κουμπί στο σακάκι μου;* ❷ (μτβ.) α. φτιάχνω ή επιδιορθώνω ρούχα ως επαγγελματίας ή για δικές μου ανάγκες: *Θα μου ράψεις το παντελόνι που σκίστηκε; β.* αναθέτω σε επαγγελματία να μου φτιάξει ρούχο: *Θα ράψω μια φούστα στη modίστρα. γ.* παθ. είμαι πελάτης ράφτη ή modίστρας: *Ράβεται στις καλύτερες modίστρες.* ❸ (μτβ.) κλείνω τραύμα με ειδική βελόνα και ράμματα: *Ο χειρουργός έραψε προσεκτικά την πληγή. ραφή η:* ❶ τα σημεία όπου ενώνονται δύο κομμάτια υφάσματος ή άλλου υλικού. ❷ το να ράβει κτ κτ. **ράμμα** το: κοινό ειδικό νήμα που χρησιμοποιεί χειρουργός για το κλείσιμο τραύματος ή τομής: *Κόπηκε άσχημα και της έκαναν τρία ράμματα. έχω ράμματα για τη γούνα κτ.* έχω στοιχεία, με τα οποία μπορώ να εκθέσω κτ και να τον εκδικηθώ. **ράψιμο** το: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του ράβω. **ραπτικός -ή -ό. ραπτική** η: η τέχνη της κατασκευής ρούχων. **ράφτης** & [επίσ.] **ράπτης** ο, **ράφτρα** & [επίσ.] **ράπτρια** η: επαγγελματίας που ράβει.

ραβδί
ραβδίζω → ραβδί
ράβδισμα → ραβδί
ράβδος → ραβδί
ράβδωση
ραβδωτός → ράβδωση
ράβω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ραγδαίος
ράτσα

- ραγδαία → ραγδαίος
- ραγδαίως → ραγδαίος
- ραγιαδίδικος → ραγιαδίσ
- ραγιαδιμός → ραγιαδίσ
- ραγιαδίσ
- ράγιζω
- ράγιζω → ραγιζώ
- ραδιενέργεια
- ραδιενεργός → ραδιενέργεια
- ράδιο¹
- ράδιο²
- ραδιουργία
- ραδιουργός → ραδιουργία
- ραδιουργώ → ραδιουργία
- ραδιοφωνία → ραδιόφωνο
- ραδιοφωνικά → ραδιόφωνο
- ραδιοφωνικός → ραδιόφωνο
- ραδιόφωνο
- ραϊζώ → ραγιζώ
- ράισμα → ραγιζώ
- ρακένδυτος
- ράκος
- ρακοσυλλέκτης
- ρακοσυλλέκτηρια → ρακο-
- συλλέκτης
- ράλι
- ραλίστας → ράλι
- ράμμα → ράβω
- ράμπα
- ραμφίζω → ράμφος
- ράμφος
- ραντάρ
- ραντίζω
- ραντίσμα → ραντίζω
- ράπτης → ράβω
- ραπτική → ράβω
- ραπτικός → ράβω
- ράπτρια → ράβω
- ράτσα

ραγδαίος -α -ο: ❶ αυτός που εξελίσσεται πολύ γρήγορα: ~ *ανάπτυξη της τεχνολογίας*. ❷ αυτός που γίνεται με πολλή δύναμη και ορμή: ~ *βροχή*. **ραγδαία & -ως** (επίρρ.).

ραγιαδίσ ο • ραγιαδής: ❶ ΙΣΤ χριστιανός υπήκοος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: *Οι ~ ζούσαν με το όνειρο της απελευθέρωσης*. ❷ [μειωτ.] αυτός που δέχεται να του συμπεριφέρονται σαν να είναι κατώτερος: *Αυτός που φοβάται να εκφραστεί ελεύθερα είναι και θα είναι ~*. **ραγιαδισμός ο:** δουλική συμπεριφορά.

ραγιαδίδικος -η -ο.

Η λ. *ραγιαδής* προέρχεται από την τουρκ. λ. *gaya*.

ραγιζώ & ραϊζώ • μπλ. ραγισμένος & ραϊσμένος: ❶ (αμτβ.) αποκτώ ρωγμή στην επιφάνειά μου: *Το βάζο ράγισε, αλλά δεν έσπασε*. ❷ (μτβ.) προκαλώ ρωγμή σε επιφάνεια, χωρίς να τη σπάσω: *Τράκαρα και ράγισα τρία πλυνρά. ~ την καρδιά κτ.* προκαλώ βαθιά θλίψη σε κτ. **ράγισμα & ράισμα** το: το να ραγίζει κτ και το σημείο όπου ραγίζει. **ραγισματιά η:** το αποτέλεσμα του ραγιζώ: *Αυτή η κανάτα είναι όλο ραγισματιές - φέρε μια άλλη!*

ραδιενέργεια η: η ιδιότητα ορισμένων στοιχείων να εκπέμπουν ακτινοβολία, που οφείλεται στην αυθόρμητη διάσπαση των πυρήνων των ατόμων τους και τον σχηματισμό νέων πυρήνων, και (συνεκδ.) αυτή η ίδια η ακτινοβολία. **ραδιενεργός -ή & [επίσ.] -ός -ό:** αυτός που εκπέμπει ραδιενέργεια: ~ *ακτινοβολία*.

ράδιο¹ το: ραδιόφωνο.

ράδιο² το: χημ ραδιενεργό στοιχείο που ανήκει στα μέταλλα.

ραδιουργία η: *συνήθ. πληθ.* ύπουλη ενέργεια κτ με στόχο να βλάψει κτ άλλο ή να υπηρετήσει κτ συμφέροντα = *δολοπλοκία, μηχανορραφία:* *Συμμετείχε σε ~ για την ακύρωση των εκλογών*. **ραδιουργός:** (αμτβ.) κάνω ραδιουργίες = *μηχανορραφώ*. **ραδιούργος -α -ο:** αυτός που κάνει ραδιουργίες.

Από τις ΑΕ λ. *ράδιος* «εύκολος» + *εργον*.

ραδιόφωνο το: ❶ συσκευή που μεταδίδει ακουστικό πρόγραμμα με μουσική, συζητήσεις κτλ. με τη βοήθεια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων = *ράδιο¹*: *Ανοιξε το ~ να ακούσουμε τα νέα*. ❷ (ειδικ.) ό,τι μεταδίδει το ραδιόφωνο: *Δε βλέπω τηλεόραση, αλλά ακούω πολύ ~*. **ραδιοφωνία η:** ❶ η μετάδοση προγραμμάτων από το ραδιόφωνο: *Η ~ προσφέρει ψυχαγωγία και*

ενημέρωση. ❷ (ειδικ.) υπηρεσία ή επιχείρηση που ασχολείται με την προετοιμασία και τη μετάδοση προγραμμάτων από το ραδιόφωνο: *Εργάστηκε στην Ελληνική ~ ως παραγωγός μουσικών προγραμμάτων*. **ραδιοφωνικός -ή -ό. ραδιοφωνικά & -ώς** (επίρρ.).

ρακένδυτος -η -ο: [επίσ.] αυτός που φορά παλιά και σκισμένα ρούχα, συνήθως λόγω φτώχειας = *κουρελιάρης:* *Γυρνούσε ~ και άπλυτος στους δρόμους*.

Από την ΑΕ λ. *ράκος* «κουρέλι» + *-ένδυτος* (από το ρ. *ένδυω* «ντύνω»).

ράκος το: ❶ [επίσ.] παλιό και φθαρμένο ρούχο ή κομμάτι υφάσματος = *κουρέλι*. ❷ (μτφ., για πρόσ.) πολύ κουρασμένος, κυρίως ψυχικά: *Τα νέα που μου είπε με έκαναν ~!*

ρακοσυλλέκτης ο, -έκτηρια η: πρόσωπο που μαζεύει πεταμένα μπουκάλια, χαρτιά κτλ., για να τα πουλήσει και μ' αυτόν τον τρόπο να ζήσει: *Ένας ~ έψαχνε στα σκουπίδια*.

ράλι το • *άκλ.:* αγώνας ταχύτητας αυτοκινήτων σε δημόσιους δρόμους: *Το ~ τερμάτισε στη Λαμία*. **ραλίστας ο.**

Από το αγγλ. *rally(e)*.

ράμπα η: ❶ επιφάνεια με κλίση που επιτρέπει την κίνηση από ένα επίπεδο κτιρίου, δρόμου κτλ. σε άλλο: *Έφτιαξε ~, για να παρκάρει στο υπόγειο*. ❷ μηχανήμα σε συνεργείο αυτοκινήτων, που σηκώνει το όχημα για να γίνουν επισκευές στο κάτω μέρος του.

ράμφος το: ❶ το σκληρό μέρος του στόματος των πουλιών: *Τα αρπακτικά έχουν μυτερό ~*. ❷ τμήμα αντικειμένου που προεξέχει σαν ράμφος: *φλάουτο με ~*. **ραμφίζω:** (μτβ., για πουλιά) χτυπώ ή τσιμπώ κτ ή κτ με το ράμφος μου.

ραντάρ το • *άκλ.:* συσκευή με την οποία προσδιορίζεται η θέση ή η ταχύτητα αντικειμένου: *Το ~ εντόπισε ένα εχθρικό αεροπλάνο*.

ραντίζω -ομαι: (μτβ.) ρίχνω σταγόνες υγρού πάνω σε κτ με ελαφρά τινάγματα του χεριού ή με ψεκαστήρα: *Ραντίσανε τα δέντρα με φυτοφάρμακο*. **ραντίσμα** το.

ράτσα η: ❶ ομάδα ζώων που διαφέρει από άλλα ζώα του ίδιου είδους ως προς κτ βιολογικά χαρακτηριστικά: *Τα σκυλιά Δαλματίας είναι όμορφη ~*. ❷ (κυρ. σε γεν.) καταγωγή που θεωρείται ανώτερη: *Αγόρασε σκυλί ράτσας*. ❸ φυλή, γένος: *Θεωρούνται έξυπνη ~ οι Έλληνες*.

ρατσισμός ο: διακρίσεις που κάνει κπ σε βάρος φυλετικής, εθνικής ή κοινωνικής ομάδας, επειδή τη θεωρεί κατώτερη από τη δική του, καθώς και η αντίστοιχη ιδεολογία: *Υπάρχει ~ απέναντι στους μετανάστες; ρατσιστής* ο, **-ίστρια** η: υποστηρικτής του ρατσισμού. **ρατσοιστικός -ή -ό, ρατσιστικά** (επίρρ.).

ράφι το: επίπεδο κομμάτι ξύλου, πλαστικού κτλ. που στερεώνεται οριζόντια σε τοίχο ή έπιπλο, για να τοποθετούνται αντικείμενα πάνω του: *Πήρε ένα βιβλίο από το πρώτο ~ της βιβλιοθήκης.*

ράχη η: **1** α. το πίσω μέρος του ανθρώπινου σώματος, από τους ώμους ως τη λεκάνη = πλάτη: *Να κάθεται με τη ~ σου ίσια.* β. το πάνω μέρος του σώματος ζώων και ψαριών: *Φόρτωσε τα ξύλα στη ~ του γαϊδουριού.* **2** το τμήμα καθίσματος όπου ακουμπά η πλάτη μας: *Ακούμπησε το παλτό του στη ~ του καναπέ.* **3** η πλευρά ενός αντικειμένου που βρίσκεται αντίθετα από την κύρια πλευρά του: *Η ~ του μαχαιριού βρίσκεται αντίθετα από την κόψη του.* **~ του βιβλίου:** η στενή, εξωτερική πλευρά του βιβλίου, όπου αναγράφεται ο τίτλος και ο συγγραφέας του. **4** κορυφογραμμή βουνού ή λόφου: *Άρχισαν να ανηφορίζουν τη ~ της Πίνδου.* **ραχιαίος -α -ο:** αυτός που βρίσκεται ή σχετίζεται με τη ράχη ανθρώπου ή ζώου: *~ μυς.* **ραχιαίοι** οι: **1** ΑΝΑΤ οι μύες της πλάτης. **2** ασκήσεις για τους μυς της πλάτης: *Έκανε δέκα κοιλιακούς και δέκα ραχιαίους.*

ραψωδία η: φιλολ ενότητα επικού ποιήματος: η *~ Ε΄ της Ιλιάδας.* **ραψωδός** ο: επαγγελματίας που απήγγελλε επικά ποιήματα στην αρχαία Ελλάδα.

ρεαλισμός ο: **1** αντιμετώπιση της πραγματικότητας όπως είναι: *Πρέπει να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα με ~.* **2** τάση να απεικονίζεται ένα θέμα μέσα σε λογοτεχνικό ή καλλιτεχνικό έργο όπως είναι στην πραγματικότητα, και (συνεκδ.) το αντίστοιχο καλλιτεχνικό κίνημα. **ρεαλιστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που αντιμετωπίζει τη ζωή με ρεαλισμό ή που είναι οπαδός του κινήματος του ρεαλισμού. **ρεαλιστικός -ή -ό, ρεαλιστικά** (επίρρ.).

Από το λατ. realis «πραγματικός» < res «πράγμα».

ρεζέρβα η: **1** [προφ.] οτιδήποτε υπάρχει για να αντικαταστήσει κτ άλλο, αν χρειαστεί: *κλειδί ~ για ώρα ανάγκης.* **2** (ειδικ.) λάστιχο αυτο-

κινήτου που είναι διαθέσιμο σε περίπτωση ανάγκης: *Έχω ~ στο πορτοπαγκάζ.*

ρεξεοβέ (επίθ.) • *άκλ.:* αυτός που έχει κρατηθεί μετά από συμφωνία, για να χρησιμοποιηθεί από κπ για ορισμένο χρόνο = κλεισμένος: *Τα τραπέζια ήταν άδεια, αλλά ήταν όλα ~.*

ρεζίλι το: [προφ.] γεγονός ή κατάσταση που προκαλεί αίσθημα ντροπής και αμηχανίας σε κπ: *Θεώρησε την αποτυχία του μεγάλο ~.* **κάνω κπ ~:** μειώνω την αξιοπρέπεια κπ μπροστά σε άλλους = ξεφτιλίζω: *Με έκανε ~ με τα γελοία αστεία του.* **ρεζιλίκι** το: *συν. πληθ. κτ που κάνει κπ ρεζίλι: Μετά το ~, όλοι οι συμμαθητές μου με κοροΐδευαν.* **ρεζίλεύω -ομαι:** (μτβ.) *κάνω κπ ρεζίλι = γελοιοποιώ.* **ρεζίλημα** το: *ρεζιλίκι.* **ρεζιλίσ** ο: πρόσωπο που ρεζιλεύεται.

Από το τουρκ. rezil.

ρεκόρ το • *άκλ.:* **1** επίδοση, ιδίως σε άθλημα, που υπερβαίνει κάθε προηγούμενη: *Έσπασε το πανελλήνιο ~ στα 200 μ.* **2** το ανώτατο μέγχο στιγμής όριο: *~ απολύσεων στην εταιρεία.*

ρέμα το: **1** απότομο και βαθύ άνοιγμα στη γη: *Οι κάτοικοι ρίξανε πέτρες και κλείσανε το ~.* **2** ορητικό νερό που κυλά μέσα σε κοίτη: *Το ~ παρέσυρε τα κλαδιά.* **ρεματιά** η: κοιλότητα στο έδαφος που έχει δημιουργηθεί από το νερό: *Μέσα στη ~ υπάρχουν πλατάνια.*

ρεμβάζω: (αμτβ.) αφήνω ελεύθερο τον νου και τις σκέψεις μου = ονειροπολώ: *Πάλι ~ στη βεράντα.* **ρεμβασμός** ο: ακαθόριστος ελεύθερος σκέψεις = ονειροπόληση: *Αφέθηκε σε γαλήνιο ~ με θέα το φεγγάρι.* **ρέμβη** η: ρεμβασμός.

Από το ΑΕ ρ. *ρέμβομαι* «πλανώμαι άσκοπα».

ρεπόρτερ ο, η • *άκλ.:* δημοσιογράφος που κάνει επιτόπια έρευνα για κπ θέμα και το παρουσιάζει: *στρατιωτικός/πολιτικός ~.* **ρεπορτάζ** το • *άκλ.:* δημοσιογραφική έρευνα για ένα θέμα και η παρουσίασή της.

ρέπω • μόνο ενστ.: (αμτβ.) έχω την τάση προς κτ συνήθως κακό: *Ρέπει προς την αμαρτία.* **ροπή** η: **1** φυσ δύναμη που σχετίζεται με αντικείμενο που κινείται ή στρέφεται: *~ αδράνιας.* **2** (μτφ.) τάση προς κτ συνήθως κακό: *Έχει ~ προς τη βία.*

ρεσιτάλ το • *άκλ.:* **1** ΜΟΥΣ εκτέλεση μουσικού έργου από έναν ερμηνευτή μπροστά σε ακροατήριο: *Η καλλιτέχνιδα δίνει ~ τραγουδιού στο Μέγαρο Αθηνών.* **2** (μτφ.) εξαιρετική

ρατσισμός
ρατσιστής → ρατσισμός
ρατσοιστικά → ρατσισμός
ρατσοιστικός → ρατσισμός
ρατσοίστρια → ρατσισμός

ραφή → ράβω
ράφι

ράφτης → ράβω
ράφτρα → ράβω
ράχη

ραχιαίοι → ράχη
ραχιαίος → ράχη

ράψιμο → ράβω
ραψωδία

ραψωδός → ραψωδία
ραλισμός

ρεαλιστής → ρεαλισμός
ρεαλιστικά → ρεαλισμός

ρεαλιστικός → ρεαλισμός
ρεαλιστρια → ρεαλισμός

ρεαλιστικά
ρεζέρβα

ρεζέρβα
ρεξεοβέ

ρεζίλημα → ρεζίλι
ρεζίλεύω → ρεζίλι

ρεζιλίης → ρεζίλι
ρεζίλι

ρεζιλίκι → ρεζίλι
ρεκόρ

ρέμα
ρεματιά → ρέμα

ρεμβάζω
ρεμβασμός → ρεμβάζω

ρεπορτάζ → ρεπόρτερ
ρεπόρτερ
ρέπω

ρεσιτάλ

Ρ

ρετσίνι
ρήτορας

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ρετσίνα → ρετσίνι
ρετσίνι
ρετσινιά → ρετσίνι
ρεζίμα
ρευματικά → ρευματισμός
ρευματικός → ρευματισμός
ρευματισμός
ρευστό → ρέω
ρευστός → ρέω
ρευστότητα → ρέω
ρέω
*ρήγα → ρίγα
ρήγμα → ρήξη
ρήμα
ρήμαγμα → ρημάζω
ρημάδι → ρημάζω
ρημαδίω → ρημάζω
ρημάζω
ρηματικός → ρήμα
ρήξη
ρήση
ρητά → ρητός
ρητό → ρητός
ρητορας
ρητορεία → ρήτορας
ρητορεύω → ρήτορας
ρητορικά → ρήτορας
ρητορική → ρήτορας
ρητορικός → ρήτορας

απόδοση κπ σε έναν τομέα: *Η ηθοποιός έδωσε ~ ευαισθησίας και χιούμορ στην ταινία.*

ρετσίνι το: κολλώδης παχύρρευστη ουσία που εκκρίνεται από τον κορμό κυρίως των πεύκων: *Συλλέγουν το ~ χαράζοντας τα πείκα.* **ρετσίνα** η: ελληνικό λευκό κρασί με άρωμα ρετσινιού.
ρετσινιά η: (μτφ.) προσβλητικός, αρνητικός χαρακτηρισμός κπ, που δύσκολα θα αλλάξει: *Δύσκολα θα απαλλαγείς από τη ~ του προδότη.*

ρεύμα το: ❶ κίνηση ποσότητας υγρού ή αερίου προς κπ κατεύθυνση: *Είναι δύσκολο να κολυμπήσεις αντίθετα στο ~ του ποταμού.* ❷ **α.** (συχν. ηλεκτρικό ~) ροή ηλεκτρικού φορτίου: *Ο υπολογιστής λειτουργεί με ~.* **τον χτύπησε το ~:** έπαθε ηλεκτροπληξία. **β.** παροχή ηλεκτρικού ρεύματος σε κπ χώρο: *Μας έκοψαν το ~ λόγω επισκευών στο δίκτυο.* ❸ (μτφ.) **α.** μεγάλος αριθμός ανθρώπων, αυτοκινήτων κτλ. που κινείται προς κπ κατεύθυνση: *μεταναστευτικό ~ από την Ανατολική Ευρώπη προς την Ελλάδα.* **β.** τμήμα του δρόμου όπου τα αυτοκίνητα κινούνται προς μία κατεύθυνση: *Το αυτοκίνητο πέρασε στο αντίθετο ~ και συγκρούστηκε με άλλο όχημα.* ❹ (μτφ.) ιδεολογική, καλλιτεχνική κτλ. τάση και (συνεκδ.) το σύνολο των ατόμων που την ασπάζονται: *το λογοτεχνικό ~ του ρομαντισμού.*

ρευματισμός ο: ΙΑΤΡ *συνήθ. πληθ.* πάθηση των αρθρώσεων με δυνατούς πόνους: *Υποφέρει από χρόνιους ρευματισμούς.* **ρευματικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τους ρευματισμούς. **ρευματικά** τα: ρευματισμοί.

ρέω • πρτ. έρεα, αόρ. έρευσα: (αμτβ.) ❶ (για μάζα, κυρ. για υγρά) κινούμαι συνεχώς προς κπ κατεύθυνση = κυλώ: *Το αίμα ρέει στις φλέβες μας.* ❷ (μτφ., για λόγο) διατυπώνομαι με φυσικότητα: *Η διήγηση έρεε ομαλά και αργά.*

ροή η: ❶ συνεχής κίνηση ρευστού προς κπ κατεύθυνση: *Οι σωλήνες εξασφαλίζουν την ομαλή ~ του νερού στο σύστημα.* ❷ (μτφ.) συνεχής διαδοχή στοιχείων στον χρόνο και /ή στον χώρο: *~ ειδήσεων και πληροφοριών από τα ξένα πρακτορεία.* ❸ (μτφ.) η εξέλιξη μιας διαδικασίας: *Προέκλυσε κάποιο πρόβλημα κατά τη ~ των εργασιών.* **ρευστός -ή -ό:** ❶ αυτός που μπορεί να ρέει: *Χύνουμε τη ~ σοκολάτα πάνω στο παγωτό.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ακόμα σταθερή μορφή = ασταθής: *Η κατάσταση στο μέτωπο του πολέμου είναι ~.*

ρευστό το: ❶ ουσία σε υγρή ή αέρια κατάσταση. ❷ (μτφ.) χρώμα σε μορφή νομισμάτων και χαρτονομισμάτων = μετρητά: *Αν δεν*

έχεις ~, χρησιμοποίησε την πιστωτική σου κάρτα ή επιταγή. **ρευστότητα** η: η ιδιότητα του ρευστού ή ρευστής κατάστασης.

ρήμα το: ΓΛΩΣΣ μέρος του λόγου που δηλώνει ότι το υποκείμενο ενεργεί, παθαίνει κτ ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. *~ σχ. ρητός. ρηματικός -ή -ό.*

ρημάζω -ομαι • αόρ. ρημάξα, παθ. αόρ. ρημάχτηκα, μππ. ρημαγμένος: ❶ (μτβ.) καταστρέφω τελείως και /ή αφήνω κπ τόπο χωρίς κατοίκους: *Ο πόλεμος ρημάξε τη χώρα.* ❷ (αμτβ.) μένω χωρίς κατοίκους και σταδιακά καταστρέφομαι: *Το σπίτι του ρημάξε μετά τον θάνατό του.* **ρήμαγμα** το. **ρημάδι** το: ❶ [προφ.] κτ που μας έχει εκνευρίσει ή αγανακτήσει: *Θα το σπάσω το ~!* ❷ κτίριο κατεστραμμένο και ερειπωμένο. **ρημαδίω** το: κατεστραμμένος ή ακατάστατος χώρος: *Οι κλέφτες μπίμαν στο εξοχικό μας και το έκαναν ~.*

Από το επίθ. ξρημος «μόνος».

ρήξη η: ❶ ΙΑΤΡ διάσπαση της συνέχειας ιστού: *μερική/ολική ~ συνδέσμου.* ❷ (μτφ.) διακοπή στενών σχέσεων ή σύγκρουση λόγω διαφωνίας: *Οι σχέσεις μεταξύ της διοίκησης και των εργαζομένων οδηγούνται σε ~.* **ρήγμα** το: ❶ μεγάλο συνήθως άνοιγμα σε επιφάνεια, μετά από βίαιο χτύπημα ή σεισμό: *Η σύγκρουση προκάλεσε ~ στη δεξιά πλευρά του πλοίου.* ❷ (μτφ.) αποτέλεσμα ρήξης, συνήθως ανάμεσα σε σύνολα ατόμων: *Προκλήθηκε νέο ~ στο εσωτερικό του κόμματος.*

ρήση η: σύντομη φράση διδακτικού χαρακτήρα, που αποδίδεται συνήθως σε κπ προσωπικότητα = απόφθεγμα, ρητό: *η περιφημη ~ του Ηράκλειτου «τά πάντα ρεῖ».* *~ σχ. ρητός.*

ρήτορας ο: ❶ ομιλητής που αναπτύσσει επιχειρήματα για να πείσει το ακροατήριό του, ιδίως αυτός που χειρίζεται τη γλώσσα με άνεση: *Είναι δεινός ~ και χαιρέται να τον ακούς.* ❷ ΙΣΤ πρόσωπο που έβγαζε λόγους στην Εκκλησία του Δήμου: *Ο Δημοσθένης ήταν μεγάλος Αθηναίος ~.* **ρητορεία** η: ❶ η ικανότητα του ρήτορα = ευλωτία: *Η ~ είναι προϋπόθεση ενός ηγέτη.* ❷ [μειωτ.] συχνά στον πληθ. εντυπωσιακός, αλλά ανούσιος τρόπος έκφρασης: *Αφήστε τις ~ και μιλήστε για γεγονότα!* **ρητορεύω:** (αμτβ.) ❶ μιλώ ως ρήτορας = αγορεύω. ❷ [μειωτ.] μιλώ με επιδεικτικό ύφος: *Βαριέμαι να τη βλέπω να ~.* **ρητορικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον ρήτορα ή

τη ρητορεία. ~ **ερώτηση**: ερώτηση που γίνεται από κπ, χωρίς όμως να περιμένει απάντηση, επειδή τη θεωρεί προφανή. **ρητορική** η: η τέχνη της χρήσης του λόγου με βάση συγκεκριμένες τεχνικές και με στόχο να πείσει τον ακροατή: *Δίδασκε τη ~ του πολιτικού λόγου.*

ρητορικά (επίρρ.). ✎ σχ. **ρητός**.

ρητός -ή -ό: αυτός που είναι σαφής και οριστικός: ~ απαγόρευση. ~ **αριθμός**: μαθ κλάσμα με όρους ακέραιους αριθμούς. **ρητά & -ώς** (επίρρ.). **ρητό** το: σύντομη γνωστή φράση που θεωρείται ότι περιέχει μια κοινά αποδεκτή αλήθεια = γνωμικό, απόφθεγμα, ρήση: *Εδώ ισχύει το ~ «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».*

Οι λέξεις **ρήμα, ρήση, ρητό, ρητός, ρήτορας** και **ρήτρα** συνδέονται ετυμολογικά με την ΑΕ λ. **ρήμα**, αφού παράγονται από το ίδιο θέμα, με σημ. «λέω, μιλάω» (πρβ. μέλλ. *ῥῶ* του ΑΕ ρ. *λέγω*). Το ίδιο θέμα βρίσκεται και σε πολλά σύνθετα, όπως **αντίρρηση, απόρρητο** κτλ.

ρήτρα η: ΝΟΜ όρος σε συμβόλαιο, διαθήκη κτλ.:

Η ~ προβλέπει ότι πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου. ✎ σχ. **ρητός**.

ρηχός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει σχετικά μικρό βάθος ≠ βαθύς: *Η θάλασσα είναι ~ στην αρχή και μετά βαθαινει.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ουσία = επιφανειακός: ~ και **επιπόλαιη** **ανάλυση του θέματος**.

ρηχά (επίρρ.). **ρηχά** τα: μέγρος όπου η θάλασσα είναι ρηχή: *Αν δεν ξέρετε καλό κολύμπι, να μείνετε στα ~.* **ρηχάινω**: (αμτβ.) γίνομαι ρηχός.

ρίγα η: ευθεία γραμμή πάνω σε ύφασμα, χαρτί κτλ. διαφορετικού χρώματος = ράβδωση: *μπλε φόρεμα με άσπρες ~.* **ριγέ** (επίθ.) • **άκλ.**: αυτός που έχει ρίγες = ριγωτός. **ριγέ** το: σχέδιο με ρίγες: *Το καρό είναι πιο ωραίο από το ~.* **ριγωτός -ή -ό**.

ρίγος το: τρεμούλιασμα του σώματος λόγω πυρετού ή κρούου ή (μτφ.) λόγω έντονου συναίσθηματος: *Κάνει ~ με τον πυρετό. Νιώθω **ρίγη** συγκίνησης.* **ριγώ**: (αμτβ.) έχω ρίγος.

ρίζα η: ❶ το μέρος των φυτών που είναι μέσα στο έδαφος και απορροφά νερό και θρεπτικές ουσίες από αυτό: *Αν ξεραθεί η ~, το φυτό πεθαίνει.* ❷ το σημείο από όπου ξεκινά ή στο οποίο στηρίζεται κτ: *η ~ του δοντιού.* ❸ (μτφ.) η αιτία κπ γεγονότος ή κατάστασης: *Η ανεργία είναι η ~ των προβλημάτων του.* ❹ **συνήθ.** **πληθ.** (μτφ.) **α.** η καταγωγή κπ: *Ζει στην Ελλάδα, αλλά έχει ~ στη Γαλλία.* **β.** ό,τι έχουμε κλη-

ρονομήσει από παλαιότερες γενιές: *Η μελέτη της παράδοσης μας φέρνει σε επαφή με τις ~ μας.* ❺ τμήμα μιας λέξης που είναι κοινό ανάμεσα σε αυτήν και τις συγγενικές της λέξεις και είναι φορέας της κοινής τους σημασίας: *Οι λέξεις «αστέρι» και «άστρο» έχουν κοινή ~.* ❻ **ΜΑΘ** αριθμός που, όταν πολλαπλασιαστεί με τον εαυτό του μία φορά (**τετραγωνική** ~), δύο φορές (**κυβική** ~) ή περισσότερες, δίνει τον αριθμό του οποίου αναζητούμε τη ρίζα: *Η τετραγωνική ~ του 9 είναι το 3.* **ριζώνω**: (αμτβ.)

❶ βγάζω ρίζες (σημ. 1): *Το δέντρο είχε ριζώσει πάνω σε έναν βράχο!* ❷ (μτφ.) **α.** μένω για πολύ καιρό και αποκτώ δεσμούς με κπ τόπο: *Πήγε στην Αμερική, έκανε οικογένεια και ριζωσε εκεί.* **β.** (κνρ. για ιδέες) αποκτώ σταθερότητα και μονιμότητα = εδραιώνομαι: *Η πίστη ριζωσε μέσα του.* **ριζικός -ή -ό**: ❶ αυτός που επηρεάζει συνολικά ή ουσιαστικά κπ ή κπ = ολοκληρωτικός: ~ **αλλαγές**. ❷ αυτός που σχετίζεται με τη ρίζα, κυρίως φυτού: ~ **σύστημα φυτού**.

ριζικά (επίρρ., σημ. 1). **ριζικό¹** το: **ΜΑΘ** το σημείο που χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε τη ρίζα ενός αριθμού.

ριζικό² το: [λαϊκ.] ό,τι θεωρείται ότι έχει προκαθορίσει κπ ανώτερη δύναμη για τη ζωή του καθενός = μοίρα, γραμμένο: *Δείξε μου το χέρι σου, να σου πω το ~ σου!* **ριζοσπάστης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που υποστηρίζει ή επιδιώκει ριζικές κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές: *Είναι ~ με επαναστατικές ιδέες.* **ριζοσπαστικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον ριζοσπάστη = επαναστατικός: ~ **πολιτική**. **ριζοσπαστικά** (επίρρ.). **ριζοσπαστισμός** ο: τρόπος σκέψης ή δράσης που βασίζεται σε ριζοσπαστικές ιδέες.

ρίμα η: ❶ ύπαρξη ίδιων ήχων στην κατάληξη λέξεων ή στίχων ποιήματος = ομοιοκαταληξία: *Οι λέξεις «σπορά» και «φθορά» κάνουν ~.* ❷ **λαϊκά** δίστιχα με ομοιοκαταληξία: *κυπριακές ρίμες για την αγάπη.*

ρινικός -ή -ό: ❶ αυτός που ανήκει ή σχετίζεται με τη μύτη: ~ **αιμορραγία**. ❷ αυτός που προφέρεται κυρίως μέσω της μύτης = **έρρινος**: *Το μ και το ν είναι ~ σύμφωνα.* **ρινίτιδα** η: ΙΑΤΡ ερεθισμός του εσωτερικού της μύτης. ✎ σχ. **ωτίτιδα**.

ριπή η: ❶ διαδοχικές βολές από όπλο ή ταυτόχρονα βολές από όπλα: ~ **αυτόματο**

Από την ΑΕ λ. **ρίς, ρίνος** «μύτη».

ρητός
ρήτρα
ρητός → ρητός
ρηχά → ρηχός
ρηχά → ρηχός
ρηχάινω → ρηχός
ρηχός
ρίγα
ριγέ → ρίγα
ρίγος
ριγώ → ρίγος
ριγωτός → ρίγα
ρίζα
*ρίζι → ρίζι
ριζικά → ρίζα
ριζικό¹ → ρίζα
ριζικό²
ριζικός → ρίζα
ριζοσπάστης
ριζοσπαστικά → ριζοσπά-
στης
ριζοσπαστικός → ριζοσπά-
στης
ριζοσπαστισμός → ριζοσπά-
στης
ριζοσπάστρια → ριζοσπά-
στης
ριζώνω → ρίζα
ρίμα
ρινικός
ρινίτιδα → ρινικός
ριξία → ρίχνω
ριξιμο → ρίχνω
ριπή

Ρ

ρίσκο
ρομαντικός

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ρισκάρω → ρίσκο
ρίσκο
ρίχνω
ρίχτεθ
ριχτός → ρίχνω
ρίψη → ρίχνω
ριψοκίνδυνα → ριψοκινδυνεύω
ριψοκινδυνεύω
ριψοκίνδυνος → ριψοκινδυνεύω
ρόδα
ροή → ρέω
ρολό
ρολόι
ρόλος
ρομαντικά → ρομαντικός
ρομαντικός
ρομαντισμός → ρομαντικός

όπλο. ❷ ξαφνικό, σύντομο και δυνατό φύσημα του ανέμου: *Μια ~ του ανέμου έκλεισε με βία το παράθυρο. εν ~ οφθαλμού:* πάρα πολύ γρήγορα: *Τα εισιτήρια εξαφανίστηκαν ~.*

ρίσκο το: ενέργεια που έχει κινδύνους ή σοβαρό ενδεχόμενο αποτυχίας, ατυχήματος κτλ.: *Οι εγχειρήσεις πάντα έχουν ~. ρισκάρω •* αόρ. *ρίσκαρα & ρισκάρισα = διακινδυνεύω, ριψοκινδυνεύω:* ❶ (μτβ.) εκθέτω κτ σε κίνδυνο: *Δε θα ~ εγώ τη θέση μου για χάρη σου.* ❷ (αμτβ.) εκτίθεμαι σε κίνδυνο: *Προτιμά τις σίγουρες λύσεις, δεν του αρέσει να ~.*

ρίχνω -ομαι • αόρ. *έριξα, παθ. αόρ. ρίχτηκα, μππ. ριγμένος:* (μτβ.) ❶ **α.** αφήνω ή κάνω κτ να πέσει χαμηλότερα: *Έριξε το βάζο στο πάτωμα. β.* (μτφ.) μειώνω κτ: *Έριξαν τις τιμές των προϊόντων και αύξησαν την πελατεία τους.* ❷ **α.** χρησιμοποιώ δύναμη, όπλο κτλ. για να κάνω κτ ή κτ να πέσει στο έδαφος: *Τον έριξε κάτω με μια μπουλιά. β.* (μτφ.) κάνω κτ να εγκαταλείψει ή να χάσει θέση κυριαρχίας: *Προσπαθούν να ρίξουν την κυβέρνηση.* ❸ απλώνω κτ πάνω σε κτ άλλο, για να το καλύψω ή να το προστατέψω: *Ρίξε μια ζακέτα πάνω σου να μην κρυώσεις!* ❹ πετώ κτ με άτακτες κινήσεις σε μία ή διαφορετικές κατευθύνσεις = σκορπίζω: *Έριξες αλάτι στη σαλάτα;* ❺ στέλνω κτ σε απόσταση ή σε κτ στόχο, κυρίως με το χέρι ή με όπλο: *Ρίξε μου την μπάλα και θα την πιάσω.* ❻ (μτφ.) οδηγώ κτ σε κτ κακή κατάσταση ή συνήθεια: *Η αποτυχία του τον έριξε στην απελπισία.* ❼ (μτφ.) χρησιμοποιώ κτ για ορισμένο σκοπό ή στρέφω κτ σε κτ κατεύθυνση: *Έριξε όλες του τις οικονομίες στο χτίσιμο του σπιτιού.* ❽ [οικ.] (μτφ.) **α.** καταφέρνω να πείσω κτ να κάνει κτ: *Άντε, με έριξες! Θα σου δώσω το αυτοκίνητο!* **β.** αδικώ κτ, ώστε να έχω μεγαλύτερο όφελος: *Με έριξαν στη συμφωνία, για να κερδίσουν περισσότερα.* ❾ *παθ.* [οικ.] **α.** κινούμαι με ορμή προς κτ κατεύθυνση: *Ρίχτηκε στην αγκαλιά του. β. κινούμαι με ορμή εναντίον κτ = ορμώ, επιτίθεμαι: *Ρίχτηκαν πάνω του και άρχισαν να τον χτυπούν. γ.* (μτφ.) ασχολούμαι με κτ με πάθος: *Ρίχτηκαν στο διάβασμα. δ.* (μτφ.) παρενοχλώ κτ σεξουαλικά: *Ένας τύπος της ρίχτηκε στο πάρτι. ρίχνει βροχή/χιόνι:* απρσ. βρέχει / χιονίζει. **ρίψη** η: ❶ [επίσ.] το να ρίχνει κτ κτ (σημ. 1α & 5): *Απαγορεύεται η ~ απορριμμάτων.* ❷ *πληθ.* αθλ τα αγωνίσματα του δίσκου, της σφαίρας, της σφύρας και του ακοντίου. **ριξιά** η: [οικ.] βο-*

λή ή κίνηση του χεριού που κάνει κτ για να ρίξει κτ. **ρίξιμο** το: [οικ.] το να ρίχνει κτ κτ (σημ. 1, 4, 5, 8β): **ριχτός -ή -ό:** (για ρούχα) αυτός που πέφτει χαλαρά πάνω στο σώμα.

ρίχτεθ το • *άκλ.:* βαθμός της κλίμακας Ρίχτεθ, με την οποία μετράμε το μέγεθος των σεισμών: *σεισμός μεγέθους 4,7 ~.*

Από το όνομα του Αμερικανού σεισμολόγου Charles Richter.

ριψοκινδυνεύω: ❶ (μτβ.) **α.** εκθέτω κτ σε κίνδυνο = ρισκάρω, διακινδυνεύω: *Είναι έτοιμος να ριψοκινδυνεύσει την καριέρα του. β.* (μτφ.) αποτολμώ κτ: *Να ριψοκινδυνέψω μια πρόβλεψη;* ❷ (αμτβ.) εκτίθεμαι σε κίνδυνο: *Ριψοκινδύνευσε για να μας σώσει! ριψοκίνδυνος -η -ο:* αυτός που ριψοκινδυνεύει (κτ) ή που είναι επικίνδυνος: *~ άθλημα. ριψοκίνδυνα* (επίρρ).

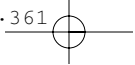
ρόδα η: τροχός που χρησιμοποιείται για την κίνηση οχημάτων = τροχός: *~ ποδηλάτου.*

ρολό το: ❶ σχήμα κυλίνδρου: *Τυλίξε το ύφασμα σε ~.* ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα κυλίνδρου: *~ χαρτιού κουζίνας.* ❸ *συνήθ. πληθ.* εξωτερικό κάλυμμα πόρτας ή παράθυρου που τυλίγεται σε κύλινδρο, όταν ανοίγει: *Ανέβασε τα ~ του μαγαζιού.* ❹ εργαλείο με λαβή και περιστρεφόμενο κύλινδρο για το βάζιμο μεγάλων επιφανειών.

ρολόι το • *ρολογιοί:* ❶ συσκευή που μετράει τον χρόνο και δείχνει την ώρα: *Το ~ έδειχνε οχτώ και μισή. κτ πάει/δουλεύει ~:* κτ εξελίσσεται ομαλά. **βιολογικό ~:** ο τρόπος με τον οποίο κάθε ζωντανός οργανισμός ρυθμίζει τους βιολογικούς ρυθμούς του, όπως το πότε κοιμάται, τρώει κτλ. ❷ συσκευή που μετρά ποσότητα ή μέγεθος = μετρητής: *το ~ του νερού.*

ρόλος ο: ❶ χαρακτήρας τον οποίο παριστάνει ηθοποιός: *Στη σχολική παράσταση έπαιξε τον ~ της δασκάλας.* ❷ συμβολή κτ στη δημιουργία ή την εξέλιξη κατάστασης, γεγονός κτλ.: *ο ~ του σχολείου στην πνευματική ανάπτυξη των νέων. παίζει ρόλο:* κτ ή κτ είναι σημαντικό για κτ: *Στην επιτυχία δεν ~ η ηλικία.* ❸ η συμπεριφορά και οι υποχρεώσεις που θεωρείται ότι πρέπει να έχει κτ σε μια κοινωνία ανάλογα με τη θέση του: *Ο ~ της μητέρας είναι απαιτητικός.*

ρομαντικός -ή -ό: ❶ αυτός που δημιουργεί ερωτική και τρυφερή ατμόσφαιρα: *Ήταν τόσο ~, που της άφηνε λουλούδια στο μαξιλάρι της.* ❷ αυτός που βλέπει την πραγματικότητα με

εξιδανικευτική διάθεση: *Είμαι ~, που ελπίζω ότι κάποια μέρα θα γυρίσει πίσω*; ❸ αυτός που σχετίζεται με το ρεύμα του ρομαντισμού: *~ ποιητής. ρομαντικά* (επίρρ.). **ρομαντικός** ο: στη σημ. 3. **ρομαντισμός** ο: ❶ λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό ρεύμα του 19ου αι. που τόνισε τη σημασία της έκφρασης των συναισθημάτων και της φαντασίας. ❷ η ρομαντική διάθεση: *Ούτε στάλα ρομαντισμού δεν έχεις και δε σ' αρέσει το φεγγάρι*;

ρόμβος ο: ΓΕΩΜ μη ορθογώνιο παραλληλόγραμμο με τέσσερις ίσες πλευρές. **ρομβοειδής -ής -ές**: αυτός που έχει σχήμα ρόμβου. *σχ. αγενής*.

ρομπότ το • *άκλ.*: ΤΕΧΝΟΛ αυτόματο μηχάνημα που υποκαθιστά τον άνθρωπο σε κπ εργασίες, συχνά με μορφή και ομιλία που μιμείται την ανθρώπινη. **ρομποτική** η: ΤΕΧΝΟΛ κλάδος που ασχολείται με τη μελέτη και την κατασκευή ρομπότ.

Από την τσεχική λ. *robota* «αναγκαστική εργασία».

ροθούνι το: το ένα από τα δύο ανοίγματα της μύτης του ανθρώπου ή των ζώων. **ροθουνίζω**: (αμτβ.) αναπνέω από τη μύτη κάνοντας θόρυβο.

ροτίνη η: ❶ καθημερινή επανάληψη ενεργειών ή διαδικασιών, η οποία προκαλεί ανία: *Πήγαμε ταξίδι να ξεφύγουμε από τη ~ της καθημερινότητας*. ❷ κτ που επαναλαμβάνεται: *Δυστυχώς οι βομβαρδισμοί έχουν γίνει ~*.

Από τη γαλλ. λ. *routine* (από το *route* «δρόμος»).

ρουφώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ τραβώ ποσότητα υγρού προς το στόμα μου με βαθιά εισπνοή για να το πιω, συχνά κάνοντας θόρυβο: *Ρουφούσε το γάλα της με καλαμάκι*. ❷ (γενικότερα) εισπνέω βαθιά: *Ρουφούσε τον καθαρό αέρα*. ❸ **α.** (για πργ.) δέχομαι και κρατώ μέσα μου ποσότητα υγρού ή αερίου = απορροφώ: *Το σφουγγάρι ρούφηξε το νερό*. **β.** (μτφ., για πρόσ.) αφομοιώνω ό,τι βλέπω, ακούω ή διαβάζω: *Αγαπούσε το διάβασμα και ρουφούσε τη γνώση*. **ρούφηγμα** το. **ρουφηξιά** η: ρούφηγμα ή η ποσότητα που ρουφά κπ με μία εισπνοή: *Ήπιε τον καφέ του με δυο ρουφηξιές*. **ρουφηχτός -ή -ό**: αυτός που τρώγεται, πίνεται ή γίνεται με ρούφηγμα. **ρουφηχτά** (επίρρ.). **ρουφήχτρα** η: ορμητική περιστροφική κίνηση του νερού (θάλασσας, λίμνης ή ποταμού), που παρασύρει αντικείμενα στον βυ-

θό: *Χάνονταν καράβια στη ~ της μυθικής Χάρυβδης*.

ρούχο το: ύφασμα κομμένο και ραμμένο για να καλύπτει μέρος του σώματός μας = [επίσ.] ένδυμα: *Κοίτα τι ωραία ~ φοράει! βγαίνω / με βγάζει κπ από τα ~ μου*: εκνευρίζομαι πάρα πολύ. **ρουχισμός** ο: ρούχα γενικά.

ροχαλητό το: δυνατός ήχος που προκαλείται από την αναπνοή κπ όταν κοιμάται: *Το ~ του δε με αφήνει να κοιμηθώ*. **ροχαλίζω**: (αμτβ.) βγάξω ήχο ροχαλητού στον ύπνο μου. **ροχάλισμα** το: ροχαλητό.

ρύγχος το: ❶ το μπροστινό τμήμα του κεφαλιού ζώων ή ψαριού, κυρίως το στόμα και η μύτη: *Το ~ του ξιφία είναι μυτερό*. ❷ μυτερό μέρος εργαλείου, οργάνου κτλ.: *φαρμακευτική φιάλη με λεπτό ~*.

ρύζι το: φυτό με άσπρους ή καφέ καρπούς σε σχήμα κόκκου ή οι καρποί αυτού του φυτού που τρώγονται: *~ πιλάφι/σπυρωτό*.

ρυθμίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω ό,τι είναι απαραίτητο για να λειτουργήσει κτ κανονικά ή όπως θέλω: *~ την ένταση του ραδιοφώνου*. ❷ (μτφ.) κάνω τις απαραίτητες ενέργειες, ώστε να γίνει κτ όπως πρέπει ή όπως θέλω = κανονίζω, τακτοποιώ: *Θα ρυθμίσω το θέμα της πληρωμής σου αύριο*. **ρυθμιστής** ο: ❶ κπ ή κτ που ρυθμίζει μια ενέργεια ή κατάσταση: *Ο νόμος είναι ο ~ της ζωής του πολίτη*. ❷ όργανο που ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας μιας μηχανής ως προς έναν παράγοντα: *~ θερμοκρασίας*. **ρυθμιση** η. **ρυθμιστικός -ή -ό**. **ρυθμιστικά** (επίρρ.).

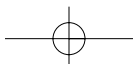
ρυθμός ο: ❶ η εναλλαγή κινήσεων ή ήχων σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα: *Ακολουθούσε απλώς τον ~ της μουσικής*. ❷ η ταχύτητα με την οποία γίνεται, αλλάζει, αυξάνεται ή μειώνεται κτ: *ο ~ της σωματικής ανάπτυξης ενός παιδιού*. ❸ σύνολο κοινών χαρακτηριστικών καλλιτεχνικών έργων, όπως αυτά διαμορφώθηκαν σε ορισμένο τόπο και χρόνο: *Ο δωρικός ~ είναι λιτός και αυστηρός*. **ρυθμικός -ή -ό**: αυτός που έχει ή γίνεται με ρυθμό (σημ. 1): *~ βηματισμός*. **ρυθμικά** (επίρρ.).

ρυμουλκώ -ούμαι: (μτβ.) τραβώ, ενώ κινούμαι, όχημα ή σκάφος που είναι δεμένο πίσω μου: *Το φορτηγό ρυμούλκωσε το χαλασμένο αυτοκίνητο*. **ρυμούλκηση** η. **ρυμουλκό** το: ειδικό όχημα ή σκάφος για ρυμούλκηση.

Από τις ΑΕ λ. *ρύμα* «σκοινί» + *έλω* «τραβώ».

ρύπος ο: [επίσ.] ❶ ουσία που κάνει κτ να μην εί-

ρομβοειδής → ρόμβος
 ρόμβος
 ρομπότ
 ρομποτική → ρομπότ
 ροπή → ρέπω
 ρουθούνι
 ρουθουνίζω → ρουθούνι
 ρουτίνα
 ρούφηγμα → ρουφώ
 ρουφηξιά → ρουφώ
 ρουφηχτά → ρουφώ
 ρουφηχτός → ρουφώ
 ρουφήχτρα → ρουφώ
 ρουφώ
 ρουχισμός → ρούχο
 ρούχο
 ροχαλητό
 ροχαλίζω → ροχαλητό
 ροχάλισμα → ροχαλητό
 ρύγχος
 ρύζι
 ρυθμίζω
 ρυθμικά → ρυθμός
 ρυθμικός → ρυθμός
 ρυθμιση → ρυθμίζω
 ρυθμιστής → ρυθμίζω
 ρυθμιστικά → ρυθμίζω
 ρυθμιστικός → ρυθμίζω
 ρυθμός
 ρυμούλκηση → ρυμουλκώ
 ρυμουλκό → ρυμουλκώ
 ρυμουλκώ
 ρυπαίνω → ρύπος
 ρύπανση → ρύπος
 ρυπαντικός → ρύπος
 ρυπαρός → ρύπος
 ρύπος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ρυτίδα
ρώμη

ρυτίδα
ρωγήμη
ρωμαλέος → ρώμη
*ρωμαντικός → ρομαντικός
ρώμη
ρώτημα → ερωτώ
ρωτώ → ερωτώ

ναι καθαρό = βρομιά, βρόμα. ❷ (ειδικ.) ουσία, συνήθως χημική, που βλάπτει το φυσικό περιβάλλον: *Οι ρύποι των αυτοκινήτων προκαλούν καυσαέρια. ρυπαίνω -ομαι:* (μτβ.) αφήνω ρύπους κυρίως στο φυσικό περιβάλλον = βρομίζω: *Οι βιομηχανίες ~ το περιβάλλον με τα απόβλητά τους. ρύπανση η:* το να ρυπαίνει κπ κτ ή η ύπαρξη ρύπων στη φύση. **ρυπαρός -ή -ό:** [επίσ.] ❶ γεμάτος ρύπους: ~ περιβάλλον. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι ηθικός και προκαλεί ντροπή = ασχρός: ~ σκέψεις. **ρυπαντικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί ρύπανση: ~ ουσία.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ρυτίδα η: γραμμή ή πτυχή στο δέρμα, κυρίως του προσώπου, ατόμου μεγάλης συνήθως ηλικίας = ζάρα: *Έχει ρυτίδες γύρω από τα μάτια.*

ρωγήμη η: ❶ μικρό ή μεγάλο άνοιγμα σε επιφάνεια, συνήθως μετά από χτύπημα ή σεισμό: *Ο σεισμός προκάλεσε ~ στους τοίχους.* ❷ (μτφ.) αρχή προβλημάτων σε κπ σχέση: *Εμφανίστηκαν οι πρώτες ~ στη συμμαχία των δύο χωρών.*

ρώμη η: [επίσ.] δύναμη, κυρίως σωματική = ευρωστία: *Το σθένος της ψυχής συχνά νικά τη ~.* **ρωμαλέος -α -ο:** αυτός που έχει ρώμη.

σ' → σε
σαγηνευτής → σαγήνη
σαγηνευτικά → σαγήνη
σαγηνευτικός → σαγήνη
σαγηνεύτρια → σαγήνη
σαγηνεύω → σαγήνη
σαγήνη
σαθρός
σαθρότητα → σαθρός
σάκχαρο → ζάχαρο
σαλεύω
σαλιάρια → σάλιο
σαλιάρης → σάλιο
σαλιώνω → σάλιο
σάλος
σαν¹

Σαγήνη η: γοητεία, έντονη έλξη που ασκεί κπ ή κτ: *Η ~ των εξωτικών τόπων με συναρπάζει. Η ~ της δεν οφείλεται μόνο στην ομορφιά, αλλά και στο πνεύμα της. σαγηνεύω:* (μτβ.) γοητεύω κτ: *Έχει σαγηνεύσει όλους τους συναδέλφους της. σαγηνευτής ο, -εύτρια η. σαγηνευτικός -ή -ό:* αυτός που σαγηνεύει: ~ φωνή. **σαγηνευτικά** (επίρρ.).

σαθρός: ❶ αυτός που έχει διαβρωθεί ή σαπίσει και δεν είναι πλέον στέρεος: *Το πέτρωμα ήταν ~ κι έφηνε κάτω από τα πόδια του.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει στερεή βάση: *Τα επιχειρήματά του ήταν ~, εύκολα μπορούσες να τα αντικρούσεις. σαθρότητα η.*

σαλεύω • αόφ. σάλεψα, μπ. σαλεμένος (μόνο στη σημ. 2): (αμτβ.) ❶ κινούμαι μετατοπιζόμενος ελαφρά: *Κάτω από τον βράχο φάνηκε ένα χταπόδι να ~. Ένωθα το έδαφος να ~ κάτω από τα πόδια μου.* ❷ [προφ.] (μτφ.) παθαίνω έντονη διανοητική διαταραχή = τρελαίνομαι: *Του σάλεψε από τη στενοχώρια του. Είναι σαλεμένος.*

σάλιο το: άχρωμο υγρό που παράγεται από αδένες της στοματικής κοιλότητας και διευκολύνει την κατάποση της τροφής. **μου τρέχουν τα σάλια:** επιθυμώ κτ πάρα πολύ. **σαλιώνω:** (μτβ.) υγραίνω κτ με σάλιο: *Σάλιωσε το γραμματόσημο. σαλιάρης -α -ικο:* αυτός που του τρέχουν τα σάλια. **σαλιάρια η:** ύφασμα, ποδιά που κρεμείται στον λαιμό των μωρών, για να μη λερωθούν όταν τρώνε.

Από το μsn. *σίαλιον* υποκορ. του ΑΕ *σίαλος*.

σάλος ο • χωρίς πληθ.: ❶ αντίκτυπος: *Ο ~ των γεγονότων έφτασε ως τα μέρη μας.* ❷ έντονη αντίδραση (θετική ή αρνητική) σε σχέση με κπ γεγονός: *Έγινε ~ στο γήπεδο, όταν αναγγέλθηκε η ακύρωση του ματς.*

Από την ΑΕ λ. *σάλος* «θαλασσοταραχή», παράγωγο της οποίας είναι το ρήμα *σαλεύω*.

σαν¹ (πρόθ.): ❶ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) δηλώνει παρομοίωση με κπ ή κτ άλλο: *Με συμβούλεψε ~ πατέρας. Τον περιποιήθηκαν ~ αδερφό μου.* ❷ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) δηλώνει ιδιότητα ή κατάσταση που αιτιολογεί αυτό που εκφράζεται στη συνέχεια της πρότασης: ~ δάσκαλός σας (= επειδή είμαι δάσκαλός σας), οφείλω να σας συμβουλευσω. ❸ **σαν να** (ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει υποθετική κατάσταση, όπως εάν ίσχυε αυτό που εκφράζει: *Μιλάει ~ είναι αρχηγός* (ενώ δεν είναι). *Σε συμβουλευέι ~ θέλει το καλό σου.*

Το **σαν** πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο για παρομοίωση ή αιτιολογία. Γι' αυτό, σε θέση κατηγορούμενου, το σωστό είναι να χρησιμοποιούμε το *ως*: π.χ. *Προσλήφθηκε ως γραμματέας και όχι σαν γραμματέας.*

σαν² (σύνδ.): [λαϊκ.] ❶ όταν ή αφού: ~ ήρθε ο χειμώνας, το τζιτζίκι δεν είχε τι να φάει. ❷ αν: ~ θέλει η νύφη κι ο γαμπρός..

σανίδα η: μακρόστενο κομμάτι λεπτού επεξεργασμένου ξύλου που χρησιμοποιείται για κατασκευές ή διακόσμηση: δρύινη ~. *Είχανε βάλει μια ~ για γεφυράκι πάνω από το ρυάκι.* ~ **σωτηρίας**: οτιδήποτε λειτουργεί ως μέσο σωτηρίας σε εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις.

σανίδι το: ❶ [οικ.] σανίδα. ❷ θεατρική σκηνή ή θέατρο: *Η μεγάλη ηθοποιός αφιέρωσε τη ζωή της στο ~.* **σανιδώνω**: (μτβ.) τοποθετώ σανίδες.

σανίδωμα το: κάλυψη επιφάνειας με σανίδες.

σάπιος -α -ο: ❶ (για οργανικές ουσίες) αυτός που έχει αλλοιωθεί, που έχει αποσυντεθεί = χαλασμένος: ~ φρούτα /λαχανικά /φρυτά. ❷ αυτός που έχει διαβρωθεί από το πέρασμα του χρόνου: *Τα ~ παραθυρόφυλλα δεν έκλειναν.* ❸ (μτφ.) αυτός που έχει διαβρωθεί ως προς τις ηθικές, κοινωνικές αξίες: *Είναι ~, ανήθικος και διεφθαρμένος.* ~ **θεσμός**. **σαπίζω**: ❶ α. (αμτβ.) γίνομαι σάπιος: *Σάπισαν τα φρούτα.* β. (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να γίνει σάπιος: *Το νερό σάπισε το ξύλο.* ~ **κπ στο ξύλο**: τον ξυλοκοπώ πάρα πολύ. ❷ (αμτβ.) φθείρομαι ως προς τις ηθικές μου αξίες, παρουσιάζω δείγματα διαφθοράς: *Η κοινωνία έχει σαπίσει τελείως.* **σαπίλα** η: ❶ δυσάρεστη μυρωδιά του σάπιου: *Στην όχθη του βάλτου μύριζε ~.* ❷ (μτφ.) διάβρωση ως προς τις ηθικές αξίες = διαφθορά ≠ ηθικότητα: *η ~ της πολιτικής ζωής.* **σάπισμα** το: το να σαπίζει κτ. **σήψη** η: ❶ σάπισμα που προκαλείται από μικρόβια: *μικροβιακή ~.* ❷ (μτφ.) ηθική διαφθορά: *κοινωνική ~.*

Από τον παθ. αόρ. β΄ *έσάπην* του ΑΕ ρ. *σήπομαι* «σαπίζω».

σάρκα η: ❶ το μυώδες μέρος του σώματος των ανθρώπων και των ζώων: *τροφερή/σκληρή/συμπαγής/χαλαρή ~.* **κτ παίρνει ~ και οστά**: γίνεται πραγματικότητα, υλοποιείται. ❷ (για φρούτα) το χυμώδες τμήμα στο εσωτερικό του οποίου βρίσκεται το κουκούτσι: *Τα ροδάκινα είχαν πολύ νόστιμη και ζουμερή ~.* ❸ (μτφ.) η υλική φύση του ανθρώπου, σε αντίθεση με το πνεύμα: *η απόλαση της ~.* **σαρκικός -ή -ό** ≠ πνευματικός: αυτός που σχετίζεται με τη σάρκα (σημ. 3): ~ *απόλαση/έρωτα.* **σαρκικά** (επίρρ.). **σαρκώδης -ης -ες**: αυτός που έχει άφθονη σάρκα (σημ. 1): ~ *χείλια.* **σχ. αγενής**.

σαρκάζω -ομαι: (μτβ.) μιλάω κοροϊδευτικά και

καυστικά εναντίον προσώπου ή πράγματος = ειρωνεύομαι, γλευάζω: *Σε παρακαλώ να σταματήσεις να ~ όσα λέω.* **σαρκασμός** ο: κακεντρέχης ειρωνεία = γλευνασμός. **σαρκαστικός -ή -ό**: ~ *ύφος.* **σαρκαστικά** (επίρρ.). **σαρκαστής** ο.

σαρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ παρασέρνω κτ ορμητικά ή το καταστρέφω: *Ο τυφώνας «Λίντα» σάρωσε το Νότιο Βιετνάμ.* ❷ γνωρίζω πολύ μεγάλη επιτυχία, θριάμβο: *Σάρωσε τα Όσκαρ ο «Αρχοντας των Δαχτυλιδιών».* ❸ ΠΛΗΡΟΦ περνάω από σαρωτή κείμενα, εικόνες, φωτογραφίες κτλ.: *Σάρωσες το έγγραφο; σάρωση* η: ❶ ΠΛΗΡΟΦ η τεχνική σύμφωνα με την οποία το περιεχόμενο ενός εγγράφου, εικόνας κτλ. μετατρέπεται σε ψηφιακή εικόνα. **σαρωτής** ο: ΤΕΧΝΟΛ συσκευή με την οποία σαρώνουμε (μόνο στη σημ. 3) = σκάνερ. **σαρωτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που στο πέρασμά του καταστρέφει: ~ *άνεμος.* ❷ αυτός που γνωρίζει μεγάλη επιτυχία: ~ *νίκη.* **σαρωτικά** (επίρρ.).

σατανάς ο: (συνήθ. με κεφαλαίο **Σατανάς**) το πνεύμα του κακού σύμφωνα με την Αγία Γραφή = διάβολος, Εωσφόρος. **σατανικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται ή σχετίζεται με τον Σατανά = διαβολικός ≠ αγγελικός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι εξαιρετικά έξυπνος. ❸ (μτφ.) οτιδήποτε συνδυάζει χαρακτηριστικά πονηρίας και κακίας ταυτόχρονα: ~ *απόφαση/σχέδιο* ≠ αγγελικός. **σατανικά** (επίρρ.). **σατανισμός** ο: παραθρησκευτικό σύστημα λατρείας του διαβόλου. **σατανιστής** ο, **-ιστρια** η: οπαδός του σατανισμού.

σάτιρα η: ❶ λογοτεχνικό είδος (πεζογράφημα ή ποίημα) που θίγει τα κακώς κείμενα με κωμικό τρόπο: *η ~ του Αριστοφάνη.* ❷ (γενικ.) διακωμώδηση. **σατιρίζω**: (μτβ.) διακωμωδώ καταστάσεις και πρόσωπα. **σατιρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με τη σάτιρα (σημ. 1): ~ *ποίηση.* ❷ αυτός που διακωμωδεί καυστικά. **σατιρικά** (επίρρ.).

Προσοχή: πρέπει να διαχωρίζουμε τα επίθετα **σατιρικός** και **σατυρικός**. Το πρώτο δηλώνει αυτόν που σχετίζεται με τη σάτιρα, ενώ το δεύτερο αναφέρεται στον Σάτυρο.

Σάτυρος ο: ΜΥΘΟΛ τραγοπόδαρος ακόλουθος του θεού Διονύσου. **σατυρικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τους Σάτυρους. ~ **δράμα**: είδος του αρχαίου δράματος με χορό Σατύρων. **σαφής -ής -ές**: αυτός που είναι ξεκάθαρος ως προς το νόημα, που γίνεται εύκολα αντιλη-

σαν²
σανίδα
σανίδι → σανίδα
σανιδόμα → σανίδα
σανιδώνω → σανίδα
σαπίζω → σάπιος
σαπίλα → σάπιος
σάπιος
σάπισμα → σάπιος
σάρκα
σαρκάζω
σαρκασμός → σαρκάζω
σαρκαστής → σαρκάζω
σαρκαστικά → σαρκάζω
σαρκαστικός → σαρκάζω
σαρκικά → σάρκα
σαρκικός → σάρκα
σαρκώδης → σάρκα
σαρώνω
σάρωση → σαρώνω
σαρωτής → σαρώνω
σαρωτικά → σαρώνω
σαρωτικός → σαρώνω
σας → εσύ
σατανάς
σατανικά → σατανάς
σατανικός → σατανάς
σατανισμός → σατανάς
σατανιστής → σατανάς
σατανιστρια → σατανάς
σάτιρα
σατιρίζω → σάτιρα
σατιρικά → σάτιρα
σατιρικός → σάτιρα
σατυρικός → Σάτυρος
Σάτυρος
σαφήνεια → σαφής
σαφής
σαφώς → σαφής

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- σβήνω
- σβήσιμο → σβήνω
- σβηστήρα → σβήνω
- σβηστήρι → σβήνω
- σβηστός → σβήνω
- σβήστρα → σβήνω
- *σβύνω → σβήνω
- σε → εσύ
- σε
- σέβας → σέβομαι
- σεβάσμιος → σέβομαι
- σεβασμός → σέβομαι
- σεβαστός → σέβομαι
- σεβόμαι
- σειρά
- σεισμικά → σεισμός
- σεισμικός → σεισμός
- σεισμικότητα → σεισμός
- σεισμός
- σειώ → σεισμός
- σελήνη
- σεληνιαίος → σελήνη
- σεληνιακός → σελήνη
- σεληνιασμός → σελήνη
- σελίδα
- σελιδοποιώ → -ποιώ
- σεμνά → σεμνός
- σεμνός
- σεμνότητα → σεμνός
- σένα → εσύ

πτώς: *Η απάντησή σας ήταν ~, δε χρειαζόμαστε περαιτέρω εξηγήσεις.* ✎ σχ. **αγενής. σαφώς** (επίρρ.). **σαφήνεια** η: απόλυτα διαυγής και κατανοητός τρόπος έκφρασης = διαύγεια, καθαρότητα ≠ ασάφεια, αοριστία: *σκέψεις διατυπωμένες με ~.*

σβήνω -ομαι • ❶ (μτβ.) κάνω κτ να σταματήσει να καίει ≠ ανάβω: *Σβήσε τη φωτιά!* ❷ (μτβ., για μηχανήμα) διακόπτω τη λειτουργία = κλείνω ≠ ανάβω: *Θα σβήσεις την κουζίνα/την τηλεόραση;* ❸ (μτβ.) εξαφανίζω κτ (κείμενο, σχέδιο) που ήταν γραμμένο: *Σβήσε την άσκηση από τον πίνακα!* ❹ (αμτβ.) νιώθω ότι χάνω σιγά-σιγά τις αισθήσεις μου. ❺ (μτφ., μτβ.) χάνομαι εντελώς, ολοκληρωτικά: *Έσβησε και η τελευταία ελπίδα για την ανεύρεση επιζώντων στα συντρίμια.* **σβήσιμο** το. **σβηστήρα & σβήστρα** η & **σβηστήρι** το: γομολάστιχα. **σβηστός -ή -ό.**

σε & σ΄ (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ τον τόπο όπου βρίσκεται ή κάνει κπ κτ: *Είναι /δουλεύει στο σπίτι.* ❷ τον τόπο προς τον οποίο κινείται κπ ή κτ: *Βγήκε στον κήπο.* ❸ το σημείο που καταλήγει κπ ή κτ: *Η μάλα κύλησε στον διπλανό του. Έδωσε το βιβλίο στην αδελφή του.* ❹ το χρονικό σημείο ή το χρονικό διάστημα μετά από το οποίο γίνεται ή συμβαίνει κτ: *Έφυγε στις τρεις. ~ μια ώρα θα έχει φύγει.* ❺ το χρονικό διάστημα που διαρκεί κτ: *Απάντησε όλες τις ερωτήσεις μέσα ~ λίγα λεπτά.* ❻ αναφορά = ως προς: *Είναι πολύ καλός στα φιλολογικά.* ❼ την κατάσταση που βρίσκεται κπ ή κτ: *Η μηχανή είναι ~ λειτουργία.*

Προσοχή στην ορθογραφία! Η πρόθ. *σε* με το οριστικό άρθρο σχηματίζει μία λέξη: *στον, στον, στην, στους,* κτλ. Αντίθετα, η γεν. του β΄ προσ. της προσωπ. αντωνυμίας (*σου*), όταν προηγείται του οριστ. άρθρου, γράφεται με απόστροφο: *σ΄ το είπα (σου το είπα).*

σέβομαι: (μτβ.) ❶ δείχνω βαθιά εκτίμηση και θαυμασμό σε κπ: *~ τους δασκάλους μου.* ❷ υπακούω σε κτ: *Ο σωστός πολίτης ~ τους νόμους.* ❸ αναγνωρίζω την αξία προσώπου ή πράγματος = εκτιμώ, τιμώ ≠ περιφρονώ, αφηφώ: *~ τον τόπο μου και την ιστορία του.* **σεβασμός** ο: ❶ η εκτίμηση που δείχνει κπ προς ένα πρόσωπο: *Τρέφει μεγάλο ~ για τον πατέρα του.* ❷ υπακοή σε κτ ή η αναγνώριση της αξίας του: *ο ~ προς τους θεσμούς σεβαστός*

-ή -ό: (για πρόσ.) αυτός που είναι άξιος σεβασμού: *Η αντίρροσή σας είναι ~.* **σεβάσμιος -α -ο:** αυτός που εμπνέει σεβασμό: *~ γέροντας.* **σέβας** το • πληθ. *σέβη:* τιμητική προσφώνηση ως εκδήλωση σεβασμού: *Τα σέβη μου!*

σειρά η: ❶ ακολουθία πραγμάτων ή προσώπων με κοινά χαρακτηριστικά και σε διάταξη το ένα δίπλα στο άλλο: *Οι μαθητές παρατάχθηκαν σε ~ στο προαύλιο του σχολείου.* = γραμμή. *Θα περιμένω στη/τη σειρά μου.* ❷ η ακολουθία των λέξεων που περιλαμβάνονται σε μια γραμμή ενός γραπτού κειμένου: *Πηγαίνετε στη σελίδα 20 και διαβάστε την τέταρτη ~.* ❸ σύνολο από ομοειδή πράγματα που αναφέρονται στο ίδιο θέμα: *Αρχίζει αύριο ~ εκδηλώσεων για την τέχνη και τον πολιτισμό.* ❹ ταξινόμηση: *χρονολογική/αλφαβητική ~.* ❺ τακτοποίηση, οργάνωση με συγκεκριμένη τάξη: *Βάζω τις σκέψεις μου σε ~.* ❻ η κοινωνική τάξη: *Δεν πρέπει να τον παντρευτείς, δεν είναι της ~ μας.* ❼ ΣΤΡΑΤ το σύνολο των στρατιωτών που κατατάσσονται την ίδια χρονική περίοδο.

σεισμός ο: ❶ ΓΕΩΛ φυσικό φαινόμενο κατά το οποίο η μετακίνηση των γεωλογικών πλακών στο εσωτερικό της γης προκαλεί δόνηση που γίνεται αισθητή στην επιφάνειά της: *καταστροφικός/μικρός ~.* ~ 5 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ. ❷ (μτφ.) έντονη αντίδραση σε κπ γεγονός: *Στο κόμμα έγινε ~, μόλις μαθεύτηκαν τα αποτελέσματα.* **σεισμικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με σεισμό: *~ δονήσεις.* **σεισμικά** (επίρρ.). **σεισμικότητα** η: ❶ η σεισμική δράση μιας περιοχής ❷ (ειδικ.) η συχνότητα αλλά και η ένταση των σεισμικών δονήσεων: *Η Ελλάδα είναι χώρα με έντονη ~.* **σειώ:** (μτβ.) ❶ κάνω κτ να δονείται = τραντάζω: *Ο δυνατός αέρας έσειε τα παράθυρα.* ❷ παθ. δονούμαι, τραντάζομαι: *Σείστηκε ο τόπος από τις βροντές.*

σελήνη η: (& με κεφαλαίο **Σελήνη**) ΑΣΤΡΟΝ ουράνιο σώμα, φυσικός δορυφόρος της Γης = φεγγάρι: *έκλειψη σελήνης.* **σεληνιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στη σελήνη: *~ φως.* **σεληνιαίος:** [λαϊκ.] (αμτβ.) παθαίνω επιληψία. **σεληνιασμός** ο: [λαϊκ.] κρίση επιληψίας, καθώς και η επιληψία ως ασθένεια.

σελίδα η: ❶ καθεμιά από τις δυο όψεις φύλλου χαρτιού: *λευκή/χρωματιστή ~.* ❷ (συνεκδ.) τυπωμένο κείμενο που χωράει σε μία σελίδα: *Η εργασία μου είναι 250 σελίδες.*

σεμνός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι μετρομημένος και

σέρνω
σημασία

όχι υπερβολικός ή επιτηδευμένος: ~ άνθρωπος. ❷ αυτός που είναι ηθικός ή δείχνει ηθικό άτομο ≠ άσεμνος: ~ ντύσιμο. **σεμνά** (επίρρ.). **σεμνότητα** η.

σέρνω & [επίσ.] **σύρνω -ομαι** • αόρ. έσυρα, παθ. αόρ. **σύρθηκα**: (μτβ.) ❶ τραβώ κτ και το κάνω να κινείται: *Τα άλογα έσερναν την άμαξα. ~ κτ από τη μύτη*. αναγκάζω κτ να κάνει ό,τι θέλω εγώ. ❷ τραβώ κτ και το μετακινώ: *Θα σύρουμε μαζί τη βιβλιοθήκη, για να την πάμε στο σαλόνι.* ❸ τραβώ κτ ή κτ που βρίσκεται στο έδαφος χωρίς να το(ν) αφήνω να σηκωθεί: *Μη ~ την πετσέτα στο πάτωμα.* ❹ (μτφ.) οδηγώ κτ βίαια και χωρίς τη θέλησή του κάπου: *Τον έσυραν στο τμήμα χωρίς εξηγήσεις.* ❺ (μτφ.) ταιλαιπωρώ κτ παίρνοντάς τον μαζί μου: *Με έσερνε από μπαρ σε μπαρ όλο το βράδυ.* ❻ παθ. α. κινούμαι στο έδαφος όπως το φίδι = έρπω: *Οι ληστές σύρθηκαν σιγά σιγά και κανείς δεν τους αντιλήφθηκε.* β. (μτφ.) νιώθω πολύ κουρασμένος, δεν μπορώ να αποδώσω: *Η ομάδα δεν έπαιξε καθόλου καλά σήμερα, όλοι οι παίκτες σέρνονταν.* γ. (για ρούχο ή ύφασμα πολύ μακρύ) ακουμπώ στο έδαφος, ενώ κανονικά δεν πρέπει: *Η κουρτίνα σέρνεται, θέλει κόντεμα!* δ. [προφ.] για μεταδοτικές ασθένειες: έχω έξαρση: ~ επιδημία γρίπης. **σύρσιμο &** [προφ.] **σούρσιμο** το. **συρτός -ή -ό. συρτά** (επίρρ.).

σηκώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ υψώνω, κινώ προς τα επάνω: ~ το κεφάλι/το χέρι/τον λαιμό μου. ❷ ζητώ από κτ που κάθεται να σηκωθεί: *Σήκωσε το παιδί, για να καθίσει η έγκυος γυναίκα.* ❸ σηκώνω το ακουστικό και (κατ' επέκτ.) απαντώ στο τηλέφωνο: *Χτυπάει το τηλέφωνο, θα το σηκώσεις;* ❹ (για χρήματα) βγάζω από την τράπεζα. ❺ ξυπνώ κτ: *Θα με σηκώσεις αύριο στις επτά;* ❻ κρατώ κτ και συγχρόνως το μεταφέρω: *Θα σηκώσεις εσύ την τσάντα μου που είναι βαριά;* ❼ [προφ.] ανέχομαι κτ: *Άσε τις ζήλιες και τις υστερίες, δεν τα ~ εγώ αυτά.* ❽ αντέχω το βάρος ενός πράγματος: *Αυτό το τραπέζι ~ τον υπολογιστή;* ❾ εξετάζω προφορικά μαθητή στο μάθημα της ημέρας: *Ο δάσκαλος με σήκωσε σήμερα στα μαθηματικά.* **σήκωμα** το. **σηκωμός** ο: το ξύπνημα: ~ δεν έχει σήμερα! **σηκωτός -ή -ό**: αυτός που μεταφέρεται με τη βοήθεια άλλων.

σήμα το: ❶ μήνυμα, εικόνα ή ήχος που μεταδίδεται με ηλεκτρομαγνητικά κύματα: *Το ~ του τηλεοπτικού σταθμού δεν ήταν καλό/ισχυρό.* ❷ διακριτικό σημάδι (οπτικό ή ακουστικό): α. οργάνωσης, συλλόγου ή οργανισμού: το ~

Unicef/της Ελληνικής Προεδρίας/της Ευρωπαϊκής Ένωσης. β. συνήθ. στη στολή αξιωματικών, που δείχνει τη βαθμίδα ή το αξίωμά τους: *Έγραφα στη στολή σου τα ~ που μου ζήτησες.* ❸ πινακίδα ή επιγραφή με οδηγίες για συγκεκριμένη συμπεριφορά ειδικά σε δημόσιο χώρο: *Το ~ αυτό απαγορεύει τη λήψη φωτογραφιών.* ❹ οτιδήποτε πιστοποιεί ή κατοχυρώνει κτ: *Προμηθέυτηκα το ~ για τα τέλη κυκλοφορίας.* ❺ σύμβολο του κώδικα οδικής κυκλοφορίας: *Μην παραβιάζετε τα ~ της Τροχαίας!* ❻ μήνυμα με το χέρι ή το κεφάλι = νόημα, νεύμα. *Μας έκανε ~ να περάσουμε.*

σημάδι το: ❶ οτιδήποτε χρησιμεύει ως ένδειξη, για να διακρίνουμε ή να ξεχωρίσουμε κτ: *Αυτό το ~ εκεί δείχνει το όριο του χωραφιού.* ❷ σημείο που προσπαθεί κτ να πετύχει σημαδεύοντας με όπλο = στόχος. ❸ αλλοίωση του δέρματος που οφείλεται είτε σε φυσικά αίτια είτε σε προηγούμενο τραυματισμό ή ασθένεια: *Η ανεμοβλογιά τού άφησε σημάδια.* ❹ (μτφ.) ένδειξη για κτ που συμβαίνει ή θα συμβεί: *Έχει μέρες να φανεί, κακό ~! = οιωνός.* *Η υποχώρησή του είναι ~ ελπίδας και αισιοδοξίας!* **σημαδέω**: (μτβ.) ❶ βάζω σημάδι, ώστε να διακρίνω κτ: *Σημάδεψε τη σελίδα του βιβλίου που σε ενδιαφέρει!* ❷ σκοπεύω με όπλο: *Σταμάτα να με ~ με την καραμπίνα!* ❸ (μτφ.) έχω ισχυρό αντίκτυπο αποφασιστικής σημασίας στην ψυχή κάποιου: *Το ταξίδι της στο Παρίσι τη σημάδεψε για όλη της τη ζωή.* **σημαδιακός -ή -ό**: ❶ αυτός που προμηνεί κτ: ~ μέρα. ❷ αυτός που έχει καθοριστική σημασία: ~ γεγονός. **σημαδιακά** (επίρρ.).

σημαία η: ❶ κομμάτι υφάσματος που φέρει τα ιδιαίτερα χρώματα και τα διακριτικά σύμβολα κράτους, συλλόγου, πολιτικής παράταξης ή αθλητικής ομάδας: *Η ~ της Βραζιλίας έχει πράσινο και κίτρινο χρώμα.* ❷ (μτφ.) σύμβολο προσπάθειας ή αγώνα: *Ο πόθος για ελευθερία ήταν η ~ των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.*

σημασία η: ❶ το νόημα μιας λέξης: *Το ρήμα «παίρνω» έχει πολλές ~.* κυριολεκτική/μεταφορική ~. ❷ το περιεχόμενο ή ο σκοπός μιας πράξης, κίνησης, έκφρασης κτλ.: *Δεν καταλαβαίνω τη ~ της πράξης του.* ❸ η σπουδαιότητα, η αξία ενός πράγματος: *Το έργο είναι υψηλής/ζωτικής ~.* **σημαίνω**: (μτβ.) ❶ έχω ορισμένη σημασία, δηλώνω κτ συγκεκριμένο: *Δεν ξέρω τι ~ η λέξη αυτή.* *Η παραίτησή του ~ ότι δε συμφωνεί πλέον με τις αρχές τις εται-*

σέρνω
σήκωμα → σηκώνω
σηκωμός → σηκώνω
σηκωτός → σηκώνω
σήμα
σημαδέω → σημάδι
σημάδι
σημαδιακά → σημάδι
σημαδιακός → σημάδι
σημαία
σημαίνω → σημασία
σημαντικά → σημασία
σημαντικός → σημασία
σημασία

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- σημειακός → σημείο
- σημείο
- σημείωμα → σημειώνω
- σημειώνω
- σημείωση → σημειώνω
- σημειωτέος → σημειώνω
- σημέρα
- σημερινός → σήμερα
- σήψη → σάπιος
- σθENAΡός → σθένος
- σθENAΡός → σθένος
- σθENAΡός → σθένος
- σθένος
- σιάζω → ίσιος
- σιγά
- σιγανά → σιγά
- σιγανός → σιγά
- σιγή → σιγά
- σιγο-
- σιγοβράζω → σιγο-
- σιγοβρέχει → σιγο-
- σιγοκαίω → σιγο-
- σιγοκλαίω → σιγο-
- σιγοκουβεντιάζω → σιγο-
- σιγομουρμουρίζω → σιγο-
- σιγοπίνω → σιγο-
- σιγοσβήνω → σιγο-
- σιγοτραγουδώ → σιγο-
- σίγουρα → σίγουρος
- σιγουρεύω → σίγουρος
- σιγουριά → σίγουρος
- σίγουρος
- σιγοψήνω → σιγο-
- σιγοφιθυρίζω → σιγο-

ρείας. ❷ (για ρολόι) βγάζω ήχο που αντι-
στοιχεί σε καθορισμένη ώρα: Το ρολόι ~ δώ-
δεκα. **σημαντικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει με-
γάλη σημασία = αξιόλογος, αξιοσημείωτος ≠
ασήμαντος: ~ νέα. ❷ αυτός που έχει ορισμέ-
νη σημασία: *ρήματα αισθήσεως σημαντικά.*

σημαντικά (επίρρ.).

σημείο το: ❶ μια συγκεκριμένη θέση που έχου-
με ορίσει στον χώρο: ~ συνάντησης/πώλησης.
τα τέσσερα ~ του ορίζοντα. ❷ ΓΕΩΜ το ελά-
χιστο στοιχείο του χώρου, που δεν έχει δια-
στάσεις: *Οι δύο ευθείες τέμνονται στο ~ Α.* ❸
βαθμός σε κλίμακα αξιολόγησης: *Το έλλειμ-
μα έφτασε στο ανώτατο ~ του.* ❹ (μτφ.) ακρι-
βής θέση ή τμήμα συνόλου (τοπικά ή χρονι-
κά): *Σε ποιο ~ διαφωνούμε; Σε αυτό το ~ θα
διακόψω την ομιλία μου.* ❺ σημάδι, ίχνος
από κτ: *Εμφανή ήταν τα ~ γήρανσης στο πρό-
σωπό της. ~ στίξης:* σύμβολο που χρησιμο-
ποιείται στον γραπτό λόγο, προκειμένου να
δηλωθεί κτ (π.χ. ένταση ή παύση φωνής, θαυ-
μασμός, απορία κτλ). **γλωσσικό ~:** ΓΛΩΣΣ η
ενότητα έννοιας (σημαινόμενου) και ακου-
στικής εικόνας (σημαίνοντος): *Το γλωσσικό
σημείο (η λέξη) «μήλο» αποτελεί ενότητα της
έννοιας «μήλο» και της ηχητικής ακολουθίας
[milo].* ❻ ΜΟΥΣ νότα. **σημειακός -ή -ό.**

σημειώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ γράφω σε χαρτί κτ που
θέλω να μην ξεχάσω: *Σημειώστε τον αριθμό
μου και πείτε του να με πάρει!* ❷ εντοπίζω,
επισημαίνω κτ: *Σημειώστε όλες τις μεταφορές
που βλέπετε στο κείμενο!* ❸ προσθέτω, επεξη-
γώ σε προφορική ή γραπτή ανάλυση: ~ εδώ ότι
τα παραδείγματα που χρησιμοποιώ είναι εν-
δεικτικά. ❹ κρατώ σημειώσεις από προφορι-
κό λόγο, καταγράφω περιληπτικά όσα ακούω:
*Θεωρώ ότι θα ήταν καλό στο σημείο αυτό να
σημειώσετε όσα λέω.* ❺ τονίζω με έμφαση: ~
ότι η πορεία της εταιρείας μας δεν είναι ικα-
νοποιητική. ❻ πραγματοποιώ, επιτυγχάνω:
*Μετά την υπογραφή της συμφωνίας, οι σχέ-
σεις των δυο χωρών σημείωσαν αισθητή βελ-
τίωση.* **σημείωμα** το: σύντομο γραπτό μήνυμα:
Πήρες το ~ μου; **σημείωση** η: ❶ σύντομο κεί-
μενο στο οποίο καταγράφει ή επεξηγεί κτ κτ:
Το βιβλίο σου είναι γεμάτο σημειώσεις. ❷ (για
βιβλίο) ειδικό κείμενο στο οποίο παρέχονται
εξηγήσεις ή περαιτέρω πληροφορίες για το πε-

ριεχόμενο: *Δες την τέταρτη ~ του δεύτερου κε-
φαλαίου.* **σημειωτέος -α -ον:** συνήθ. στο **ση-
μειωτέον ότι:** αυτό που πρέπει να σημειωθεί:
*Σημειωτέον ότι στον χώρο αυτό απαγορεύεται
το κάπνισμα.*

σήμερα (επίρρ.): ❶ η ημέρα που ακολουθεί το
χθες και προηγείται του αύριο: ~ έχει ωραίο
καιρό. Δεν μπορώ να έρθω ~, ίσως μπορέσω
αύριο. ❷ ό,τι αναφέρεται στο παρόν, στην
εποχή μας: *Οι νέοι ~ αντιμετωπίζουν σοβαρά
προβλήματα.* **σημερινός -ή -ό:** αυτός που σχε-
τίζεται με το σήμερα ή αναφέρεται σε αυτό: *Η
~ εφημερίδα είχε πολύ ενδιαφέροντα άρθρα.*

σθένος το: ❶ μεγάλο θάρρος, αποφασιστικότη-
τα και μεγάλη ψυχική δύναμη: *Είστε έτοιμος
να υπερασπιστείτε με ~ την άποψη σας;* ❷
ΧΗΜ ο αριθμός των ηλεκτρονίων που δίνει,
παίρνει ή συνεισφέρει ένα άτομο, όταν συμ-
μετέχει σε χημικό δεσμό: *Τα ιόντα χλωρίου
έχουν ~ -1.* **σθENAΡός -ή -ό:** αυτός που χαρα-
κτηρίζεται από σθένος (στη σημ. 1) = θαρρα-
λέος, δυνατός ≠ αδύναμος, ανίσχυρος: *Οι
απεργοί προέβλεπαν ~ αντίσταση και εμπόδι-
σαν την είσοδο του διευθυντή στο εργοστά-
σιο.* **σθENAΡά & -ώς** (επίρρ.).

σιγά (επίρρ.): ❶ ≠ δυνατά (ως προς την ένταση):
α. όχι έντονα ή δυνατά: *Κλείστε ~ τις πόρτες,
παρακαλώ!* **β.** χαμηλόφωνα: *Μιλάτε ~, δε βλέ-
πετε ότι μελετάει;* ❷ (ως προς την ταχύτητα)
αργά ≠ γρήγορα: *Πηγαίνουμε ~, γιατί έχει κί-
νηση.* ❸ σταδιακά: *Πιες το γάλα σου ~ ~.* ❹ για
να δηλώσουμε **α.** δυσαρέσκεια, ειρωνεία, ενό-
χληση: ~, με πάτησες! *Ο Πέτρος; ~ μην έρθει!*
β. προειδοποίηση: ~, θα πέσεις! **σιγανός -ή -ό:**
❶ αυτός που δεν έχει ένταση: ~ ήχος. ❷ αυτός
που κινείται αργά: ~ ποτάμι. **σιγανά** (επίρρ.):
με τρόπο αργό ή σιγανό, με μικρή ένταση: *Βά-
λε ~ τη μουσική, το μωρό κοιμάται.* **σιγή** η:
απουσία θορύβου ή ομιλίας = σιωπή.

σιγο-:α' συνθ. που σε σχέση με το ρήμα ως β' συνθ.
δηλώνει ότι κτ γίνεται ❶ με αργό ρυθμό: *σιγο-
πίνω.* ❷ χωρίς ιδιαίτερη ένταση: *σιγοβρέχει.*

σίγουρος -ή -ο: ❶ αυτός που προκαλεί αίσθημα
ασφάλειας: ~ δρόμος/τρόπος/λύση. ❷ αυτός
που είναι βέβαιος ή προκαλεί αίσθημα βεβαι-
ότητας: ~ νίκη/επιτυχία. *Είμαι ~ ότι θα τα κα-
ταφέρεις.* **σίγουρα** (επίρρ.). **σιγουριά** η: ❶ αί-
σθηση ασφάλειας ≠ ανασφάλεια: *Νιώθει ~*

**Σύνθετα με σιγο-
με αργό ρυθμό**
σιγοσβήνω

χωρίς ένταση
σιγοβράζω
σιγοκαίω

σιγοκλαίω
σιγοκουβεντιάζω
σιγομουρμουρίζω

σιγοτραγουδώ
σιγοψήνω
σιγοφιθυρίζω

σίδηρο
σκάλα

μαζί του, αν και δεν τον ξέρει πολύ καιρό. ❷ βεβαιότητα ≠ αβεβαιότητα: Σας το λέω με ~. **σιγουρεύω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κτ σίγουρο = εξασφαλίζω: Σιγουρέψε τις καταθέσεις του και μετά εξαφανίστηκε. ❷ παθ. νιώθω σίγουρος: Σιγουρεύτηκε ότι η απάτη είχε όντως γίνει, και μετά το κατήγγειλε.

σίδηρο¹ το: ο σίδηρος ως μέταλλο: κατασκευή από μασίφ ~. **σίδηρα** τα: (συνεκδ.) ❶ φυλακή. ❷ ίδρυμα στο οποίο περιθάλπονται άτομα με ψυχικές διαταραχές. **κπ είναι για τα ~**: είναι τελειώς τρελός. **σιδερένιος -α -ο**: ❶ αυτός που είναι φτιαγμένος από σίδηρο: ~ πόρτα. ❷ (μτφ.) πολύ γερός, ανθεκτικός: ~ νεύρα/αντοχή. **σιδεριά** η: [λαϊκ.] σιδηροκατασκευή ή κατασκευή από σιδερένια κάγκελα. **σιδεράς** ο: ❶ πρόσωπο που έχει ως επάγγελμα τις σιδηροκατασκευές = σιδηρουργός. ❷ άτομο που ασχολείται με την πώληση σιδηρικών. **σιδεράδικο** το = σιδηρουργείο.

σίδηρο² το: ❶ μικρή οικιακή συσκευή που χρησιμοποιείται για να λειαίνουμε τσαλακωμένα ρούχα ή υφάσματα: ~ ατμού. ❷ (συνεκδ.) το να σιδερώνει κανείς = σιδέρωμα: Η φούστα σου χρειάζεται / θέλει ~. **σιδερώνω -ομαι**: (μτβ.) λειαίνω με το σίδηρο τσαλακωμένο ρούχο ή υφάσμα. **σιδερώμα** το. **σιδερώστρα** η: σανίδα στην οποία σιδερώνουμε. **σιδερωτήριο** το: ❶ ειδικό μηχάνημα στο οποίο σιδερώνουμε. ❷ κατάστημα που αναλαμβάνει το σιδέρωμα ρούχων.

σίδηρος ο: ❶ ανθεκτικό μέταλλο που χρησιμοποιείται εκτεταμένα στη βιομηχανία ή σε διάφορες κατασκευές (οικοδομές, εργαλεία κτλ.): μεταλλεία/εξόρυξη σιδήρου. **ράβδος/ρινίσματα σιδήρου**. **εποχή του ~**: στάδιο της ιστορικής εξέλιξης του ανθρώπου κατά τη διάρκεια του οποίου κυριαρχεί η χρήση του σιδήρου στην κατασκευή εργαλείων ή όπλων. ❷ βιολ στοιχείο που υπάρχει στο αίμα. **σιδηρουργός** ο: τεχνίτης που ασχολείται με την κατεργασία σιδήρου = [λαϊκ.] σιδεράς. **σιδηρουργία** η: το σύνολο των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για τη βιομηχανική επεξεργασία του σιδήρου. **σιδηρουργείο** το: εργαστήριο κατεργασίας σιδήρου = [λαϊκ.] σιδεράδικο.

σιχάινομαι: (μτβ.) ❶ νιώθω έντονη αποστροφή, αηδία για κπ ή κτ: ~ τις κατσαρίδες/το ποτό/να μου λες ψέματα. ❷ μπ. αυτός που προκαλεί σε κπ συναίσθημα αποστροφής = σιχαμερός: **σιχαμένος άνθρωπος**. **σίχαμα** το: καθετί που προκαλεί αποστροφή και αηδία. **σιχαμε-**

ρός -ή -ό. **σιχαμερά** (επίρρ.). **σιχασιά & σιχαμάρα** η: αίσθημα αηδίας: Μου προκαλεί ~.

σιωπή η: = σιγή ❶ παντελής απουσία ομιλίας: Μετά την παρατήρησή του, επικράτησε ~. Παιδιά, σας παρακαλώ, ~! ❷ παντελής έλλειψη οποιουδήποτε ήχου: Μέσα στη ~ της νύχτας ακούστηκε ένα ουρλιαχτό. ❸ (μτφ.) απουσία αντίδρασης, αδιαφορία: Ύστερα από δύο μέρες σιωπής, οι αρμόδιοι αποφάσισαν να αντιδράσουν. **σωπαίνω & [επίσ.] σιωπώ**: (αμτβ.) δε μιλώ. **σιωπηλός -ή -ό**: ❶ (για πρόσ.) αυτός που δε μιλά: Είναι πολύ ~ σήμερα, κουβέντα δε λέει! ❷ κτ που έχει αυτό το χαρακτηριστικό, το γνώρισμα = σιωπηρός: ~ συμφωνία. **σιωπηλά** (επίρρ.). **σιωπηρός -ή -ό**: ❶ σιωπηλός (σημ. 2). ❷ αυτός που γίνεται αθόρυβα ή σιωπηλά: ~ διαμαρτυρία. **σιωπηρά** (επίρρ.). **σιωπητήριο** το: ❶ ΣΤΡΑΤ νυκτερινό παράγγελμα που δίνεται με τον ήχο της σάλπιγγας και επιβάλλει παύση κάθε ομιλίας ❷ (κατ' επέκτ.) κάθε παράγγελμα τέτοιου είδους: Στην κατασκήνωση το ~ είναι στις 9:30 μ.μ.

σκάβω -ομαι • μπ. **σκαμμένος**: (μτβ.) ❶ ανοίγω τρύπα στο χώμα με ειδικό εργαλείο: Έλα να σκάψουμε, θα σπείρω φασόλια στο περιβόλι! ❷ (μτφ.) αφήνω ρυτίδες ή σημάδια στο δέρμα: πρόσωπο σκαμμένο από τον χρόνο. **σκάψιμο** το. **σκαψιάς** ο: [λαϊκ.] πρόσωπο που ασχολείται με το σκάψιμο.

Από το ΑΕ ρ. **σκάπτω**. Στην ίδια οικογένεια ανήκουν τα: **σκάφος, σκάφη, σκάμμα, σκαπάνη**.

σκάλα η: ❶ ξύλινη, μαρμαρίνη ή μεταλλική κατασκευή με σκαλοπάτια που χρησιμεύει για να ανεβαίνει ή να κατεβαίνει κανείς αλλάζοντας επίπεδα στον χώρο: Θα φέρω τη ~ να ανέβω στο πατάρι. **κυλιόμενη ~**. ❷ πληθ. καθεμία από τις οριζόντιες επιφάνειες που αποτελούν μια σκάλα = σκαλί, σκαλοπάτι: **Ανέβηκα τις σκάλες τρέχοντας**. ❸ (μτφ.) κλίμακα, διαβάθμιση: **Βάλε τον ανεμιστήρα στην πρώτη ~, γιατί κρυώνει**. ❹ τοποθεσία δίπλα στη θάλασσα, στην οποία συνηθίζεται οι ψαράδες να πουλάνε την ψαριά τους: η ~ του Πόρου. **σκαλοπάτι** το: ❶ καθένα από τα οριζόντια και διαδοχικά τοποθετημένα τμήματα μιας σκάλας. ❷ (μτφ.) στάδιο κατά τη διάρκεια της εξελικτικής πορείας ενός ατόμου: **Εφτασε στο τελευταίο ~ της επιτυχίας**. **σκαλί** το.

σίδηρα → σίδηρο¹
σιδεράδικο → σίδηρο¹
σιδεράς → σίδηρο¹
σιδερένιος → σίδηρο¹
σιδεριά → σίδηρο¹
σίδηρο¹
σίδηρο²
σιδερώμα → σίδηρο²
σιδερώνω → σίδηρο²
σιδερώστρα → σίδηρο²
σιδερωτήριο → σίδηρο²
σίδηρος
σιδηρουργείο → σίδηρος
σιδηρουργία → σίδηρος
σιδηρουργός → σίδηρος
σιχάινομαι
σίχαμα → σιχάινομαι
σιχαμάρα → σιχάινομαι
σιχαμερά → σιχάινομαι
σιχαμερός → σιχάινομαι
σιχασιά → σιχάινομαι
σιωπή
σιωπηλά → σιωπή
σιωπηλός → σιωπή
σιωπηρά → σιωπή
σιωπηρός → σιωπή
σιωπητήριο → σιωπή
σιωπώ → σιωπή
σκάβω → σκάω
σκάλα
σκαλί → σκάλα
σκαλίζω
σκαλιστήρι → σκαλίζω
σκαλιστός → σκαλίζω
σκαλοπάτι → σκάλα

Σ

σκαλίζω
σκέφτομαι

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

σκανδαλίζω → σκάνδαλο
 σκανδαλιστικός → σκάνδαλο
 σκάνδαλο
 σκανδαλώδης → σκάνδαλο
 σκανδαλωδώς → σκάνδαλο
 σκασμός → σκάω
 σκαφτιάς → σκάβω
 σκάψιμο → σκάβω
 σκάω
 σκελετός
 σκεπάζω
 σκέπασμα → σκεπάζω
 σκεπαστός → σκεπάζω
 σκέπαστρο → σκεπάζω
 σκεπή → σκεπάζω
 σκεπτικά → σκέφτομαι
 σκεπτικό → σκέφτομαι
 σκεπτικός → σκέφτομαι
 σκέπτομαι → σκέφτομαι
 σκέτα → σκέτος
 σκέτος
 σκεφτικά → σκέφτομαι
 σκεφτικός → σκέφτομαι
 σκέφτομαι
 σκέψη → σκέφτομαι

Η λ. *σκάλα* της ελνστ. περιόδου προέρχεται από τη λατ. *scala*.

σκαλίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ανακατεύω επιφανειακά με ειδικό εργαλείο το ήδη καλλιεργημένο χώμα: ~ τον κήπο/το περιβόλι. ❷ ανακατεύω, πειράζω κτ: *Μη ~ τις σημειώσεις μου/τα ρούχα μου!* ❸ (μτφ.) ανασύρω, φέρνω κτ από το παρελθόν = ανασκαλεύω, ξεσκαλίζω: *Άσε αυτές τις ιστορίες! Τι θες και τις ~;* ❹ με αιχμηρό ειδικό αντικείμενο χαράσσω επιφάνεια (ξύλο, χαλκό, ασήμι κτλ.), για διακοσμητικούς λόγους: *Του πήρε όλο το πρωινό να σκαλίσει το κουτί. σκάλισμα* το. **σκαλιστήρι** το: εργαλείο με το οποίο σκαλίζουμε τον κήπο. **σκαλιστός -ή -ό:** αυτός που έχει χαραχτεί, που έχει σκάλισμα: ~ καθρέφτης.

Το ΝΕ ρ. *σκαλίζω* που έχει επικρατήσει από την ελνστ. περίοδο προέρχεται από το ΑΕ ρ. *σκάλλω*.

σκάνδαλο το: γεγονός, πράξη ή κατάσταση που αντιβαίνει στους καθιερωμένους ηθικούς κανόνες και προκαλεί αγανάκτηση: ~ προκαλέσε η νέα παραίτηση του γενικού διευθυντή. **οικονομικό/πολιτικό ~. σκανδαλίζω -ομαι:** (μτβ.) προκαλώ κπ ηθικά ή ερωτικά με τις πράξεις μου: *Σκανδαλίστηκε βλέποντας το ζευγάρι να φιλιέται δημοσίως. σκανδαλιστικός -ή -ό: αυτός που σκανδαλίζει με τη συμπεριφορά ή τα χαρακτηριστικά του: ~ θέαμα/ντύσιμο. **σκανδαλώδης -ης -ες:** αυτός που έχει τον χαρακτήρα σκανδαλού, που προκαλεί το κοινό αίσθημα: ~ συμπεριφορά. ❧ σχ. **αγενής. σκανδαλωδώς** (επίρρ.).*

Από το ελνστ. *σκάνδαλον* με αρχική σημασία «παγίδα για τον εχθρό».

σκάω & σκάζω • πρτ. *έσκαγα & -ζα*, αόρ. *έσκασα*, μππ. *σκασμένος*: (αμτβ.) ❶ καταστρέφεται η εξωτερική μου επιφάνεια, το περίβλημα: *Έσκασε το λάστιχο του αυτοκινήτου. ❷ εκρήγνυμαι: Η βόμβα/η χειροβομβίδα έσκασε. ❸ (μτφ.) νιώθω δυσφορία, πλήξη, έντονη στενοχώρια: Πάω μια βόλτα, γιατί έχω σκάσει στο σπίτι όλη την ημέρα. Αν δε μιλήσω, θα σκάσω!* ❹ [λαϊκ.] παύω να μιλώ: *Σκάσε! Θα σκάσεις επιτέλους;* ❺ (μτφ., για γεγονότα) προκύπτω απρόσμενα: *Όταν έσκασε το νέο, κανείς δεν πίστευε στ' αυτιά του. ❻ (μτφ., για πρόσω.) ζεστάνομαι υπερβολικά: Έσκασα σήμερα από τη ζέστη!* ❼ φτάνω κάπου με ορ-

μή: *Το κύμα έσκαγε στην προκυμαία, δεν μπορούσαμε να πλησιάσουμε. το σκάω = [επίσ.] διαφεύγω, [προφ.] την κοπανάω. σκασμός ο:* κυρ. στις εκφρ. **τρών του σκασμού:** τρών υπερβολικά. **βγάζω τον ~:** σταματώ επιτέλους να μιλάω. **σκασμός!:** αγενής εντολή σε κπ να πάψει να μιλάει.

Από το ΑΕ ρ. *σκάζω, σκάω* «ανοίγω κτ».

σκελετός ο: ❶ (για τον άνθρωπ. και τα σπονδυλωτά ζώα) το σύνολο των οστών που στηρίζουν τη μυϊκή μάζα. ❷ το σύνολο των οστών ενός νεκρού οργανισμού: *Βρέθηκε απολιθωμένος ~ φάλαινας στη Σαχάρα. Ο ~ νεαρού άνδρα βρέθηκε τυχαία από δύτες. ❸ (για πρρ.) το κύριο μέρος, το σκαρί: ο ~ του ποδηλάτου. ❹ το πλαίσιο στο οποίο προσαρμόζονται οι φακοί στα γυαλιά όρασης: *κοκάλινος/μεταλλικός ~. ❺ (μτφ.) προσχέδιο οργάνωσης κειμένου: Για να γράψετε σωστά έκθεση, δώστε μεγάλη βαρύτητα στον ~ της.**

σκεπάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω οτιδήποτε είναι γυμνό, ακάλυπτο ή εκτεθειμένο: *Σκέπασε τα πόδια σου/το φαγητό/την πλάτη του μωρού. ❷ (μτφ., για ήχο) καλύπτω άλλον ήχο: Η φωνή της σκέπαζε τους ψίθυρους των μαθητών. ❸ (μτφ.) συγκαλύπτω, δεν αφήνω κτ να γίνει αντιληπτό: *Σκέπασαν την υπόθεση/το σκάνδαλο. σκέπασμα* το: ❶ το να σκεπάζει κπ κτ, καθώς και το κάλυμμα που χρησιμοποιεί: *Τα φρούτα θέλουν ~. Βάλε το ~ στην κατασρόλα. ❷ πληθ. τα σεντόνια, οι κουβέρτες κτλ. του κρεβατιού. σκεπαστός -ή -ό. σκέπαστρο* το: κατασκευή που προστατεύει συνήθως από βροχή: *Έλα κάτω από το ~ της στάσης για να μη βραχείς. σκεπή η.**

σκέτος -η -ο: ❶ αυτός που είναι, δίνεται ή παρουσιάζεται χωρίς να συνδυάζεται με κτ άλλο: *Τον καφέ μου τον πίνω ~, χωρίς ζάχαρη. Μας έβγαλε ένα ~ γλυκό. ❷ για έμφαση: Αυτά που λες είναι ~ ανοησία! σκέτα* (επίρρ.): κυρ. στην έκφρ. **νέτα ~:** χωρίς κτ άλλο.

σκέφτομαι & σκέπτομαι: ❶ συλλογίζομαι, κάνω σκέψεις. ❷ αντιλαμβάνομαι, κατανοώ την πραγματικότητα με έναν συγκεκριμένο τρόπο: *Αυτός ~ και αποφασίζει με γνώμονα το συμφέρον του. ❸ σκοπεύω: ~ να συνεχίσω τις σπουδές μου στο εξωτερικό. ❹ πιστεύω, φαντάζομαι ή υποθέτω: ~ ότι είχε δίκιο, όταν μας μάλωνε. ❺ θυμάμαι, αναπολώ: ~ πόσο ωραία ήταν παλιά στο χωριό. σκέψη η: ❶ το αποτέλε-*

σμα της πνευματικής δραστηριότητας, της ικανότητας του ανθρώπου να συνδυάζει ιδέες και νοήματα και να διατυπώνει κρίσεις ή συλλογισμούς: *Θα σου πω τις ~ μου για το μέλλον της επιχείρησης.* ② σύνολο αντιλήψεων ή αρχών: *η αρχαία ελληνική ~. σκεπτικός & σκεπτικός -ή -ό. σκεπτικά & σκεπτικά (επίρρ.). σκεπτικό* το: το σύνολο των επιχειρημάτων που αιτιολογούν μια κρίση ή απόφαση: *Θα σας παρουσιάσουμε το ~ της απόφασης του Αρχείου Πάγου.*

σκηνή η: ① κατασκευή από αδιάβροχο ύφασμα που χρησιμεύει ως προσωρινό κατάλυμα (για εκδρομείς, στρατιώτες, σεισμοπαθείς κτλ.): *Στήσαμε τη ~ μας στην παραλία.* ② το μέρος του θεάτρου στο οποίο παίζουν οι ηθοποιοί: *Στο τέλος του έργου όλος ο θίασος ανέβηκε στη ~.* ③ (μτφ.) κάθε κοινωνικός χώρος στον οποίο εκτυλίσσονται διάφορες δραστηριότητες: *Ανησυχούν για τις αλλαγές στην πολιτική ~ της Ρωσίας.* ④ πράξη ή απόσπασμα θεατρικού, κινηματογραφικού ή λογοτεχνικού έργου: *Μου άρεσε η ρομαντική ~ στο τέλος της ταινίας.* ⑤ έντονο επεισόδιο ή γεγονός, έντονη διαμάχη: *Ζήσαμε μια ακόμα ~ ζηλοτυπίας του Γιάννη με τη γυναίκα του. σκηνικός -ή -ό:* αυτός που σχετίζεται με τη σκηνή (σημ. 2). **σκηνικό** το: ① η σκηνική διακόσμηση μιας θεατρικής παράστασης. ② (μτφ.) ο χώρος στον οποίο εκτυλίσσεται μια δραστηριότητα: *το πολιτικό ~ της χώρας.* ③ πληθ. η συνολική σκηνική διακόσμηση μιας παράστασης: *Ποιος σκηνογράφος έκανε τα ~ της παράστασης;*

σκιά η: ① το σκοτεινό ή λιγότερο φωτεινό τμήμα ενός χώρου, που σχηματίζεται από ένα σώμα το οποίο δεν επιτρέπει στο φως να το διαπεράσει: *Ας ξεκουραστούμε στη ~ του πλάτανου!* **Θέατρο Σκιών.** ο Καραγκιόζης. ② αφάνεια: **ζω στη ~ (κπ):** (μτφ.) παραμένω στην αφάνεια (δίπλα σε κπ πιο διάσημο, με έντονη προσωπικότητα κτλ.): *Ζούσε τόσα χρόνια στη ~ του αδελφού του, αλλά τώρα θα φανεί η αξία του.* ③ καλλυντικό με το οποίο βάζουν τα μάτια. **σκιάζω¹ -ομαι:** (μτβ.) ① κάνω σκιά σε κπ ή κτ: *Το κυπαρίσσι ~ το προαύλιο της εκκλησίας.* ② (μτφ.) σκοτεινιάζω κτ: *Ένας αδιόρατος φόβος ~ το βλέμμα του. σκιερός -ή -ό:* αυτός που κάνει σκιά: ~ πλατάνι. **σκιάδης -ης -ες:** σκιερός. **σχ. αγενής.** **σκιάζω² -ομαι:** (μτβ.) τρομάζω, φοβίζω κτ: *«...γιατί τα ~σκιάζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά» (Δ. Σολωμός). Σκιάχτηκε λες κι είδε φάντασμα.*

Προσοχή: το *σκιάζω¹* προφέρεται σκι-ά-ζω, ενώ το *σκιάζω²* προφέρεται σκιά-ζω.

σκίζω & σχίζω -ομαι: ① (μτβ.) κόβω με τα χέρια κτ: *Σκίσε ένα φύλλο από το τετράδιό σου!* ② (μτβ.) προκαλώ ρωγή ή άνοιγμα σε μία επιφάνεια: *Ένα καρφί έσκισε το λάστιχο του αυτοκινήτου.* ③ (μτφ., μτβ.) κινούνται πάρα πολύ γρήγορα: *Ένα στρατιωτικό αεροπλάνο έσκισε τον αέρα. Ο κολυμβητής ~ τα νερά.* ④ (μτφ., μτβ. & αμτβ.) νικάω, θριαμβεύω: *Την Κυριακή θα σας σκίσουμε στο μπάσκετ. Έσκισα στις εξετάσεις!* ⑤ παθ. (μτβ.) καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια: *Μόλις με είδε, σκίστηκε να με εξυπηρετήσει. σκίσσιμο & (σημ. 1) σχίσσιμο* το: ① το να σχίζει κανείς κτ, καθώς και το σημείο που σχίζεται: *Έχεις ένα ~ στο παντελόνι σου.* ② άνοιγμα σε φούστα ή στο κάτω μέρος φορέματος. **σχιστός & σκιστός -ή -ό:** οτιδήποτε έχει άνοιγμα που μοιάζει με σκίσσιμο: ~ φόρεμα/μάτια.

σκλάβος ο, -α η: ① αυτός που έχει χάσει την ελευθερία του = δούλος: *Οι Μανιάτες ποτέ δεν έγιναν ~ των Τούρκων.* ② (μτφ.) αυτός που υποτάσσεται σε κτ: *Ο σημερινός άνθρωπος έχει καταλήξει ~ του χρήματος και της κατανάλωσης. σκλαβιά η:* ① δουλεία, υποδούλωση. ② (μτφ.) κατάσταση αβάσταχτης υποταγής: *Αυτός δεν είναι γάμος, είναι πραγματική ~!* **σκλαβώνω -ομαι:** (μτβ.) ① αφαιρώ την ελευθερία κάποιου = υποδουλώνω: *Μετά τη μάχη αυτή, η Κρήτη σκλαβώθηκε στους Τούρκους.* ② (μτφ.) γοητεύω κάποιον: *Με σκλάβωσαν τα μάτια της και η ομορφιά της.* ③ (μτφ.) αισθάνομαι υποχρεωμένος σε κπ για κτ: *Μας έχετε σκλαβώσει με την εξαιρετική φιλοξενία σας.*

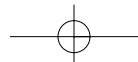

Από το μον. *σκλάβος*, και αυτό από το *Σκλάβος* «Σλάβος».

σκληραγωγώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω κπ να αντέχει στις κακουχίες: *Η συμμετοχή σε ορειβατικούς συλλόγους ~ τους νέους. σκληραγώγηση η:* το να σκληραγωγεί κανείς κπ. **σκληραγωγία η:** σκληραγώγηση και οι συνθήκες που σκληραγωγούν.

σκληρός -ή -ό: ① αυτός που είναι τόσο συμπαγής, που δεν μπορείς να τον πιέσεις ή να τον κάμψεις ≠ μαλακός: ~ ξύλο. *Αυτή η βέργα είναι πολύ ~.* ② (μτφ., για πρόσ.) **α.** αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη κατανόησης και

σκηνή
σκηνικό → σκηνή
σκηνικός → σκηνή
σκιά
σκιάζω¹ → σκιά
σκιάζω²
σκιερός → σκιά
σκίζω
σκίσσιμο → σκίζω
σκιστός → σκίζω
σκιάδης → σκιά
σκλάβος → σκλάβος
σκλαβιά → σκλάβος
σκλάβος
σκλαβώνω → σκλάβος
σκληρά → σκληρός
σκληραγώγηση → σκληραγωγώ
σκληραγωγία → σκληραγωγώ
σκληραγωγώ
σκληράδα → σκληρός
σκληραίνω → σκληρός
σκληρός
σκληρότητα → σκληρός
σκληρότητα → σκληρός
σκολειό → σκολειό

σκόνη
 σκονίζω → σκόνη
 σκοπευτήριο → σκοπεύω¹
 σκοπευτής → σκοπεύω¹
 σκοπευτικός → σκοπεύω¹
 σκοπεύτρια → σκοπεύω¹
 σκοπεύω¹
 σκοπεύω² → σκοπός¹
 σκοπιά¹ → σκοπός¹
 σκοπιά² → σκοπός²
 σκόπιμα → σκοπός¹
 σκόπιμος → σκοπός¹
 σκοπιμότητα → σκοπός¹
 σκοπίμως → σκοπός¹
 σκοπός¹
 σκοπός²
 σκοπός³
 σκορπίζω
 σκορπίος
 σκόρπιος → σκορπίζω
 σκόρπισμα → σκορπίζω
 σκορπώ → σκορπίζω
 σκοτάδι
 σκοτεινά → σκοτάδι
 σκοτεινά → σκοτάδι
 σκοτεινιάζω → σκοτάδι
 σκοτεινός → σκοτάδι

ανθρωπιάς: Είναι πολύ ~ εργοδότης, καταπιέζει τους υπαλλήλους του. **β.** αυτός που δεν υποχωρεί εύκολα: Είναι ~ αντίπαλος, δε θα τον νικήσεις εύκολα. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι δυσάρεστος ή αυστηρός: Η πολιτεία θα λάβει ~ μέτρα κατά των εμπόρων ναρκωτικών. **σκληρά** (επίρρ.). **σκληρότητα** η: η ιδιότητα του σκληρού: Η ~ της έδιωξε πολλούς φίλους από κοντά της. **σκληράδα** η: σκληρότητα. **σκληραίνω -ομαι**: (μτφ.) ❶ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ σκληρό: Τα βάσανα ~ την ψυχή. ❷ (αμτβ.) γίνομαι σκληρός: Η κυβέρνηση ~ τη στάση της απέναντι στους απεργούς. **σκληρυνση** η: [επίσ.] ❶ το να γίνεται κτ σκληρό. ❷ (μτφ.) η αλλαγή συμπεριφοράς προς το σκληρότερο: Η πλειοψηφία των στελεχών του κόμματος απαιτεί τη ~ της στάσης του Προέδρου απέναντι στους διαφωνούντες. ~ **κατά πλάκας**: ΙΑΤΡ ασθένεια που επηρεάζει το κεντρικό νευρικό σύστημα και προκαλεί παράλυση.

σκόνη η: χόμα ή κάθε στερεή ύλη που έχει μετατραπεί σε πολύ μικρούς κόκκους: γάλα ~. Στον χωματόδρομο το αυτοκίνητο άφηνε πίσω του σύννεφα ~. **κάνω κπ ή κτ ~**: (μτφ.) διαλύω, εξοντώνω κτ: Στον χθεσινό αγώνα σάς κάναμε σκόνη. **σκονίζω -ομαι**: (μτβ.) γειμίζω κπ ή κτ με σκόνη: Πρόσεξε πώς θα μεταφέρεις τα ρούχα, μην τα σκονίσεις!

Από το μsn. σκόνη, και αυτό από το ΑΕ κόνις.

σκοπεύω¹: (μτβ.) σημαδεύω στόχο: Σκοπεύσατε προς το φυλάκιο του εχθρού. **σκοπευτής ο, -εύτρια** η: πρόσωπο που σκοπεύει. **σκοπευτήριο** το: ειδικός χώρος για εξάσκηση στη σκοποβολή: το ~ της Καισαριανής. **σκοπευτικός -ή -ό**.

σκοπός¹ ο: το ανώτερο σημείο που θέλει και επιδιώκει να φτάσει κτ = στόχος, ζητούμενο: Βασικός ~ του σχολείου είναι η διαμόρφωση ελεύθερων πολιτών. **σκοπιά¹** η: (μτφ.) άποψη, οπτική γωνία από την οποία κάποιος βλέπει, κρίνει τα πράγματα: Ας δούμε το θέμα των εξετάσεων και από τη ~ των μαθητών. **σκοπεύω²**: (μτφ.) επιδιώκω να επιτύχω κτ = στοχεύω: ~ να πάω ταξίδι. **σκόπιμος -η -ο**: αυτός που γίνεται με την πρόθεση να εξυπηρετήσει κτ σκοπό: Έκανε ένα ~ φάουλ. **είναι /κρίνεται σκόπιμο να...:** πρέπει, επιβάλλεται, θεωρείται αναγκαίο: ~ ληφθούν άμεσα μέτρα για την πάταξη της φοροδιαφυγής. **σκόπιμα & σκοπίμως** (επίρρ.): Επειδή διαφωνεί,

απουσίαζε ~ από τη συνάντηση. **σκοπιμότητα** η: συγκεκριμένος σκοπός για τον οποίο γίνεται κτ: Όλα αυτά γίνονται για λόγους οικονομικής ~.

σκοπός² ο: στρατιώτης που φρουρεί κτ (τοποθεσία, κτίριο κτλ.) από ένα ορισμένο σημείο = φρουρός: Φυλάω ~. **σκοπιά²** η: ο χώρος από τον οποίο κπ φρουρεί, προστατεύει κπ ή κτ, καθώς και το έργο της φρούρησης: Είσαι υπηρεσία το πρωί στη ~ δίπλα στο Διοικητήριο. Δεν μπορώ να τον ειδοποιήσω, γιατί φυλάει ~ στην πύλη.

σκοπός³ ο: μελωδία: Τραγουδούσε έναν χαρούμενο ~.

σκορπίζω -ομαι & σκορπώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) **α.** απλώνω, πετάω κτ προς διάφορες κατευθύνσεις: Ποιος σκόρπισε τα χαρτιά στο γραφείο μου; **β.** (μτφ.) αφήνω κτ να διαχυθεί στον χώρο: Τα λουλούδια της αυλής σκορπίζουν ένα ωραίο άρωμα. **γ.** (μτφ.) ξοδεύω άσκοπα χρήματα = σπαταλώ: Σκορπάει τα λεφτά του πατέρα του στα χαρτιά και στη διασκέδαση. ❷ (αμτβ., για ομάδα ανθρώπων) φεύγω ή διαλύομαι: Οι μαθητές σκόρπισαν μόλις τελείωσε η διάλεξη. **σκόρπισμα** το. **σκόρπιος -α -ο**: ❶ αυτός που είναι πεταμένος εδώ κι εκεί: ~ φύλλα στην αυλή. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει συνοχή: Ρίξε μερικές ~ σκέψεις στα χαρτί και έλα να τις κουβεντιάσουμε.

σκορπίος ο: ❶ ζώο με ουρά που καταλήγει σε δηλητηριώδες κεντρί. ❷ **Σκορπίος** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το όγδοο από τα δώδεκα μέρη του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το άτομο που ανήκει στο ζώδιο αυτό.

σκοτάδι το: ❶ απουσία φωτός: Ανάψτε κανένα φως, πού να βρω τα κλειδιά με τέτοιο ~! ❷ (μτφ.) πλήρης άγνοια: Στα χρόνια της δικτατορίας ο λαός δεν είχε πληροφόρηση, ζούσε στο ~. **σκοτεινός -ή -ό**: ❶ αυτός που δεν έχει φως, που είναι στο σκοτάδι ≠ φωτεινός: Περπατήσαμε σ' έναν ~ δρόμο. ❷ αυτός που κρύβει κπ μυστήριο = αινιγματικός: Η αστυνομία ερευνά αυτή τη ~ υπόθεση. ❸ (μτφ.) αυτός που προκαλεί ανησυχία ή φόβο: Το μέλλον τους προδιαγράφεται ~. ≠ λαμπρός. **σκοτεινά** (επίρρ.): Στο δωμάτιο ήταν τόσο ~, που δεν έβλεπες τη μύτη σου. **σκοτεινιά** η: κατάσταση ή διάστημα κατά το οποίο υπάρχει σκοτάδι σε έναν χώρο: Πώς θα βρούμε το σπίτι μέσα στη ~; **σκοτεινιάζω**: ❶ (μτβ.) κάνω κτ σκοτεινό: Τα κλειστά παντζούρια ~ πολύ το δωμάτιο. ❷ (αμτβ.). γί-

σκοτόνω
σκυλί

νομαι σκοτεινός, καλύπτομαι από σκοτάδι =
μαυρίζω: Ο ουρανός σκοτεινιάσε, όταν μαύ-
ρα σύννεφα κάλυψαν τον ήλιο. ❸ (μτφ.) γί-
νομαι σκυθρωπός, κακοδιάθετος: Μόλις είδε
τον άνθρωπο που τον συγκοπάντησε, το πρό-
σωπό του σκοτεινιάσε. ❹ απρόσ. νυχτώνει:
Θα έρθουμε μόλις σκοτεινιάσει.

Από το έλνστ. σκοτάδιον, υποκορ. του ΑΕ σκότος.

σκοτώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. αφαιρώ τη ζωή κπ:
Οι αστυνομικοί σκότωσαν δύο κακοποιούς.
β. [μειωτ.] παρουσιάζω κτ (τραγούδι, ρόλο,
κείμενο) με πολύ άσχημο τρόπο: Τι θέλει και
τραγουδάει, αφού τα ~ κάθε φορά τα τραγού-
δια! ~ την ώρα μου/τον καιρό μου: ασχολού-
μαι με ασήμαντα πράγματα, απλώς για να
περνάει η ώρα μου. ❷ παθ. α. χάνω τη ζωή
μου βίαια: Τρία άτομα σκοτώθηκαν σε τρο-
χαίο δυστύχημα. β. (μτφ.) χτυπώ πολύ άσχη-
μα: Έπεσα και σκοτώθηκα! γ. (+ σε) κουρά-
ζομαι πολύ: Σκοτώνεται στη δουλειά, παρότι
ο μισθός του είναι μικρός. δ. (+ να) δείχνω με-
γάλη προθυμία, ιδιαίτερο ζήλο: Ο πατέρας
του σκοτώθηκε να μας εξυπηρετήσει. **σκότω-
μα** το: ❶ πολύ σκληρή τιμωρία, θανάτωση: Οι
έμποροι ναρκωτικών θέλουν ~. ❷ (μτφ.) με-
γάλη κούραση: Ήταν ~ τέτοιο ταξίδι πολύω-
ρο! **σκοτωμός** ο: ❶ αφαίρεση της ζωής με βί-
αιο τρόπο: Η τρομοκρατική ενέργεια προκά-
λεσε τον ~ δεκάδων αθώων πολιτών. ❷ (μτφ.)
μεγάλος συνωστισμός, μεγάλη ένταση ή έντο-
νος καβγάς: Έγινε ~ για τα εισιτήρια του τε-
λικού. **του σκοτωμού**: με πολύ μεγάλη ταχύ-
τητα: Καλά έκανε και σου έδωσε κλήση ο τρο-
χονόμος, αφού έτρεχε ~.

Από το μον. σκοτώνω, αυτό από το ΑΕ ρ. σκοτώ
«σκεπάζω με σκοτάδι» < σκότος.

σκούπα η: εργαλείο του νοικοκυριού που απο-
τελείται συνήθως από κοντάρι με βούρτσά
στην άκρη του, το οποίο χρησιμοποιείται για
να απομακρύνουμε σκόνες, σκουπίδια κτλ.
από το δάπεδο: Φέρε τη ~, γέμισε χώματα η
αυλή! **σκουπίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ καθαρίζω με
τη σκούπα έναν χώρο: Να σκουπίζεις το δω-
μάτιό σου, γιατί είναι γεμάτο βρομιές. ❷
απορροφώ την υγρασία από κάπου: Να σκου-
πίσεις τα πιάτα με μια πετσέτα. Της έδωσα
ένα μαντήλι να σκουπίσει τα δάκρυά της. ❸
παθ. στεγνώνω το σώμα μου ή μέρος του σώ-

ματός μου: Με τι να σκουπιστώ βγαίνοντας
από το μπάνιο; **σκουπίσμα** το.

σκουπίδι το: ❶ κάτι που είναι άχρηστο ή βρό-
μικο: Όχι σκουπίδια και πλαστικά στις πα-
ραλίες! ❷ (μτφ.) για πρόσωπο ή πράγμα που
είναι χαμηλής ποιότητας: Πολλά τηλεοπτικά
κανάλια προβάλλουν σκουπίδια. Μου συ-
μπεριφέρθηκε σαν να ήμουνα ~. **κάνω κπ ~**:
τον προσβάλλω, τον εξευτελίζω. **σκουπιδιά-
ρης** ο: υπάλληλος που ασχολείται με την κα-
θαριότητα και τη συλλογή των σκουπιδιών.
σκουπιδιάρικο το: όχημα συλλογής σκουπι-
διών = [επίσ.] απορριμματοφόρο.

σκούρος -α & -η -ο: αυτός που έχει σκοτεινό χρώ-
μα: Δε σου πηγαίνει το ~ χρώμα στο ντύσιμο.
τα βρίζω σκούρα: συναντώ δυσκολίες: Στο εί-
πα ότι θα τα βρεις σκούρα με αυτόν τον αντί-
παλο. **σκουραίνω**: ❶ (μτβ.) κάνω κάτι πιο
σκούρο στο χρώμα: Για να σκουρύνεις το χρώ-
μα της βάρκας χρησιμοποίησε πιο βαθύ μπλε!
❷ (αμτβ.) γίνομαι πιο σκούρος: Σκούρναν τα
μαλλιά σου!

σκύβω: ❶ (αμτβ.) γέρνω το σώμα ή το κεφάλι
μου προς τα εμπρός και κάτω: Έσκυψα να
μαζέψω το βιβλίο που είχε πέσει στο πάτωμα.
❷ (μτφ.) ασχολούμαι με ενδιαφέρον με κπ ή
κτ: Καλούμε την υπουργό Παιδείας να σκύ-
ψει πάνω στα προβλήματα των αναπηρωτών
εκπαιδευτικών. ~ **το κεφάλι**: υποτάσσομαι:
Οι Σφακιανοί δεν έσκυψαν το κεφάλι σε κα-
νέναν κατακτητή. **σκύψιμο** το: το να σκύβει
κπ. **σκυφτός -ή -ό**: αυτός που έχει κλίση προς
τα εμπρός και κάτω = σκυμμένος: Άκουγε με
~ κεφάλι όσα τον συμβούλευαν οι γονείς του.
σκυφτά (επίρρ.).

Από το μον. σκύπτω, και αυτό από το ΑΕ ρ. κύπτω.

σκυλί το: ❶ κατοικίδιο σαρκοφάγο ζώο, που
συγγενεύει με τον λύκο = σκύλος: Το ~ αυτό
είναι πολύ καλό για το κυνήγι του λαγού. **πή-
γε/πέθανε σαν το ~**: χωρίς να τον φροντίσει
κανένας. **ρεζίλι των σκυλιών**: μεγάλος εξευ-
τελισμός. ❷ (μτφ.) άνθρωπος ακούραστος με
μεγάλη αντοχή: Είναι ~ στη δουλειά του - δεν
κουράζεται, ούτε τα παρατάει. **σκύλος ο, -α η**.
σκυλιάζω: [προφ.] (αμτβ.) εξοργίζομαι, θυ-
μώνω πολύ: Σκύλιασε από το κακό του, μό-
λις έμαθε ότι πάει καλά το μαγαζί μας. **σκυ-
λίσιος -α -ο**: αυτός που έχει σχέση με τον σκύ-
λο: ~ τροφή. ~ **ζωή**: ζωή γεμάτη ταλαιπωρίες:
Πέρασε ~ στα εργοστάσια της Γερμανίας.

σκοτόμα → σκοτώνω
σκοτωμός → σκοτώνω
σκοτώνω
σκούπα
σκουπίδι
σκουπιδιάρης → σκουπίδι
σκουπιδιάρικο → σκουπίδι
σκουπίζω → σκούπα
σκουπίσμα → σκούπα
σκουραίνω → σκούρος
σκούρος
σκύβω
σκύλα → σκυλί
σκυλί
σκυλιάζω → σκυλί
σκυλίσις → σκυλί
σκυλίσιος → σκυλί
σκύλος → σκυλί
σκυφτά → σκύβω
σκυφτός → σκύβω
σκύψιμο → σκύβω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

σμίχρυνση
 σμιχρύνω → σμίχρυνση
 σοβαρά → σοβαρός
 σοβαρεύω → σοβαρός
 σοβαρός
 σοβαρότητα → σοβαρός
 σοβαροφάνεια →
 σοβαροφανής
 σοβαροφανής
 σοβινισμός
 σοβινιστής → σοβινισμός
 σοβινιστικός → σοβινισμός
 σοβινίστρια → σοβινισμός
 σοί
 σορός
 σοσιαλισμός
 σοσιαλιστής → σοσιαλισμός
 σοσιαλιστικός → σοσιαλι-
 σμός
 σοσιαλίστρια → σοσιαλι-
 σμός
 σου → εσύ
 σούρωμο → σέρω
 σοφά → σοφός
 σοφία → σοφός
 σοφίζομαι → σόφισμα
 σόφισμα
 σοφιστής → σόφισμα
 σοφός
 σπάζω → σπάω
 σπάθη → σπαθί
 σπαθί
 σπαθιά → σπαθί

σκυλίσια (επίρρ.): στη σημ. 2: Δουλεύει ~, για να θρέψει επτά στόματα.

σμίχρυνση η: αναπαραγωγή (με φωτοτυπία, φωτογραφία κτλ.) κπ πράγματος σε μικρότερες διαστάσεις ≠ μεγέθυνση. **σμιχρύνω -ομαι** (μτβ.) ≠ μεγεθύνω.

σοβαρός -ή -ό: ❶ αυτός που δε μιλάει πολύ, που είναι ανστηρός και σπάνια αστειεύεται: Στην επίσκεψη που θα κάνουμε να είσαι ~! ❷ αυτός που είναι υπεύθυνος, αξιόπιστος: Μιλάμε για έναν ~ νέο πολιτικό, που σέβεται τον λαό. ❸ αυτός που είναι πολύ σημαντικός: Η ανεργία είναι το πιο ~ πρόβλημα της νεολαίας σήμερα. **σοβαρά** (επίρρ.): Δε μιλάει ποτέ ~, πάντα αστειεύεται. **σοβαρότητα** η: η ιδιότητα του σοβαρού: Να μην ακούσω χάχανα! Απαιτώ ~! Με όσα είπε στη Βουλή έχασε κάθε ίχνος σοβαρότητας. = αξιοπιστία. Η ~ της ασθένειας απαιτεί μεγάλη προσοχή από ασθενή και γιατρούς. = κρισιμότητα. **σοβαρεύω -ομαι** (αμτβ.) ❶ παθ. συμπεριφέρομαι με σοβαρότητα: Έγινες τριάντα χρονών και ακόμα να σοβαρευτείς; ❷ ενεργ. γίνομαι σοβαρός: Μόλις είδε τα αποτελέσματα, σοβαρέψε απότομα.

Από το ΑΕ **σοβαρός** «πομπώδης, επηρμένος», και αυτό από το **σοβῶ** «βαδίζω με πομπώδη τρόπο».

σοβαροφανής -ής -ές: αυτός που παριστάνει τον σπουδαίο και τον σοβαρό, ενώ δεν είναι. **σχ. αγενής. σοβαροφάνεια** η: πλαστή, ψεύτικη σοβαρότητα: Με το χιούμορ του αποφεύγει την ακαδημαϊκή ~.

Από τα **σοβαρός** + **-φανής** < **ἐφάνην**, αόρ. β' του φαίνομαι.

σοβινισμός ο: [κακόσ.] υπερβολικός εθνικισμός. **σοβινιστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που χαρακτηρίζεται από σοβινισμό. **σοβινιστικός -ή -ό.**

σοί το: ❶ το σύνολο των συγγενών: Στις γιορτές μαζεύεται όλο το ~ στο σπίτι μας. ❷ το γένος από το οποίο κατάγεται κάποιος = οικογένεια: Κατάγεται από το ~ των Μαυρομιχαλαίων στη Μάνη. ❸ χρησιμοποιείται για να ακυρώσει το νόημα της λέξης που προσδιορίζει: Τι ~ φίλος είναι, που δε βοηθάει στη δύσκολη στιγμή; (δεν είναι φίλος).

Από την τουρκ. λέξη **soy**.

σορός η: [επίσ.] σώμα νεκρού: Η ~ του νεκρού ηγέτη θα εκτεθεί σε λαϊκό προσκύνημα.

Προσοχή στη διαφ. γραφή και σημ. των **σορός** και **σωρός!**

σοσιαλισμός ο: πολιτική, οικονομική θεωρία και κοινωνικό σύστημα, στο οποίο τα μέσα παραγωγής ελέγχονται από το κράτος και όχι από ιδιώτες. **σοσιαλιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του σοσιαλισμού ή μέλος σοσιαλιστικού κόμματος. **σοσιαλιστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον σοσιαλισμό: Συμμετέχει στη σύνοδο των ~ κομμάτων.

σόφισμα το: σκόπιμα λανθασμένος συλλογισμός που μοιάζει αληθινός και είναι ικανός να οδηγήσει σε παραπλανητικά συμπεράσματα = σοφιστεία. **σοφίζομαι**: (μτβ.) επινοώ κτ έξυπνο ή πονηρό = μηχανεύομαι, σαροφίζομαι: Τι σοφίστηκες πάλι, για να δικαιολογήσεις την καθυστέρησή σου; **σοφιστής** ο: δάσκαλος ή φιλόσοφος στην αρχαία Ελλάδα που δίδασκε, με αμοιβή, φιλοσοφία, ρητορική και άλλες επιστήμες: Ο Πρωταγόρας ήταν ένας από τους σημαντικότερους ~.

Από το ΑΕ ρ. **σοφίζομαι** < **σοφός**.

σοφός -ή -ό: ❶ (για πρόσ.) αυτός που συνδυάζει ευρύτητα γνώσεων, ορθή κρίση και μεγάλη εμπειρία: Θα μου το εξηγήσει ο πατέρας μου, που είναι ~ άνθρωπος! Οι παροιμίες είναι το απόσταγμα της σκέψης του ~ λαού. ❷ (για πράξη, απόφαση, ιδέα κτλ.) αυτός που προκύπτει από γνώση, εξυπνάδα και συνετή κρίση: Ήταν ~ απόφαση να αγοράσουμε πριν από είκοσι χρόνια αυτά τα οικοπέδα που σήμερα έχουν μεγάλη αξία. **σοφά** (επίρρ.): συνετά, πολύ λογικά: ~ έπραξες και δεν έπαιξες στο χρηματιστήριο τα χρήματά σου. **σοφός** ο: Ο Σόλων ήταν ένας από τους επτά ~ της αρχαιότητας. **σοφία** η: ❶ βαθιά γνώση συνδυασμένη με σωστή κρίση που μπορεί να αξιοποιηθεί με ωφέλιμο τρόπο: **λαϊκή** ~. ❷ [ειρων.] λόγος που προβάλλεται ως σημαντικός ή πρωτότυπος, ενώ είναι ανούσιος και ασήμαντος: Να δούμε τι ~ θα μας πει πάλι!

σπαθί το: ❶ όπλο με μακριά, κοφτερή λεπίδα: Τράβηξε το ~ του και όρμησε πάνω στον εχθρό. **με το ~ μου:** μόνο με την προσωπική μου αξία, χωρίς τη στήριξη άλλων: Πήρα τη θέση ~. ❷ χαρτί της τράπουλας με σύμβολο

το μαύρο τριφύλλι: *Εσύ έπαιξες το δέκα ~;*
σπαθιά η: το χτύπημα με σπαθί. **σπάθη** η: σπαθί. **δαμόκλειος** ~: κίνδυνος που κρέμεται διαρκώς πάνω από το κεφάλι μας: *Η ανθρωπότητα ζει καθημερινά κάτω από τη ~ της πυρηνικής καταστροφής.*

Από το όνομα του αρχαίου αυλοκόλακα Δαμοκλή. Όταν ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος του παραχώρησε για μια μέρα τον θρόνο του, ο Δαμοκλής έντρομος αντιλήφθηκε ότι πάνω από το κεφάλι του κρεμόταν ένα σπαθί, σύμβολο των κινδύνων που συνοδεύουν την εξουσία ενός άρχοντα.

σπάνιος -α -ο: ❶ αυτός που υπάρχει σε μικρό αριθμό ή ποσότητα, που δεν τον συναντάμε συχνά: *~ είδη ζώων. Θα έχουμε τη ~ ενκαιρία να δούμε αυτό το κορυφαίο ροκ συγκρότημα στην Ελλάδα.* ❷ αυτός που ξεχωρίζει = εξαιρετικός: *Πρόκειται για ~ ταλέντο στον χώρο της κολύμβησης και δεν πρέπει να χαθεί. σπάνια & σπανίως (επίρρ.)* ελάχιστες φορές ≠ συχνά: *~ μιλάει σε δημόσιες συγκεντρώσεις.* **σπανίζω:** (αμτβ.) είμαι σπάνιος, εμφανίζομαι σε περιορισμένο αριθμό ≠ αφθονώ: *Επιστήμονες με ανάλογο επίπεδο και ήθος ~ στην κοινωνία μας.*

σπασμωδικός -ή -ό: ❶ αυτός που γίνεται με γρήγορες, νευρικές κινήσεις: *Μην κάνεις ~ κινήσεις, γιατί θα μας πάρουν είδηση οι φύλακες.* ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται βιαστικά, πρόχειρα και χωρίς μεθοδικότητα: *Με ~ αστυνομικά μέτρα δεν αντιμετωπίζεται η τρομοκρατία. σπασμωδικά (επίρρ.)*

σπάω & σπάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) ρίχνω, μου πέφτει ή χτυπώ με δύναμη κτ και το κάνω κομμάτια: *Τους ξέφυγε η μπάλα και έσπασε το τζάμι ενός αυτοκινήτου. Έσπασα κατά λάθος ένα ποτήρι. σπάω κτ στο ξύλο:* τον χτυπάω πολύ. ❷ (αμτβ.) διαλύομαι σε κομμάτια: *Μου έπεσε η λάμπα από τα χέρια κι έσπασε.* ❸ (μτφ., μτβ.) διακόπτω, σταματώ κτ: *Ο πατέρας πρώτος ~ τη σιωπή.* ❹ (μτφ., μτβ.) καταργώ, διακόπτω κτ: *Ο Έλληνας παίκτης έσπασε το συμβόλαιο με την αγγλική ομάδα. κτ μου σπάει τα νεύρα/μου τη σπάει:* με εκνευρίζει πολύ. *~ τα μούτρα μου:* αποτυγχάνω εντελώς. *~ το κεφάλι μου:* προσπαθώ να καταλάβω ή να θυμηθώ κτ. *~ πλάκα:* διασκεδάζω. **σπάσιμο** το: ❶ το να σπάει κανείς κτ ή το να σπάει κτ: *Δε φταίω εγώ για το ~ της πιατέλας.* ❷ κάταγμα: *Δεν είναι διάστρεμμα, δυστυχώς είναι*

~ του χεριού. ❸ [προφ.] μεγάλος εκνευρισμός: *Είναι ~ να σε στήνει τόση ώρα στα ραντεβού.*
σπέρνω -ομαι • αόρ. έσπειρα, παθ. αόρ. σπάρθηκα, μπλ. σπαρμένος: (μτβ.) ❶ ρίχνω στην οργωμένη γη σπόρους για να φυτρώσουν φυτά: *Φέτος θα σπείρουμε καλαμπόκι.* ❷ (μτφ.) μεταδίδω κτ, συνήθως ανησυχητικό: *Η φήμη για πιθανό σεισμό έσπειρε τον πανικό στους κατοίκους.* **σπορά** η: γεωργική εργασία κατά την οποία οι σπόροι ρίχνονται με χέρι ή μηχανήμα σε οργωμένο έδαφος, για να φυτρώσουν νέα φυτά: *Ο Οκτώβρης είναι ο μήνας της ~.* **σπαρτά** τα: χωράφια με δημητριακά και (συνεκδ.) τα ίδια τα δημητριακά. **σπόρος** ο: ❶ ο πυρήνας του καρπού που χρησιμοποιείται στη σπορά νέων φυτών: *Έφεραν ~ πατάτας από την Αμερική.* ❷ (μτφ.) η αφετηρία ενός γεγονότος, μιας εξέλιξης: *Ο ~ της διχόνοιας δεν άργησε να φυτρώσει.* **σπόρι** το: συνήθ. πληθ. ❶ σπόρος: *Πρόσεξε μη φας και τα σπόρια μαζί με το καρπούζι!* ❷ ψημένοι και αλατισμένοι σπόροι από κολοκύθι ή ηλιόσπορο: *Τρώγαμε ~ βλέποντας την ταινία.*

Από το μον. σπέρνω, και αυτό από το ΑΕ ρ. σπείρω.

σπίτι το: ❶ κτίσμα στο οποίο κατοικούν άνθρωποι: *Μένουμε σε νοικιασμένο ~. Πότε θα βάλουμε το ~;* ❷ οι δουλειές του σπιτιού: *Θα έρθω πιο αργά, γιατί έχω να κάνω το ~.* ❸ τα πρόσωπα που κατοικούν στο ίδιο σπίτι και συνήθως συνδέονται με συγγενική σχέση: *Πρέπει να ενημερώσω το ~ μου ότι θα αργήσω απόψε.* **σπιτικός -ή & [προφ.] -ιά -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στο σπίτι: *Από τότε που παντρεύτηκε του αρέσει η ~ ζωή.* ❷ αυτό που παρασκευάζεται στο σπίτι ή με ανάλογο τρόπο: *Σερβίζουμε και ~ πίτες που φτιάχνει η μάνα μου.* **σπιτικό** το: το σπίτι ως χώρος κατοικίας ή ως οικογένεια: *Σύντομα παντρεύονται και θα ανοίξουν το δικό τους ~.*

σπόνδυλος ο: καθένα από τα μικρά οστά της σπονδυλικής στήλης. **σπονδυλικός -ή -ό:** αυτός που αποτελείται από σπονδύλους ή σχετίζεται με αυτούς: *~ στήλη:* το κεντρικό τμήμα του σκελετού του ανθρώπου και ορισμένων ζώων, το οποίο στηρίζει το σώμα τους. **σπονδυλωτός -ή -ό:** ❶ αυτός που αποτελείται από σπονδύλους. ❷ (μτφ.) αυτός που αποτελείται από μέρη τα οποία ενώνονται μεταξύ τους: *Πρόκειται για ένα ~ θεατρικό έργο, βασισμένο σε διηγήματα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.* **σπον-**

σπάνια → σπάνιος
σπανίζω → σπάνιος
σπάνιος
σπανίως → σπάνιος
σπαρτά → σπέρνω
σπάσιμο → σπάω
σπασμωδικά →
σπασμωδικός
σπασμωδικός
σπάω
σπέρνω
σπίτι
σπιτικό → σπίτι
σπιτικός → σπίτι
σπονδυλικός → σπόνδυλος
σπόνδυλος
σπονδυλωτός → σπόνδυλος
σπονδυλωτός → σπόνδυλος

Σ

σποραδικός
σταθερός

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

σπορά → σπέρνω
σποραδικά → σποραδικός
σποραδικός
σπόρι → σπέρνω
σπόρος → σπέρνω
σπουδάω
σπουδαία → σπουδαίος
σπουδαίος
σπουδαϊότητα → σπουδαίος
σπουδαστήριο → σπουδάω
σπουδαστής → σπουδάω
σπουδάστρια → σπουδάω
σπουδή → σπουδάω
σπρωξιά → σπρώχνω
σπρωξίδι → σπρώχνω
σπρωξιμο → σπρώχνω
σπρώχνω
σπυράκι → σπυρί
σπυρί
σπυριάω → σπυρί
σπυριάω
σπυριάω → σπυρί
σπυρωτός → σπυρί
σταγόνα
σταγονίδιο → σταγόνια
σταδιακά → στάδιο
σταδιακός → στάδιο
στάδιο
σταθερά → σταθερός
σταθεροποιώ → ποιώ
σταθερός
σταθερότητα → σταθερός
στάθμευση → σταθμός
σταθμεύω → σταθμός

δυλωτό το: ζώο με βασικό χαρακτηριστικό του την ύπαρξη σπονδυλικής στήλης.

σποραδικός -ή -ό: αυτός που συμβαίνει σε αραιά και όχι καθορισμένα χρονικά διαστήματα: ~ βροχές. **σποραδικά** (επίρρ.): κάπου-κάπου: *Επισκεπτόταν ~ τα μέρη των παιδικών του χρόνων.*

Από το ΑΕ *σποράς -άδος* (για αρσ. και θηλ.) «αυτός που περιφέρεται χωρίς μόνιμη εγκατάσταση» και αυτό με τη σειρά του από το ρ. *σπειρώ*.

σπουδάω ❶ (μτβ.) μελετώ μια επιστήμη, φοιτώνας σε ανώτερες και ανώτατες σχολές: ~ *Ιστορία στην Κέρκυρα*. ❷ (αμτβ.) είμαι σπουδαστής ή φοιτητής. ❸ (μτβ.) προσφέρω σε κπ τα οικονομικά, κυρίως, μέσα για τη μόρφωσή του: *Με έναν μισθό μπορεί να σπουδάσει κανείς δύο παιδιά*; **σπουδή** η: ❶ συστηματική και σε βάθος μελέτη ενός θέματος: *Ασχολείται με την ~ της προέλευσης και εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας*. ❷ πλθ. η συστηματική μελέτη μιας επιστήμης, κυρίως σε ανώτερες ή ανώτατες σχολές: *Κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Οξφόρδη*. **σπουδαστής ο, -άστρια** η: αυτός που φοιτά σε ανώτερη σχολή. **σπουδαστήριο** το: κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος για μελέτη.

Από το *σπουδή*, και αυτό από το ΑΕ ρ. *σπένδα*.

σπουδαίος -α -ο: αυτός που είναι σημαντικός, αξιόλογος σ' έναν τομέα: *Είναι ~ καλλιτέχνης, αναγνωρισμένος στο εξωτερικό*. **σπουδαία** (επίρρ.): πολύ καλά, τέλεια. **σπουδαϊότητα** η: μεγάλη σημασία = βαρύτητα: *Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα ζήτημα μεγάλης ~ για την Τουρκία*.

Από το ΑΕ *σπουδαίος* < *σπουδή*.

σπρώχνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ωθώ, πιέζω κπ ή κτ με τα χέρια ή το σώμα: *Γιατί με ~; Σπρώξε λίγο την πόρτα για να κλείσει!* ❷ (μτφ.) παραινών κπ προς κπ ή να κάνει κτ: *Ο πατέρας του τον έσπρωξε να σχοληθεί με τη μουσική*. *Η ανεργία ~ πολλούς στις κλοπές*. **σπρωξιά** η: το να σπρώχνει κανείς κπ ή κτ με μεγάλη δύναμη: *Με μια ~ παραμέρισε τον φύλακα και μπήκε στο γραφείο του διοικητή*. **σπρωξίδι** το: συνεχείς σπρωξιές: *Έφαγα μεγάλο ~, για να βγάλω εισιτήρια για τη συναυλία*. **σπρωξιμο** το.

Από το μsn. *σπρώχνω*, και αυτό από το ΑΕ ρ. *προωθώ*.

σπυρί το: ❶ μικρό εξάνθημα στο δέρμα, που συνήθως είναι ερεθισμένο και μερικές φορές βγάζει πύον: *Το πρόσωπό του ήταν γεμάτο ~*. **βγάω σπυριά**: (μτφ.) εκνευρίζομαι ή ενοχλούμαι ιδιαίτερα από κτ. ❷ ο σπόρος των φυτών και κυρίως των δημητριακών: *Μαζεύω το σιτάρι ~*. **σπυράκι** το: *Το πρόσωπό της γέμισε ~*. **σπυριάω** η: **σπυριάω** η: αυτός που είναι γεμάτος σπυριά, κυρίως στο πρόσωπο. **σπυριάω** (αμτβ.): βγάω σπυριά. **σπυρωτός -ή -ό**: αυτός του οποίου οι κόκκοι διακρίνονται καθαρά ο ένας από τον άλλο: ~ ρύζι.

σταγόνα η: ❶ η πιο μικρή ποσότητα υγρού σε σχήμα σφαίρας, που κυλάει ή βρίσκεται σε μια επιφάνεια = στάλα: ~ *νερού/βροχής/ιδρώτα*. (*μοιάζουν*) *σαν δυο ~ νερό*: για ανθρώπους ή πράγματα που μοιάζουν πάρα πολύ. ~ *στον ωκεανό*: για κτ ασήμαντο σε σχέση με κτ άλλο πολύ σημαντικό. ❷ ελάχιστη ποσότητα: *Θα πιω όλο το μπουκάλι, δε θα αφήσω ~*. **σταγονίδιο** το: μικρή σταγόνα.

Από το ΑΕ *σταγών* < *στάω*.

στάδιο το: ❶ ειδικά διαμορφωμένος χώρος για αθλητικές συναντήσεις και άλλες εκδηλώσεις: *Ο αγώνας θα διεξαχθεί στο Ολυμπιακό ~ της Αθήνας*. ❷ χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια της εξέλιξης ενός φαινομένου ή γεγονότος, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το διακρίνουν από τα προηγούμενα και τα επόμενα χρονικά διαστήματα = φάση: *Το έργο της κατασκευής νέου γηπέδου βρίσκεται στο τελευταίο ~*. **σταδιακός -ή -ό**: αυτός που γίνεται βαθμιαία και όχι απότομα: *Η ~ βελτίωση του καιρού θα αρχίσει από αύριο το μεσημέρι*. **σταδιακά** (επίρρ.).

σταθερός -ή -ό: ❶ αυτός που δε μετακινείται ή δε μεταβάλλεται, που παραμένει στην ίδια θέση ή κατάσταση: *Η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος θα μείνει ~ για έναν χρόνο*. *Το σπίτι χτίστηκε σε ~ έδαφος*. ❷ αυτός που δεν αλλάζει εύκολα και παραμένει συνεπής στις θέσεις του ≠ άστατος: ~ *φιλία*. ❸ αυτός που δείχνει αποφασιστικότητα: *Μίλησε με αργή και ~ φωνή*. **σταθερά** (επίρρ.): *Βαδίζεις αργά, αλλά ~ προς την πρώτη θέση!* **σταθερότητα** η: το να είναι κπ ή κτ σταθερό: *Τα νέα λάστιχα παρέχουν ασφάλεια και ~ στην οδήγηση*.

Από το ΑΕ επίθ. *σταθερός*, και αυτό από το θ. *σταθ-* (ἐστάθην, παθ. αόρ.) του ρ. *ἵστημι*.

στάθμη η: ❶ το ύψος της επιφάνειας ενός υγρού όταν αυτό βρίσκεται σε κατάσταση ηρεμίας: *Λόγω των βροχών η ~ των νερών του ποταμού Έβρου ανέβηκε επικίνδυνα*. ❷ (μτφ.) το επίπεδο, ο βαθμός στον οποίο έχει αναπτυχθεί κτ: *εκπαίδευση υψηλής ~*. **σταθμίζω -ομαι**: (μτβ.) εξετάζω και μελετώ όλες τις παραμέτρους, πριν πάρω μια απόφαση = ζυγίζω: *Στάθμισα τα υπέρ και τα κατά*.

σταθμός ο: ❶ ειδικός χώρος στον οποίο σταθμεύουν διάφορα μέσα συγκοινωνίας (τρένα, λεωφορεία, μετρό κτλ.) με σκοπό την αποβίβαση ή επιβίβαση επιβατών και εμπορευμάτων: *Πηγαίνω στον ~ των υπεραστικών λεωφορείων*. ❷ ο χώρος και οι εγκαταστάσεις οργάνισμού, υπηρεσίας, εταιρείας κτλ.: *~ Πρώτων Βοηθειών*. *Παρουσιάστηκε βλάβη στον υδροηλεκτρικό ~ της ΔΕΗ*. ❸ (μτφ.) πολύ σημαντικό γεγονός με τεράστια σημασία για την πορεία στη ζωή κτ ή σε έναν τομέα = ορόσημο: *Η διάσπαση του ατόμου αποτέλεσε ~ στην πορεία της σύγχρονης επιστήμης*. **σταθμεύω**: ❶ (μτβ.) αφήνω όχημα για λίγο σε συγκεκριμένο σημείο = παρκάρω: *Σας αφάιρεσαν τις πινακίδες, επειδή σταθμεύσατε το φορτηγό σε στάση λεωφορείου*. ❷ (αμτβ.) διακόπτω για συγκεκριμένο χρόνο την πορεία μου και παραμένω κάπου: *Η ομάδα των ορειβατών στάθμευσε σε ορεινό καταφύγιο*. **στάθμευση** η = παρκάρισμα: *Απαγορεύεται η ~ σε στροφή!*

σταματώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) διακόπτω, δε συνεχίζω κτ = παύω: *Γιατί σταμάτησες τα μαθήματα Αγγλικών;* ❷ (μτβ.) εμποδίζω κτ ή κτ να συνεχίσει: *Φέρε λίγο βαμβάκι, για να σταματήσουμε την αιμορραγία*. ❸ (αμτβ.) δε συνεχίζω: *Ο διάλογος κυβέρνησης και εργαζομένων σταμάτησε λίγο μετά την έναρξή του*. ❹ (αμτβ.) διακόπτω για λίγο: *Θα σταματήσουμε μετά τα διόδια για καφέ*. ❺ (αμτβ.) παύω να κινούμαι, να λειτουργώ: *Το αυτοκίνητο σταμάτησε ξαφνικά στη μέση του δρόμου*. **σταμάτημα** το. **στάση**¹ η: ❶ το να σταματήσει κτ ή κτ προσωρινά την πορεία του: *Δεν κάνουμε καμιά ~ στο επόμενο χωριό για φαγητό*; ❷ το μέρος όπου σταματά για λίγο ένα μέσο συγκοινωνίας, για να κατέβουν ή να ανέβουν επιβάτες: *Κατεβαίνει κανείς στην επόμενη ~*; ❸ προσωρινή διακοπή: *Οι καθηγητές αύριο έχουν κηρύξει τριώρη ~ εργα-*

σίας. ❹ ο τρόπος με τον οποίο στέκεται κτ, η θέση που παίρνει το σώμα του = πόζα: *Φωτογραφήθηκε σε διάφορες προκλητικές ~*. ❺ (μτφ.) ο τρόπος που αντιμετωπίζει κανείς κτ ή κτ: *Αν της ζητήσεις συγγνώμη, θα αλλάξει ~ απέναντί σου*. **στατικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί ακινησία ή είναι σε ακινησία: *Η κοινωνία δεν είναι ~, αντίθετα, καθημερινά αλλάζει*. **στατικά** (επίρρ.). **στάσιμος -η -ο**: ❶ αυτός που δεν αλλάζει, που δεν εξελίσσεται ≠ αμετάβλητος: *Ο γιατρός είπε πως η κατάσταση της υγείας του είναι ~*. ❷ αυτός που μένει ακίνητος: *Η άσχημη μυρωδιά προέρχεται από τα ~ νερά*. **στασιμότητα** η.

Από το μον. *σταματώ*, αυτό από το *στάμα* -τος «κάθισμα» και αυτό με τη σειρά του από το θέμα -στα του ΑΕ ρ. *ἵσταμαι*.

στάση² η: εξέγερση ενάντια σε κτ εξουσία = ανταρσία: *Το πλήρωμα έκανε ~ κατά τον καπετάνιο*. **στασιάζω**: (αμτβ.) συμμετέχω σε στάση, εξεγείρομαι κατά της εξουσίας: *Μικρή ομάδα στρατιωτικών στασίασε κατά της κυβέρνησης*. **στασιαστικός -ή -ό**.

στατιστική η: σύνολο αριθμητικών δεδομένων που συλλέγονται και αναλύονται με σκοπό την ερμηνεία κτ φαινομένου, καθώς και η επιστήμη που ασχολείται με την εργασία αυτή: *Οι επίσημες στατιστικές δείχνουν μείωση του ποσοστού ανεργίας*. *Έχει κάνει μαθήματα ~ στο πανεπιστήμιο*. **στατιστικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τη στατιστική: *~ στοιχεία*. *Εθνική ~ Υπηρεσία*. **στατιστικά** (επίρρ.): σύμφωνα με τη στατιστική: *~ ασήμαντο ποσοστό* (που δεν μπορεί να αναλυθεί, να ερμηνευτεί στατιστικά).

σταυρός ο: ❶ ξύλινη κατασκευή από δύο δοκάρια καρφωμένα κάθετα μεταξύ τους που χρησιμοποιήθηκε για θανατικές εκτελέσεις. ❷ ο Σταυρός ως σύμβολο του χριστιανισμού: *Σήμερα είναι η εορτή του Τιμίου Σταυρού*. **κάνω τον ~ μου**: σχηματίζω το σημείο του σταυρού ως ένδειξη πίστης και λατρείας. ❸ σύμβολο για ένδειξη συγκεκριμένης προτίμησης σε εκλογική διαδικασία: *Να βάλετε δίπλα στο όνομα του υποψήφιου που θα ψηφίσετε έναν ~!* ❹ κάθε αντικείμενο ή κατασκευήσμα που έχει το σχήμα σταυρού: *Μου έκανε δώρο έναν χρυσό ~*. **σταυρώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ θανατώνω κτ καρφώνοντάς τον σε σταυρό. ❷ κάνω το σημάδι του σταυρού πάνω σε κτ ή κτ:

στάθμη
σταθμίζω → στάθμη
σταθμός
σταμάτημα → σταματώ
σταματώ
στάση¹ → σταματώ
στάση²
στασιάζω → στάση²
στασιαστικός → στάση²
στάσιμος → σταματώ
στασιμότητα → σταματώ
στατικά → σταματώ
στατικός → σταματώ
στατιστικά → στατιστική
στατιστική
στατιστικός → στατιστική
σταυρός
σταυρώνω → σταυρός
σταύρωση → σταυρός
σταυρωτά → σταυρός
σταυρωτής → σταυρός
σταυρωτός → σταυρός

στέγη
στενός

στεγάζω → στέγη
 στέγαση → στέγη
 στεγαστικός → στέγη
 στέγη
 στεγνά → στεγνός
 στεγνός
 στεγνότητα → στεγνός
 στέγνωμα → στεγνός
 στεγνώνω → στεγνός
 στεγνωτήριο → στεγνός
 *στείβω → στύβω
 στείρος
 στειρότητα → στείρος
 στειρώνω → στείρος
 στείρωση → στείρος
 στέκομαι
 στέχω
 στέλεχος
 στελεχώνω → στέλεχος
 στελέχωση → στέλεχος
 στέλνω
 στέμμα → στεφάνι
 στενά → στενός

Σταύρωσε τη βασιλόπιτα, πριν την κόψεις! ❸
 δηλώνω την εκλογική μου προτίμηση: Μπο-
 ρείτε να σταυρώσετε από ένα μέχρι πέντε
 ονόματα στο ψηφοδέλτιο. **κάθομαι με σταυ-
 ρωμένα χέρια**: δεν κάνω απολύτως τίποτα,
 αδρανών. **σταύρωση η. σταυρωτής ο**: αυτός
 που σταυρώνει ή συμμετέχει σε σταύρωση: Ο
 Χριστός συγχώρεσε τους ~ του. **σταυρωτός
 -ή -ό**: αυτός που σχηματίζει σταυρό: ~ τιρά-
 ντες. **σταυρωτά** (επίρρ.).

στέγη η: ❶ εξωτερική επιφάνεια που καλύπτει
 μια οικοδομή από πάνω = σκεπή: Οι δυνατοί
 άνεμοι ξήλωσαν τη ~ του κτιρίου. ❷ (συνεκδ.)
 κατοικία ή χώρος για διάφορες δραστηριό-
 τητες: Το ίδρυμα αυτό δίνει ~ σε εγκαταλε-
 λειμμένα παιδιά. **θεατρική/επαγγελματική ~**.
στεγάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ παρέχω σε κπ στέγη
 είτε για διαμονή είτε για άσκηση επαγγελμα-
 τικών δραστηριοτήτων: Η νομαρχία στέγασε
 τους πρόσφυγες σε τροχόπιτα. Η εταιρεία
 μας στεγάζεται στον πρώτο όροφο. ❷ μπλ.
 χώρος που καλύπτεται από στέγη: Η εκδή-
 λωση θα γίνει σε στεγασμένο χώρο. **στέγαση
 η. στεγαστικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με
 τη στέγαση: Το ~ πρόβλημα της περιοχής λύ-
 θηκε. ~ δάνειο.

στεγνός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι βρεγμένος
 ή δεν περιέχει κτ υγρό ≠ βρεγμένος, μουσκε-
 μένος, υγρός, νωπός: ~ ρούχο/μαλλιά/χώμα.
 ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλ-
 λειψη παραστατικότητας, συναισθημάτων,
 ζωντάνιας: ~ κείμενο/περιγραφή/ύφος. **στε-
 γνά** (επίρρ.). **στεγνώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) κάνω
 κτ στεγνό ≠ μουσκεύω, υγραίνω: Στέγνωσε τα
 μαλλιά σου, πριν βγεις έξω. ❷ (αμτβ.) **α.** γί-
 νομαι στεγνός: Φέρε μου λίγο νερό, στέγνω-
 σε το στόμα μου! **β.** (μτφ.) μαραίνομαι σω-
 ματικά ή ψυχικά: Στέγνωσε η ψυχή της μετά
 τον χωρισμό. **στέγνωμα το. στεγνότητα η.**
στεγνωτήριο το: ηλεκτρική συσκευή για στέ-
 γνωμα, κυρίως ρούχων.

στείρος -α -ο: ❶ αυτός που δεν μπορεί να ανα-
 παραχθεί, να τεκνοποιήσει = [λαϊκ.] στέρφος
 ≠ γόνιμος: ~ ζώο/γυναίκα. ❷ (για γη) που δεν
 αποφέρει καρπούς = άγονος. ❸ αυτός που δε
 χαρακτηρίζεται από δημιουργικότητα, φα-
 ντασία ή αποτελεσματικότητα: ~ αποστήθιση
 /διάλογος. **στειρώνω -ομαι**: (μτβ.) κάνω έμβιο
 οργανισμό στείρο: Στειρώσαμε τη σκύλα μας,
 για να μη μας κάνει κι άλλα κονταβάκια. **στεί-
 ρωση η**: ΙΑΤΡ χειρουργική επέμβαση για να κα-
 ταστεί ένα έμβιο ον στείρο. **στειρότητα η.**

στέκομαι • αόρ. **στάθηκα**: ❶ (αμτβ.) είμαι όρ-
 θιος ≠ κάθομαι: Δεν κάνει έγκυος γυναίκα να
 στέκεσαι τόσες ώρες! ~ στα πόδια μου: (μτφ.)
 στηρίζομαι στις δικές μου δυνάμεις οικονο-
 μικά, ψυχολογικά κτλ. ~ (καλά): **α.** η υγεία
 μου είναι σε καλή κατάσταση. **β.** τα οικονο-
 μικά μου πάνε καλά. **γ.** έχω τα λογικά μου. **δ.**
 (συνήθως για ρούχο) εφαρμόζω καλά στο σώ-
 μα. ❷ (αμτβ.) σταματώ να κινούμαι και μένω
 σε ένα σημείο: **Στάθηκα για λίγο να χαζέψω
 τη βιτρίνα.** ❸ (μτβ.) συμπαραστέκομαι σε κπ:
**Είχα φίλους που μου στάθηκαν στη δύσκολη
 στιγμή.** ❹ (μτφ., μτβ.) **α.** συμπεριφέρομαι ή
 λειτουργώ με συγκεκριμένο τρόπο: **Στάθηκε
 πραγματική μάνα στα ορφανά ανίψια της.**
Στάθηκα αδύναμη να του πω την αλήθεια. **β.**
 αποδεικνύομαι επαρκής για κτ = ανταποκρί-
 νομαι: **Αν και πολύ νέα, κατάφερε να σταθεί
 ως διευθύντρια.**

στέκω: (αμτβ.) ❶ [λογοτ.] στέκομαι: ~ απολύ-
 τως ακίνητος. **Στέκουν και περιμένουν** πότε
 θα περάσει η βροχή. ❷ τριτοπρόσ. κτ ισχύει,
 είναι λογικό ή σωστό: **Αυτά που γράφεις δε
 ~, γι' αυτό δε θα κάνω τον κόπο ούτε να τα
 διαβάσω. δεν ~ καλά**: δεν έχει τα λογικά του.
 ❸ απρόσ. ταιριάζει ή είναι σωστό: **Δε ~ ένας
 διευθυντής να φέρεται έτσι!**

στέλεχος το: ❶ σημαντικό μέλος μιας επαγγελ-
 ματικής συνήθως ομάδας: ~ επιχείρησης/ενό-
 πλων δυνάμεων. **διευθυντικό ~**. ❷ βλαστός
 φυτού ή κορμός δέντρου. **στελεχώνω -ομαι**:
 (μτβ.) τοποθετώ νέα στελέχη (σημ. 1) σε εται-
 ρεία ή υπηρεσία, ή γίνομαι ο ίδιος στέλεχος:
**Πήρα δέκα άτομα για να στελεχώσω το νέο
 κατάστημα. στελέχωση η.**

στέλνω -ομαι • αόρ. **έστειλα**, παθ. αόρ. **στάλη-
 κα** & [επίσ.] **εστάλην**, μπλ. **σταλμένος**: (μτβ.)
 ❶ κανονίζω να μεταφερθεί ή να παραδοθεί κτ
 σε κπ = [επίσ.] αποστέλλω ≠ παίρνω, λαμβά-
 νω: **Έστειλαν βοήθεια στους σεισμόπλη-
 κτους. ~ μήνυμα /γράμμα.** ❷ ενεργώ για να
 βρεθεί κπ σε ορισμένο χώρο ή κατάσταση:
Στείλαμε το παιδί στην κατασκήνωση φέτος.
 ❸ φροντίζω κτ να φτάσει κάπου: ~ **χαιρετί-
 σματα/ενχές σε κπ.**

στενός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει περιορισμένη
 έκταση (τοπική ή χρονική) ή περιορισμένο
 πλάτος: ~ **πέρασμα** ≠ πλατύς, φαρδύς. ~ **σα-
 κάκι/παπούτσι** ≠ φαρδύς. ❷ (μτφ., συνήθ. για
 αφηρ. έννοια) αυτός που δε χαρακτηρίζεται
 από ελευθερία ή ευρύτητα ≠ πλατύς, ευρύς: ~
σημασία/αντίληψη. ~ έννοια όρου. ❸ αυτός

που περιλαμβάνει περιορισμένο αριθμό προσώπων: Ο γάμος θα τελεστεί σε ~ κύκλο. ❶ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ένταση, συστηματικότητα ή οικειότητα: ~ συνεργασία /σχέση. **στενά** (επίρρ.). **στενό** το: ❶ στενό δρομάκι: Μετά τα φανάρια, στρίψε στο πρώτο ~ αριστερά! ❷ *συνήθ. πληθ.* στενό φυσικό πέραςμα: τα στενά του Βοσπόρου/του Γιβραλτάρ. **στενότητα** η: η ιδιότητα του στενού: Το προσπέρασμα απαγορευόταν λόγω της ~ του δρόμου. **στενεύω -ομαι**: ❶ ≠ φαρδαίνω **α.** (μτβ.) κάνω κτ στενό: Αδυνάτισε πολύ και πρέπει να της στενέψω το φόρεμα. **β.** (αμτβ.) γίνομαι στενός: Πρόσεχε, γιατί εκεί ~ το ποτάμι και το νερό κυλά ορμητικά! ❷ (μτφ., αμτβ.) ελαττώνομαι = περιορίζομαι: Στένεψαν τα χρονικά περιθώρια για την εξεύρεση διπλωματικής λύσης. **στενέμα** το: το να στενεύει κτ κτ. **στενώμα** το: ❶ εκεί όπου κτ στενεύει πολύ: ~ λεωφόρου. ❷ [λαϊκ.] το στενό. **στενώση** η: [επίσ.] μείωση του πλάτους κτ πράγματος και το σημείο όπου παρατηρείται. **στενόχωρος & [λαϊκ.] στενάχωρος -η -ο**: ❶ (για χώρο) αυτός που είναι περιορισμένων διαστάσεων και προκαλεί δυσφορία ≠ ευρύχωρος: ~ διαμέρισμα. ❷ αυτός που προκαλεί ή κυριεύεται από στενοχώρια ≠ ευχάριστος: Δημιουργήθηκε μια ~ κατάσταση λόγω της απόλυσης του. Είναι ~ τύπος. **στενόχωρα & [λαϊκ.] στενάχωρα** (επίρρ.). **στενοχωρώ & [λαϊκ.] στεναχωρώ -ιέμαι & -ούμαι** • αόρ. στενοχώρησα -εσα & στεναχώρησα -εσα, παθ. αόρ. στενοχωρήθηκα & -έθηκα & στεναχωρήθηκα & -έθηκα, μππ. στενοχωρημένος & -εμένος & στεναχωρημένος & -εμένος: ❶ (μτβ.) προκαλώ σε κτ έντονη λύπη ή δυσφορία = δυσαρεστώ, πικραίνω ≠ ευχαριστώ: Στενοχωρέθηκα πολύ, όταν κατάλαβα πως μου είχε πει ψέματα. ❷ (μτφ., για ρούχο) προκαλώ σε κτ δυσφορία = ενοχλώ: Με ~ πολύ η γραβάτα και θα τη βγάλω μετά την τελετή. **στενοχώρια & [λαϊκ.] στεναχώρια** η: ❶ έντονη λύπη = θλίψη: Έκλαιγε από τη ~ της που έχασε το σκυλάκι της. ❷ *συνήθ. πληθ.* οτιδήποτε προκαλεί θλίψη, βάσανα ή σκοτούρες: Η χρεοκοπία της επιχείρησης του δημιούργησε μεγάλες ~.

στερεός -ή & [επίσ.] -ά -ό: ❶ (για υλικά σώματα) αυτός που είναι συμπαγής, έχει σταθερή μορφή και δεν είναι ρευστός: ~ τροφή. ❷ φυσ. κάθε υλικό σώμα που δε βρίσκεται σε υγρή ή αέρια κατάσταση: ~ σώματα. **στερεά** (επίρρ.). **στερεό** το: ΓΕΩΜ τρισδιάστατο σχήμα: Η πυ-

ραμίδα και ο κώνος είναι στερεά. **στερεώνω -ομαι** (μτβ.) ❶ σταθεροποιώ: Στερέωσε καλά την τέντα, μην την πάρει ο αέρας! ❷ (μτφ.) δυναμώνω ή ενισχύω = εδραιώνω, ισχυροποιώ ≠ κλονίζω: Η εκλογική αυτή νίκη στερέωσε την υπεροχή του στον πολιτικό κόσμο της χώρας. **στερέωση η & στερέωμα¹** το: το να στερεώνει κτ κτ: η ~ του ραφιού στον τοίχο με καρφιά. **στεριώνω -ομαι**: (αμτβ.) ❶ [λαϊκ.] γίνομαι στερεός. ❷ μένω κάπου για μεγάλο χρονικό διάστημα ή και μόνιμα = ριζώνω: Ήταν τόσο ανήσυχο άτομο, που ποτέ δεν κατάφερε να στεριώσει ούτε σε δουλειά ούτε σε σχέση. **στέρεος -η & [επίσ.] -α -ο**: ❶ αυτός που έχει σταθεροποιηθεί πλήρως ή δε μετακινείται καθόλου = γερός: Το ανάχωμα στο ποτάμι δεν ήταν αρκετά ~ και υποχώρησε με τις πρώτες πλημμύρες. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα = ακλόνητος, σταθερός: ~ σχέση/αποφάσεις. **στέρεα** (επίρρ.). **στερέωμα²** το: ❶ [λογοτ.] ο ουράνιος θόλος, συνήθως μαζί με τα αστέρια = γαλαξίας. ❷ (μτφ.) το σύνολο των πιο γνωστών ή σημαντικών εκπροσώπων ενός συγκεκριμένου χώρου: Κατάφερε να διακριθεί στο καλλιτεχνικό ~.

στερώ -ούμαι (μτβ.) ❶ δεν προσφέρω ή αφαιρώ από κτ κτ απαραίτητο: Το διαζύγιο του στέρησε τη θαλπωρή της οικογένειας. Έκανα δύο δουλειές για να μη σας στερήσω τίποτα στη ζωή. ❷ παθ. δε διαθέτω ή δεν απολαμβάνω: Στην κατοχή στερούμασταν ακόμη και τα είδη πρώτης ανάγκης. Στερήθηκα για να σας σπουδάσω. **στέρηση η**: ❶ το να στερεί κανείς κτ από κτ = αφαίρεση, απώλεια: ~ δικαιώματος ψήφου/άδειας εξόδου από τη χώρα. ❷ *συνήθ. πληθ.* έλλειψη βασικών αγαθών: Υπέβαλαν τους αιχμαλώτους σε στερήσεις, προκειμένου να ομολογήσουν.

στεφάνι το: ❶ κυκλική κατασκευή από άνθη ή κλαδιά: ~ ελιάς. πρωτομαγιάτικο ~. ❷ μεγάλο στεφάνι (σημ. 1) από άνθη, που τοποθετείται σε τάφο προς τιμή νεκρού ή σε μνημείο ως ένδειξη σεβασμού: Κατέθεσαν ~ στο μνημείο στην εθνική επέτειο. ❸ το καθένα από τα δύο στέφανα του ζευγαριού κατά την τέλεση του θρησκευτικού γάμου. **βάζω ~**: παντρεύομαι. ❹ (συνεκδ.) ο θρησκευτικός γάμος ή ο η σύζυγος: Τίμησα το ~ μου και δεν την απάτησα ποτέ. **στεφανώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) τοποθετώ στεφάνι στο κεφάλι κάποιου = στέφω: Ο γυμνασιάρχης στεφάνωσε τους νικητές με δάφνινα στεφάνια. ❷ (σε θρησκευτικό γάμο)

στενάχωρα → στενόχωρος
στεναχώρια → στενόχωρος
στενάχωρος → στενόχωρος
στεναχωρώ → στενόχωρος
στενέμα → στενός
στενεύω → στενός
στενό → στενός
στενός
στενότητα → στενός
στενόχωρα → στενόχωρος
στενοχώρια → στενόχωρος
στενόχωρος
στενοχωρώ → στενόχωρος
στενώμα → στενός
στενώση → στενός
στερεά → στερεός
στέρεα → στέρεος
στερεό → στερεός
στερεός
στερεός
στερέωμα¹ → στερεός
στερέωμα²
στερεώνω → στερεός
στερέωση → στερεός
στέρηση → στερώ
στεριώνω → στερεός
στερώ
στεφάνα → στεφάνι
στεφάνη → στεφάνι
στεφάνι
στεφάνος → στεφάνι
στεφανώνω → στεφάνι
στέφω → στεφάνι
στέψη → στεφάνι

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

στήθος
στηρίζω

- στήθος
- στήλη
- στήνω
- στήριγμα → στηρίζω
- στηρικτικά → στηρίζω
- στηρικτικός → στηρίζω
- στήριξη → στηρίζω
- στήσιμο → στήνω
- στητός → στήνω
- *στίβα → στίβια

α. (για κουμπάρο) αλλάζω τα στέφανα: Σύμφωνα με το έθιμο, θα τους στεφανώσει ο νόνος του γαμπρού. **β.** (για ιερέα) τελώ το μυστήριο του γάμου: Τους στεφάνωσε ο μητροπολίτης. ❸ παθ. παντρεύομαι με θρησκευτικό γάμο: Περιμένει να στεφανωθεί πρώτα η αδερφή του και μετά να αρραβωνιαστεί κι ο ίδιος. **στέφανα** τα: τα στεφάνια που τοποθετεί ο κουμπάρος πάνω στα κεφάλια του γαμπρού και της νύφης κατά την τέλεση θρησκευτικού γάμου. **στέφανος** ο: [επίσ.] το στεφάνι: Στις εθνικές εορτές γίνεται κατάθεση στεφάνου στα μνημεία πεσόντων υπέρ πατριδος. **στεφάνη** η: αντικείμενο ή περιβλήμα σε σχήμα στεφανιού: Η μπάλα χτύπησε τη ~ και βγήκε έξω από το καλάθι. **στέφω -ομαι:** (μτβ.) ❶ φορώ στέμμα ή στεφάνι στο κεφάλι κάποιου σε επίσημη τελετή: Στην αρχαία Ελλάδα έστεφαν τους νικητές των αγώνων με στεφάνι ελιάς. ❷ [επίσ.] στεφανώνω σε θρησκευτικό γάμο: Στέφεται ο δούλος του Θεού Νικόλαος τη δούλη του Θεού Μαργαρίτα. ❸ (μτφ., για ενέργεια) ολοκληρώνομαι με επιτυχία: Η επιχείρηση διάσωσης στέφθηκε από πλήρη επιτυχία. ❹ (μτφ.) ανακηρύσσω: Η εθνική ποδοσφαιρική στέφθηκε Βασίλισσα της Ευρώπης. **στέψη** η: ❶ το να στέφεται κπ, συνήθως στο πλαίσιο μιας επίσημης τελετής: η ~ του νέου αυτοκράτορα / των ολυμπιονικών. (κατ' επέκτ.) η ~ της Μις Τουρισμός 2005. ❷ η τελετή του μυστηρίου του γάμου: Η ~ θα τελεστεί στην Αγ. Μαρίνα. **στέμμα** το: ❶ κόσμημα του κεφαλιού για βασιλιάδες, σύμβολο εξουσίας. ❷ (συνεκδ.) η εξουσία και το αξίωμα των βασιλιάδων. ❸ ΑΣΤΡΟΝ δακτύλιος γύρω από τον ήλιο.

στήθος το • πληθ. **στήθη** & [λαϊκ.] **στήθια**: ❶ ΑΝΑΤ το μπροστινό τμήμα του θώρακα: Έγειρε πάνω στο ~ του πατέρα του και αποκοιμήθηκε. **με διαφορά στήθους:** με ελάχιστη διαφορά: Κέρδισε στα 100 μέτρα με διαφορά ~. ❷ ο μαστός της γυναίκας: Το μωρό θήλαζε από το ~ της μάνας του. ❸ (μτφ.) ο ψυχικός κόσμος του ανθρώπου, με κέντρο την καρδιά: Είχε έναν καημό στο ~, που την έτρωγε χρόνια.

στήλη η: ❶ όρθια μεγάλη ορθογώνια (μαρμάρινη ή πέτρινη συνήθως) πλάκα, με χαραγμένες επιγραφές: επιτύμβια ~. ❷ οτιδήποτε έχει τη μορφή στήλης: ηλεκτρική ~ (μπαταρία). (**μένω**) ~ **άλματος:** (μένω) άναυδος, συνήθως λόγω έκπληξης. ❸ **α.** το καθένα από τα κάθετα

μέρη στα οποία είναι οργανωμένη μια χειρόγραφο ή τυπωμένη σελίδα: Στην πρώτη ~ είναι οι αγγλικές λέξεις και στη δεύτερη οι ελληνικές. **β.** (συνεκδ.) τακτική στήλη με συγκεκριμένο θέμα σε εφημερίδα ή περιοδικό: κοσμική/αθλητική ~. **στυλός.**

στήνω -ομαι • αόρ. **έστησα**, παθ. αόρ. **στήθηκα**, μππ. **στημένος:** (μτβ.) ❶ κάνω κπ ή κτ να σταθεί όρθιο(ς): Οι στρατιώτες έστησαν τα τσουβάλια δίπλα στο ποτάμι. ❷ [οικ.] **α.** καθυστερώ να πάω κάπου, αναγκάζοντας κπ να περιμένει εκεί πολλή ώρα ή δεν πάω καθόλου: Δε φτάνει που με έστησε στο ραντεβού μας, δε ζήτησε ούτε συγγνώμη! **β.** παθ. παραμένω σε κπ σημείο για πολλή ώρα περιμένοντας κπ ή κτ: Κάθε απόγευμα στήνεται έξω από το γραφείο της και την περιμένει να σχολάσει. ❸ **α.** φτιάχνω ή οργανώνω κτ: ~ ενέδρα/επιχείρηση. Πώς θα στήσετε σπιτικό, άνεργοι και οι δύο; **β.** αρχίζω: Μετά το φαγητό, στήσαμε χορό. ❹ μππ. (μτφ.) **α.** αυτός που δε χαρακτηρίζεται από αυθορμητισμό: στημένη συμπεριφορά. **β.** με αθέμιτο τρόπο συμφωνημένο εκ των προτέρων αποτέλεσμα αγώνα, μάχης κτλ. = σικέ: Το παιχνίδι ήταν στημένο. **στήσιμο** το: το να στήνει κανείς κπ ή κτ. **στητός -ή -ό:** αυτός που στέκεται ίσιος ή κινείται τεντωμένος: Ο τσολιάς έστεκε ~. = ευθυτενής. ~ **στήθος** = σφριγηλός.

Από τον αόρ. **έστησα** του ελνστ. ρ. **ίστάνω** (ΑΕ **ίστημι**).

στηρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ συγκρατώ ή ακουμπώ κτ ή κπ, ώστε να μη μετακινείται καθόλου ή να είναι σε όρθια θέση: Στήριξε καλά τη στέγη με δοκάρια, για να μην υπάρχει κίνδυνος να καταρρεύσει. ❷ (μτφ.) βοηθώ = ενισχύω: Με στήριξαν οικονομικά στα πρώτα μου βήματα. ❸ χρησιμοποιώ κτ για να αποδείξω ή να δικαιολογήσω κτ = θεμελιώνω: Ο κατηγορούμενος προσπάθησε να στηρίξει την απολογία του σε ανυπόστατους ισχυρισμούς. ❹ παθ. βασίζομαι: Παιδί μου, μόνο αν στηρίξεις στις δικές σου ικανότητες θα πας μπροστά στη ζωή. **στήριγμα** το: ❶ καθετί που χρησιμεύει ως μέσο για να στηριχθεί κτ: Βάλαμε ένα ~ δίπλα από τη δαμασκηλιά για να μην τη σπάσει ο αέρας. ❷ (μτφ.) κπ ή κτ που προσφέρει σε κπ προστασία και βοήθεια (κυρίως ψυχολογική): Μετά τον θάνατο των γονιών της, βρήκε ~ στην πίστη της στον Θεό. **στήρι-**

στιβάδα
στοιχείο

ξη η: το να στηρίζει κανείς κπ ή κτ: *Η ~ του υπόστεγου έγινε με ξύλινες δοκούς.* (μτφ.) *ψυχολογική/υλική/ηθική ~* = βοήθεια, υποστήριξη. **στηρικτικός -ή -ό:** αυτός που χρησιμοποιείται για στήριξη ή αποτελεί στήριγμα: ~ *μηχανισμός. στηρικτικά* (επίρρ.).

στιβάδα η: πυκνό στρώμα από ομοειδή στοιχεία: ~ *χιονιού.*

Από το ΑΕ *στιβάς* «στρώμα». **Προσοχή** στην ορθογραφία: να μη συγχέεται με το *στοίβα!*

στίβος ο: ❶ το κεντρικό επίπεδο τμήμα σταδίου, όπου διεξάγονται κυρίως αγώνες κλασικού αθλητισμού. ❷ (συνεκδ.) το σύνολο των αθλημάτων του κλασικού αθλητισμού (δρόμοι, άλματα και ρίψεις). ❸ (μτφ.) χώρος ανθρώπινης δραστηριότητας που χαρακτηρίζεται από συναγωνισμό = [επίσ.] *κονίστρα, παλαιόστρα: καλλιτεχνικός/πολιτικός/ακαδημαϊκός ~.*

στίγμα το: ❶ **α.** μικρό σημάδι = κονκίδα, βούλα. **β.** (ειδικ.) μικρό σημάδι στην επιφάνεια σώματος, φυσικό ή από ασθένεια, έγκαυμα κτλ.: *φύλλα με κίτρινα στίγματα.* ❷ το ακριβές σημείο πάνω σε χάρτη, συσκευή κτλ. που δείχνει τη θέση ενός οχήματος, αεροσκάφους, πλοίου κτλ. *κάθε στιγμή της πορείας του: Ξαφνικά το ~ του αεροσκάφους χάθηκε από το ραντάρ.* ❸ (μτφ.) αρνητική ιδιότητα ή χαρακτηρισμός που δεν είναι κοινωνικά αποδεκτός και από τον οποίο δύσκολα μπορεί κανείς να απαλλαγεί = [λαϊκ.] *ρετινιά: Ποτέ δε θα βγάλεις από πάνω σου το ~ του προδότη/του επίορκου!* ❹ ΙΑΤΡ στοιχείο που φανερώνει την ύπαρξη μιας ασθένειας, η οποία δεν εκδηλώνεται: *το ~ της μεσογειακής αναιμίας.*

στιγματίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ επικρίνω σφοδρά = *καυτηριάζω, στηλιτεύω* ≠ *επικροτώ, επιδοκιμάζω:* *Η αισχροκέρδεια πρέπει να στιγματίζεται.* ❷ καταλογίζω σε κπ κτ ιδιαίτερα αρνητικό, το οποίο τον μειώνει ηθικά και κοινωνικά: *Όταν στιγματίστηκε ως τοξικομανής, όλοι οι φίλοι του τον εγκατέλειψαν.*

στιγμή η: ❶ **α.** μικρό χρονικό διάστημα: *Για μια ~ σόλασε, αλλά μετά ξαναπήρε τον λόγο.* **β.** (μτφ.) περίσταση ή κατάσταση: *Στην κατοχή ο κόσμος έζησε δύσκολες ~.* ❷ **α.** ορισμένο χρονικό σημείο: *Τη ~ που έβγαίνα από το σπίτι, χτύπησε το τηλέφωνο.* **β.** κατάλληλο χρονικό σημείο: *Ήρθε η ~ να σου τα πω όλα.* ❸ ΓΛΩΣΣ η τελεία. **στιγμαίος -α -ο:** αυτός που διαρκεί ή απαιτεί μόνο μια στιγμή: *Ένωσε*

έναν ~ φόβο, αλλά αμέσως βρήκε πάλι το κουράγιο του. ≠ *διαρκής, συνεχής.* ~ *ρόφημα.* ~ **μέλλοντας:** ΓΛΩΣΣ χρόνος που δηλώνει πράξη που θα γίνει στο μέλλον και δε χαρακτηρίζεται από επανάληψη ή διάρκεια. **στιγμαία** (επίρρ.).

στιχομυθία η: ❶ έντονος διάλογος μεταξύ προσώπων αρχαίου δράματος, με εναλλαγή ομιλητή ανά έναν ή δύο στίχους: *Η πρώτη σκηνή του επεισοδίου περιλαμβάνει τη ~ μεταξύ Ορέστη και Ηλέκτρας.* ❷ ζωηρός διάλογος προσώπων με σύντομες φράσεις: *Παρακολούθησα μια εύθυμη ~ μεταξύ νεαρών που σχολίαζαν τους καθηγητές τους.*

στοιά η: ❶ πέρασμα, συνήθως στεγασμένο, σε κτιριακό συγκρότημα: *εμπορική ~, με μικρά καταστήματα και εργαστήρια.* ❷ (στην αρχαία Ελλάδα) κτίριο με ανοιχτή τουλάχιστον τη μία πλευρά του, η οποία στηριζόταν σε κίονες: ~ *του Αττάλου.* ❸ **Στοιά η:** η φιλοσοφική σχολή των στωικών, από το όνομα του τόπου όπου γίνονταν οι διδασκαλίες (Ποικίλη Στοιά). ❹ σήραγγα ή τούνελ: *μεταλλευτικές ~.*

στοίβα η: πλήθος αντικειμένων, τοποθετημένων συνήθως το ένα πάνω στο άλλο: *Τα βιβλία ήταν ~ στο πάτωμα!* **στοιβάζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ **βάζω** πράγματα σε στοίβα: *Οι υπάλληλοι στοιβάζαν τους φακέλους.* ❷ **α.** *στριμάχνω* πολλά πρόσωπα ή συμπεριέχω πράγματα σε χώρο μικρών διαστάσεων: *Ο δουλέμπορος στοιβάξε τους λαθρομετανάστες στα αμπάρια του πλοίου.* **β. παθ.:** *Στοιβάχτηκαν κατά ομάδες σε συννοικίες-γκέτο των μεγαλουπόλεων = συνωστίζομαι.*

Από το ελνστ. *στοιβάζω*. **Προσοχή** στην ορθογραφία: να μη συγχέεται με το *στιβάδα!*

στοιχείο το: ❶ [λαϊκ.] η ψυχή σκοτωμένου ανθρώπου ή ζώου που παραμένει στον τόπο όπου σκοτώθηκε. ❷ [γενικ.] κάθε υπερφυσικό ον. **στοιχειώνω** • μπλ. *στοιχειωμένος:* ❶ (αμτβ.) **α.** γίνομαι στοιχείο: *Στοιχείωσε η ψυχή της και περιφέρεται στο μέρος που κρεμάστηκε.* **β.** για μέρος που κατοικείται από στοιχείο: *Το σπίτι στοιχειώσε και ρήμαξε.* ❷ **α.** (μτβ.) ως στοιχείο κατοικώ κάπου: *Οι ψυχές των αδικαστομένων στοιχειώσαν τον τόπο.* **β.** (μτφ., για κτ δυσάρεστο) παραμένω έντονα στη μνήμη, στη συνείδηση ή στη σκέψη κπ: *Μια ανέντιμη πράξη στοιχειώσε τη συνείδησή μου.*

στοιχείο το: ❶ καθετί από το οποίο αποτελείται

στιβάδα
στίβος
στίγμα
στιγματίζω → στίγμα
στιγμή
στιγμαία → στιγμή
στιγμαίος → στιγμή
στιχομυθία
στοιά
στοίβα
στοιβάζω → στοίβα
στοιχείο
στοιχείο
στοιχειώδη → στοιχείο
στοιχειώδης → στοιχείο
στοιχειωδώς → στοιχείο
στοιχειώνω → στοιχείο

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

στοίχημα
στοιχηματίζω → στοιχίζω¹
στοιχίζω²
στοιχισή → στοιχίζω²
στολή
στολίδι
στολίζω → στολίδι
στόλισμα → στολίδι
στολισμός → στολίδι
στόλος

κτ (μια κατασκευή, ένα δημιούργημα κτλ.):
Στα θεατρικά έργα του κυριαρχεί το ~ της σάτιρας. περιουσιακά ~. Ο χαρακτήρας του έχει πολλά θετικά ~. ❷ συνήθ. πληθ. πληροφορία που συνήθως βοηθά σε κπ συμπέρασμα, σε μια περιγραφή, στην αναγνώριση κπ κτλ.: στοιχεία ταυτότητας. Αφέθηκε ελεύθερος λόγω έλλειψης επιβαρυντικών στοιχείων. = δεδομένα. ❸ γράμμα αλφαβήτου ή τυπογραφικό σύμβολο = χαρακτήρας: Πληκτρολογήστε το όνομά σας με κεφαλαία ~! ❹ [συνήθ. μειωτ.] άτομο που επιδεικνύει ορισμένη συμπεριφορά: αναρχικά / συντηρητικά ~ μιας κοινωνίας. ❺ οικείο ή κατάλληλο (φυσικό ή νοητό) περιβάλλον για κπ ή κτ: Βάλε και μικρά φυτά στη γνάλα, για να 'ναι τα ψάρια στο ~ τους. Σε συζητήσεις για αθλητικά είναι πάντα έξω από το ~ της. ❻ καθετί που βοηθά σε κτ: Η γνώση ξένης γλώσσας αποτελεί απαραίτητο ~ για την πρόσληψή σας. ❼ πληθ. βασικές γνώσεις ενός αντικειμένου, επιστημονικού χώρου κτλ.: στοιχεία γεωλογίας / άλγεβρας. **τα ~ της φύσης:** τα (καιρικά) φυσικά φαινόμενα που δεν ελέγχονται από τον άνθρωπο: Τίποτε δε γλίτωσε από τη μανία των ~ της φύσης. **ηλεκτρικό ~:** ΦΥΣ κάθε συσκευή που μεταβάλλει τη χημική ενέργεια σε ηλεκτρική και αντίστροφα, και που συνήθως αποτελεί μέρος ηλεκτρικού κυκλώματος. **χημικό ~:** χημ ουσία που δεν μπορεί να διασπαστεί χημικά σε απλούστερες ουσίες και αποτελείται από άτομα με τον ίδιο ατομικό αριθμό. **στοιχειώδης -ης -ες:** ❶ αυτός που είναι βασικός ή πρωταρχικός: Οι περισσότεροι δε γνωρίζουν ούτε τα ~ ιστορικά γεγονότα. ❷ αυτός που είναι τελείως απαραίτητος: Την προσέλαβε, αν και δεν είχε τα ~ προσόντα. Πετύχαμε να τηρούνται τα ~ μέτρα υγιεινής. ❸ σχ. **αγενής. στοιχειωδώς** (επίρρ.) στον απαραίτητο βαθμό: Προσπάθησε ~ να κρατάς τα προσοχήματα. **στοιχειώδη** τα: τα τελείως απαραίτητα: Υπάρχουν λαοί που δεν έχουν ούτε τα ~ για την επιβίωσή τους. Μοιάζει να μην αντιλαμβάνεται ούτε καν τα ~ στη συζήτηση.

στοίχημα το: ❶ συμφωνία ανάμεσα σε άτομα που κάνουν διαφορετικές προβλέψεις για την εξέλιξη μιας κατάστασης, σύμφωνα με την οποία όποιος προβλέψει σωστά θα λάβει καθορισμένη αμοιβή: Χάνω/κερδίζω ένα ~. **βάζω/πάζω ~ ότι:** α. στοιχηματίζω: Βάζεις ~ ότι θα βγω πρώτος στους αγώνες; β. (μτφ.) είμαι απόλυτα σίγουρος: ~ ότι είσαι φιλόλογος. ❷

(συνεκδ.) καθετί (συνήθως χρήματα) που θα λάβει όποιος κερδίσει σε τέτοιου είδους συμφωνία: Βάζεις έναν καφέ ~ ότι θα σε κερδίσω στο μπιλιάρδο; ❸ (μτφ.) σημαντική υπόθεση, η θετική εξέλιξη της οποίας είναι αβέβαιη: Οι εκλογές αυτές είναι προσωπικό ~ του Προέδρου του Κινήματος. **στοιχηματίζω:** ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) βάζω στοιχίμα κτ: Στοιχημάτισε ολόκληρο τον μισθό του ότι το κόμμα του θα κέρδιζε τις εκλογές. Στοιχημάτιζε πάντα σε μαύρο άλογο στον ιππόδρομο. ❷ (μτβ.) εκφράζω απόλυτη βεβαιότητα για κτ: ~ ότι τα βάφει τα μαλλιά του.

στοιχίζω¹: = κοστίζω ❶ (αμτβ.) έχω ως κόστος: Πόσο ~ το αυτοκίνητο; ❷ (αμτβ.) είμαι ακριβός, στοιχίζω ακριβά: Ένα μεγάλο εξοχικό σπίτι πάντα ~. ❸ (μτφ., μτβ.) α. αποτελώ αναγκαία θυσία ή αναπόφευκτη συνέπεια: Η απληστία της στοιχίσε την ελευθερία της: τελικά, φυλακίστηκε. β. προξενώ έντονη λύπη ή ψυχικό πόνο: Ο ξαφνικός θάνατος του παππού του του στοιχίσε πολύ.

στοιχίζω² -ομαι • αόρ. στοιχίσα, παθ. αόρ. στοιχίσθηκα, μπ. στοιχισμένος & -χημένος: (μτβ.) βάζω σε σειρές = παρατάσσω: Ο διοικητής στοιχίσε τους άντρες του. **στοίχιση** η.

στολή η: ❶ η συγκεκριμένη ενδυμασία που φορούν άτομα κατά την ώρα της εργασίας τους ή άτομα που ανήκουν σε αθλητικές, επαγγελματικές κτλ. ομάδες: ~ ναύτη/ιππασίας/καταδύσεων. αστυνομική ~. ❷ τοπική παραδοσιακή ενδυμασία: Στο πανηγύρι χόρευαν με θρακιώτικες στολές.

στολίδι το: ❶ καθετί που τοποθετείται για να διακοσμήσει ή να ομορφύνει κτ: χριστουγεννιάτικα ~ για τα δέντρα. ❷ (μτφ.) κπ ή κτ για το(ν) οποίο κανχέται κπ λόγω των ιδιαίτερων προσόντων ή της ομορφιάς του: Αυτός ο μαθητής είναι το ~ της τάξης. Η πλατεία με τα πλατάνια είναι το ~ του χωριού. = κόσμημα. **στολίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ ομορφαίνω κτ με στολίδια, άνθη κτ. = διακοσμώ: Λουλούδια ~ την είσοδο του σπιτιού. ~ χριστουγεννιάτικο δέντρο. ❷ ντύνω κπ με πολύ όμορφα ρούχα και αξεσουάρ: Την έντυσαν ωραία και τη στόλισαν με κοσμήματα. ❸ (μτφ.) ομορφαίνω κπ ή κτ = κοσμώ: Αμέτρητες αμρογαλιές ~ το νησί. **στόλισμα** το. **στολισμός** ο: ο ~ του Επιταφίου.

στόλος ο: ❶ το σύνολο των πλοίων μιας χώρας: ο ελληνικός ~. ❷ ομάδα πλοίων: πειρατικός/νατοϊκός ~. ❸ το σύνολο των οχημά-

στόμα
στρατηγός

των, αεροπλάνων κτλ. οργανισμού, εταιρείας: *ο ~ των ενοικιαζόμενων αυτοκινήτων της εταιρείας.*

στόμα το: ❶ ΑΝΑΤ άνοιγμα στο κάτω μέρος του προσώπου ανθρώπων και ζώων, με το οποίο λαμβάνουμε τροφή, μιλάμε και αναπνέουμε: *Μη μιλάς με γεμάτο ~! πιάνω/βάζω κπ στο ~ μου:* σχολιάζω κπ αρνητικά. *μένω με το ~ ανοιχτό:* μένω άναυδος. *κρέμομαι από το ~ κάποιου:* παρακολουθώ προσεκτικά ή μαγεύομαι από τον λόγο κάποιου. *από το ~ σου και στου Θεού τ' αντί:* (ως ευχή) μακάρι να γίνει αυτό που μόλις είπες. *~ έχω και μιλά δεν έχω:* είμαι λιγόλογος. ❷ μέλος οικογένειας που πρέπει να συντηρήσει κπ: *Με οχτώ ~ να θρέψει, πώς να μην κάνει τρεις δουλειές;* ❸ τρόπος που μιλά κπ: *Έχει πολύ άσχημο ~, βρίζει συνέχεια.* ❹ [οικ.] άνοιγμα ή είσοδος = στόμιο: *~ μπουκαλιού. στοματικός -ή -ό:* αυτός που έχει σχέση με το στόμα: *~ κοιλότητα.*

στομάχι το & [επίσ.] **στόμαχος** ο: ΑΝΑΤ όργανο του πεπτικού συστήματος του ανθρώπου και ορισμένων ζώων, όπου γίνεται η επεξεργασία της τροφής: *Έφαγα πολύ και πονάει το ~ μου. στομαχικός -ή -ό. στομαχικός ο, -ή η:* πρόσωπο που υποφέρει από (συνήθως χρόνια) στομαχική πάθηση. **στομαχιάζω:** (αμτβ.) αισθάνομαι βαρύ το στομάχι μου, παθαίνω δυσπεψία.

στόμιο το: ❶ άνοιγμα κοιλότητας: *το ~ του μπουκαλιού.* ❷ το άκρο πνευστού μουσικού οργάνου.

στοργή η: συναίσθημα ή εκδήλωση τρυφερότητας αγάπης: *Έμεινε πολύ μικρός ορφανός και στερήθηκε τη ~ της μάνας. στοργικός -ή -ό:* αυτός που εκφράζει ή διακατέχεται από αισθήματα στοργής ≠ άστοργος: *~ βλέμμα. ~ πατέρα = φιλόστοργος. στοργικά* (επίρρ.).

στόχος ο: ❶ το σημείο που σημαδεύει κπ για να χτυπήσει: *βολές εναντίον σταθερού ~.* ❷ (μτφ.) **α.** καθετί που προσπαθεί να πετύχει κπ: *Βάζω/πετυχαίνω υψηλούς ~. Μοναδικός ~ μας είναι η νίκη στους αγώνες. β.* κπ ή κτ που γίνεται δέκτης επιθετικής ή προσβλητικής συμπεριφοράς: *Έγινε ~ άγριας επίθεσης. Τρένο έγινε ~ βομβιστικής ενέργειας. στοχεύω:* ❶ (αμτβ.) σημαδεύω με όπλο = σκοπεύω: *Πρόσχεχέ πού ~, μην τραυματίσεις άλλον κυνηγό αντί για λαγό!* ❷ (+ σε/να) (μτφ.) έχω βλέψεις για κπ: *Όλες οι ενέργειές του στοχεύουν στην απόκτηση της εταιρείας. = αποβλέπω, επιδιώκω. Από μικρός στόχευε ψηλά.*

στόχαστρο το: σταθερό μεταλλικό εξάρτημα επάνω στην κάννη πυροβόλου όπλου, που βοηθά στη σκόπευση.

στραβο- & στραβο-: α΄ συνθ. που: ❶ χαρακτηρίζει το β΄ συνθετικό ως μη κανονικό ή μη ίσιο: *στραβοκαταπίνω, στραβολαιμιάζω, στραβοπόδης.* ❷ (κυρίως σε ρήματα) δηλώνει ενόχληση ή εκνευρισμό: *στραβομουτσουνιάζω, στραβοκοιτάζω.*

στραβός -ή -ό: [οικ.] ❶ αυτός που δεν έχει το σωστό σχήμα ή που δεν είναι ίσιος: *~ γραμμές. Ο τοίχος είναι ~, γι' αυτό και το κάδρο δε στέκεται σωστά. = λοξός.* ❷ αυτός που δεν έχει μπει ή τοποθετηθεί σωστά: *Το χαλί είναι ~, διόρθωσε το λίγο!* ❸ (μτφ.) αυτός που είναι λανθασμένος ή που δεν ισχύει: *Σχημάτισε ~ εντύπωση για το τι συνέβη.* ❹ (μτφ.) αυτός που είναι ανάποδος ή παράξενος = δύστροπος: *Είναι τόσο ~ άνθρωπος, που δύσκολα κάνεις παρέα μαζί του.* ❺ [μειωτ.] αυτός που είναι τυφλός ή που δε βλέπει καλά: *Καλά, πού πάει, ~ είναι; Δε βλέπει ότι είναι μονόδρομος; κάνω τα ~ μάτια:* υποκρίνομαι πως δεν καταλαβαίνω κτ που γίνεται. **στραβά** (επίρρ.): ❶ λοξά ή με τρόπο διαφορετικό από τον κανονικό και σωστό: *Κόλλησε ~ τις αφίσες. = λοξά. Έβαλε ~ την μπλουζά της. = ανάποδα.* ❷ (μτφ.) λανθασμένα ή άσχημα. **παίρνω κτ ~:** παρξηνώ ή δεν καταλαβαίνω σωστά κτ. **κτ πάει ~:** κτ δεν έρχεται ευνοϊκά: *Αν κάτι πάει ~, ενημερώστε με αμέσως. στραβά τα:* [υβρ.] μάτια: *Άνοιξε τα ~ σου και διάβασε! στραβώνω -ομαι:* [οικ.] ❶ (μτβ.) **α.** κάνω κτ στραβό: *Στράβωσε τη μεταλλική βέργα με τα χέρια του. β.* τυφλώνω ή θαμπώνω κπ: *Με στράβωσαν τα φώτα του αυτοκινήτου σου.* ❷ (μτφ., αμτβ.) **α.** γίνομαι στραβός: *Από την πολλή πίεση στράβωσε η ζάντα του τροχού. β.* εξελίσσομαι άσχημα: *Στράβωσε η υπόθεση.*

στρατηγός ο: ❶ **α.** ο ανώτατος διοικητής στρατεύματος. **β.** ο ανώτατος βαθμός στην ιεραρχία του στρατού ξηράς. ❷ ΙΣΤ καθέννας από τους δέκα άρχοντες της αρχαίας Αθήνας που διοικούσαν τα στρατεύματα και τον στόλο. **σχ. διεξάγω. στρατηγείο** το: ❶ η έδρα του στρατηγού και (συνεχδ.) το προσωπικό που υπηρετεί εκεί. ❷ (μτφ.) το κέντρο δράσης οργανωμένης ομάδας: *Η αστυνομία εντόπισε το ~ της οργάνωσης. στρατηγικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αναφέρεται σε στρατηγό: *~ ικανότητες.* ❷ αυτός που αναφέρεται στη στρατηγική: *~ κινήσεις για την είσοδο της εταιρείας στο χρη-*

στόμα
στοματικός → στόμα
στομάχι
στομαχιάζω → στομάχι
στομαχική → στομάχι
στομαχικός → στομάχι
στόμαχος → στομάχι
στόμιο
στοργή
στοργικά → στοργή
στοργικός → στοργή
στόχαστρο → στόχος
στοχεύω → στόχος
στόχος
στραβά → στραβός
στραβο-
στραβό- → στραβο-
στραβοκαταπίνω → στραβο-
στραβοκοιτάζω → στραβο-
στραβολαιμιάζω → στραβο-
στραβομουτσουνιάζω →
στραβο-
στραβοπόδης → στραβο-
στραβός
στραβώνω → στραβός
στρατηγείο → στρατηγός
στρατηγικά → στρατηγός
στρατηγική → στρατηγός
στρατηγικός → στρατηγός
στρατηγός

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

στρατιά → στρατός
 στρατιώτης → στρατός
 στρατιωτικά → στρατός
 στρατιωτικό → στρατός
 στρατιωτικός → στρατός
 στρατιωτίνα → στρατός
 στρατοπεδεύω →
 στρατόπεδο
 στρατόπεδο
 στρατός
 στρατώνας → στρατός
 στρέφω
 στρίβω

ματιστήριο. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την επιτυχή ολοκλήρωση ενός στόχου = καθοριστικός: *συνεργασία ~ σημασίας για τις δύο εταιρείες. στρατηγικά* (επίρρ.). **στρατηγική** η: ❶ ΣΤΡΑΤ το σύνολο των ενεργειών που αφορούν τον σχεδιασμό ή την πραγματοποίηση μιας στρατιωτικής (συνήθως πολεμικής) επιχείρησης: *Καθορίστηκε η νέα αμυντική ~ της χώρας.* ❷ (μτφ.) ο συντονισμένος σχεδιασμός των ενεργειών που απαιτούνται για την επιτυχή εκπλήρωση ενός στόχου: *περιβαλλοντική ~ για την ανακύκλωση των απόβλητων. Το σκάκι ανήκει στα παιχνίδια ~.*

Από το ΑΕ *στρατός* + ἄγω «οδηγώ τον στρατό».

στρατόπεδο το: ❶ φρουρούμενος χώρος με κατάλληλες εγκαταστάσεις για μόνιμη ή προσωρινή διαμονή στρατεύματος: *Απόψε φυλάει σκοπιά στην πύλη του ~.* ❷ φρουρούμενος χώρος που προορίζεται για τον περιορισμό ατόμων συγκεκριμένης κατηγορίας: *~ αιχμαλώτων/συγκεντρώσεως.* ❸ (μτφ.) ομάδα ατόμων με κοινές ιδεολογικές, πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις: *Οι βουλευτές ανήκαν σε διαφορετικά πολιτικά ~.* **στρατοπεδεύω**: (αμτβ., για στρατό) σταθμεύω και κατασκηνώνω κάπου: *Οι δυνάμεις μας στρατοπεδευσαν κοντά στα τείχη της πόλης.*

στρατός ο: ❶ διοικητικά οργανωμένο σύνολο ατόμων, κατάλληλα εκπαιδευμένων για πόλεμο: *αντάρτικος/μισθοφορικός ~.* ❷ οι ενόπλες δυνάμεις μιας χώρας ή τμήμα αυτών: *Κατατάχτηκε στον ~.* ❸ (συνεκδ.) το σύνολο των αξιωματικών και των στρατιωτών: *Όλος ο ~ είναι σε επιφυλακή.* ❹ [ειρων.] (μτφ.) μεγάλος αριθμός ατόμων: *Ολόκληρο ~ θα ταΐσεις και έφτιαξες τόσα φαγητά; πηγαίνω /κάνω/με παίρνουν (στον) ~:* υπηρετώ τη στρατιωτική μου θητεία. **στρατιώτης** ο, **-ίνα** η: ❶ οπλίτης που υπηρετεί στον στρατό ξηράς: *Τα όπλα σίγησαν και οι ~ άρχισαν να βγαίνουν από τα χαρακώματα.* ❷ (μτφ.) πρόσωπο που αγωνίζεται ή θυσιάζεται για κπ ιδανικό ή για μια ιδέα: *Η εκλογική νίκη οφείλεται και στους απλούς ~ του κόμματος.* ❸ πιόνι στο σκάκι με περιορισμένη δυνατότητα κινήσεων. **στρατιά** η: ❶ ΣΤΡΑΤ ο μεγαλύτερος στρατιωτικός σχηματισμός με ενιαία διοίκηση. ❷ μεγάλη στρατιωτική δύναμη = στρατεύμα: *Οι ~ του εχθρού παρατάχθηκαν στην*

πεδιάδα. ❸ (μτφ.) πλήθος: *~ από σφήκες κατέστρεψαν τα σταφύλια. στρατιωτικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αναφέρεται σε στρατιώτη ή στον στρατό: *~ φυλακή/βάση/στολή/θητεία. ~ νόμος:* νόμος που αναστέλλει ορισμένες συνταγματικές ελευθερίες και κηρύσσεται σε μια χώρα σε περίπτωση που κρίνεται ότι απειλείται η ασφάλειά της. ❷ αυτός που ταυριάζει σε στρατιώτη ή αξιωματικό: *Αποδίδω ~ τιμές. στρατιωτικά* (επίρρ.). **στρατιωτικό** το • χωρίς πληθ.: *στρατιωτική θητεία: Κάνει το ~ του στα σύνορα. στρατιωτικός ο: μόνιμος (υπ)αξιωματικός των ενόπλων δυνάμεων. **στρατιωτικά** τα: *στρατιωτική στολή ≠ πολιτικά. στρατώνας ο: χώρος διαμονής στρατιωτών.**

στρέφω -ομαι • παθ. αόρ. *στράφηκα*, μππ. *στραμμένος*: ❶ (μτβ.) γυρίζω ή αλλάζω κατεύθυνση σε κτ ή κπ: *Μου έστρεψε την πλάτη του, αγνοώντας με τελείως. ~ το βλέμμα/την προσοχή μου. = κατευθύνω.* ❷ παθ. (αμτβ.) α. έχω συγκεκριμένη κατεύθυνση ή αλλάζω κατεύθυνση: *Το φυτό στράφηκε πάλι προς τον ήλιο. β.* (μτφ.) απευθύνομαι σε κπ: *Στράφηκε προς την οικογένειά μας για βοήθεια. γ.* παθ. περιστρέφομαι: *Σε πόσες ώρες στρέφεται η Γη γύρω από τον άξονά της; δ.* (μτφ.) έχω ως βασικό θέμα: *Ο διάλογος στράφηκε γύρω από πολιτικά θέματα.*

στρίβω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ να γυρίσει γύρω από τον άξονά του = γυρίζω: *~ το τιμόνι. Στρίψε το κεφάλι από την άλλη. μου 'στριψε (η βίδα):* έχασα τα λογικά μου, τρελάθηκα. ❷ (αμτβ.) στρέφομαι, αλλάζω κατεύθυνση ή προσανατολισμό: *Στρίψε στα φανάρια και μετά πήγαινε ευθεία!* ❸ [οικ.] (αμτβ.) φεύγω γρήγορα, συχνά στα κρυφά: *Στρίβε! Να μη σε βλέπω μπροστά μου! στριμμένος -η -ο* (μππ. ως επίθ) = ιδιότροπος. **στρίψιμο** το: το να στρίβει κπ κτ: *το ~ του κεφαλιού. στροφή η: ❶ πλήρης περιστροφή: *Κάνε μια ~ να δω αν είναι εντάξει το φόρεμά σου! παίρνω στροφές & το μυαλό μου παίρνει στροφές:* έχω ταχύτατη αντίληψη. ❷ αλλαγή κατεύθυνσης: *Έκανε ~ προς τα δεξιά και έφυγε. ~ 180 μοιρών:* (μτφ.) ολοκληρωτική αλλαγή απόψεων, στάσης κτλ. ❸ καμπή δρόμου: *Μην προσπερνάς ποτέ πάνω σε ~!* ❹ φιλολ μικρό σύνολο στίχων με ρυθμική ενότητα: *ποίημα με τρεις ~. στριφτός -ή -ό:* αυτός που τον έχουν στρίψει, συνήθως με το χέρι: *~ σιγάρο. στριφτά* (επίρρ.).*

Από το θ. στρέψ- (μεταπλ. σε στρίψ-) του ΑΕ ρ. στρέφω.

στριμώχνο -ομαι: (μτβ.) ❶ συμπιέζω μεγάλο αριθμό πραγμάτων ή προσώπων σε περιορισμένο χώρο ή χρόνο: *Μας στριμώξαν σε μια τόσο μικρή αίθουσα, που σχεδόν δε χωρούσαμε!* ❷ (μτφ.) πιέζω κπ έντονα, φέροντάς τον σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση: *Οι αστυνομικοί με στριμώξαν για να τους πω ό,τι γνώριζα για την υπόθεση.* **στρίμωγμα** το: το να στριμώχνει κανείς κπ ή κτ: *Παραλίγο να λιποθυμήσει με τέτοιο ~ μέσα στο λεωφορείο.* **στριμωξίδι** το: η παρουσία μεγάλου αριθμού ατόμων σε περιορισμένο χώρο και το στρώξιμο μεταξύ τους = συνωστισμός. **στριμωχτός -ή -ό, στριμωχτά** (επίρρ.).

Επειδή προέρχεται από το ελνστ. ουσ. *στρύμ(αξ)* «ξύλο για συνθλιψη σταφυλιών», ορθότερη ετυμολογικά είναι η γραφή *στρν-*. Ωστόσο, έχει επικρατήσει η γραφή με *-ι-*.

στρογγυλός -ή -ό & στρόγγυλος -η -ο: ❶ αυτός που έχει κυκλικό ή σφαιρικό σχήμα: ~ *φόρμα κέικ* / *δίσκος σερβιρίσματος*. ~ **τραπέζι / συζήτηση στρογγυλής τραπέζης:** συζήτηση ανάμεσα σε ισότιμους συνομιλητές για θέματα κοινού ενδιαφέροντος. ❷ (μτφ., για αριθμό) ο ακέραιος, χωρίς κλάσματα ή δεκαδικούς: *Βάλε ~ τιμή, και όχι 5,99 ευρώ!* **στρογγυλεύω -ομαι:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ στρογγυλό: *Λείανε το μάρο και στρογγύλεψε τις αιχμές του γλυπτού.* (μτφ.) *Αντί για 2,10 ας στρογγυλέψουμε το ποσό στα 2 ευρώ.* = στρογγυλοποιώ. ❷ (αμτβ.) γίνομαι στρογγυλός: *Πολύ στρογγύλεψε η κοιλιά σου - μήπως είσαι έγκυος;*

στρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω μια επιφάνεια με κτ: ~ *τις πατάτες στο ταψί*. *Χειμώνισα, και η μαμά έστρωσε τα χαλιά.* *Έστρωσαν τον δρόμο με άσφαλτο.* ~ **το κρεβάτι:** ετοιμάζω το κρεβάτι για να κοιμηθεί κπ ή τακτοποιώ τα σκεπάσματα. ~ **το τραπέζι:** βάζω το τραπέζομαντιλο και τα σερβίτσια για φαγητό. ❷ κάνω κτ να πάρει το επιθυμητό ή κανονικό σχήμα: ~ *τα μαλλιά μου.* ❸ (μτφ., για πρόσ.) κάνω κπ να βελτιώσει τη συμπεριφορά ή τις συνήθειές του: *Αν και ζωγρά τα δίδυμα, τα έστρωσε η δασκάλα τους.* ❹ (αμτβ.) **α.** (μτφ., για πρόσ.) βελτιώνω τη συμπεριφορά μου, σταματώντας κακές συνήθειες: *Αφότου έγινε οικογενειάρχης, έστρωσε και σταμάτησε τα ξενύχτια.* **β.**

(για ρούχο ή ύφασμα) ταιριάζω απόλυτα στο σώμα: *Το νυφικό έστρωσε τέλεια πάνω της.* = εφαρμόζω. **γ.** αρχίζω να βελτιώνομαι: *Μετά το διήμερο, θα στρώσει πάλι ο καιρός.* ❸ **παθ.** εγκαθίσταμαι κάπου για πολύ, προκαλώντας ενόχληση: *Στρώθηκε στο γραφείο μου και δεν έλεγε να φύγει.* ❹ **παθ.** (μτφ.) συγκεντρώνω την προσοχή ή τις προσπάθειές μου σε μια ασχολία = αφοσιώνομαι: *Στρώσου στο διάβασμα!* **στρώσιμο** το. **στρώμα** το: ❶ ορθογώνια επίπεδη θήκη από μαλακό ή αφρώδες υλικό, επάνω στην οποία ξαπλώνουμε (και κοιμόμαστε): *πουπουλένιο / ανατομικό ~ / ~ θαλάσσης.* ❷ επίπεδη επιφάνεια από ενιαίο υλικό: *στρώματα υπεδάφους / ατιμόσφαιρας.* ❸ (ειδικ.) οτιδήποτε καλύπτει μια μεγάλη συνήθως επιφάνεια: *παχύ ~ χιονιού.* ❹ κοινωνική τάξη ή ομάδα: *λαϊκά / αστικά στρώματα.* **στρώση** η: στρώμα υλικού που καλύπτει μια επιφάνεια: *Για το παστίτσιο θέλουμε δύο στρώσεις μακαρόνια.* **στρωσίδι** το: [λαϊκ.] ό,τι στρώνεται σε κρεβάτι (κουβέρες κτλ.) ή στο δάπεδο (χαλιά, φλοκάτες): *Βάλε τα βαριά στρωσίδια, για να κοιμηθούμε ξεστά.* **στρωτός -ή -ό:** ❶ αυτός που τον έχουν στρώσει, ώστε να είναι ομαλός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι φυσικός ή ομαλός: ~ *περπάτημα.* ❸ (για ρούχο) που εφαρμόζει καλά: ~ *φόρεμα.* **στρωτά** (επίρρ.).

στύβω -ομαι: (μτβ.) ❶ αφαιρώ το υγρό ή τον χυμό από κτ πιέζοντάς το δυνατά: ~ *τη σφουγγαρίστρα/τα λεμόνια.* ❷ (μτφ.) εξαντλώ πλήρως τις δυνατότητες κπ προσώπου ή πράγματος: *Τον έστυψαν τα παιδιά του χρωώνοντας όλες τις πιστωτικές του κάρτες.* = απομυζώ. ~ **το μυαλό μου:** (μτφ.) καταβάλλω μεγάλη πνευματική προσπάθεια: ~ *να θυμηθώ πού άφησα τα κλειδιά μου!* **στύψιμο:** η ενέργεια του στύβω.

στύλος ο: ❶ όρθιο, μακρόστενο, συνήθως κυλινδρικό αντικείμενο που χρησιμοποιείται για να στηρίζεται ή για να στερεώνεται επάνω του κτ: ~ *της ΔΕΗ* = κολόνα. *Οι στύλοι του Ολυμπίου Διός στην Αθήνα.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι το βασικό στήριγμα για κπ ή κτ: *Ο πατέρας μου είναι ο ~ του σπιτιού μας.*

Προσοχή: το σωστό είναι **Στύλοι του Ολυμπίου Διός** και όχι Στήλες, όπως πολύ συχνά (αλλά λανθασμένα!) λέγεται.

συγγενής ο, η: άτομο που έχει σχέση συγγένειας με κτ: *Τα αδέρφια θεωρούνται συγγενείς πρώ-*

στριμμένος → στρίβω
 στρίμωγμα → στριμώχνο
 στριμωξίδι → στριμώχνο
 στριμώχνο
 στριμωχτά → στριμώχνο
 στριμωχτός → στριμώχνο
 στριφτά → στρίβω
 στριφτός → στρίβω
 στρίψιμο → στρίβω
 στρογγυλεύω → στρογγυλός
 στρογγυλός
 στρογγυλός → στρογγυλός
 στροφή → στρίβω
 *στριμώχνο → στριμώχνο
 στρώμα → στρώνω
 στρώνω
 στρώση → στρώνω
 στρωσίδι → στρώνω
 στρώσιμο → στρώνω
 στρωτά → στρώνω
 στρωτός → στρώνω
 στύβω
 στύλος
 στύψιμο → στύβω
 συ → εσύ
 συ- → συν-
 σύ- → συν-
 συγ- → συν-
 σύγ- → συν-
 συγγένεια → συγγενής
 συγγενεύω → συγγενής
 συγγενής
 συγγενικά → συγγενής
 συγγενικός → συγγενής

- συγγνώμη
- σύγγραμμα → συγγραφέω
- συγγραφέας → συγγραφέω
- συγγραφή → συγγραφέω
- συγγραφικός → συγγραφέω
- συγγραφέω
- συγκεκριμένα →
- συγκεκριμένος →
- συγκεκριμενοποιώ → -ποιώ
- συγκεκριμένος
- συγκεκριμένος
- συγκέντρωση →
- συγκεντρώνω
- συγκεντρωτικά →
- συγκεντρώνω
- συγκεντρωτικός →
- συγκεντρώνω
- συγκεντρωτισμός →
- συγκεντρώνω
- συγκεχυμένος → συγχέω
- συγκίνηση
- συγκινησιακά → συγκίνηση
- συγκινησιακός → συγκίνηση
- συγκινητικά → συγκίνηση
- συγκινητικός → συγκίνηση
- συγκινώ → συγκίνηση
- συγκλονίζω
- συγκλονιστικά →
- συγκλονίζω
- συγκλονιστικός →
- συγκλονίζω

του βαθμού. **φτωχός** ~: (μτφ.) οποιοσδήποτε ή οτιδήποτε θεωρείται κατώτερης αξίας ή ποιότητας συγκριτικά με τα ομοειδή του: *Με τέτοιο τριμμένο πουκάμισο, ήμουν πάντα ο φτωχός ~ της τάξης. συγγενής -ής -ές:* ❶ αυτός που συγγενεύει ή μοιάζει με κπ ή κτ = συγγενικός: ~ θεωρίες/γλώσσες. ❷ ΙΑΤΡ αυτός που υπάρχει εκ γενετής = σύμφυτος. ❸ σχ. **αγενης. συγγένεια** η: ❶ βιολογικός ή θεσμικός δεσμός που συνδέει άτομα μεταξύ τους: *μακρινή/πνευματική ~. ~ εξ αίματος.* ❷ (μτφ.) σχέση έντονης ομοιότητας ή αναλογίας μεταξύ προσώπων, ιδεών, πραγμάτων κτλ.: *ιδεολογική ~ πολιτικών παρατάξεων.* ❸ ΧΗΜ ιδιότητα των χημικών στοιχείων να έλκονται μεταξύ τους με αποτέλεσμα τη δημιουργία χημικών ενώσεων. **συγγενικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται σε συγγενή ή συγγένεια: ~ πρόσωπο. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει κοινά σημεία με κπ ή κτ = συγγενής: ~ απόψεις/γλώσσες/θεωρίες. **συγγενικά** (επίρρ.). **συγγενεύω:** (αμτβ.) ❶ διατηρώ ή αποκτώ συγγένεια με κπ: *Τελικά δε συγγενέψαμε λόγω της ματαιώσης του γάμου.* ❷ (μτφ.) εμφανίζω κοινά σημεία με κπ ή με κτ = μοιάζω: *Οι δύο θεωρίες ~ μεταξύ τους.*

συγγνώμη η: ❶ αίτηση συγχώρεσης για κπ σφάλμα: *Ζητώ ~. Απαιτώ τη ~ σου!* ❷ (ως επιφών., με παράλειψη του ρ. ζητώ) έκφραση μετάνοιας: ~, αλλά δε θα μπορέσω να έρθω! ❸ σε ευγενική προσπάθεια, για να τραβήξουμε την προσοχή κπ ή να αποταθούμε σε κπ: ~, μήπως ξέρετε τι ώρα είναι;

συγγραφέω -ομαι • αόρ. *συνέγραψα*, παθ. αόρ. *συγγράφηκα* & [επίσ.] *συνεγράφηνα*: (μτβ.) συντάσσω πεζό κείμενο, συνήθως επιστημονικού ή λογοτεχνικού περιεχομένου: *Έχει συγγράψει πολλά επιστημονικά άρθρα. συγγραφέας* ο, η: πρόσωπο που συγγράφει, κατά κανόνα συστηματικά, επιστημονικά ή λογοτεχνικά έργα: *πνευματικά δικαιώματα του ~. θεατρικός ~. συγγραφή* η: το γράψιμο. **συγγραφικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στη συγγραφή ή στον συγγραφέα: ~ *ταλέντο/δικαιώματα. σύγγραμμα* το: εκτενές πνευματικό έργο επιστημονικού, κυρίως, περιεχομένου = χειριρίδιο.

συγκεκριμένος -η -ο: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από ακρίβεια και ξεκάθαρη διατύπωση = σαφής ≠ αόριστος: *Για την τεκμηρίωση των επιστημονικών σου θέσεων χρειάζονται ~ δεδομένα.* ❷ αυτός που διακρίνεται από άλλους του είδους του: *Τη ~ στιγμή απουσία-*

ζα. = δεδομένος. ❸ ΓΛΩΣΣ (για ουσ.) αυτός που φανερώνει πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ≠ αφηρημένος: *Η «χελώνα» είναι ~ ουσιαστικό, ενώ η «ελευθερία» αφηρημένο. συγκεκριμένα* (επίρρ.).

συγκεντρώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) **α.** μαζεύω πρόσωπα ή πράγματα, συνήθως σε μεγάλο αριθμό: *Συγκέντρωσε πλήθος υπογραφών. Ρούχα για τους σεισμόπληκτους ~ διάφορες οργανώσεις.* **β.** επικεντρώνω (συνήθως την προσπάθεια ή την προσοχή μου) σε κτ: *Αφότου γέννησε, έχει συγκεντρώσει όλη της την προσοχή στο παιδί τους.* **γ.** ελκύω = τραβώ: ~ *την εκτίμηση/το ενδιαφέρον του κοινού.* ❷ **παθ. α.** βρίσκομαι μαζί με άλλους στο ίδιο σημείο: *Πολύς κόσμος συγκεντρώθηκε για να υποδεχτεί τον αρχηγό του κόμματος.* **β.** (μτφ.) αφοσιώνομαι σε κτ: *Διάβαζα τόσο συγκεντρωμένος, που δεν άκουσα τίποτα απολύτως. συγκέντρωση η: ❶ το να συγκεντρώνει κπ κτ (σημ. 1α), καθώς και το πλήθος των ατόμων που συγκεντρώνονται: *πολιτική ~. στρατόπεδο ~ αιχμαλώτων. ~ τροφίμων για τους πρόσφυγες.* ❷ το να επικεντρώνει κπ τη σκέψη του ή να συγκεντρώνεται (σημ. 1β & 2β): ~ *της σκέψης.* ❸ ΧΗΜ η ποσότητα μιας ουσίας που εμπεριέχεται σε διάλυμα. **συγκεντρωτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει δημιουργηθεί ή προέλθει από συγκέντρωση: ~ *εκλογικά αποτελέσματα.* ❷ αυτός που αναφέρεται στον συγκεντρωτισμό ή χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση εξουσίας: ~ *μοντέλο διοίκησης ≠ αποκεντρωτικός. συγκεντρωτικά* (επίρρ.). **συγκεντρωτισμός** ο: σύστημα διοικητικής ή πολιτικής οργάνωσης στο οποίο υπάρχει μόνο ένα κέντρο άσκησης εξουσίας.*

συγκίνηση η: ιδιαίτερα έντονη συναισθηματική φόρτιση και ταραχή που οφείλεται σε συγκεκριμένο γεγονός: *Λιποθύμησε από τη ~ της, όταν έμαθε πως βρέθηκε μόσχευμα καρδιάς για την κόρη της. συγκινώ -ούμαι:* (μτβ.) ❶ προκαλώ συγκίνηση: *Στην ορχημοσία της κόρης του ήταν τόσο συγκινημένος, που συνεχώς σκούπιζε τα δάκρυά του.* ❷ κεντρίζω το ενδιαφέρον κάποιου: *Δε με συγκινεί καθόλου το ξενύχτι. συγκινητικός -ή -ό:* αυτός που συγκινεί: ~ *ενδιαφέρον/λόγια. συγκινητικά* (επίρρ.). **συγκινησιακός -ή -ό:** αυτός που οφείλεται σε συγκίνηση. **συγκινησιακά** (επίρρ.).

συγκλονίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ταρακουνώ κτ = τσαντάζω: *Η πρόσκρουση του αεροσκάφους στα βράχια συγκλονίσει την περιοχή.* ❷ (μτφ.)

συγκοινωνία
συγχαίρω

προκαλώ έντονη ταραχή ή συγκίνηση = συνταράζω: *Η κοινή γνώμη ήταν συγκλονισμένη από το δράμα των ξεριζωμένων προσφύγων.* **συγκλονιστικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί έντονη ταραχή ή συγκίνηση = συνταρακτικός: *Το θέαμα που αντίκρισαν στον τόπο του δυστυχήματος ήταν ~.* **συγκλονιστικά** (επίρρ.).

συγκοινωνία η: ❶ η σύνδεση και επικοινωνία ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους τόπους, καθώς και η αντίστοιχη μετακίνηση οχημάτων και ανθρώπων: *Λόγω ατυχήματος διακόπηκε η ~ στην εθνική οδό.* ❷ *πληθ.* (συνεκδ.) τα μέσα μεταφοράς κυρίως προσώπων ή αγαθών: *αστικές/θαλάσσιες ~.* **συγκοινωνιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στη συγκοινωνία: *~ μελέτη/κόμβος.*

συγκροτώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) ❶ κρατώ κπ ή κτ, ώστε να μη φύγει ή να μην πέσει: *Τα αναχώματα ~ τα νερά του χειμάρρου.* ❷ (μτφ.) κρατώ κπ ή κτ σε λογικά πλαίσια ή να υπό έλεγχο: *Ευτυχώς το υπουργείο συγκράτησε την τιμή του πετρελαίου θέρμανσης στα περσινά επίπεδα.* ❸ καταπνίγω σκέψη ή συναίσθημα: *Συγκράτησα τον θυμό μου και δεν του ανταπέδωσα την προσβολή.* ❹ παθ. κρατιέμαι να μην εκδηλωθώ: *Ήταν αδύνατο να συγκρατηθώ και να μη γελάσω μπροστά σε ένα τόσο γελοίο θέαμα.* **συγκράτηση** η.

συγκρίνω -ομαι • πρτ. & αόρ. *συνέκρινα & σύγκρινα*, παθ. αόρ. *συγκρίθηκα:* (μτβ.) ❶ μελετώ ταυτόχρονα (συνήθως ομοειδή) πράγματα, πρόσωπα, καταστάσεις κτλ., για να καταλήξω σε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους ή σε μια γενικότερη αξιολόγηση = παραβάλλω: *Πρέπει να ~ τους βαθμούς του Α΄ και του Β΄ τριμήνου, για να καταλάβουμε αν σημειώσε πρόοδο στα μαθήματά του. Η αγάπη των φίλων δε συγκρίνεται με τίποτα!* ❷ χρησιμοποιώ κτ ως σημείο αναφοράς για να περιγράψω ή να εκτιμήσω κτ άλλο = παρομοιάζω: *Τόσο όμορφο κορίτσι μπορεί να συγκριθεί μόνο με τριαντάφυλλο.* **σύγκριση** η: το να συγκρίνει κανείς κπ ή κτ με κπ ή κτ άλλο: *Πρέπει να κάνουμε ~ των προϊόντων πριν αγοράσουμε οτιδήποτε.* **σε ~ με:** σε σχέση με: *Οι πωλήσεις προϊόντων αυξήθηκαν φέτος ~ πέρυσι.* **συγκριτικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή στηρίζεται σε σύγκριση: *~ μελέτη/πίνακας προϊόντων/μεγέθη. ~ βαθμός:* ΓΛΩΣΣ ο γραμματικός τύπος επιθέτου ή επιρρηματος που δηλώνει ότι ο προσδιοριζόμενος όρος έχει μια ιδιότη-

τα ή ποιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με κπ άλλο. **συγκριτικά** (επίρρ.). **συγκρίσιμος -η -ο:** αυτός που μπορεί να συγκριθεί με κπ ή κτ άλλο: *~ μεγέθη/είδη.*

συγκροτώ -ούμαι • μπλ. *συγκροτημένος:* (μτβ.)

❶ οργανώνω σε σύνολο, συνήθως με συγκεκριμένες αρμοδιότητες = δημιουργώ, ιδρύω: *Το Υπουργείο Οικονομίας συγκρότησε Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.* ❷ *μπλ.* αυτός που έχει ή δείχνει ολοκληρωμένη ανάπτυξη και αρμονική λειτουργία των ψυχοπνευματικών ικανοτήτων του: *συγκροτημένος νέος/άποψη.* **συγκρότηση** η: ❶ το να συγκροτεί κπ κτ και η δομή που προκύπτει: *~ τριμελούς επιτροπής = σύσταση. η πολιτική ~ ενός κράτους = οργάνωση, δομή.* ❷ (μτφ.) η αρμονική ανάπτυξη και λειτουργία των ψυχοπνευματικών ικανοτήτων ενός ανθρώπου: *άτομο με πνευματική/επιστημονική ~.* **συγκρότημα** το: ❶ οργανωμένο σύνολο από ομοειδή στοιχεία (συνήθως σε μικρή απόσταση μεταξύ τους) που εξυπηρετεί συγκεκριμένες ανάγκες: *ξενοδοχειακό/βιομηχανικό ~.* ❷ ομάδα από καλλιτέχνες: *Στη συναυλία θα συμμετάσχουν διάφορα συγκροτήματα. χορευτικό ~.*

συγκρούομαι • χωρίς μπλ.: ❶ (για κινούμενο όχημα) πέφτω με ορμή επάνω σε άλλο όχημα: *Τα δύο αεροπλάνα συγκρούστηκαν στον αέρα κατά τη διάρκεια αεροπορικής επίδειξης.* ❷ εμπλέκομαι σε μάχη = συμπλέκομαι: *Τα επεισόδια ξεκίνησαν όταν ένθερμοι φίλαθλοι συγκρούστηκαν με οπαδούς της αντίπαλης ομάδας.* ❸ (μτφ.) διαφωνώ έντονα ή είμαι αντίθετος με κπ ή κτ άλλο: *Ακόμη και φιλίες ετών χαλάνε, όταν συγκρούονται προσωπικά συμφέροντα.* **συγκρούομενα** τα: διθέσια αυτοκινητάκια σε λούνα παρκ που συγκρούονται. **σύγκρουση** η: ❶ το να συγκρούεται κπ ή κτ με κπ ή κτ άλλο: *μετωπική ~ οχημάτων στην εθνική οδό. πολεμικές ~ = εχθροπραξία, συμπλοκή.* (μτφ.) *Τα δυο αδέρφια ήρθαν σε έντονη ~ για περιουσιακά θέματα. = αντιπαράθεση.* ❷ ψυχολ. ψυχική αναστάτωση που δημιουργείται από την ύπαρξη αλληλοσυγκρούομενων τάσεων, επιθυμιών κτλ.: *Ο ασθενής θυμίζει διχασμένη προσωπικότητα με έντονες εσωτερικές ~.*

συγχαίρω • πρτ. *συνέχαира*, αόρ. *συγχαίρηκα & [επίσ.] συνεχάρην:* (μτβ.) ❶ δηλώνω σε κπ πως συμεριζομαι τη χαρά του για κτ που του συνέβη: *Μας επισκέφτηκαν για να μας συχαρούν*

συγκοινωνία
συγκοινωνιακός →
συγκοινωνία
συγκράτηση → συγκροτώ
συγκροτώ
συγκρίνω
σύγκριση → συγκρίνω
συγκρίσιμος → συγκρίνω
συγκριτικά → συγκρίνω
συγκριτικός → συγκρίνω
συγκρότημα → συγκροτώ
συγκρότηση → συγκροτώ
συγκροτώ
συγκρούομαι
συγκρούομενα →
συγκρούομαι
σύγκρουση → συγκρούομαι
συγχρονίζω → σύγχρονος
συγχαίρω
συγχαίρηκα → συγχαίρω
συγχαρητήρια → συγχαίρω
συγχαρητήριο → συγχαίρω

συγγέω
 *συγγίζω → συγγίζω
 συγχρονομός → σύγχρονος
 σύγχρονος
 συγχρόνως → σύγχρονος
 συγχύζω
 σύγχυση¹ → συγγέω
 σύγχυση² → συγγύζω
 συγχωρεμένος → συγχωρώ
 συγχωρεμένος → συγχωρώ
 συγχώρεση → συγχωρώ
 συγχωρημένος → συγχωρώ
 συχώρεση → συγχωρώ
 συχωριανός → συν-
 συχωρώ
 συζήτηση → συζητώ
 συζητήσιμος → συζητώ
 συζητητής → συζητώ
 συζητήτρια → συζητώ
 συζυγικός → σύζυγος
 σύζυγος
 συθέμελα → συν-
 συλ- → συν-
 σύλ- → συν-
 συλλαμβάνω
 συλλέγω
 συλλέκτης → συλλέγω
 συλλεκτικός → συλλέγω
 συλλέκτρια → συλλέγω
 σύλληψη → συλλαμβάνω
 συλλογή¹ → συλλέγω
 συλλογή² → συλλογίζομαι

για τον γάμο μας. ❷ εκφράζω σε κπ τον θαυμασμό μου ή τον επαινώ για κτ που έκανε: Σε ~ για την υπομονή σου/για την παρουσίασή σου. **συγχαρητήριος -α -ο:** αυτός με τον οποίο συγχαίρουμε κπ: ~ τηλεγράφημα/κάρτα. **συγχαρητήρια** τα: γραπτή ή προφορική έκφραση με την οποία συγχαίρουμε κπ για κτ: Ο προϊστάμενος του έδωσε ~ για την υψηλής ποιότητας μελέτη που έκανε. **συγχαρητήρια!** (επιφ.).

συγγέω -ομαι • πρτ. *συνέχεια*, μππ. *συγκεχυμένος*: (μτβ.) μετροδύω κτ, κυρίως κατά την προσπάθεια να το αντιληφθώ σωστά = μπλέκω: Για να μη ~ τους κανόνες, προσπάθησε να θυμάσαι και από ένα παράδειγμα. **σύγχυση¹** η: ❶ μπέρδεμα: Μετά την έκρηξη, επικράτησε πλήρης ~ σχετικά με τον ακριβή αριθμό των θυμάτων. ❷ ΙΑΤΡ έλλειψη πνευματικής διαύγειας ή ψυχική διαταραχή με κύριο σύμπτωμα την αδυναμία αναγνώρισης και προσανατολισμού.

σύγχρονος -η -ο: ❶ αυτός που σχετίζεται με το παρόν ή ανήκει στη σημερινή εποχή = μοντέρνος ≠ παλιός: Η τεχνολογία κυριαρχεί στη ζωή του ~ ανθρώπου. ❷ αυτός που ανήκει ή συμβαίνει την ίδια χρονική περίοδο ή στιγμή με κπ άλλο: Οι δύο συγγραφείς είναι ~, αλλά ανήκουν σε διαφορετικά ρεύματα. **συγχρόνως** (επίρρ.). **σύγχρονος** ο: αυτός που ζει στην ίδια εποχή με άλλον: Οι ~ του υποτίμησαν την αξία της ανακάλυψής του. **συγχρονίζω -ομαι:** συντονίζω απόλυτα, χρονικά ή ρυθμικά, κινήσεις, καταστάσεις, γεγονότα κτλ.: συγχρονισμένη κολύμβηση. **συγχρονισμός** ο.

συγχύζω -ομαι: ❶ (μτβ.) προκαλώ έντονη ψυχική αναστάτωση σε κπ: Έτσι που την ~, θα πάθει κανένα εγκεφαλικό! ❷ παθ. εκνευρίζομαι, αναστατώνομαι: Τώρα με την εγκυμοσύνη δεν κάνει να συγχύζεσαι με τίποτα. **σύγχυση²** η: έντονη ψυχική ταραχή που οφείλεται σε ξαφνικό εκνευρισμό ή στενοχώρια: Από τη ~ της για τη ζημιά, έχασε τα λόγια της.

συγχωρώ -ούμαι • αόρ. *συγχώρησα* & [λαϊκ.] -εσα, παθ. αόρ. *συγχωρήθηκα* & [λαϊκ.] -έθηκα, μππ. *συγχωρημένος* & [λαϊκ.] -εμένος: (μτβ.) ❶ δέχομαι τη συγγνώμη κάποιου και δεν τον τιμωρώ: Σε παρακαλώ, συγχώρεσέ με που σου μίλησα άσχημα! **με συγχωρείς/με συγχωρείτε:** για να ζητήσουμε άδεια ή να ρωτήσουμε κτ με ευγενικό τρόπο = συγγνώμη: ~ που σας ενοχλώ, μήπως ξέρετε πού είναι το γραφείο του διευθυντή; ❷ ΕΚΚΛ δίνω άφεση αμαρτιών: Μετανοήστε, και ο Κύριος θα σας συγχωρήσει! **συ(γ)χωρεμένος -η -ο:** [προφ.]

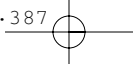
πεθαμένος. ❸ ανέχομαι ή δείχνω κατανόηση για κτ: Χώρισαν, γιατί δεν μπορούσε να συχωρήσει την τεμπελιά του. **συγχώρεση** & [λαϊκ.] **συγχώρεση** η.

συζητώ & -άω -ιέμαι & -ούμαι: (μτβ.) ❶ μιλώ με ένα ή περισσότερα πρόσωπα για κπ θέμα: Στις βιβλιοθήκες δεν επιτρέπεται να συζητάτε δυνατά. = κουβεντιάζω, συνομιλώ, [επίσ.] συνδιαλέγομαι. Το θέμα θα συζητηθεί στο υπουργικό συμβούλιο. = εξετάζω, μελετώ. ❷ σχολιάζω κτ ή κπ, κυρίως αρνητικά: Σε ~ όλη η γειτονιά. = κουτσομπολεύω. **συζήτηση** η: το να συζητά κανείς = συνομιλία, κουβέντα, διάλογος: τηλεοπτική/εποικοδομητική ~. **συζητήσιμος -η -ο:** ❶ αυτός που μπορεί να συζητηθεί: ~ προτάσεις/εισήγηση. ❷ αυτός του οποίου η αλήθεια ή η ορθότητα αμφισβητείται = αμφίβολο: Το αν τελικά θα περάσει στο πανεπιστήμιο με τόσο λίγο διάβασμα είναι ~. ❸ αυτός με τον οποίο μπορεί κπ να συζητήσει και να καταλήξει σε λύσεις: Μη φοβάσαι να πας να της μιλήσεις, είναι πολύ ~! **συζητητής** ο, **-ήτρια** η.

σύζυγος ο, η: το άτομο με το οποίο κπ είναι παντρεμένος(η): Στη δεξίωση τον συνόδευε η ~ του. **συζυγικός -ή -ό:** αυτός που αφορά ή αναφέρεται στην έγγαμη ζωή ή σε συζύγους: ~ καβγάδες/υποχρεώσεις.

συλλαμβάνω -ομαι • αόρ. *συνέλαβα*, παθ. αόρ. *συνελήφθην*: (μτβ.) ❶ πιάνω κπ, για να τον φυλακίσω, ή αιχμαλωτίζω κπ: Η αστυνομία συνέλαβε τον κλέφτη. (μτφ.) Τη συνέλαβαν να αντιγράφει από το γραπτό της συμμαθήτριάς της. ❷ (μτφ.) καταλαβαίνω απόλυτα = κατανοώ, αντιλαμβάνομαι: Είναι πολύ δύσκολο να συλλάβει ένα παιδί τόσο αφηρημένες έννοιες. ❸ επινοώ ή σχεδιάζω κτ: Ποιος συνέλαβε την ιδέα να πάμε τέτοιο ταξίδι; ❹ μένω έγκυος: Η σύζυγός του δεν μπορούσε να συλλάβει και κατέφυγαν στην τεχνητή γονιμοποίηση. **σύλληψη** η: το να συλλάβει κανείς κπ ή κτ: ένταγμα σύλληψης. ~ πρωτοποριακού σχεδίου. ~ με τη μέθοδο της τεχνητής γονιμοποίησης.

συλλέγω -ομαι • αόρ. *συνέλεξα*, παθ. αόρ. *συλλέχτηκα*: (μτβ.) ❶ μαζεύω = συγκεντρώνω: Τα στοιχεία που συνέλεξε όλα αυτά τα χρόνια τον οδήγησαν στους πραγματικούς γονείς του. ❷ μαζεύω συστηματικά αντικείμενα του ίδιου είδους ως χόμπι: Από παιδί ~ νομίσματα από όλο τον κόσμο. **συλλογή¹** η: ❶ το να συλλέγει κπ κτ: ~ βιομηχανικής ντομάτας = μάζεμα. ~ πληροφοριών/βιβλιογραφικών

αναφορών = συγκέντρωση. ❷ βιβλίο που περιλαμβάνει ομοειδή λογοτεχνικά ή επιστημονικά έργα: ~ λατινικών ποιημάτων. ❸ σύνολο προϊόντων μεγάλης ποικιλίας: *Ελάτε να δοκιμάσετε τη νέα μας ~ καλοκαιρινών ενδυμάτων. συλλέκτης ο, -τρια η*: ❶ αυτός που κάνει συλλογή αντικειμένων ενός είδους (ιδιαίτερης συνήθως αξίας): ~ γραμματοσήμων. ❷ ΤΕΧΝΟΛ μηχανήμα ή όργανο όπου συγκεντρώνεται κτ: ~ υδάτων/θερμότητας. **συλλεγκτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται σε συλλέκτη ή σε συλλογή: ~ μανία/αντικείμενο. ❷ αυτός που χρησιμοποιείται για συλλογή: γεωργικά ~ μηχανήματα.

συλλογίζομαι & [οικ.] συλλογιέμαι: ❶ (μτβ.) σκέφτομαι, κυρίως γεγονότα του παρελθόντος: *Συχνά, όταν έμενε μόνη της, συλλογιζόταν τα παιδικά της χρόνια. = αναπολώ. Έστεκε αμίλητος, συλλογισμένος. = σκεφτικός. ❷ (μτβ.) υπολογίζω: Αν συλλογιστείς τα χρέη σου, θα δεις πόσο σπάταλος είσαι. = αναλογίζομαι, λογαριάζω. **συλλογή**² η: το να συλλογίζεται κτ, κυρίως στις εκφράσεις **πέφτω/βυθίζομαι σε ~. συλλογισμός** ο: διαδικασία διατύπωσης λογικών συμπερασμάτων με βάση ορισμένα δεδομένα: *αυθαίρετος/ορθός ~. συλλογιστικός -ή -ό. συλλογιστική η*: ❶ τρόπος συλλογισμού: *εσφαλμένη/ορθή ~. ❷ κλάδος της Λογικής που ασχολείται με τη θεωρία των συλλογισμών.**

σύλλογος ο: σύνδεσμος ατόμων που έχει νομική υπόσταση, συγκεκριμένη διοικητική οργάνωση, ονομασία και δεδομένο σκοπό σύστασης = σωματείο, ένωση, όμιλος: *πολιτιστικός/αθλητικός ~. συλλογικός -ή -ό*: αυτός που αφορά κτ σύλλογο ή ένα οργανωμένο σύνολο προσώπων = ομαδικός ≠ προσωπικός, ατομικός: ~ *όργανο/σύμβαση εργασίας/έργο. συλλογικά* (επίρρ.). **συλλογικότητα** η.

συμβαίνει • πρτ. *συνέβαινε*, αόρ. *συνέβη* & [οικ.] *συνέβηκε, συνέβησαν*. ❶ *τριτοπρόσ.* (για γεγονός) γίνεται: *Τι ~ με εσάς τους δυο; Πότε συνέβη αυτό;* ❷ *απρόσ.* τυχαίνει: *Πώς ~ να κάναυμε συνέχεια τα ίδια λάθη; **συμβάν** το • συμβάντος*: γεγονός, περιστατικό: *τυχαίο/τραγικό/δυσάρεστο/περίεργο ~. ❧ σχ. **γεγονός**.*

συμβάλλομαι • παθ. αόρ. *συμβλήθηκα* & [επίσ.] *συνεβλήθηκα*, μππ. (σπάν.) *συμβλημένος & [επίσ.] συμβεβλημένος*: (αμτβ., + με) συνάπτω συμφωνία με κτ: *Το σχολείο έχει συμβληθεί με δύο εταιρείες σίτισης. συμβεβλημένος ιατρός.*

συμβάλλω • πρτ. *συνέβαλλα*, αόρ. *συνέβαλα*:

(αμτβ. + σε) ❶ βοηθώ στην επίτευξη ενός σκοπού ή στη διαμόρφωση μιας κατάστασης = συντελώ, συντείνω: *Με το έργο του συνέβαλε στην πρόοδο της επιστήμης.* ❷ (για ποταμούς, δρόμους κτλ.) ενώνομαι με άλλον σε κτ σημείο. **συμβολή** η: το να συμβάλλει κτ σε κτ (σημ. 1) ή το να συμβάλλουν δύο πρόσωπα ή πράγματα (σημ. 2): *η ~ της τεχνολογίας στην εκπαίδευση. η ~ δύο δρόμων/ποταμών.*

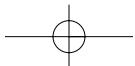
σύμβαση η: ❶ ΝΟΜ νομικά κατοχυρωμένη συμφωνία ανάμεσα σε πρόσωπα, ομάδες ή κράτη, η οποία ρυθμίζει τις εργασιακές, κοινωνικές, πολιτικές σχέσεις κτλ. των συμβαλλόμενων μερών: *ατομική ~ εργασίας. Οι όροι της ~ έγιναν αποδεκτοί και από τις δύο πλευρές.*

❷ (μτφ.) *συνήθ. πληθ.* το σύνολο γραπτών ή άγραφων κανόνων, οι οποίοι έχουν καθιερωθεί στο εσωτερικό μιας ομάδας, κοινωνίας κτλ. και ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών τους: *κοινωνικές ~. **συμβατικός -ή -ό***: ❶ αυτός που συμπεριλαμβάνεται σε μια σύμβαση (σημ. 1): ~ *υποχρεώσεις/δεσμεύσεις.* ❷ (μτφ.) αυτός ακολουθεί τις συμβάσεις (σημ. 2): ~ *γάμος/σχέση.* ❸ αυτό που είναι παλιάς κατασκευής, τεχνολογίας κτλ.: ~ *αυτοκίνητα/όπλα. **συμβατικά*** (επίρρ.).

συμβιβάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) επιτυγχάνω να φέρω σε συμφωνία άτομα που διαφωνούν και (κατ' επέκτ.) τις αντίθετες απόψεις που εκφράζουν: *Κατάφερε να ~ τους αιώνιους αντιπάλους.* ❷ *παθ. α.* έρχομαι σε συμφωνία με κτ ύστερα από αμοιβαίες υποχωρήσεις: *Τελικά συμβιβάστηκε να πληρώσει τη ζημιά. β.* (ειδικ.) υποχωρώ, εγκαταλείπω τα πιστεύω, τις θέσεις, τις προσωπικές μου διεκδικήσεις: *Δε συμβιβάστηκε ποτέ με το κατεστημένο. **συμβιβασμός** ο*: το να συμβιβάζεται κτ με κτ: *δικαστικός ~. Έρχομαι σε ~. **συμβιβαστικός -ή -ό***: ❶ αυτός που συμβάλλει, συντελεί στον συμβιβασμό: ~ *λύση/πρόταση.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που είναι διαλλακτικός, υποχωρητικός ≠ ασυμβίβαστος: *Εάν είσαι τόσο ~, δε θα βρεις ποτέ το δίκιο σου. **συμβιβαστικά*** (επίρρ.).

σύμβολο το: ❶ καθετί (έμψυχο ον, αντικείμενο, σχήμα, εικόνα κτλ.) που χρησιμοποιείται για να εκφράσει μια αφηρημένη έννοια: *Ο σταυρός είναι το ~ του χριστιανισμού. Το περιστερί είναι το ~ της ειρήνης.* ❷ γράμμα, συνδυασμός γραμμάτων, συντομογραφία ή άλλο σημάδι που χρησιμοποιείται στις τέχνες ή στις επιστήμες και δηλώνει μέγεθος, μονάδα, πράξη κτλ.: *μουσικά/μαθηματικά ~. Το χημ-*

συλλογιέμαι → συλλογίζομαι
 συλλογίζομαι
 συλλογικά → σύλλογος
 συλλογικός → σύλλογος
 συλλογικότητα → σύλλογος
 συλλογισμός → συλλογίζομαι
 συλλογιστική → συλλογίζομαι
 συλλογιστικός → συλλογίζομαι
 σύλλογος
 συλλυπούμαι → συν-
 συμ- → συν-
 σύμ- → συν-
 συμβαίνει
 συμβάλλομαι
 συμβάλλω
 συμβάν → συμβαίνει
 σύμβαση
 συμβατικά → σύμβαση
 συμβατικός → σύμβαση
 συμβεβλημένος → συμβάλλομαι
 συμβιβάζω
 συμβιβασμός → συμβιβάζω
 συμβιβαστικά → συμβιβάζω
 συμβιβαστικός → συμβιβάζω
 συμβλήθηκα → συμβάλλομαι
 συμβλημένος → συμβάλλομαι
 συμβολή → συμβάλλω
 συμβολίζω → σύμβολο
 συμβολικά → σύμβολο
 συμβολικός → σύμβολο
 συμβολισμός → σύμβολο
 σύμβολο

Σ

συμβουλευό
σύμπαν

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

συμβουλευτικά →
συμβουλευό
συμβουλευτικός →
συμβουλευέω
συμβουλευέω
συμβουλή → συμβουλευέω
συμβούλιο → συμβουλευέω
συν-
σύμβουλος → συμβουλευέω
συμμαχία → σύμμαχος
συμμαχικός → σύμμαχος
σύμμαχος
συμμαχώ → σύμμαχος
συμμετέχω
συμμετοχή → συμμετέχω
συμμετόχος → συμμετέχω
συμμετρία
συμμετρικός → συμμετρία
συμμορφώνω
συμμορφωση →
συμμορφώνω
συμπάθεια
συμπαθής → συμπάθεια
συμπαθητικά → συμπάθεια
συμπαθητικός → συμπάθεια
συμπαθώ → συμπάθεια
σύμπαν

κό ~ του καλίου είναι το Κ. **συμβολίζω:** (μτβ.) εκφράζω κτ με σύμβολο: *Το λευκό χρώμα ~ την αγνότητα. συμβολικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αποτελεί, χρησιμοποιεί ή χρησιμεύει ως σύμβολο: ~ *ποίημα.* ❷ αυτός που η υλική του αξία είναι πολύ μικρή σε σχέση με αυτό που εκφράζει: ~ *δώρο / τιμή. συμβολικά* (επίρρ.). **συμβολισμός** ο: ❶ η χρήση συμβόλων: *Η τελετή είναι γεμάτη συμβολισμούς.* ❷ καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό ρεύμα που έκανε την εμφάνισή του στα τέλη του 19ου αιώνα ως αντίδραση στον ρεαλισμό και το οποίο ερμηνεύει τον κόσμο διαισθητικά ως σύνολο συμβόλων.

συμβουλευό -ομαι: ❶ (μτβ.) λέω τη γνώμη μου σε κπ για κτ και τον προτρέπω να την ακολουθήσει = νουθετώ: *Σε ~ να μη σταματήσεις το σχολείο.* ❷ παθ. ζητώ τη γνώμη κπ για κτ: *Πρέπει αμέσως να συμβουλευτείς έναν γιατρό.* **συμβουλή** η: το να συμβουλεύει κανείς κπ, καθώς και αυτό που λέει = νουθεσία: *φιλική/ιατρική/νομική ~. Να ακούς τις συμβουλές των μεγαλύτερων σου.* **σύμβουλος** ο, η: ❶ αυτός που δίνει συμβουλές. ❷ αυτός που δίνει εξειδικευμένες συμβουλές σε κπ τομέα: *καλλιτεχνικός/νομικός ~.* ❸ μέλος συμβουλίου (σημ. 1): *δημοτικός ~. διεθνήνων ~ εταιρείας.* **συμβουλευτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον σύμβουλο ή τη συμβουλή: ~ *ύφος / γνώμη. συμβουλευτικά* (επίρρ.). **συμβούλιο** το: ❶ συγκροτημένο σώμα ατόμων που είναι επιφορτισμένα, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, να λαμβάνουν από κοινού αποφάσεις για λογαριασμό ενός κρατικού οργάνου, μιας εταιρείας κτλ.: *υπουργικό/διοικητικό/ιατρικό ~.* ❷ η συνεδρίαση του συμβουλίου: *Το ~ ακυρώθηκε για την ερχόμενη εβδομάδα.*

σύμμαχος ο, η: ❶ (για κράτος, έθνος κτλ.) αυτός που έχει συνάψει συμφωνία με άλλο ή άλλα κράτη για την υπεράσπιση κοινών στόχων και συμφερόντων: *Στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο η Ελλάδα ήταν ~ με την Αγγλία.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που βοηθά, υποστηρίζει κπ σε κτ: *Είναι πραγματική φίλη, ~ σε κάθε δύσκολη στιγμή.* ❸ (μτφ.) αυτός που επηρεάζει θετικά μια κατάσταση, δραστηριότητα κτλ.: *Με ~ τους ισχυρούς ανέμους ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση της ιστιοπλοΐας μας.* **συμμαχία** η: σύναψη συμφωνίας για την υπεράσπιση κοινών στόχων και συμφερόντων. **συμμαχώ:** (αμτβ. + με) κάνω συμμαχία με άλλον ή άλλους. **συμμαχικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον

σύμμαχο ή τη συμμαχία: ~ *στρατός/δυνάμεις.*

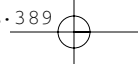
συμμετέχω: (αμτβ. + σε) ❶ παίρνω μέρος σε κτ μαζί με άλλους: *Δε ~ καθόλου στο μάθημα / στα κοινά.* ❷ βιώνω το ίδιο ή τα ίδια συναισθήματα που νιώθει κπ άλλος: *Όλοι μας ~ στη χαρά σας.* **συμμετοχή** η: το να συμμετέχει κπ σε κτ: *υποχρεωτική/προαιρετική ~.* **συμμέτοχος** ο, η: πρόσωπο που συμμετέχει σε κτ.

συμμετρία η: ≠ ασυμμετρία ❶ διάταξη των μερών ενός συνόλου σε σχέση με κπ άξονα, κέντρο, σημείο κτλ. κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτρέπεται η διαίρεσή του σε δύο μέρη ακριβώς όμοια σε μέγεθος και σχήμα: ~ *των φύλλων / των γεωμετρικών σχημάτων.* ❷ (μτφ.) η αρμονία, οι κανονικές αναλογίες των μερών με το σύνολο αλλά και μεταξύ τους. **συμμετρικός -ή -ό:** αυτός που χαρακτηρίζεται από συμμετρία: ~ *χαρακτηριστικά. συμμετρικά* (επίρρ.).

συμμορφώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. *κάνω κπ να γίνει φρόνιμος, να συνετιστεί: Προσπάθησε να συμμορφώσεις τον γιο σου!* β. παθ. *γίνομαι φρόνιμος: Κοίτα να συμμορφωθείς, γιατί δε σε βλέπω καλά!* γ. (μτφ.) *κάνω κπ ή κτ να αλλάξει εμφάνιση, να φαίνεται καλύτερο(ς): Συμμόρφωσε λίγο το κείμενο και παράδωσέ το στον καθηγητή!* ❷ παθ. (+ με/προς) *προσαρμόζομαι σε κπ πρότυπο, κανόνες, οδηγίες κτλ.: Οι οδηγοί πρέπει να ~ προς τις διατάξεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας.* **συμμόρφωση** η: το να συμμορφώνει κανείς κπ ή κτ και το να συμμορφώνεται κπ: *Η ~ των μαθητών είναι απαραίτητη.*

συμπάθεια η: ❶ α. θετικά συναισθήματα που τρέφουμε προς κπ: *Τρέφω ~ για τον γιο σου. Είναι από τους ανθρώπους που εμπνέουν ~.* β. κπ ή κτ που αποτελεί το αντικείμενο της συμπάθειας κπ: *Η Ελένη είναι η ~ του.* ❷ συμπόνια για κπ δυσάρεστο γεγονός που πλήττει κπ: *Ο υπουργός εξέφρασε τη ~ του στους σεισμοπαθείς.* **συμπαθώ:** (μτβ.) νιώθω συμπάθεια για κπ ≠ αντιπαθώ: *Δε συμπάθησε ποτέ τη νύφη της.* **συμπαθής -ής -ές:** αυτός που προκαλεί σε κπ συμπάθεια ≠ αντιπαθής: *Ήταν γλυκομίλητη, και έγινε αμέσως ~ στην παρέα.* σ. **αγενής. συμπαθητικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) *συμπαθής ≠ αντιπαθητικός, αντιπαθής: ~ νέος.* ❷ (για πργ.) αυτός που είναι ευχάριστος: ~ *φόρεμα / μαγαζί. ~ σύστημα:* ΙΑΤΡ τμήμα του αυτόνομου νευρικού συστήματος που ρυθμίζει τη λειτουργία των οργάνων του σώματος. **συμπαθητικά** (επίρρ.).

σύμπαν το • *σύμπαντος:* ❶ ΑΣΤΡΟΝ όλα τα ου-

ράνια σώματα, καθώς και η ύλη και η ενέργεια που τα περιβάλλουν: *Η ηλικία του ~ υπολογίζεται ότι είναι περίπου 15 δισεκατομμύρια χρόνια.* ❷ (μτφ.) όλος ο κόσμος: *Νομίζεις ότι το ~ ασχολείται μαζί σου;*

συμπεραίνω • αόρ. *συμπέρανα*: (μτβ.) ❶ διαμορφώνω γνώμη με βάση τα δεδομένα που έχω στη διάθεσή μου = *συνάγω*: *Από τη στάση της ~ ότι δε θέλει να ξαναβγούμε μαζί.* ❷ παθ. απρόσ. *συνάγεται*: *Από τα αρχαιολογικά ευρήματα συμπεραίνεται ότι εδώ υπήρχε αρχαίος οικισμός.* **συμπέρασμα** το: η γνώμη στην οποία καταλήγει κπ με βάση τα δεδομένα: *τα ~ του συμβουλίου / της διπλωματικής εργασίας.* *Βγάξω / καταλήγω σε ~.* **συμπερασματοκός -ή -ό**: ~ **προτάσεις** ΓΛΩΣΣ οι δευτερεύουσες προτάσεις που εκφέρουν κπ συμπέρασμα ή κρίση = *αποτελεσματικές προτάσεις.* ~ **σύνδεσμοι** ΓΛΩΣΣ οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται συμπερασματοκή πρόταση, π.χ. *άρα, ώστε* κτλ. **συμπερασματοκά** (επίρρ.).

συμπεριφέρομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ενεργώ, φέρομαι (σε κπ) με ορισμένο τρόπο: *Μου συμπεριφέρθηκε πολύ άσχημα.* **συμπεριφορά** η: ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται κπ ή κτ: *φιλική / προσβλητική ~.*

συμπιέξω -ομαι: (μτβ.) ❶ ασκώ πίεση σε κτ, ώστε να μειώσω τον όγκο του: *Ο κεραμοποιός ~ τον πηλό για να αφαιρέσει όλο τον αέρα.* ❷ (μτφ.) περιορίζω: *~ τις δαπάνες / τις τιμές.* **συμπίεση** η: το να συμπιέζει κπ κτ: *~ αερίου / του χρόνου / του εισοδήματος.*

συμπίπτω • αόρ. *συνέπεσα*, απαρ. *συμπέσει*: (αμτβ.) ❶ α. εκδηλώνομαι, συμβαίνω την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο: *Το ταξίδι του στο Παρίσι συνέπεσε με τη γέννηση του γιου του.* β. εφαρμόζω επακριβώς με κτ άλλο: *Δύο παράλληλες ευθείες του ίδιου επιπέδου δε ~ ποτέ.* ❷ είμαι ίδιος με κπ ή κτ άλλο: *Οι απόψεις μας ~.* ❸ απρόσ. τυχαίνει: *Συμπίπτει να κατάγονται από την ίδια πόλη.* **σύμπτωση** η: το να συμπίπτει κπ με κτ άλλο: *παράξενη / ευτυχής / μοιραία / τραγική ~.* ~ *απόψεων.* **συμπτωματικός¹ -ή -ό** = τυχαίος. **συμπτωματικά** (επίρρ.).

συμπληρώνω -ομαι: ❶ α. προσθέτω κτ που λείπει από ένα σύνολο: *Συμπληρώστε την παρακάτω αίτηση με τα προσωπικά σας στοιχεία!* β. γεμίζω κτ τελείως: *Συμπλήρωσε το νερό στο μπουκάλι.* ❷ ολοκληρώνω κτ που έχει αρχίσει: *Ο υπουργός δήλωσε ότι θα ~ το έργο του προκατόχου του.* ❸ φτάνω σε ένα όριο ή σημείο: *Οι γονείς μου ~ τριάντα χρόνια έγγαμου*

βίου. **συμπλήρωση** η: το να συμπληρώνει κπ κτ: *~ αίτησης.* **συμπλήρωμα** το: καθετί που συμπληρώνει κτ: *~ διατροφής.* **συμπληρωματικός -ή -ό**: αυτός που αποτελεί συμπλήρωμα: *~ εξέταση / οδηγίες.* *Έδωσε στην αστυνομία ~ κατάσταση.* **συμπληρωματικά** (επίρρ.).

συμπονώ & -άω: (μτβ.) νιώθω, συναισθάνομαι τον πόνο του άλλου: *Σε ~, αλλά δεν μπορώ να σε βοηθήσω.* **συμπόνια** η: το να συμπονά κπ τους άλλους = *λύπηση* ≠ *απονιά*: *Από ~ πρόσφερε ένα πιάτο φαγητό στον άστεγο.* **συμπονετικός -ή -ό**: αυτός που δείχνει συμπόνια: *~ ύφος / βλέμμα.*

συμπτύσσω -ομαι • αόρ. *σύμπτυξα* & [επίσ.] *συνέπτυξα*, παθ. αόρ. *συμπτύχθηκα*, μππ. *συμπτυγμένος* & [επίσ.] *συνεπτυγμένος*: (μτβ.) ❶ συγκεντρώνω κπ ή κτ σε μικρότερο χώρο: *Συμπτυχθείτε, για να χωρέσουμε όλοι!* ❷ κάνω κτ πιο σύντομο, περιορίζω την έκτασή του: *~ κείμενο / ομιλία.* **σύμπτυξη** η: το να συμπτύσσει κπ κτ = *περιορισμός, συντόμευση* ≠ *επέκταση*: *Οι μαθητές ζήτησαν ~ της ύλης στην ιστορία.*

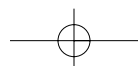
σύμπτωμα το: ❶ σημάδι που υποδηλώνει την ύπαρξη κπ ασθένειας στον οργανισμό: *βασιικό / κυρίαρχο ~.* ❷ (μτφ., γενικ.) καθετί που υποδηλώνει προβληματική κατάσταση: *Η πολιτική διαφθορά είναι της ~ βαθύτερης κρίσης του πολιτικού συστήματος.* **συμπτωματικός² -ή -ό**: αυτός που συνιστά ή που αφορά σύμπτωμα κπ αρρώστιας: *~ πυρετός / θεραπεία της νόσου.*

συμφέρω • πρτ. & αόρ. *συνέφερα*, απαρ. *συμφέρει*: συνήθ. *τριτοπρόσ.* ή *απρόσ.* ωφελώ κπ. ❶ λειτουργώ υπέρ του: *Δε με ~ η πρότασή σου.* *Με ~ να αλλάξω δουλειά.* **συμφέρον -ουσα -ον**: αυτός που συμφέρει: *συμφέρουσα τιμή / αγορά.* *συμφέροντες όροι.* **συμφέρον** το: το όφελος που αποκομίζει κπ: *προσωπικό / ατομικό / οικονομικό / εθνικό ~.* *Το ~ των δύο λαών είναι η ειρήνη.* ❷ πληθ. οικονομικές δραστηριότητες που αποσκοπούν σε μεγάλα κέρδη: *Πίσω από την πώληση της εταιρείας κρύβονται μεγάλα συμφέροντα.*

συμφορά η: μεγάλη κακοτυχία, δυστυχία που προκαλείται από ένα γεγονός, κατάσταση κτλ.: *Μας βρήκε μεγάλη ~.* ~ *μου, τι θα κάνω τώρα χωρίς δουλειά;* **της συμφοράς**: πολύ χαμηλής ποιότητας: *Μείναμε σε ένα ξενοδοχείο ~.*

συμφωνία¹ η: μουσ. εκτεταμένη μουσική σύνθεση για ορχήστρα: *Μία από τις πιο γνωστές ~ του Μπετόβεν είναι η Ενάτη.* **συμφωνικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τη συμφωνία¹: *~ έργο / ορχήστρα.*

συμπάσχω → συν-
συμπεραίνω
συμπέρασμα → συμπεραίνω
συμπερασματοκά →
συμπεραίνω
συμπερασματοκός →
συμπεραίνω
συμπεριφέρομαι
συμπεριφορά →
συμπεριφέρομαι
συμπιέξω
συμπίεση → συμπιέξω
συμπίπτω
συμπλήρωμα →
συμπληρώνω
συμπληρωματικά →
συμπληρώνω
συμπληρωματικός →
συμπληρώνω
συμπληρώνω
συμπλήρωση →
συμπληρώνω
συμπονετικός → συμπονώ
συμπόνια → συμπονώ
συμπονώ
συμπρωταγωνιστώ → συν-
σύμπτυξη → συμπτύσσω
συμπτύσσω
συμπτύχθηκα → συμπτύσσω
σύμπτωμα
σύμπτωματικά → συμπίπτω
συμπτωματικός¹ →
συμπίπτω
συμπτωματικός² →
σύμπτωμα
σύμπτωση → συμπίπτω
συμφέρον → συμφέρω
συμφέρω
συμφέρον
σύμφωνο → συμφωνώ
συμφωνητικό → συμφωνώ
συμφωνία¹
συμφωνία² → συμφωνώ
συμφωνικός → συμφωνία¹

- σύμφωνο → συμφωνώ
- σύμφωνος → συμφωνών
- συμφωνών
- συμφηφίζω → συν-
- συν
- σύν- → συν-
- συναγερομός
- συναδελφικά → συνάδελφος
- συναδελφικός → συνάδελφος
- συναδελφικότητα → συνά-
- δελφος
- συναδέλφισσα → συνάδελ-
- φος
- συνάδελφος
- συναδερφικά → συνάδελφος
- συναδερφικός → συνάδελφος
- συναδέρφισσα → συνά-
- δελφος
- συνάδερφος → συνάδελφος
- συναίνεση → συναινών
- συναϊνετικά → συναινών
- συναϊνετικός → συναινών
- συναϊνώ
- συναϊσθάνομαι
- συναϊσθήμα →
- συναϊσθάνομαι
- συναϊσθηματικά → συναι-
- σθάνομαι
- συναϊσθηματικός → συναι-
- σθάνομαι
- συναϊσθηματισμός → συναι-
- σθάνομαι
- συναϊσθηση → συναι-
- σθάνομαι

συμφωνό: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) έχω την ίδια γνώμη με άλλον ή άλλους ≠ διαφωνώ: ~ *απόλυτα μαζί σου. ~ ότι πρέπει να φύγεις.* ❷ (μτβ.) δεσμεύομαι με άλλον ή άλλους στο να γίνει κτ από κοινού: *Συμφωνήσαμε να πάμε διακοπές μαζί.* ❸ (αμτβ. + με) παρουσιάζω συνέπεια, λογική ακολουθία με κτ: *Οι ισχυρισμοί του κατηγορούμενου δε ~ με τα γεγονότα.* **συμφωνία²** η: το να συμφωνεί κανείς με κπ ή κτ: *Δεν κατέληξαν σε ~ για την αντιμετώπιση της κατάστασης.* **προφορική/ γραπτή ~. σύμφωνος -η -ο:** ❶ αυτός που έχει την ίδια γνώμη με κπ άλλο: *Η πρότασή σου με βρίσκει απόλυτα ~.* ❷ αυτός που είναι ταυριστός με κπ άλλο: *Οι πράξεις σου δεν είναι ~ με τα λόγια σου.* **σύμφωνα** (επίρρ. + με): όπως αναφέρει, υποδεικνύει κτλ. κπ ή κτ: *~ με τον μάρτυρα, ο ληστής φορούσε κοκκίλα.* *Έπραξα ~ με τις αρχές μου.* **συμφωνητικό** το: έγγραφο στο οποίο διατυπώνονται οι όροι μιας συμφωνίας: *ιδιωτικό ~.* **σύμφωνο** το: ❶ ΓΛΩΣΣ φθόγγος που από μόνος του δεν μπορεί να σχηματίσει συλλαβή, καθώς και το γράμμα που τον παριστάνει: *Το πρώτο ~ του ελληνικού αλφαβήτου είναι το «β».* ❷ επίσημη συμφωνία μεταξύ κρατών, η οποία ρυθμίζει τις μεταξύ τους σχέσεις = *συνθήκη: Βορειοατλαντικό ~ (το NATO).* *Οι δύο χώρες υπέγραψαν ~ φιλίας.*

συν (πρόθ.): εισάγει κτ που προσθέτουμε σε κτ άλλο = και ≠ μείον, πλην: *δέκα ~ δύο ίσον δώδεκα.* **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **συν** το: ≠ μείον, πλην ❶ λεκτική απόδοση για το σύμβολο της πρόθεσης και το πρόσημο των θετικών αριθμών. ❷ θετικό στοιχείο σε μια κατάσταση: *τα ~ και τα πλην μιας κατάσταση.*

συν- συγ- συλ- συμ- συρ- συσ- συ- & σύν- σύγ- σύλ- σύμ- σύρ- σύσ- σύ-: α' συνθ. (από τη λόγια πρόθ. *σύν*) που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το β' συνθ.: ❶ γίνεται, συμβαίνει, υπάρχει, δημιουργείται κτλ. μαζί με κπ ή κτ άλλο: *συμπρωταγωνιστώ.* ❷ αφορά περισσότερα του ενός πράγματα ή πρόσωπα: *συνδέω.* ❸ αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό: *συνομήλικος.* ❹ γίνεται στον μέγιστο βαθμό: *συνταράζω.*

συναγερομός ο: ❶ ηχητική ειδοποίηση κινδύνου, ώστε να συγκεντρωθούν οι άνθρωποι σε ειδικούς χώρους για να προστατευτούν: *Σήμανε ~ και όλοι έτρεξαν στα καταφύγια.* ❷ κατάσταση επαγρύπνησης για την αντιμετώπιση επικείμενου κινδύνου: *Όλοι οι κάτοικοι βρίσκονται σε κατάσταση ~, καθώς το ενδεχόμενο ενός δεύτερου σεισμού είναι μεγάλο.* ❸ ηλεκτρονικό σύστημα ασφαλείας το οποίο ενεργοποιείται εκπέμποντας σήμα, όταν γίνεται προσπάθεια να παραβιασθεί ένας χώρος: *Βάζω ~ στο αυτοκίνητο/στο σπίτι.*

συνάδελφος & -ρφος ο, η & [λαϊκ.] **συναδέλφισσα & -ρφισσα** η: πρόσωπο που ασκεί το ίδιο επάγγελμα ή εργάζεται στον ίδιο χώρο με άλλον. **συναδελφικός & -ρφικός -ή -ό. συναδελφικά & -ρφικά** (επίρρ.). **συναδελφικότητα** η: αλληλοϋποστήριξη μεταξύ συναδέλφων: *Δυστυχώς, στο γραφείο δεν υπάρχει ~!*

συναϊνώ: (αμτβ.) συμφωνώ, δέχομαι να γίνει κτ: *Δεν πρόκειται να συναϊνέσω σε αυτό το διαζύγιο.* **συναϊνεση** η. **συναϊνετικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται ή χαρακτηρίζεται από συναϊνεση: *~ διαζύγιο/κλίμα.* **συναϊνετικά** (επίρρ.).

συναϊσθάνομαι: (μτβ.) ❶ νιώθω το ίδιο συναϊσθήμα με κπ άλλο: *~ τον πόνο κπ.* ❷ έχω επίγνωση μιας κατάστασης, των πράξεών μου κτλ.: *Ποτέ δε συναϊσθάνθηκε τις συνέπειες των πράξεών της.* **συναϊσθηση** η: πλήρης επίγνωση κατάστασης, πράξης κτλ.: *Μην αφήνεις μόνο του το παιδί, δεν έχει ακόμα ~ των κινδύνων!* **συναϊσθήμα** το: ❶ ψυχική κατάσταση στην οποία βρίσκεται κπ: *το ~ της χαράς/της λύπης/της αγάπης.* ❷ η ψυχολογική κατάσταση, σε αντίθεση με τη λογική: *Ένας καλλιτέχνης λειτουργεί περισσότερο με το ~ παρά με τη λογική.* **συναϊσθηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με το συναϊσθήμα: *~ φόρτιση/ανάγκες.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που κυριαρχείται από το συναϊσθήμα = ευαίσθητος: *Είναι ~ τύπος, συγκινείται εύκολα.* **συναϊσθηματικά** (επίρρ.). **συναϊσθηματισμός** ο: αντιμετώπιση των καταστάσεων με βάση το συναϊσθήμα και όχι λογικά, ρεαλιστικά: *Δεν είναι ώρα για συναϊσθηματισμούς, πρέπει να πάρεις μια λογική απόφαση!*

Σύνθετα με συν-

μαζί με	συνευρίσκομαι	για περισσότερα του ενός	συνοδός
συλλυπούμαι	συρρέω	συνένωση	συννόματος
συμβούλιο	συσκέπτομαι	κοινό χαρακτηριστικό	στον μέγιστο βαθμό
συμπάσχω	σύσχεψη	συγχοριανός	συθέμελα
συμφηφίζω	συστεγάζομαι	συνεργός	συνεπαίρων

συναλλαγή
συνδρομή

συναλλαγή η: σχέση μεταξύ προσώπων, κυρίως εμπορική: *εμπορική/παράνομη* ~. **συναλλάσσομαι**: (αμτβ.) έχω συναλλαγές με κπ: ~ με *εμπόρους/με επιχειρηματίες*. *Συναλλάσσοταν με άτομα του υπόκοσμου*.

συναναστρέφομαι: (αμτβ.) κάνω παρέα, έχω κοινωνικές κτλ. σχέσεις με κπ: *Λόγω της δουλειάς μου ~ με πολύ κόσμο*. **συναναστροφή** η: το να συναναστρέφεται κπ με κπ άλλο: *καλές/κακές/ύποπτες* ~.

συναντώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ βρίσκω κπ κάπου είτε τυχαία είτε μετά από συνεννόηση = ανταμώνω: *Τις προάλλες στο μετρό ~ μια παιδική μου φίλη*. *Πότε θέλεις να συναντηθούμε;* ❷ γνωρίζω κπ: *Είναι από τους πιο ευγενικούς ανθρώπους που έχω συναντήσει*. ❸ **α.** αντιμετωπίζω αντίπαλο: *Οι δύο πρωταθλήτριες ομάδες θα ~ απόψε σε φιλικό αγώνα*. **β.** (μτφ.) βρίσκομαι αντιμετώπος με δυσκολίες: *Στο έργο του ~ πολλές αντιδράσεις από τους πολιτικούς του αντιπάλους*. **συνάντηση** η: το να συναντά κανείς κπ ή κτ: *απρόσμενη/μυστική/αθλητική*/~.

συνάπτω -ομαι • αόρ. *σύναψα* & [επίσ.] *συνήψα*, παθ. αόρ. *συνάφθηκα* & [επίσ.] *συνήφθην*, μππ. *συνημμένος*: (μτβ.) ❶ συνδέω κτ με κτ άλλο: *Μαζί με το αντίγραφο πτυχίου ~ και το απολυτήριο στρατού*. *Συνημμένο θα βρείτε και το σχετικό έγγραφο*. ❷ εκτελώ ενέργεια, κάνω κτ: ~ *γάμο* (παντρεύομαι). ~ *δάνειο* (δανείζομαι). **σύναψη** η: ~ *ειρήνης/συμφωνίας*.

συναρμολογώ -ούμαι: (μτβ.) συνδέω, ενώνω τα μέρη οργάνου, μηχανής κτλ., έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα λειτουργικό σύνολο ≠ διαλύω: ~ *μηχάνημα/αυτοκίνητο/παζλ*. **συναρμολόγηση** η.

συναρπάζω -ομαι: (μτβ.) συγκινώ, γοητεύω κπ πάρα πολύ: *Η ερμηνεία του σε αυτόν τον ρόλο με συνάρπασε*. **συναρπαστικός -ή -ό**: αυτός που συναρπάζει: ~ *θέαμα/τραγούδι/ιστορία/βιβλίο/εμπειρία*. **συναρπαστικά** (επίρρ.).

συναρτώ -ώμαι: (μτβ.) συνδέω κτ με κτ άλλο σε σχέση λογικής αλληλεξάρτησης: *Στην ομιλία του συνάρτησε την αύξηση της παραγωγικότητας με τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας*. **συνάρτηση** η: ❶ το να συναρτάται κτ με κτ άλλο: *Οι τιμές των προϊόντων έχουν άμεση ~ με το κόστος παραγωγής τους*. ❷ ΜΑΘ αντιστοιχία των στοιχείων συνόλου Α με τα στοιχεία συνόλου Β, έτσι ώστε κάθε στοιχείο του Α να αντιστοιχεί σε ένα και μόνο στοιχείο του Β.

συναφής -ής -ές: αυτός που έχει άμεση σχέση ή

σύνδεση με κπ ή κτ άλλο = σχετικός: ~ *επαγγελματά/κλάδοι*. *Τα δύο βιβλία έχουν ~ θέμα*. = παρόμοιος. *σχ. αγενής, συναφώς* (επίρρ.).

συνάφεια η: άμεση σχέση, σύνδεση μεταξύ γεγονότων, καταστάσεων κτλ.: *Το έργο του μεγάλου ζωγράφου πρέπει να το μελετήσουμε σε ~ με την εποχή στην οποία έζησε*.

συνδέω -ομαι • αόρ. *σύνδεσα* & *συνέδεσα*, παθ. αόρ. *συνδέθηκα*, μππ. *συνδεμένος* & [επίσ.] *συνδεδεμένος*: (μτβ.) ❶ **α.** ενώνω δύο ή περισσότερα πράγματα μαζί: *Είναι πολύ εύκολο να συνδέσετε μόνοι σας τη βιβλιοθήκη, ακολουθώντας τις οδηγίες*. **β.** ενώνω συσκευή με το δίκτυο παροχής ενέργειας ≠ αποσυνδέω: *Περιμένω τον ηλεκτρολόγο να μου συνδέσει την ηλεκτρική κουζίνα*. ❷ εξασφαλίζω την επικοινωνία μεταξύ χωρών, τόπων, ανθρώπων κτλ.: *Η γέφυρα ~ τις δύο όχθες*. *Με συνδέετε με το γραφείο του υπουργού, παρακαλώ*; ❸ (μτφ.) δημιουργώ φιλική, ερωτική, κοινωνική κτλ. σχέση με κπ: *Τους ~ μακροχρόνια φίλια*. *Γνωρίστηκαν πριν από έξι μήνες και συνδέθηκαν ερωτικά*. ❹ (μτφ.) συσχετίζω ή αλληλοεξαρτώ πρόσωπα, γεγονότα, έννοιες κτλ.: *Το όνομά του συνδέθηκε με μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο*. *Έχει συνδέσει τη Θεσσαλονίκη με τα φοιτητικά της χρόνια*.

σύνδεση η: το να συνδέονται μεταξύ τους δύο ή περισσότερα πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις: *τηλεφωνική/τηλεοπτική/αεροπορική* ~. **συνδετικός -ή -ό**: ❶ αυτός που συνδέει ή που χρησιμεύει για σύνδεση: ~ *υλικό/στοιχείο*. ❷ ΓΛΩΣΣ ~ **ρήμα**: ρήμα που συνδέει το κατηγορούμενο με το υποκείμενο: *Το «είμαι» είναι ~*. **σύνδεσμος** ο: ❶ ομάδα προσώπων που έχει κοινά συμφέροντα και επιδιώκει την επίτευξη κοινών στόχων = ένωση, σωματείο: ~ *Ελλήνων Βιομηχάνων*. ❷ άτομο που μεσολαβεί για να φέρει σε επικοινωνία τα μέλη παράνομης, συνήθως, οργάνωσης: ο ~ *τους με την Αντίσταση στην Κατοχή*. ❸ ΓΛΩΣΣ άκλιτη λέξη η οποία συνδέει λέξεις, φράσεις ή προτάσεις: *αντιθετικοί/χρονικοί/αιτιολογικοί/υποθετικοί* ~. **παρατακτικός** ~: σύνδεσμος που συνδέει όρους που έχουν την ίδια συντακτική λειτουργία. **υποτακτικός** ~: σύνδεσμος που συνδέει μια δευτερεύουσα πρόταση με την κύρια. ❹ ΑΝΑΤ συνδετικός ιστός που στηρίζει τα οστά των αρθρώσεων: *Ο γιατρός διέγνωσε ολική ρήξη ~ στο γόνατο*.

συνδρομή η: ❶ υλική ή ηθική βοήθεια προς κπ: *Ζητώ τη ~ σου*. ❷ το χρηματικό ποσό που δι-

συναλλαγή
συναλλάσσομαι → συναλλαγή
συναναστρέφομαι
συναναστροφή → συναναστρέφομαι
συνάντηση → συναντώ
συναντώ
συνάπτω
συναρμολόγηση → συναρμολογώ
συναρμολογώ
συναρπάζω
συναρπαστικά → συναρπάζω
συναρπαστικός → συναρπάζω
συνάρτηση → συναρτώ
συναρτώ
συναφής
συνάφθηκα → συνάπτω
συναφώς → συναφής
σύναψη → συνάπτω
συνδεδεμένος → συνδέω
σύνδεση → συνδέω
σύνδεσμος → συνδέω
συνδετικός → συνδέω
συνδέω
συνδρομή
συνδρομητής → συνδρομή
συνδρομητικά → συνδρομή
συνδρομητικός → συνδρομή
συνδρομητήρια → συνδρομή

- συνδύαζω
- συνδυασμός → συνδύαζω
- συνδυαστικά → συνδύαζω
- συνδυαστικός → συνδύαζω
- συνέβαινε → συμβαίνει
- συνέβαλα → συμβάλλω
- συνέβη → συμβαίνει
- συνεβλήθη → συμβάλλομαι
- συνέδεσα → συνδέω
- συνεδριάζω
- συνεδριακός → συνεδριάζω
- συνεδρίαση → συνεδριάζω
- συνέδριο → συνεδριάζω
- συνέδρος → συνεδριάζω
- συνείδηση
- συνειδησιακά → συνείδηση
- συνειδησιακός → συνείδηση
- συνειδητά → συνείδηση
- συνειδητοποίηση → συνειδητοποιώ
- συνειδητοποιώ
- συνειδητός → συνείδηση
- συνειρμικά → συνειρμός
- συνειρμικός → συνειρμός
- συνειρμός
- συνέκρινα → συγκρίνω
- συνεκτικός → συνοχή
- συνέλαβα → συλλαμβάνω
- συνέλεξα → συλλέγω
- συνελήφθη → συλλαμβάνω
- συνεννόηση → συνεννοούμαι
- συνεννόησιμος → συνεννοούμαι
- συνεννοούμαι

νει κπ σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα είτε για ενίσχυση κπ έργου είτε για την εξασφάλιση τακτικής παροχής περιοδικού κτλ.: *ετήσια ~. Έστειλες τη ~ στη Διεθνή Αμνηστία; ❧ σχ. εκδρομή. συνδρομητής ο, -ήτρια η: πρόσωπο που καταβάλλει συνδρομή για κτ: Οι ~ του περιοδικού μπορούν να στείλουν το ποσό με ταχυδρομική επιταγή. **συνδρομητικός -ή -ό:** αυτός που λειτουργεί με συνδρομητές: ~ περιοδικό. **συνδρομητικά** (επίρρ.).*

συνδύαζω -ομαι: (μτβ.) ❶ **βάζω** μαζί ή διαθέτω ταυτόχρονα δύο πράγματα, ιδιότητες κτλ.: *Η ταινία ~ τη δράση με την κωμωδία. ❷* ταιριάζω κτ με κτ άλλο, ώστε να επιτυγχάνεται ένα αισθητικά αρμονικό σύνολο: *Ο ζωγράφος εδώ έχει συνδυάσει άφογα τα χρώματα. ❸* συσχετίζω γεγονότα, καταστάσεις: *Συνδύασε τη σημερινή μου απουσία με τον χθεσινό μας τσακωμό. **συνδυασμός** ο: ❶* το να συνδυάζεται κτ με κτ άλλο: *Ο ~ σωστής διατροφής και γυμναστικής εξασφαλίζει καλή φυσική κατάσταση. ❷* κωδικός αριθμός με τον οποίο ανοίγει χρηματοκιβώτιο, κλειδαριά κτλ.: *Ξέχασα τον ~ και δεν μπορώ να ανοίξω τη βαλίτσα μου! ❸* το σύνολο των υποψήφρων βουλευτών ενός κόμματος: *εκλογικός ~. **συνδυαστικός -ή -ό:*** αυτός που συνδυάζει διάφορα στοιχεία: ~ σκέψη/διάβασμα. **συνδυαστικά** (επίρρ.).

συνεδριάζω: (αμτβ.) συμμετέχω σε συνάντηση των μελών συλλογικού οργάνου (επιτροπής, συμβουλίου, δικαστηρίου κτλ.) με σκοπό τη συζήτηση και τη λήψη αποφάσεων: *Τα μέλη του δικαστηρίου αποχώρησαν για να συνεδριάσουν. **συνεδρίαση** η. **συνέδριο** το:* συνάντηση σημαντικού αριθμού ατόμων επιστημονικού κλάδου, πολιτικού κόμματος κτλ. με σκοπό την παρουσίαση προβλημάτων, την ανταλλαγή απόψεων κτλ., καθώς και (συνεκδ.) το σύνολο των μελών που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη συνάντηση: *διεθνές ~ ιατρικής. Όρθιο όλο το ~ χειροκροτούσε τον ομιλητή. **συνεδριακός -ή -ό:*** αυτός που έχει σχέση με το συνέδριο: ~ χώρος/κέντρο. **σύνεδρος** ο, η: πρόσωπο που παρακολουθεί συνέδριο.

συνείδηση η: ❶ **α.** ΨΥΧΟΛ η ικανότητα του ανθρώπου να αντιλαμβάνεται όσα συμβαίνουν στον εξωτερικό αλλά και στον εσωτερικό του κόσμο. **β.** η επίγνωση που έχει κπ για κτ = συνείδηση: *Δεν έχει ~ των πράξεών του. γ.* η γνώση του ατόμου για τον εαυτό του και για τον χώρο στον οποίο ανήκει: *κοινωνική/πολιτική/ταξική/ιστορική/εθνική ~. ❷ α.* η ικα-

νότητα του ατόμου να διακρίνει το καλό από το κακό και να ελέγχει τις πράξεις του: *ήσυχη/καθαρή/ήρεμη/ένοχη ~. Σου έκανα κακό και το έχω βάρος στη ~ μου. **αντιρροσίας συνείδησης:*** πολίτης που αρνείται να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία λόγω ιδεολογικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων. **β.** η αφοσίωση κπ στο καθήκον: *επαγγελματική ~. **συνειδητός -ή -ό:** ❶* αυτός που γίνεται με επίγνωση: ~ *ενέργεια/προσπάθεια. ❷* (για πρόσ.) αυτός που έχει συνείδηση, επίγνωση μιας κατάστασης, ενός πράγματος κτλ.: ~ *πολίτης/χριστιανός. **συνειδητά** (επίρρ.). **συνειδησιακός -ή -ό:*** αυτός που είναι σχετικός με τη συνείδηση: ~ *πρόβλημα. **συνειδησιακά** (επίρρ.).*

Από το απαρ. *συνειδένα* του ΑΕ ρ. *σύνουδα* «γνώριζω καλά».

συνειδητοποιώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) κατανοώ πλήρως κτ, αποκτώ σαφή γνώση μιας κατάστασης, ενός γεγονότος: *Δεν έχει συνειδητοποιήσει την κρισιμότητα της κατάστασης της υγείας του. ❷* μπλ. αυτός που έχει ή δείχνει πολιτική, κοινωνική συνείδηση: *συνειδητοποιημένος νέος/αγώνας. **συνειδητοποίηση** η. **συνειρμός** ο:* ΨΥΧΟΛ ❶ μηχανισμός σύμφωνα με τον οποίο τα συναισθήματα, οι παραστάσεις, οι σκέψεις κτλ. συνδέονται με τρόπο ώστε, όταν ανακαλείται μία από αυτές, να συμπαρασύρει στη συνείδηση και τις άλλες: ~ *σκέψεων/ιδεών. ❷* οι σκέψεις κτλ. που οφείλονται σε συνειρμό: *Όταν ξαναγύρισα στην πόλη που γεννήθηκα, χιλιάδες ~ γέμισαν το μυαλό μου. **συνειρμικός -ή -ό:*** αυτός που έχει σχέση με τον συνειρμό: ~ *αφήγηση/γραφή. **συνειρμικά** (επίρρ.).*

Από το ΑΕ ρ. *συνείρω* «συνδέω μαζί».

συνεννοούμαι: ❶ (αμτβ.) **α.** καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι τα λεγόμενα και τη σκέψη του συνομιλητή μου, όπως επίσης και ο συνομιλητής μου τα δικά μου λεγόμενα: *Τα ελληνικά του ήταν σπαστά και δεν μπορέσαμε να συνεννοηθούμε. β.* διατηρώ με κπ σχέσεις αλληλοκατανόησης και αλληλοσεβασμού: *Τελικά χώρισαν, μια και δε συνεννοούνταν. ❷* (μτβ.) συζητώ με κπ και καταλήγουμε σε κοινή απόφαση, συμφωνία κτλ.: *Συνεννοηθήκαμε να πάμε μαζί διακοπές. **συνεννόηση** η:* το να συνεννοείται κπ με κπ άλλον: *Δεν κάναμε*

καλή ~ και άρρησα στο ραντεβού. Η ~ μεταξύ κωφάλαλων γίνεται με νοήματα. **συνεννοήσιμος -η -ο:** αυτός με τον οποίο κπ μπορεί να συνεννοηθεί: Ο διευθυντής είναι δύσκολος άνθρωπος και, γενικά, καθόλου ~.

συνέντευξη η: ❶ συνομιλία μεταξύ δημοσιογράφου και προσώπου (συνήθως δημόσιου), καθώς και το κείμενο που καταγράφει τη συνομιλία: Αποφεύγω να δίνω συνεντεύξεις. τρισελίδη ~. ❷ συνάντηση υποψηφίου για πρόσληψη σε κπ εργασία με τον υπεύθυνο για την επιλογή: Θα περάσω από ~ για τη θέση του λογιστή.

συνεπάγεται • μόνο ενστ. & πρτ.: τριτοπρόσ. (μτβ.) ❶ προκύπτει ως αποτέλεσμα: Ο καιρός χάλασε, αλλά αυτό δε ~ ότι δε θα πάμε εκδρομή. ❷ λογ μαθ αν μία πρόταση/ισότητα Β προκύπτει λογικά από την πρόταση/ισότητα Α, τότε η Α συνεπάγεται τη Β (Α => Β). **συνεπαγωγή η.**

συνεπής -ής -ές: ≠ ασυνεπής ❶ αυτός που είναι πιστός, σταθερός σε αυτά που λέει και κάνει: Είναι υπεύθυνος και ~ στις υποχρεώσεις του. ❷ αυτός που τηρεί τις υποχρεώσεις του: Είναι ~ στη δουλειά της. & σχ. **αγενής. συνεπώς** (επίρρ.): ως αποτέλεσμα, ως συνέπεια αυτών που έχουν προηγηθεί = επομένως, ώστε, άρα, κατά συνέπεια: Η λύση που δόθηκε κρίνεται αναγκαίας, και απαιτείται ~ επανεξέταση του ζητήματος. **συνέπεια η:** ❶ η ιδιότητα του συνεπούς ≠ ασυνέπεια: Είναι υπόδειγμα επαγγελματικής ~ και εργατικότητας. ❷ συνήθ. πληθ. το αποτέλεσμα (συνήθως αρνητικό) μιας πράξης, ενός γεγονότος: βλαβερές/ολέθριες ~. Η υπερβολική έκθεση στον ήλιο έχει καταστροφικές ~ για το δέρμα μας. **κατά ~** = συνεπώς.

συνέροχομαι • αόρ. συνήλθα, απαρ. συνέλθει: (αμτβ.) ❶ α. ξαναβρίσκω τις αισθήσεις μου: Έπεσε σε κόμα μετά το ατύχημα και δε συνήλθε ποτέ. β. ξαναβρίσκω τη σωματική ή ψυχική μου υγεία: Δεν έχει συνέλθει ακόμα από την αρρώστια/το σοκ. ❷ [επίσ.] συγκεντρώνομαι μαζί με άλλους για κπ σκοπό: Οι εκπρόσωποι των κομμάτων συνήλθαν για να ψηφίσουν.

σύνεση η: η ιδιότητα του ανθρώπου να ενεργεί με προσοχή, μετά από σκέψη, παίρνοντας υπόψη του όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν μια κατάσταση: Η διακυβέρνηση της χώρας απαιτεί ~ και αίσθημα ευθύνης. **συνετός -ή -ό:** ❶ αυτός που ενεργεί με σύνεση = μυαλωμένος, σώφρων, γνωστικός: ~ άνθρω-

πος/πολιτικός. ❷ αυτός που φανερώνει σύνεση: ~ απόφαση/επιλογή/διαχείριση. **συνετά** (επίρρ.). **συνετίζω -ομαι:** (μτβ.) προσπαθώ να κάνω κπ να συμπεριφέρεται με σύνεση: Ο δάσκαλος με τη συζήτηση προσπάθησε να ~ τους ατίθασους μαθητές του.

συνεταιρός & συνεταιίρος ο, η: πρόσωπο που συμμετέχει με άλλο σε επιχείρηση, εταιρεία κτλ.: Συνεργαζόμαστε περίφημα με τον συνεταιρό μου. **συνεταιρίζομαι:** (αμτβ.) γίνομαι συνεταιρός ή προσλαμβάνω συνεταιρό: Ο γαμπρός μου μου πρότεινε να συνεταιριστούμε. **συνεταιρικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους συνεταιίρους: ~ δουλειά. **συνεταιρικά** (επίρρ.). **συνεταιρισμός ο:** ένωση προσώπων που στοχεύει στη δημιουργία κοινής οικονομικής επιχείρησης και στην προστασία των κοινών συμφερόντων τους: αγροτικός/οικοδομικός ~.

συνεχής -ής -ές: ❶ αυτός που πραγματοποιείται χωρίς διακοπή: ~ ωράριο καταστημάτων. ❷ αυτός που επαναλαμβάνεται σε συχνά διαστήματα = αδιάκοπος, διαρκής: Οι ~ αλλαγές του καιρού επιδεινώνουν τα αρθριτικά. ❸ αυτός που διαδέχεται κτ χωρίς να μεσολαβεί κτ διαφορετικό: Επί πέντε ~ μήνες βρισκόταν σε κομματόδη κατάσταση. & σχ. **αγενής. συνεχώς** (επίρρ.). **συνέχεια η:** ❶ ύπαρξη φαινομένου, κατάστασης κτ. μέσα στον χώρο ή τον χρόνο χωρίς διακοπή: Ο νέος υπουργός υποσχέθηκε να διασφαλίσει τη ~ της εξωτερικής πολιτικής. ❷ ό,τι ακολουθεί μετά από κπ διακοπή: Τη ~ της σειράς θα τη δείτε στο επόμενο επεισόδιο. **συνεχίζω:** (μτβ.) ❶ κάνω κτ χωρίς διακοπή: ~ να εργάζομαι/το διάβασμα. ❷ (& με παρ. αντικ.) κάνω κτ που είχε ξεκινήσει άλλος: Αρχισε εσύ τη διήγηση και ~ εγώ. ❸ παθ. υπάρχω ή εξακολουθώ χωρίς διακοπή: Και η ζωή συνεχίζεται. **συνέχιση η:** το να συνεχίζει κπ κτ: Το σωματείο αποφάσισε τη ~ της απεργίας. **συνεχιστής ο.**

συνήγορος ο, η: δικηγόρος που εκπροσωπεί κπ στο δικαστήριο: ~ υπεράσπισης/πολιτικής αγωγής. **συνηγορώ:** (αμτβ.) ❶ εκτελώ χρέη συνήγορου: ~ σε μια δύσκολη υπόθεση. ❷ α. υπερασπίζομαι κπ ή κτ με λόγοι: Η πλειοψηφία συνηγόρησε υπέρ της συνέχισης της απεργίας. β. ενισχύω κτ: Τα γεγονότα συνηγορούν υπέρ της δικής μου γνώμης.

συνήθης -ής σύνθητες: αυτός που γίνεται πολύ συχνά ή που είναι αναμενόμενος = συνηθισμένος: συνήθεις ερωτήσεις/ήποπτοι. Η αστάθεια του καιρού είναι σύνθητες φαινόμενο τον

συνέντευξη
συνένωση → συν-
συνεπάγεται
συνεπαγωγή → συνεπάγεται
συνεπαίρων → συν-
συνέπεια → συνεπής
συνέπεια → συμπίπτω
συνεπής
συνεπιγυμένως →
συμπτύσσω
συνεπτύξα → συμπτύσσω
συνεπώς → συνεπής
συνεργός → συν-
συνέροχομαι
σύνεση
συνεσταλμένος → συστέλλω
συνέστειλα → συστέλλω
συνεστήθην → συνιστώ
συνέστησα → συνιστώ
συνετα → σύνεση
συνεταιρίζομαι →
συνεταιίρος
συνεταιρικά → συνεταιίρος
συνεταιρικός → συνεταιίρος
συνεταιρισμός →
συνεταιίρος
συνεταιίρος → συνεταιίρος
συνεταιίρος
συνεταξα → συντάσσω
συνετέλεσα → συνετέλω
συντελέστην → συνετέλω
συνετίζω → σύνεση
συνετός → σύνεση
συνετριβήν → συντριβώ
συνέτριψα → συντριβώ
συνευρίσκομαι → συν-
συνέφερα → συμφέρω
συνέχαιρα → συγχαιρώ
συνεχάρην → συγχαιρώ
συνέχεια → συγχέω
συνέχεια → συνεχής
συνεχής
συνεχίζω → συνεχής
συνέχιση → συνεχής
συνεχιστής → συνεχής
συνεχώς → συνεχής
συνήγορος
συνήγορος → συνήγορος
συνήθεια → συνήθης
συνήθειο → συνήθης
συνήθεις → συνήθης
συνήθης
συνηθίζεται → συνήθης
συνηθίζω → συνήθης
συνηθισμένα → συνήθης
συνηθισμένος → συνήθης
συνήθως → συνήθης
συνήλθα → συνέροχομαι
συνήλθην → συνάπτω
συνήψα → συνάπτω

σύνθεση → συνθέτω
 σύνθετα → συνθέτω
 συνθέτης → συνθέτω
 συνθετικά → συνθέτω
 συνθετικό → συνθέτω
 συνθετικός → συνθέτω
 σύνθετο → συνθέτω
 σύνθετος → συνθέτω
 συνθέτρια → συνθέτω
 συνθέτω
 συνθήκη
 συνθηκολόγηση → συνθηκολογώ
 συνθηκολογώ
 σύνθημα
 συνθηματικά → σύνθημα
 συνθηματικός → σύνθημα
 συνίχιση
 συνίσταμαι
 συνιστώ

Μάρτιο. συνήθως (επίρρ.). **συνήθεια** η: ❶ συμπεριφορά που επαναλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο: *καλές/κακές ~. Έχει τη ~ να μιλάει δυνατά.* ❷ έθιμο, παράδοση: *τοπική ~. συνηθίζω -ομαι:* (μτβ.) ❶ κάνω κτ συχνά, αποκτώ συνήθεια: *Κάθε μεσημέρι ~ να κοιμάται μια ώρα.* ❷ αποκτώ την ικανότητα προσαρμογής σε μια κατάσταση: *Έχει συνηθίσει τόσα χρόνια να ζει μόνη της.* ❸ παθ. επικρατώ ως συνήθεια: *Το χειροφίλημα δε συνηθίζεται πια.* **συνηθίζεται:** απρόσ. υπάρχει ως συνήθεια: *Συνηθίζεται το βράδυ της Ανάστασης να ηγούμε στην εκκλησία.* **συνηθισμένος -η -ο** (μπτ. ως επίθ.): ❶ αυτός που συμβαίνει συχνά: *Το χιόνι είναι πολύ ~ φαινόμενο στα μέρη μας.* ❷ αυτός που έχει προσαρμοστεί σε κτ: *Είμαι ~ να ξυπνάω νωρίς. = μαθημένος.* ❸ αυτός που δεν έχει τίποτε το ξεχωριστό ή πρωτότυπο: *Η ταινία ήταν πολύ προβλέψιμη και ~.* **συνηθισμένα** τα: κτ που συμβαίνει συνήθως, συχνά: *Πάλι μαλώνουν; Ε, τα ~, τι περιμένεις; συνήθιο* το: [λαϊκ.] συνήθεια.

συνθέτω συνθέτομαι & [επίσ.] συντίθεμαι: (μτβ.) ❶ συνδέω επιμέρους στοιχεία μεταξύ τους για να δημιουργήσω ένα ενιαίο, λειτουργικό, οργανωμένο κτλ. σύνολο ≠ αναλύω: *Το ερωτηματολόγιο συντίθεται από δέκα ερωτήσεις.* ❷ δημιουργώ μουσικό, λογοτεχνικό κτλ. έργο = γράφω: *Σε πολύ νεαρή ηλικία συνέθεσε την πρώτη του συμφωνία.* ❧ σχ. **θέτω. σύνθεση** η: ❶ το να συνθέτει κπ κτ: *~ της ομάδας / της κυβέρνησης / του φαρμάκου / του πληθυσμού. ζωγραφική / χημική / μουσική ~.* ❷ ΓΛΩΣΣ ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων για τον σχηματισμό μιας νέας λέξης: *Η παραγωγή και η ~ αποτελούν διαδικασίες εμπλουτισμού του λεξιλογίου της γλώσσας.* ❸ ΦΙΛΟΣ συνδυασμός επιμέρους στοιχείων ή προτάσεων σε συνεκτικό σύνολο, με αποτέλεσμα την πληρέστερη παρουσίαση της αλήθειας ≠ ανάλυση. **συνθέτης ο, -τρια** η: πρόσωπο που συνθέτει μουσικό έργο = μουσικοσυνθέτης: *~ κλασικής μουσικής.* **σύνθετος -η -ο:** ❶ αυτός που αποτελείται από πολλά μέρη: *~ μηχανισμός / λέξη.* ❷ αυτός που είναι περίπλοκος, δύσκολος ≠ απλός: *~ κείμενο / πρόβλημα.* **σύνθετα** (επίρρ. στη σημ. 2). **σύνθετο** το: ❶ έπιπλο σαλονιού με ράφια, ντουλάπια κτλ. ❷ ΓΛΩΣΣ σύνθετη λέξη: *Βρες τα συνθετικά των παρακάτω συνθέτων.* **συνθετικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι ικανός να συνθέτει ή που είναι αποτέλεσμα σύνθεσης: ~

σκέψη / ικανότητα / ασκήσεις / έργο. ❷ (για προϊόν) αυτός που έχει παραχθεί με χημική σύνθεση = τεχνητός ≠ φυσικός: *~ μαλλί / ύλη / ίνες / υφάσματα.* **συνθετικά** (επίρρ.). **συνθετικό** το: ΓΛΩΣΣ καθεμιά από τις λέξεις που απαρτίζουν μια σύνθετη λέξη: *Γράψτε πέντε λέξεις με πρώτο ~ την πρόθεση «κατά».*

συνθήκη η: ❶ επίσημη συμφωνία μεταξύ κρατών για την επίλυση ζητημάτων ή την ανάπτυξη σχέσεων, καθώς και το αντίστοιχο κείμενο: *Η ~ Σένγκεν προβλέπει την ελεύθερη μετακίνηση πολιτών στην ΕΕ. Οι δύο χώρες υπέγραψαν ~ ειρήνης και ο πόλεμος τερματίστηκε.* ❷ πληθ. το σύνολο των στοιχείων, των παραγόντων, των όρων, των περιστάσεων κτλ. που υφίστανται σε μια δεδομένη στιγμή και διαμορφώνουν μια κατάσταση: *πολιτικές / καιρικές / αντίξοες ~. ~ εργασίας / κράτησης. Οι ~ διαβίωσης των μεταναστών είναι άθλιες.* ❸ ό,τι απαιτείται για να υπάρξει, ισχύσει, γίνε κτλ. κτ = όρος, προϋπόθεση: *Η απόκτηση πανεπιστημιακού τίτλου δεν είναι αναγκαία ~ για την εξεύρεση εργασίας.*

συνθηκολογώ: (αμτβ.) ❶ αναγνωρίζω ότι έχω ηττηθεί σε κπ πόλεμο και συνάπτω συνθήκη προκειμένου να τερματιστεί αυτός: *Οι ηττημένοι ~ με τους εχθρούς τους άνευ όρων.* ❷ (μτφ.) συνάπτω συμφωνία για να τερματιστεί μια διαμάχη κάνοντας συμβιβασμούς: *Τελικά ~ με την πρόην σύζυγό του και σταμάτησε να διεκδικεί την επιμέλεια του παιδιού τους.* **συνθηκολόγηση** η.

σύνθημα το: ❶ α. λέξη, μικρή φράση, κίνηση ή κπ άλλο σημάδι, το οποίο είναι προσυμφωνημένο μεταξύ κπ προσώπων και χρησιμοποιείται ως μέσο συνεννόησης, αναγνώρισης, προειδοποίησης, αναγγελίας κτλ.: *Το ~ ήταν τρία κοφτά χτυπήματα στην πόρτα.* β. σήμα για να ξεκινήσει μια ενέργεια: *Η σάλπιγγα έδωσε το ~ της υποχώρησης.* ❷ σύντομη φράση που αποτυπώνει τις πολιτικές θέσεις μια παράταξης, τις επιδιώξεις ενός συνόλου, μιας οργάνωσης κτλ.: *πολιτικό / επαναστατικό ~. Μια μικρή ομάδα φώναζε σύνθημα κατά της βίας.* **συνθηματικός -ή -ό:** αυτός που περιέχει ή εκφράζεται με σύνθημα: *~ χαριετισμός / σφύριγμα / χτύπημα / λέξη / γλώσσα.* **συνθηματικά** (επίρρ.). **συνίχιση** η: ΓΛΩΣΣ η προφορά δύο φωνηέντων μαζί σε μία συλλαβή: *Η λέξη «γιαγιά» προφέρεται με ~.*

συνίσταμαι • μόνο ενστ. & πρτ., κυρίως γ' πρόσ.: (αμτβ.) ❶ (+ από) αποτελούμαι από

ορισμένα μέρη: *Η συσκευή αυτή ~ από τον μηχανισμό εισόδου και εξόδου και το κυρίως σύστημα επεξεργασίας.* ❷ (+ σε) παρουσιάζω ορισμένες ιδιότητες, χαρακτηριστικά κτλ.: *Ο ρόλος της ~ στην υποστήριξη των υποψηφίων.* ❸ σχ. **συνιστώ, έγκνεται & ενίσταμαι.**

συνιστώ -ομαι • αόρ. *σύστησα & συνέστησα*, παθ. αόρ. *συστάθηκα & συστήθηκα* & [επίσ.] *συνεστήθην*. (μτβ.) ❶ = συστήνω στις σημ. 2 - 4. ❷ έχω, παρουσιάζω κπ ιδιότητα, είμαι κτ = αποτελώ: *Αυτή σας η ενέργεια ~ λόγο απόλυσης.* ❸ **συστήνω.**

Προσοχή στη διαφορετική σημ. των *συνιστάται* (παθ. του *συνιστώ*) και *συνίσταται* (από το *συνίσταμαι*)!

σύννεφο το: ❶ συμπυκνωμένοι υδρατμοί που σχηματίζονται στα χαμηλά στρώματα της ατμόσφαιρας και προξενούν διάφορα φυσικά φαινόμενα (βροχή, χιόνι, χαλάζι): *Τα σύννεφα πύκνωσαν και σε λίγο άρχισε να βρέχει.* **πετάω/βρίσκομαι στα ~**: **α.** είμαι πολύ χαρούμενος: *Πέρασε τις εξετάσεις και πετάει στα ~.* **β.** αδυνατώ να δω την πραγματικότητα: *Δεν καταλαβαίνει τα προβλήματα που υπάρχουν· πετάει στα ~.* **πέφτω από τα ~**: αισθάνομαι έκπληξη για κτ κακό που συμβαίνει ξαφνικά: *Όταν έμαθα ότι έκλεβε, έπεσα από τα ~.* ❷ (μτφ.) μεγάλη ποσότητα αιωρούμενων σωματιδίων ή ιπτάμενων εντόμων ή πουλιών: *~ σκόνης/από μύγες.* ❸ πληθ. (μτφ.) κτ που προειδοποιεί ότι υπάρχει ή θα γίνει κτ δυσάρεστο: *Τα ~ του πολέμου πυκνώνουν στην περιοχή.* **συννεφιά** η: ύπαρξη πολλών νεφών στον ουρανό: *Χτες είχε λιακάδα, σήμερα έχει ~.* **συννεφιάζω**: (αμτβ.) ❶ (για τον ουρανό) σκεπάζομαι με σύννεφα: *Συννέφιασε ο ουρανός και σκοτείνιασε.* ❷ (μτφ.) αποκτώ στενοχωρημένη ή θυμωμένη έκφραση: *Συννέφιασε το πρόσωπό του όταν μιλούσαμε για την Άννα.* **συννεφιάζει**: απρόσ. στη σημ. 1.

συνοδεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ **α.** πηγαίνω κάπου μαζί με κπ για να τον βοηθήσω, να τον προστατεύσω, να τον φρουρήσω, να τον ξεναγήσω ή να τον τιμήσω = ακολουθώ: *Η καθηγήτρια θα συνοδεύσει τα παιδιά στην εκδρομή.* **β.** εμφανίζομαι σε κοινωνικές εκδηλώσεις με άτομο του άλλου φύλου, συνήθως ως ζευγάρι: *Ο Πέτρος θα τη συνοδεύσει στον χορό του σχολείου.* ❷ τραγουδώ ή εκτελώ βοηθητική μελωδία: *Η χορωδία ~ τον τραγουδιστή.* **συνοδός** ο, η:

πρόσωπο που συνοδεύει κπ: *Ο ~ της εκδρομής μάς μίλησε για την ιστορία του μοναστηριού.* **συνοδεία** η: ❶ άτομο ή συνήθως σύνολο ατόμων που συνοδεύουν κπ: *Ο Πατριάρχης έφτασε στην Αθήνα με ~ πολλών ιερέων.* ❷ μουσική υπόκρουση που ενισχύει μια κύρια μελωδία: *Τραγουδούσε με τη ~ κιθάρας.* ❸ το να συνοδεύει κανείς κπ ή κτ: *Η ~ ατόμων με μειωμένη όραση απαιτεί υπευθυνότητα.* **συνοδευτικός -ή -ό**.

Από την προθ. *σύν* «μαζί» και τη λ. *οδεύω* «βαδίζω προς».

σύνολο το: ❶ πρόσωπα, πράγματα ή άλλα στοιχεία που αντιμετωπίζονται ως ενιαία ολότητα: *Το ~ των εργαζομένων της εταιρείας διασραστήθηκε με την απόφαση.* ❷ ομάδα ηθοποιών, μουσικού συγκροτήματος κτλ.: *Το θεατρικό ~ «Θέσπις» παρουσιάζει την τραγωδία του Σοφοκλή «Αντιγόνη» στην Επίδαυρο.* ❸ μαθ ενότητα στοιχείων ή εννοιών με κοινά χαρακτηριστικά: *Το ~ των ακεραίων αριθμών περιλαμβάνει και όλους τους φυσικούς.* ❹ γυναικεία ενδύματα που φορούνται σε συνδυασμό μεταξύ τους, συνήθως φούστα με ζακέτα ή/και μπλούζα: *Αγόρασε ένα μπλε ~.* **συνολικός -ή -ό** ≠ μερικός. **συνολικά** (επίρρ.).

σύνορο το: ❶ γραμμή, συνήθως νοητή, που διαχωρίζει εκτάσεις γης = όριο: *Το ποτάμι Νέδα αποτελεί το φυσικό ~ μεταξύ των νομών Μεσσηνίας και Ηλείας.* ❷ πληθ. (ειδικ.) νοητή γραμμή που χωρίζει επισήμως δύο γειτονικά κράτη: *Ο στρατός φυλάει τα ~ της χώρας.* ❸ πληθ. (μτφ.) οτιδήποτε περιορίζει ή εμποδίζει κτ να εξαπλωθεί: *Η αγάπη δεν έχει ~.* = όρια, περιορισμοί. **συνορεύω**: (αμτβ.) έχω κοινά σύνορα με κτ άλλο: *Ο νομός Αρκαδίας ~ στα βόρεια με τον νομό Αχαΐας.* **συνοριακός -ή -ό**: ❶ αυτός που βρίσκεται ή γίνεται στα σύνορα κρατών: *~ πόλη/μεταφορά αγαθών.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τα σύνορα κρατών: *~ συνθήκη.*

Από τις ΑΕ λ. *σύν* + *ορος* (ό) «αυλάκι, χαραγμένο σύνορο».

συνοχή η: ❶ δύναμη που συγκρατεί κτ ενωμένο. ❷ σχέση αμοιβαιότητας και αλληλοβοήθειας, που βασίζεται στις κοινές απόψεις και επιδιώξεις των μελών μίας ομάδας: *Βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ενίσχυση της ~ μεταξύ των κρατών-μελών.* ❸ λο-

συννεφιά → σύννεφο
 συννεφιάζει → σύννεφο
 συννεφιάζω → σύννεφο
 σύννεφο
 συνοδεία → συνοδεύω
 συνοδευτικός → συνοδεύω
 συνοδεύω
 συνοδός → συν-
 συνοδός → συνοδεύω
 συνολικά → σύνολο
 συνολικός → σύνολο
 σύνολο
 συνομιλώ → συν-
 συνονόματος → συν-
 συνορεύω → σύνορο
 συνοριακός → σύνορο
 σύνορο
 συνοχή

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

σύνταγμα
 συνταγματικά → σύνταγμα
 συνταγματικός → σύνταγμα
 συνταγματικότητα → σύνταγμα
 συντάκτης → συντάσσω
 συντακτικά → συντάσσω
 συντακτικό → συντάσσω
 συντακτικός → συντάσσω
 συντάκτρια → συντάσσω
 σύνταξη¹
 σύνταξη² → συντάσσω
 συντάξιμος → σύνταξη¹
 συντάξιμοδοτήση → σύνταξη¹
 συνταξιοδοτώ → σύνταξη¹
 συνταξιούχος → σύνταξη¹
 συνταράζω → συντάσσω
 συνταρής → συντελώ
 συντελεστής → συντελώ
 συντελεστές → συντελώ
 συντεταγμένος → συντάσσω
 συντετρομμένος → συντριβώ

γική σύνδεση των ιδεών ή των σκέψεων κτ = αλληλουχία: *Δεν μπορούσα να καταλάβω το κείμενο, γιατί δεν υπήρχε νοηματική ~.* ④ ΦΥΣ δύναμη που συγκρατεί τα μόρια της ύλης ενωμένα μεταξύ τους. **συνεκτικός -ή -ό:** αυτός που έχει συνοχή.

Από το ΑΕ ρ. *συνέχω* (σύν + έχω).

σύνταγμα το: ① ΝΟΜ το σύνολο των θεμελιωδών νόμων ενός κράτους που καθορίζουν τη μορφή του πολιτεύματος, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών: *Σύμφωνα με το ~, όλοι οι Έλληνες πολίτες έχουν ίσα δικαιώματα.* ② ΣΤΡΑΤ μονάδα του στρατού ξηράς που αποτελείται από τάγματα ή μεγάλες μονάδες θεθωρακισμένων ή πυροβολικού: *9ο Σύνταγμα Πεζικού.* ③ σχ. **συντάσσω. συνταγματικός -ή -ό:** ① αυτός που σχετίζεται με το σύνταγμα ενός κράτους: ~ νομοθέτης. ~ **χάρτης:** το σύνταγμα. ② αυτός που είναι σύμφωνος με το σύνταγμα ενός κράτους ≠ αντισυνταγματικός: *Ο νόμος κρίθηκε ~ από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.* **συνταγματικά** (επίρρ.). **συνταγματικότητα** η: το να είναι κτ σύμφωνο με το σύνταγμα ενός κράτους: *Η ~ του νόμου συζητήθηκε στο Συμβούλιο Επιρροαίας.*

σύνταξη¹ η: χρήματα που δίνονται κάθε μήνα σε όσους έχουν σταματήσει να εργάζονται λόγω συμπλήρωσης του απαιτούμενου χρόνου εργασίας ή για λόγους υγείας: *Οι ασφαλισμένοι δικαιούνται πλήρη ~ μετά από 35 χρόνια ασφάλισης στο ΙΚΑ. ~ αναπηρίας / γήρατος.* **παίρνω/βγαίνω στη ~:** σταματώ να εργάζομαι λόγω συμπλήρωσης του απαιτούμενου χρόνου εργασίας. ③ σχ. **συντάσσω. συντάξιμος -η -ο:** αυτός που δίνει το δικαίωμα για σύνταξη: ~ χρόνος / υπηρέσεια. **συνταξιούχος** ο, η: πρόσωπο που παίρνει σύνταξη. ④ σχ. **έχω. συνταξιοδοτώ -ούμαι** (μτβ.). **συνταξιοδότηση** η.

συντάσσω -ομαι • αόρ. *συνέταξα*, παθ. αόρ. *συντάχθηκα*, μπλ. *συνταγμένος* & [επίσ.] *συντεταγμένος*: (μτβ.) ① γράφω κείμενο ή επίσημο έγγραφο: *Ο μηχανικός ~ τη μελέτη της κατασκευής του κτιρίου. Η επιτροπή συνέταξε τους καταλόγους των υποψηφίων.* ② ΓΛΩΣΣ **α. συνήθ. παθ.** συνοδεύομαι από ορισμένη πτώση ή συγκεκριμένο συντακτικό όρο: *Το ρήμα «γράφω» συντάσσεται με αιτιατική.* **β.** χαρακτηρίζω τους όρους μιας πρότασης με βάση τη συντακτική τους θέση: *Για να συντάξουμε*

μία πρόταση, πρώτα εντοπίζουμε τα ρήματα. ③ τοποθετώ στρατιώτες, πλοία, μαθητές κτλ. σε σειρές = παρατάσσω: *Οι μαθητές συντάχθηκαν στο προαύλιο για να υποδεχτούν τον υπουργό.* ④ παθ. (μτφ.) υποστηρίζω την άποψη κτ: *Ολόκληρο το κόμμα συντάχθηκε στο πλευρό του πρωθυπουργού.* **σύνταξη**² η: ① δημιουργία κειμένων κτλ.: *Τους έδωσε οδηγίες σχετικά με τη ~ της περίληψης.* ② ΓΛΩΣΣ ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται οι λέξεις και η σειρά τους στον λόγο. ③ το σύνολο των συντακτών εφημερίδας, περιοδικού ή ραδιοτηλεοπτικού μέσου: *γράμματα αναγνωστών προς τη ~.* **συντάκτης** ο, **-άκτρια** η: ① πρόσωπο που συνέταξε ένα κείμενο κτλ.: *Η ~ του σχεδίου προτείνει ενδιαφέρουσες λύσεις.* ② δημοσιογράφος που γράφει άρθρα σε έντυπο ή τις ειδήσεις σε τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό κανάλι: *Ήταν ~ του περιοδικού για πολλά χρόνια.* **συντακτικός -ή -ό:** ① ΓΛΩΣΣ αυτός που σχετίζεται με τους κανόνες σύνταξης μιας γλώσσας: *Η φράση «η γάτα του Νίκος» περιέχει ~ λάθος.* ② αυτός που σχετίζεται με τη σύνταξη άρθρων, ειδήσεων κτλ.: ~ ομάδα. **συντακτικά** (επίρρ.). **συντακτικό** το: ΓΛΩΣΣ ① μέρος της γραμματικής που μελετά τους κανόνες σύνταξης (σημ. 2): *το ~ της ελληνικής γλώσσας.* ② (συνεκδ.) το διδακτικό βιβλίο με τους συντακτικούς κανόνες μιας γλώσσας: *Αγόρασε ένα ~ της Αρχαίας Ελληνικής.*

Από το ρ. *συντάσσω* παράγονται και οι λ. *σύνταγμα, σύνταξη*¹.

συντελώ -ούμαι • αόρ. *συντέλεσα* & [επίσ.] *συντελέσα*, παθ. αόρ. *συντελέστηκα* & [επίσ.] *συντελέστην*: (αμτβ.) ① βοηθώ με οποιοδήποτε τρόπο στην επίτευξη σκοπού ή στη διαμόρφωση κατάστασης = συμβάλλω, συντείνω: *Ποιοι παράγοντες πιστεύεις ότι συνέλεσαν στο να κατακτήσεις το χρυσό μετάλλιο;* ② παθ. *συνήθ. τριτοπρόσ.* πραγματοποιούμαι: *Στον χώρο της τεχνολογίας συντελείται τεράστια πρόοδος τα τελευταία χρόνια.* ③ μπλ. αυτός που έχει ολοκληρωθεί: ~ έργο / πρόοδος. **συντελεσμένοι χρόνοι:** ΓΛΩΣΣ ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και ο συντελεσμένος μέλλοντας, επειδή δηλώνουν ότι η ενέργεια του ρήματος έχει ήδη ολοκληρωθεί = συντελικοί χρόνοι. **συντελεστής** ο: ① οτιδήποτε συντελεί σε κτ, σε ένα αποτέλεσμα: *οι ~ μιας παράστασης / ενός έργου.* ② ΜΑΘ κάθε σταθερός αριθ-

μός με τον οποίο πολλαπλασιάζονται οι μεταβλητές αλγεβρικής παράστασης.

συντηρώ -ούμαι: ❶ α. φροντίζω κτ, ώστε να μη φθαρεί ή να μην αλλοιωθεί: ~ τα ρούχα μου και γι' αυτό φαίνονται σαν καινούρια. β. (για κατασκευή) επιδιορθώνω, επισκευάζω κτ που έχει φθαρεί από τον χρόνο: ~ ένα κτίριο. ❷ παρεχό σε κπ όλα τα μέσα για να ζήσει: Δεν ντρέπεσαι να σε ~ ακόμα οι γονείς σου; **συντήρηση** η: ❶ το να συντηρεί κπ κτ: η ~ του κτιρίου / των τροφίμων. ❷ α. εμμονή, προσκόλληση σε παραδοσιακές αξίες και θεσμούς, στα καθιερωμένα, καθώς και η αντίσταση σε καθετί καινούριο, πρωτοποριακό ≠ πρόοδος. β. οι οπαδοί της συντήρησης (σημ. 2α). **συντηρητικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) αυτός που είναι επιφυλακτικός σε καθετί καινούριο, πρωτοποριακό ≠ προοδευτικός, μοντέρνος: ~ απόψεις / κοινωνία. ❷ πολ αυτός που υποστηρίζει τη συντήρηση (σημ. 2α): ~ κόμμα / κυβέρνηση. **συντηρητικά** (επίρρ.). **συντηρητικά** τα: χημικές ουσίες που προστίθενται στις τροφές για να διατηρηθούν περισσότερο χρόνο: Αποφεύγετε τα προϊόντα με ~! **συντηρητισμός** ο: οι ιδέες, οι θέσεις και γενικά η στάση ζωής συντηρητικού ατόμου.

σύντομος -η -ο: ❶ αυτός που έχει μικρή χρονική διάρκεια ή έκταση: ~ ταξίδι / δρόμος. ❷ αυτός που εκφράζεται με λίγα λόγια: ~ παρουσίαση. Θα είμαι όσο το δυνατόν πιο ~. **συντομία** η: η ιδιότητα του σύντομου: Πες τα με ~, δεν έχω πολύ χρόνο! Η ~ είναι αρετή. **συντομεύω:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ πιο σύντομο: Το ακροατήριο είχε κουραστεί, και ο ομιλητής συντόμευσε την ομιλία του. ❷ (αμτβ.) ενεργώ με μεγαλύτερη ταχύτητα, ώστε να εξοικονομήσω χρόνο: Συντομεύετε, κυρία μου, το λεωφορείο αναχωρεί! **σύντομα & [επίσ.] -όμως** (επίρρ.).

συντονίζω: (μτβ.) ❶ οργανώνω και κατευθύνω ένα σύνολο ενεργειών, δραστηριοτήτων κτ., ώστε να επιτευχθεί ένας κοινός στόχος: Η εταιρεία ~ ευρωπαϊκά προγράμματα. ❷ προσαρμόζω τον ρυθμό σε κτ, ώστε να συμφωνεί με τον ρυθμό κπ άλλου: Δεν είχε μελετήσει το κομμάτι του και δεν μπορούσε να συντονιστεί με τα υπόλοιπα μέλη της ορχήστρας. **συντονισμός** ο. **συντονιστής** ο, **-ίστρια** η: το πρόσωπο που συντονίζει: ~ ομάδας / έργου. **συντονιστικός -ή -ό:** ~ φορέας / επιτροπή. **συντονιστικά** (επίρρ.).

συντρίβω -ομαι • αόρ. **σύντριψα & [επίσ.] συνέ-**

τριψα, παθ. αόρ. **συντρίφθηκα & [επίσ.] συνε-**
τρίβην, μπλ. **συντριμμένος & [επίσ.] συντε-**
τριμμένος: ❶ (μτβ.) α. σπάω, κομματιάζω κτ μετά από πίεση, χτύπημα, πρόσκρουση κτ.: Η πέτρα του συνέτριψε τα δάχτυλα. β. (μτφ.) νικώ κπ ολοκληρωτικά: Η εθνική μας ομάδα συνέτριψε την αντίπαλό της με σκορ 5-0. γ. καταρρακώνω, εξουθενώνω, προξενώ σε κπ πολύ μεγάλη θλίψη: Είναι συντετριμμένος από τον ξαφνικό θάνατο του γιου του. ❷ παθ. γίνομαι κομμάτια: Το αυτοκίνητο συνετρίβη πάνω στα κυκλιδώματα. **συντριβή** η: το να συντρίβει κανείς κπ ή κτ: ~ αεροπλάνου / ενός κομματός στις εκλογές. Η ~ ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της. **συντριπτικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί συντριβή: ~ κάταγμα / υπεροχή. **συντριπτικά** (επίρρ.). **συντρίμμα** τα: ❶ τα κομμάτια στα οποία έχει κομματιαστεί κτ: ~ του αεροπλάνου. ❷ (μτφ.): Η καρδιά του ήταν ~, έπρεπε να μάθει να ζει χωρίς εκείνη.

σύντροφος ο, η & **-όφισσα** η: ❶ α. πρόσωπο που έχει αναπτύξει σχέση αγάπης, οικειότητας, αφοσίωσης κτ. με κπ = φίλος: *αχώριστοι ~. Ο σκύλος είναι ο καλύτερος ~ του ανθρώπου.* β. πρόσωπο που συμβιώνει με κπ, με ή χωρίς γάμο: *ερωτικός ~. γ. προσφώνηση μεταξύ μελών αριστερών πολιτικών οργανώσεων: Σύντροφοι και συντρόφισσες!* ❷ (μτφ.) κτ που ακολουθεί, βρίσκεται, υπάρχει με κπ διαρκώς: Η αισιοδοξία ήταν ο καλύτερος ~ της στις δύσκολες ώρες. **συντροφιά** η: ❶ η συναναστροφή, η στενή κοινωνική σχέση που δημιουργείται μεταξύ των ανθρώπων: *Τώρα που έχασε τον άντρα της δεν έχει καμία ~.* ❷ ομάδα φίλων = παρέα: *Μια χαρούμενη ~ από αγόρια και κορίτσια μπήκε στο μαγαζί.* **συντροφεύω:** (μτβ.) κρατώ συντροφιά σε κπ: *Κάθε απόγευμα έρχονται οι γειτόνισσες και με συντροφεύουν.* **συντροφικός -ή -ό. συντροφικά** (επίρρ.). **συντροφικότητα** η.

συνωμοτώ: (μτβ.) συμμετέχω σε μυστικές και ύπουλες ενέργειες και μηχανορραφίες μαζί με άλλους, για να βλάψω κπ ή κτ: *Συνωμότησαν και κατάφεραν να με διώξουν από τη δουλειά.* **συνωμοσία** η: το σύνολο των ενεργειών που κάνει κπ όταν συνωμοτεί: *πολιτική / διεθνής ~. Αποκαλύφτηκε η ~ για τη δολοφονία του προέδρου.* **συνωμοτής** ο, **-ισσα & -τρια** η. **συνωμοτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον συνωμοτή ή τη συνωμοσία: ~ ύψος / βλέμμα / σχέδια / δράση. **συνωμοτικά** (επίρρ.).

συνώνυμος -η -ο: ❶ ΓΛΩΣΣ (για λέξεις και φρά-

συντήρηση → συντηρώ
συντηρητικά → συντηρώ
συντηρητικός → συντηρώ
συντηρητισμός → συντηρώ
συντρίβω
συντρίβω → συντρίβω
σύντομα → σύντομος
συντομείω → σύντομος
συντομία → σύντομος
σύντομος
συντόμως → σύντομος
συντονίζω
συντονισμός → συντονίζω
συντονιστής → συντονίζω
συντονιστικά → συντονίζω
συντονιστικός → συντονίζω
συντονιστρια → συντονίζω
συντριβή → συντρίβω
συντρίβω
συντρίμμα → συντρίβω
συντριπτικά → συντρίβω
συντριπτικός → συντρίβω
συντροφεύω → σύντροφος
συντροφιά → σύντροφος
συντροφικά → σύντροφος
συντροφικός → σύντροφος
συντροφικότητα → σύντροφος
συντρόφισσα → σύντροφος
σύντροφος
συνωμοσία → συνωμοτώ
συνωμοτής → συνωμοτώ
συνωμοτικά → συνωμοτώ
συνωμοτικός → συνωμοτώ
συνωμοτίσσει → συνωμοτώ
συνωμοτίστρια → συνωμοτώ
συνωμοτώ
συνωνμία → συνώνυμος
συνώνυμο → συνώνυμος
συνώνυμος
συρ- → συν-
σύρ- → συν-
συρρέω → συν-
σύρσιμο → σέρονω
συρτάς → σέρονω
συρτός → σέρονω
σύρω → σέρονω
συσ- → συν-
σύσ- → συν-
συσκέπτομαι → συν-

συσκευάζω
συστήνω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

συσκευάζω
συσκευασία → συσκευάζω
συσκευή
σύσκεψη → συν-
συσσώρευση → συσσωρεύω
συσσωρευτής → συσσωρεύω
συσσωρευτικά →
συσσωρεύω
συσσωρευτικός →
συσσωρεύω
συσσωρεύω
συστάθηκα → συνιστώ
συστάθηκα → συστέλλω
σύσταση
συστατικό → σύσταση
συστατικός → σύσταση
συστεγάζομαι → συν-
συστέλλω
συστήθηκα → συνιστώ
σύστημα
συστηματικά → σύστημα
συστηματικός → σύστημα
συστηματικότητα →
σύστημα
συστηματοποίηση → ποιώ
συστημένος → συστήνω
συστήνω
συστήσα → συνιστώ
συστολή → συστέλλω

σεις) αυτή που έχει την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία με κπ άλλη ≠ αντώνυμος: *Οι λέξεις «πόρτα» και «θύρα» είναι ~.* ❷ (κατ'επέκτ.) ταύτιση ενός πράγματος, μιας έννοιας, μιας κατάστασης με κτ άλλο: *Η θάλασσα είναι ~ με τις διακοπές.* **συνώνυμο** το: ΓΛΩΣΣ συνώνυμη λέξη ≠ αντώνυμο. **συνωνυμία** η: ❶ ΓΛΩΣΣ η ιδιότητα του συνώνυμου ≠ αντωνυμία. ❷ το να έχει κπ το ίδιο όνομα ή επώνυμο με κπ άλλο: *Έχει το ίδιο επώνυμο με μένα, αλλά πρόκειται για απλή ~.*

συσκευάζω -ομαι: (μτβ.) βάζω κτ σε πακέτο, κουτί κτλ. ή τυλίγω κτ με χαρτί, πλαστικό κτλ., για να μεταφερθεί ή να πουληθεί = [οικ.] αμπαλάρω: *Το προϊόν παράγεται στη Γαλλία και συσκευάζεται στην Ελλάδα.* **συσκευασία** η: ❶ το να συσκευάζει κπ κτ. ❷ το μέσο (περιτύλιγμα, κουτί κτλ.) και ο τρόπος με τον οποίο συσκευάζουμε κτ: ~ δώρου.

συσκευή η: σύνολο συναρμολογημένων οργάνων ή μηχανισμών που χρησιμοποιείται για ορισμένο σκοπό: *οικιακή ~. ~ τηλεφώνου/τηλεόρασης.*

συσσωρεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ μαζεύω σε κπ μέρος μεγάλες ποσότητες από πράγματα βάζοντάς τα το ένα πάνω στο άλλο: *Έχει συσσωρεύσει διάφορα άχρηστα αντικείμενα μέσα στην αποθήκη.* ❷ (μτφ.) μαζεύω κτ σε μεγάλες ποσότητες, με συνεχείς αυξήσεις: *Έχει συσσωρεύσει πολλή οργή μέσα του και κάποια στιγμή θα ξεσπάσει.* **συσσώρευση** η. **συσσωρευτής** ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ συσκευή που συσσωρεύει ενέργεια για να καταναλωθεί αργότερα: *ηλεκτρικός ~ (μπαταρία). θερμικός ~ (θερμοσυσσωρευτής).* **συσσωρευτικός -ή -ό. συσσωρευτικά** (επίρρ.).

σύσταση η: ❶ το να συστήνει ή να συνιστά κανείς κτ ή κπ: *Έκανα τις συστάσεις μεταξύ των καλεσμένων που δε γνωρίζονταν. Μου έκανε ~ πώς να συμπεριφερόμαι καλύτερα. Ήρθε στο γραφείο μας με τις καλύτερες συστάσεις. ~ επιτροπής/εταιρείας.* ❷ το σύνολο των στοιχείων από τα οποία συνίσταται, αποτελείται κτ, καθώς και ο τρόπος που αυτά δομούνται: *Ποια είναι η ~ του νερού; συστατικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αποτελεί μέρος της σύστασης κπ πράγματος (σημ. 2): *Το υλικό αυτό αποτελείται από τρία ~ μέρη.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τη σύσταση (σημ. 1): ~ έγγραφο/κείμενο. ~ **επιστολή**: γράμμα με το οποίο συστήνουμε κπ, για τις επαγγελματικές κυρίως ικανότητές του. **συστατικό** το: στοιχείο σύστασης (σημ. 2).

συστέλλω -ομαι • αόρ. *συνέστειλα*, παθ. αόρ. *συστάλθηκα*: ΦΥΣ (μτβ.) κάνω κτ να μειωθεί ως προς τον όγκο ή κπ διάσταση ≠ διαστέλλω: *Κάποια σώματα συστέλλονται όταν ψύχονται.* **συστολή** η: ❶ το να συστέλλεται κτ ≠ διαστολή. ❷ το αίσθημα αμηχανίας και νευρικότητας που έχει κπ μπροστά σε αγνώστους ή ανώτερους = ντροπή: *Μόλις είδε τους ξένους, κοκκίνισε από ~.* **συνεσταλμένος -η -ο** (μπ. ως επίθ.): αυτός που αισθάνεται συστολή (σημ. 2) = ντροπαλός.

σύστημα το: ❶ οργανωμένο σύνολο με στοιχεία (σώματα, όργανα σώματος, μηχανισμούς, έννοιες κτλ.) που εξαρτώνται το ένα από το άλλο ή έχουν κοινή λειτουργία: *ηλιακό/πλανητικό/αναπνευστικό/νευρικό ~. ~ πλοήγησης/κεντρικής θέρμανσης.* ❷ σύνολο μεθόδων, διαδικασιών, τεχνικών κτλ. για ορισμένο σκοπό: *κοινωνικό/πολιτικό/οικονομικό ~.* ❸ τρόπος οργάνωσης έργου, ενέργειας ή δραστηριότητας, βάσει συγκεκριμένου συνόλου κανόνων, προγράμματος κτλ., ώστε να επιτευχθεί ορισμένος σκοπός: *εκλογικό/εκπαιδευτικό ~. Έχει ~ όταν διαβάσει και δε χάνει χρόνο άσκοπα. = μέθοδος, μεθοδικότητα.* ❹ [οικ.] ενέργεια, δραστηριότητα, τρόπος συμπεριφοράς που επαναλαμβάνει κπ με παρόμοιο τρόπο ή σε παρόμοιες συνθήκες = συνήθεια: *Το έχει ~ να αργεί στα ραντεβού του.* ❺ σύνολο κανόνων για την ταξινόμηση ή τον συμβολισμό στοιχείων με βάση ένα ή περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά: *δεκαδικό/δυναδικό ~. περιοδικό ~ στοιχείων.* ❻ φιλοςύνολο φιλοσοφικών ή επιστημονικών ιδεών που συνδέονται μεταξύ τους: *το φιλοσοφικό ~ του Αριστοτέλη.* ❼ το πολιτικό και κοινωνικό κατεστημένο: *Το ~ αλλοτριώνει τον άνθρωπο.* **συστηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που ενεργεί ή γίνεται με σύστημα στη σημ. 3: *Είμαι πολύ ~ όταν διαβάσει. = μεθοδικός. ~ μελέτη/ανάλυση ενός θέματος.* ❷ αυτός που ενεργεί ή γίνεται με σταθερότητα, συνέχεια: *Η ~ χρήση του κράνους μειώνει την πιθανότητα σοβαρού τραυματισμού.* **συστηματικά** (επίρρ.).

συστήνω • αόρ. *συστήσα*, παθ. αόρ. *συστήθηκα*, μπ. *συστημένος*: (μτβ.) ❶ γνωρίζω κπ σε κπ άλλο: *Να σας συστήσω τον μαθηματικό μου!* = παρουσιάζω. ❷ δίνω συμβουλές σε κπ για το τι να κάνει = συνιστώ, συμβουλεύω, υποδεικνύω: *Σας συστήνω να διαβάσετε λογοτεχνία.* ❸ προτείνω κπ ή κτ ως εξαιρετικό, χρή-

σιμο ή κατάλληλο για κτ = συνιστώ: Μου έχουν συστήσει ένα καλό ξενοδοχείο. Ο νέος μας υπάλληλος ήρθε συστημένος από έναν φίλο μου. ❷ δημιουργώ οργανωμένο σύνολο για ορισμένο σκοπό = συγκροτώ, συνιστώ: Το υπουργείο θα συστήσει επιτροπή αξιολόγησης. **συστημένος -η -ο:** (για γραμμата & δέματα) αυτό που πρέπει να δοθεί στον ίδιο τον παραλήπτη: Πήγα στο ταχυδρομείο για ένα ~ γράμμα.

Από το ΑΕ ρ. *συνιστώ* - *συνίστημι* προέρχονται τόσο το *συνιστώ* όσο και το *συστήνω* (με μεταπλασμό από το θέμα *συστησ-*).

συσχετίζω -ομαι: ορίζω την αμοιβαία σχέση μεταξύ δύο γεγονότων, εννοιών κτλ. = συνδέω, σχετίζω: Η εξέγερση του λαού φαίνεται να συσχετίζεται με την οικονομική κρίση. Μη ~ πράγματα ανόμοια! **συσχέτιση** η: το να συσχετίζει κτ γεγονότα, έννοιες κτλ. **συσχετισμός** ο: ❶ σχέση (συνήθως αιτίου - αποτελέσματος) μεταξύ γεγονότων, εννοιών κτλ.: Η έρευνα έχει ως στόχο να διευκρινίσει τον ~ ανεργίας και κατάθλιψης. ❷ συσχέτιση. ❸ ποσοτική σχέση μεταξύ στοιχείων του ίδιου είδους: ~ *δυνάμεων*. **συσχετικός -ή -ό.**

συχνός -ή -ό: αυτό που γίνεται ή συμβαίνει πολλές φορές ≠ σπάνιος: ~ *επισκέψεις/τρένα*. **συχνά** (επίρρ.). **συχνότητα** η: ❶ το να συμβαίνει ή να γίνεται κτ συχνά. ❷ το πόσο συχνά συμβαίνει ή γίνεται κτ: Η ~ *εμφάνισης του καρκίνου του μαστού έχει αυξηθεί ανησυχητικά*. ❸ ΦΥΣ ο αριθμός ταλαντώσεων ενός περιοδικού φαινομένου σε ορισμένη χρονική μονάδα: ~ *ραδιοκυμάτων*. **συχνάζω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) πηγαίνω κάπου συχνά: Στο *καφέ αυτό* ~ μόνο νέοι.

σφάζω -ομαι • μππ. **σφαγμένος:** ❶ (μτβ.) σκοτώνω άνθρωπο ή ζώο με μαχαίρι ή άλλο αιχμηρό όργανο: Έσφαξαν 15 αρνιά για το Πάσχα. Ο δολοφόνος έσφαξε την άτυχη γυναίκα. ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ έντονο πόνο (σωματικό ή ψυχικό) σε κτ: Με ~ το πόδι μου στο σημείο που το χτύπησα! Με ~ με αυτά που μου λες! = πληγώνω. ❸ [οικ.] (μτφ., μτβ.) αδικώ κτ: Μας έσφαξε ο διαιτητής! ❹ παθ. [οικ.] (μτφ., αμτβ.) τσακώνομαι έντονα με κτ: Σφάχτηκαν χθες και δε μιλούνται! **σφάξιμο** το: το να σφάζει κτ άνθρωπο ή ζώο. **σφαγή** η: ❶ σφάξιμο. ❷ βίαιη μαζική θανάτωση συνήθως άμαχου πληθυσμού: η ~ των Ποντίων/Αρμε-

νίων. ❸ (μτφ.) μαζική αποτυχία σε διαγωνισμό ή αναμέτρηση: Έγινε ~ στη φυσική: πέρασαν τρεις μαθητές από τους τριάντα! **σφαγέας** ο: ❶ πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη σφαγή ζώων. ❷ πρόσωπο που προκαλεί σφαγή στη σημ. 2. **σφαγείο** το: *συνήθ. πληθ.* χώρος σφαγής ζώων που προορίζονται για κατανάλωση. **σφάγιο** το: ζώο που προορίζεται για σφαγή ή έχει σφαχτεί. **σφαχτό & σφαχτάρι** το = σφάγιο. **σφάχτης** ο: ❶ [οικ.] έντονος πόνος: Ένωσα ξαφνικά έναν ~ στη μέση. ❷ = σφαγέας. **σφαγιάζω -ομαι:** (μτβ.) *συνήθ. παθ.* σφάζω μαζικά, κυρίως ανθρώπους: 300 άμαχοι σφαγιάστηκαν στη διάρκεια της επίθεσης.

σφαίρα η: ❶ ΓΕΩΜ στερεό γεωμετρικό σχήμα, του οποίου όλα τα σημεία της επιφάνειας απέχουν εξίσου από το κέντρο του. ❷ κάθε αντικείμενο με σχήμα σφαίρας: *μαγική κρυστάλλινη ~. γήινη/υδρογόειος ~ (η γη)*. ❸ μικρό μεταλλικό στρογγυλό αντικείμενο, συνήθως με αιχμηρή άκρη, που εκτοξεύεται από πυροβόλο όπλο = βλήμα: Βρέθηκε νεκρός με μία ~ στο κεφάλι. ❹ ΑΘΛ μεταλλική σφαίρα (σημ. 2) που χρησιμοποιείται στο άθλημα της σφαιροβολίας και (συνεκδ.) το ίδιο το άθλημα. ❺ (μτφ.) ορισμένος χώρος δραστηριότητας, δικαιοδοσίας κτλ.: Νέα δεδομένα διαμορφώνονται στη ~ της διεθνούς πολιτικής. ❻ (ως επίρρ.): πάρα πολύ γρήγορα: Ήρθε ~, αμέσως μόλις σχόλασε, για να προλάβει να δει την εκπομπή. **σφαιρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχήμα σφαίρας ή σχετίζεται με τη σφαίρα στη σημ. 1. ❷ (μτφ., για αφηρ. ουσ.) αυτός που αναφέρεται σε όλες τις πλευρές ενός θέματος = συνολικός: Η ~ αντίληψη ενός θέματος επιτρέπει τη βαθύτερη κατανόησή του. **σφαιρικά** (επίρρ.). **σφαιρικότητα** η.

σφάλμα το: ❶ κτ που δε γίνεται σωστά = λάθος: Έχω κάνει σφάλματα στη ζωή μου, δεν ήταν όλες μου οι αποφάσεις σωστές, αλλά δε μετανιώνω. ❷ κτ που παραβιάζει τους ηθικούς κανόνες = παράπτωμα, αμαρτία. **σφάλω** • πρτ. *έσφαλλα*, *αόρ. έσφαλα*: (αμτβ.) κάνω σφάλμα: Έσφαλα, και θα πληρώσω. **εσφαλμένος -η -ο** (μππ. ως επίθ.) & **σφαλερός -ή -ό** = λανθασμένος. **εσφαλμένα & σφαλερά** (επίρρ.).

σφίγγω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. κρατώ κτ ή κτ ασκώντας μεγάλη πίεση: Έσφιξε μέσα στα χέρια του τα δικά μου. β. αγκαλιάζω κτ και τον κρατώ πιεσμένο πάνω μου: Έτρεξε και την έσφιξε στην αγκαλιά του. γ. δένω κτ πιο στενά ≠

συσχετίζω
συσχετικός → συσχετίζω
συσχέτιση → συσχετίζω
συσχετισμός → συσχετίζω
*συχαίνομαι → συχαίνομαι
συχνά → συχνός
συχνάζω → συχνός
συχνός
συχνότητα → συχνός
συχνωμένος → συγχωρώ
σφαγέας → σφάζω
σφαγείο → σφάζω
σφαγή → σφάζω
σφαγιάζω → σφάζω
σφάγιο → σφάζω
σφάζω
σφαίρα
σφαιρικά → σφαίρα
σφαιρικός → σφαίρα
σφαιρικότητα → σφαίρα
σφαλερός → σφάλμα
σφάλω → σφάλμα
σφάλμα
σφάξιμο → σφάζω
σφαχτάρι → σφάζω
σφάχτης → σφάζω
σφαχτό → σφάζω
σφίγγω
σφίξιμο → σφίγγω
σφιχτά → σφίγγω
σφιχτός → σφίγγω

σφουγγάρι
σφυρίζω

σφουγγαράδικο → σφουγγάρι
σφουγγαράδικος → σφουγγάρι
σφουγγαράς → σφουγγάρι
σφουγγάρι
σφραγίδα
σφραγίζω → σφραγίδα
σφράγισμα → σφραγίδα
σφραγιστός → σφραγίδα
σφυγμός
σφύζω → σφυγμός
σφυράω → σφυρίζω
σφύριγμα → σφυρίζω
σφυρίζω
σφυριχτά → σφυρίζω
σφυριχτός → σφυρίζω
σφυριχτρα → σφυρίζω

χαλαρώνω: Σφίξε τα κορδόνια σου για να μη λυθούν! **δ.** (για ρούχα, παπούτσια κτλ.) στενεύω, πιέζω έντονα: Τα παπούτσια είναι καινούρια και με ~. **ε.** στερεώνω, περιστρέφω τα κινητά μέρη ενός συστήματος για να εφαρμόσουν καλά: Σφίξε καλά τη βρύση, στάζει! **στ.** κάνω κτ πιο σφριγηλό, δεμένο, λιγότερο χαλαρό = συσφίγω: Η γυμναστική ~ τους μυς. **ζ.** πιέζω κτ πάνω σε άλλο: Εσφίξε τα δόντια από τον πόνο. **Ⓢ** (αμτβ.) **α.** γίνομαι πιο πυκνός, στερεός = δένω ≠ αραιώνω: Ρίξε λίγο αλεύρι ακόμα για να σφίξει η ζύμη. **β.** γίνομαι όλο και πιο έντονος: Εσφίξε για τα καλά η ζέστη. **Ⓢ** παθ. **α.** καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια: Πρέπει να σφιχτείς περισσότερο, αν θες να περάσεις στο πανεπιστήμιο. **β.** βρίσκομαι σε πολύ δύσκολη οικονομική κατάσταση: Έχουμε πολλά έξοδα και, για να τα βγάλουμε πέρα, πρέπει να σφιχτούμε πολύ. **Ⓢ** μπλ. (για πρόσ.) αυτός που δεν είναι καθόλου χαλαρός = σφιχτός ≠ άνετος: Είσαι πάντα τόσο σφιγμένος ή ντρέπεσαι εμάς; **σφιξίμο** το: το να σφίγγει κτ κτ και το αποτέλεσμα του: ~ του χεριού. Νιώθει ένα ~ στο στήθος. **σφιχτός -ή -ό:** **Ⓢ** αυτός που σφίγγει ή που περιβάλλει κτ ή κτ: ~ παπούτσια. **Ⓢ** αυτός που είναι στερεωμένος γερά: ~ κόμπος. **Ⓢ** **α.** αυτός που έχει πυκνή και στερεή σύσταση: ~ ανιά/ζύμη. **β.** αυτός που είναι σφιχτοδεμένος ≠ πλαδαρός: ~ κορμί. **Ⓢ** (μτφ., συνήθ. για οικονομικά) αυτός που, ενώ έχει χρήματα, ξοδεύει λίγα = τσιγκούνης, σφιχτοχέρης: Είναι πολύ~, ποτέ δεν έχει κεράσει. **σφιχτά** (επίρρ.).

σφουγγάρι το: = σπόγγος **Ⓢ** ασπόνδυλο θαλάσσιο ζώο με μαλακό πορώδες σώμα, που απορροφά νερό και βγάζει θρεπτικές ουσίες και οξυγόνο: Ψαράδες βουτούν για ~ στην Κάλυμνο. **Ⓢ** **α.** το απορροφητικό σώμα του ομώνυμου ζώου, που χρησιμοποιείται κυρίως για τον καθαρισμό του σώματος: Χρησιμοποιεί φυσικό ~ για να κάνει μπάνιο. **β.** συνθετική απομίμηση του σφουγγαριού, που χρησιμοποιείται κυρίως για τον καθαρισμό επιφανειών ή του σώματος: ~ για τα πιάτα/τον πίνακα. **σφουγγαράς** ο: **Ⓢ** δύτης που αλιεύει σφουγγάρια. **Ⓢ** πωλητής σφουγγαριών. **σφουγγαράδικος -η -ο:** αυτός που σχετίζεται με την αλιεία σφουγγαριών. **σφουγγαράδικο** το: μικρό πλοίο για την αλιεία σφουγγαριών.

Η λ. σφουγγάριον/σπογγάριον είναι υποκορ. της ΑΕ λ. σπόγγος/σπόγγος.

σφραγίδα η: **Ⓢ** αντικείμενο με ανάγλυφα γράμματα, σύμβολα ή εικόνες, που μπορούν να αποτυπωθούν σε κπ επιφάνεια (συνήθως κεριό ή, μετά από κάλυψη με μελάνι, σε χαρτί): ξύλινη/μεταλλική/στρογγυλή ~. ~ σχολείου/εταιρείας/συλλόγου. **Ⓢ** (συνεκδ.) το σημάδι που αποτυπώνεται: Το έγγραφο αυτό δε φέρει ~ γνησιότητας/ελέγχου. **Ⓢ** (μτφ.) στοιχείο που δηλώνει, δείχνει ότι κτ έχει γίνει από ορισμένο άτομο ή ταιριάζει σε κπ ή κτ χαρακτηρισίζοντάς το(ν) έντονα: Η ταινία αυτή έχει τη ~ του δημιουργού της. Το έργο του έχει τη ~ του μεγάλου του ταλέντου. **σφραγίζω -ομαι:** (μτβ.) **Ⓢ** βάζω σφραγίδα σε κτ: ~ τα έγγραφα. **Ⓢ** κλείνω πάρα πολύ καλά κτ, με τρόπο που να μην μπορεί να ανοιχτεί εύκολα: Οι προσφορές θα πρέπει να δοθούν σε σφραγισμένους φακέλους. ~ το μπουκάλι/βάζο. **Ⓢ** γεμίζω την κοιλότητα χαλασμένου δοντιού με ειδική ουσία: ~ δόντι. **Ⓢ** (μτφ.) επιδρώ καθοριστικά στην εξέλιξη, ανάπτυξη: Τα μεγάλα κατασκευαστικά έργα της εποχής μας θα σφραγίσουν το μέλλον της χώρας. **Ⓢ** (μτφ.) δίνω σε κτ οριστικό χαρακτήρα, ολοκληρώνω κτ: Με το γκολ αυτό η ομάδα σφράγισε την πρόκριση. = οριστικοποιώ. **σφράγισμα** το: **Ⓢ** το να σφραγίζει κτ κτ, στις σημ. 1 & 2: ~ εγγράφου/μπουκαλιού. **Ⓢ** το να σφραγίζει κτ ένα δόντι, καθώς και το υλικό που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό: Έκανα τρία σφραγίσματα. Μου έχει φύγει ένα ~. **σφραγιστός -ή -ό.**

σφυγμός ο: **Ⓢ** η ρυθμική κίνηση του αίματος στο σώμα μας, που οφείλεται στη συστολή και διαστολή της καρδιάς, την οποία αντιλαμβανόμαστε με τη μορφή ρυθμικών χτύπων: Παίρνω/μετρώ τον ~ κτ. Όταν κάνουμε έντονες ασκήσεις, οι ~ αυξάνονται. **Ⓢ** (μτφ.) σύνολο ιδεών, προτιμήσεων, τάσεων κτλ. μιας ομάδας προσώπων: Οι επιτυχημένοι διαφημιστές είναι αυτοί που έχουν πιάσει τον ~ των καταναλωτών. ~ της εποχής/του κόσμου. **σφύζω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) **Ⓢ** (μτφ.) είμαι γεμάτος (ζωντάνια, ενεργητικότητα κτ.): Αν και εξήντα χρονών, ~ από ζωή! **Ⓢ** (για το αίμα) κινούμαι ρυθμικά, και, συνεπώς, ο οργανισμός λειτουργεί κανονικά.

σφυρίζω & σφυράω • το σφυράω μόνο ενστ. & πρτ.: **Ⓢ** (μτβ., & με παράλ. αντικ., για πρόσ.) παράγω ήχο αφήνοντας την αναπνοή μου να βγει από μια μικρή τρύπα που δημιουργώ με τα χείλη μου ή φυσώντας με σφυριχτρα: Σφύ-

σχέδιο
σχήμα

ριζε κάποιο γνωστό τραγούδι. Ο μικρός μόλις έμαθε να ~! Ο διαιτητής σφύριξε φάουλ. ② (αμτβ.) παράγω παρόμοιο ήχο: ~ δυνατά ο αέρας. ~ το πλοίο/η χύτρα/η σφαίρα. ③ [οικ.] (μτβ.) πληροφορώ κρυφά κπ για κτ: Ποιος του σφύριξε ότι έχω φίλη; **σφύριγμα** το: το να σφυρίζει κπ ή κτ και ο συνοδευτικός ήχος: το ~ του διαιτητή/της λήξης του αγώνα/του αέρα. **σφυρίχτρα** η: μικρό όργανο που παράγει δυνατό και υψηλό ήχο όταν το φουσάμε. **σφυριχτός -ή -ό. σφυριχτά** (επίρρ.).

σχέδιο το: ① αναπαράσταση πράγματος ή προσώπου με γραμμές, συνήθως χωρίς χρώματα: Πολλοί ζωγράφοι αρχικά κάνουν ~ και μετά, με βάση αυτά, φτιάχνουν το κανονικό έργο. = σκίτσο. αρχιτεκτονικό/γραμμικό ~. ② οργανωμένος τρόπος δράσης, που βασίζεται σε ορισμένη σειρά ενεργειών που θα πρέπει να γίνουν: ~ δράσης. Όλα πήγαν σύμφωνα με το ~ που είχαμε καταστρώσει. = πρόγραμμα. ③ ό,τι θέλουμε ή σκοπεύουμε να κάνουμε: Τα ~ μου για φέτος περιλαμβάνουν την αγορά ενός υπολογιστή. ④ κείμενο με τα κύρια σημεία, που χρησιμοποιείται ως πρώτη προσπάθεια ή ως βασικός οδηγός συγγραφής ενός κειμένου: Καλό είναι να κάνετε ένα ~ πριν αρχίσετε να γράφετε την έκθεση. ~ ομιλίας/βιβλίου. ~ νόμου (νομοσχέδιο). **σχεδιάζω -ομαι**: (μτβ.) ① (& με παράλ. αντικ.) κάνω σχέδιο (σημ. 1): Της αρέσει να ~. = σκιτσάρω. ~ ρούχα/έπιπλα. ② σκέπτομαι και αποφασίζω να κάνω κτ = σκοπεύω: Τι ~ να κάνεις τα Χριστούγεννα; ③ οργανώνω τις ενέργειες, τον τρόπο με τον οποίο θα κάνω κτ: Το έργο πέτυχε, γιατί είχε σχεδιαστεί πολύ προσεκτικά - δεν είχαμε αφήσει τίποτα στην τύχη! **σχεδίαση** η: το να σχεδιάζει κπ κτ, κυρ. στη σημ. 1. **σχεδιασμός** ο: το να σχεδιάζει κπ κτ, κυρ. στη σημ. 3. **σχεδιαστής** ο, **-άστρια** η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με το σχέδιο (σημ. 1), κυρ. για βιομηχανικά ή καταναλωτικά αγαθά: ~ μόδας/επίπλων. **σχεδιαστικός -ή -ό. σχεδιαστικά** (επίρρ.). **σχεδιαστήριο** το: ειδικά διαμορφωμένο έπιπλο ή χώρος για σχεδιαστές.

σχεδόν (επίρρ.): πολύ κοντά σε κπ ποσότητα, μέγεθος ή στο να συμβεί κτ: Συγκεντρώθηκαν ~ όλα τα χρήματα που χρειαζόμαστε.

σχέση η: ① οτιδήποτε συνδέει πράγματα, γεγονότα, καταστάσεις κτλ.: ~ αιτίας και αποτελέσματος. ~ ομοιότητας/ισότητας. ② κοινά στοιχεία μεταξύ προσώπων, πραγμάτων, γεγονότων κτλ.: Τα όσα μου είπε δεν έχουν κα-

μία ~ με την πραγματικότητα. Ο χαρακτήρας του δεν έχει ~ με αυτόν του αδελφού του. ③ συνήθ. πληθ. η επικοινωνία και ο τρόπος που συμπεριφέρονται μεταξύ τους δύο πρόσωπα, ομάδες, κράτη κτλ.: Οι διπλωματικές ~ των δύο κρατών διακόπηκαν. Έχει σοβαρή ~ (ερωτικό δεσμό) μ' ένα πολύ καλό παιδί. **σχετίζομαι**: (αμτβ.) ① έχω σχέση με κτ ή κπ: Τα δύο γεγονότα δε σχετίζονται μεταξύ τους. ② έχω σχέσεις με κπ: ~ με κάποιον εδώ και τρία χρόνια. **σχετικός -ή -ό**: ≠ άσχετος ① αυτός που έχει σχέση με κπ ή κτ άλλο: Είδα μια ταινία ~ με τον πόλεμο του Ιράκ. ② αυτός που εξαρτάται από κπ ή κτ άλλο: Η επίδοση του μαθητή είναι ~ με τη μελέτη. ③ αυτός που γνωρίζει καλά κπ θέμα: Δεν είμαι και πολύ ~ με τα αθλητικά. ≠ ανίδεος. ④ αυτός που δεν είναι απόλυτος ή δεν επαρκεί σε σχέση με κτ άλλο: Η ταινία του είχε μια ~ επιτυχία, κυρίως στο νεανικό κοινό. **σχετικά** (επίρρ.): ① λίγο: Είναι ~ ψηλός. ② (+ με) σε σχέση με = αναφορικά: ~ με το θέμα σας δεν έχω κάνει τίποτα. **σχετικότητα** η: η ιδιότητα του σχετικού στη σημ. 4.

σχήμα το: ① η μορφή ενός αντικειμένου, όπως διαγράφεται από το περίγραμμά του: Η επιφάνεια του τραπεζιού έχει ~ στρογγυλό. ② γεωμ σύνολο σημείων, γραμμών ή επιφανειών: Το τρίγωνο και το τετράγωνο είναι επίπεδα ~, ενώ ο κύβος είναι στερεό. ③ απλή απεικόνιση, σχέδιο μόνο με γραμμές: Ζωγράφισε πρώτα το ~ του φλιτζανιού και μετά άρχισε να προσθέτει χρώματα. ④ τρόπος σύνθεσης ενός δομημένου συνόλου: Προτείνεται ένα νέο ενέλικτο κυβερνητικό ~. ⑤ εκκλ το ρούχο (ράσο) και (συνεχδ.) η ιδιότητα του κληρικού ή του μοναχού. **σχηματίζω -ομαι** • μπτ. **σχηματισμένος**: ① δίνω σε κτ ορισμένο σχήμα, μορφή: Οι διοργανωτές της πορείας σχημάτισαν αλυσίδα γύρω από τους συμμετέχοντες. ② δημιουργώ, φτιάχνω κτ: ~ γνώμη/άποψη/ιδέα. Το ουσιαστικό αυτό δε ~ πληθυντικό. Να σχηματίσετε μία πρόταση με έξι λέξεις. ③ αποκτώ την τελική μου μορφή σε στάδιο εξέλιξης, διαμορφώνομαι: Είδαμε με τον υπέρηχο ότι είχαν σχηματιστεί τα χέρια και τα πόδια του μωρού. ④ δημιουργώ οργανωμένο σύνολο προσώπων = συγχρωτό: ~ ομάδα/κυβέρνηση. **σχηματισμός** ο: ① το να σχηματίζει κανείς κτ ή το να σχηματίζεται κτ, καθώς και αυτό που σχηματίζεται: ~ κυβέρνησης/πετρούματος. Τα σύννεφα έκαναν εντυ-

σχεδιάζω → σχέδιο
σχεδίαση → σχέδιο
σχεδιασμός → σχέδιο
σχεδιαστήριο → σχέδιο
σχεδιαστής → σχέδιο
σχεδιαστικά → σχέδιο
σχεδιαστικός → σχέδιο
σχεδιάστρια → σχέδιο
σχέδιο
σχεδόν
σχέση
σχετίζομαι → σχέση
σχετικά → σχέση
σχετικός → σχέση
σχετικότητα → σχέση
σχήμα
σχηματίζω → σχήμα
σχηματικά → σχήμα
σχηματικός → σχήμα
σχηματισμός → σχήμα
σχίζω → σκίζω
σχίσσιμο → σκίζω
σχιστός → σκίζω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

σχόλασμα → σχολώ
 σχολειό → σχολείο
 σχολείο
 σχολή
 σχολιάζω → σχολίο
 σχολιασμός → σχολίο
 σχολιαστής → σχολίο
 σχολιαστικά → σχολίο
 σχολιαστικός → σχολίο
 σχολιάστρια → σχολίο
 σχολικός → σχολείο
 σχολίο
 σχολώ
 *σωβνισμός →
 σοβνισμός
 σώζω
 σωλήνα → σωλήνας
 σωλήνας
 σωληνοειδής → σωλήνας
 σώμα
 σωματίδιο → σώμα
 σωματικά → σώμα
 σωματικός → σώμα
 σωματώδης → σώμα

πωσιακούς σχηματισμούς στον ουρανό. ❷ ΣΤΡΑΤ διάταξη στρατιωτών, οχημάτων κτλ. με καθορισμένο τρόπο: ~ πορείας. **σχηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που απεικονίζεται με σχήμα: ~ παράσταση. ❷ αυτός που παρουσιάζεται, εκφράζεται με απλό τρόπο, μόνο με τα βασικά στοιχεία: Έκανε μια ~ παρουσίαση της κατάστασης, χωρίς λεπτομέρειες. **σχηματικά** (επίρρ.).

σχολείο & [οικ.] σχολειό & σχολείο το: ❶ ίδρυμα που έχει ως έργο τη διδασκαλία κυρίως παιδιών, το κτίριο όπου στεγάζεται, οι εργαζόμενοι σε αυτό και οι μαθητές, καθώς και το αντίστοιχο διδακτικό έργο: Οι μαθητές πάνε στο ~ πέντε μέρες την εβδομάδα. Δεν έχει βγάλει το ~. Δεν έχω ~ αύριο, είναι αργία. ❷ (μτφ.) περιβάλλον που βοηθά στην απόκτηση γνώσεων και εμπειρίας: το ~ της ζωής. **σχολικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με το σχολείο ή τους μαθητές.

σχολή η: ❶ τμήμα ανώτερου ή ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος ή ανεξάρτητο εκπαιδευτικό ίδρυμα για τη διδασκαλία ειδικού γνωστικού αντικείμενου, καθώς και το κτίριο όπου στεγάζεται, οι εργαζόμενοι σε αυτό και οι σπουδαστές: Φιλοσοφική/Νομική ~. Ανωτάτη ~ Καλών Τεχνών. ~ δημοσιογραφίας/κολύμβησης/ξένων γλωσσών. ❷ σύνολο καλλιτεχνών, συγγραφέων, φιλοσόφων ή επιστημόνων και, γενικότερα, ατόμων που έχουν τις ίδιες ιδέες, απόψεις, θεωρητικές αρχές: Επτανησιακή/Κρητική/Πλατωνική ~.

σχόλιο το: ❶ προφορικά ή γραπτά διατυπωμένη άποψη, κρίση ή ερμηνεία κπ για κτ: Έκανα τις διορθώσεις στην εργασία μου με βάση ~ του καθηγητή μου. **ουδέν σχολίον:** απάντηση που δίνει κπ όταν δε θέλει να σχολιάσει κτ. ❷ συνήθ. πληθ. κριτική, συνήθως αρνητική, που γίνεται σε κπ: Η συμπεριφορά του σηκώνει πολλά ~. ❸ σύντομη εξήγηση που συνοδεύει κείμενο, για να ερμηνεύσει ή να δώσει πρόσθετες πληροφορίες για κτ: ~ του μεταφραστή/συντάκτη. **σχολιάζω -ομαι:** (μτβ.) εκφράζω, διατυπώνω σχόλια: Δε θέλω να σχολιάσω τη στάση του! **σχολιασμός** ο. **σχολιαστής** ο, **-άστρια** η: πρόσωπο που σχολιάζει πολιτικά κυρίως γεγονότα (δημοσιογράφος) ή φιλολογικά κείμενα (φιλόλογος). **σχολιαστικός -ή -ό. σχολιαστικά** (επίρρ.).

σχολώ & -άω: (αμτβ.) τελειώνω την εργασία μου ή το μάθημά μου: Το κουδούνι χτύπησε για να σχολάσουν οι μαθητές. Πιάνω δου-

λειά στις οκτώ και ~ στις τέσσερις. **σχόλασμα** το.

σώζω & [οικ.] σώνω¹ -ομαι: (μτβ.) ❶ ενεργώ έτσι, ώστε να βγει κπ ή κτ από μια επικίνδυνη ή δυσάρεστη κατάσταση = γλιτώνω: Τον έσωσε από βέβαιο θάνατο. Σώθηκαν όλοι από το δυστύχημα. Με έσωσε από τη φλυαρία του! ❷ φροντίζω να μην πάθει ζημιά ή να μην καταστραφεί κτ: Έσωσε τα βιβλία από την πλημμύρα. ❸ παθ. συνεχίζω να υπάρχω, να είμαι σε καλή κατάσταση: Πολλά έργα από την αρχαιότητα σώζονται ακόμα. ❹ ΠΛΗΡΟΦ αποθηκεύω (αρχείο): ~ το αρχείο στη δισκέτα/στον σκληρό δίσκο. **σώσιμο¹** το: το να σώζει κανείς κτ ή κπ: το ~ του αδερφού μου από βέβαιο θάνατο = διάσωση. ~ αρχείου στον Η/Υ = αποθήκευση. **σωστικός -ή -ό. σωτήρας** ο • γεν. & [επίσ.] σωτήρος: ❶ πρόσωπο που σώζει κπ: ο ~ του λαού = λυτρωτής. ❷ **Σωτήρας** ο: ΕΚΚΛ ο Χριστός. **σωτηρία** η: ❶ το να σώζει κανείς κτ ή κπ από επικίνδυνη ή δυσάρεστη κατάσταση: ~ από πνιγμό/χρόη. ❷ ΕΚΚΛ λύτρωση από την αμαρτία, το κακό: η ~ του ανθρώπου από τα αμαρτήματα. **σωτήριος -α -ο. σωτήρια** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *σώζω* (από όπου και το μσν. *σώνω*), το οποίο προέρχεται από το παλαιότερο ρ. *σαώ* < *σῶος* (σ. λ.).

σωλήνας ο & [προφ.] **σωλήνα** η: στενόμακρο κυλινδρικό αντικείμενο μέσω του οποίου μεταφέρεται υγρό ή αέριο: Τα νερά του νεροχύτη καταλήγουν μέσω ενός ~ στον υπόνομο. **σωληνοειδής -ής -ές:** αυτός που έχει το σχήμα σωλήνα. σ. σχ. **αγενής.**

σώμα το: ❶ η υλική κατασκευή, το σύνολο των εσωτερικών και εξωτερικών οργάνων και μελών ενός ζωντανού οργανισμού = κορμί: ~ ανθρώπου/ζώου. **αντρικό/γυναικείο ~. αθλητικό/λεπτό/παχύ ~.** ❷ (ειδικ.) το κύριο μέρος του σώματος, χωρίς το κεφάλι, τα χέρια και τα πόδια = κορμός. ❸ η υλική υπόσταση του ανθρώπου ≠ πνεύμα, ψυχή: Εκτός από το ~, θα πρέπει να φροντίζετε και την ψυχή σας. ❹ καθετί που έχει υλική υπόσταση: ουράνιο/στερεό/υγρό/αέριο ~. ❺ το κύριο μέρος αντικείμενου: θερμαντικό/φωτιστικό ~. ~ **καλοριφέρ.** ❻ ομάδα ατόμων με κοινό σκοπό, λειτουργία, δραστηριότητα: δικαστικό/διπλωματικό/εκλογικό ~. ~ **βουλευτών.** ❼ ΣΤΡΑΤ αυτόνομο διοικητικό τμήμα του

στρατού: *έφιππο / μηχανοκίνητο* ~. ~ **στρατού**: μεγάλη μονάδα του στρατού ξηράς. **Σώματα Ασφαλείας**: δημόσιες υπηρεσίες (Αστυνομία, Πυροσβεστική, Λιμενικό) που έχουν ως σκοπό την τήρηση της τάξης. **σωματικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με το σώμα στις σημ. 1 - 3: ~ *υγεία / πόνος / έρευνα*. **σωματικά** (επίρρ.). **σωματώδης -ης -ες**: αυτός που έχει μεγάλο σώμα, που είναι ψηλός και γεμάτος = μεγαλόσωμος. *σχ. αγενής*. **σωματίδιο** το: πολύ μικρό κομμάτι ύλης.

σώνω² -ομαι: (μτβ.) ❶ *συνήθ. παθ. χρησιμοποιώ* κτ μέχρι που να μην υπάρχει πια = εξαντλώ, τελειώνω: *Μας σώθηκε το λάδι, πρέπει να πάρουμε καινούριο*. ❷ (+ να) προλαβαίνω, προφταίνω να κάνω κτ, κυρ. σε εκφρ. όπως: **να μη σώσω να ...**: σε όρκο: ~ *χαρώ τα νιάτα μου, αν σε γελάσω! σώνει και καλά*: οπωσδήποτε, με κάθε τρόπο: *Θέλει ~ να έρθει να μας βρει, παρόλο που χιονίζει! σώσιμο²* το.

σώος -α -ο: αυτός που είναι ακέραιος, δεν έχει πληγωθεί ή δεν έχει υποστεί βλάβη, κυρ. στο **σώος και αβλαβής**: *Βγήκε ~ από το αυτοκίνητο που τράκαρε*.

Από το ΑΕ *σῶος*, από το οποίο προέρχονται και τα *σῶζω*, *σωστός* «σωσμένος», *σωσίας*, *σώφρων* (από τα *σῶος* + *φρήν φρενός*, «αυτός που έχει σώας τας φρένας»).

σωρός ο: ❶ σύνολο πραγμάτων που είναι τοποθετημένα συνήθως άτακτα το ένα πάνω στο άλλο: *Έψαξε να βρει το παντελόνι του μέσα στον ~ από ρούχα, αλλά, φυσικά, δεν το βρήκε!* ~ *από βιβλία / γράμματα / πέτρες*. ❷ μεγάλος αριθμός ή ποσότητα, κυρ. στην έκφρ. **ένα σωρό**: για πλήθος πραγμάτων ή προσώπων: *Είχαμε ~ καλεσμένους, αλλά τελικά ήρθαν πολύ λίγοι*. **σωριάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ βάζω πράγματα το ένα πάνω στο άλλο, ώστε να

σχηματίσουν σωρό. ❷ *παθ. πέφτω κάτω*: *Σωριάστηκε στο πάτωμα λιπόθυμη. Το κτίριο σωριάστηκε σαν τραπουλόχαρτο μπροστά στα μάτια μας*. **σωρηδόν** (επίρρ.): σε μεγάλο αριθμό: *Λόγω των εξετάσεων, οι μαθητές γράφονται ~ στα φροντιστήρια*.

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημασία των λ. η *σορός* και ο *σωρός*!

σωσίας ο, η: πρόσωπο που μοιάζει πάρα πολύ, είναι σχεδόν ίδιο με κπ άλλο. *σχ. σῶος*.

σωστός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι ακριβώς όπως πρέπει να είναι, σύμφωνα με κπ πρότυπο, που δεν παρουσιάζει λάθη ή ατέλειες = ορθός ≠ λανθασμένος: *Η λύση της άσκησης δεν είναι ~*. ❷ αυτός που είναι κατάλληλος για τον σκοπό που τον προορίζουν: *Έκανε όλους τους ~ χειρισμούς για να πετύχει αυτό που ήθελε*. ❸ αυτός που είναι σύμφωνος με τη λογική, την ηθική ή τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς: *Η συμπεριφορά του δεν ήταν καθόλου ~: να αντιμιλήσει στους γονείς του!* **με τα σωστά (μου)**: σύμφωνα με τη λογική: *Δεν είσαι ~ σου, να μη διαβάζεις πριν από τις εξετάσεις!* **σωστά** (επίρρ.). **σωστό** το.

σώφρων & [οικ.] -ονας -ων -ον: [επίσ.] αυτός που χαρακτηρίζεται από ή δείχνει σύνεση: *Είμαι ~ άνθρωπος, πάντα ενεργεί με βάση τη λογική*. *Πιστεύεις ότι είναι σώφρον αυτό που ετοιμάζεσαι να κάνεις;* **σωφροσύνη** η: η ιδιότητα του σώφρονα. **σωφρονίζω -ομαι**: (μτβ.) διορθώνω τον χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά κπ με διάφορα μέσα (κυρ. ποινή). **σωφρονισμός** ο. **σωφρονιστικός -ή -ό**: αυτός που είναι κατάλληλος για ή σχετικός με τον σωφρονισμό: ~ *σύστημα / ίδρυμα / υπάλληλος*. **σωφρονιστήριο** το: δημόσιο ίδρυμα όπου κρατούνται νεαρά άτομα που έχουν διαπράξει ποινικό αδίκημα.

- σώνω¹ → σώζω
- σώνω²
- σῶος
- σωπαίνω → σιωπή
- σωρηδόν → σωρός
- σωριάζω → σωρός
- σωρός
- σωσίας
- σώσιμο¹ → σώζω
- σώσιμο² → σώνω²
- σωστά → σωστός
- σωστικός → σώζω
- σωστό → σωστός
- σωστός
- σωτήρας → σώζω
- σωτήρια → σώζω
- σωτήρια → σώζω
- σωτήριος → σώζω
- σώφρονας → σώφρων
- σωφρονίζω → σώφρων
- σωφρονισμός → σώφρων
- σωφρονιστήριο → σώφρων
- σωφρονιστικός → σώφρων
- σωφροσύνη → σώφρων
- σώφρων

Τάδε
τάξη

- τάδε
- ταϊνία
- ταϊρι
- ταιριάζω → ταϊρι
- ταιρίασμα → ταϊρι
- ταιριαστά → ταϊρι
- ταιριαστός → ταϊρι
- τακτικά → τάξη¹
- τακτική
- τακτικός¹ → τακτική
- τακτικός² → τάξη¹
- τακτοποίηση → τακτοποιώ
- τακτοποιώ
- τακτός
- ταλαιπώρα → ταλαιπωρώ
- ταλαιπωρία → ταλαιπωρώ
- ταλαιπώρος → ταλαιπωρώ
- ταλαιπωρώ
- ταμειακά → ταμείο
- ταμειακός → ταμείο
- ταμειακώς → ταμείο
- ταμίας → ταμείο
- ταμπού
- *ταξείδι → ταξίδι
- τάξη¹

Τάδε (αντων. αόρ.) • άκλ.: συνήθ. εν. αναφέρεται αόριστα σε κπ ή κτ: *Μένει στην ~ διεύθυνση. Δεν μπορεί ο ~ ή ο δείνα να μας ενοχλεί!* **☞ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

ταϊνία η: **1** α. στενή και μακριά λωρίδα από χαρτί, ύφασμα, πλαστικό κτλ.: *Κάλυψε το καλώδιο με ~. β.* κορδέλα με αποτυπωμένες τις υποδιαίρεσεις του μέτρου, που χρησιμοποιείται για μέτρηση = μέτρο. **γ.** ειδική λωρίδα καλυμμένη με υλικό ευαίσθητο στο φως, πάνω στην οποία αποτυπώνονται εικόνες κινηματογραφικής λήψης: *Η εγγραφή έγινε σε ~ 8 χιλιοστών.* **2** κινηματογραφικό ή τηλεοπτικό έργο με πλοκή = έργο, φιλμ: *ασπρόμαυρη/έγχρωμη ~. ~ τρόμου. Η ~ προβάλεται ήδη στους κινηματογράφους.* **γυρίζω ~:** συμμετέχω στη διαδικασία παραγωγής κινηματογραφικού ή τηλεοπτικού έργου, κυρίως ως σκηνοθέτης: *Ο γνωστός σκηνοθέτης γυρίζει ~ με θέμα τη μετανάστευση.* **3** ΙΑΤΡ παράσιτο στο πεπτικό σύστημα των θηλαστικών και στο έντερο του ανθρώπου.

ταϊρι το: **1** καθένα από δύο όμοια αντικείμενα που αποτελούν ένα ζευγάρι: *Βλέπω μόνο το ένα παπούτσι, δε βρήσκω το ~ του.* **2** α. ζώο με το οποίο ζευγαρώνει άλλο ζώο του ίδιου είδους: *Το θηλυκό θρηνούσε που έχασε το ~ του.* **β.** [οικ.] πρόσωπο με το οποίο κπ είναι ζευγάρι = σύντροφος: *Είναι το ~ της στον κινηματογράφο και στη ζωή. δεν έχω (το) ~ (μου):* είμαι ο καλύτερος από όλους: **ταιριάζω** • αόρ. *ταϊριαξα & -σα, μππ. ταιριασμένος: **1** (μτβ.) χρησιμοποιώ μαζί πράγματα, δημιουργώντας αρμονικό σύνολο = συνδυάζω: *Ταϊριαξα την τσάντα με παπούτσια στο ίδιο χρώμα.* **2** (αμτβ.) δημιουργώ ευχάριστο αισθητικό αποτέλεσμα σε συνδυασμό με κτ άλλο = συνδυάζομαι, πηγαίνω: *Το κόκκινο δεν ~ με το μοβ.* **3** (αμτβ.) έχω το κατάλληλο μέγεθος ή σχήμα, ώστε να εφαρμόζω σε κπ ή κτ = εφαρμόζω: *Το καπάκι είναι μικρό, δεν ~ στο μπουνάλι.* **4** (αμτβ.) είμαι κατάλληλος για κπ ή κτ ή είμαι σύμφωνος με τη φύση του: *Δεν μας ~ αυτός ο τρόπος ζωής.* **5** (αμτβ.) παρουσιάζω λογική σύνδεση ή σχέση: *Οι δύο περιγραφές δεν ταιριάζουν, υπάρχουν πολλές αντιφάσεις. = συμφωνώ.* **6** (αμτβ.) έχω τις ίδιες ιδέες, συνήθειες, προτιμήσεις κτλ. με κπ: *Ο Γιάννης με τον Κώστα ταιριάζουν σε όλα.* **7** απρόσ. είναι κατάλληλο για πρόσωπο, περίσταση κτλ. = αρμόζει: *Την υποδέχτη-**

καν με επισιμότητα όπως ~ σε μεγάλες προσωπικότητες. **ταιρίασμα** το. **ταιριαστός -ή -ό. ταιριαστά** (επίρρ.).

τακτική η: συγκεκριμένος τρόπος δράσης ή τεχνική με σκοπό την επίτευξη ορισμένου στόχου: *Κατά την πάγια ~ του το υπουργείο διέψευσε κάθε είδηση.* **τακτικός¹ -ή -ό:** ~ ελιγμός.

τακτοποιώ & ταχτοποιώ -ούμαι: (μτβ.) **1** βάζω κτ στη σωστή θέση ή σε τάξη: ~ τα βιβλία με αλφαβητική σειρά: *Του πήρε πολλή ώρα να τακτοποιήσει το δωμάτιο μετά το πάρτι. = συγυρίζω.* **2** (μτφ.) δίνω λύση σε μια υπόθεση, κατάσταση = ρυθμίζω, κανονίζω: ~ ζήτημα / υπόθεση / εκκρεμότητα. **3** (μτφ.) ενεργώ κατά τρόπο ώστε να αποκτήσει κανείς εργασία ή οικονομική ασφάλεια = βολεύω: *Ο βουλευτής τακτοποίησε τον γιο του σε ένα υπουργείο.* **τακτοποίηση & ταχτοποίηση** η.

τακτός -ή -ό: αυτός που έχει προκαθοριστεί, συνήθως ως προς τον χρόνο = καθορισμένος ≠ έκτακτος.: *Η απογραφή του πληθυσμού γίνεται ανά ~ χρονικά διαστήματα.*

ταλαιπωρώ -ούμαι: (μτβ.) προκαλώ σε κπ κόπωση ή σωματικό ή ψυχικό πόνο: *Ταλαιπωρήθηκε περιμένοντας τόση ώρα στην ουρά.* **ταλαιπωρία** η. **ταλαιπώρος -η -ο. ταλαιπώρα** (επίρρ.).

ταμείο το: **1** χώρος ή γραφείο όπου γίνονται πληρωμές και εισπράξεις: *Περάστε στο ~ να πληρώσετε!* **2** ειδικό κουτί ή συρτάρι για τις εισπράξεις: *Έσπασε το ~ και πήρε όλα τα χρήματα.* **3** χρήματα που συνήθως προέρχονται από εισπράξεις: *Κρατάει το ~ της τάξης.* **ασφαλιστικό ~:** δημόσιος οργανισμός, αρμόδιος για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. **ταμειακός -ή -ό. ταμειακά & -ώς** (επίρρ.). **ταμίας** ο, η. **☞** σχ. **τέμνω.**

ταμπού το • άκλ.: κτ που αποφεύγουμε να αναφέρουμε ή να κάνουμε, γιατί θεωρείται απαγορευμένο για λόγους κοινωνικής ηθικής: *Οι ψυχασθένειες αποτελούν θέμα ~ σε πολλές κοινωνίες.*

τάξη¹ η: **1** οργάνωση και τακτοποίηση αντικειμένων σε έναν χώρο ≠ αταξία, ακαταστασία: *Τα βιβλία ήταν βαλμένα με ~ πάνω σε ράφια. Όλα είναι άνω κάτω - βάλε λίγη ~ εδώ μέσα!* **2** κατάσταση ομαλότητας και ηρεμίας όπου επικρατεί πειθαρχία: *Πώς να επαναφέρεις στην ~ τους ακροατές που φωνάζουν; ≠ αταξία.* **3** η γενικότερη πολιτικο-οικονομική και κοινωνική κατάσταση: *η νέα ~ πραγμάτων.* **τακτικός² & ταχτικός -ή -ό:** **1** (για πρόσ.) αυ-

τός που έχει τάξη σε ό,τι κάνει ≠ ακατάστατος: *Είναι πολύ~, μαζεύει τα παιχνίδια του.*
 ② αυτός που γίνεται σε ορισμένο χρόνο και με συγκεκριμένο πρόγραμμα: *Η περιοχή έχει ~ συγκοινωνία.* ③ αυτός που κάνει κτ συστηματικά: ~ πελάτης. ④ (για πρόσ.) αυτός που έχει σταθερή θέση = μόνιμος ≠ έκτακτος, προσωρινός: ~ μέλος του συμβουλίου. ⑤ ΓΛΩΣΣ **τακτικό αριθμητικό**: αριθμητικό που δηλώνει τη θέση που έχει κπ ή κτ σε μια σειρά. **Παράρτημα-Πίνακα Αριθμητικών. τακτικά & ταχτικά** (επίρρ.). **σχ. τάξη³.**

τάξη² η: ① σύνολο ανθρώπων με την ίδια κοινωνική, οικονομική και μορφωτική θέση: *αστική/εργατική/μεσαία ~. πάλη των τάξεων.* ② βιολ κατηγορία ταξινόμησης ζώων ή φυτών, η οποία αποτελείται από το σύνολο των οικογενειών που είναι συγγενείς μεταξύ τους: *Ο σκύλος και η γάτα ανήκουν στην ~ των σαυροκοφάγων.* ③ πληθ. ομάδα ατόμων με ορισμένη οργάνωση και ιεραρχία: *οι τάξεις του στρατού/των αγγέλων.* ④ τοποθέτηση στοιχείων σε ορισμένη σειρά με βάση την αξία, την ποιότητα κτλ. **πρώτος τη τάξει**: ο σημαντικότερος στην ιεραρχία. **πρώτης τάξεως**: πολύ καλός, εκλεκτός: *Μία εκδρομή είναι ~ ενκαιρία για απόδραση.* **της τάξης/τάξεως** (+ γεν.): ύψος ποσού: *Δόθηκε αύξηση ~ του 5%.* **ταξικός -ή -ό. ταξικά** (επίρρ.). **σχ. τάξη³.**

τάξη³ η: ① κύκλος μαθημάτων που αντιστοιχεί σε ένα σχολικό έτος: *Πηγαίνει στην πρώτη ~.* ② αίθουσα σχολείου όπου γίνονται μαθήματα.

Από το ΑΕ *τάξις* (από το ρ. *τάσσω*) παράγεται η λ. *τάξη*, ενώ, ειδικότερα, τα ουσ. *τάξη²* και *τάξη³* είναι σημεδ. από τα γαλλ. *ordre* και *classe*, αντίστοιχα.

ταξίδι το: **α.** μετακίνηση με μεταφορικό μέσο από έναν τόπο σε άλλον: *Το ~ με πλοίο με κουράζει.* **β.** μετακίνηση και διαμονή σε άλλον τόπο για περιορισμένο χρονικό διάστημα: *Πήγαμε επτάήμερο ~ στην Τσοκάνη.* **γραφείο ταξιδίων**: επιχείρηση που οργανώνει ταξίδια. **ταξιδεύω** • μππ. **ταξιδεμένος**: ① (αμτβ.) κάνω ταξίδι: *Έχει ταξιδέψει σε όλο τον κόσμο.* ② (μτφ., αμτβ.) μεταφέρομαι νοερά σε άλλον κόσμο ή άλλη πραγματικότητα: *Δεν προσέχεις στο μάθημα, πού ~;* ③ (μτβ.) μεταφέρω κπ σε άλλον τόπο: *Το καράβι μιάς ~ μακριά.* ④ (μτφ., μτβ.) κάνω κπ να μεταφερθεί νοερά σε άλλον κόσμο ή άλλη πραγματικότητα: *Τα γραπτά του μιάς ~ στην παιδική μιάς ηλικία.* **ταξιδιώ-**

της ο, -ισσα η. ταξιδιωτικός -ή -ό. ταξιδευτής ο, -εύτρια η.

ταξινόμω -ούμαι: (μτβ.) οργανώνω πράγματα ή έννοιες σε κατηγορίες με βάση τα χαρακτηριστικά τους = κατηγοριοποιώ: *~ τις λέξεις ανάλογα με τη γραμματική τους κατηγορία.* **ταξινόμηση η. ταξινομικός -ή -ό. ταξινομικά** (επίρρ.).

ταπεινός -ή -ό: ① αυτός που δε θεωρεί τον εαυτό του σπουδαίο και συμπεριφέρεται με σεμνότητα ≠ αλαζόνας: *Δεν περηφανεύεται, είναι ~ και προσγειωμένος.* ② **α.** αυτός που ανήκει σε χαμηλά κοινωνικά στρώματα: *Ένας ~ εργάτης θα μιλούσε ποτέ έτσι;* **β.** αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη πολυτέλειας = φτωχός: *Ζούσε σε ένα ~ σπιτάκι στο χωριό.* ③ αυτός που δεν έχει σπουδαία αξία ή σημασία: *Κατά την ~ μου γνώμη δεν είναι σωστή αυτή η απόφαση.* ④ αυτός που χαρακτηρίζεται από μικρότητα ή έλλειψη αξιοπρέπειας = ευτελής, τιποτένιος: ~ *κίνητρα.* **ταπεινά** (επίρρ.). **ταπεινότητα η. ταπεινώνω -ομαι**: (μτβ.) κάνω κπ να νιώσει ασήμαντος, τιποτένιος, άχρηστος = εξευτελίζω. **ταπεινώση η. ταπεινωτικός -ή -ό = εξευτελιστικός. ταπεινωτικά** (επίρρ.).

ταρακουνώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ① κουνάω κπ ή κτ δυνατά = τραντάζω: *Ταρακουνήθηκαν πολύ στον σεισμό.* ② (μτφ.) προκαλώ έντονο συναίσθημα, κυρίως ανησυχία, ταραχή = συγκλονίζω, ταράζω: *Η αποκάλυψη του σκανδάλου ταρακούνισε την τοπική κοινωνία.* **ταρακούνημα** το.

ταράζω -ομαι • μππ. **ταραγμένος**: (μτβ.) ① προκαλώ σε κπ έντονη ανησυχία, αγωνία: *Με τάραξαν πολύ αυτά που είπες. Ταράχτηκε όταν τον είδε ξαφνικά μπροστά της. Ήταν ταραγμένος όταν τον είδα, έτρεμε ολόκληρος.* ② προκαλώ αναστάτωση, κάνω κτ να πάψει να λειτουργεί ή να εξελίσσεται ομαλά: *Η αποκάλυψη του σκανδάλου τάραξε την ηρεμία της μικρής μιάς κοινωνίας.* ③ [οικ.] **α.** κάνω κτ σε μεγάλο βαθμό με αποτέλεσμα να ταλαιπωρήσω κπ: *Μιάς τάραξε στη φλυαρία.* **β.** καταναλώνω τροφή ή ποτό σε μεγάλες ποσότητες: *Σταμάτα πια, την τάραξες την τούρτα!* **ταραχή η**: ① αίσθημα έντονης αναστάτωσης, αγωνίας ≠ ηρεμία. ② **α.** κατάσταση όπου επικρατεί αναστάτωση, έλλειψη τάξης και ηρεμίας: *Η σεισμική δόνηση προκάλεσε ~ στον κόσμο που ήταν στην αίθουσα.* **β.** πληθ. ενέργειες που προκαλούν αναστάτωση στη δημόσια τάξη: *Τη*

τάξη²
 τάξη³
 ταξιδευτής → ταξίδι
 ταξιδεύτρια → ταξίδι
 ταξιδεύω → ταξίδι
 ταξίδι
 ταξιδιώτης → ταξίδι
 ταξιδιωτικός → ταξίδι
 ταξιδιώτισσα → ταξίδι
 ταξικά → τάξη²
 ταξικός → τάξη²
 ταξινόμηση → ταξινόμω
 ταξινόμικά → ταξινόμω
 ταξινόμικός → ταξινόμω
 ταξινόμω
 ταπεινά → ταπεινός
 ταπεινός
 ταπεινότητα → ταπεινός
 ταπεινώνω → ταπεινός
 ταπεινώση → ταπεινός
 ταπεινωτικά → ταπεινός
 ταπεινωτικός → ταπεινός
 ταράζω
 ταρακουνώ
 ταρακουνώ
 ταραχή → ταράζω
 ταραχοποιός → -ποιώ
 ταραχώδης → ταράζω

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- τάση → τείνω
- ταυτίζω
- ταύτιση → ταυτίζω
- ταυτότητα
- ταυτόχρονα → ταυτόχρονος
- ταυτόχρονος
- ταυτοχρόνος → ταυτόχρονος
- ταυτόχρονος
- ταφή → τάφος
- ταφικός → τάφος
- τάφος
- τάφος
- τάχα
- τάχατε → τάχα
- τάχατες → τάχα
- ταχεία → ταχύς
- ταχέως → ταχύς
- τάχιτος → ταχύς
- ταχτικά → τάξη!
- ταχτικός → τάξη!
- ταχτοποίηση → τακτοποιώ
- τακτοποιώ → τακτοποιώ
- τακτοποιώ
- ταχυδρομείο
- ταχυδρομικά → ταχυδρομείο
- ταχυδρομικός → ταχυδρομείο
- ταχυδρομικώς → ταχυδρομείο
- ταχυδρομείο
- ταχυδρόμος → ταχυδρομείο
- ταχυδρομώ → ταχυδρομείο
- ταχύρρυθμα → ταχύρρυθμος
- ταχύρρυθμος
- ταχύς
- ταχύτητα → ταχύς
- τείνω
- τεινίζω → τείχος
- τείχιση → τείχος
- τείχος

διαδήλωση ακολούθησαν ταραχές στο κέντρο της πόλης. **ταραχώδης -ης -ες**. *σχ. αγενής.*

ταύρος ο: ❶ βόδι που δεν ευνοχίστηκε και χρησιμοποιείται για αναπαραγωγή. ❷ **Ταύρος** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το δεύτερο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

ταυτίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) θεωρώ κπ ή κτ ίδιο ή όμοιο με κπ ή κτ άλλο: *Μην κάνεις το λάθος να ταυτίζεις το χρήμα με την ευτυχία!* ❷ **παθ.** (αμτβ.) **α.** φαίνομαι όμοιος, συμφωνώ απόλυτα με κπ ή κτ: *Οι απόψεις μας ταυτίζονται.* **β.** νιώθω ότι είμαι το ίδιο πρόσωπο με κπ που συνήθως μιμούμαι: *Ο ηθοποιός ταυτίζεται με τον ήρωα που υποδύεται.* **ταύτιση** η.

ταυτότητα η: ❶ **α.** στοιχεία που χαρακτηρίζουν κπ και τον διαφοροποιούν από άλλους, όπως όνομα, εθνικότητα κτλ.: *Η αστυνομία προσπαθεί να ανακαλύψει την ~ των ληστών.* **β.** ιδιαίτερα ψυχικά και πνευματικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα ατόμου ή ομάδας: *εθνική/πολιτιστική/συλλογική ~.* ❷ απόλυτη ομοιότητα = σύμπτωση: *Διαπιστώθηκε ~ απόψεων.* ❸ επίσημο έγγραφο με τα στοιχεία και τη φωτογραφία του κατόχου, χρήσιμο για την αναγνώρισή του: *αστυνομική/φοιτητική ~.* ❹ **α.** μαθ ισότητα μεταξύ αλγεβρικών παραστάσεων που αληθεύει για οποιαδήποτε τιμή των μεταβλητών της. **β.** λογ αρχή σύμφωνα με την οποία κάθε έννοια είναι ίδια με τον εαυτό της.

ταυτόχρονος -η -ο: αυτός που γίνεται την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο. **ταυτόχρονα** & **-όνως** (επίρρ.).

τάφος ο: ❶ άνοιγμα στο έδαφος ή κτιστός χώρος όπου τοποθετούνται οι νεκροί. ❷ (μτφ.) σημείο όπου χάνει κπ τη ζωή του: *Το πλοίο έγινε υγρός ~ για τους επιβάτες που πνίγηκαν.* ❸ (μτφ.) θάνατος: *Μη με στενοχωρείς, θέλεις να με στείλεις στον ~; με το ένα πόδι στον ~:* ετοιμοθάνατος. ❹ (μτφ., για πρόσ.) χαρακτηρισμός για κπ που δεν αποκαλύπτει μυστικά: *Δε λέει κουβέντα, είναι ~! ταφή* η: το να θάβεται κπ ή κτ (σημ. 1). **ταφικός -ή -ό**.

τάφος η: ΙΣΤ βαθύ χαντάκι γύρω από κάστρο. **τάχα** & [λαϊκ.] **τάχατε(ς)** (επίρρ.): ❶ για κπ που προσποιείται κανείς, που φαίνεται, αλλά δεν είναι αληθινό = δήθεν: *Έκανε ~ την άρρωστη για να μην πάει σχολείο.* ❷ (σε ερωτ. προτ.) εκφράζει απορία = άραγε: *~ ποιος να το έιπε αυτό;*

ταχυδρομείο το: ❶ δημόσια υπηρεσία υπεύθυνη για τη μεταφορά και διανομή κυρίως επι-

στολών και δεμάτων: *Θα πάω στο ~ να πάρω γραμματόσημα.* **ηλεκτρονικό ~**: σύστημα ανταλλαγής μηνυμάτων και αρχείων μέσω υπολογιστή. ❷ (συνεχδ.) ό,τι αποστέλλεται μέσω ταχυδρομείου: *Το ~ ήρθε νωρίς σήμερα.* **ταχυδρομώ -ούμαι**: (μτβ.) στέλνω κτ μέσω ταχυδρομείου: *Θα σου ταχυδρομήσω την πρόσκληση.* **ταχυδρομικός -ή -ό**: ~ κατάσταση / υπάλληλος / διεύθυνση. **ταχυδρομικά** & **-ώς** (επίρρ.). **ταχυδρόμος** ο, η: υπάλληλος ταχυδρομείου υπεύθυνος για τη διανομή.

Η κυριολεκτική σημ. της λ. ταχυδρομώ ήταν «τρέχω γρήγορα».

ταχύρρυθμος -η -ο: αυτός που συμβαίνει ή γίνεται με γρήγορο ρυθμό: *~ εκπαίδευση/ανάπτυξη.* **ταχύρρυθμα** (επίρρ.).

ταχύς -εία -ύ • αρσ. ταχέος, ταχύ, ταχείς, ταχέων, ταχείς/θηλ. ταχείας, ταχείες, ταχειών/ουδ. ταχέος, ταχέα, ταχέων, συγκρ. ταχύτερος -η -ο, υπερθ. ταχύτατος & τάχιτος -η -ο: αυτός που κάνει κπ ή που συμβαίνει σε λίγο χρόνο ή λιγότερο από άλλους = γρήγορος ≠ αργός, βραδύς: *Προχωρούσε με βήμα ~, σχεδόν έτρεχε.* **δρόμος/λωρίδα ~ κυκλοφορίας**: δρόμος ή τμήμα δρόμου όπου επιτρέπεται στα αυτοκίνητα να κινούνται με μεγαλύτερες ταχύτητες. **ταχέως** (επίρρ.). **ταχεία** η: τρένο που κάνει λίγες στάσεις και φτάνει στον προορισμό του πιο σύντομα. **ταχύτητα** η.

τείνω • μόνο ενστ. & προτ.: [επίσ.] (μτβ.) ❶ απλώνω, τεντώνω κτ προς το μέρος άλλου: *Μου έτεινε το χέρι φιλικά, για να με χαιρετήσει.* ❷ κλίνω προς μία κατάσταση ή άποψη, προσανατολιζομαι: *~ να πιστέψω ότι δεν υπάρχει άλλη λύση.* **τάση** η.

Από το ρ. τείνω σχηματίζονται σύνθετα όπως: ανατείνω (ανάταση), εκτείνω (έκταση, εκτενής), εντείνω (ένταση, έντονος) παρατείνω (παρατάση), προτείνω (πρόταση), υπέρταση.

τείχος το • τείχους, τείχη, τειχών: ❶ ΙΣΤ ψηλό κτίσμα γύρω από πόλεις ή οικισμούς, που χρησιμοποιείται για προστασία από τις επιθέσεις των εχθρών. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε εμποδίζει την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων: *Ένα ~ σιωπής υψώθηκε ανάμεσά μας.* **τεινίζω -ομαι**: (μτβ.) χτίζω τείχος: *Οι αρχαίοι λαοί τείχιζαν τις πόλεις τους για προστασία από τους εχθρούς.* **τείχιση** η.

τεκμήριο το: στοιχείο που χρησιμοποιείται ως απόδειξη ότι κτ είναι αληθινό ή ισχύει = ντοκουμέντο: *Το ανάκτορο της Κνωσού αποτελεί αδιάψευστο ~ του πολιτισμού που άκμασε εκεί. κατά ~*: σύμφωνα με τα υπάρχοντα δεδομένα: *Ο κατηγορούμενος ~ είναι αθώος, μέχρι να διαπιστωθεί η ενοχή του. τεκμηριώνω -ομαι*: (μτβ.) αποδεικνύω κτ με τεκμήρια: *Στη μελέτη του τεκμηρίωσε επιστημονικά τον ρόλο της διατροφής στην υγεία μας. τεκμηριωμένα* (επίρρ.). **τεκμηρίωση** η.

τέκνο το: [επίσ.] ❶ γιος ή κόρη = παιδί: *Οι γονείς δικαιούνται 50 ευρώ επιπλέον για κάθε ~ κάτω των 18 ετών. ❷ πρόσωπο που γεννήθηκε σε συγκεκριμένη περιοχή: Ο Βενιζέλος είναι άξιο ~ της Κρήτης. πνευματικό ~*: α. κτ που καθοδηγείται πνευματικά από ιερέα, δάσκαλο κτλ.: *Μετά τον θάνατο του γέροντα, ανέλαβε τη μονή ένα ~ του. β.* (μτφ.) πνευματικό δημιουργήμα: *Το μυθιστόρημα είναι ~ της συνεργασίας των δύο συγγραφέων. τεκνοποιώ*: [επίσ.] (αμτβ.) αποκτώ παιδί: *Τα ζευγάρια σήμερα ~ σε μεγαλύτερες ηλικίες από ό,τι παλιά. τεκνοποίηση η.*

τέλειος -α -ο: αυτός που είναι από κάθε άποψη σωστός, χωρίς λάθη ή μειονεκτήματα = άψογος: *Κανένας άνθρωπος δεν είναι ~, όλοι έχουμε τα ελαττώματά μας. τέλεια* (επίρρ.): πολύ ωραία, με τέλειο τρόπο. **τελείως** (επίρρ.) = εντελώς, παντελώς, ολότελα ≠ καθόλου. **τέλειο** το: η ιδιότητα του τέλειου. **τελειότητα** η.

Τα επίρρ. *τέλεια* & *τελείως* έχουν διαφορετική σημ. και σύνταξη: το *τελείως* συνοδεύει επίθετο ή επίρρημα (*έγινε τελείως καλά*), ενώ το *τέλεια* ρήμα (*περάσαμε τέλεια!*).

τελειώνω • αόρ. *τελείωσα* & *τέλειωσα*, μπτ. *τελειωμένος*: ❶ (μτβ.) α. ολοκληρώνω και σταματώ κτ: *Τέλειωσα το διάβασμα και πάω να παίξω. β. καταναλώνω κτ μέχρι το τέλος, το εξαντλώ = ξοδεύω: Τελείωσες όλο το νερό - πώς θα λουστώ τώρα; ❷ (αμτβ.) α. φτάνω στο τέλος, ολοκληρώνομαι = λήγω ≠ αρχίζω, ξεκινώ: Η ομιλία θα αρχίσει στις 8 και θα τελειώσει στις 9. β. παύω να υπάρχω = εξαχνούμαι: Ο καφές τελείωσε, πρέπει να αγοράσουμε άλλον. τελείωμα & (σημ. 1) **τέλειωμα** το: ❶ ολοκλήρωση πράξης ή ενέργειας. ❷ άκρη πράγματος: *το ~ του μανικιού. τελειωμός* ο. **τελειωτικός -ή -ό. τελιωτικά** (επίρρ.). **τελευταίος -α -ο**: ❶ αυτός που σε σειρά ακο-*

λουθεί όλους τους άλλους ≠ πρώτος: *Κάθεται στο ~ θρανίο. ❷* αυτός που μόλις προηγήθηκε, ο πιο πρόσφατος: *Τις ~ μέρες κουράζομαι πολύ. ❸* αυτός που είναι ο χειρότερος σε αξιολόγηση, διαγωνισμό κτλ. ≠ πρώτος: *Στις εξετάσεις ήρθε ~! τελευταία & -ως* (επίρρ.): στο χρονικό διάστημα που προηγείται της παρούσας στιγμής: *Δε σε βλέπουμε ~! τελευταία* τα: λίγο πριν από τον θάνατο: *Εί- ναι στα ~ του.*

τέλος το • *τέλους, τέλη, τελών*: ≠ αρχή ❶ χρονικό σημείο κατά το οποίο ολοκληρώνεται ή σταματά μια ενέργεια, κατάσταση, περίοδος, έργο κτλ.: *το ~ του αγώνα = πέρας. στα ~ του 19ου αι. ❷ εν. το σημείο όπου τελειώνει ή σταματά κτ = τέρμα: Στο ~ του δρόμου στρίβεις αριστερά. ❸ εν. θάνατος: Βρήκε τραγικό/κακό ~. ❹ φόρος: ~ κινλοφορίας. δημοτικά ~. ❺ (ως επίρρ.) τελικά, καταλήγοντας: ~, θέλω να ευχαριστήσω και τους γονείς μου. ~ **πάντων**: δηλώνει αγανάκτηση, ανακούφιση ή υποχώρηση: *Θα πεις καμιά κουβέντα, ~; ~, κάνε ό,τι θέλεις! τελικός -ή -ό. τελικός* ο & **τελικά** τα: αθλ ο τελευταίος αγώνας που διεξάγεται στα πλαίσια μίας διοργάνωσης, το αποτέλεσμα του οποίου αναδεικνύει τον νικητή. **τελικά & -ώς** (επίρρ.).*

τελώ -ούμαι • αόρ. *τέλεσα*, παθ. αόρ. *τελέστηκα* & [επίσ.] *-σθηκα*: [επίσ.] ❶ (μτβ.) κάνω κτ συνήθως με επισημότητα ή ακολουθώντας κτ τυπικό: *~ τη Θεία Λειτουργία. ❷ (αμτβ.) βρίσκομαι σε συγκεκριμένη κατάσταση: ~ υπό απαγόρευση/κατάληψη/την εποπτεία. τέλεση η. **τελετή** η: επίσημη εκδήλωση που συνήθως γίνεται με ορισμένο τυπικό: *~ γάμου/ορκωμοσίας.**

τελωνείο το: δημόσια υπηρεσία υπεύθυνη για την είσπραξη των δασμών (ειδικών φόρων) για τα εισαγόμενα και εξαγόμενα σε μια χώρα αγαθά, το κτίριο όπου στεγάζεται, καθώς και οι υπάλληλοι που εργάζονται στην υπηρεσία αυτή. **τελωνειακός -ή -ό. τελωνειακός** ο, η: υπάλληλος του τελωνείου.

τεμάχιο το: [επίσ.] ❶ αντικείμενο που αποτελεί μέρος ενός συνόλου = κομμάτι: *Πόσα ~ περιλαμβάνονται στο πακέτο; ❷* καθένα από τα κομμάτια στα οποία έχει χωριστεί κτ: *Στον Ιερό Ναό φυλάσσεται ~ από το ιερό λείψανο του Αγίου. τεμαχίζω -ομαι*: [επίσ.] (μτβ.) χωρίζω σε τεμάχια: *Τεμάχισε το κρέας σε μικρές μερίδες. τεμαχισμός* ο. *σχ. τέμνω.*

τέμνω -ομαι • αόρ. *έτμησα*, μπτ. *τετμημένος*: [επίσ.] (μτβ.) ❶ κόβω, χωρίζω κτ σε κομμάτια:

τεκμήριο
τεκμηριωμένα → τεκμήριο
τεκμηριώνω → τεκμήριο
τεκμηρίωση → τεκμήριο
τέκνο
τεκνοποίηση → τέκνο
τεκνοποιώ → τέκνο
τέλεια → τέλειος
τέλειο → τέλειος
τέλειος
τελειότητα → τελειώνω
τελειώμα → τελειώνω
τελειώμα → τελειώνω
τελειωμός → τελειώνω
τελειώνω
τελείως → τέλειος
τελειωτικά → τελειώνω
τελειωτικός → τελειώνω
τέλεση → τελώ
τελετή → τελώ
τελευταία → τελευταίος
τελευταίος
τελευταίος → τελευταίος
τελικά → τέλος
τελικός → τέλος
τελικώς → τέλος
τέλος
τελώ
τελωνειακός → τελωνείο
τελωνείο
τεμαχίζω → τεμάχιο
τεμάχιο
τεμαχισμός → τεμάχιο
τέμνω

Τ

ΤΕΝΤΩΝΩ
ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΣ

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

τέντωμα → τεντώνω
τεντώνω
τέρας
τεράστιος
τερατώδης → τέρας
τέρμα
τερματίζω → τέρμα
τερματικός → τέρμα
τερματισμός → τέρμα
τέρψη → σχ. ηδονή
τετμημένος → τέμνω
τέτοιος
τετραγωνικός → τετράγωνος
τετράγωνο → τετράγωνος
τετράγωνος

Ένας δρόμος ~ την περιοχή στα δύο. ❷ ΜΑΘ (για γραμμές, επιφάνειες κτλ.) συναντώ: *Η μία ευθεία ~ την άλλη κάθετα.* ❸ παθ. (μτφ.) έχω κοινά σημεία με κπ ή κτ = συμπίπτω: *Οι αρμοδιότητές μου δεν τέμνονται πουθενά με εκείνες του προπονητή.* **τμήση** η: [επίσ.] το να τέμνει κπ ή κτ πt άλλο. **τομή** η: ❶ [επίσ.] α. κόψιμο επιφάνειας σε κπ σημείο: *Με μία οριζόντια ~ γίνεται ο διαχωρισμός των ιστών.* β. το σημείο στο οποίο έχει κοπεί κτ, και ιδίως το σημάδι που μένει στο σώμα ύστερα από χειρουργική επέμβαση: *καισαρική ~.* ❷ α. ΜΑΘ ~ **συνόλων**: σύνολο που αποτελείται από τα κοινά στοιχεία δύο ή περισσότερων συνόλων. β. ΓΕΩΜ το σημείο στο οποίο τέμνονται δύο γραμμές ή επιφάνειες. ❸ (μτφ.) ριζική αλλαγή ή ανανέωση σε έναν τομέα της ανθρώπινης γνώσης ή δραστηριότητας: *Η εισαγωγή του φυσικού αερίου αποτελεί σημαντική ~ στην αγορά της ενέργειας.*

Από το ΑΕ ρ. τέμνω. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα ταμίας, τεμαχίζω, τεμάχιο, τμήμα, τομέας, τόμος κτλ.

τεντώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) τραβάω κτ και από τις δύο άκρες, ώστε να αποκτήσει το μέγιστο μήκος ή το κανονικό σχήμα του: ~ το σχοινί/σεντόνι. ❷ παθ. (αμτβ.) α. απλώνω το σώμα μου: *Μόλις ξυπνούσε, τεντωνόταν.* β. τραβώ το σώμα προς τα έξω ή προς τα πάνω, συνήθως στηριζόμενος στις μύτες των ποδιών, ώστε να φτάσω κτ που βρίσκεται πιο μακριά ή ψηλά: *Τεντωνόταν για να φτάσει το πάνω ράφι.* **τέντωμα** το.

τέρας το: ❶ φανταστικό ον με τρομακτική όψη: *Ο Μινώταυρος ήταν μυθικό ~ με σώμα ανθρώπου και κεφαλή ταύρου.* **σημεία και τέρατα**: καταστάσεις ή γεγονότα εξαιρετικά ασυνήθιστα, συνήθως με αρνητική έννοια: *Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου συνέβησαν ~.* ❷ α. άνθρωπος ή ζώο που γεννιέται με κπ ανωμαλία στη σωματική διάπλαση: *Στη Ρουμανία γεννήθηκε κοτόπουλο ~ με τέσσερα πόδια.* β. (μτφ.) πρόσωπο ή αντικείμενο με άσχημη όψη και συχνά τεράστιες διαστάσεις: *Χτίστηκε μια πολυκατοικία ~!* ❸ (μτφ.) χαρακτηρισμός για α. άνθρωπο βίαιο και επικίνδυνο: *Χτυπούσε τη γυναίκα του, το ~!* β. παιδί που κάνει αταξίες συνέχεια: *Έσπασε το βάζο, το ~!* ❹ άνθρωπος που έχει κπ ιδιότητα σε μεγάλο βαθμό: *Είναι ~ γνώ-*

σεων. **ιερό** ~: γνωστή και σεβαστή προσωπικότητα, κυρίως καλλιτεχνική: *η Μαρία Κάλλας, το ~ της όπερας.* **τερατώδης -ης -ες**: ❶ αυτός που μοιάζει με τέρας στην όψη: *Η ~ μορφή του μυθικού Πανός τρόμαξε ακόμα και τη μητέρα του.* ❷ αυτός που είναι υπερβολικά μεγάλος σε μέγεθος ή ένταση = τεράστιος: *Το πρόβλημα πήρε τερατώδεις διαστάσεις.* ❸ (μτφ.) αυτός που ξεφεύγει τελείως από τα όρια του συνηθισμένου ή του ηθικά αποδεκτού: *Ο βομβαρδισμός της Χιροσίμα αποτελεί ~ έγκλημα.* ❹ σχ. **αγενής**.

τεράστιος -α -ο: αυτός που είναι πάρα πολύ μεγάλος σε διαστάσεις, σημασία, ένταση κτλ.: *Το ~ κτίριο ξεχώριζε από πολύ μακριά. Η απεργία προκάλεσε ~ προβλήματα στην οικονομία.*

τέρμα το: ❶ σημείο όπου σταματάει ή τελειώνει κτ: = τέλος: *Θα κατεβούμε στο ~ του λεωφορείου. ≠ αφετηρία* ❷ χρονικό σημείο κατά το οποίο σταματάει κπ να κάνει κτ ή παύει μία ενέργεια ≠ αρχή: *Έφτασε στο ~ της ζωής του.* ❸ ΑΘΛ α. σημείο στο οποίο πρέπει να φτάσει κπ σε αγώνες δρόμου ή ταχύτητας. β. το δίχτυ και τα δοκάρια που τοποθετούνται σε καθεμιά από τις δύο πλευρές του αγωνιστικού χώρου ενός γηπέδου, συνήθως ποδοσφαιρικού = εστία. γ. επιτυχία που σημειώνει μια ομάδα ποδοσφαιρικού κτλ., όταν ένας παίκτης κατορθώσει να ρίξει την μπάλα στο δίχτυ της αντίπαλης ομάδας = γκολ: *Ο Ολυμπιακός νίκησε με 2 τέρματα.* ❹ (ως επίρρ.) στη μεγαλύτερη δυνατή ένταση = στο φουλ: *Βάλε ~ τη μουσική!* **τερματίζω -ομαι** (μτβ. & αμτβ.). **τερματισμός** ο. **τερματικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στο τέρμα: ~ σταθμός.

τέτοιος -α -ο (αντων. δεικτ.): δηλώνει ❶ το μέγεθος, τον βαθμό, την αξία κτλ. που έχει κπ ή κτ: ~ μεγάλος σεισμός δεν έχει ξαναγίνει. *Μιλάει σε ~ βαθμό, που σε ζαλίζει.* ❷ (με θετική ή αρνητική σημ.) την ποιότητα προσώπου ή πράγματος: *Δε βρίσκεις ~ ψάρια πουθενά! ~ που είναι, καλά να πάθει!* ❸ κτ που είναι όμοιο με κτ άλλο = ίδιος: *Έχω κι εγώ ένα ~ παντελόνι.* ❹ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

τετράγωνος -η-ο: ❶ αυτός που έχει τέσσερις ορθές γωνίες: ~ επιφάνεια. ❷ αυτός που μοιάζει με τετράγωνο ή που δεν είναι καμπύλος ή στρογγυλός: ~ πιγούνι. ~ **λογική**: (μτφ.) απόλυτη λογική, σε υπέρμετρο βαθμό. **τετράγωνο** το: ❶ ΓΕΩΜ σχήμα με τέσσερις ίσες πλευρές και

τέσσερις ορθές γωνίες. ❷ μαθ το γινόμενο ενός αριθμού που προκύπτει όταν τον πολλαπλασιάσουμε με τον εαυτό του: *Το ~ του τρία είναι το 9*. ❸ τμήμα πόλης που περικλείεται από τέσσερις δρόμους: *Μένει ένα ~ πιο κάτω*. **τετραγωνικός -ή -ό**.

τετραπέρατος -η -ο: αυτός που είναι πολύ έξυπνος.

Από το ελνστ. *τετραπέρατος* «αυτός που έχει τέσσερα πόρατα», (δηλ. ο κόσμος), αρχικά χαρακτηρισμός για τον κοσμογυρισμένο.

τέυχος το: καθένα από τα έντυπα που εκδίδονται τακτικά και για ορισμένο χρονικό διάστημα ως μέρος μιας συγκεκριμένης σειράς εντύπων: *το ~ του Νοεμβρίου*.

τέχνασμα το: αποτελεσματικός και συνήθως πονηρός τρόπος για να πετύχει κπ κτ = κόλπο: *Η Ρέα ξεγέλασε με ~ τον Κρόνο*.

τέχνη η: ❶ η καλλιτεχνική δημιουργία ως τρόπος έκφρασης, αλλά και το σύνολο των καλλιτεχνικών έργων (λογοτεχνία, ζωγραφική, μουσική κτλ.): *Καλές Τέχνες*. *Αγαπώ πολύ την ~*. ❷ οι ειδικές γνώσεις που έχει κπ σχετικά με κπ χειρωνακτική εργασία: *Έμαθε από μικρός την ~ του επιπλοποιού/ξυλουργού*. ❸ η ιδιαίτερη ικανότητα που έχει κπ για κτ: *η ~ του να πείθει*. **τεχνίτης** ο, **-ίτρια** & [λαϊκ., στη σημ. 2] **-ίτρα** η: ❶ πρόσωπο που ξέρει μια τέχνη (σημ. 2) = μάστορας: *Θα φωνάξω έναν ~ να δει τον θερμοσίφωνα*. ❷ πρόσωπο πολύ επιδέξιο σε κτ: *τεχνίτρα στον αργαλειό*.

τεχνητός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει δημιουργηθεί ή έχει προέλθει ύστερα από κπ επεξεργασία ≠ φυσικός: *~ λίμνη/φωτισμός*. ❷ (μτφ., με αφηρ. ουσ.) αυτός που στερείται φυσικότητας ή που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα = ψεύτικος ≠ αληθινός: *Κερδοσκοπούν με ~ ελλείψεις φαρμάκων*. **τεχνητά** (επίρρ.).

τεχνική η: ❶ μέθοδος με την οποία κανείς χρησιμοποιεί τα μέσα που διαθέτει, καθώς και τα ίδια τα μέσα: *νέες τεχνικές για την παραγωγή τροφίμων*. *η ~ της λιθογραφικής εκτύπωσης*. ❷ ειδικές γνώσεις, δεξιοτεχνία: *Είναι καλός παίχτης, αλλά πρέπει να βελτιώσει κι άλλο την ~ του*. **τεχνικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση ή αναφέρεται στην τεχνική: *~ υποστήριξη/έλεγχος οχημάτων*. ❷ αυτός που επιτυγχάνεται με την εφαρμογή συγκεκριμένης τεχνικής: *~ επεξεργασία/βοήθεια/σχεδιασμός*. ❸ αυτός που σχετίζεται με

τη διδασκαλία των τεχνικών πλευρών και εφαρμογών μιας επιστήμης, ενός επαγγελματός ή μιας τέχνης: *~ Επαγγελματικό Ίδρυμα/Λύκειο*. **τεχνικός** ο, η: πρόσωπο που έχει ειδικευτεί σε μια τέχνη ή στις τεχνικές επιστήμες: *Έκλεισα ραντεβού μ' έναν ~ της Δ.Ε.Η.*

τεχνολογία η: ❶ το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον τεχνικό τομέα: *Ζούμε στην εποχή της υψηλής ~*. ❷ ο συνδυασμός τεχνικών γνώσεων και η πρακτική εφαρμογή τους, ο τρόπος που λειτουργεί κτ: *~ επικοινωνιών*. **τεχνολογικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται ή προέρχεται από την τεχνολογία: *~ ανάπτυξη/ενημέρωση*. **τεχνολογικά** (επίρρ.).

Από το γαλλ. *technologie*, από τα *techno-* «τεχνο» + *-logie* «-λογία» (τέχνη + λόγος).

τέως (επίθ.) • άκλ.: [επίσ.] (συνήθ. για αξίωμα ή ιδιότητα) αυτός που υπήρχε μέχρι πρόσφατα ≠ νυν: *Ο ~ υπουργός μάς επισκέφθηκε προχθές*.

Η σημ. της λ. *τέως* διαφέρει από τη σημ. της λ. *πρώην*: το *τέως* δηλώνει τον αμέσως προηγούμενο από τον τωρινό, ενώ το *πρώην* αναφέρεται γενικά σε κπ προηγούμενο.

τζάμι το: χώρος λατρείας και προσευχής της μωαμεθανικής θρησκείας = τέμενος: *Το ~ του Ασλάμ Πασά έκλεισε το 1922*. ❧ σχ. **τζάμι**.

τζάμι το: υλικό (γυαλί) με το οποίο καλύπτονται διάφορες επιφάνειες (παράθυρα, πόρτες, αντικείμενα), για να απομονώνεται ο χώρος από το εξωτερικό περιβάλλον, να επιτρέπεται στο φως να εισχωρεί ή και για διακοσμητικούς λόγους: *Το κτίριο ήταν ολόκληρο καλυμμένο με ~*. *Καθάρισα το μπροστινό ~ του αυτοκινήτου, γιατί δεν έβλεπα τίποτα!* **τζαμαρία** η: επιφάνεια ή κατασκευή καλυμμένη αποκλειστικά με τζάμι. **τζαμοτός -ή -ό**: αυτός που έχει τζάμι: *~ πόρτα*.

Η λ. *τζάμι* προέρχεται από το τουρκ. *cam* «γυαλί», ενώ η λ. *τζαμί* από το τουρκ. *cami* «τζαμί».

τηγάρι το: στρογγυλό, ρηχό, μεταλλικό σκεύος με μακριά λαβή: *Ζεσταίνουμε το λάδι στο ~ και ρίχνουμε τ' αυγά*. **τηγανίζω -ομαι**: (μτβ.) μαγειρεύω (κτ) σε καυτό λάδι, βούτυρο ή λίπος: *~ ψάρια*. **τηγάνισμα** το. **τηγανητός -ή -ό**: αυτός που έχει τηγανιστεί: *Θέλεις ~ ή βραστό*

τετραπέρατος
τέυχος
τέχνασμα
τέχνη
τεχνητά → τεχνητός
τεχνητός
τεχνική
τεχνικός → τεχνική
τεχνίτης → τέχνη
τεχνίτρα → τέχνη
τεχνίτρια → τέχνη
τεχνολογία
τεχνολογικά → τεχνολογία
τεχνολογικός → τεχνολογία
τέως
τζαμαρία → τζάμι
τζαμί
τζάμι
τζαμοτός → τζάμι
τηγανητός → τηγάρι
τηγάρι
τηγανιά → τηγάρι
τηγανίζω → τηγάρι
τηγάνισμα → τηγάρι

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- τηλ- → τηλε-
- τηλε- → τηλε-
- τηλέ- → τηλε-
- τηλεγραφείο → τηλεγράφημα
- τηλεγράφημα → τηλεγραφήτης
- τηλεγραφήτρια → τηλεγράφημα
- τηλεγραφήτρια → τηλεγράφημα
- τηλεγραφία → τηλεγράφημα
- τηλεγραφικά → τηλεγράφημα
- τηλεγραφικός → τηλεγράφημα
- τηλεγράφος → τηλεγράφημα
- τηλεγράφος → τηλεγράφημα
- τηλεδιάσχεση → τηλε-
- τηλεδιδασκαλία → τηλε-
- τηλε-εκπαίδευση → τηλε-
- τηλε-εργασία → τηλε-
- τηλεθέαση → τηλεθέαση
- τηλεθεατής → τηλεθέαση
- τηλεθεάτρια → τηλεθέαση
- τηλεϊατρική → τηλε-
- τηλεκατευθυνόμενο → τηλε-
- τηλεκαταδουλοποίηση → τηλε-
- τηλεοπτικά → τηλεόραση
- τηλεοπτικός → τηλεόραση
- τηλεόραση → τηλεόραση
- τηλεπάθεια → τηλε-
- τηλεπαιχνίδι → τηλε-
- τηλεπαρουσιαστής → τηλε-
- τηλεπαρουσιάστρια → τηλε-
- τηλεπικοινωνία → τηλεπικοινωνία
- τηλεπικοινωνιακός → τηλεπικοινωνία
- τηλεπικοινωνία → τηλεπικοινωνία
- τηλεργασία → τηλε-
- τηλεσειρά → τηλε-
- τηλεσυνδιάσκεψη → τηλε-
- τηλεταινία → τηλε-
- τηλεφώνημα → τηλεφωνό
- τηλεφωνητής → τηλεφωνό
- τηλεφωνήτρια → τηλεφωνό
- τηλεφωνία → τηλεφωνό
- τηλεφωνικά → τηλεφωνό
- τηλεφωνικός → τηλεφωνό
- τηλεφωνικός → τηλεφωνό
- τηλεφωνικός → τηλεφωνό
- τηλεφωνώ → τηλεφωνό
- τηλεχειριστήριο → τηλε-
- τηλεψηφοφορία → τηλε-
- τήξη → τηρώ
- τήρηση → τηρώ
- τήρω → τηρώ
- τίθειμαι → θέτω

αυγό; **τηγανιά** η: ❶ ποσότητα φαγητού που χωράει σε ένα τηγάνι: *Θες μια ~ πατάτες;* ❷ φαγητό με κομμάτια χοιρινού που μαγειρεύεται στο τηγάνι.

τηλε- & τηλε- & (πριν από ε) τηλ-: πρόθημα που: ❶ προσδίδει στο β' συνθ. την έννοια της απόστασης: *τηλεπικοινωνία*. ❷ δηλώνει ότι το β' συνθ. έχει σχέση με την τηλεόραση: *τηλεπαρουσιαστής*.

τηλεγράφημα το: ❶ σύντομο κείμενο που μεταφέρεται με τη βοήθεια των τηλεπικοινωνιών: *συλληπτήριο* ~. ❷ (μτφ.) κάθε κείμενο διατυπωμένο με συντομία: *Η δήλωσή του ήταν σκέτο* ~. **τηλεγράφος**: (μτβ.) στέλνω τηλεγράφημα. **τηλεγραφείο** το: υπηρεσία από την οποία στέλνουμε ή παίρνουμε τηλεγραφήματα. **τηλεγραφήτης** ο, **-ήτρια** η: υπάλληλος σε τηλεγραφείο. **τηλέγραφος** ο: σύστημα μετάδοσης μηνυμάτων από απόσταση μέσω ειδικών συσκευών συνδεδεμένων με καλώδια. **τηλεγραφία** η: σύστημα επικοινωνίας με τον τηλεγράφο. **τηλεγραφικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την τηλεγραφία ή που έχει σύντομο χαρακτήρα: ~ *προειδοποίηση/απάντηση*. **τηλεγραφικά** (επίρρ.).

τηλεθέαση η: το σύνολο των τηλεθεατών που παρακολουθούν μια εκπομπή ή ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα: *Ανέβηκε στα ύψη το ποσοστό της ~ τα τελευταία χρόνια*. **τηλεθεατής** ο, **-άτρια** η: πρόσωπο που παρακολουθεί τηλεόραση.

τηλεόραση η: ❶ συσκευή η οποία μεταδίδει εικόνα και ήχο μέσω ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων: *ανοίγω/ανάβω/κλείνω/βρίνω την* ~. ❷ το σύνολο των προγραμμάτων και των εκπομπών που προβάλλονται στην τηλεόραση: *Πόσες ώρες την ημέρα βλέπεις* ~; ❸ τα τηλεοπτικά μέσα και το σύνολο του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται σε αυτά: *Η κόρη μου δουλεύει στην* ~. **τηλεοπτικός -ή -ό. τηλεοπτικά** (επίρρ.).

τηλεπικοινωνία η: ❶ επικοινωνία μέσω ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων ανάμεσα σε άτομα που βρίσκονται σε απόσταση μεταξύ τους: *ασύρματη* ~. ❷ *πληθ.* το σύνολο των τεχνικών υπηρεσιών και των μέσων (τηλέφωνο, τηλεόραση κτλ.), με τα οποία πραγματοποιείται η τηλεπικοινωνία: *Οι ~ είχαν μεγάλη εξέλιξη*

τελευταία. τηλεπικοινωνιακός -ή -ό. τηλεπικοινωνιακά (επίρρ.).

τηλέφωνο το: ❶ συσκευή μέσω της οποίας μπορούμε να συνομιλήσουμε με κπ που βρίσκεται σε απόσταση: *ασύρματο/κινητό/σταθερό* ~. ❷ η σχετική παροχή: *Δεν μπορώ να επικοινωνήσω μαζί σου, μου έκοψαν το* ~. ❸ επικοινωνία μέσω τηλεφώνου = τηλεφώνημα: *Περιμένω ~ από τον Πάυλο. παίρνω κπ (στο) ~:* επικοινωνώ με κπ, κάνω τηλεφώνημα. **τηλεφωνώ -ιέμαι:** (αμτβ.) μιλώ με κπ ή παίρνω κπ στο τηλέφωνο: *Τηλεφώνησε στη Λυδία; τηλεφώνημα* το: το να παίρνει κανείς κπ στο τηλέφωνο και (συνεκδ.) η τηλεφωνική συνομιλία: *Μπορώ να κάνω ένα* ~; **τηλεφωνία** η: ο κλάδος που ασχολείται με την επικοινωνία μέσω τηλεφώνου. **τηλεφωνικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται ή γίνεται με το τηλέφωνο: ~ *επικοινωνία/προειδοποίηση*. **τηλεφωνικά & -ώς** (επίρρ.). **τηλεφωνητής** ο, **-ήτρια** η.

τήξη η: φvs μετάβαση σώματος από τη στερεά στην υγρή κατάσταση ≠ πήξη: *Η ~ των παγετώνων προκαλεί ανησυχητική άνοδο της στάθμης των υδάτων*.

τηρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ μένω πιστός, σταθερός σε αυτό που έχω υποσχεθεί να κάνω, δεν αθετώ τον λόγο μου ≠ αθετώ, παραβαίνω, παραβιάζω: *Δε θέλω να συνεργαστώ άλλο μαζί σου, γιατί δεν τήρησες τη συμφωνία μας*. ❷ σώζω, διαφυλάσσω = διατηρώ, κρατώ: ~ *τα ήθη και τις παραδόσεις*. ❸ έχω ορισμένη συμπεριφορά ή στάση: ~ *ουδέτερη στάση. τήρηση* η.

τι (αντων. ερωτημ.) • *άκλ.:* ❶ εισάγει ερώτηση για κπ που δεν ξέρουμε: ~ *είναι αυτό;* ~ *κάνεις τώρα;* ❷ εισάγει ερώτηση για την ποιότητα, ιδιότητα ή την ποσότητα, τον βαθμό κτλ. πράγματος, προσώπου, κατάστασης κτλ.: ~ *φαγητό θα φτιάξεις;* ~ *θερμοκρασία έχει;* ❸ (ως επίρρ., κυρ. σε επιφ. προτ.) δείχνει θαυμασμό, απορία, έκπληξη, αηδία κτλ. για την ποιότητα ή την ποσότητα πράγματος, προσώπου, κατάστασης κτλ.: ~ *ωραία, ~ καλά!* ~, *δεν ήρθε μαζί σας;* ❹ (ως επίρρ.) εισάγει ερώτηση για την αιτία, τον σκοπό, την αναφορά κτλ. για κτ: ~ *κλαις έτσι;* = *γιατί.* ~ *σε νοιάζει*

Σύνθετα με τηλε- από απόσταση	τηλεκαταδουλοποίηση & τηλε-εκπαίδευση	τηλεσυνδιάσκεψη	σχετικός με την τηλεόραση
τηλεδιδασκαλία	τηλεπαιχνίδι	τηλεχειριστήριο	τηλεσειρά
τηλεϊατρική	τηλεπαθία	τηλεψηφοφορία	τηλεταινία
τηλεκατευθυνόμενο	τηλεργασία & τηλε-εργασία		

κι αν χαθώ; **σχ. ποιος & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

τίμιος -α -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που σέβεται και δεν παραβαίνει τις αρχές, τις ηθικές αξίες και τους νόμους: *Ήταν ένας καλός και ~ άνθρωπος.* ❷ αυτός που γίνεται δίκαια: ~ μοιρασιά.

τίμια (επίρρ.): *Μου φέρόθηκε ~.* **τιμότητα** η.

τιμώ & -άω -όμαι: (μτβ.) ❶ απονέω τιμές (τίτλο, παράσημο, δίπλωμα κτλ.) σε κπ ως δείγμα αναγνώρισης για την προσφορά ή την επίδοσή του: *Τον τίμησαν για την προσφορά του στις Τέχνες και στα Γράμματα.* ❷ σέβομαι κπ ή κτ και το εκδηλώνω: *Τιμά το σπίτι από το οποίο βγήκε/την ομάδα του.* ❸ παθ. τριτοπρόσ. κοστίζει: *Η συσκευή τιμάται 120 ευρώ.* **τιμή** η: ❶ (για πρόσ.) η ηθική υπόσταση: *Κανείς δεν μπορεί να προσβάλλει την ~ σου! θέμα/ζήτημα τιμής.* **λόγω τιμής/στον λόγο της τιμής μου:** επικαλούμαι την αξιοπρέπειά μου για να υποσχεθώ, να επιβεβαιώσω κτ: *Δε θα σε αφήσω εδώ μόνη, ~!* ❷ συνήθ. πληθ. συμπεριφορά ή εκδήλωση που αποδίδει σεβασμό σε κπ ή κτ: *Τον απένειμαν τις καθιερωμένες ~.* ❸ (για νεαρά κορίτσια) αγνότητα: *Πρόσβαλε την ~ της και μετά την εγκατέλειψε.* ❹ (για πργ.) χρηματική αξία: *Λυπάμαι, αλλά δε γνωρίζω την ~ του. χαμηλές/ανεβασμένες/πρασμένες/εξωφρενικές/λογικές ~.* ❺ μαθ κάθε δυνατός προσδιορισμός μεταβλητού μεγέθους ή ποσότητας: *Η εξίσωση έχει λύση για συγκεκριμένες ~ του χ.* **τιμητικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) αυτός που αποδίδει τιμές σε κπ: *στρατιωτική ~ φρουρά.* ❷ (για πργ.) αυτός που δίνεται σε κπ ως ένδειξη αναγνώρισης: ~ σύνταξη αναπήρου για την προσφορά του στον πόλεμο. ❸ αυτός που φανερώνει εκτίμηση, θαυμασμό: ~ έπαινος/τόμος. **τιμητικά** (επίρρ.).

τιμωρώ -ούμαι: (μτβ.) επιβάλλω σε κπ ποινή (ηθική ή υλική): *Δε θα έρθει σήμερα μαζί μας, γιατί τον έχει τιμωρήσει η μητέρα του. Το συμβούλιο τον τιμώρησε επιβάλλοντάς του χρηματικό πρόστιμο.* **τιμωρία** η: ❶ το να τιμωρείται κπ που έχει διαπράξει αδίκημα ή έχει προβεί σε λανθασμένο χειρισμό: *Η ~ σας θα είναι σκληρή/παραδειγματική.* ❷ (συνεκδ.) δοκιμασία ή ταλαιπωρία στην οποία υποβάλλουμε κπ, ώστε να διορθωθεί: *Η ~ σου θα είναι να λύσεις έξι ασκήσεις στα μαθηματικά.* **βάζω κπ ~:** τον τιμωρώ με συγκεκριμένο τρόπο.

τινάζω -ομαι • μππ. **τιναγμένος:** (μτβ.) ❶ κουνώ κτ κάνοντας απότομες και γρήγορες κινήσεις

για κπ σκοπό: *Τίναξε το χαλί, γιατί είχε πολλή σκόνη. Αν τινάξεις την κερασιά, θα πέσουν τα κεράσια.* ❷ πετώ με ορμή = εκσφενδονίζω: *Από την έκρηξη τινάχτηκαν τζάμια σε μεγάλη ακτίνα από το σημείο του ατυχήματος.* **τα ~:** [μειωτ.] πεθαίνω. ~ **στον αέρα κτ. α.** ανατινάζω κτ με εκρηκτικό μηχανισμό. **β.** οδηγώ κτ σε αποτυχία: *Η επιθετική τους στάση τίναξε στον αέρα τις διαπραγματεύσεις.* ❸ παθ. πετάγομαι από τη θέση μου, κάνω απότομη κίνηση: *Δεν κοιμήθηκε καλά απόψε, όλη τη νύχτα τινάζοταν στον ύπνο της.* **τίναγμα** το.

τίποτε & τίποτα (αντων. αόρ.) • άκλ.: ❶ (κυρ. σε καταφ. & ερωτ. προτ.) αναφέρεται αόριστα σε πράγμα, γεγονός κτλ. = κάτι: *Έγινε ~; Πες μας ~ καινούριο. Δεν είπε και ~ που δεν ξέραμε ήδη.* ❷ (σε αρνητ. προτ.) δηλώνει σύνολο πραγμάτων, γεγονότων κτλ., για τα οποία αναφέρουμε κτ που δεν ισχύει: ~ *δεν του αρέσει. (δεν κάνει) ~:* ως ευγενική απάντηση. ❸ (σε ερωτ. προτ.) δηλώνει αόριστα ποσότητα προσώπων ή πραγμάτων = καθόλου, μερικά: *Έχεις ~ λεφτά μαζί σου; ~ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.* **τίποτε & τίποτα** το: (με άρθρο) κτ ελάχιστο, ασήμαντο, χωρίς αξία κτλ.: *Από το ~ ξεκίνησε κι έγινε πάμπλουτος. Πιάνει καβγά για το ~.*

τίτλος ο: ❶ λέξη ή φράση που μπαίνει **α.** στην αρχή ενός κειμένου και μας πληροφορεί για το περιεχόμενό του: *ο ~ του άρθρου/βιβλίου/ποιήματος.* **β.** σε ένα καλλιτεχνικό έργο και εξηγεί το θέμα του: *Ποιος είναι ο ~ αυτού του πίνακα;* ❷ διακριτικό στοιχείο ανώτερης κοινωνικής τάξης: *Έχει ~ ευγενείας από τη μητέρα του.* ❸ έγγραφο που βεβαιώνει ότι κπ τελείωσε με επιτυχία τις σπουδές του: *μεταπτυχιακός ~ σπουδών.* ❹ νομ έγγραφο που πιστοποιεί ότι κπ έχει νόμιμο δικαίωμα σε κτ: ~ *ιδιοκτησίας.* ❺ πληθ. τα στοιχεία κινηματογραφικού έργου (τίτλος και συντελεστές) που προβάλλονται συνήθως στην αρχή του. **τιτλοφορώ -ούμαι:** (μτβ.) δίνω τίτλο σε κείμενο, τραγούδι, καλλιτεχνικό έργο κτλ.: *Πώς τιτλοφορείται η νέα του ταινία;*

τμήμα το: ❶ καθένα από τα κομμάτια, μέρη ενός συνόλου: *Το κείμενο χωρίζεται σε τρία ~.* ❷ τομέας, υποδιαίρεση ενός οργανισμού, μιας επιχείρησης: *Εργάζεται στο ~ παραγωγής φαρμάκων.* ❸ υποδιαίρεση των μαθητών μιας τάξης σε μικρότερες αριθμητικά ομάδες: *Το σχολείο έχει τρία ~ για κάθε τάξη.* ❹ κλάδος σχολής εκπαιδευτικού ιδρύματος: ~ *Γαλλικής*

τιμή → τιμώ
τιμητικά → τιμώ
τιμητικός → τιμώ
τίμια → τίμιος
τιμότητα → τίμιος
τιμώ → τιμώ
τιμωρία → τιμωρώ
τιμωρώ → τιμωρώ
τίναγμα → τινάζω
τινάζω → τινάζω
τίνος → ποιος
τίποτα → τίποτε
τίποτε → τίποτε
τίτλος → τίτλος
τιτλοφορώ → τίτλος
τμήμα → τμήμα
τμηματικά → τμήμα
τμηματικός → τμήμα
τμήση → τέμνω
το → ο

Τ

τοιχος
τονωνω

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

τοιχος
τοιχωμα
τοκετός
τοκίζω → τόκος
τοκισμός → τόκος
τοκογλυφία → τοκογλύφος
τοκογλυφικός → τοκογλύφος
τοκογλύφος
τόκος
τόλμη → τολμώ
τόλμημα → τολμώ
τόλμηρά → τολμώ
τόλμηρός → τολμώ
τολμώ
τομάτα → ντομάτα
τοματιά → ντομάτα
τομέας
τομή → τέμνω
τόμος
τονίζω → τόνος¹
τονικός → τόνος¹
τονισμός → τόνος¹
*τόννος → τόνος²
τόνος¹
τόνος²
τόνος³
τονώνω
τόνωση → τονώνω
τονωτικά → τονώνω
τονωτικός → τονώνω

Γλώσσας και Φιλολογίας. **τμηματικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται κατά τμήματα, σταδιακά = μερικός ≠ ολόκληρος, συνολικός: ~ αποχώρηση των στρατευμάτων. **τμηματικά** (επίρρ.).

☞ σχ. **τέμνω**.

τοίχος ο: ❶ κατακόρυφη κατασκευή από πέτρες, τούβλα κτλ. η οποία: **α.** στηρίζει το οικοδόμημα ή χωρίζει το εσωτερικό του = [οικ.] ντουβάρι.: άσπρος/γερός/λεπτός/ετοιμόρροπος ~. **β.** χρησιμοποιείται για την περιφράξη (οικοπέδου, σπιτιού): πέτρινος/ψηλός/κοντός ~. = μαντρότοιχος. **χτυπάω το κεφάλι μου στον ~:** νιώθω απόγνωση ή μετανιώνω για κτ.

❷ (μτφ.) εμπόδιο, κτ που δεν επιτρέπει οποιαδήποτε επαφή: Ένας ~ υψώνεται ανάμεσά μας και έχουμε σταματήσει να μιλάμε.

τοιχωμα το: ❶ καθεμία από τις πλευρές κοίλης επιφάνειας: τα τοιχώματα του δοχείου/της πισίνας. ❷ βιολ περιβλήμα: Το κυτταρικό ~ είναι συμπαγές και ικανό να ανθίσταται σε ισχυρές πιέσεις.

τοκετός ο: ΙΑΤΡ διαδικασία κατά την οποία το έμβρυο βγαίνει από τη μήτρα και έρχεται στη ζωή = [οικ.] γέννα.

τοκογλύφος ο, η: ιδιώτης που δανείζει χρήματα με πολύ υψηλό τόκο. **τοκογλυφία** η. **τοκογλυφικός -ή -ό.**

τόκος ο: ΟΙΚΟΝ ❶ το πρόσθετο (σε σχέση με το κεφάλαιο) ποσό που πληρώνει ο οφειλέτης στο πρόσωπο ή τον οργανισμό που του δανείζει χρήματα: Στην αρχή, η δόση του δανείου περιλαμβάνει κυρίως τους τόκους και λιγότερο το κεφάλαιο. ❷ το ποσό που αποφέρουν ως κέρδος χρήματα που καταθέτει κπ σε τράπεζα για ορισμένο χρονικό διάστημα: Μου έδωσαν ~ 3%. **τοκίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ δίνω χρήματα σε κπ με τόκο. ❷ παθ. (για τόκο) προστίθεται στο κεφάλαιο: Έβαλα τα χρήματά μου στην τράπεζα για να τοκίζονται. **τοκισμός** ο.

τολμώ & -άω: ❶ (μτβ.) παίρνω το θάρρος να κάνω κτ: Από όλους τους ορειβάτες ήταν ο μόνος που τόλμησε ν' ανέβει στην κορυφή. ❷ (μτβ.) έχω το θράσος να κάνω κτ που δεν πρέπει: Τολμάς να μου μιλάς έτσι; ❸ (αμτβ.) δείχνω αποφασιστικότητα: Είναι άτομο που τολμά στη ζωή του. **τόλμη** η: η ικανότητα κπ να τολμά κτ: = αποφασιστικότητα, θένος ≠ δειλία: Χρειάζεται και ~ για να πετύχεις. **τόλμημα** το: ενέργεια που τολμά να κάνει κτ: Την απόφασή σου να φύγεις από την εταιρεία τη θεωρώ μεγάλο ~. **τολμηρός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.)

αυτός που διακρίνεται από τόλμη: = αποφασιστικός, θαρραλέος ≠ δειλός: Ποιος είναι ο ~ που θα πάει να μιλήσει στον Διευθυντή; ❷ (για πράξεις) αυτός που γίνεται με τόλμη: ~ σχέδια. ❸ αυτός που προκαλεί σεξουαλικά: ~ γυναίκα/φούστα/αμφίεση. ❹ αυτός που έχει χαρακτηριστικά που ξεπερνούν τα ηθικά όρια: ~ σενάριο/βιβλίο. **τολμηρά** (επίρρ.).

τομέας ο • πληθ. *τομείς, τομέων*. ❶ τμήμα δραστηριότητας, υπηρεσίας, εδαφικής έκτασης, εκπαιδευτικού ιδρύματος κτλ.: δημόσιος / ιδιωτικός/στρατιωτικός ~. ~ γλωσσολογίας. ❷ η ειδικότητα κπ στην επιστήμη ή την τέχνη: Ο ~ μου είναι η μοριακή φυσική. ☞ σχ. **τέμνω**.

τόμος ο: ❶ βιβλίο που αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου έργου: Το βιβλίο που θα εκδοθεί περιλαμβάνει δύο τόμους. ❷ μεγάλο και ογκώδες βιβλίο. ☞ σχ. **τέμνω**.

τόνος¹ ο: ❶ ΓΛΩΣΣ το διακριτικό σημάδι που διαθέτουν κάποιες γλώσσες και που μπαίνει πάνω από τη συλλαβή που προφέρεται πιο έντονα. ❷ **α.** ένταση της φωνής: Χαμήλωσε τον ~ της φωνής σου! **β.** τρόπος ομιλίας που αντανακλά την ψυχική κατάσταση του ομιλητή: ειρωνικός ~. ❸ (για χρώματα) οι διαφορετικές αποχρώσεις: Θέλω έναν ~ πιο σκούρο μπλε. **τονίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ ΓΛΩΣΣ βάζω τόνο: Να τονίσετε όλες τις λέξεις του κειμένου! ❷ προφέρω κτ πιο έντονα κατά την απαγγελία: Είναι κάποιες λέξεις στο ποίημα που πρέπει να τις τονίσεις ιδιαίτερα. ❸ (μτφ.) δίνω έμφαση σε κτ: Εδώ θα ήθελα να τονίσω ότι ... **τονικός -ή -ό:** ΓΛΩΣΣ αυτός που έχει σχέση με τον τόνο στη σημ. 1: ~ σύστημα μιας γλώσσας. **τονισμός** ο: ❶ ΓΛΩΣΣ τοποθέτηση τόνου στην κατάλληλη συλλαβή μιας λέξης. ❷ (μτφ.) προβολή, ανάδειξη ενός στοιχείου: Ο ~ των διαφορών οδηγεί σε διχόνοια.

τόνος² ο: μεγάλο ψάρι του ωκεανού.

τόνος³ ο: ❶ μονάδα βάρους ίση με 1.000 κιλά. ❷ (μτφ.) πολύ μεγάλη ποσότητα: Αγόρασε έναν ~ πατάτες.

τονώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω δύναμη, ενέργεια = ενισχύω, ενδυναμώνω ≠ εξασθενίζω, αδυνατίζω: Οι βιταμίνες αυτές τονώνουν τον οργανισμό. ❷ (μτφ.) ζωντανεύω, αναζωογονώ: Η γυμναστική με τόνωσε. Οι κινήσεις της κυβέρνησης έχουν στόχο να τονώσουν την οικονομία της χώρας. **τόνωση** η. **τονωτικός -ή -ό:** ❶ (για ουσία, φάρμακο) αυτός που αναζωογονεί τον οργανισμό = δυναμωτικός: ~ ένεση. ❷ (μτφ.) αυτός που δίνει ζωντάνια,

ενδυναμώνει ψυχολογικά: ~ λόγια. **τονωτικά** (επίρρο.).

τοξικός -ή -ό: αυτός που έχει δηλητήριο ή προκαλείται από δηλητηριώδεις ουσίες: *Τα φρούτα μολύνθηκαν από ~ ουσίες. ~ θάνατος. τοξικά* (επίρρο.). **τοξικότητα** η: η ιδιότητα μιας ουσίας να είναι τοξική, να προκαλεί δηλητηρίαση: *Το νέο φάρμακο είναι ασφαλές, γιατί η ~ του έχει μειωθεί σημαντικά.*

Από το γαλλ. *toxique*, που με τη σειρά του προέρχεται από το ΑΕ *τοξικόν* (φάρμακον) «δηλητήριο για βέλη».

τοξίνη η: ουσία με δηλητηριώδη δράση που παράγεται από ζωντανούς οργανισμούς: *Ανακαλύφθηκαν επικίνδυνες ζωοτροφές με ~.*

τόξο το: ❶ όπλο που αποτελείται από μακρύ ξύλινο ή μεταλλικό στέλεχος με καμπύλο σχήμα και χορδή που ενώνει τα άκρα του, το οποίο ρίχνει βέλη. ❷ οτιδήποτε σε σχήμα τόξου: *το ~ κάτω από τα φρύδια. ουράνιο ~:* καμπύλη γραμμή με τα επτά χρώματα της ίριδας, που εμφανίζεται στον ουρανό όταν βγει ο ήλιος μετά από βροχή. ❸ ΓΕΩΜ τμήμα της περιφέρειας κύκλου που ορίζεται από δύο σημεία: *το ~ AB είναι ημικύκλιο. τοξότης* ο: ❶ ΙΣΤ στρατιώτης ή κυνηγός που χρησιμοποιούσε τόξο για όπλο. ❷ **Τοξότης** ο: α. ΑΣΤΡΟΝ αστρονομός. β. ΑΣΤΡΟΛ το ένατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό. **τοξωτός -ή -ό:** αυτός που έχει σχήμα τόξου: ~ γέφυρα.

τοξοβολία η: ΑΘΛ άθλημα στο οποίο οι αθλητές πετούν βέλη με τόξο σε κινητό ή ακίνητο στόχο. **τοξοβόλος** ο, η.

τοπίο το: ❶ εξωτερικός χώρος συνήθως στο ύπαιθρο, στη φύση, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του: *Θα καθίσουμε να απολαύσουμε το όμορφο ~ του Πηλίου.* ❷ (μτφ.) συνθήκες που προσδιορίζουν μια συγκεκριμένη κατάσταση: *Πριν ξεκαθαρίσει το πολιτικό ~, δε σκέφτεται να συμμετάσχει στις εκλογές.*

τοποθετώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ βάζω κτ ή κπ στην κατάλληλη θέση: ~ τα τετράδια στην τσάντα. ~ σκοπούς στα σημαντικά σημεία του στρατοπέδου. ❷ (μτφ.) προσδιορίζω τον τόπο ή χρόνο ενός γεγονότος: *Η δολοφονική απόπειρα εναντίον του τοποθετείται στην περιοχή των Τεμπών. Η πρώτη παράσταση της κωμωδίας αυτής τοποθετείται στην Αθήνα το 430 π.Χ. ❸ (για υπηρεσία κτλ.) ορίζω τη θέση*

εργασίας υπαλλήλου: *Τον τοποθέτησαν στο διοικητικό τμήμα της εταιρείας.* ❹ επενδύω ένα χρηματικό ποσό: ~ τα χρήματά μου σε μετοχές μεγάλων εταιρειών στο χρηματιστήριο του Λονδίνου. ❺ (μτφ.) α. (για θέμα, προβληματισμό κτλ.) θέτω: *Δε νομίζω ότι τοποθέτησες το ζήτημα στη σωστή βάση. β. παθ. παίρνω θέση, εκφράζω άποψη για ένα θέμα: Θα περμιένω να τοποθετηθούν όλοι οι ομιλητές και μετά θα αποφασίσω. τοποθέτηση η: ❶ το να τοποθετεί κανείς κπ ή κτ σε μια θέση: *Η ~ των νεοδιοριστων εκπαιδευτικών συνήθως γίνεται σε κενές οργανικές θέσεις στα σχολεία.* ❷ επένδυση χρημάτων: *Η αγορά ακινήτων είναι σίγουρη ~.* ❸ η στάση που έχει κπ απέναντι σε ένα ζήτημα: *πολιτική/ιδεολογική ~. τοποθεσία η: θέση, περιοχή όπου βρίσκεται ένα σπίτι, ένα οικόπεδο κτλ.: *Έχτισαν το εξοχικό τους σε μια ωραία ~ του Πάρωνα.***

Από το ελνστ. ρ. *τοποθετώ* «εξακριβώνω τη θέση», και αυτό από τα *τόπος + τίθημι*.

τόπος ο: ❶ περιοχή που δεν είναι προσδιορισμένη με ακρίβεια: *έρημος ~. Ταξίδεψε σε μακρινούς ~.* ❷ συγκεκριμένη περιοχή, χώρα, πόλη κτλ.: *Νοστάλησα τον ~ που γεννήθηκα κι έζησα μικρή. Στον ~ σας τι συνηθίζετε να κάνετε τα Χριστούγεννα; Άγιοι Τόποι:* τα μέρη όπου γεννήθηκε, έζησε και έδρασε ο Χριστός. ❸ ο χώρος, η θέση που καταλαμβάνει κπ ή κτ: *Κάνε πιο πέρα, έπιασες όλο τον ~! δίνω ~ στην οργή:* συγκρατώ την οργή μου. **μένω στον ~:** πεθαίνω αμέσως: *Δέχτηκε δύο σφαίρες στο στήθος και έμεινε ~. γεωμετρικός ~:* ΜΑΘ σύνολο σημείων με ορισμένη κοινή ιδιότητα. **τοπικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με συγκεκριμένο τόπο ή περιοχή: ~ προϊόντα/βροχές/Αυτοδιοίκηση. ❷ αυτός που αφορά μόνο τμήμα ενός συνόλου ≠ γενικός: ~ ζημιά/πάχος/αναισθησία ≠ ολικός. **τοπικά** (επίρρο.).

τόσος -η -ο (αντων. δεικτ.): ❶ δείχνει το μέγεθος, την ποσότητα, τη διάρκεια, την ένταση, τον βαθμό κτλ. που έχει κπ ή κτ, κυρίως όταν είναι μεγάλο(ς): *Έχω ~ πράγματα να κάνω! Είχε ~ κόουραση, που αποκοιμήθηκε! Της δίνει μόνο ~ χρήματα όσα χρειάζεται.* ❷ εκφράζει ποσότητα, ποσό, χρονικό διάστημα κτλ. χωρίς ακριβή προσδιορισμό: *Ας πούμε ότι εσύ έχεις ~ λεφτά και ο αδερφός σου ~. Κάθε τόσο έρχεται να μας δει.* ❸ (μετά από αριθμούς) δηλώνει λίγο μεγαλύτερη ποσότητα ενός αριθμού, χωρίς ακριβή

τοξικά → τοξικός
τοξικός
τοξικότητα → τοξικός
τοξίνη
τόξο
τοξοβολία
τοξοβόλος → τοξοβολία
τοξότης → τόξο
τοξωτός → τόξο
*τοπίο → τοπίο
τοπικά → τόπος
τοπικός → τόπος
τοπίο
τοποθεσία → τοποθετώ
τοποθέτηση → τοποθετώ
τοποθετώ
τόπος
τόσο → τόσος
τόσος

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- τότε
- τότες → τότε
- τουλάχιστο → τουλάχιστον
- τουλάχιστον
- τουρισμός
- τουρίστας → τουρισμός
- τουριστικά → τουρισμός
- τουριστικός → τουρισμός
- τουρίστρια → τουρισμός
- τούτος
- τουφέκι
- τουφεκιά → τουφέκι
- τουφεκίζω → τουφέκι
- τουφέκισμα → τουφέκι
- τουφεκισμός → τουφέκι
- τραβήγμα → τραβή
- τραβή
- τραγικά → τραγωδία
- τραγικό → τραγωδία
- τραγικός → τραγωδία
- τραγικότητα → τραγωδία
- τραγούδι
- τραγουδιστά → τραγούδι
- τραγουδιστής → τραγούδι
- τραγουδιστός → τραγούδι
- τραγουδίστρια → τραγούδι
- τραγουδοποιός → ποιώ
- τραγουδώ → τραγούδι

προσδιορισμό: εκατόν τόσα σκαλιά. **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. τόσο** (επίρρ.): ❶ δείχνει το μέγεθος, την ποσότητα, την ένταση, τον βαθμό κτλ. που έχει κπ ή κτ, κυρίως όταν είναι μεγάλο(ς): *Τον έχει βοηθήσει ~ (πολύ)! Δουλεύει ~ όσο χρειάζεται, ούτε λεπτό παραπάνω.* ❷ δηλώνει το όριο μέχρι το οποίο μπορεί να γίνει κτ: ~ καταλαβαίνει, δεν μπορεί να γίνει καλύτερος! ❸ (με αριθμητικό και τη λ. και) αναφέρεται σε λίγο μεγαλύτερη ποσότητα, μέγεθος κτλ., χωρίς ακριβή προσδιορισμό: *Θα έρθω στις τρεις και ~.*

τότε & [προφ.] τότες (επίρρ.): ❶ σε ορισμένη χρονική στιγμή, κυρίως στο παρελθόν: *Από ~ έφυγε και δεν ξαναγύρισε. Άλλοι καιροί ~! Και ~ σηκώθηκε και μας χαιρέτησε.* ❷ στην περίπτωση αυτή: *Αν αυτό πιστεύεις, ~ λογικό είναι να μη θέλεις να έρθεις. Τι κάνουμε ~, αφού δεν έχει απαντήσει ακόμα;* ❸ (ως επίθ. άκλ.) αυτός που συνέβαινε στο παρελθόν: *η ~ κατάσταση. τότε το • άκλ.: παλαιά εποχή ή κατάσταση ≠ τώρα, σήμερα: Τα τραγούδια του ~ ξαναγίνονται επιτυχίες σήμερα.*

τουλάχιστον & [προφ.] τουλάχιστο: ❶ (με αριθμητικό) το λιγότερο, ίσως και περισσότερο από: *Περίμενα ~ δυο ώρες να έρθει.* ❷ για να δηλώσει το κατώτερο όριο, το λιγότερο που μπορεί να ισχύσει ή να γίνει αποδεκτό ως ενέργεια: *Είναι ~ ανακριβή αυτά που είπα, αν όχι ψέματα! Αφού δεν μπορείς να έρθεις στη γιορτή, ~ πάρε ένα τηλέφωνο να της ενυηθείς!*

Από το ΑΕ τουλάχιστον < τό ελάχιστον.

τουρισμός ο: ❶ επίσκεψη σε κπ τόπο με στόχο τη γνωριμία με τα αξιοθέατα ή και τις διακοπές: *Η Πελοπόννησος αποτελεί ιδανικό προορισμό για ~.* ❷ το σύνολο των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την προβολή ενός τόπου και την ικανοποίηση των αναγκών των επισκεπτών: *Ο ~ αποτελεί βασικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας.* ❸ το σύνολο των επισκεπτών ενός τόπου: *Ο ~ στα νησιά είναι αυξημένος τον Αύγουστο.* **τουρίστας** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που κάνει τουρισμό (σημ.1): *Πήγα στην Ελβετία ως ~, όχι για δουλειά.* **τουριστικός -ή -ό. τουριστικά** (επίρρ.).

τούτος & ετούτος -η -ο (αντων. δεικτ.): δηλώνει κπ ή κτ που είναι πολύ κοντά μας τοπικά ή χρονικά = αυτός ≠ εκείνος: *~ εδώ είναι το σπίτι μου.* **σχ. αυτός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

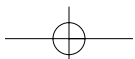
τουφέκι & ντουφέκι το: φορητό πυροβόλο όπλο με μία ή δύο μακριές κάννες και λαβή: *στρατιωτικό/κυνηγετικό ~.* **τουφεκίζω & ντουφεκίζω -ομαι**: ❶ (αμτβ.) ρίχνω βολή με τουφέκι: *Τουφέκισε δυο φορές στον αέρα.* ❷ (μτβ.) σκοτώνω κπ με τουφέκι: *Τους συνέλαβαν και τους τουφέκισαν.* **τουφεκιά & ντουφεκιά** η: βολή ή ήχος τουφεκιού: *Έριξε μια ~ και το πουλί έπεσε στο έδαφος.* **τουφεκισμός** ο: [επίσ.] θανάτωση με τουφέκι: *Ο στρατηγός διέταξε τον ~ του προδότη.* **τουφέκισμα & ντουφέκισμα** το: [προφ.] τουφεκισμός.

Εκτός από τη λ. *τουφέκι* και τα παράγωγά της, υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις λέξεων με αρχικό (συνήθως) φθόγγο τ-, οι οποίες έχουν και δεύτερο τύπο, όπου παρατηρείται μετατροπή του φθόγγου αυτού σε ντ-: π.χ. *τομάτα & ντομάτα, τρίπλα & ντρίπλα, τσατίζω & τσαντίζω.*

τραβώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να μετακινηθεί προς το μέρος μου, συνήθως τεχνώνοντάς το: *Ο γερανός τραβήξε το χαλασμένο φορητό. Μην τραβάς πολύ το καλώδιο, γιατί θα βγει από την πρίζα! ~ κπ από τη μύτη:* τον κάνω ό,τι θέλω. ❷ (μτβ.) βγάζω ή μετακινώ κπ από εκεί που βρίσκεται: *Μόλις είδε τους αστυνομικούς, τραβήξε πιστόλι.* ❸ (μτβ., για υγρά ή αέρια) αντλώ, πίνω, απορροφώ: *~ νερό από το δοχείο. Ο απορροφητήρας δεν ~ τους καπνούς.* ❹ (μτβ.) φωτογραφίζω ή κινηματογραφώ: *Μόλις ανέλαβε ο γιος του, τραβήχτηκε από την επιχείρηση.* ❺ παθ. (αμτβ., για πρόσ.) αποσύρομαι: *Μόλις ανέλαβε ο γιος του, τραβήχτηκε από την επιχείρηση.* ❻ (μτφ., μτβ.) υποφέρω, βασανίζομαι, κουράζομαι.: *Τραβήξε πολλά βάσανα τόσα χρόνια στην ξενιτιά.* ❼ (μτφ., μτβ.) γοητεύω κπ: *Τον τραβήξε αμέσως η ομορφιά της.* ❸ (αμτβ.) προχωρώ: *Τραβήξε κατά το σπίτι του.* ❹ (αμτβ.) διαρκώ πολύ, παρατείνομαι: *Θα τραβήξει πολύ ακόμη αυτή η υπόθεση.* **τραβήγμα** το: ❶ το να τραβάει κανείς κπ (σημ. 1 - 4). ❷ πληθ. (μτφ.) περιπέτειες, μπλεξίματα: *Είχε για χρόνια ~ με την αστυνομία.*

τραγούδι το: ❶ α. στίχοι που συνοδεύονται από μουσική και ερμηνεύονται: *Πες μας ένα λαϊκό/δημοτικό/ερωτικό ~.* β. σύνολο τραγουδιών με κοινά χαρακτηριστικά: *Τραγουδάει μόνο ελαφρό/κλασικό ~.* γ. η τέχνη της φωνητικής μουσικής: *Έκανε πέντε χρόνια ~ στο Ωδείο.* ❷ (μτφ.) κάθε μελωδικός ήχος: το ~

της θάλασσας. **τραγουδώ & -άω -ιέμαι** • μππ. **τραγουδισμένος**: ❶ (αμτβ.) α. λέω τραγούδι. β. ασχολούμαι με το τραγούδι επαγγελματικά: ~ σε νυχτερινά κέντρα. ❷ (μτβ.) εξυμνώ με στίχους ή με τραγούδι κπ ή κτ: *Με τα ποιήματά του τραγούδησε το Αιγαίο. τραγουδιστής* ο, -ίστρια η. **τραγουδιστός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι μελωδικός: *Μια ~ φωνή μου απάντησε στο τηλέφωνο.* ❷ αυτός που τραγουδιέται. **τραγουδιστά** (επίρρ.).

τραγωδία η: ❶ **ΦΙΛΟΛ** α. (στην αρχαιότητα) είδος δραματικής ποίησης που καλλιιεργήθηκε στην κλασική Αθήνα και (συνεκδ.) θεατρικό έργο αυτού του είδους: *οι ~ του Αισχύλου/του Σοφοκλή/του Ευριπίδη.* β. (στα νεότερα χρόνια) θεατρικό είδος με δραματικό θέμα, καθώς και το αντίστοιχο θεατρικό έργο = δράμα: *Ο Ρακίνας έγραψε σπουδαίες ~. Φέτος το Εθνικό Θέατρο θα ανεβάσει δύο ~.* ❷ (μτφ.) πολύ δυσάρεστο γεγονός ή κατάσταση = δράμα: *Με συγκλόνησε η ~ των σεισμοπαθών.*

τραγωδός ο, η: ❶ ηθοποιός που παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε τραγωδία. ❷ ποιητής τραγωδιών. **τραγικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την τραγωδία: ~ ποιητής. *Παίζει μόνο ~ ρόλους. ~ δυστύχημα/κατάληξη.* ❷ αυτός που οδηγεί στην καταστροφή: ~ συμπτώσεις/σφάλμα. **τραγικά** (επίρρ. στη σημ. 2): *Δεν μπορώ τις ταινίες που τελειώνουν ~.* **τραγικός** ο: τραγικός ποιητής: *οι τρεις μεγάλοι ~ της αρχαιότητας.* **τραγικό** το & **τραγικότητα** η: η ιδιότητα του τραγικού.

τραπέζα¹ η • γεν. & [επίσ.] **τραπέζης**: ❶ οργανισμός ή επιχείρηση που παρέχει οικονομικές υπηρεσίες, όπως κατάθεση, φύλαξη, δανεισμό χρημάτων κτλ.: *Καταθέτω χρήματα στην ~. Έχω λογαριασμό στην ~.* ❷ (συνεκδ.) το κτίριο όπου στεγάζεται το παραπάνω ίδρυμα, καθώς και το σύνολο των εργαζομένων σε αυτό: *Η ~ είναι στην άλλη γωνία. Απεργούν οι ~.* ❸ οργανισμός που συγκεντρώνει και διατηρεί όργανα ή ουσίες του ανθρώπινου σώματος, για να χρησιμοποιηθούν σε εγχειρήσεις ή σε μεταμοσχεύσεις: ~ αίματος/μοσχευμάτων. **τραπεζικός -ή -ό**: ~ κατάστημα/υπάλληλος/επιταγή. **τραπεζικός** ο, η: **τραπεζικός υπάλληλος**. **τραπεζίτης**¹ ο: ιδρυτής τράπεζας.

τραπέζα² η: [λόγ.] **τραπέζι**, κυρίως σε εκφρ. όπως: **συζήτηση στοργγγυλής τραπέζης**: συζήτηση ανάμεσα σε ισότιμους συνομιλητές. **Αγία Τράπεζα**: εκκλ **τραπέζι** στο ιερό των

χριστιανικών ναών, πάνω στο οποίο τελείται το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

τραπέζι το: ❶ επίπλο που αποτελείται από επίπεδη επιφάνεια, η οποία στηρίζεται συνήθως σε τέσσερα πόδια, και χρησιμοποιείται για να τρώμε ή για άλλες εργασίες: *Ελάτε να πιούμε καφέ στο ~ της κουζίνας! το ~ των διαπραγματεύσεων.* **κλείνω** ~: κάνω κράτηση τραπέζιου σε εστιατόριο κτλ. ❷ (συνεκδ.) πρόσκληση σε φαγητό: *Έχω ~ απόψε τους συγγενείς. κάνω το ~ σε κπ:* τον καλώ σε γεύμα. **τραπεζαρία** η: ❶ χώρος σπιτιού ή ξενοδοχείου όπου σερβίρεται το φαγητό: *Το πρωινό σερβίρεται στην ~.* ❷ το **τραπέζι**, οι **καρέκλες** και γενικά τα επίπλα της **τραπεζαρίας**: *μοντέρνα ~/- από κερασιά.* **τραπεζώνω -ομαι**: (μτβ.) **καλώ** κπ σε **τραπέζι** (σημ. 2) = **κάνω** σε κπ το **τραπέζι**: ~ **τόσους και τόσους, κι εμάς ούτε μια φορά δε μας κάλεσε!** **τραπέζωμα** το.

τραπεζίτης² ο: καθένα από τα τελευταία δόντια της επάνω και της κάτω γνάθου = **γομφίος**.

τραυλίζω: (αμτβ.) ❶ **δυσκολεύομαι** να προφέρω ορισμένα σύμφωνα ή λέξεις: *Όταν ήταν πιο μικρός, τραύλιζε, αλλά τώρα το ξεπέρασε.* ❷ (μτφ.) **δυσκολεύομαι** στην ομιλία εξαιτίας συγκίνησης ή άλλου έντονου συναίσθηματος: *Από το σοκ τραύλιζε τόσο, που δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε τι έλεγε. (& μτβ.) Κατασπυγνιημένος, τραύλιζε ένα «ευχαριστώ» και εξαφανίστηκε.* **τραυλισμα** το & [επίσ.] **τραυλισμός** ο. **τραυλός -ή -ό**: αυτός που πάσχει από **τραυλισμό** = **βραδύγλωσσος**.

τραύμα το: ❶ βλάβη από εξωτερική αιτία στο δέρμα ή τους ιστούς του σώματος ανθρώπου ή ζώου = **πληγή**: *βαρύ/ελαφρό/επιπόλαιο/επικίνδυνο ~. Η σύγκρουση με το φορτηγό προκάλεσε σοβαρά τραύματα στους επιβάτες του λεωφορείου.* ❷ **ψυχολ** **ψυχική βλάβη** που δημιουργείται από πολύ δυσάρεστα γεγονότα ή καταστάσεις: *Ο πόλεμος και η βία προκαλούν ανεπανόρθωτα τραύματα στις ψυχές των νέων.* ❸ **πληθ.** (μτφ.) **καταστροφές**, **πλήγηματα**: *Είναι έντονα τα ~ της χώρας από τον πόλεμο.* **τραυματίζω -ομαι**: (μτβ.) = **πληγώνω**, [παρωχ.] **λαβώνω** ❶ **προκαλώ** **τραύμα** σε κπ: *Τον τραυμάτισαν στο πόδι με πυροβόλο όπλο.* ❷ (μτφ.) **προσβάλλω** την **προσωπικότητα** ή **αξιοπρέπεια** ή **πληγώνω** την **ψυχή** κπ: *Η ειρωνική στάση της τραυμάτισε την αξιοπρέπεια του. Ο χωρισμός των γονέων τραυμάτισε την παιδική ψυχή του.* **τραυματίας** ο, η: πρόσωπο που έχει **τραυματιστεί**: *Η βομβιστική επίθεση είχε δέκα ~.* **τραυ-**

τραγωδία
τραγωδός → τραγωδία
*τραίνο → τρένο
τράπεζα¹
τράπεζα²
τραπεζαρία → τραπέζι
τραπέζι
τραπεζικός → τράπεζα¹
τραπεζίτης¹ → τράπεζα¹
τραπεζίτης²
τραπέζωμα → τραπέζι
τραπεζώνω → τραπέζι
τράπηλα → τρέπω
τραυλίζω
τραυλισμα → τραυλίζω
τραυλισμός → τραυλίζω
τραυλός → τραυλίζω
τραύμα
τραυματίας → τραύμα
τραυματίζω → τραύμα
τραυματικά → τραύμα
τραυματικός → τραύμα
τραυματισμός → τραύμα
τράφηλα → θρέφω
τράφηλα → τρέφω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

τράχηλος
 τραχιά → τραχύς
 τραχύς
 τραχύτητα → τραχύς
 τρελά → τρελός
 τρέλα → τρελός
 τρελαίνω → τρελός
 τρελή → τρελός
 *τρελλός → τρελός
 τρελοκομείο
 τρελός
 τρεμούλα → τρέμω
 τρεμουλιάζω → τρέμω
 τρεμουλιασμα → τρέμω
 τρεμουλιαστά → τρέμω
 τρεμουλιαστός → τρέμω
 τρέμουλο → τρέμω
 τρέμω
 τρένο
 τρέξιμο → τρέχω
 τρέπω
 τρέφω → τροφή
 τρεχάλα → τρέχω
 τρεχαλητό → τρέχω
 τρεχάτος → τρέχω
 τρέχω
 τρέχων → τρέχω

ματισμός ο: πρόκληση τραύματος στο σώμα ή την ψυχή κάποιου: *Η ανταλλαγή πυροβολισμών είχε ως αποτέλεσμα τον βαρύ ~ του φρουρού της τράπεζας.* **τραυματικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση ή προέρχεται από σωματικό ή ψυχικό τραύμα: *Δε θέλει να μιλάει για το ~ γεγονός της απώλειας της μητέρας του.* **τραυματικά** (επίρρ.).

τράχηλος ο: ΑΝΑΤ ❶ **α.** το μέρος του σώματος μεταξύ του κεφαλιού και του κορμού = λαιμός. **β.** (ειδικ.) το πίσω μέρος του λαιμού = αυχένος. ❷ στενό κυλινδρικό μέρος οργάνων του σώματος: ~ της μήτρας.

τραχύς -ιά -ύ: ❶ αυτός που έχει ανωμαλίες στην επιφάνειά του ≠ λείος: *Το έδαφος στο βουνό ήταν ~ και άγριο.* ❷ (μτφ.) **α.** αυτός που παρουσιάζει δυσκολίες: *Ξέρουμε ότι τα προβλήματα είναι πολλά και ο δρόμος μας ~.* **β.** αυτός που φέρεται με σκληρότητα = άγριος: ~ άνθρωπος, βρίζει συνέχεια. **γ.** αυτός που έχει άγρια όψη ή ήχο = άγριος: *Η ~ φωνή του τρέμαζε το παιδί.* **τραχιά** (επίρρ.). **τραχύτητα** η.

τρελοκομείο το: [οικ.] ❶ ίδρυμα νοσηλείας ατόμων που πάσχουν από ψυχικά νοσήματα = ψυχιατρείο: *Έμεινε χρόνια στο ~ της Λέρου.* ❷ (μτφ.) χώρος στον οποίο γίνεται μεγάλη φασαρία, όπου κάνει ο καθένας ό,τι θέλει: *Αυτή τη τάξη είναι πολύ ζοφερή, είναι σκέτο ~.*

Από τα τρελο- + -κομείο (< ΑΕ ρ. κομῶ «φροντίζω»).

τρελός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι διανοητικά ή ψυχικά άρρωστος = μουρλός, παλαβός, [επίσ.] ψυχοπαθής: *Είναι ~, έχει νοσηλευτεί και σε ψυχιατρείο. ~ για δέσιμο:* τελείως τρελός. ❷ αυτός που είναι παράλογος, που ταιριάζει σε τρελό = απερίσκεπτος, ανόητος ≠ λογικός, συνετός: ~ συμπεριφορά/βλέμμα. ❸ αυτός που κατέχεται από έντονο, αλλά και ανεξέλεγκτο συναίσθημα για κπ ή κτ: ~ από έρωτα για τη νεαρή ηθοποιό. ~ για τη μουσική. ❹ (μτφ.) αυτός που ξεπερνά το κανονικό ή το συνηθισμένο: ~ γλέντι/έρωτας/έξοδα/φανατασία/ιδέα/κούρσα. **γίνεται της τρελής:** για μεγάλη φασαρία = γίνεται της κακομοίρας. **τρελά** (επίρρ.): *Είναι ~ ερωτευμένος με τη γραμματέα του.* **τρελός ο, -ή η:** άνθρωπος τρελός (σημ. 1): *Οι ~ είναι δυστυχισμένοι άνθρωποι.* **τρελά** η: ❶ [οικ.] σοβαρή διανοητική ή ψυχική ασθένεια = ψυχοπάθεια, παραφροσύνη. ❷ απερισκεψία: *Έκανε την ~ να πα-*

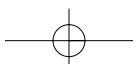
ντρευτεί πριν τελειώσει το σχολείο και τώρα το έχει μετανιώσει. ❸ (μτφ.) ενθουσιασμός, πάθος κπ για κτ: *Έχει ~ με τις μηχανές.* ❹ (ως επίθ. ή επίρρ.) για κτ πολύ ωραίο = μούρλια: *Το νέο του αυτοκίνητο είναι ~.* **Περάσαμε ~ στο πάρτι.** **τρελαίνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κάνω κπ τρελό (σημ. 1): *Κοντεύει να τρελαθεί από τις συμφορές που τον βρήκαν.* ❷ (μτφ.) ταλαιπωρώ ή εκνευρίζω πολύ κπ: *Ο πόνος στο δόντι με έχει τρελάνει.* *Με τρέλανε με την ατέλειωτη φλυαρία σου!* ❸ (μτφ.) ενθουσιάζω, συγκινώ κπ: *Τον τρέλανε με το χαμόγελο και τα νάζια της.* ❹ παθ. (μτφ.) **α.** συμπεριφερόμαι παράλογα: *Σίγουρα τρελάθηκες, για να ζητάς παραπάνω μισθό!* **β.** επιθυμώ, μου αρέσει κτ πολύ: *Τρελαίνομαι για εκδρομές!*

τρέμω • μόνο ενστ. και πρτ.: ❶ (αμτβ., για ανθρώ. & ζώα) έχω ρίγος, ταράζεται όλο το σώμα ή κάποιο μέλος του από συνεχείς, μικρές και γρήγορες κινήσεις: ~ από το κρύο/το θυμό/την ταραχή. ❷ (αμτβ.) κουνιέμαι με αλληπάλληλες κινήσεις = δονούμαι: *Το έδαφος έτρεμε από τις αλληπάλληλες σεισμικές δονήσεις.* ❸ (μτφ., μτβ.) φοβάμαι πολύ κπ ή κτ: *Τρέμει τον διευθυντή της. ~ μήπως με σηκώσει στο μάθημα ο καθηγητής.* **τρεμούλα** η & **τρέμουλο** το: συνεχείς, μικρές, γρήγορες και ανεξέλεγκτες κινήσεις που κάνει κπ όταν τρέμει, λόγω κρύου ή φόβου = ρίγος: *Μ' έπιασε ~ από το κρύο.* **τρεμουλιάζω:** (αμτβ.) έχω τρεμούλα: *Το χέρι του τρεμούλιασε όταν την άγγιξε.* **τρεμουλιασμα** το. **τρεμουλιαστός -ή -ό:** αυτός που τρεμουλιάζει: *φωνή ~ και φοβισμένη.* **τρεμουλιαστά** (επίρρ.).

τρένο το: βαγόνια συνδεδεμένα μεταξύ τους που τα σέρνει μηχανή πάνω σε σιδηροδρομικές γραμμές.

τρέπω -ομαι • παθ. αόρ. **τράπημα** & [επίσ.] **ετραπήνη:** (μτβ.) ❶ κάνω κπ να αλλάξει στάση ή κατεύθυνση. ~ **κπ σε (άτακτη) φυγή:** τον αναγκάζω να υποχωρήσει τρέχοντας: *Οι ελληνικές δυνάμεις έτρεψαν τους Ιταλούς σε άτακτη φυγή.* ❷ μετατρέπω, μεταβάλλω κτ: ~ έναν άκεραιο αριθμό σε κλάσμα. **τροπή** η: αλλαγή κατάστασης: *Κανένας δεν περίμενε την ~ που πήραν τα πράγματα στον χώρο της δικαιοσύνης.*

τρέχω: ❶ (αμτβ.) βαδίζω με ταχύτητα ώστε τα πόδια να κινούνται πιο γρήγορα από ό,τι στο περπάτημα: *Μην ~ τόσο γρήγορα, δε σε προλαβαίνω!* ❷ (αμτβ.) αελ συμμετέχω σε αγώνα δρόμου: *Όταν έτρεχε, ήταν πάντα ανάμεσα στους τρεις πρώτους.* ❸ (αμτβ.) πηγαίνω κά-

τρι-
 τρι- → τρι-
 τριβή → τριβή
 τριβή
 τριγμός → τρίζω
 τριγωνικός → τρίγωνο
 τριγωνο
 τρίγωνος → τρίζω
 τρίζω
 τριθέσιος → τρι-

που ή κάνω κτ με προθυμία: ~ σε όλες τις συναυλίες ροκ. ~ να αγοράσω εισιτήρια για τον αγώνα της εθνικής ομάδας. ❶ (αμτβ.) ενεργώ με τρόπο ώστε να τακτοποιήσω σύντομα υπόθεση, ζήτημα, δουλειά κτλ.: ~ για να προλάβω την προθεσμία του διαγωνισμού. ❷ (αμτβ.) α. (για οχήματα) κινούμαι με ορισμένη ταχύτητα: Η μηχανή που αγόρασα ~ με πολύ μεγάλη ταχύτητα. β. (για οδηγό): οδηγώ όχημα με μεγάλη ταχύτητα: Μπαμπά, μην τρέχεις! ❸ (αμτβ., για υγρό) ρέω, κυλώ: Έτρεχε ποτάμι ο ιδρώτας όσων δούλευαν κατά τη διάρκεια του καύσωνα. ❹ (αμτβ., για χρονικό διάστημα) περνάω γρήγορα: ~ τα χρόνια και εμείς δεν προλαβαίνουμε να τα ζήσουμε. ❺ τριτοπρόσ. (αμτβ.) συμβαίνει: Τι ~ εκεί πέρα; δεν ~ τίποτα: δεν πειράζει, δεν υπάρχει πρόβλημα. ❻ (μτβ.) μεταφέρω κτ βιαστικά: Τον έτρεχαν στους γιατρούς, χωρίς να έχει κάτι σοβαρό. ❼ ΠΛΗΡΟΦ (μτβ.) θέτω σε λειτουργία κτ εφαρμογή: Για να τρέξετε το πρόγραμμα, θα πρέπει να πατήσετε το εικονίδιο. (& αμτβ.) Η εφαρμογή έτρεχε όλη τη νύχτα. ❶ (μτφ., μτβ.) ταλαιπωρώ, καταπιέζω: Ο νέος διοικητής μάς ~ όλη μέρα. **τρέχων -ουσα -ον**: αυτός που υπάρχει, συμβαίνει ή ισχύει αυτή την περίοδο = τωρινός: το ~ έτος. **τρέξιμο** το: ❶ πάρα πολύ γρήγορο βήδισμα = τρεχαλητό, τρεχάλα: Μετά από πολύ ~, τους ξεφύγαμε. ❷ αθλ αγώνας ταχύτητας ή αντοχής. ❸ (μτφ.) κοπιαστική προσπάθεια: Ανέλαβε μια ανώτερη θέση, η οποία απαιτεί πολύ ~. **τρεχάτος -η -ο**: αυτός που πηγαίνει κάπου τρέχοντας: Έφθασε ~, μόλις χτύπησε το κουδούνι! **τρεχάλα** η: ❶ γρήγορο τρέξιμο = τρεχαλητό: Βάλαμε μια ~, για να προλάβουμε το καράβι! ❷ (ως επίρρ.) τρέχοντας: Πήγε ~ να πληρωθεί. **τρεχαλητό** το.

τρι- & **τρισ-** & (σημ. 2) **τρι-**: α' συνθ. που ❶ προσδίδει στο β' συνθ. την έννοια του πάρα πολύ: τρισεντυχισμένος, τρισάθλιος, τρισκότεινος. ❷ δηλώνει ότι αυτό που εκφράζει το β' συνθ. υπάρχει τρεις φορές: τρίμηνο, τριθέσιος, τριδιάστατος.

Το άτονο τρι- στη σημ. 1 χρησιμοποιείται μόνο όταν το β' συνθ. αρχίζει από σίγμα (τρισκότεινος).

τριβή -ομαι • παθ. αόρ. **τρίφτηκα**, μππ. **τριμμένως**: (μτβ.) ❶ κινώ συνεχώς ένα αντικείμενο πάνω σε ένα άλλο, ώστε να υπάρχει επαφή μεταξύ τους: Για να γυαλίσουν τα μάγμαρα, πρέ-

πει να τα τρίφεις με ειδικό μηχάνημα. ❷ πιέζω με τα χέρια σημείο του σώματος: Του έτριψα τα πόδια, γιατί ήταν παγωμένα. ~ **τα χέρια μου**: νιώθω μεγάλη ικανοποίηση. ~ **τα μάτια μου**: νιώθω μεγάλη έκπληξη. ❸ μετατρέπω κτ σε σκόνη, κόβω κτ σε πολύ μικρά κομματάκια: ~ πιπέρι. Μπορείς να τρίφεις τυρί για τα μακαρόνια; ❹ παθ. λιώνω, φθείρομαι από την τριβή ή τη συχνή χρήση: Το πουλόβερ σου έχει τριφτεί στους αγκώνες. ❺ παθ. (μτφ.) αποκτώ πείρα σε κάτι, επειδή ασχολούμαι μ' αυτό για μεγάλο χρονικό διάστημα: Έχει τριφτεί χρόνια στη δουλειά του φαναρτζή, οπότε του εμπιστεύομαι την επισκευή του αυτοκινήτου μου. **τριβή** η: ❶ ΦΥΣ η δύναμη που αναπτύσσεται σε ένα σώμα όταν αυτό κινείται σε επαφή με άλλο σώμα. ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) έντονες διαφωνίες = προστριβές: Συνεχίζονται οι ~ στην κυβέρνηση για το θέμα των αυξήσεων στους μισθούς. ❸ πείρα που αποκτά κανείς από τη συστηματική ενασχόληση με κτ. **τρίφτης** ο: ❶ σκεύος της κουζίνας με τρύπες στην επιφάνειά του, που χρησιμοποιείται για να τρίβει κανείς τυρί, λαχανικά κτλ. ❷ συσκευή που χρησιμοποιείται για να γίνονται πιο λείες μαρμαρίνες ή άλλες επιφάνειες.

τρίγωνο το: ❶ ΜΑΘ γεωμετρικό σχήμα που έχει τρεις πλευρές και τρεις γωνίες: ορθογώνιο / οξυγώνιο / αμβλυγώνιο / μισσοσκελές / σκαληνό ~. ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα τριγώνου: Τα παιδιά έλεγαν τα κάλαντα χτυπώντας και τα ~ τους. **τρίγωνος -η -ο**: αυτός που έχει σχήμα τριγώνου: Έφτιαξαν ένα ~ παρτέρι για λουλούδια. **τριγωνικός -ή -ό**: αυτός που έχει μορφή τριγώνου: ~ σχήμα.

τρίζω: ❶ (αμτβ., για πργ.) παράγω ενοχλητικό και οξύ ήχο: ~ το κρεβάτι / η πόρτα / το πάτωμα. ❷ (μτβ.) κάνω κτ να τρίζει: ~ τα δόντια μου / τις κλειδώσεις των δαχτύλων. ~ σε κτ **τα δόντια**: μιλάω σε κτ πολύ ανστηρά, τον φοβερίζω. ❸ (μτφ., αμτβ.) είμαι έτοιμος να γκρεμιστώ: Το οικοδόμημα της φαντασίας σου ~ από τα θεμέλια. **τρίξιμο** το: η πράξη που κάνει κτ όταν τρίζει κτ και ο ήχος που παράγεται: το ~ των δοντιών / της πόρτας. **τριγμός** ο: ❶ [επίσ.] ήχος που παράγεται από κτ που τρίζει: Οι ~ που ακούστηκαν από τα θεμέλια της πολυκατοικίας τρομοκράτησαν τους ενοίκους. ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) προειδοποιητικά σημάδια για την κακή λειτουργία ή τη διάλυση θεσμού: Ακούστηκαν οι πρώτοι ~ του απολυταρχικού καθεστώτος.

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- τρικνμία
- τρικνμιώδης → τρικνμία
- τριλογία
- τρίμηνο → τρι-
- τρίξιμο → τρίζω
- τρίο- → τρι-
- τρισάθλιος → τρι-
- τριοδιάστατος → τρι-
- τρισευτιχισμένος → τρι-
- τριοκότεινος → τρι-
- τριτοκοσμικός
- τρίφτης → τρίζω
- τρίγχα
- τρίγχαμα → τρίγχα
- τρίγχοτο → τρίγχα
- τρίγχοτος → τρίγχα
- τρομάζω → τρόμος
- τρομακτικός → τρόμος
- τρομάρα → τρόμος
- τρομαχτικός → τρόμος
- τρομερά → τρόμος
- τρομερός → τρόμος
- τρομοκράτης → τρομοκρατώ
- τρομοκρατία → τρομοκρατώ
- τρομοκρατικά → τρομοκρατώ
- τρομοκρατικός → τρομοκρατώ
- τρομοκρατίσσεια → τρομοκρατώ
- τρομοκρατώ
- τρομοκρατώ
- τρώμος
- τροπή → τρέπω
- τροπικός
- τροπικός¹ → τρώπος
- τροπικός² → τροπικός
- τροποποίηση → τροποποιώ
- τροποποιητικά → τροποποιώ
- τροποποιητικός → τροποποιώ
- τροποποιώ

τρικνμία η: ❶ μεγάλη αναταραχή της θάλασσας, με κύματα που τα προκαλούν πολύ δυνατοί άνεμοι = [λαϊκ.] φουρτούνα, θαλασσοταραχή: *Το καράβι δε θα φύγει λόγω ~.* ❷ *συνήθ. πληθ. (μτφ.) βάσανα, ταλαιπωρίες: Πέρασε πολλές τρικνμίες στη ζωή του. τρικνμιώδης -ης -ες:* ❶ (για θάλασσα) που βρίσκεται σε κατάσταση τρικνμίας = φουρτουνιασμένος: *θάλασσα κυματώδης έως ~.* ❷ (μτφ.) περιπετειώδης, πολυτάραχος: *Είχαν μια ~ σχέση, με πολλούς χωρισμούς. ❧ σχ. αγενής.*

Από το ΑΕ τρικνμία (από τα τρι- «τρεις, τρία» + κνμ).

τριλογία η: σύνολο τριών έργων (λογοτεχνικών, θεατρικών κτλ.) με κοινό θέμα: *Η ~ του Αισχύλου «Ορέστεια» αποτελείται από τις τραγωδίες «Αγαμέμνων», «Χοηφόροι», «Ευμενίδες».*

τριτοκοσμικός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με τις οικονομικά ασθενείς χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής: *Στείλαμε τρόφιμα και ρούχα σε ~ χώρες.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) αυτός που φανερώνει χαμηλό, κυρίως κοινωνικο-οικονομικό, επίπεδο: *Παραπονέθηκαν για την ~ κατάσταση που επικρατούσε στο νοσοκομείο.*

τρίγχα η: ❶ καθένas από τους λεπτούς σαν νήμα σχηματισμούς, που φυτρώνουν και αναπτύσσονται στο δέρμα των θηλαστικών, απαρτίζοντας τα μαλλιά και τα τριχωτά μέρη του σώματος: *σκληρή/μαλακή/μακριά ~. Στα μαλλιά σου είδα μια άσπρη ~. μου σηκώνεται η ~:* ανατριχιάζω και (μτφ.) τρομάζω: *Να σου πει τι πέρασε, να σου σηκωθεί η ~! παρά ~:* παραλίγο: *~ να πέσει στη θάλασσα! τρίζεις (κατασρές)!:* σαχλαμάρες, *στην ~:* πολύ κομψά: *Είναι πάντα ντυμένη/χτενισμένη ~.* ❷ οτιδήποτε μοιάζει με τρίγχα: *Θέλω μια βούρτσα με κοντές ~.*

τριχωτός -ή -ό: αυτός που έχει πολλές τρίχες: *~ πόδια. τριχωτό το:* το τμήμα του δέρματος όπου φυτρώνουν τρίχες: *το ~ της κεφαλής. τριγχομα το:* οι τρίχες που καλύπτουν το σώμα των ζώων και ορισμένα τμήματα του ανθρώπινου σώματος: *κατσίκια με πυκνό και μακρύ ~. Ο αδερφός μου έχει πολύ ~ στο στέρνο.*

τρομοκρατώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κπ να φοβάται ή να ανησυχεί πολύ = πανικοβάλλω, τρομάζω: *Οι περισσότεροι φοιτητές είναι τρομοκρατημένοι από τα ποσοστά ανεργίας.* ❷ επιβάλλομαι με την άσκηση βίας: *Ο διευθυντής*

της εταιρείας τρομοκρατούσε τους υπαλλήλους του. τρομοκράτης ο, -ισσα η: ❶ μέλος παράνομης οργάνωσης που διαπράττει βίαιες πράξεις (βομβιστικές επιθέσεις ανατινάξεις κτλ.). ❷ πρόσωπο που καταφεύγει σε βίαιες πράξεις για να επιβάλλει τη γνώμη του. **τρομοκρατία η:** ❶ συστηματική χρήση βίας από οργανωμένες ομάδες, προκειμένου να επιτύχουν πολιτικούς σκοπούς: *καταστολή/εξάλωση της ~.* ❷ επιβολή τρόμου με την άσκηση βίας: *η ~ του εργοδότη/ανταρχικού πατέρα. τρομοκρατικός -ή -ό:* αυτός που αναφέρεται στην τρομοκρατία ή σε τρομοκράτη: *~ οργάνωση/χτύπημα. τρομοκρατικά (επίρρ.).*

τρόμος ο: ❶ ξαφνικός και πολύ έντονος φόβος: *Την έπιασε ~ μόλις είδε τον ληστή με το όπλο.* ❷ (συνεκδ.) το πρόσωπο ή το πράγμα που προκαλεί τρόμο: *Ο ληστής αυτός ήταν ο φόβος και ο ~ των ναυτικών. τρομάζω • μπτ. τρομαγμένος:* ❶ (μτβ.) προκαλώ σε κπ ξαφνικό και έντονο φόβο: *Με τρομάξε όταν πρόβαλε μπροστά μου στα σκοτεινά. Με τρομάζει ο υπερβολικός εγωισμός της. = φοβίζω.* ❷ (αμτβ.) αισθάνομαι ξαφνικά έντονο φόβο ή αγωνία: *Τρομάξα όταν ο ληστής έβγαλε το όπλο.* ❸ [οικ.] (μτφ., αμτβ.) κοπιάζω, δυσκολεύομαι να καταφέρω κτ = μοχλώ: *Τρομάξα (για) να τον πείσω να έρθει μαζί μας στην εκδρομή. τρομακτικός & τρομαχτικός -ή -ό:* ❶ αυτός που προκαλεί τρόμο: *~ θρίλερ/σκοτάδι.* ❷ (μτφ.) αυτός που προξενεί κατάπληξη με το μέγεθος ή τη δύναμή του: *αθλητής με ~ αντοχή. = απίστευτος. ~ ζέστη. = υπερβολικός. τρομάρα η:* [προφ.] ❶ = τρόμος, κυρίως στην έκφρ. **πήρα μια ~!**: τρώμαξα. ❷ (ως επιφ.) [ειρων.] στην έκφρ. *~ σου/του!*: πολύ ανόητο εκ μέρους σου/του: *~ σου, ήθελες και να μπεις στο πανεπιστήμιο χωρίς διάβαση! τρομερός -ή -ό:* = φοβερός ❶ αυτός που προκαλεί τρόμο: *Είδα ένα ~ ατύχημα, καθώς ερχόμουν.* ❷ αυτός που είναι πολύ δυσάρεστος: *Ποτέ δε θα ξεχάσω τα ~ βάσανα της προσφυγιάς.* ❸ (μτφ.) αυτός που προκαλεί μεγάλη εντύπωση (θετική ή αρνητική) με τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του: *Κάνει ~ ζέστη. Η πράξη του δείχνει ~ ευφυΐα. = εξαιρετικός. Κάναμε ένα ~ ταξίδι - πού να σου τα λέω! = καταπληκτικός. τρομερά (επίρρ.):* *Είμαι ~ κουρασμένος. Μου αρέσει ~ ο ηθοποιός αυτός.*

τροποποιώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω αλλαγές, συνήθως μικρές, σε κτ: *Τροποποίησα το κείμενο πριν το δώσω για δημοσίευση. τροποποίηση η. τροπο-*

ποιητικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με τροποποίηση: ~ διάταγμα. **τροποποιητικά** (επίρρ.).

τρόπος ο: το πώς ενεργεί, συμπεριφέρεται κτ ή λειτουργεί κτ: *καλοί ~. ~ ζωής/διδασκαλίας. Δεν ήταν ~ αυτός που της μίλησε προηγουμένως!* ~ λειτουργίας της μηχανής. **με κάθε ~:** οπωσδήποτε. **κατά κάποιον ~:** περίπου. **με ~:** διακριτικά ή με λεπτότητα. **τροπικός¹ -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον τρόπο: ~ επίρρημα.

τροπικός ο: καθένας από τους δύο νοητούς κύκλους της γης, που βρίσκονται από τη μια και την άλλη μεριά του Ισημερινού. **τροπικός² -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στους τροπικούς. ~ ζώνη: η πιο θερμή περιοχή της γης, που βρίσκεται ανάμεσα στους δύο τροπικούς. ❷ αυτός που σχετίζεται με την τροπική ζώνη ή παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά: ~ κλίμα/ζέστη.

τροφή η: ❶ κάθε ουσία που παίρνει ένας άνθρωπος ή ένα ζώο για να ζήσει και να αναπτυχθεί = φαγητό: *Τα παιδιά πρέπει να τρώνε τροφές πλούσιες σε ασβέστιο. πνευματική ~:* ό,τι καλλιεργεί το πνεύμα και την ψυχή: *Ο ποιητικός κινηματογράφος είναι η καλύτερη ~ για έναν νέο.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε δίνει την αφορμή για κτ: *Η προκλητική στάση του έδωσε ~ για ποικίλα σχόλια στις εφημερίδες. τρέφω -ομαι •* αόρ. έθρεια, παθ. αόρ. τράφηκα, μππ. θρεμμένος: (μτβ.) ❶ δίνω τροφή σε κτ: ~ το μωρό κυρίως με το μητρικό γάλα. ❷ εκτρέφω ζώα: *Οι γονείς του ~ μερικές αγελάδες για το γάλα τους.* ❸ (μτφ.) συντηρώ: *Με τον μισθό που παίρνει ~ πέντε στόματα.* ❹ (μτφ.) διατηρώ, έχω μέσα μου κτ συναίσθημα: ~ μεγάλη συμπάθεια για όσους νέους δε συμβιβάζονται. **τροφικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την τροφή: *Ο στομαχικός σας πόνος οφείλεται σε ~ δηλητηρίαση. ~ αλυσίδα:* αυτή που σχηματίζεται από οργανισμούς που τρέφονται από άλλους και που στη συνέχεια γίνονται τροφή για άλλους. **τρόφιμο** το: συνήθ. πληθ. ό,τι χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για τη διατροφή του: *Αγοράσαμε πολλά ~, γιατί θα έχει κακοκαιρία την επόμενη βδομάδα.*

τροφοδοτώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ παρέχω τρόφιμα σε οργανωμένη ομάδα ατόμων = σιτίζω: ~ το ελληνικό πολεμικό ναυτικό. ❷ (κατ' επέκτ.) παρέχω τα αναγκαία υλικά για τη συντήρηση και λειτουργία μηχανισμού ή συστήματος: ~ το μηχανήμα με χαρτί. *Το υδραγωγείο ~ μια πόλη με νερό.* ❸ (μτφ.) παρέχω τα απαραίτητα στοιχεία για τη στήριξη ή ενίσχυση γεγονότος,

κατάστασης κτλ.: *Η υπεύθυνη δημοσίων σχέσεων ~ τους δημοσιογράφους με ειδήσεις.*

τροφοδοσία η. **τροφοδοτικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την τροφοδοσία ή ανήκει σε τροφοδοτή: ~ σύστημα/εγκαταστάσεις. **τροφοδοτικό** το: εξάρτημα συνήθως ηλεκτρονικού υπολογιστή, που παρέχει ηλεκτρική ενέργεια. **τροφοδότης** ο, **-τρια** η: ❶ πρόσωπο ή εταιρεία που έχει την ευθύνη για την τροφοδοσία μιας οργανωμένης ομάδας ατόμων: ~ της Λέσχης Αξιοματικών. ❷ (γενικ.) προμηθευτής: *Είναι ο βασικός ~ των τρομοκρατών σε όπλα.* ❸ [λογот.] (ως επίθ., μτφ.) αυτός που δίνει ζωή: ~ γη/ήλιος = ζωοδότης.

τροχαίος¹ -α -ο: αυτός που έχει σχέση με τα τροχοφόρα οχήματα: ~ ατύχημα/παράβαση. **τροχαία** η. **τροχαίο** το. **Τροχαία** η: υπηρεσία της αστυνομίας που ασχολείται με την κυκλοφορία οχημάτων και πεζών. **τροχαίο** το: ατύχημα στο οποίο εμπλέκεται τροχοφόρο όχημα.

τροχαίος² -α -ο: ΦΙΛΟΛ (στη νεότερη ποίηση) ρυθμική μονάδα που συνδυάζει δύο συλλαβές, μία τονισμένη και μία άτονη.

τροχιά η: ❶ ΑΣΤΡΟΝ η κίνηση που κάνει ένα ουράνιο σώμα λόγω της βαρύτητας: ~ γύρω από τη γη. ❷ ΦΥΣ το σύνολο των διαδοχικών σημείων που καταλαμβάνει στον χώρο ένα κινητό σώμα. ❸ (μτφ.) πορεία: *Διαγράφει θεαματική ~ στον χώρο του τραγουδιού.*

τροχός ο: ❶ δίσκος που γυρίζει γύρω από άξονα που τον διαπερνά στο κέντρο του: ~ αυτοκινήτου = ρόδα. ~ αγγειοπλαστικής/κεραμικής. ❷ ΙΑΤΡ εργαλείο καθαρισμού και λείανσης δοντιών. **τροχίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ οξύνω την κόψη μεταλλικού μυτερού εργαλείου = ακονίζω: ~ ψαλίδι/μαχαίρι/ξυράφι. ❷ ΙΑΤΡ χρησιμοποιώ τον τροχό για να καθαρίσω ή να λειάνω ένα δόντι. ❸ (μτφ.) οξύνω μια πνευματική ικανότητα = ακονίζω: ~ μνήμη/σκέψη. **τροχοφόρο** το: όχημα που κινείται με τροχούς: *Απαγορεύεται η κίνηση των ~ στους πεζόδρομους.*

τρύπα η: ❶ άνοιγμα σε επιφάνεια: ~ της ζώνης/στον τοίχο. **κάνω μια ~ στο νερό:** κάνω κτ που δεν έχει κανένα αποτέλεσμα. ❷ κοιλότητα (στη γη, στο σώμα κτλ.): *Ο τυφλοπόντικας τρώαξε και κρύφτηκε στην ~ του.* ❸ [προφ.] (μτφ.) πολύ μικρός χώρος: *Πληρώνει πολύ μεγάλο ενοίκιο, κι ας είναι μια ~ το σπίτι.* ❹ (μτφ.) οικονομικό έλλειμμα: ~ στον προϋπολογισμό. **τρύπω & -άω -ιέμαι:** ❶ α. (μτβ.) ανοίγω τρύπα σε κτ: *Ο τεχνικός τρύπησε τον τοίχο, για να περάσει τα καλώδια.* β. (αμτβ.) απο-

τρόπος
τροφή
τρόφιμο → τροφή
τροφικός → τροφή
τροφοδοσία → τροφοδοτώ
τροφοδοτής → τροφοδοτώ
τροφοδοτικό → τροφοδοτώ
τροφοδοτικός → τροφοδοτώ
τροφοδοτήτρια → τροφοδοτώ
τροφοδοτώ
Τροχαία → τροχαίος¹
τροχαίο → τροχαίος¹
τροχαίος¹
τροχαίος²
τροχιά
τροχίζω → τροχός
τροχός
τροχοφόρο → τροχός
τρύπα
τρυπητή → τρύπα
τρυπητός → τρύπα
τρυπώ → τρύπα

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

τροπώμα → τροπώνω
τροπώνω
τρουφερά → τρουφερός
τρουφεράδα → τρουφερός
τρουφερότητα → τρουφερός
τρώγω → τρώω
τροωτικό
τροωτός
τρώω
τσακίζω
τσακίση → τσακίζω
τσακίσμα → τσακίζω

κτώ τρύπες: Τρύπησε το σακάκι και βάλανε μπάλωμα να μη φαίνεται. ❷ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) τραυματίζω κτ ή κτ με κτ αιχμηρό: Οι τσουνκνίδες μου τρύπησαν τα πόδια. Τα αγκάθια τρυπούν. ❸ (μτφ., μτβ.) διαπερνώ λόγω έντασης ή οξύτητας: Ο θόρυβος από το κομπρεσέρ τρυπά τα αυτιά. **τρύπημα** το: ❶ το άνοιγμα τρύπας: ~ ζώνης με ψαλίδι. ❷ τσίμπημα: ~ από σύριγγα. **τρύπιος -α -ο**: αυτός που έχει τρυπήσει, συνήθως από τη χρήση: ~ σεντόνι/φανέλα/κουβάς. **τρυπητός -ή -ό**: αυτός που έχει τρύπες, συνήθως από την κατασκευή του: ~ κουτάλα.

τροπώνω -ομαι • μπλ. τροπωμένος: ❶ [προφ.] (μτβ.) βάζω κτ σε σημείο που δύσκολα φαίνεται = χώνω, καταχωνιάζω ≠ ξετροπώνω: Πού την τρύπωσε πάλι το σκυλί την παντόφλα μου; ❷ [προφ.] (αμτβ.). κρύβομαι συνήθως σε κτ μικρό χώρο για να προφυλαχτώ = χώνομαι: Το σκυλάκι τρύπωσε στο σπιτάκι του για να μη βραχεί. ❸ (μτβ.) ράβω κτ πρόχειρα με αραιές βελονιές: Πρώτα θα τρυπώσω τον ποδόγυρο και μετά θα τον γαζώσω με τη μηχανή. **τρώπωμα** το: ❶ το να τρυπώνει κανείς κτ ή να τρυπώνει κτ κάποιον = χώνσιμο, κρύψιμο. ❷ α. πρόχειρο ράψιμο με αραιές βελονιές: ~ παντελονιού. β. (συνεκδ.) άσπρη κλωστή ειδική για τρώπωμα.

τρουφερός -ή -ό: ❶ αυτός που αφήνει απαλή αίσθηση όταν τον αγγίζεις = μαλακός: ~ επιδερμίδα/κρέας. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ευαισθησία ή ευγενικά συναισθήματα: ~ σχέση/ηλικία/λόγια ≠ σκληρός. **τρουφερά** (επίρρ.). **τρουφερότητα** η: ❶ η ιδιότητα του τρουφερού: ~ δέρματος = απαλότητα. (& μτφ.) η ~ του εσωτερικού του κόσμου /της παιδικής ηλικίας ≠ σκληρότητα, τραχύτητα. ❷ συνήθ. πληθ. τρουφερές εκδηλώσεις: Το νεαρό ζευγάρι ήταν όλο τρουφερότητες στο παρκάκι. **τρουφεράδα** η = τρουφερότητα.

τροωτικό το: ζωολ μικρό ζώο με μακριά κοφτερά μπροστινά δόντια: Το ποντίκι και ο σκίουρος είναι ~.

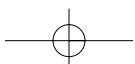
τροωτός -ή -ό: = ενάλωτος ❶ αυτός που εύκολα τραυματίζεται, αρρωσταίνει ή παθαίνει ζημιά: Είναι ~ στις αρρώστιες. ❷ (μτφ.) α. αυτός που εύκολα πληγώνεται συναισθηματικά: Δείχνει ~ και αδύναμος, αλλά έχει πολύ δυνατό χαρακτήρα. β. αυτός που εύκολα παθαίνει ή υποχωρεί σε κτ δυσάρεστο ή ανεπιθύμητο: Είναι ~ στις επιθέσεις των πολιτικών αντιπάλων του. ~ **σημείο**: αδύνατο σημείο = μειονέκτημα,

ελάττωμα: Γνώριζαν τα ~ του συστήματος, αλλά δεν προσπαθούσαν να τα αλλάξουν.

Από το ΑΕ ρ. τιτρώσκα «πληγώνω, τραυματίζω».

τρώω & [σπάν.] τρώγω -ομαι • ενστ. τρώω, τρώ(γ)ει, τρώμε, τρώτε, τρών(ε), προστ. τρώ(γ)ε, τρώτε, πρτ. έτρωγα, αόρ. έφαγα, παθ. αόρ. φαγώθηκα, μπλ. φαγωμένος: (μτβ.) ❶ α. (& με παράλ. αντικ.) μασώ και καταπίνω κτ φαγώσιμο: Έφαγα δυο μερίδες παστίτσιο και βαρυστομάχιασα. Μην τρώς λαίμαργα! ~ **σαν λύκος/του σκασμού/τον άμπακα/τον άμπακο/τον αγλέουρα**: τρώω πολύ. β. μου αρέσει να τρώω ορισμένο φαγητό ή τρέφομαι με ένα είδος τροφής: Από μικρός δεν ~ τα θαλασσινά. Ο ελέφαντας δεν ~ κρέας. γ. παθ. (για τροφή) είμαι κατάλληλος να φαγωθώ: Το έκαψες το φαγητό, δεν τρώγεται! δ. παθ. (συνήθ. με άρν.) είμαι υποφερότος, ανεκτός: Η αγένειά της δεν τρώγεται με τίποτα! ❷ (για έντομα, ζώα) τσιμπώ ή δαγκώνω: Ξύπνησα γεμάτη τσιμπήματα, με έφαγαν τα κουνούπια. ❸ (μτφ.) α. προκαλώ φθορά, συνήθως σταδιακή, σε κτ: Τα κύματα τρώνε τα βράχια. Ο σκόρος έφαγε τα μάλλινα. β. οδηγώ κτ στην καταστροφή: Τον έφαγε ο τζόγος. ❹ [οικ.] α. σπαταλώ κτ.: Έφαγε όλη την κληρονομιά στον τζόγο. Έφαγε τα καλύτερά της χρόνια μ' αυτόν. β. καταναλώνω ή απαιτώ: Η δουλειά στην εταιρεία μου τρώει πολύ χρόνο. γ. σκοτώνω: Τον έφαγε ο συνεργάτης του, για να μη μοιράσουν τα κλοπιμαία. δ. υφίσταμαι κτ αρνητική συνήθως κατάσταση ή συμπεριφορά ή μου συμβαίνει κτ κακό: ~ ξύλο/κλοτσιά/βρίσιμο. ε. κάνω κτ δικό μου κυρίως με παράνομο ή ανήθικο τρόπο = κλέβω: Μου 'φαγε το δαχτυλίδι μου. στ. πιέζω κτ για κτ: Με έφαγε να την πάω διακοπές σε πολυτελές ξενοδοχείο! ζ. βασανίζω ψυχικά ή σωματικά: Με ~ η περιέργεια να μάθω τι συνέβη. Την έφαγε με την γκρίνια του! ❺ προκαλώ φαγούρα σε κτ: Με ~ η πλάτη μου, με ξύνεις λιγάκι; ❻ νικώ κτ: Τους φάγαμε χτες στον αγώνα! ❼ παθ. τσακάνομαι συνέχεια με κτ: Από μικροί τρώγονταν (σαν τον σκύλο με τη γάτα) για τα παιχνίδια τους. ❸ παθ. ζητώ επίμονα κτ: Φαγώθηκε να αγοράσει καινούριο αυτοκίνητο. **τρώγομαι (με τα ρούχα μου)**: γκρινιάζω συνεχώς και χωρίς λόγο.

τσακίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. χτυπώ βίαια ή κομματιάζω: Μου τσακίσε το πόδι με την κλοτσιά που μου έδωσε. = τραυματίζω. β. (μτφ.)

νικό ολοκληρωτικά κτ = κατατροπώνω: Με τσάκισε στο τάβλι με 7-0. γ. διπλώνω: Τσάκισε τη φωτοτυπία στα τέσσερα και την έβαλε στην τσέπη του. δ. προκαλώ σωματική ή ψυχική ταλαιπωρία σε κτ: Μου ~ τα νεύρα η αδιαφορία της. ② παθ. α. (αμτβ.) πέφτω βίαια και κομματιάζομαι: Ο χαρταετός τσακίστηκε πάνω στα δέντρα. β. (μτφ., μτβ.) κάνω κτ με μεγάλη προθυμία, με υπερβολικό ζήλο: Ο πωλητής τσακίστηκε να μας εξυπηρετήσει. ③ (μτφ., αμτβ.) γερνάω: Τσάκισε πρόωρα μετά τον θάνατο του άντρα της. **τσάκισμα** το: ① [οικ.] το να τσακίζεται κτ: ~ του σκάφους στα βράχια / των νεύρων. ② συνήθ. πληθ. κουνήματα της μέσης στο περπάτημα ή τον χορό. **τσάκιση** η: δίπλωμα σε ύφασμα, συνήθως από το σιδερωμα: ~ στο παντελόνι.

τσακώνομαι: (αμτβ.) καβγαδίζω με κτ = μαλώνω ≠ μονοιάζω, συμφιλιώνομαι: Τσακώθηκε με τον γείτονά του για τα όρια του χωραφιού. **τσακωμός** ο: καβγάς = μάλωμα: Αιτία του διαζυγίου ήταν οι ατέλειωτοι ~ και η γκρίνια.

τσακώνω: [λαϊκ.] (μτβ.) ① πιάνω κτ την ώρα που κάνει κτ παράνομο ή επιλήψιμο: Τον τσακώσαμε να κλέβει σταφύλια από την κληματαριά μας. ② παίρνω: Τσάκωσε 10 ευρώ, και πολλά σου είναι! **τσακωτός -ή -ό**: [λαϊκ.] κυρίως στην έκφρ. **κάνω κτ τσακωτό**: τσακώνω κτ = πιάνω κτ στα πράσα.

τσαλαπατώ & -άω -ιέμαι [οικ.] (μτβ.) = ποδοπατώ: ① πατάω κτ ή κτ βίαια με τα πόδια μου: Πρόσχε πού πατάς - με τσαλαπάτησες! ② (μτφ.) μειώνω την αξία, το κύρος προσώπου, ιδέας κτλ. = εξευτελίζω: ~ τα πιστεύω μου. **τσαλαπάτημα** το.

τσατίζω & τσαντίζω -ομαι: [προφ.] (μτβ.) κάνω κτ να θυμώσει ή να εκνευριστεί: Τσατίστηκε και έφυγε. **τσατίλα & τσαντίλα** η: [προφ.] κατάσταση θυμού ή εκνευρισμού λόγω της συμπεριφοράς κτ: Πήγε μια βόλτα και του έφυγε η ~. **τσατίλας & τσαντίλας** ο: [προφ.] πρόσωπο που θυμώνει ή εκνευρίζεται εύκολα: Είναι λίγο ~, αλλά καλό παιδί. **τσατίσιμα & τσατίσιμα** το = τσατίλα. ④ σχ. **τουφέκι**.

τσέπη η: ① α. μικρή θήκη ραμμένη επάνω σε ρούχο ή τσάντα, που χρησιμοποιείται για να βάζει κανείς μικρά προσωπικά αντικείμενα: εσωτερική/κρυφή ~. Είχε τα χέρια στις ~. β. γεν. ως χαρακτηρισμός αντικειμένου που, λόγω μικρού μεγέθους, χωρά σε τσέπη: βιβλίο τσέπης. ② η οικονομική κατάσταση ή δυνατότητες κάποιου, κυρίως στις εκφρ. **(δεν) το αντέχει η ~**

μου: (δεν) έχω την οικονομική άνεση. **πληρώνω κτ από την ~ μου**: κτ βαραίνει εμένα οικονομικά. **τσεπόνω**: [προφ.] (μτβ.) ① βάζω στην τσέπη: Τσέπωσε το χαρτζιλίκι του και εξαφανίστηκε. ② παίρνω χρήματα, συνήθως παράνομα: Τσέπωσε τις προκαταβολές των πελατών και έφυγε στο εξωτερικό.

τσιγάρο το: ① ψιλοκομμένα φύλλα καπνού τυλιγμένα σε ειδικό λεπτό χαρτί σε σχήμα κυλίνδρου: Άναψε ένα ~ και άρχισε να καπνίζει. ② [προφ.] κάπνισμα: Το ~ κατέστρεψε την υγεία του. **τσιγαρίλα** η: η μυρωδιά του αναμμένου τσιγάρου: Κάπνιζε συνέχεια και τα ρούχα του μύριζαν ~.

τσιγκούνης -α -ικο: αυτός που αποφεύγει σε υπερβολικό βαθμό να ξοδεύει χρήματα = σπαγοραμμένος, φιλάργυρος, σφιχτός ≠ γενναιοόδωρος, σπάταλος: Είναι τόσο ~, που κυκλοφορεί με τα ίδια ρούχα εδώ και δεκαπέντε χρόνια. **τσιγκουνεύομαι**: (μτβ.) ① δε θέλω να ξοδέψω χρήματα για κτ ≠ σπαταλώ: Τσιγκουνεύεται να αγοράσει τσιγάρα και όλο ζητά από τους φίλους του. ② (μτφ.) δε θέλω να προσφέρω κτ: Ποτέ δεν τσιγκουνεύτηκε τη βοήθεια στους φίλους της. **τσιγκουνιά** η: ① η ιδιότητα του τσιγκούνη: Από την ~ του δεν πήγαινε ποτέ διακοπές. ② συνήθ. πληθ. (συνεκδ.) ενέργειες που χαρακτηρίζουν τον τσιγκούνη ≠ σπατάλη: Άσε τις ~ και αγόρασε το παλτό - είναι πολύ ωραίο!

τσιμπό & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ① τρυπώ ελαφρά (συνήθως το δέρμα) με αιχμηρό όργανο ή (για έντομα) με το κεντρί μου: Τσιμπήθηκε από τις τσουκνίδες. Με τσίμπησε σφήκα στο λαιμό και πρήστηκε. ② πιέζω με τον αντίχειρα και με ένα άλλο δάχτυλο ταυτόχρονα α. το δέρμα, για να προκαλέσω πόνο: Την τσίμπησε με τόση δύναμη στο μάγουλο, που της άφησε σημάδι. β. [οικ.] ένα αντικείμενο, για να το πιάνω: Τσίμπησα ένα από αυτά τα πακέτα! ③ (μτφ.) προκαλώ σύντομο, αλλά οξύ πόνο, συνήθως επαναλαμβανόμενο: Με ~ συχνά το στομάχι. ④ α. (για πρόσ.) τρώω ελαφρά: Αν δεν τσιμπήσω κάτι στο γραφείο μέχρι το μεσημέρι, πεθαίνω της πείνας. β. (για ψάρι) τρώγοντας το δόλωμα, πιάνομαι από το αγκίστρι. ⑤ παθ. (μτφ.) ερωτεύομαι κτ: Ο Κώστας τσιμπήθηκε με την Κατερίνα. ⑥ [οικ.] αυξάνω την τιμή προϊόντος, υπηρεσίας κτλ. σε υπερβολικό βαθμό: Στις τουριστικές περιοχές τις «τσιμπάνε» τις τιμές αρκετά. **τσιμπήμα** το: το να τσιμπά κανείς κτ και αυτό που τσιμπά: ~ από

τσακωμός → τσακώνομαι
τσακώνομαι
τσακώνω
τσακωτός → τσακώνω
τσαλαπάτημα → τσαλαπατώ
τσαλαπατώ
τσαντίζω → τσατίζω
τσαντίλα → τσατίζω
τσαντίλας → τσατίλας
τσαντίσιμα → τσατίσιμα
τσαντίσιμα → τσατίσιμα
τσατίλα → τσατίζω
τσατίλας → τσατίλας
τσατίσιμα → τσατίσιμα
*τσεβδός → τσευδός
τσεβδός
τσεβδός → τσεβδός
τσεβδός → τσεβδός
τσεβδός → τσεβδός
τσεβδός → τσεβδός
*τσιγγούνης → τσιγκούνης
τσιγκουνεύομαι → τσιγκούνης
τσιγκούνης
τσιγκουνιά → τσιγκούνης
τσιμπήμα → τσιμπό
τσιμπιά → τσιμπό
τσιμπό

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- τσιρίδα → τσιρίζω
- τσιρίζω
- τσιριχτά → τσιρίζω
- τσιριχτός → τσιρίζω
- *τσιρίζω → τσιρίζω
- τυγχάνω
- τυπικά → τύπος¹
- τυπικό → τύπος¹
- τυπικός → τύπος¹
- τυπικότητα → τύπος¹
- τυπολάτρης → σχ. λατρεία
- τυποποιώ → -ποιώ
- τύπος¹
- τύπος²
- τύπωμα → τυπώνω
- τυπώνω
- τυπωτικός → τυπώνω
- τυραννία → τυραννώ
- τυραννικά → τυραννώ
- τυραννικός → τυραννώ
- τύραννος → τυραννώ
- τυραννώ

καρφίτσα/κουνούπι/στο χέρι. ~ στο αντί/μάγουλο = τοιμπιά. Ένωσα ένα ~ στο στομάχι. Δεν επιτρέπεται το ~ ανάμεσα στα γείματα.

τοιμπιά η: ❶ τοίμπημα του δέρματος με τα δάχτυλα, που συνήθως προκαλεί ελαφρύ πόνο: ~ στο μάγουλο. ❷ (συνεκδ.) το σημάδι που αφήνει η τοιμπιά: *Μελάνιασε η ~!*

τσιρίζω: (αμβ.) βγάζω ενοχλητικά δυνατή και ψιλή φωνή ή άλλον παρόμοιο ήχο: *Το παιδί τσιρίζε από τον πόνο.* **τσιρίδα η:** [προφ.] ενοχλητικά δυνατή, ψιλή φωνή: *Έβγαλε μια ~ από την τρομάρα της.* **τσιριχτός -ή -ό:** αυτός που έχει δυνατό και διαπεραστικό ήχο. **τσιριχτά** (επίρρ.).

Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *τσιρίζω*, οπότε και ορθότερη θα ήταν η γραφή με **-υ-** (*τσιυρίζω, τσιυρίδα* κτλ.). Ωστόσο, έχει επικρατήσει η γραφή με **-ι-**.

τυγχάνω • αόρ. *έτυχα*: [επίσ.] ❶ (αμβ.) συμβαίνει τυχαία να έχω κπ ιδιότητα: *Ο Διευθυντής τυγχάνει φίλος μου.* ❷ (μτβ. + γεν.) γίνομαι δέκτης κπ πράγματος ή μου συμβαίνει κτ: ~ *περιοποίησης/εκτίμησης/θερμής υποδοχής.* ✎ σχ. **τυχαίνο**.

τύπος¹ ο: ❶ κατηγορία, είδος: ~ αυτοκινητού. ❷ **α.** ο χαρακτήρας κπ: *χαρούμενος/ακουστικός ~. β.* [λαϊκ.] άνθρωπος, άτομο: *Ο ~ απέναντι με παρακολουθεί συνεχώς.* ❸ πρότυπο, υπόδειγμα: *ο ~ της αίτησης.* ❹ *συνήθ. πληθ.* η εξωτερική μορφή ενέργειας ή συμπεριφοράς σε αντίθεση με το περιεχόμενο: *Δίνει σημασία στους τύπους.* ❺ ΜΑΘ ΦΥΣ ΧΗΜ παράσταση που εκφράζει συμβολικά σχέσεις μεταξύ αριθμών, φυσικών μεγεθών ή χημικών στοιχείων. ❻ ΓΛΩΣΣ καθεμία από τις διαφορετικές μορφές με τις οποίες εμφανίζεται μια λέξη: *παθητικός ~ του ρήματος.* **τυπικός -ή -ό:** ❶ αυτός που ακολουθεί τους τύπους ή τους κανόνες: ~ *υπάλληλος/συμπεριφορά.* ❷ αυτός που διαθέτει τα βασικά γνωρίσματα της ομάδας ή της κατηγορίας του: ~ *παράδειγμα πουλιού είναι το σπουργίτι.* = αντιπροσωπευτικός. ~ *σύμπτωμα/γνώρισμα* = χαρακτηριστικός. ❸ αυτός που αποτελεί συνήθεια = καθιερωμένος, συνηθισμένος: *Οι επισκέψεις σε μουσεία είναι πλέον μια ~ εκπαιδευτική δραστηριότητα.* ❹ αυτός που είναι επιφανειακός και όχι επί της ουσίας ≠ ουσιαστικός: ~ *επιθεώρηση/έλεγχος* ≠ άτυπος. ❺ αυτός που έχει επίσημο χαρακτήρα: ~ *επιβεβαίωση.* ❻ αυτός που γίνεται ψυχρά,

χωρίς εγκαρδιότητα: ~ *χειραψία.* **τυπικά** (επίρρ.). **τυπικό το:** ❶ ΓΛΩΣΣ το μέρος της γραμματικής που εξετάζει τους τύπους των λέξεων. ❷ το σύνολο των τύπων ή κανόνων που διέπουν μια διαδικασία = εθιμοτυπία: *Σύμφωνα με το ~, ακολούθησε δεξίωση προς τιμήν των πρέσβων.* **τυπικότητα η:** ❶ η ιδιότητα του τυπικού (σημ. 1): *Στις παραδόσεις των εμπορευμάτων του τον χαρακτηρίζει πάντα ~.* ❷ *συνήθ. πληθ.* (συνεκδ.) οι κοινωνικές συμβάσεις ή τύποι: *Νιώστε σαν στο σπίτι σας κι αφήστε τις ~.*

τύπος² ο: το σύνολο των εφημερίδων και των περιοδικών, και (συνεκδ.) οι εργαζόμενοι σε αυτό, καθώς και το έργο που επιτελούν: *αθλητικός/διεθνής/ηλεκτρονικός ~.* *Η κυβέρνηση προσπαθεί να ελέγξει τον ~.* **κίτρινος ~:** εφημερίδες και περιοδικά που ασχολούνται κυρίως με σκάνδαλα και κουτσομπολιά.

τυπώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αποτυπώνω κτ (συνήθως επάνω σε χαρτί) με κατάλληλο τυπογραφικό εξοπλισμό: ~ *εικόνα/φωτογραφίες* = εκτυπώνω. ❷ (κατ' επέκτ.) δίνω κτ για να τυπωθεί: *Πότε θα τυπώσεις το νέο σου σύγγραμμα;* = εκδίδω. **τύπωμα το:** εκτύπωση: ~ *βιβλίου/φωτογραφιών.* **τυπωτικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στο τύπωμα: ~ *μηχάνημα.* = εκτυπωτικός. ✎ σχ. **εκτυπώνω.**

τυραννώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) καταπιέζω ή βασανίζω: *Τυραννούσε τον λαό του επί δεκαετίες.* (μτφ.) *Η αρωστία αυτή τον τυραννά χρόνια.* **τυραννία η:** ❶ (στην αρχαιότητα) πολιτεύμα όπου ο τύραννος καταλάμβανε με τη βία την εξουσία και κυβερνούσε απολυταρχικά = τυραννίδα. ❷ (συνεκδ.) διακυβέρνηση με απολυταρχικό τρόπο. ❸ (μτφ.) βάσανο = ταλαιπωρία, μαρτύριο: *Ζήσαμε την ~ της προσφυγιάς.* ❹ (μτφ.) καταπιεστική συμπεριφορά = *καταδυνάστευση: Αγωνίζονταν ενάντια στην ~ των μεγαλοτσιφλικάδων.* **τύραννος ο:** ❶ (στην αρχαιότητα) πρόσωπο που καταλάμβανε την εξουσία με βία και κυβερνούσε απολυταρχικά: *οι τριάκοντα ~ της Αθήνας.* ❷ δικτάτορας. ❸ (μτφ.) πρόσωπο που καταπιέζει τους άλλους: *Η πεθερά της κατάντησε ~ μέσα στο σπίτι τους.* **τυραννικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στον τύραννο ή την τυραννία: ~ *καθεστώς* = απολυταρχικός. ❷ (μτφ.) αυτός που καταπιέζει ή βασανίζει: ~ *αγάπη/γονιός/διοίκηση/ασθένεια.* **τυραννικά** (επίρρ.).

τυρί το: προϊόν που παρασκευάζεται από πήξιμο του γάλακτος: *σκληρό/μαλακό/κίτρινο* ~.

τυφλός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χάσει την όρασή του ή που εκ γενετής δεν έχει την ικανότητα να βλέπει: *Έπεσε οξύ στα μάτια του και έμεινε* ~. (**ψάχνω**) **στα τυφλά:** (αναζητώ κτ) χωρίς να έχω ορατότητα ή (μτφ.) χωρίς τις απαραίτητες πληροφορίες. ❷ (μτφ., για ψυχική κατάσταση, συναίσθημα) αυτός που είναι ιδιαίτερα έντονος, σε σημείο που χαρακτηρίζεται από έλλειψη λογικής = παράφορος: ~ *δίψα για εκδίκηση/μίσος*. ❸ (μτφ.) αυτός που υπάρχει σε απεριόριστο βαθμό = απόλυτος: ~ *υπακοή/εμπιστοσύνη*. ❹ αυτός που δεν έχει άνοιγμα ή έξοδο: ~ *τραύμα/δρόμος/τοίχος*. ❺ αυτός που δεν έχει συγκεκριμένο στόχο: ~ *χτύπημα*. **τυφλά** (επίρρ.): *Υπακούει* ~ *στις διαταγές των ανωτέρων του*. **τυφλώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ **α.** κάνω κτ τυφλό: *Τυφλώθηκε από μια σοβαρή μόλυνση στο μάτι*. **β.** (κατ' επέκτ.) εμποδίζω την όραση κτ: *Μας τύφλωσαν τα φλας από τις φωτογραφικές μηχανές*. = [λαϊκ.] *στραβώνω*. ❷ (μτφ.) *κάνω κτ να μην μπορεί να αντιληφθεί κτ ή να κρίνει σωστά: Τον τύφλωσε ο έρωτας/το πάθος για εκδίκηση*. **τύφλωση** η: ❶ απώλεια της όρασης: *Η εκθαμβωτική λάμψη μετά την έκρηξη τού επέφερε* ~. ❷ (μτφ.) η αδυναμία κτ να αντιληφθεί κτ ή να κρίνει σωστά: *Η συνεχής προπαγάνδα προκάλεσε πολιτική* ~ *στους πολίτες*.

τύχη η: ❶ απρόβλεπτη υποθετική δύναμη που συντελεί στην εξέλιξη των πραγμάτων (θετικά ή αρνητικά): *Το ότι έγινε πλούσιος οφείλεται στην* ~ *κι όχι στην εργατικότητα του*. ❷ σύνολο ευνοϊκών συμπτώσεων ≠ ατυχία: *Είχε την* ~ *να πέφτει πάντα σε πολύ καλούς εργοδότες*. **κάνω την** ~ **μουν:** αποκτώ περιουσία. **κλοτσάω την** ~ **μουν:** δεν αξιοποιώ μια καλή ευκαιρία. **κοιμάμαι και η** ~ **μουν δουλεύει:** μουν έρχονται όλα βολικά χωρίς δική μου προσπάθεια. ❸ το τι απέγινε κτ: *Αγνοείται η* ~ *πολλών μεταναστών, αφότου αποβιβάστηκαν από το πλοιάριο*. ❹ μοίρα = [λαϊκ.] γραφτό, ριζικό: *Το* 'χει η ~ *του να βασανίζεται*. ❺ πληθ. η ζωή, το μέλλον κτ: *οι τύχες των λαών*. **τυχαίω** • **αόρ.** *έτυχα:* ❶ (αμτβ.) βρίσκομαι κάπου κατά σύμπτωση: *Έτυχα την ώρα της διαδήλωσης στο κέντρο της πόλης*. ❷ *απρόσ.* (αμτβ.) συμβαίνει τυχαία: *Δεν έτυχε να συναντηθούμε, αν και μέναμε στην ίδια πολυκατοικία*. ❸ (μτβ.) **α.** παρουσιάζομαι, κυρίως ξαφνικά: *Του έτυχαν πολλές αναπο-*

διές στη ζωή του και γέρασε πριν από την ώρα του. **β.** πέφτω σε κπ με κλήρωση: *Μου έτυχε ένα ποδήλατο στη λοταρία*. **τυχερός -ή -ό:** ❶ αυτός που η τύχη είναι ευνοϊκή μαζί του ≠ άτυχος: *Στη ζωή του ήταν τόσο* ~, *που δεν προλάβαινε να ενχρηθεί κάτι, και αμέσως συνέβαινε*. ❷ αυτός που θεωρείται ότι φέρνει τύχη = γούρικός ≠ γρουσουζίκος: *Τον καλούσαν να τους κάνει ποδαρικό, γιατί τον θεωρούσαν* ~. ❸ αυτός που βασίζεται στην τύχη: ~ *παιχνίδια*. **τυχερό** το: **α.** μοίρα: *Αφού δεν πνίγηκε τότε στο ναυάγιο, ήταν το* ~ *του να ζήσει*. **β.** *συνήθ. πληθ.* [οικ.] επιπλέον κέρδος για υπηρεσίες: *Το επάγγελμα του σερβιτόρου έχει και τα τυχερά του*. **τυχαίος -α -ο:** ❶ αυτός που γίνεται κατά τύχη ή εκτός προγραμματισμού: ~ *ανακάλυψη/συνάντηση*. ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που δε χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη αξία = οποιοσδήποτε, ασήμαντος ≠ αξιόλογος: *Πρόσεξε πώς μου μιλάς, δεν είμαι κανένας* ~ *εγώ!* **τυχαία** & [επίσ.] **τυχαίως** (επίρρ.).

Προσοχή: τα ρ. *τυχαίνω* και *τυγχάνω*, παρά την κοινή τους ρίζα, διαφοροποιούνται σημασιολογικά.

τυχόν (επίρρ.): ❶ κατά τύχη: *Αν* ~ *τον δεις, πες του χαιρετίσματα*. ❷ για να κάνουμε πιο ευγενική τη διατύπωση ερώτησης, παράκλησης κτλ. ή πιο έντονη τη διατύπωση απειλής: *Μήπως* ~ *θυμηθήκατε πού το είχατε βάλει; Μην* ~ *και δεν έρθεις - χάθηκες!* ❸ (ως επίθ., άκλ.) αυτός που μπορεί να συμβεί = πιθανός, ενδεχόμενος: *Οι* ~ *διαφωνίες των συνομιλητών θα ληφθούν υπόψη*.

Από το ουδ. της μτχ. **αορ.** β' *έτυχον* του ΑΕ ρ. *τυγχάνω*.

τόρα (επίρρ.): ❶ στην παρούσα χρονική στιγμή ≠ πριν, μετά: *Δεν είναι* ~ *εδώ, θα γυρίσει σε λίγο*. ❷ στο πολύ άμεσο παρελθόν ή μέλλον: *Μόλις* ~ *τον είδα*. ~ *φεύγουμε, σταμάτα να γκοιναΐξεις!* ❸ για ενέργεια που συνεχίζεται μέχρι σήμερα ή που μόλις τελείωσε: *Μέρες* ~ *προσπαθώ να σε συναντήσω*. ~ *πια κανείς δεν τον θυμάται*. **τόρα** το • **άκλ.:** η παρούσα χρονική στιγμή. **τωρινός -ή -ό:** αυτός που γίνεται ή υπάρχει τώρα: *Η* ~ *διοίκηση της εταιρείας είναι καλύτερη από την προηγούμενη*. ~ *κατάσταση/δεδομένα*.

τυρί
τυφλά → τυφλός
τυφλός
τυφλώνω → τυφλός
τύφλωση → τυφλός
τυχαία → τύχη
τυχαίω → τύχη
τυχαίως → τύχη
τυχερό → τύχη
τυχερός → τύχη
τύχη
τυχόν
τόρα
τωρινός → τώρα

Υγεία
ύμνος

- υβρίζω → βρίζω
- υβριστικά → βρίζω
- υβριστικός → βρίζω
- υγεία
- υγιαίνω → υγεία
- υγιεινά → υγεία
- υγιεινή → υγεία
- υγιεινός → υγεία
- υγιής → υγεία
- υγραίνω → υγρός
- υγρασία → υγρός
- υγρό → υγρός
- υγρός
- υδατοκαλλιέργεια → σχ. ύδαρ
- ύδατος → ύδαρ
- υδρατμός → σχ. ύδαρ
- ύδρευση
- υδροβίος → σχ. ύδαρ
- υδροδιαλυτός → σχ. ύδαρ
- υδροηλεκτρικός → σχ. ύδαρ
- υδροπλάνο → σχ. ύδαρ
- ύδαρ
- υιοθεσία → υιοθετώ
- υιοθέτηση → υιοθετώ
- υιοθετώ
- ύλη
- υλικό → ύλη
- υλικός → ύλη
- υλισμός → ύλη
- υλιστής → ύλη
- υλιστικά → ύλη
- υλιστικός → ύλη
- υλίστρια → ύλη
- υμνητής → ύμνος
- υμνητικός → ύμνος
- υμνήτρια → ύμνος
- ύμνος
- υμνώ → ύμνος

Υγεία η: η καλή φυσική, πνευματική και ψυχική κατάσταση κάθε ζωντανού οργανισμού, η σωστή βιολογική λειτουργία του: *Η καλή διατροφή και η άσκηση συμβάλλουν στη διατήρηση της ~. Η ψυχική της ~ διαταράχθηκε μετά το τρομερό δυστύχημα.* **υγιεινός -ή -ό:** αυτός που συντελεί στην καλή υγεία και στη διατήρησή της ≠ ανθυγιεινός: ~ διατροφή. **υγιεινά** (επίρρ.). **υγιής -ής -ές:** ❶ αυτός που έχει υγεία: ~ μωρό ≠ ασθενής, άρρωστος. ❷ (μτφ.) αυτός που λειτουργεί σωστά ή σύμφωνα με τις αρχές του: ~ επιχείρηση / νοοτροπία. *σχ. αγενής. υγιαίνω* • μόνο ενστ.: (αμτβ.) είμαι καλά στην υγεία μου: *Τι κάνεις; ~! υγιεινή* η: τήρηση των κανόνων προστασίας και διατήρησης της υγείας: *Το εστιατόριό σας δεν πληροί τους όρους ~.*

Από την ΑΕ λ. *ύγεια*. Η Υγεία ήταν θεά της Ιατρικής (*σχ. πανάκεια*).

υγρός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει σύσταση παρόμοια με του νερού: *Το χλώριο ανήκει στα ~ στοιχεία.* ❷ **α.** αυτός που έχει απορροφήσει μικρή ποσότητα νερού: *Τα ρούχα μας είναι ~. ≠ στεγνός.* **β.** αυτός που σχετίζεται με το νερό: ~ στίβος. ❸ αυτός που έχει υγρασία: *Ο καιρός σήμερα είναι ~ και ζεστός. ≠ ξηρός.* **υγρό** το: ΦΥΣ ΧΗΜ σώμα με συγκεκριμένο όγκο, που μεταβάλλει το σχήμα του ανάλογα με το δοχείο που το περιέχει ≠ στερεό, αέριο: *Το νερό, σε κανονικές συνθήκες, ανήκει στα ~.* **υγρασία** η: ❶ μετεωρολογικό φαινόμενο που χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση μεγάλης ποσότητας υδρατμών στην ατμόσφαιρα ≠ ξηρασία. ❷ υγρότητα χώρου ή επιφάνειας: *Το δωμάτιο έχει ~ δε βλέπεις τους τοίχους πώς σάπισαν; υγραίνω-ομαι*: (μτβ.) κάνω κτ υγρό: ~ τα χέρια μου/τα χείλια μου. = βρέχω.

ύδρευση η: τροφοδοσία με νερό: *Στέρεψε ο ποταμός και η περιοχή έχει έντονο πρόβλημα ύδρευσης.*

Υδροχόος ο: ❶ ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. ❷ ΑΣΤΡΟΛ το ενδέκατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

ύδαρ το • *ύδατος, ύδατα, υδάτων*: [επίσ.] νερό: *Γίνονται έλεγχοι για την ποιότητα των υδάτων σε όλη τη Μεσόγειο.*

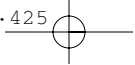
Το ουσ. *ύδαρ* με τα θέματά του (υδρ-, υδατ-) έδωσε ως α΄ συνθ. νέες λέξεις όπως: *υδρατμός, υδροηλεκτρικός, υδροπλάνο, υδροδιαλυτός, υδροβίος, υδατοκαλλιέργεια, υδατοστεγής* κτλ.

υιοθετώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αναγνωρίζω και αποκτώ ένα παιδί ως δικό μου: *Τη Λυδία την υιοθέτησα σε ηλικία τριών ετών.* ❷ παίρνω κπ υπό την προστασία μου: *Υιοθέτησαν μια σκυλίτσα.* ❸ (μτφ.) εγκρίνω και ακολουθώ άποψη, απόφαση, ενέργεια άλλου: *Η Ελλάδα υιοθέτησε το νομοσχέδιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανάπτυξη της έρευνας.* **υιοθεσία** η: νομική διαδικασία σύμφωνα με την οποία κπ αποκτά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις γονέα απέναντι σε παιδί, του οποίου δεν είναι ο φυσικός γονέας: *Ανέλαβε την υιοθεσία της μικρής, όταν πέθαναν οι γονείς της.* **υιοθέτηση** η: το να υιοθετεί κπ κτ (σημ. 3): *Η ΕΕ αποφάσισε την ~ αυστηρότερων μέτρων κατά της τρομοκρατίας.*

Η σημ. 1 του ρ. *υιοθετώ* είναι όμοια με εκείνη του ελνστ. ρ. *υίοθετώ*. Η σημ. 2 είναι σημδ. από το γαλλ. ρ. *adopter*.

ύλη η: ❶ το βασικό συστατικό στοιχείο κάθε σώματος, που καθορίζει τις φυσικές και χημικές ιδιότητές του: *οργανική/άνοργανη/κοσμική ~.* ❷ **φιλος** αυτό που αντιδιαστέλλεται προς το πνεύμα: *Σύμφωνα με τον Πλάτωνα ο άνθρωπος αποτελείται από ~ και πνεύμα.* ❸ κάθε ουσία που χρησιμοποιείται για να παραχθεί κτ: *φυσική/τεχνητή ~.* ❹ **α.** το περιεχόμενο βιβλίου ή εντύπου: *περιοδικό ποικίλης ύλης.* **β.** το σύνολο συγκεκριμένων γνώσεων σε ένα μάθημα: *διδασκτέα/εξεταστέα ~.* **υλικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην ύλη (σημ. 1, 2): ~ σώματα. *Τα ~ αγαθά έχουν αλλοτριώσει τον άνθρωπο.* **υλικό** το: ❶ το συστατικό από το οποίο φτιάχνεται κτ: *υλικά οικοδομών/για το φαγητό.* ❷ εν. το σύνολο των στοιχείων που χρησιμοποιούμε για να αποδείξουμε κτ, να πραγματοποιήσουμε μια έρευνα, ένα έργο: *Για την εργασία σας διαθέτουμε πλούσιο ~.* **υλισμός** ο: **φιλος** φιλοσοφικό ρεύμα σύμφωνα με το οποίο η πραγματικότητα ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα φυσικών ή υλικών αιτίων. **υλιστής** ο, **-ίστρια** η: ❶ οπαδός της θεωρίας του υλισμού ≠ ιδεαλιστής. ❷ πρόσωπο που ο τρόπος ζωής του χαρακτηρίζεται από προσήλωση στα υλικά αγαθά. **υλιστικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στον υλισμό ή στον υλιστή: ~ θεωρία/στάση ζωής. **υλιστικά** (επίρρ.).

ύμνος ο: ❶ ποιητικό κείμενο που εκφράζει θαυμασμό προς μια θεότητα, ιδέα, αξία: ~ προς τον Δία. ο *Ακάθιστος Ύμνος. Το ποίημα αυ-*

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

τό είναι ~ προς την ελευθερία. **Εθνικός Ύμνος:** μελοποιημένο ποίημα, σύμβολο κάθε έθνους. **②** (μτφ.) μεγάλος έπαινος: *Για την καινούρια του ταινία γράφτηκαν ύμνοι.* = εγκώμιο. **υμνώ -ούμαι:** (μτβ.) **①** δοξάζω τον Θεό. **②** μιλάω πολύ επαινετικά, πλέκω το εγκώμιο κτ. **υμνητής** ο, **-ήτρια** η. **υμνητικός -ή -ό.**

ύπαιθρος η: οι περιοχές που είναι έξω από τις πόλεις, από τα μεγάλα αστικά κέντρα = εξοχή: *Η ζωή στην ~ έχει πολλά θετικά στοιχεία, αλλά για πολλούς είναι πιο δύσκολη από τη ζωή στην πόλη.* **ύπαιθρο** το: ανοικτός χώρος: *άθληση στο ~.* **υπαίθριος -α -ο:** αυτός που βρίσκεται ή πραγματοποιείται στο ύπαιθρο: ~ *κατασκήνωση.* **υπαίθρια** (επίρρ.).

υπαινίσσομαι • παθ. αόρ. *υπαινίχθηκα:* (μτβ.) εκφράζω άποψη, σκέψη, συναίσθημα κτ., χωρίς να το δηλώνω με σαφήνεια: *Υπαινίχθηκε ότι δεν είναι ευχαριστημένος από τη δουλειά της.* **υπαινιγμός** ο. **υπαινικτικός -ή -ό:** αυτός που εκφράζει κτ με έμμεσο τρόπο: ~ λόγος. **υπαινικτικά** (επίρρ.). **☞** σχ. **επαινώ.**

υπαίτιος -α -ος: [επίσ.] (συνηθέστερα ως ουσ.) αυτός που θεωρείται υπεύθυνος για κάποιον αρνητικό γεγονός: *Τον θεωρούν ~ για την αυτοκτονία της κόρης του.* **υπαιτιότητα** η: η ευθύνη που φέρει κτ για κτ αρνητικό: *Δεν έγινε από δική μου ~ το λάθος αυτό!*

Το επίθ. **υπαίτιος** διαφοροποιήθηκε σημασιολογικά με το πέρασμα του χρόνου: κατά την ελνστ. περίοδο σήμαινε «κατηγορούμενος».

υπακούω: (αμτβ.) **①** συμμορφώνομαι σε εντολές, οδηγίες κτλ. = ακούω: *Δεν υπάκουσε στις εντολές μας: έκανε αυτό που ήθελε.* **②** (μτφ.) ακολουθώ έναν γενικό κανόνα: *Τα οχήματα υπακούουν στους νόμους της φυσικής.* **υπακοή** η: συμπεριφορά ή στάση προσώπου που συμμορφώνεται με εντολές ή οδηγίες κτ ή με τους κανόνες ενός συνόλου ≠ ανυπακοή. **υπάκουος -η -ο** ≠ ανυπάκουος, άτακτος. **υπάκουα** (επίρρ.).

υπάλληλος ο, η: πρόσωπο που εργάζεται σε γρα-

φείο, κατάσταση κτλ. και πληρώνεται με μισθό: *μόνιμος/εποχιακός/δημόσιος/ιδιωτικός ~.* **υπαλληλικός -ή -ό.**

υπάρχω • πρτ. *υπήρχα*, αόρ. *υπήρξα:* (αμτβ.) **①** έχω υπόσταση: *Δεν ~ φαντάσματα.* **②** ζω: *Δυστυχώς, ο πατέρας της δεν ~ πια!* **③** βρίσκομαι κάπου: ~ *κανείς εδώ;* **④** με αφηρημένα ουσ. σχηματίζει απρός. εκφρ.: ~ *τρόπος/τρόπος/κίνδυνος* κτλ. **υπάρχοντα** τα: όσα πράγματα ανήκουν σε κτ: *Έφυγε παίρνοντας όλα τα υπάρχοντά της.* **υπαρκτός -ή -ό:** αυτός που υπάρχει, σε αντιδιαστολή με αυτόν που βρίσκεται στη σφαίρα της φαντασίας: *Ο κίνδυνος είναι ~.* **ύπαρξη** η: **①** οντότητα, ο άνθρωπος ως οντότητα: *ευγενική/αιθέρια ~.* **②** το να υπάρχει κτ ή κτ: *η ~ ζωής στο διάστημα.* **υπαρξιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην ύπαρξη: *Έχει ~ πρόβλημα/ανησυχίες.* **υπαρξιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην ύπαρξη. ~ **ρήμα:** ΓΛΩΣΣ καθένα από τα ρήματα που δηλώνουν ύπαρξη, π.χ. *είμαι, υπάρχω, γίνομαι.*

υπενθυμίζω: (μτβ.) θυμίζω σε κτ κτ που φαίνεται να έχει ξεχάσει: *Σε περίπτωση που το ξεχάσατε, σας ~ ότι αύριο είναι η τελική προθεσμία!* **υπενθύμιση** η.

υπέρ¹ (πρόθ.): (+ γεν.) δηλώνει υπεράσπιση, προστασία, υποστήριξη προσώπου ή πράγματος κτλ. ≠ κατά, εναντίον: *Μιλάει ~ των φτωχών και αδυνάτων.* **☞** **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **υπέρ²** (επίρρ.): θετικά, υποστηρίζοντας κτ ή κτ ≠ κατά, εναντίον: *Ψήφισε ~.* **υπέρ** τα • **άκλ.:** τα πλεονεκτήματα μιας κατάστασης, επιλογής κτλ. ≠ κατά: *Θα μελετήσετε τα ~ και τα κατά.*

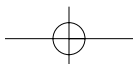
υπέρ- & υπερ-: πρόθημα που δηλώνει **①** αυτό που βρίσκεται τοπικά πέρα ή πάνω από αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: *υπέργειος, υπερατλαντικός.* **②** ότι αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ. **α.** ξεπερνά το μέτρο ή τα όρια: *υπέρβαρος.* **β.** γίνεται προς χάρη κτ: *υπερασπίζομαι, υπέρμαχος.* **γ.** υπάρχει ή γίνεται σε μεγάλο βαθμό: *υπεραγαλώ, υπερπροστασία.*

υπερασπίζομαι & -ω: (μτβ.) **①** προστατεύω,

υπ- → υπο-
 ύπ- → υπο-
 υπ΄ όψιν → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
 υπαίθρια → υπαίθριος
 υπαίθριος → υπαίθριος
 υπαίθρο → υπαίθριος
 υπαίθριος
 υπαινιγμός → υπαινιγσσομαι
 υπαινικτικά → υπαινιγσσομαι
 υπαινικτικός → υπαινιγσσομαι
 υπαινιγσσομαι
 υπαίτιος
 υπαιτιότητα → υπαίτιος
 υπακοή → υπακούω
 υπάκουα → υπακούω
 υπάκουος → υπακούω
 υπακούω
 υπαλληλικός → υπάλληλος
 υπάλληλος
 υπάνθρωπος → υπο-
 υπαρξιακός → υπάρχω
 υπαρκτός → υπάρχω
 ύπαρξη → υπάρχω
 υπαρξιακός → υπάρχω
 υπαρχηγός → υπο-
 υπάρχοντα → υπάρχω
 υπάρχω
 υπέβαλα → υποβάλλω
 υπεβλήθη → υποβάλλω
 υπεγράφη → υπογράφο
 υπέγραψα → υπογράφο
 υπέδαφος → υπο-
 υπέδειξα → υποδεικνύω
 υπεκατέφυγ → υπο-
 υπεκαφυγή → υπο-
 υπέμεινα → υπομένο
 υπενθυμίζω
 υπενθύμιση → υπενθυμίζω
 υπέρ
 υπέρ- → υπέρ-
 υπέρ-
 υπεραγαλώ → υπέρ-
 υπεραγορά → υπέρ-
 υπεραισιόδοξος → υπέρ-
 υπεράνθρωπος → υπέρ-
 υπεραπλούστευση → υπέρ-
 υπεραπλουστεύω → υπέρ-
 υπερασπίζομαι
 υπερασπίζω →
 υπερασπίζομαι
 υπεράσπιση →
 υπερασπιστής →
 υπερασπίζομαι
 υπερασπιστικά →
 υπερασπίζομαι
 υπερασπιστικός →
 υπερασπίζομαι
 υπερασπίστρια →
 υπερασπίζομαι
 υπεραστικός → υπέρ-
 υπερατλαντικός → υπέρ-

Σύνθετα με

το υπέρ- πέρα ή πάνω από κτ	που ξεπερνά τα όρια ή το μέτρο	υπέρμετρος υπεραγαγωγή υπέρταση	υπεραπλούστευση υπερευαίσθησία υπερευαίσθητος υπερευχαριστώ υπερένταση υπερθερμαίνω υπερκατανάλωση υπερκληντικώς	υπερκόπωση υτέρολαμπρος υπερμεγέθης υπερπολυτελής υπερπροσφορά υπερτονίζω υπερτυχερός
υπεραστικός υπέρθυρο υπερπόντιος	υπεραγορά υπεράνθρωπος υπέργηρος υπερδύναμη υπερήλικας υπερθέαμα	πέρα πολύ, σε υπερ- βολικό βαθμό υπεραισιόδοξος υπεραπλουστεύω		

υπερβάλλω
υπηρετώ

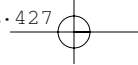
υπερβάλλω
υπέρβαρος → υπέρ-
υπερβολή → υπερβάλλω
υπερβολικά → υπερβάλλω
υπερβολικός → υπερβάλλω
υτέργειος → υπέρ-
υτέργηρος → υπέρ-
υπερδύναμη → υπέρ-
υπερέβαλα → υπερβάλλω
υπερείχα → υπερέχω
υπερένταση → υπέρ-
υπερευαίσθησία → υπέρ-
υπερευαίσθητος → υπέρ-
υπερευχαριστώ → υπέρ-
υπερέχω
υπερήλικας → υπέρ-
υπερήφανα → περήφανος
υπερήφανερα → περήφανος
υπερήφανος
υπερήφανος → περήφανος
υπερθέαμα → υπέρ-
υπερθεομαίνω → υπέρ-
υπερθύρο → υπέρ-
υπερίσχυση → υπερισχύω
υπερισχύω
υπερκατανάλωση → υπέρ-
υπερκινητικός → υπέρ-
υπερκόπωση → υπέρ-
υπέρολαμπρος → υπέρ-
υπέρομαχος → υπέρ-
υπερμεγέθης → υπέρ-
υπέρομετρος → υπέρ-
υπερόπτης
υπεροπτικά → υπερόπτης
υπεροπτικός → υπερόπτης
υπεροπτικός → υπερόπτης
υπερόπτρια → υπερόπτης
υπέροχα → υπερόχος
υπεροχή → υπερέχω
υπέροχος
υπεροψία → υπερόπτης
υπεροπαραγωγή → υπέρ-
υπεροπολυτελής → υπέρ-
υπερπόντιος → υπέρ-
υπεροπροστασία → υπέρ-
υπεροπροσφορά → υπέρ-
υπέροτραση → υπέρ-
υπέροτατος → υπέρτερος
υπέροτρος
υπεροτερώνω → υπέρτερος
υπεροτονίζω → υπέρ-
υπεροτυχερός → υπέρ-
υπέστη → υφίσταμαι
υπέταξα → υποτάσσω
υπεύθυνα → υπεύθυνος
υπεύθυνος
υπευθυνότητα → υπεύθυνος
υπευθύνω → υπεύθυνος
υπέφερα → υποφέρω
υπήκοος
υπηκοότητα → υπήκοος
υπηρεσία → υπηρετώ
υπηρεσιακά → υπηρετώ
υπηρεσιακός → υπηρετώ
υπηρεσιακώς → υπηρετώ
υπηρέτης → υπηρετώ
υπηρετικός → υπηρετώ
υπηρετρία → υπηρετώ
υπηρετώ
υπήρξα → υπάρχω

υποστηρίζω κπ ή κτ που απειλείται ή κατη-
γορείται: *Υπερασπίστηκε τη μητέρα του από
τον διασυρμό. ~ τις ιδέες μου.* ❷ ΝΟΜ συμμε-
τέχω σε δίκη ως δικηγόρος υποστηρίζοντας
τον κατηγορούμενο. **υπεράσπιση** η: ❶ το να
υπερασπίζεται κανείς κπ ή κτ. ❷ ΝΟΜ συνή-
γορος κατηγορούμενου. **υπερασπιστής** ο,
-ίστρια η: πρόσωπο που αναλαμβάνει να
προστατεύσει και να υποστηρίξει κπ ή κτ.
υπερασπιστικός -ή -ό. υπερασπιστικά (επίρρ.).
υπερβάλλω • πρτ. *υπερέβαλλα*, αόρ. *υπερέβαλα*:
(αμτβ.) ξεπερνά τα όρια, λειτουργώ με τρό-
πο που ξεπερνάει το φυσιολογικό: *Υπερβάλ-
λει με το να λέει ότι τίποτε δε λειτουργεί!* =
μεγαλοποιώ. *σχ. βάλλω.* **υπερβολή** η,
υπερβολικός -ή -ό. υπερβολικά (επίρρ.).
υπερέχω • πρτ. & αόρ. *υπερείχα*: (μτβ. + γεν. &
αμτβ.) είμαι ανώτερος, καλύτερος από κπ ή κτ:
*Υπερέχει του αδερφού του/έναντι όλων των
άλλων μαθητών. Ο τομέας στον οποίο υπερέ-
χει είναι οι θετικές επιστήμες.* **υπεροχή** η.
υπερισχύω: (μτβ. + γεν. & με παράλ. αντικ.)
αποδεικνύομαι ισχυρότερος από κπ ή κτ:
*Εκλέχθηκε πρόεδρος, αφού υπερίσχυσε του
συνυποψήφιού του.* = επικρατώ, υπερερώ,
υπερνικώ. **υπερίσχυση** η.
υπερόπτης ο, **-όπτρια** η: πρόσωπο που περι-
φρονεί τους άλλους = αλαζόνας: *Είναι τόσο
~, που ούτε καλημέρα δεν καταδέχεται να
μας πει!* **υπεροψία** η: η ιδιότητα του υπερό-
πτη = αλαζονεία, έπαρση: *Φέρεται με τέτοια
~ και περιφρόνηση προς όλους, επειδή θεω-
ρεί ότι είναι πολύ σπουδαίος.* **υπεροπτικός
-ή -ό**: αυτός που χαρακτηρίζεται από υπερο-
ψία: ~ συμπεριφορά/χαμόγελο. **υπεροπτικά
& -ώς** (επίρρ.).
υπέροχος -η -ο: αυτός που ξεχωρίζει, γιατί δια-
θέτει πολύ θετικά χαρακτηριστικά: *Ήταν
ένας ~ άνθρωπος, γι' αυτό τον αγαπούσαν
όλοι.* = θαυμάσιος, εξαιρετικός, έξοχος ≠
φριχτός, απαίσιος. **υπέροχα** (επίρρ.): *Περά-
σαμε ~ στο καταπληκτικό αυτό ξενοδοχείο.*
υπέροτρος -η -ο: [επίσ.] αυτός που είναι ανώ-
τερος από κπ ή κτ άλλο: *Η πράξη του εμπνέ-
εται από ~ αξίες.* **υπεροτέρω**: [επίσ.] (μτβ. & με
παράλ. αντικ.) είμαι ανώτερος από κπ ή κτ
άλλο ως προς κτ ≠ υστερώ: *Το σχολείο μας ~
(έναντι) των άλλων σε κτιριακή υποδομή.*
υπέροτατος -η -ο: [επίσ.] αυτός που είναι,
υπάρχει ή γίνεται στον ανώτατο βαθμό: *το ~
ιδανικό της ελευθερίας.*

Τα *υπέροτρος* και *υπέροτατος* σχηματίζονται από
την πρόθ. *υπέρ* και τις κατάληξεις σχηματισμού
των παραθετικών των επιθέτων.

υπεύθυνος -η -ο: ❶ αυτός που ενεργεί ή γίνεται
με ευθύνη και ανάλογη σοβαρότητα: *Είναι ο
πιο ~ υπάλληλος της εταιρείας μας.* ≠ ανεύ-
θυνος. *Κινήθηκε με ~ χειρισμούς για την επί-
λυση του προβλήματος.* ❷ αυτός που έχει την
ευθύνη για την εκτέλεση συγκεκριμένου έρ-
γου ή δραστηριότητας: *Για τα επιδόματα πρό-
πει να πάτε στον ~ υπάλληλο.* = αρμόδιος. ❸
αυτός που φέρει την ευθύνη, φταίει για κτ =
υπαίτιος: *Υπεύθυνοι για τις αξιόποινες πρά-
ξεις ενός παιδιού είναι κυρίως οι γονείς του.*
υπεύθυνα & -ύνως (επίρρ.). **υπεύθυνος** ο:
πρόσωπο υπεύθυνο για κτ (σημ. 2 & 3): *Ο ~
του τμήματος πωλήσεων απουσιάζει σε
άδεια.* = αρμόδιος. *Οι ~ για την κατάρρευση
του κτιρίου προφυλακίστηκαν.* = υπαίτιος,
φταίχτης, ένοχος. **υπευθυνότητα** η: συναι-
σθηση ευθύνης, πλήρης επίγνωση της ευθύνης
που έχει κπ: *Ασκέι τα καθήκοντά του στην
εταιρεία με μεγάλη ~.* ≠ ανευθυνότητα.
υπήκοος ο, η: ❶ πολίτης ενός κράτους: *Αίτηση
για διορισμό στη θέση αυτή μπορούν να υπο-
βάλουν Έλληνες και ξένοι υπήκοοι.* ❷ [πα-
ρωχ.] πρόσωπο υποταγμένο στην εξουσία
μονάρχη (βασιλιά, αυτοκράτορα, ηγεμόνα):
*Όσοι από τους υπηκόους επαναστάτησαν
έναντι στον βασιλιά βασανίστηκαν φριχτά.*
υπηκοότητα η: ΝΟΜ η ιδιότητα του υπηκόου
(σημ. 1): *Πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
θεωρείται κάθε άτομο που έχει ~ ενός κρά-
τους-μέλους της. Παίρνω/χάνω/διπλή ~.*
υπηρετώ -ούμαι: ❶ (αμτβ.) α. εργάζομαι ως δη-
μόσιος υπάλληλος σε μια υπηρεσία: *Πήρε
απόσπαση και τώρα ~ στο νοσοκομείο της
Πάτρας.* β. εκπληρώνω τις στρατιωτικές μου
υποχρεώσεις: ~ στα σύνορα/σε μονάδα κα-
ταδρομών. ❷ (μτβ.) προσφέρω υπηρεσίες σε
κπ ή κτ: *Από τη θέση του δημάρχου υπηρετή-
σε πιστά τα συμφέροντα των συμπολιτών
του.* ❸ (μτβ.) εργάζομαι ως υπηρέτης στο σπίτι
κπ. **υπηρεσία** η: ❶ επαγγελματική ενασχό-
ληση κπ με συγκεκριμένο αντικείμενο που
του έχει ανατεθεί: *αναλαμβάνω ~ και στις εκ-
φρ. έχω/είμαι ~:* είναι η σειρά μου να ανα-
λάβω συγκεκριμένο έργο, για την εκτέλεση
του οποίου εναλλάσσονται εργαζόμενοι σε
βάθρεις. ❷ ξεχωριστό τμήμα οργανωμένου
φορέα (οργανισμού, οργάνωσης κτλ.) που εί-

να αρμόδιο για συγκεκριμένο αντικείμενο: ~ *Υδρευσης, Στατιστική* ~. ③ (συνεκδ.) ο χώρος εργασίας κάποιου: *Αυτό είναι το τηλέφωνο στην ~ του.* ④ προσφορά έργου για έναν ορισμένο σκοπό, συνήθως αφιλοκερδώς: *Έθεσε τον εαυτό του στην ~ του λαού.* ⑤ [παρωχ.] υπηρέτρια ή οικιακή βοηθός: *Μας οδήγησε στο σαλόνι η ~ και ειδοποίησε για τον ερχομό μας.* **υπηρεσιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται σε συγκεκριμένη υπηρεσία: *Το αίτημά σου θα περάσει από ~ συμβούλιο.* ~ *έγγραφο / σημείωμα.* ~ **κυβέρνηση:** κυβέρνηση που αναλαμβάνει εξουσία με μοναδικό καθήκον τη διενέργεια εκλογών. ~ **υπουργός:** υπουργός σε υπηρεσιακή κυβέρνηση. **υπηρεσιακά & -ώς** (επίρρ.). **υπηρέτης ο, -τρια** η: πρόσωπο που ασχολείται με οικιακές και βοηθητικές εργασίες ενός σπιτιού, συνήθως με αμοιβή. **υπηρετικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ανήκει σε υπηρέτη: ~ *προσωπικό.*

ύπνος ο: φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού, που έχει στόχο την ξεκούραση και χαρακτηρίζεται κυρίως από γενική χαλάρωση των λειτουργιών του, επιβράδυνση της κυκλοφορίας του αίματος και της αναπνοής: **με παίρνει/πιάνει ο ~:** αποκοιμείμαι. **δε μου κολάει ~:** δεν μπορώ να κοιμηθώ. **πιάνω κπ στον ύπνο:** κοροϊδεύω κπ, τον βρίσκω απροετοίμαστο. **ο αιώνιος ~:** ο θάνατος. **υπναράς ο, υπναρού η:** [οικ.] πρόσωπο που κοιμάται πάρα πολύ: *Μεσημέριασε, και η ~ η κόρη σου ακόμη να ξυπνήσει!*

υπνωτίζω -ομαι: (μτβ.) ① αποκοιμίζω κπ με τεχνητό τρόπο (με υπνωτισμό): *Συνήθιζε να υπνωτίζει τους ασθενείς του, για να θεραπεύει ψυχικά τραύματά τους.* ② (μτφ.) κάνω κπ να φέρεται σαν να έχει χάσει την επαφή με την πραγματικότητα, σαν να έχει πέσει σε λήθαργο = ναρκώνω, αποκοιμίζω: *Η ομάδα, κάνοντας καταπληκτικό παιχνίδι, υπνώτισε τους αντιπάλους και σημείωσε 4 γκολ. Τον υπνώτισε με την απaráμιλλη ομορφιά της.* **ύπνωση** η: ΙΑΤΡ ΨΥΧΟΛ κατάσταση τεχνητού ύπνου, που προκαλείται συνήθως από υπνωτιστή = υπνωτισμός. **υπνωτιστής ο, υπνωτί-**

στρια η: πρόσωπο το οποίο, με τη χρήση της κατάλληλης τεχνικής, έχει την ικανότητα να υπνωτίζει. **υπνωτισμός ο:** ① το σύνολο των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για να προκληθεί ύπνωση ② (συνεκδ.) η ύπνωση. **υπνωτικός -ή -ό:** ① αυτός που προκαλεί ύπνο ή τάση για ύπνο: ~ *ουσίες.* ② (κατ' επέκτ.) αυτός που σχετίζεται με την ύπνωση: ~ *κατάσταση/μέθοδος.* **υπνωτικό το:** ΙΑΤΡ φαρμακευτικό παρασκεύασμα που προκαλεί ύπνο: *Της δόσανε ~, για να κοιμηθεί ήρεμα.*

υπο- υπ- υφ- & υπό- ύπ- ύφ-: πρόθημα (από τη λόγια πρόθ. *υπό*) που δηλώνει: ① ότι αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ. **α.** βρίσκεται χαμηλότερα σε επίπεδο, θέση ή κλίμακα: *υπέδαφος, υπαρχηγός, υφιστάμενος, υποδιευθυντής.* **β.** βρίσκεται υπό την επίδραση ή την εξουσία κπ: *υπόδουλος, υπακούω.* **γ.** γίνεται ή υπάρχει σε μικρό βαθμό ή ένταση: *υπολειπουργώ, υποθερμία.* **δ.** γίνεται παράνομα, κρυφά ή συγκαλυμμένα: *υποκλέπτο, υπεκφεύγω, υποδηλώνω, υποσυνείδητο.* ② κπ ή κτ που στερείται τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού που σημαίνει το β΄ συνθ.: *υπάνθρωπος ≠ υπεράνθρωπος.*

υποβάλλω -ομαι • πρτ. *υπέβαλλα*, αόρ. *υπέβαλα* & [πρσφ.] *υπόβαλα*, παθ. αόρ. *υποβλήθηκα* & [επίσ.] *υτεβλήθην:* (μτβ.) ① καταθέτω σε αρμόδιο άτομο ή φορέα συνήθως κπ έγγραφο για μελέτη ή έγκριση: ~ *φορολογική δήλωση/υποψηφιότητα/μήνυση/δικαιολογητικά για διορισμό.* ② αναγκάζω κπ να υποστεί κτ δυσάρεστο: *Τον ~ σε βασανιστήρια/επίπονη θεραπεία/έξοδα/δίαιτα.* **υποβολή** η.

υποβόσκω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) υπάρχω ή αναπτύσσομαι σταδιακά και κρυφά, συνήθως για κτ αρνητικό: *Εχθρότητα ~ στις σχέσεις των δύο κρατών ακόμη και σε ειρηνικές περιόδους =* (μτφ.) υφέρπω, υποκρύπτομαι.

υπόγειος -α -ο: ① αυτός που υπάρχει ή λειτουργεί κάτω από το έδαφος: ~ *γκαράζ/βλαστός/ρεύματα/διάβαση πεζών ≠ υπέργειος.* ② (μτφ.) αυτός που πραγματοποιείται κρυφά: ~ *χειρισμοί/διαδικασίες =* ύπουλος, υποχθό-

υπναράς → ύπνος
 υπναρού → ύπνος
 ύπνος
 ύπνωση → υπνωτίζω
 υπνωτίζω
 υπνωτικό → υπνωτίζω
 υπνωτικός → υπνωτίζω
 υπνωτισμός → υπνωτίζω
 υπνωτιστής → υπνωτίζω
 υπνωτίστρια → υπνωτίζω
 υπό → πρόθεση - Λόγιες
 προθέσεις
 υπο-
 υπό- → υπο-
 υποβαθμίζω → υπο-
 υποβάθμιση → υπο-
 υποβάθρο → υπο-
 υποβάλλω
 υποβλήθηκα → υποβάλλω
 υποβολή → υποβάλλω
 υποβόσκω
 υπογεγραμμένος →
 υπογράφω
 υπόγεια → υπόγειος
 υπόγειο → υπόγειος
 υπόγειος
 υπογείως → υπόγειος

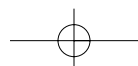
Σύνθετα με υπο-

κάτω ή χαμηλότερα από
 υπόβαθρο
 υπόγειος
 υποδιεύθυνση
 υποδιοικητής
 υπολοχαγός

υπότιτλος
 υφυπουργία
 υφυπουργός
υπό την εξουσία
 υποδουλώνω
 υποτάσσω

σε μικρότερο βαθμό
 υποβάθμιση
 υπογεννητικότητα
 υποσιτίζομαι

παράνομα, κρυφά
 υπεκφυγή
 υποδήλωση
 υπόκοσμος

υπογραφή
υποκειμενικός

υπογεννητικότητα → υπο-
υπογραφή
υπογράφο → υπογραφή
υπογράφων → υπογραφή
υποδεδειγμένος →
υποδεικνύω
υπόδειγμα
υποδειγματικά → υπόδειγμα
υποδειγματικός →
υπόδειγμα
υποδεικνύω
υπόδειξη → υποδεικνύω
υποδέχομαι
υποδηλώνω → υπο-
υποδηλώση → υπο-
υποδηματοποιός → -ποιώ
υποδιευθύνω → υπο-
υποδιευθυντής → υπο-
υποδιοικητής → υπο-
υπόδουλος → υπο-
υπόδουλος → υπο-
υποδουλώνω → υπο-
υποδοχέας → υποδέχομαι
υποδοχή → υποδέχομαι
υποθερμία → υπο-
υπόθεση → υποθέτω
υποθετικά → υποθέτω
υποθετικός → υποθέτω
υποθέτω
υποκειμενικά →
υποκειμενικός
υποκειμενικός
υποκειμενικότητα → υποκει-
μενικός
υποκειμενισμός →
υποκειμενικός

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

νιος. **υπόγεια & υπογείως** (επίρρ.): ❶ κάτω από το έδαφος: *Συνδέσανε τα καλώδια ~.* ❷ (μτφ.) = κρυφά, ύπουλα: *Όλοι οι συνωμότες δρουν ~.* **υπόγειο** το: χώρος κτιρίου που βρίσκεται κάτω από το έδαφος: *Η αποθήκη του καταστήματός μας είναι στο ~.*

υπογραφή η: ❶ ιδιόχειρη αναγραφή του ονοματεπώνυμου κτ: *δυσανάγνωστη ~.* *επικύρωση υπογραφής.* ❷ τοποθέτηση της υπογραφής σε επίσημο έγγραφο ως δέσμευση αποδοχής του περιεχομένου του: *~ συμβολαίου αγοράς κατοικίας.* *Η ~ της συνθήκης ειρήνης έγινε από τους αρχηγούς των εμπλεκόμενων κρατών.* **υπογράφο -ομαι** • αόρ. *υτέγραφα & [προφ.] υπόγραφα*, παθ. αόρ. *υπογράφηκα & -φτηκα & [επίσ.] υτεγράφηνα*, μπτ. *υπογεγραμμένος*: (μτβ.) βάζω την υπογραφή μου σε κτ κείμενο, για να δηλώσω ότι συμφωνώ με το περιεχόμενο του ή ότι είμαι ο συντάκτης του: *~ διαμαρτυρία/συμβόλαιο. ~ άρθρο σε εφημερίδα.* **υπογράφων** ο, **-ουσα** η: πρόσωπο που υπογράφει επίσημο έγγραφο.

υπόδειγμα το: = πρότυπο ❶ δείγμα που χρησιμεύει ως βάση για την παραγωγή ή σύνταξη ομοειδών πραγμάτων: *~ για τη σύνταξη βιογραφικού σημειώματος/για συμπλήρωση αίτησης.* ❷ (μτφ.) παράδειγμα προς μίμηση: *~ ηθικής/σωστό οικογενειάρχη/συζύγου.* **υποδειγματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι πάρα πολύ καλός, ώστε να αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση: *~ υπάλληλος/χειρισμός* = αξιωματικός, παραδειγματικός. ❷ αυτός που έχει φτιαχτεί ή σχεδιαστεί για να αποτελεί πρότυπο: *~ συννοικισμός/διδασκαλία* = ιδεώδης. **υποδειγματικά** (επίρρ.).

υποδεικνύω -ομαι • πρτ. *υποδείκνυα & υτεδείκνυα*, αόρ. *υτέδειξα*, παθ. αόρ. *υποδείχθηκα*, μπτ. *υποδεδειγμένος*: (μτβ.) ❶ λέω σε κτ πώς να ενεργήσει, τον συμβουλεύω: *Κουράστηκαν να του υποδεικνύουν συνέχεια το σωστό. Ο γιατρός μου υτέδειξε να κάνω και νέο καρδιογράφημα* = προτείνω. ❷ φανερώνω, δείχνω κτ ή κτ: *Ο δολοφόνος τούς υτέδειξε πού να ψάξουν για το όπλο του εγκλήματος. Ο Πρόεδρος τον υτέδειξε για διάδοχό του.* **υπόδειξη** η.

υποδέχομαι • αόρ. *υποδέχτηκα & -θηκα & [επίσ.] υπεδέχτην* (μτβ.) ❶ (για πρόσ.) δέχομαι κτ που έρχεται συνήθως από μακριά: *Με πανηγυρικές εκδηλώσεις υποδέχτηκαν οι οπαδοί της ομάδας τους παίχτες.* = καλωσορίζω. ❷ (μτφ.) πληροφορούμαι κτ με καλή ή κακή διάθεση: *Με δυσπιστία υποδέχτηκαν οι*

εργαζόμενοι τις αλλαγές στο ασφαλιστικό = εκλαμβάνω. **υποδοχή** η: ❶ το να υποδέχεται κανείς κτ: *Θεομή ~ επεφύλαξαν στον υποψήφιο βουλευτή οι οπαδοί του κόμματός του.* *Χλιαρή ήταν η ~ του νομοσχεδίου από τους εργαζομένους.* ❷ (συννεκδ.) ο χώρος όπου γίνεται η υποδοχή επισκεπτών. ❸ τμήμα ή εγχοπή κατασκευής, κατάλληλο να δέχεται άλλο τμήμα ή εξάρτημα = υποδοχέας. **υποδοχέας** ο.

υποθέτω υποτίθεμαι • αόρ. *υπέθεσα*, παθ. αόρ. *υποτέθηκα & [επίσ.] υπετέθηνα*: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιώ κτ ως βάση, προκειμένου να καταλήξω σε ένα συμπέρασμα: *Ας υποθέσουμε ότι ήσουν στη θέση μου, πώς θα αντιδρούσες;* ❷ θεωρώ κτ πιθανό = νομίζω, φαντάζομαι: *Αφού δε μου το πρότεινες, υπέθεσα πως δεν ήθελες να βγούμε.* ❸ παθ. *τριτοπρόσ.*: θεωρείται δεδομένο ή πραγματικό: *Υποτίθεται ότι όλα αυτά τα κάνει για το καλό μας.* ~ σχ. **θέτω. υπόθεση** η: ❶ κτ που υποθέτει κτ, προκειμένου να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα, συχνά χωρίς να διαθέτει επαρκή στοιχεία = εικασία: *Κάνω μια ~.* ❷ μαθ φυσ συλλογισμός που θεωρούμε ως δεδομένο, για να αποδείξουμε κτ. ❸ γλωσσ η υποθετική πρόταση. ❹ ζήτημα, θέμα που ενδιαφέρει κτ: *Μην μπερδεύεσαι σε ξένες ~.* *Η προστασία του περιβάλλοντος είναι ~ όλων των λαών.* ❺ το θέμα ενός έργου (θεατρικού, λογοτεχνικού, κτλ): *ρομαντική/βαρετή ~.* ❻ νομ το θέμα συγκεκριμένης δίκης ή αγωγής: *Χάνω/κερδίζω μια ~.* **υποθετικός -ή -ό**: ❶ αυτός που εκφράζει ή βασίζεται σε υπόθεση: *~ συμπέρασμα.* ❷ γλωσσ αυτός που δηλώνει υπόθεση: *~ πρόταση/λόγος/σύνδεσμος.* **υποθετικά** (επίρρ.).

υποκειμενικός -ή -ό: ❶ αυτός που βασίζεται σε προσωπικές απόψεις ή εκτιμήσεις: *~ αντιλήψεις / παράγοντες / ερμηνείες* ≠ αντικειμενικός. ❷ γλωσσ αυτός που αναφέρεται στο υποκείμενο: *γενική ~.* **υποκειμενικά** (επίρρ.). **υποκειμενικότητα** η: ιδιότητα ή στάση του υποκειμενικού (σημ. 1): *Ο ιστορικός, για να αποφύγει την ~, χρησιμοποιούσε διαφορετικές βιβλιογραφικές πηγές.* ≠ αντικειμενικότητα. **υποκειμενισμός** ο: ❶ το να ξεετάζει κτ τα πράγματα και τα δεδομένα υποκειμενικά: *Ο μεροληπτικός ~ του δυσκολεύει την επικοινωνία με τους συνεργάτες του.* ≠ αντικειμενικότητα. ❷ φιλοσ θεωρία που αμφισβητεί την ύπαρξη της αντικειμενικής πραγματικότητας και της απόλυτης αλήθειας: *ο ~ των σοφιστών.*

ΥΠΟΚΙΝΩ
ΥΠΟΜΕΝΩ

υποκινώ -ούμαι: (μτβ.) ωθώ κτ με έμμεσο τρόπο να κάνει κτ, συνήθως αρνητικό, προσπαθώντας να μην αποκαλυφθεί η προσωπική μου ανάμειξη: ~ κτ σε εξέγερση/τρομοκρατικές ενέργειες = παροτρύνω, παρακινώ ≠ αποτρέπω. **υποκίνηση** η. **υποκινήτης** ο, **-ήτρια** η: πρόσωπο που υποκινεί: *Οι ~ των ταραχών εντοπίστηκαν και απολύθηκαν.*

υποκρίνομαι: (μτβ.) ❶ προσπαθώ να μη φανερώσω τις πραγματικές μου προθέσεις ή συναισθήματα: *Υποκρίνονταν τους σωτήρες των φτωχών, τη στιγμή που τους επέβαλαν δυσβάσταχτους φόρους = προσποιούμαι.* ❷ παίζω κτ συγκεκριμένο ρόλο: *Στην παράσταση αυτή υποκρίνεται τον Δον Ζουάν. = υποδύομαι.* **υποκριτής** ο, **-ίτρια** η: ❶ πρόσωπο που έχει την τάση να υποκρίνεται = ψεύτης ≠ ειλικρινής. ❷ (στο αρχαίο δράμα) ερμηνευτής ρόλου: *Αυτός είναι ο χώρος του θεάτρου όπου οι ~ άλλαζαν στολές. = ηθοποιός.* **υποκρισία** η: η ιδιότητα και, γενικότερα, η συμπεριφορά του υποκριτή (σημ. 1): *κοινωνική/πολιτική ~ = προσποίηση, φαρμαϊσμός ≠ εντιμότητα, ειλικρίνεια.* **υποκριτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από υποκρισία: ~ *χαμόγελο/δάκρυα = προσποιητός, ψεύτικος ≠ ειλικρινής, γνήσιος, αληθινός.* ❷ αυτός που αναφέρεται στην υποκριτική τέχνη ή στον υποκριτή (σημ. 2): *Έχει ~ και τραγουδιστικές ικανότητες.* **υποκριτικά** (επίρρ., μόνο στη σημ. 1). **υποκριτική** η: η υποκριτική τέχνη = ηθοποιία.

υποκύπτω: (αμτβ. + σε) κάνω κτ που αρχικά δεν ήθελα, συνήθως ύστερα από πίεση: *Άλλαξε γνώμη υποκύπτοντας στις πιέσεις μας. = υποχωρώ. ~ στο μοιραίο/στα τραύματά μου:* πεθαίνω.

υπολείπομαι • μόνο ενστ. & πρτ.: ❶ (αμτβ.) μένω ως υπόλοιπο (για να συμπληρωθεί, ολοκληρωθεί ένα σύνολο) = απομένω: *Υπολείπονται τρεις μέρες, για να κλείσει η προθεσμία.* ❷ [επίσ.] (μτβ.) είμαι κατώτερος από κτ ή κτ: *Οι παλαιότεροι υπολογιστές υπολείπονται πολύ των νέων σε ταχύτητα.* **υπόλειμμα** το: ό,τι μένει ως υπόλοιπο από κτ που καταναλώθηκε, διαλύθηκε κτλ.: *υπολείμματα φαγητού.*

υπόληψη η: ❶ σεβασμός που τρέφει κτ για ένα πρόσωπο: *Είχανε όλοι σε μεγάλη ~ τον δάσκαλο του χωριού. = εκτίμηση.* ❷ καλή εικόνα που έχει ο κόσμος για κτ, καλή φήμη, καλό όνομα.

υπολογίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. λαμβάνω υπόψη ορισμένα στοιχεία ή δεδομένα για να προσδιορίσω ή να αποφασίσω κτ: *Πρέπει να υπολογίσουμε πόσα άτομα θα καλέσουμε στη δεξίωση. = λογαριάζω.* β. λαμβάνω κτ σοβαρά υπόψη μου: *Πρέπει πάντα να υπολογίζεις τη γνώμη του ειδικού.* γ. έχω την πρόθεση να κάνω κτ, εκτιμώ ότι θα κάνω κτ: *Υπολογίζουν να κάνουν τον γάμο φέτος το καλοκαίρι. = σκοπεύω, σχεδιάζω.* δ. εκτιμώ και σέβομαι κτ: *Δεν ~ καθόλου τους γονείς της, ό,τι θέλει κάνει.* ❷ (αμτβ. + σε) βασίζομαι σε κτ, κυρίως για βοήθεια: *Να υπολογίζεις σε μένα για οτιδήποτε χρειαστεί να αγοράσεις.*

υπολογισμός ο: ❶ η ενέργεια του υπολογίζω (σημ. 1): *πρόχειρος ~ δαπανών.* ❷ προσωπικό συμφέρον: *Όποτε βοηθά κάποιον, το κάνει από ~.* **υπολογιστής¹** ο: ΠΛΗΡΟΦ ηλεκτρονικό μηχάνημα που επεξεργάζεται και διαχειρίζεται μεγάλο όγκο πληροφοριών, συνήθως βάσει συγκεκριμένων εντολών τις οποίες λαμβάνει: *φορητός ~.* **υπολογιστής²** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που ενεργεί υπολογίζοντας κυρίως το συμφέρον του = υστερόβουλος, συμφεροντολόγος. **υπολογιστικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται σε υπολογιστή ή υπολογισμό (σημ. 2): ~ *συστήματα επεξεργασίας φυσικής ομιλίας. ~ συμπεριφορά.* **υπολογισμός -η -ο:** ❶ αυτός που μπορεί να υπολογιστεί: ~ *μεγέθη = μετρήσιμος.* ❷ (μτβ.) αυτός που είναι τόσο σημαντικός, ώστε δεν περνάει απαρατήρητος ή δεν πρέπει να αγνοηθεί: ~ *κόστος/παράγοντες.*

υπόλογος -η -ο: αυτός που φέρει την ευθύνη για κτ και πρέπει να απολογηθεί σε κτ: ~ *ενώπιον κπ/έναντι κπ/απέναντι σε κπ. Ο πρόεδρος της ομάδας είναι ~ για τα επεισόδια.*

υπόλοιπος -η -ο: αυτός που απομένει από ένα σύνολο: *Διάλεξε ό,τι θέλεις κι άφησε τα υπόλοιπα για τους άλλους.* **υπόλοιπο** το: ❶ αυτό που απομένει από ένα σύνολο: ~ *διακοπών/χρηματικού ποσού.* ❷ ΜΑΘ α. ο αριθμός που απομένει από την πράξη της αφαίρεσης. β. ο αριθμός που απομένει από την πράξη της διαιρέσης, όταν ένας αριθμός δε διαιρείται ακριβώς από έναν άλλο.

υπομένο • πρτ. *υπέμενα, αόρ. υπέμεινα:* (μτβ.) δέχομαι ή ανέχομαι καρτερικά δύσκολη ή δυσάρεστη κατάσταση = αντέχω: *Υπέμενε τόσα χρόνια με καρτερία τις φανές και τις ιδιοτροπίες του.* **υπομονή** η. **υπομονετικός -ή -ό. υπομονετικά** (επίρρ.).

υποκίνηση → υποκινώ
υποκινήτης → υποκινώ
υποκινήτρια → υποκινώ
υποκινώ
υποκλέπτω → υπο-
υπόκομος → υπο-
υποκρίνομαι
υποκρισία → υποκρίνομαι
υποκριτής → υποκρίνομαι
υποκριτικά → υποκρίνομαι
υποκριτική → υποκρίνομαι
υποκριτικός → υποκρίνομαι
υποκριτρια → υποκρίνομαι
υποκύπτω
υπόλειμμα → υπολείπομαι
υπολείπομαι
υπολείπομαι
υπολειπόμενος → υπο-
υπόληψη
υπολογίζω
υπολογισμός → υπολογίζω
υπολογιστής → υπολογίζω
υπολογιστικός → υπολογίζω
υπολογιστρια → υπολογίζω
υπόλογος
υπόλοιπο → υπόλοιπος
υπόλοιπος
υπολογαγός → υπο-
υπομένο
υπομονετικά → υπομένο
υπομονετικός → υπομένο
υπομονή → υπομένο

**υπόνοια
υποχρεώνω**

- υπόνοια
- υπονόμηση → υπονομεύω
- υπονομευτής → υπονομεύω
- υπονομευτικά → υπονομεύω
- υπονομευτικός → υπονομεύω
- υπονομεύτρια → υπονομεύω
- υπονομεύω
- υπονόμος
- υπονοούμενο → υπονοώ
- υπονοώ
- υποπτεύομαι → ύποπτος
- ύποπτος
- υποσιτίζομαι → υπο-υποσταθμός → υπο-υπόσταση → υφίσταμαι
- υποστεί → υφίσταμαι
- υποστήριγμα → υποστηρίζω
- υποστηρίζω
- υποστηρικτής → υποστηρίζω
- υποστηρικτικά → υποστηρίζω
- υποστηρίζω
- υποστηρικτικός → υποστηρίζω
- υποστηρίκτρια → υποστηρίζω
- υποστήριξη → υποστηρίζω
- υποσυνείδητο → υπο-υπόσχεση
- υπόσχομαι → υπόσχεση
- υποταγή → υποτάσσω
- υποτακτική → υποτάσσω
- υποτακτικός → υποτάσσω
- υπόταξη → υποτάσσω
- υποτάσσω → υπο-υποτάσσω
- υποτάχθηκα → υποτάσσω
- υποτίθεμαι → υποθέτω
- υποτίμηση → υποτιμώ
- υποτιμητικά → υποτιμώ
- υποτιμητικός → υποτιμώ
- υποτιμώ
- υπότιτλος → υπο-ύπουλα → ύπουλος
- ύπουλος
- υποφερό → υποφέρω
- υποφερότος → υποφέρω
- υποφέρω
- υποχρεώνω
- υποχρεώση → υποχρεώνω
- υποχρεωτικά → υποχρεώνω
- υποχρεωτικός → υποχρεώνω
- υποχρεωτικώς → υποχρεώνω

υπόνοια η: σκέψη ή εντύπωση που δε στηρίζεται σε πραγματικά στοιχεία, αλλά σε ενδείξεις = υποψία: *Διατυπώθηκαν ~ για μυστικές συμφωνίες.*

υπονομεύω -ομαι: (μτβ.) ενεργώ ύπουλα, μεθοδικά και σε βάθος χρόνου, για να προκαλέσω ζημιά ή βλάβη σε κπ: *Οι κατώτεροί του τον υπονόμειναν με στόχο να του πάρουν τη θέση. Με πράξεις δολιοφθοράς υπονομεύεται η ειρήνη στην περιοχή.* **υπονόμηση** η, **υπονομευτικός -ή -ό, υπονομευτικά** (επίρρ.), **υπονομευτής** ο, **υπονομεύτρια** η. *σχ. υπόνομος.*

υπόνομος ο: υπόγειο σύστημα αγωγών για τη διοχέτευση των νερών της βροχής και των αστικών λυμάτων = οχετός.

Το ρ. *υπονομεύω* συνδέεται ετυμολογικά με το ουσ. *υπόνομος* και είχε αρχικά τη σημασία «σκάβω υπόνομους».

υπονοώ -ούμαι: (μτβ.) λέω ή εκφράζω κτ με έμμεσο ή όχι ξεκάθαρο τρόπο: *Υπονοείτε ότι κάποιος από εμάς σας έκλεψε; = υπαινίσσομαι.* **υπονοούμενο** το: λόγος που αφήνει να εννοηθεί κτ με έμμεσο τρόπο, συνήθως σε βάρος κπ.

ύποπτος -η -ο: αυτός για τον οποίο υπάρχουν ενδείξεις, αλλά όχι αποδείξεις ότι συμμετέχει σε συγκεκριμένες πράξεις ή παράνομες δραστηριότητες: *Παραπέμφθηκε ως βασικός ~ για την τρομοκρατική επίθεση. Αυτά τα μυστικά ραντεβού μου φαίνονται πολύ ~.* **υποπτεύομαι:** (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ ύποπτο: *Η αστυνομία τον υποπτεύεται για κλοπές.* ❷ νιώθω, προαισθάνομαι ότι κτ θα συμβεί: *~ ότι θα αργήσει να γυρίσει.* **υποψία** η: γνώμη ότι κπ ή κτ δεν είναι αυτό που δείχνει ή ότι υπάρχει κτ κρυφό: *Έχω την ~ ότι ο άντρας μου με απατά.* **υποψιάζομαι:** (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ ή κτ ύποπτο: *Τον ~ για κλέφτη.* ❷ έχω υποψίες για κπ ή κτ: *~ ότι θα με εγκαταλείψει.*

υποστηρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ βάζω στηρίγματα: *Πρέπει να υποστηρίξουμε καλά τη στέγη, γιατί θα πέσει.* ❷ (μτφ.) α. βοηθώ κπ: *Αν δε με υποστήριζαν οι φίλοι μου, θα είχα καταρρεύσει εκείνη τη δύσκολη στιγμή.* β. δείχνω την προτίμησή μου σε ομάδα, κόμμα κτλ.: *Ποια ομάδα ~; ❸ προσπαθώ να αποδείξω κτ με επιχειρήματα: Δεν υποστηρίξετε πειστικά την άποψή σου, γι' αυτό δε σε ψηφίσαμε.* **υποστήριξη** η, **υποστήριγμα** το: οτιδήποτε χρησιμοποιείται για να υποστηρίξει κπ κτ (σημ. 1).

υποστηρικτικός -ή -ό, υποστηρικτικά (επίρρ.), **υποστηρικτής** ο, **-ίκτρια** η: πρόσωπο που υποστηρίζει κπ ή κτ (σημ. 2).

υπόσχεση η: διαβεβαίωση που δίνει κπ για κτ: *Δεν κράτησε την ~ του ότι θα κόψει το κάπνισμα!* **υπόσχομαι:** (μτβ.) διαβεβαιώνω, δίνω υπόσχεση σε κπ για κτ: *~ ότι θα γυρίσω εγκαίρως.* **πολλά υποσχόμενος:** αυτός που αφήνει πολλές ελπίδες για μελλοντική θετική εξέλιξη.

υποτάσσω -ομαι • αόρ. *υπόταξα & υπέταξα*, παθ. αόρ. *υποτάχθηκα*, μπλ. *υποταγμένος:* (μτβ.) ❶ κυριαρχώ πάνω σε κπ ή κτ: *Ο Φίλιππος ο Μακεδών υπέταξε διάφορους λαούς που κατοικούσαν στη Μακεδονία. Κατάφερε να υποτάξει το πάθος του για το ποτό.*

❷ (μτφ.) θεωρώ κτ λιγότερο σημαντικό από κτ άλλο ≠ προτάσσω: *~ τις δικές μου προτιμήσεις σε εκείνες της παρέας.* **υποταγή** η: το να υποτάσσει κανείς κπ ή κτ: *Η ~ των αντιπάλων δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Η ~ του ατομικού στο συλλογικό συμφέρον είναι δημοκρατική πράξη.* **υπόταξη** η: ΓΛΩΣΣ είδος σύνταξης προτάσεων κατά το οποίο μία δευτερεύουσα πρόταση συνδέει με μία κύρια από την οποία εξαρτάται ≠ παράταξη. **υποτακτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που υποτάσσεται σε κπ. ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που σχετίζεται με την υπόταξη: *~ λόγος / σύνδεσμος.* **υποτακτική** η: ΓΛΩΣΣ έγκλιση του ρήματος που εκφράζει κυρίως επιθυμία ή προσδοκία.

υποτιμώ -ώμαι: (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ ή κτ μικρότερης αξίας από ό,τι πραγματικά είναι: *Μην υποτιμάς ποτέ τον αντίπαλο, γιατί θα χάσεις.* ❷ μειώνω την αξία, κυρίως νομίσματος ≠ ανατιμώ: *Η κυβέρνηση υποτίμησε το νόμισμα της χώρας.* **υποτίμηση** η, **υποτιμητικός -ή -ό** (σημ. 1), **υποτιμητικά** (επίρρ.).

ύπουλος -η -ο: αυτός που ενεργεί κρυφά για να βλάψει κπ: *Είναι ~ αντίπαλος, δεν επιτίθεται ποτέ φανερά.* **ύπουλα** (επίρρ.).

υποφέρω -ομαι • αόρ. *υπέφερα:* ❶ (μτβ.) υφίσταμαι δυσκολίες: *Υπέφερα πάρα πολλά τα χρόνια του γάμου μας.* ❷ (αμτβ. + από) βασανίζομαι από κπ ή κτ: *Στην Αφρική υποφέρουν από την πείνα. ~ από πονοκεφάλους.* ❸ παθ. (αμτβ.) είναι δυνατό να με ανεχτούν: *Α, μα εσύ δεν υποφέρεις με τίποτα!* **υποφερότος -ή -ό:** αυτός που μπορεί να τον υποφέρει κανείς: *~ ζέστη = ανεχτός ≠ ανυπόφορος.* (μτφ.) *~ ντύσιμο* (σχετικά καλό). **υποφερότα** (επίρρ.) **υποχρεώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ εξαναγκάζω κπ να κάνει κτ = επιβάλλω: *Ο ιδιοκτήτης του σπι-*

τιού μάς ~ να το αδειάσουμε μέχρι το τέλος του μήνα. ❷ κάνω κπ να αισθανθεί ευγνωμοσύνη για κτ: *Αλήθεια, μπορείς να με πας στο σπίτι; Με υποχρεώνεις!* **υποχρέωση** η: ❶ οτιδήποτε είναι κανείς υποχρεωμένος να κάνει: *Έχω ~ να σου το θυμίσω. οικογενειακές/στρατιωτικές/κοινωνικές ~.* ❷ αίσθηση ευγνωμοσύνης προς κπ: *Του έχω μεγάλη ~, γιατί με βοήθησε οικονομικά όταν είχα πρόβλημα.*

υποχρεωτικός -ή -ό: αυτός που προκύπτει από ή αποτελεί υποχρέωση ≠ προαιρετικός: ~ φοίτηση/θητεία. **υποχρεωτικά & -ώς** (επίρρ.).

υποχωρώ: (αμτβ.) ❶ κινούμαι προς τα πίσω, αφήνοντας την αρχική μου θέση: *Μόλις τον είδε να έρχεται κατά πάνω της, άρχισε να ~ τρομαγμένη.* ❷ πέφτω πιο χαμηλά από ό,τι ήμουν: *Το έδαφος υποχώρησε με τη δυνατή βροχή.* ❸ (μτφ.) φτάνω σε πιο χαμηλά επίπεδα: *Υποχώρησε καθόλου ο πυρετός;* ❹ (μτφ.) κάνω πίσω σε κτ που υποστηρίζω: *Δεν ~ με τίποτε - εσύ κάνεις λάθος!* **υποχώρηση** η. **υποχωρητικός -ή -ό:** αυτός που υποχωρεί εύκολα σε κτ (σημ. 4) ≠ ανυποχώρητος. **υποχωρητικά** (επίρρ.).

υποψήφιος -α -ο: ❶ αυτός που συμμετέχει σε εκλογές, με σκοπό να εκλεγεί: ~ βουλευτής. ❷ αυτός που επιθυμεί να κάνει ή πρόκειται να γίνει κτ: ~ αγοραστής/γαμπρός. **υποψήφιος ο, -α η:** πρόσωπο που συμμετέχει σε διαγωνισμό: *αύξηση των υποψηφίων για τα ΑΕΙ.* **υποψηφιότητα** η: ❶ το να είναι κανείς υποψήφιος σε εκλογές, διαγωνισμό: *Έβαλε ~ για πρόεδρος του συμβουλίου.* ❷ (συνεκδ.) πρόσωπο που συμμετέχει σε διαγωνισμό: *Όλες οι ~ έχουν τις ίδιες πιθανότητες επιτυχίας.*

ύστατος -η -ο: αυτός που είναι ο τελευταίος από όλους, που μετά από αυτόν δεν υπάρχει επόμενος: ~ προσπάθεια/χαιρετισμός (σε νεκρό).

ύστερα (επίρρ.): = έπειτα ❶ σε επόμενη χρονική στιγμή = μετά ≠ πριν: *Επιτέλους, βρεθήκαμε ~ από πολλά χρόνια!* *Πρώτα φοράμε το παλτό κι ~ τα γάντια.* ❷ για να δικαιολογήσουμε πράξη, συμπεριφορά, κατάσταση που οφείλεται σε κτ που προηγήθηκε: ~ από τέτοια βροχή, λογικό είναι να έχουν γίνει μεγάλες ζημιές. ❸ σε αντίθεση με κτ άλλο: ~ από τόσες θυσίες που κάναμε, αυτός να μας φέρεται έτσι!

υστερία η: κατάσταση έντονης ψυχικής ή νευρικής αναστάτωσης, που συνοδεύεται από παθολογικά συμπτώματα ή βίαιες και έντονες αντιδράσεις που δεν μπορούν να ελεγχθούν: *Την έπιασε ~ και έβαλε τα κλάματα.* **υστερικός**

-ή -ό: αυτός που σχετίζεται με ή παθαίνει υστερία: ~ κλάμα/άνθρωπος. **υστερικά** (επίρρ.).

Πρόκειται για αντιδάνειο (από το γαλλ. *hystérie*) με προέλευση από το ΑΕ ουσ. *ύστερα* «μήτρα». Χρησιμοποιήθηκε επειδή, αρχικά, υπήρχε η άποψη ότι πρόκειται για γυναικεία πάθηση που οφείλεται σε διαταραχές της μήτρας.

υστερο- & υστερό-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι κτ γίνεται ή συμβαίνει μετά από κτ άλλο ή ότι είναι τελευταίο σε μια σειρά: *υστερόχρονος, υστερότοκος* (το τελευταίο παιδί μιας οικογένειας), *υστεροβυζαντινός* (αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην τελευταία φάση της βυζαντινής ιστορίας).

ύστερος -η -ο: αυτός που ακολουθεί: *εκ των υστέρων:* αφού έχει γίνει κτ: ~ *το σκέφτηκα, αλλά ήταν πια αργά.* ≠ *εκ των προτέρων.*

υστερώ: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) είμαι κατώτερος από κπ ή κτ άλλο ως προς κπ ιδιότητα, χαρακτηριστικό κτλ. ≠ υπερτερώ: ~ (έναντι) των συναδέλφων του σε πολλά θέματα. ❷ (αμτβ.) παρουσιάζω ελλείψεις: ~ σε μόρφωση και κοινωνική αγωγή.

υφίσταμαι • αόρ. *υπέστην*, απαρ. *υποστεί:* [επίσ.] ❶ (μτβ.) παθαίνω, ανέχομαι κτ δυσάρεστο: *Υπέστη βασανιστήρια κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του.* ❷ μόνο ενστ. & πρτ. (αμτβ.) υπάρχω: *Τέτοιο όνομα δεν ~ στην υπηρεσία μας.* ✎ σχ. **ενίσταμαι. υφιστάμενος -η -ο:** αυτός που υπάρχει: *Το ~ προσωπικό ανέχεται σε 100 περίπου άτομα.* **υφιστάμενος ο, -μένη η:** πρόσωπο που είναι σε κατώτερη ιεραρχικά βαθμίδα από κπ άλλον ≠ προϊστάμενος: *Κάλεσε όλους τους υφιστάμενους του και τους συγχάρηκε.* **υπόσταση** η: ❶ το να υφίσταται (σημ. 2) κπ ή κτ: *Πότε απέκτησε ~ η εταιρεία;* ❷ τα ιδιαίτερα στοιχεία που συγκροτούν ή χαρακτηρίζουν την ύπαρξη κπ: *πνευματική/υλική/ηθική/επαγγελματική/κοινωνική ~.* ❸ η βαθύτερη ουσία κπ πράγματος: *Δεν έχουν ~ αυτές οι φήμες* (δεν αληθεύουν).

ύφος το: ❶ η έκφραση του προσώπου και ο τρόπος που μιλάει κπ, τα οποία φανερώνουν τη διάθεσή του: *πονηρό/γελαστό/ερωτηματικό ~.* ❷ ΓΛΩΣΣ ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιεί κανείς τη γλώσσα: *επίσημο/οικείο/λιτό/λογοτεχνικό ~.*

υψηλό- & υψηλο-: α΄ συνθ. που δηλώνει αυτόν που είναι ανώτερος ή ξεπερνά το κανονικό ως προς αυτό που δηλώνει το β΄ συνθ.: *υψη-*

υποχώρηση → υποχωρώ
υποχωρητικά → υποχωρώ
υποχωρητικός → υποχωρώ
υποχωρώ
υπόψη → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
υποψήφιος
υποψηφιότητα → υποψήφιος
υποψία → ύποπτος
υποψιάζομαι → ύποπτος
υπόψιν → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
ύστατος
ύστερα
υστερία
υστερικά → υστερία
υστερικός → υστερία
υστερο-
υστερό- → υστερο-
υστεροβυζαντινός → υστερο-
υστερος
υστερότοκος → υστερο-
υστερόχρονος → υστερο-
υφ΄ → πρόθεση - Λόγους προθέσεις
υφ- → υπο-
ύφ- → υπο-
υφίσταμαι
υφισταμένη → υφίσταμαι
υφιστάμενη → υφίσταμαι
υφιστάμενος → υφίσταμαι
ύφος
υφυπουργία → υπο-
υφυπουργός → υπο-
υψηλά → υψηλός
υψηλο- → υψηλό-
υψηλό-
υψηλόβαθμος → υψηλό-
υψηλόμισθος → υψηλό-

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

υψηλός
 υψηλότητα → υψηλότατος
 υψηλότατος
 υψηλότητα → υψηλότατος
 υψηλότοκος → υψηλό-
 υψηλοφώνως → υψηλό-
 ύψιστος
 ύψος
 ύψωμα → ύψος
 υψώνω → ύψος

λόβαθμος, υψηλόμισθος, υψηλότοκος (που έχει υψηλό βαθμό, μισθό, τόκο).
υψηλός -ή -ό: ❶ αυτός που ξεπερνά το κανονικό, τα συνηθισμένα όρια = μεγάλος, ψηλός ≠ μικρός, χαμηλός: *Τα επιτόκια των πιστωτικών καρτών είναι ιδιαίτερα ~.* ❷ αυτός που είναι ηθικά ή πνευματικά ανώτερος: *Τον διακρίνει ~ αίσθημα ευθύνης. ~ ιδέες/αξίες.* ❸ αυτός που είναι τεχνικά ή ποιοτικά ανώτερος: ~ *τεχνολογία /ραπτική.* ❹ αυτός που κατέχει ανώτερη κοινωνική θέση: ~ *προσκεκλημένος.*
αφ' υψηλού: περιφρονητικά. **υψηλά** (επίρρ.).
υψηλότατος ο -οτάτη η: η προσφώνηση για πρίγκιπα ή πριγκίπισσα = **υψηλότητα** η.
ύψιστος -η -ο • θηλ. γεν. & [επίσ.] υψίστης: αυτός που είναι ή γίνεται στον ανώτατο βαθμό: *φυλακές υψίστης ασφαλείας. Ύψιστος ο: ΘΡΗΣΚ ο Θεός.*
ύψος το: ❶ η κατακόρυφη απόσταση από τη βάση ως την κορυφή σώματος: *Πόσο είναι το ~ της βιβλιοθήκης;* ❷ ΓΕΩΜ η κάθετος από μία κορυφή (τριγώνου) ή από τη μία πλευρά (πα-

ράλληλογράμμου) προς την απέναντι πλευρά, και (συνεκδ.) το αντίστοιχο μέγεθος. ❸ η κατακόρυφη απόσταση από την επιφάνεια της θάλασσας: *Το αεροπλάνο πετά σε ~ 20.000 πόδια.* ❹ **α.** ορισμένο σημείο πάνω στην κατακόρυφο: *μαλλιά στο ~ των ώμων.* **β.** ορισμένο σημείο σε νοητή ευθεία και σε σχέση με κπ σημείο αναφοράς: *Η κορυφή της πορείας βρίσκεται στο ~ της οδού Μητροπόλεως.* ❺ (μτφ.) το σημείο στο οποίο μπορεί να φτάσει κτ: *Το ~ του επιτοκίου θα ξεπερνά το 5%.* ❻ ΜΟΥΣ βαθμός οξύτητας μουσικού φθόγγου. **υψώνω -ομαι:** (μτβ.) σηκώνω κτ ψηλά: ~ *το βλέμμα/το κεφάλι.* = ανεβάξω ≠ χαμηλώνω. ~ **το ανάστημα:** αντιμετωπίζω μια κατάσταση με θάρρος. ~ **τη φωνή μου (σε κπ):** μιλάω πολύ δυνατά από εκνευρισμό ή για να επιβληθώ σε κπ: *Δε χρειάζεται να ~, μίλα πολιτισμένα!* **ύψωμα το:** τμήμα του εδάφους που έχει μεγαλύτερο ύψος (σημ. 3) από την περιοχή γύρω του: *Ανέβηκαν στο ~, για να δουν αν φαινόταν η θάλασσα.*

φαγάδικο → σχ. φαγητό
 φαγανός → φαγητό
 φαγάς → φαγητό
 φαγητό
 -φαγία → σχ. φαγητό
 φαγοπότι → σχ. φαγητό
 -φάγος → σχ. φαγητό
 φαγού → φαγητό
 φαγούρα
 φαγώθηκα → τρώγω
 φάγωμα → φαγητό
 φαγωμάρα
 φαγωμένος → τρώγω
 φαγώσιμα → φαγητό
 φαγώσιμος → φαγητό
 φαΐ → φαγητό
 φαίνεται → φαίνομαι
 φαίνομαι
 φαινομενικά → φαίνομαι
 φαινομενικός → φαίνομαι
 φαινόμενο → φαίνομαι
 φακέλακι → φάκελος
 *φάκελλος → φάκελος
 φάκελος
 φακέλωμα → φάκελος
 φακελώνω → φάκελος

Φαγητό το: τροφή, κατάλληλα προετοιμασμένη, που καταναλώνει κπ για να ζήσει = [προφ.] φαΐ: *βαρύ/ελαφρύ/νόστιμο ~. Οι τηγανητές πατάτες είναι το αγαπημένο μου ~.* **φαΐ το. φάγωμα το. φαγάς ο, -ού η:** πρόσωπο που τρώει πολύ. **φαγώσιμος -η -ο:** αυτός που είναι κατάλληλος για να φαγωθεί. **φαγώσιμα τα. φαγανός -ή -ό:** αυτός που τρώει πολύ.

Η λ. φαγητό συνδέεται ετυμολογικά με το θ. του αορ. φαγ- του ρ. τρώω, ενώ το συνώνυμο τροφή συνδέεται με το ρ. τρέφω. Από την ίδια ρίζα προέρχονται τα συνθ. -φαγία και -φάγος: *κρεατοφαγία, κρεατοφάγος, χορτοφαγία, χορτοφάγος* κτλ., αλλά και οι λ. *φαγούρα, φαγάδικο, φαγοπότι* κτλ.

την ανάγκη για ξύσιμο: *έντονη/ενοχλητική ~.*
 ✎ σχ. **φαγητό.**
φαγωμάρα η: συνεχείς προστριβές = τσακωμός.
 ✎ σχ. **φαγητό.**
φαίνομαι • αορ. φάνηκα: (αμτβ.) ❶ **α.** είμαι ορατός, μπορεί κπ να με δει ή να με διακρίνει: *Καθάρισα τον λεκέ, δε φαίνεται. Στο βάθος ~ το σπίτι μας.* **β.** γίνομαι αντιληπτός: *Τα ολέθρια αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν.* ❷ **α.** δίνω την εντύπωση = δείχνω: *Φαίνεται εντυχιμένος. Φαινόταν καλά, αλλά ξαφνικά λιποθύμησε.* **β.** αποδεικνύομαι: *Φάνηκε ικανός να οδηγήσει την ομάδα σε επιτυχίες.* **φαίνεται:** απρόσ. ❶ είναι πιθανό: ~ *ότι θα βρέξει.* ❷ (+ γεν. προσ. αντων.) **α.** νομίζω: *Μου ~ ότι δεν ξέρει τι λέει.* **β.** δίνω την εντύπωση: *Δεν της ~ ότι έχει παιδί.* **φαινόμενο το. φαινομενικός -ή -ό. φαινομενικά** (επίρρ.).
φάκελος ο: ❶ **α.** θήκη από χαρτί για γράμματα ή έγγραφα που στέλνουμε: *Άνοιξε τον ~ κι*

φακός
φαρμάκι

έβγαλε την κάρτα. **β.** χάριτη ή πλαστική θήκη για τη φύλαξη εγγράφων. ❷ σύνολο επίσημων εγγράφων που αναφέρονται σε ένα θέμα, πρόσωπο κτλ.: *Η Ελλάδα υπέβαλε στην Επιτροπή τον ~ για τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών Αγώνων.* ❸ (μτφ.) σημαντική υπόθεση, καθώς και τα στοιχεία που την αφορούν: *Σύντομα θα ανοίξει ο ~ της Κύπρου.* ❹ ΠΛΗΡΟΦ χώρος στον υπολογιστή με χαρακτηριστικό όνομα, όπου αποθηκεύονται αρχεία (έγγραφα, εικόνες, προγράμματα κτλ.). **φακελάκι** το: ❶ μικρός φάκελος με τη σημ. 1. ❷ (μτφ.) χρήματα που δίνονται σε κτ, ανεξάρτητα από τη νόμιμη και προβλεπόμενη αμοιβή του, ως αντάλλαγμα για εξυπηρέτηση ή υπηρεσία: *Ο γιατρός απαίτησε και πήρε ~ 10.000 ευρώ για την εγχείρηση.* **φακελώνω -ομαι** (μτβ.) συγκεντρώνω στοιχεία για την πολιτική δράση ή τις παράνομες πράξεις κτ: *Την περίοδο της χούντας οι περισσότεροι πολίτες ήταν φακελωμένοι.* **φακέλωμα** το: το να φακελώνει κανείς κτ.

φακός ο: ❶ **α.** ΦΥΣ κοίλο ή κυρτό κομμάτι από γυαλί ή ειδικό διαφανές πλαστικό, που συγκεντρώνει ή διασκορπίζει το φως, δημιουργώντας είδωλο ίσο, μικρότερο ή μεγαλύτερο: *ευρυγώνιος/συγκεντρωτικός/μεγεθυντικός ~.* **β.** δίσκος που προσαρμόζεται σε ειδικό σκελετό και βελτιώνει την όραση ή προστατεύει τα μάτια από τον ήλιο: *~ μυωπίας, ~ επαφής:* μικρός και κυρτός δίσκος που εφαρμόζει απευθείας στο μάτι και βελτιώνει την όραση. ❷ εξάρτημα συσκευής λήψης εικόνων και (συνεκδ.) η ίδια η συσκευή: *Εστίασε τον ~ για να βγάλει φωτογραφία.* ❸ φορητό φωτιστικό σώμα που λειτουργεί με μπαταρίες: *Έπεσε το ρεύμα και είναι σκοτεινά, πού έχεις ~;*

φανατικός -ή -ό: ❶ αυτός που με ακραίο τρόπο υποστηρίζει άποψη, ιδέα, πρόσωπο κτλ. ≠ μετριοπαθής: *Ήταν από τους πιο ~ οπαδούς του κόμματος, δεν έβλεπε τα στραβά. Με ~ τρόπο υποστήριζε την ομάδα του.* ❷ αυτός που κάνει κτ σε υπερβολικό βαθμό: *~ καπνιστής.* **φανατικά** (επίρρ.). **φανατισμός** ο. **φανατίζω -ομαι** (μτβ.).

φανερός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι ορατός, που μπορεί να τον δει κτ = εμφανής: *Είναι πλέον φανερά τα σημάδια της κόπωσης.* ❷ αυτός που μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτός ≠ δυοδιάκριτος: *Γίνεται ~ ο λόγος της ανησυχίας μου.* **φανερά** (επίρρ.). **φανερώνω -ομαι** (μτβ.) ❶ εμφανίζω, φέρνω στο φως ή στην επιφάνεια κτ = αποκαλύπτω: *Μη φανερώσεις σε*

κανέναν το μυστικό ≠ αποκρύπτω. ❷ *κάνω κτ αντιληπτό, δείχνω: Το όνομά του ~ την ελληνική καταγωγή του.* ❸ *παθ.* εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι: *Του φανερώθηκε η θεά Αθηνά με τη μορφή κοκκινούβιας.*

φαντάζομαι (μτβ.) ❶ δημιουργώ με τον νου εικόνες, καταστάσεις, γεγονότα κτλ.: *~ ότι βρίσκομαι σε μια παραλία, και αμέσως χαλαρώνω. Πώς ~ τον εαυτό σου σε 20 χρόνια; (για) φαντάσου!:* για έντονη έκπληξη: *Για ~, η Άννα γιατρός! - Ποιος το περίμενε;* ❷ έχω την άποψη = νομίζω, υποθέτω: *Κάποιοι ~ ότι μπορούν να παρανομούν και να μένουν ατιμώρητοι.* **φαντασμένος -η -ο:** αυτός που έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του. **φαντασία** η. **φανταστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που τον φαντάζεται κτ, ο μη πραγματικός: *Του άρεσε να φτιάχνει ~ ιστορίες.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ ευχάριστος, ωραίος ή μεγαλειώδης = εκπληκτικός: *Το πάρτι ήταν ~, περάσαμε υπέροχα!* **φανταστικά** (επίρρ.).

φαντάζω • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) δίνω την εντύπωση: *Στα παιδικά μάτια ο κόσμος ~ μαγικός.*

φάντασμα το: άυλη εικόνα νεκρού και κάθε άυλο ον που εμφανίζεται με υπερφυσικό τρόπο = πνεύμα, στοιχείο: *Πίστεναν ότι στο παλιό σπίτι κατοικούσαν ~.* **φαντάσματα του παρελθόντος:** δυσάρεστα γεγονότα ή καταστάσεις του παρελθόντος: *Οι συζητήσεις ξυπνούσαν ~.*

φαρδύς -ιά -ύ: αυτός που έχει μεγάλο πλάτος ή μεγαλύτερο από ό,τι χρειάζεται = πλατύς ≠ στενός: *~ δρόμος. Φορούσε ένα παντελόνι που του ήταν ~ στη μέση. ~ - πλατύς:* με όλο το πλάτος του σώματος: *Έπεσε ~ στον καναπέ.* **φαρδιά** (επίρρ.). **φαρδαίνω:** ❶ (αμτβ.) αυξάνω στο πλάτος, γίνομαι πιο φαρδύς: *Ο δρόμος στη συνέχεια ~ και γίνεται διπλός.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ πιο μεγάλο ή πιο άνετο στο πλάτος: *Η φούστα με στενεύει, πρέπει να τη φαρδύνω.* **φάρδος** το.

Το φαρδύς προέρχεται από το ΑΕ εὐφραδής «εὐ-γλωττος».

φαρμάκι το: ❶ [οικ.] ουσία που μπορεί να προκαλέσει τον θάνατο = δηλητήριο. ❷ (μτφ.) **α.** κτ πολύ πικρό στη γεύση: *Ο καφές είναι ~, δεν πίνεται!* **β.** πικρία, θλίψη: *Με πότισες ~.* **φαρμακερός -ή -ό:** ❶ αυτός που βγάζει ή παράγει δηλητήριο = δηλητηριώδης: *Πρόκειται για φίδια ~, και γι' αυτό είναι επικίνδυνα.* ❷ (μτφ.) αυτός που ενοχλεί με τις παρατηρήσεις ή τα

φακός
φανατίζω → φανατικός
φανατικά → φανατικός
φανατικός
φανατισμός → φανατικός
φανερά → φανερός
φανερός
φανερώνω → φανερός
φάνηκα → φαίνομαι
φαντάζομαι
φαντάζω
φαντασία → φαντάζομαι
φάντασμα
φантаσμένος → φαντάζομαι
φантаστικά → φαντάζομαι
φантаστικός → φαντάζομαι
φαρδαίνω → φαρδύς
φαρδιά → φαρδύς
φάρδος → φαρδύς
φαρμακείο → φάρμακο
φαρμακερά → φαρμάκι
φαρμακερός → φαρμάκι
φαρμακευτικά → φάρμακο
φαρμακευτική → φάρμακο
φαρμακευτικός → φάρμακο
φαρμάκι

φάρμακο
φέρνω

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

φάρμακο
φαρμακοποιός → ποιός
φαρμακίων → φαρμάκι
φασαρία
φασαριόζικα → φασαρία
φασαριόζος → φασαρία
φάση
φασισμός
φασίστας → φασισμός
φασιστικά → φασισμός
φασιστικός → φασισμός
φασίστρια → φασισμός
φάσμα
φασματικός → φάσμα
φασματόγραμμα → σχ.
φάσμα
φασματογράφημα → σχ.
φάσμα
φασματογράφος → σχ.
φάσμα
φασματοσκοπία → σχ.
φάσμα
φασματοσκοπικός → σχ.
φάσμα
φασματοσκόπιο → σχ.
φάσμα
φεγγίζω → φέγγω
φεγγίτης → φέγγω
φέγγος → φέγγω
φέγγω
φερέφωνο → σχ. φέρω
φέρθηκα → φέρομαι
φερμένος → φέρνω
φέρνομαι → φέρομαι
φέρνω
-φέρνω → σχ. φέρω

σχολία του = δηκτικός: *Της μίλησε με λόγια ~ και πικρόχολα.* **φαρμακερά** (επίρρ.). **φαρμακώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) δίνω σε κπ δηλητήριο = δηλητηριάζω. ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ σε κπ μεγάλη λύπη.

φάρμακο το: ❶ ουσία που χρησιμοποιείται για την πρόληψη ή θεραπεία ασθενείας: *Παίρνει ~ για την πίεση.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προφυλάξει από δυσάρεστη κατάσταση ή να τη βελτιώσει: *Η δουλειά είναι το καλύτερο ~ για την αποφυγή της κατάθλιψης.* **φαρμακείο** το: **α.** κατάστημα στο οποίο διατίθενται φάρμακα. **β.** κουτί στο οποίο φυλάσσονται φάρμακα. **φαρμακευτικός -ή -ό. φαρμακευτικά** (επίρρ.). **φαρμακευτική** η: επιστήμη που ασχολείται με τις ιδιότητες των φαρμάκων, καθώς και η αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή.

φασαρία η: ❶ ενοχλητικός θόρυβος από φωνές, ομιλίες ανθρώπων, κίνηση οχημάτων κτλ.: *Όλη νύχτα δεν μπόρεσα να ησυχάσω, είχε πολυκοσμία και ~ έξω. Οι μαθητές που έκαναν ~ στην τάξη θα αποβληθούν.* ❷ αναταραχή ή αναστάτωση που συνοδεύεται από επεισόδια: *Τις φασαρίες προκάλεσε ομάδα αναρχικών.* ❸ συνήθ. πληθ. αναστάτωση από κοπιαστικές ή δυσάρεστες ενέργειες που γίνονται για να τακτοποιηθούν επείγουσες ή δύσκολες υποθέσεις = μπλέξιμο: *Ακούσαμε ότι είχες ~ με την Αστυνομία.* ❹ φροντίδα ή κοπιαστική ενασχόληση με κτ: *Μη σε βάζω σε ~, θα φάμε κάτι απ' έξω.* **φασαριόζος -α -ικο. φασαριόζικα** (επίρρ.).

φάση η: ❶ χρονικό διάστημα που ορίζεται από συγκεκριμένες ενέργειες ή καταστάσεις στην εξελικτική πορεία φαινομένου, έργου κτλ. = στάδιο, περίοδος: *Ασχολείται με τη μελέτη των πρώιμων φάσεων της ιστορίας της ανθρωπότητας.* ❷ [οικ.] χρονικό σημείο: *Σε μια ~, που λες, παθαίνει βλάβη ο κινητήρας του αεροπλάνου!* ❸ [οικ.] περίοδος δυσκολιών: *Μην τον παρεξηγείς, περνάει ~ τώρα, αλλά γρήγορα θα ξεπεράσει το πρόβλημα.* ❹ ΑΣΤΡΟΝ διαδοχικές αλλαγές στην όψη ουράνιων σωμάτων: *οι ~ της Σελήνης.* ❺ ΦΥΣ μέγεθος που δείχνει την κατάσταση ταλάντωσης ενός κύματος σε σχέση με μια ορισμένη θέση ή μια ορισμένη χρονική στιγμή: ~ ηλεκτρικού ρεύματος. ❻ ΧΗΜ η κατάσταση ενός χημικού στοιχείου: *στερεή/υγρή/αέρια ~.*

φασισμός ο: ❶ πολ. ιδεολογία και πολιτικό σύστημα κατά το οποίο η εξουσία ασκείται από

έναν δικτάτορα με αυταρχικό τρόπο, με κατάργηση των δημοκρατικών διαδικασιών, εθνικιστικές ιδέες και σκληρό οικονομικό και κοινωνικό έλεγχο. ❷ ΙΣΤ δικτατορικό καθεστώς που εγκαθίδρυσε ο Μουσολίνι στην Ιταλία από το 1922 ως το 1943. ❸ (μτφ.) αυταρχική συμπεριφορά: *Μπαμπά, η απαγόρευση εξόδου είναι ~! φασιστικός -ή -ό. φασιστικά* (επίρρ.). **φασίστας** ο, **-τρια** η.

φάσμα το: ❶ ΦΥΣ **α.** το σύνολο των απλών χρωμάτων στα οποία αναλύεται μια ακτίνα φωτός, όταν περάσει από κρυσταλλικό πρίσμα: *ηλιακό ~.* **β.** περιοχή συχνοτήτων, μέσα στην οποία τα κύματα διαθέτουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: ~ *ραδιοσυχνότητας.* ❷ (μτφ.) σύνολο στοιχείων, του οποίου τα μέλη χαρακτηρίζονται από ποικιλία ή διαφορετικότητα: *Το πρόγραμμα του φεστιβάλ καλύπτει ένα ευρύ μουσικό ~.* ❸ (μτφ.) κίνδυνος που απειλεί κπ = απειλή: *Η υπογραφή συνθήκης απομάκρυνε το ~ του πολέμου.* **φασματικός -ή -ό.**

Η λ. *φάσμα*, με αρχική σημασία «φάντασμα», προέρχεται από το ΑΕ ρ. *φαίνω -ομαι*. Με τη σημ. 1α σχηματίζει πολλά σύνθετα: *φασματόγραμμα, φασματογράφημα, φασματογράφος, φασματοσκοπία, φασματοσκοπικός, φασματοσκόπιο* κτλ.

φέγγω: ❶ (αμτβ.) εκπέμπω φως ή λάμψη = φωτίζω, λάμπω, ακτινοβολώ: *Η Σελήνη έφεγγε στον ουρανό.* ❷ (μτβ. & αμτβ.) ρίχνω φως σε κπ για να βλέπει στο σκοτάδι: *Φέξε μου λίγο με τον φακό, γιατί δε βλέπω εδώ μέσα!* ❸ (μτφ., αμτβ.) είμαι υπερβολικά αδύνατος: *Έχασε πολλά κιλά, το πρόσωπό της έφεξε.* **μου (έ)φεξε**: με ευνόησε η τύχη. ❹ **απρόσ. α.** υπάρχει φως: *Ήταν αργά το απόγευμα - ίσα που έφεγγε.* **β.** γίνεται μέρα = ξημερώνει: *Έφυγαν νωρίς, πριν ακόμα φέξει.* **φέγγος** το. **φεγγίζω**: (αμτβ.) ❶ φέγγω ελάχιστα. ❷ (για πργ.) είμαι διαφανής: *Η φούστα από λεπτή μουσελίνα ~.* **φεγγίτης** ο: μικρό παράθυρο στην οροφή ή στο πάνω μέρος τοίχου, από το οποίο φωτίζεται ή αερίζεται κλειστός χώρος: *Το κελί είχε μόνο έναν ~, απ' όπου καταλάβαινα αν ήταν μέρα ή νύχτα.*

φέρνω • **αόρ. έφερα, μπτ. φερέμενος**: ❶ (μτβ.) **α.** δίνω κτ στα χέρια κπ: *Φέρε μου το μαρό να το κρατήσω! Φέρε να δω τι γράφει το χαρτί!* **β.** μεταφέρω κτ, για να το χρησιμοποιήσω, να το διαθέσω ή να το προσφέρω: *Μας έφερε γλυκά για τη γιορτή της. Μας φέρνεις καλά νέα;* ❷

φέρομαι
φθάνω

(μτβ.) **α.** μεταφέρω κτ, τον πηγαίνω κάπου και, συνήθως, τον αφήνω εκεί: *Τον έφεραν με το ασθενοφόρο βαριά τραυματισμένο.* **β.** κάνω κτ να πάει κάπου: *Έφερε μαζί της και τον φίλο της. Πού μας έφερες στην ερημιά;* = οδηγώ. **γ.** καλώ κτ να έρθει για συγκεκριμένο λόγο: *Τους απείλησε ότι θα φέρει την αστυνομία. ~ κτ στη ζωή/στον κόσμο* = γεννώ: *Έφερε στη ζωή ένα υγιέστατο αγοράκι.* **δ.** (μτβ.) προκαλώ κτ, γίνομαι η αιτία να συμβεί κτ: *Το ποτό μου ~ πονοκέφαλο.* **ε.** (μτβ.) κάνω κτ να βρεθεί σε μία κατάσταση: *Με ~ σε δύσκολη θέση/σε απόγνωση. ~ κτ εις/σε πέρας:* τελειώνω κτ. **στ.** *τη ~ σε κτ:* τον εξαιπατώ, τον ξεγελώ. **ζ.** (μτβ.) συνδυαζόμενο με ουσιαστικά, σχηματίζει εκφράσεις που παίρνουν τη σημασία τους από το ουσιαστικό: **α.** εκφράζω κτ, λέω: *~ παράδειγμα/αντίρρηση/αντίλογο.* **β.** έχω ως αποτέλεσμα = αποφέρω, αποδίδω: *Η επιχείρηση έφερε πολλά κέρδη. Οι προσπάθειες δεν έφεραν καρπούς.* **η.** [οικ.] (αμτβ.) μοιάζω σε κτ ή κτ: *~ στη μητέρα της, τόσο στην όψη όσο και στη συμπεριφορά.* **θ.** σχ. **φέρω.**

Τα ρ. *φέρνω* και *φέρω*, αν και από την ίδια ρίζα (ΑΕ *φέρω*), απαντούν σε διαφορετικά επίπεδα λόγου. Το *φέρνω* απαντά ως β΄ συνθ. στα σύνθετα με πρόθ.: *καταφέρνω, συνεφέρνω.* Επίσης, χρησιμοποιείται ως β΄ συνθ. σε λέξεις πιο συχνές στον προφ. λόγο, για να δηλώσει ότι κτ θυμίζει ή μοιάζει με αυτό που εκφράζει το α΄ συνθ.: *αγαθοφέρνω, μεγαλοφέρνω, μικροφέρνω, χαζοφέρνω* κτλ.

φέρομαι & [προφ.] **φέρνομαι** • αόρ. *φέρθηκα:* (αμτβ.) ενεργώ ή αντιδρώ απέναντι σε κτ με συγκεκριμένο τρόπο = συμπεριφέρομαι: *~ καλά/κακά/άψογα/πολιτισμένα. φέρσιμο* το. **φέρω -ομαι** • πρτ. & αόρ. *έφερα:* [επίσ.] (μτβ.) **1** **α.** έχω κτ επάνω μου ή στα χέρια μου, ή συνοδεύομαι από κτ: *Οι στρατιώτες φέρουν όπλα. Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα.* **β.** κρατώ το βάρος κτ πράγματος, χρησιμεύω ως στήριγμα = στηρίζω: *Οι κίονες φέρουν το βάρος του οικοδομήματος.* **2** έχω κτ ως χαρακτηριστικό, εγγενές ή επίκτητο: *Το σώμα δε φέρει εξωτερικές κακώσεις.* **3** παθ. τριτοπρόσ. υπάρχει κτ πληροφορία για κτ: *Ο πρωθυπουργός φέρεται δυσαρεστημένος/να έχει δυσαρεστηθεί. ~ εις πέρας:* ολοκληρώνω (υπόθεση, εργασία κτλ.). **θ.** **φέρω.** **φέρ'** *ειπείν:* για παράδειγμα, παραδείγματος χάριν. **άγομαι και φέρομαι:** δεν έχω προσωπι-

κή βούληση και κρίση, και, συνεπώς, επηρεάζομαι από άλλους. **φορέας** ο • *φορείς, φορέων:* **1** πρόσωπο ή οργανισμός που έχει κτ ως χαρακτηριστικό και το μεταδίδει: *~ ασθένειας/πολιτισμού.* **2** νομικό πρόσωπο, όπως οργανισμοί, ενώσεις κτλ., με συγκεκριμένη κοινωνική ή επαγγελματική δραστηριότητα: *δημόσιος/ιδιωτικός ~. φορείο* το. **φορητός -ή -ό.**

Το ρ. *φέρω* χρησιμοποιείται σε πιο επίσημο λόγο και ως β΄ συνθ. σε σύνθετα με πρόθεση, όπως: *αναφέρω, διαφέρω, προφέρω, εισφέρω, εκφέρω, ενδιαφέρω, επαναφέρω, επιφέρω, καταφέρομαι, μεταφέρω, περιφέρω, προσφέρω, προφέρω, συμπεριφέρομαι, συμφέρω, συνεισφέρω, υποφέρω* και τα παράγωγά τους. Επίσης, σε λέξεις που χρησιμοποιούνται σε πιο επίσημο λόγο, όπως: *φέρελπς, φερέφωνο* («αυτός που δεν έχει τη δική του γνώμη»), *φερώνυμος* («αυτός που φέρει το όνομα κτ»). Από την ίδια ρ. προέρχονται επίσης τα: *υποφερότος, ανιπόφορος, παρεμφερής.*

φέτος (επίρρ.): κατά τη διάρκεια του παρόντος έτους: *Ο Γιάννης ~ θα πάει στην πρώτη Δημοτικού. φετινός -ή -ό.*

φεύγω • αόρ. *έφυγα:* (αμτβ.) **1** απομακρύνομαι από τον τόπο όπου βρίσκομαι ή κατοικώ, ή από πρόσωπο ή πράγμα που βρίσκεται σε συγκεκριμένο σημείο ≠ έρχομαι, μένω, παραμένω: *Ο Γιάννης έφυγε για τη δουλειά. Έφυγε από το σπίτι του στα 18. Φύγε από κοντά μου!*

2 **α.** (μτφ.) περνώ χρονικά: *Τα καλύτερά μας χρόνια έφυγαν.* **β.** παύω να υπάρχω = εξαφανίζομαι: *Δεν ξέρω πώς θα φύγει ο λεκές.* **3** πεθαίνω: *Έφυγε με τον καημό της πατρίδας. φυγή* η. **φυγός** ο, η. **φευγάτος -η -ο.**

φήμη η: **1** πληροφορία ή είδηση, της οποίας η πηγή δεν μπορεί να εξακριβωθεί = διάδοση. *Κυκλοφορούσαν ~ ότι θα καταργηθούν οι εξετάσεις.* **2** άποψη που επικρατεί για κτ ή κτ: *Έχει τη ~ καλού γιατρού/δύσκολου χαρακτήρα.* **3** αναγνώριση της αξίας ή ικανότητας κτ από το ευρύ κοινό = δόξα, καταξίωση: *Θα συμμετάσχει ο παγκοσμίου φήμης πιανίστας. φημίζομαι:* (αμτβ. + για) είμαι γνωστός για κτ, συνήθως θετικό: *Η Γαλλία ~ για τα κρασιά της.*

φθάνω & **φτάνω** • αόρ. *έφθασα & έφτασα:* **1** (αμτβ.) καταλήγω σε έναν τόπο ή σημείο μετά από μετακίνηση ≠ ξεκινώ, αναχωρώ, φεύγω: *Το καράβι θα φτάσει στο νησί στις οχτώ. Η μυρωδιά του φαγητού έφτανε ως εδώ.* = έρχομαι. **φτάνει κτ στα αυτιά κτ:** κτ γίνεται

φέρομαι → φέρω
φέρομαι
φέρσιμο → φέρομαι
φέρω
φερώνυμο → σχ. φέρω
φετινός → φέτος
φέτος
φευγάτος → φεύγω
φεύγω
φήμη
φημίζομαι → φήμη
φθάνω

φθείρω
φίλος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

φθάρηκα → φθείρω
φθαρομένοι → φθείρω
φθαρός → φθείρω
φθείρω
φθηνά → φθηνός
φθηνάινω → φθηνός
φθηνία → φθηνός
φθηνός → φθηνός
φθινοπωριάζει → φθινόπωρο
φθινοπωριάτικος → φθινό-
πωρο
φθινοπωρινός → φθινόπωρο
φθινόπωρο
φθίνω
φθόγγος
φθονερά → φθονώ
φθονερός → φθονώ
φθόνος → φθονώ
φθονώ
φθορά → φθείρω
φθόριο
φθοριώνω → φθόριο
φθορώση → φθόριο
φθοροποιός → ποιώ
φιάλη
φίλ- → φίλο-
φίλαθλος → φιλο-
*φιλαινάδα → φιλενάδα
φιλανήθης → φιλο-
φιλάνθρωπος → φιλο-
φιλάργυρος → φιλο-
φιλειρηνικός → φιλο-
φιλελεύθερος → φιλο-
φιλέλληνας → φιλο-
φιλενάδα → φίλος
φίλη → φίλος
φίλημα → φίλι
φίλι
φιλία → φίλος
φιλικά → φίλος
φιλικός → φίλος

γνωστό σε κπ: *Αν φτάσει στα αυτιά του δι-
ευθυντή ότι δε δουλεύουν, θα τους απολύσει.*

② (αμτβ.) εκτείνομαι μέχρι κπ σημείο: *Η
κουρτίνα ~ μέχρι το πάτωμα.* ③ (μτφ., αμτβ.)
κατάληγω σε κατάσταση ή θέση: *Έχει δυνα-
τότητες να φτάσει πολύ ψηλά.* ④ (μτβ.) πιά-
νω κτ που βρίσκεται ψηλά: *Μπορείς να φτά-
σεις το πάνω ράφι;* ⑤ (μτβ.) α. προλαβαίνω
κπ ή κτ που κινείται πιο γρήγορα: *Μην περ-
πατάς γρήγορα, δεν μπορώ να σε φτάσω!* β.
βρίσκομαι στο ίδιο επίπεδο με κπ που ήταν
πιο προχωρημένος: *Αν και ξεκίνησε μαθήμα-
τα πιο αργά από τους άλλους, σχεδόν τους
έχει φτάσει. ~ κπ σε κτ:* είμαι στο ίδιο επίπε-
δο με κπ: *Τον έφτασε στο ύψος. Κανείς δεν
τον ~ στο κολύμπι.* ⑥ (μτβ. & αμτβ.) είμαι αρ-
κετός για κτ = επαρκώς: *Ο καφές τελειώνει, δε
θα φτάσει για όλους/δε θα μας φτάσει. φτα-
σμένος -η -ο* (μπ. ως επίθ.): αυτός που έχει
πετύχει επαγγελματικά: *Είναι ~ γιατρός.*

φθείρω -ομαι • πρτ. & αόρ. *έφθειρα*, παθ. αόρ.
φθάρηκα, & [επίσ.] *εφθάρην*, μπλ. *φθαρομέ-
νος*: (μτβ.) ① προξενώ βαθμιαία ζημιά σε κτ,
συνήθως με τη χρήση = καταστρέφω, χαλώ:
Τα λάστιχα είναι παλιά και έχουν φθαρεί. ②
προκαλώ ηθική ή υλική ζημιά: *Η παραμονή
στην εξουσία φθείρει τους πολιτικούς. φθορά*
η. **φθαρός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να φθαρεί
≠ άφθαρος: *Πιστεύει ότι ο άνθρωπος είναι
πλασμένος από ~ σώμα και άφθαρη ψυχή.*

φθινόπωρο το: μία από τις τέσσερις εποχές του
έτους, μετά το καλοκαίρι και πριν από τον χει-
μώνα. **φθινοπωρινός -ή -ό. φθινοπωριάτικος**
-η -ο. φθινοπωριάζει: απρόσ. έρχεται φθινό-
πωρο.

φθίνω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) μει-
ώνομαι ή λιγοστεύω σταδιακά σε ένταση,
σπουδαιότητα ή σημασία: *Η λάμψη τους σι-
γά-σιγά έφθινε, μέχρι που χάθηκε εντελώς.*

φθόγγος ο: ① ΓΛΩΣΣ έναρθρος ήχος που παρά-
γεται από τα φωνητικά όργανα του ανθρώ-
που και μαζί με άλλους σχηματίζει τις λέξεις.
② ΜΟΥΣ νότα.

φθονώ: (μτβ.) ζηλεύω έντονα κπ για συγκεκρι-
μένο λόγο: *Τη φθονεί, γιατί είναι όμορφη,
πλούσια και πετυχημένη. φθόνος ο. **φθονερός**
-ή -ό. φθονερά (επίρρ.).*

φθόριο το: χημ υποκίτρινο αέριο στοιχείο που
χρησιμοποιείται στη βιομηχανία. **φθορώση**

η: προσθήκη ενώσεων φθορίου σε κτ: ~ δο-
ντιών/νερού. **φθοριώνω -ομαι** (μτβ.).

Από την ΑΕ λ. *φθορά*, επειδή φθείρει τα δοχεία, ή
από το μσν. *φθόριον* «φάρμακο που καταστρέφει
το έμβρυο».

φιάλη η: δοχείο για την αποθήκευση υγρών ή
αερίων σωμάτων = μπουκάλια: ~ οξυγόνου/
υγραερίου/αίματος.

φιλί το: ιδιαίτερο άγγιγμα με τα χείλια, ως έκ-
φραση στοργής, αγάπης, έρωτα ή σεβασμού:
Την αποχαιρέτησε με ένα ~. το ~ της ζωής: τε-
χνητή αναπνοή, που συνίσταται στην εμφύ-
σηση αέρα από στόμα σε στόμα σε κπ που έχει
χάσει τις αισθήσεις του. **φιλώ -ιέμαι** (μτβ.).
φίλημα το.

φιλ(ο)- & φίλ-: α΄ συνθ. που εκφράζει αγάπη,
προτίμηση ή κλίση προς αυτό που δηλώνει το
β΄ συνθ.: *φιλαλήθης, φιλομαθής, φιλόσοφος.*

Από το ΑΕ ρ. *φιλώ* «αγαπώ».

φιλόδοξος -η -ο: ① (για προσ.) αυτός που προ-
σπαθεί με κάθε τρόπο να επιτύχει ή να απο-
κτήσει κτ: *Είναι πολύ ~, θέλει να φτάσει ψη-
λά. ≠ ταπεινός.* ② (για πργ.) αυτός που ξε-
περνά το μέτρο και τις δυνατότητες: ~ σχέδια
= μεγαλεπήβολος. **φιλόδοξα** (επίρρ.). **φιλοδο-
ξώ** (μτβ.). **φιλοδοξία** η.

φιλολογία η: ① επιστήμη που μελετά τη γλώσσα
και τη λογοτεχνική παραγωγή σε συγκεκριμέ-
νο χρόνο και τόπο: *ελληνική/αγγλική/γαλλική
/γερμανική ~.* ② το σύνολο της λογοτεχνικής
παραγωγής σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

③ η μελέτη των κλασικών γλωσσών. **φιλολογι-
κός -ή -ό. φιλολογικά** (επίρρ.). **φιλόλογος** ο, η.
φιλόξενος -η -ο: αυτός που προσφέρει σε άλ-
λους στέγη ή περιποίηση στο σπίτι του ή σε
κατάλληλο χώρο **φιλόξενα** (επίρρ.). **φιλοξε-
νώ -ούμαι** (μτβ.). **φιλοξενία** η.

φίλος ο, **φίλη** η: ① πρόσωπο με το οποίο έχουμε
στενή κοινωνική σχέση που την χαρακτηρίζει
αμοιβαία αγάπη και κατανόηση ≠ εχθρός: *παι-
δικός/επιστήθιος ~.* ② ο ερωτικός σύντροφος:
Συζεί με τον ~ της εδώ και μήνες. ③ (μτφ.) αυ-
τός που αγαπά ιδιαίτερα ή υποστηρίζει κτ ≠
πολέμιος: ~ των θερινών κινηματογράφων/της
λογοτεχνίας. ④ [οικ.] *συνήθ. κλητ. «φίλε»* αντί

Σύνθετα με φιλο-
φιλάθλος

φιλάνθρωπος
φιλάργυρος

φιλειρηνικός
φιλελεύθερος

φιλέλληνας
φιλοχρήματος

του «κύριε», για να απευθυνθούμε σε πρόσωπα που δε γνωρίζουμε: *Φίλε, μήπως ξέρεις από πού πάει για Χαλκίδα; φιλενάδα* η: [οικ.] ❶ φίλη γυναίκας: *Στη ~ της λέει όλα της τα μυστικά.* ❷ ερωμένη άντρα: *Χώρισαν, γιατί ο άντρας της είχε ~.* **φιλία** η: ≠ έχθρα ❶ στενή σχέση μεταξύ ανθρώπων ή λαών που χαρακτηρίζεται από αγάπη, αμοιβαία υποστήριξη και αλληλοσεβασμό: *Πιάνω φιλίες με κπ. αδελφική ~.* ❷ αυτό που νιώθει κπ στα πλαίσια μιας τέτοιας σχέσης ≠ έχθροτητα. **φιλικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με τη φιλία ή χαρακτηρίζει φίλους: ~ επίσκεψη/ενδιαφέρον/διάθεση ≠ εχθρικός. ❷ αυτός που είναι ευνοϊκός απέναντι σε κπ: *προϊόντα ~ για το περιβάλλον.* ❸ αθλ αυτός που δε γίνεται στα πλαίσια επίσημης αθλητικής διοργάνωσης: ~ παιχνίδι/αγώνας. **φιλικά** (επίρρ.).

φιλοσοφία η: ❶ α. η αναζήτηση της αλήθειας για την ουσία των πραγμάτων, τη φύση και τη θέση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο β. οργανωμένο σύστημα ιδεών, αντιλήψεων για τα ζητήματα αυτά: η ~ του Αριστοτέλη/του Καντ/του Χέγκελ. ❷ τρόπος σκέψης και αντιμετώπισης των πραγμάτων και της ίδιας της ζωής: η ~ του νέου μοντέλου διοίκησης της εταιρείας. ❸ [μειωτ.] συνήθ. πληθ. γενικόλογη και υπερβολικά πολύπλοκη σκέψη, συνήθως χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο: *Άσε τις φιλοσοφίες και πες μου γιατί πραγματικά δε θέλεις να έρθεις!* **φιλόσοφος** ο, η: ❶ αυτός που μελετά ή διδάσκει φιλοσοφία: *αρχαίοι Έλληνες/υλιστές ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που αντιμετωπίζει τις καταστάσεις της καθημερινής ζωής με βαθιά σκέψη και γνώση. **φιλοσοφώ:** (μτβ.) εξετάζω κτ σε βάθος και με φιλοσοφική διάθεση: *Το φιλοσόφησα για μέρες και τελικά αποφάσισα τι να σπουδάσω.* **φιλοσοφικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη φιλοσοφία: ~ δοκίμιο. **Φιλοσοφική Σχολή:** πανεπιστημιακή σχολή όπου διδάσκεται φιλολογία, φιλοσοφία, ιστορία κτλ. **φιλοσοφικά** (επίρρ.).

φιλότιμο το: έντονη ευαισθησία σε θέματα αξιοπρέπειας: *Τον προσέβαλες και τον έθιξες στο ~.* *Δεν έχει ~ να παραιτηθεί; έρχομαι στο ~:* φιλοτιμούμαι. **φιλότιμος -η -ο:** ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από φιλότιμο ≠ αφιλότιμος. ❷ αυτός που γίνεται με φιλότιμο: *Έκαναν ~ προσπάθειες, αλλά δεν τα κατάφεραν.* **φιλότιμα** (επίρρ.). **φιλοτιμία** η: ❶ η ιδιότητα του φιλότιμου. ❷ το φιλότιμο, κυρ. στην έκφρ. *κάνω την ανάγκη ~:* προσπαθώ να αντιμετω-

πίσω ευχάριστα κτ που είμαι αναγκασμένος να κάνω. **φιλοτιμώ -ούμαι:** ❶ (μτβ.) συμπεριφέρομαι σε κπ έτσι, ώστε να του κεντρίσω το φιλότιμο. ❷ παθ. κάνω κτ από φιλότιμο: *Με έβλεπε να ταλαιπωρούμαι και δε φιλοτιμήθηκα να με βοηθήσει.*

φλέβα η: ❶ α. ΑΝΑΤ αγγείο που μεταφέρει το φτωχό σε οξυγόνο αίμα στην καρδιά. β. [οικ.] γενικά κάθε αγγείο που μεταφέρει αίμα. ❷ στρώμα ορνηκτού ή ρεύμα νερού κάτω από το έδαφος: ~ χρυσού. ❸ (μτφ.) ικανότητα ή δεξιότητα = ταλέντο: *Η γνήσια καλλιτεχνική ~ του ποιητή φάνηκε από το πρώτο κιόλας έργο του.* **φλεβικός -ή -ό. φλεβίτιδα** η: ΙΑΤΡ φλεγμονή του τοιχώματος των φλεβών. *σχ. ωτίτιδα.*

φλεγμονή η: ΙΑΤΡ αντίδραση του οργανισμού που εκδηλώνεται με ποικίλα συμπτώματα (κοκκίνισμα, πόνο, πρήξιμο κτλ.) και προκαλείται από διάφορα εξωτερικά (π.χ. τραύματα ή μικρόβια) ή εσωτερικά αίτια. **φλεγμονώδης -ης -ες. σχ. αγενής.**

φλόγα η: ❶ γλώσσα φωτιάς που παράγεται όταν κτ καίγεται: *Η ~ των κεριών έδινε ένα ρομαντικό ύφος στη διακόσμηση.* ❷ (μτφ.) έντονος πόθος ή σφοδρή επιθυμία για κπ ή κτ: *Έκαιγε μέσα του η ~ της επανάστασης.* **φλέγομαι:** (αμτβ.) ❶ καίγομαι με δυνατή φλόγα: *το εργοστάσιο φλεγόταν για ώρες.* ❷ (μτφ.) κυριεύομαι από έντονο πάθος ή δυνατό συναίσθημα: *Φλέγεται από μίσος για τους δολοφόνους του πατέρα του.* **φλέγων -ουσα -ον:** αυτός που επείγει λόγω σπουδαιότητας: *το ~ ζήτημα της ανεργίας.* **φλογερός -ή -ό:** (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ένταση, πάθος ή θερμότητα: ~ έρωτας = παράφορος. ~ εραστής = θερμός. **φλογερά** (επίρρ.).

Το φλέγων -ουσα -ον είναι μτχ. ενεργ. ενστ. του ΑΕ ρ. φλέγω. Ομόρριζα είναι και τα: φλόγα, φλόγιστρο, φλεγμονή, εύφλεκτος, βραδυφλεγής.

φλοιός ο: ❶ [επίσ.] φλούδα. ❷ στρώμα που καλύπτει την εξωτερική επιφάνεια οργάνων του σώματος ανθρώπου ή ζώων: ~ εγκεφάλου. ❸ εξωτερικό στρώμα που καλύπτει την επιφάνεια των πλανητών: *Ο ~ της σελήνης έχει πάχος μόλις 40 χιλιόμετρα.*

φλούδα η: στρώμα που καλύπτει την εξωτερική επιφάνεια ❶ καρπών. ❷ κλαδιών ή κορμού δέντρων. **φλούδι** το: φλούδα (σημ. 1).

φοβερός -ή -ό: ❶ αυτός που προκαλεί σε κπ φόβο, αηδία ή φρίκη: *Πάγωσα στη θέα της ~ σκηνής. =*

φιλο-
φιλόδοξα → φιλόδοξος
φιλοδοξία → φιλόδοξος
φιλόδοξος
φιλοδοξώ → φιλόδοξος
φιλολογία
φιλολογικά → φιλολογία
φιλολογικός → φιλολογία
φιλόλογος → φιλολογία
φιλομαθής → φιλο-
φιλόξενα → φιλόξενος
φιλοξενία → φιλόξενος
φιλόξενος
φιλοξενώ → φιλόξενος
φίλος
φιλοσοφία
φιλοσοφικά → φιλοσοφία
φιλοσοφικός → φιλοσοφία
φιλόσοφος → φιλοσοφία
φιλοσοφώ → φιλοσοφία
φιλότιμα → φιλότιμο
φιλοτιμία → φιλότιμο
φιλότιμο
φιλότιμος → φιλότιμο
φιλοτιμώ → φιλότιμο
φιλοχρημάτος → φιλο-
φιλώ → φιλή
φλέβα
φλεβικός → φλέβα
φλεβίτιδα → φλέβα
φλεγμονή
φλεγμονώδης → φλεγμονή
φλέγομαι → φλόγα
φλέγων → φλόγα
φλόγα
φλογερά → φλόγα
φλογερός → φλόγα
φλοιός
φλούδα
φλούδι → φλούδα
φοβάμαι → φόβος
φοβερά → φοβερός
φοβέρα → φοβερός
φοβερίζω → φοβερός
φοβερός

φόβος
φορτίο

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

φοβησιάζρης → φόβος
φοβησιάζρια → φόβος
φοβίζω → φόβος
φοβισμένος → φοβάμαι
φοβισμένος → φοβίζω
φόβος
φοβούμαι → φόβος
φοίνικας¹
φοίνικας²
φοινικιά → φοίνικας¹
φοίτηση → φοιτώ
φοιτητής → φοιτώ
φοιτητικά → φοιτώ
φοιτητικός → φοιτώ
φοιτήτρια → φοιτώ
φοιτώ
φονεύω → φόνος
φονιάς → φόνος
φονικό → φόνος
φονικός → φόνος
φόνισσα → φόνος
φόνος
φορά¹
φορά²
φορά²
φορέας → φέρω
φορείο → φέρω
φόρεμα → φορώ
φορεσιά → φορώ
φορητός → φέρω
φορολόγηση → φόρος
φορολογητέος → φόρος
φορολογία → φόρος
φορολογικά → φόρος
φορολογικός → φόρος
φορολογώ → φόρος
φόρος
φορτίζω → φορτίο
φορτίο
φάρτος → φορτίο
φάρτωμα → φορτίο
φορτώνω → φορτίο
φάρτωση → φορτίο
φορτωτής → φορτίο
φορτωτικά → φορτίο
φορτωτική → φορτίο
φορτωτικός → φορτίο

φρικαλέος. ❷ **α.** αυτός που είναι υπερβολικός ή υπάρχει σε μεγάλο βαθμό: ~ *κρύο/αγωνία/εκνευρισμός*. **β.** αυτός που είναι εξαιρετικά καλός: ~ *τραγουδιστής/άνθρωπος* = εξαιρετικός. **φοβερά** (επίρρ.): ❶ σε υπερβολικό βαθμό, πάρα πολύ: *Ήταν ~ άσχημος, σχεδόν αποκορευτικός*. ❷ πολύ ωραία, εξαιρετικά: *Περάσαμε ~, το πάρτι είχε κέφι!* **φοβερίζω**: (μτβ.) προσπαθώ να φοβίσω κτ με απειλή: *Μας φοβέρισε ότι θα μας απολύσει αν κάνουμε απεργία*. **φοβέρα** η: πράξεις ή λόγια που αποσκοπούν στο να προκαλέσουν φόβο σε κτ = απειλή.

φόβος ο: συναίσθημα έντονης αγωνίας ή ανησυχίας που οφείλεται σε υπαρκτό ή μη κίνδυνο: *Ζούσε με τον ~ της απόρριψης. Δυστυχώς, οι φόβοι για νέο τρομοκρατικό χτύπημα επαληθεύτηκαν*. **φοβίζω** • μπλ. **φοβισμένος**: (μτβ.) κάνω κτ να φοβηθεί: *Τους ~ η μοναξιά. Τα παιδιά, φοβισμένα από τις εκρήξεις, έτρεχαν να σωθούν*. **φοβάμαι** & [επίσ.] **φοβούμαι** • μπλ. **φοβισμένος**: ❶ **α.** (αμτβ.) κυριεύομαι από φόβο: *Φοβήθηκα πολύ τη νύχτα που έμεινα μόνη μου*. **β.** (μτβ.) τρομάζω από κτ: ~ *το σκοτάδι/τα ποντίκια*. ❷ (μτβ.) είμαι ανήσυχος μήπως συμβεί κτ κακό ή έχω την εντύπωση ότι θα συμβεί κτ αρνητικό: ~ *μην πάρει τον κακό δρόμο*. ~ *ότι δε θα βρείτε εισιτήρια*. **φοβησιάζρης -α -ικο**: αυτός που τρομάζει πολύ εύκολα = δειλός. **φοβησιάζρια** (επίρρ.).

φοίνικας¹ ο: δέντρο με ψηλό και ίσιο κορμό που καταλήγει σε δέση μεγάλων φύλλων. **φοινικιά** η: φοινικόδεντρο.

φοίνικας² ο: ❶ μυθ μινθικό ιερό πτηνό των Αιγυπτίων με μεγάλα φτερά, το οποίο ξαναγεννιόταν από τις στάχτες του. ❷ ΙΣΤ το πρώτο νόμισμα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, το οποίο είχε παράσταση του πτηνού αυτού.

φοιτώ -άω: [επίσ.] (αμτβ.) είμαι εγγεγραμμένος και παρακολουθώ συστηματικά μαθήματα σχολείου, πανεπιστημιακής σχολής κ.λπ.: ~ *στην Α' Λυκείου/στην Ιατρική*. **φοίτηση** η: *διετής/υποχρεωτική* ~. **φοιτητής** ο, **-ήτρια** η: αυτός που φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: ~ *της Αρχιτεκτονικής*. **φοιτητικός -ή -ό**. **φοιτητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *φοιτώ* «συννάζω κάπου».

φόνος ο: βίαιη αφαίρεση της ζωής ανθρώπου από άνθρωπο: *Καταδικάστηκε για ~ και βιασμό*. = [επίσ.] ανθρωποκτονία, [λαϊκ.] φονικό. **φονεύω -ομαι**: [επίσ.] (μτβ.) διαπράττω

φόνος = σκοτώνω, δολοφονώ. **φονιάς** ο, **φόνισσα** η. **φονικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε φόνος ή προκαλεί θάνατο, συνήθως μαζικά. **φονικό** το: [λαϊκ.] φόνος.

φορά η¹: ❶ κατεύθυνση στην οποία κινείται κτ ή κτ: ~ *του ανέμου/του ρολογιού*. ❷ (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο εξελίσσεται κτ: *Δεν μπορεί να αντιστρέψει κανείς πια τη ~ των πραγμάτων*.

φορά η²: ❶ χρονική στιγμή που συμβαίνει κτ, κυρίως για να δηλωθεί συχνότητα: *Σε συγχωρώ, για πρώτη και τελευταία ~!* *Κάθε ~ που τον θυμάται, κλαίει*. ❷ πληθ. επιτείνει τη σύγκριση με κτ ή κτ άλλο ως προς το μέγεθος, τη σπουδαιότητα, την ποιότητα κ.λπ.: *Είναι τρεις φορές καλύτερος*. ❸ ΜΑΘ δηλώνει την πράξη του πολλαπλασιασμού: *Τρεις φορές το δύο, κάνει έξι*.

φορά¹ η: η ορμή που χαρακτηρίζει μία κίνηση: *Το βέλος έφυγε με πολύ μεγάλη ~ και καρφώθηκε στο δέντρο*.

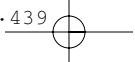
φορά² η: στην έκφρ. **βγάζω (τα άπλυτα) στη ~**: αποκαλύπτω κτ που ήταν κρυφό, συνήθως για πράξη επιλήψιμη.

Η λ. *φορά²* από τον πληθ. *fora* του λατ. *forum* «αγορά».

φόρος ο: ❶ χρηματικό ποσό που αποτελεί μέρος των εσόδων πολιτών ή εταιρειών και καταβάλλεται υποχρεωτικά στο κράτος: ~ *κατανάλωσης/μεταβίβασης ακινήτου* = δασμός, φορολογία, τέλος. ❷ (μτφ.) απόδοση, αντίτιμο: ~ *τιμής/αίματος*. **φορολογώ -ούμαι**: (μτβ.) επιβάλλω φόρο σε πρόσωπο ή αγαθό: *Οι δωρεές δε φορολογούνται*. **φορολόγηση** η. **φορολογία** η: ❶ η επιβολή φόρου από το κράτος: *Το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων του κράτους προέρχεται από τη ~*. ❷ φόρος: ~ *εισοδήματος*. **φορολογικός -ή -ό**: ~ *δήλωση*. **φορολογικά** (επίρρ.). **φορολογητέος -α -ο**: αυτός που πρέπει να φορολογηθεί: ~ *εισοδήματα*.

φορτίο το: ❶ κτ που έχει τοποθετηθεί σε μεταφορικό μέσο για να το πάμε αλλού: *Το φορτηγό ανατράπηκε λόγω μετατόπισης του ~ του*. ❷ (μτφ.) υποχρεώσεις που βαρύνουν κτ = βάρος: *Το δάνειο είναι δυσβάσταχτο ~ για κείνη*. ❸ ΦΥΣ η ποσότητα ηλεκτρισμού σε ένα ηλεκτρισμένο σωματίο ύλης: *αρνητικό ηλεκτρικό ~*. **φορτίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ εφοδιάζω συσκευή με ηλεκτρισμό ≠ αποφορτίζω: ~ *το κινητό μου*. ❷ (μτφ.) δημιουργώ ένταση ή αυξάνω την ένταση ατμόσφαιρας, κατάσταση,

συναισθήματος: *Η συνέλευση έγινε σε φορτισμένο κλίμα.* **φορτώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) τοποθετώ σε κπ ή κτ ορισμένο φορτίο, συνήθως για να μεταφερθεί αλλού: *Φορτώσαμε τα υπάρχοντά μας στο φορτηγό. Φόρτωσε το κάρο με άχυρο.* ≠ ξεφορτώνω. ❷ (μτφ.) **α.** επιβαρύνω κπ ή κτ με κτ ενοχλητικό ή κουραστικό: *Ο διευθυντής της φόρτωσε πολλή δουλειά.* **β.** μεταθέτω την ενοχή για κτ σε άλλον: *Του φόρτωσαν μια κλοπή, ενώ ήταν αθώος.* = καταλογίζω. ❸ (αμτβ.) δέχομαι ως φορτίο: *Περιμέναμε το καράβι να φορτώσει.* ≠ ξεφορτώνω. ❹ *παθ.* (μτφ.) γίνομαι βάρος σε κπ: *Μου φορτώθηκε για δύο μήνες και τη φιλοξένησα.* **φόρτωμα** το: ❶ το να φορτώνει κπ κτ (σημ. 1) = φόρτωση ≠ ξεφόρτωμα: *Τελείωσε το ~ του πλοίου με εμπορεύματα.* ❷ ποσότητα που φορτώνει κπ, φορτίο: *ένα ~άμμο.* **γίνομαι ~:** γίνομαι βάρος σε κπ: *Θα φύγω, για να μη σου γίνομαι ~.* **φόρτωση η. φόρτος ο:** [επίσ.] αυξημένο φορτίο, που συνήθως προκαλεί δυσάρεσκια: ~ *εργασίας.* **φορτωτής ο:** ❶ εργάτης που φορτώνει ή ξεφορτώνει αγαθά. ❷ μηχανή για τη φόρτωση αγαθών. **φορτωτικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τη φόρτωση: ~ *μηχανήματα/έγγραφα.* **φορτωτική η:** αποδεικτικό έγγραφο για τη φόρτωση και μεταφορά αγαθών. **φορτωτικά τα:** δαπάνη για τη φόρτωση και μεταφορά αγαθών.

φορώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ βάζω πάνω μου κάποιο ρούχο ή αξεσουάρ: ~ *παντελόνι/άρωμα/γυαλιά/ζώνη.* ❷ έχω επάνω μου ρούχο ή αξεσουάρ: *Φορούσε ένα πολύ όμορφο φόρεμα.* ❸ βάζω σε κπ ρούχο ή αξεσουάρ: *Όταν ήμουν μικρή, μου φορούσαν πάντα ροζ.* ❹ *παθ.* **τριτοπρόσ.** είμαι της μόδας: *Στην επίδειξη είδαμε τι θα φορεθεί το καλοκαίρι.* **φόρεμα** το: ❶ γυναικείο ρούχο = φουστάνι: *βραδινό/μίνι ~.* ❷ [προφ.] το να φοράει κπ κτ: *Η φούστα σκίστηκε από το πολύ ~.* **φορεσιά η:** το σύνολο των ρούχων που φορά κπ: *παραδοσιακή ~.*

φουντώνω: ❶ (αμτβ., συνήθ. για φυτά ή βλάστηση) μεγαλώνω, αυξάνομαι σε όγκο: *Τα δέντρα την άνοιξη φούντωναν κι έκλειναν την αυλή. Τα σγουρά μαλλιά της φούντωναν στον αέρα.* ❷ (αμτβ.) αυξάνομαι ραγδαία σε ένταση ή έκταση: *Φούντωναν οι μεταξύ τους διαμάχες - η ρήξη δε θα αργούσε!* ❸ (μτφ., αμτβ.) νιώ-

θω έντονη ταραχή: *Θύμωσε, φούντωσε κι έβαλε τις φωνές.* = οργίζομαι, εξοργίζομαι. ❹ (μτφ., μτβ.) κάνω κπ να θυμώσει πολύ = εξοργίζω: *Με τις παράλογες απαιτήσεις τον φούντωσαν για τα καλά.* **φούντωμα** το. **φούντωση η:** στη σημ. 3. **φουντωτός -ή -ό.**

φουσκώνω: ❶ (μτβ.) **α.** γεμίζω κτ με αέρα αυξάνοντας τον όγκο του ή αλλάζοντας το σχήμα του: ~ *ένα μπαλόνι. Ο αέρας φούσκωσε τα πανιά του πλοίου.* **β.** μεγαλώνω κτ γεμίζοντάς το με κτ άλλο: *Φούσκωσε τις τσέπες του με λεφτά.* **γ.** προκαλώ πρήξιμο σε κπ: *Η μπίρα με ~.* **δ.** (μτφ.) κάνω κτ να φαίνεται πιο σπουδαίο ή πιο εντυπωσιακό = διογκώνω: *Φούσκωνε τις διηγήσεις του με φανταστικές περιπέτειες.* ❷ (αμτβ.) **α.** αυξάνομαι σε όγκο: *Βγάλε από τη φωτιά το γάλα, για να μη φουσκώσει!* **β.** νιώθω υπερβολικά γεμάτο το στομάχι μου με φαγητό: *Έφαγα πολύ και φούσκωσα.* **φούσκωμα** το. **φουσκωτός -ή -ό.**

φρένο το: ❶ μηχανισμός που μειώνει την ταχύτητα ή σταματά την κίνηση οχήματος ή μηχανήματος: *Πατώ ~, αλλά το ποδήλατο δε σταματάει!* ❷ (μτφ.) κτ που σταματάει τελείως ή εμποδίζει τη συνέχιση κπ πράγματος: *Πρέπει να μπει ~ στα περιττά έξοδα.* **φρενάρω -ομαι:** ❶ (μτβ. & αμτβ.) μειώνω την ταχύτητα οχήματος ή το σταματώ πατώντας φρένο: *Δεν πρέπει να φρενάρεις απότομα το αυτοκίνητο. Πρόλαβε και φρέναρε πριν από τον γκρεμό.* ❷ (μτφ., μτβ.) σταματώ ή εμποδίζω την εξέλιξη: *Η έλλειψη χρημάτων ~ την πορεία των έργων.* **φρενάρισμα** το.

φρεσκο-: α΄ συνθ. που ενώνεται με τη μππ. και σχηματίζει επίθ. με τη σημασία: ❶ αυτού που πρόσφατα απέκτησε την ιδιότητα που δηλώνει το β΄ συνθ.: *φρεσκοαλεσμένος, φρεσκοασπρισμένος.* ❷ αυτού που έχει τις ιδιότητες του νωπού: *φρεσκοδιατηρημένος.*

φρέσκος -ια -ο: ❶ αυτός που μόλις έχει παραχθεί, κατασκευαστεί ή δημιουργηθεί και δεν έχει αλλοιωθεί από τον χρόνο ≠ μαγατιάτικος: *Το ψωμί είναι ~, μόλις βγήκε από τον φούρνο.* ❷ αυτός που είναι στη φυσική του μορφή ή κατάσταση, που δεν έχει υποστεί επεξεργασία: *Τα ψάρια είναι ~ ή κατεψυγμένα; = νωπός. ~ χυμός φρούτων = φυσικός.* ❸ αυτός που χαρακτηρίζεται από ζωντάνια, ευεξία, ομορφιά: *Το δέρμα της είναι πάντα ~ και δροσερό.* ❹ αυτός που είναι καινούριος ή πρόσφατος ή χαρα-

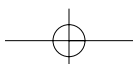
- φορώ
- φρέσκος
- φούντωμα → φουντώνω
- φουντώνω
- φούντωση → φουντώνω
- φουντωτός → φουντώνω
- φούσκωμα → φουσκώνω
- φουσκώνω
- φουσκωτός → φουσκώνω
- φούχτα → χούφτα
- φουχτώνω → χούφτα
- φρενάρισμα → φρένο
- φρενάρω → φρένο
- φρένο
- φρεσκάδα → φρέσκος
- φρεσκάρω → φρέσκος
- φρεσκο-
- φρεσκοαλεσμένος → φρεσκο-
- φρεσκοασπρισμένος → φρεσκο-
- φρεσκοδιατηρημένος → φρεσκο-
- φρεσκοζυμωμένος → φρεσκο-
- φρεσκοκατεψυγμένος → φρεσκο-
- φρεσκοκοιμμένος → φρεσκο-
- φρεσκοκουρεμένος → φρεσκο-
- φρεσκο-
- φρεσκολουσμένος → φρεσκο-
- φρεσκοπλυμένος → φρεσκο-
- φρέσκος
- φρεσκοσιδερωμένος → φρεσκο-
- φρεσκοψημένος → φρεσκο-

Σύνθετα με φρεσκο- πρόσφατος
φρεσκοζυμωμένος

φρεσκοκοιμμένος
φρεσκοκουρεμένος
φρεσκολουσμένος

φρεσκοπλυμένος
φρεσκοσιδερωμένος
φρεσκοψημένος

σαν νωπός
φρεσκοκατεψυγμένος

φρίκη
φτιάχνω

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

φρίκη
φρικτά → φρίκη
φρικτός → φρίκη
φρίττω → φρίκη
φριχτά → φρίκη
φριχτός → φρίκη
φρόνιμα → φρόνιμος
φρονιμάδα → φρόνιμος
φρονιμεύω → φρόνιμος
φρόνιμος
φροντίδα
φροντίζω → φροντίδα
φροντισμένος → φροντίδα
φροντιστηριακά → φροντίδα
φροντιστηριακός → φροντίδα
φροντιστήριο → φροντίδα
φροντιστής → φροντίδα
φρουρά → φρουρά
φρουρήση → φρουρά
φρουρός → φρουρά
φρουρός
φταιξιμο → φταίω
φταιχτής → φταίω
φταιχτρα → φταίω
φταίω
φτάνω → φθάνω
φτασμένος → φθάνω
*φτιάχνω → φτιάχνω
φτερό
φτερούγα → φτερό
φτέρωμα → φτερό
φτερωτός → φτερό
φτηνά → φτηνός
φτηναίνω → φτηνός
φτήνια → φτηνός
φτηνιάρης → φτηνός
φτηνιάριος → φτηνός
φτηνός
φτιάξιμο → φτιάχνω
φτιάχνω
φτιαχτά → φτιάχνω
φτιαχτός → φτιάχνω

κτηρίζεται από ανανέωση ή πρωτοτυπία:

Αντιμετώπισε το θέμα με ~ ματιά. Φέρνω ~ ειδήσεις! **φρεσκάρω -ομαι** (μτβ.). **φρεσκάδα** η.

φρίκη η: ❶ έντονο αίσθημα αποστροφής που προκαλείται από κτ ιδιαίτερα άσχημο, βίαιο ή αποτρόπαιο: ~ τον κυριένσε, όταν είδε τα διαμελισμένα πτώματα. ❷ κτ ιδιαίτερα δυσάρεστο, οτιδήποτε επιφέρει το συναίσθημα της φρίκης: *Η εκδρομή ήταν ~!* **φρικτός & φριχτός -ή -ό**: ❶ αυτός που προκαλεί φρίκη: ~ συνθήκες διαβίωσης/έγκλημα. ❷ πολύ κακός σε ποιότητα: *Το ταξίδι αυτό ήταν μια ~ εμπειρία.* = απαίσιος. **φρικτά & φριχτά** (επίρρ.). **φρίττω** • αόρ. *έφριξα*: (αμτβ.) αισθάνομαι φρίκη ή αγανάκτηση: *Όταν είδα τόσα ορθογραφικά λάθη στις εκθέσεις του, έφριξα!*

φρόνιμος -η -ο: ❶ αυτός που δεν κάνει φασαρία, ούτε δημιουργεί προβλήματα: *Αν είσαι ~ παιδί, θα πάμε βόλτα.* = ήσυχος ≠ άτακτος. ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από λογική ή σεμνότητα: *Ήταν πολύ ~ εκ μέρους σου να φύγεις πριν αρχίσει ο καβγάς.* = συνετός. **φρόνιμα** (επίρρ.): *Κάτσε ~!* **φρονιμάδα** η. **φρονιμεύω**: (αμτβ.) γίνομαι φρόνιμος: *Μεγάλωσε, αλλά δε φρονιμέψε.*

φροντίδα η: ❶ σοβαρό ενδιαφέρον και ενασχόληση με κτ ή κπ: *Χρήσιμες συμβουλές για τη ~ των παιδιών.* ❷ ευθύνη για την πραγματοποίηση έργου, γεγονότος κ.λπ.: *Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε με τη ~ του ίδιου του Διευθυντή.* ❸ *συνήθ. πληθ. ανησυχίες, έγνοιες* = σκοτούρες: *Έχει πολλές ~ από τότε που άνοιξε το μαγαζί.* **φροντίζω**: ❶ (μτβ. & αμτβ.) ενδιαφέρομαι και ασχολούμαι σοβαρά με κτ ή κπ: ~ για τα γεράματά της. = μεριμνώ, νοιάζομαι. ~ την εξωτερική μου εμφάνιση. = περιποιούμαι, συντηρώ, διατηρώ. ❷ προσπαθώ να κάνω κτ = επιδιώκω: ~ πάντα να είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου. **φροντισμένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): αυτός που έχει γίνει με ιδιαίτερη προσοχή ή καλαισθησία = προσεγμένος: ~ ντύσιμο /ομιλία. **φροντιστής** ο: υπάλληλος που φροντίζει για τις προμήθειες σε υπηρεσία ή για τη φύλαξη αγαθών κτλ. **φροντιστήριο** το: ❶ ιδιωτικό εκπαιδευτήριο που βοηθά τους μαθητές στα μαθήματα του σχολείου ή σε εξετάσεις. ❷ μάθημα σε φροντιστήριο ή βοηθητικό μάθημα στο σχολείο ή στο πανεπιστήμιο. **φροντιστηριακός -ή -ό. φροντιστηριακά** (επίρρ.).

φρουρός -ούμαι: (μτβ.) προσέχω κτ ή κπ φροντίζοντας για την ασφάλειά του ή να μη διαφύγει, συνήθως με την παρουσία μου δίπλα του: *Ο*

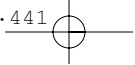
κατάδικος φρουρείται από δύο αστυνομικούς. **φρούρηση** η. **φρουρός** ο, η: πρόσωπο που έχει αναλάβει τη φύλαξη προσώπου ή πράγματος: *ένοπλος ~.* **φρουρά** η: ❶ ομάδα φρουρών: *Τον υπουργό ακολουθούσε πάντα και η προσωπική του ~.* ❷ το σύνολο των στρατευμάτων που εδρεύουν σε μια περιοχή ή πόλη.

φταίω • *φταις, φταίει, πρτ. έφταιγα, αόρ. έφταιξα*: (αμτβ.) είμαι υπεύθυνος ή ένοχος για κτ: *Δε ~ εγώ που όλα πήγαν στραβά. Φταίμε όλοι μας για το κακό του τέλους.* **φταίξιμο** το: *Το ~ είναι όλο δικό σου.* **φταιχτής** ο, **φταιχτρα** η.

φτερό το: ❶ **α.** μέλος του σώματος των πτηνών με το οποίο πετάνε: *Βρήκαμε ένα σπουργίτι με σπασμένο ~.* = φτερούγα. **β.** καθένα από τα στελέχη που καλύπτουν το σώμα των πουλιών: *καπέλο με ~.* ❷ **ΜΗΧΑΝ α.** εξάρτημα με σχήμα φτερού στη σημ. 1α: ~ *αεροπλάνου.* **β.** εξάρτημα αυτοκινήτων, ποδηλάτων κ.λπ. που προστατεύει τον τροχό. **φτέρωμα** το: το σύνολο των φτερών και των πούπουλων των πτηνών: *πλούσιο ~.* **φτερωτός & [επίσ.] πτερωτός -ή -ό. φτερούγα** η: φτερό (σημ. 1α).

φτηνός & φθηνός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χαμηλή τιμή, που δεν κοστίζει πολύ ≠ ακριβός: *Τα βιβλία αυτά είναι ~. ~ εργατικά χέρια.* ❷ αυτός που δε θεωρείται καλής ποιότητας: ~ *ρουχά/έπιπλα.* ❸ (μτφ.) αυτός που δεν είναι αξιόλογος ή είναι ψεύτικος: ~ *λόγια/δικαιολογίες.* **φτηνά & φθηνά** (επίρρ.). **φτηναίνω & φθηναίνω**: ❶ (αμτβ.) **α.** πέφτει η τιμή μου ≠ ακριβαίνω: *Οι υπολογιστές ~ τα τελευταία χρόνια.* **β.** (μτφ.) χάνω την αξία μου, ευτελιζομαι. ❷ (μτβ.) ρίχνω τις τιμές: *Οι παραγωγοί αναγκάστηκαν να φτηνύνουν τα προϊόντα τους.* **φτήνια** η & **φθίνια** η: [λαϊκ.] ❶ το να είναι κτ φτηνό: ~ *επικρατεί τις τελευταίες μέρες στην αγορά.* ❷ χαμηλή ποιότητα. **φτηνιάρης -α -ικο & φτηνιάρικος -η -ο**: [μειωτ.] αυτός που έχει χαμηλή ποιότητα.

φτιάχνω -ομαι • μπλ. *φτιαγμένος*: ❶ (μτβ.) κατασκευάζω, δημιουργώ κτ: ~ *έπιπλα/πόρτες και παράθυρα.* ❷ (μτβ.) αναμειγνύω υλικά και παρασκευάζω κτ: *Σήμερα ~ τούρτα για τα γενέθλιά της. ~ φαγητό.* ❸ (μτβ.) ετοιμάζω: *Να φτιάξω καφέ να πιούμε;* ❹ (μτβ.) τακτοποιώ, συμμαρμώνω: *Φτιάξε λίγο το συρτάρι σου, είναι χάλια!* *Θα φτιάξετε τα μαλλιά σας;* ❺ (αμτβ.) παρουσιάζω βελτίωση, πρόοδο: *Έφτιαξε η οικονομική μου κατάσταση.* ❻ (μτβ.) επιδιορθώνω κτ χαλασμένο ≠ χαλώ: *Θα φτιάξω το ποδήλατό μου και θα πάω βόλτα.*

7 παθ. στολίζομαι: *Φτιάχνεται μπροστά στον καθρέφτη με τις ώρες. φτιάξιμο* το. **φτιαχτός -ή -ό**: ψεύτικος, επιτηδευμένος: ~ συμπεριφορρά = στημένος. **φτιαχτά** (επίρρ.).

φτυάρι το: 1 εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται κυρίως για το σκάψιμο ή τη μεταφορά υλικών (όπως χώμα, λάσπη κτλ.) και αποτελείται από ένα πλατύ και ελαφρά βαθουλωμένο κομμάτι μετάλλου ή πλαστικού που στερεώνεται σε μακριά λαβή. 2 (μτφ.) αυτός που κακολογεί κτ. **φτυαριά** η: 1 ποσότητα που χωράει σε φτυάρι. 2 κίνηση ή χτύπημα με το φτυάρι. **φτυαρίζω** (μτβ. & με παράλ. αντικ.).

φτύνω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) 1 βγάζω με ορμή, εκσφενδονίζω από το στόμα μου σάλια: *Τη χτυπούσε και την έφτυνε. Μη φτύνεις έξω από το παράθυρο!* 2 βγάζω κτ από το στόμα: *Φτύσε τα κοικούτσια! Αν φτύσεις το αίμα, θα νιώσεις καλύτερα. ~ αίμα*: βασιανίζομαι, κοπιάζω πάρα πολύ για κτ. 3 [οικ.] δε δίνω σημασία σε κτ: *Εγώ του μίλησα, αλλά εκείνος με έφτυσε και δεν απάντησε. τα ~: α.* δε λειτουργώ σωστά: *Τα έφτυσε η τηλεόραση και πρέπει να πάρουμε άλλη. β.* εξαντλούμαι: *Τα έχω φτύσει σήμερα από τη δουλειά/από τη ζέστη. φτύσιμο* το. **φτυστός -ή -ό**: αυτός που μοιάζει πάρα πολύ σε κτ: *Είναι ~ ο πατέρας του!* = απαράλλακτος, όμοιος.

φτωχός -ή -ό: ≠ πλούσιος 1 αυτός που δεν έχει καθόλου ή έχει περιορισμένη οικονομική άνεση = άπορος: *Είναι ~ άνθρωπος.* 2 αυτός που δεν έχει αφθονία, ποικιλία: ~ λεξιλόγιο. τροφές ~ σε πρωτεΐνες. 3 αυτός που έχει μικρή χρηματική αξία: ~ δώρο. **φτωχά** (επίρρ.). **φτώχεια** η: ≠ πλούτος 1 μεγάλη έλλειψη χρημάτων, αγαθών = ανέχεια: *Η οικογένεια αυτή ζει μέσα στη ~.* 2 κοινωνικό φαινόμενο με τα παραπάνω χαρακτηριστικά γενικευμένα σε χώρα, κοινωνία, κράτος = ανέχεια: *Η ~ αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της Αφρικής.* 3 έλλειψη αφθονίας, ποικιλίας: ~ σε ιδέες. **φτωχαίνω** • αόρ. **φτώχυνα** ≠ πλουτίζω: 1 (αμτβ.) χάνω την οικονομική άνεση που είχα. 2 (μτβ.) κάνω κτ ή κπ φτωχό. **φτωχικός -ή -ό**. **φτωχικά** (επίρρ.). **φτωχικό** το: [λαϊκ.] φτωχικό ή ταπεινό σπίτι: *Περάστε στο ~ μας.*

Η λ. **φτώχεια** έχει επικρατήσει να γράφεται με -ει-, παρόλο που με βάση την ετυμολογία της (από το φτωχός + ιά) έπρεπε να γράφεται με -ι-.

έχει την τάση να απομακρύνεται από το κέντρο ≠ κεντρομόλος.

φυγόπονος -η -ο: αυτός που αποφεύγει τους κόπους ή την εργασία = τεμπέλης ≠ εργατικός. **φυγοπονία** η.

φυλακή η: 1 μέρος όπου κρατούνται όσοι έχουν καταδικαστεί ή όσοι πρόκειται να δικαστούν: *Οι κρατούμενοι στις φυλακές έκαναν διαμαρτυρία.* 2 το χρονικό διάστημα που κπ παραμένει στη φυλακή εκτίοντας την ποινή του, καθώς και η ίδια η ποινή: *Έχει κάψει ~. Τρώω ~.* 3 (μτφ.) έλλειψη ελευθερίας, καταπίεση: *Αυτό το σπίτι είναι σκέτη ~!* **φυλακίζω -ομαι**: (μτβ.) 1 βάζω κπ στη φυλακή: *Φυλακίστηκε για 5 χρόνια.* 2 (μτφ.) στερώ την ελευθερία κπ, τον περιορίζω: *Ζούσε φυλακισμένη σε έναν γάμο που δεν ήθελε.* **φυλάκιση** η: 1 εγκλεισμός κπ στη φυλακή: *Αποφάσισαν τη ~ του, διότι κριθίκε ύποπτος.* 2 ποινή που επιβάλλεται σε κπ με στέρηση της ελευθερίας του και κλείσιμο σε φυλακή: *τριετής ~ χωρίς αναστολή.*

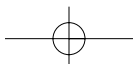
Η αρχική σημασία του ουσ. **φυλακή** ήταν φρουρά, από το ΑΕ **φύλαξ -ακος**.

φυλάω & [σπάν.] -ώ & φυλάγω -ομαι & φυλάσσω -ομαι: (μτβ.) 1 φροντίζω και προστατεύω κπ ή κτ: *Η μαμά μου ~ τα παιδιά όσο είμαι στη δουλειά. Φύλαξε τα ρούχα στη ντουλάπα.* 2 είμαι φρουρός: ~ τα σύνορα. *Ο χώρος φυλάσσεται.* 3 διατηρώ κτ για κπ σκοπό: ~ χρήματα για τις διακοπές. **φύλακας** ο: 1 αυτός που έχει ως επάγγελμα να φυλάσσει χώρους: *Με στάματησε ο ~ του εργοστασίου στην είσοδο.* 2 (μτφ.) αυτός που μας προστατεύει: *Ο πατέρας μου στεκόταν δίπλα μου, σωστός ~!* ~ άγγελος. 3 (μτφ.) υπερασπιστής: ~ των παραδόσεων. **φύλαξη** η. **φυλαχτό & φυλακτό** το: αντικείμενο συμβολικού χαρακτήρα που θεωρούμε ότι μας προστατεύει: *Φορούσε το ~ να τον προστατεύει από το κακό μάτι.*

φυλή η: 1 σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά ως προς την καταγωγή, τη γλώσσα και την εξωτερική εμφάνιση (σχήμα προσώπου, χαρακτηριστικά, χρώμα κτλ.): *λευκή/κίτρινη/μαύρη ~.* 2 έθνος: *τα δεινά της ~ μας.* **φυλετικός¹ -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή σχετίζεται με τη φυλή: ~ διακρίσεις/χαρακτηριστικά. **φυλετικά¹** (επίρρ.).

φύλλο το: 1 βοτ καθένα από τα λεπτά, πράσινα τμήματα φυτού που βρίσκονται στις άκρες

φτυάρι
φτυαριά → φτυάρι
φτυαρίζω → φτυάρι
φτύνω
φτύσιμο → φτύνω
φτυστός → φτύνω
φτωχά → φτωχός
φτωχαίνω → φτωχός
φτώχεια → φτωχός
φτωχιά → φτωχός
*φτώχια → φτώχεια
φτωχικά → φτωχός
φτωχικό → φτωχός
φτωχικός → φτωχός
φτωχός
φυγάς → φεύγω
φυγή → φεύγω
φυγόκεντρος
φυγοπονία → φυγόπονος
φυγόπονος
φυλάγω → φυλάω
φύλακας → φυλάω
φυλακή
φυλακίζω → φυλακή
φυλάκιση → φυλακή
φυλακτό → φυλάω
φύλαξη → φυλάω
φυλάσσω → φυλάω
φυλαχτό → φυλάω
φυλάω
φυλετικά¹ → φυλή
φυλετικά² → φύλο
φυλετικός¹ → φυλή
φυλετικός² → φύλο
φυλή
φύλλο

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- φύλο
- φυλώ → φυλάω
- φύοδην
- φυσάει → φυσώ
- φύση
- φύσημα → φυσώ
- φυσικά → φύση
- φυσική → φύση
- φυσικός → φύση
- φυσικότητα → φύση
- φυσιολάτρης → σχ. λατρεία
- φυσιολογικά →
- φυσιολογικός
- φυσιολογικός
- φυσώ
- φύτεμα → φυτό
- φύτευση → φυτό
- φυτεύω → φυτό
- φυτικός → φυτό
- φυτό
- φύτρα → φυτρώω
- φύτρωμα → φυτρώω
- φυτρώω
- φχαριστώ → ευχαριστώ
- φωλιά
- φωλιάζω → φωλιά
- φωναίω → φωνή
- φωναλάς → φωνή
- φωναλιού → φωνή
- φωνή
- φωνητικά → φωνή
- φωνητική → φωνή
- φωνητικός → φωνή

των βλαστών και συντελούν στη διαπνοή και φωτοσύνθεση: *πράσινο / ξερό* ~. ❷ κομμάτι χαρτιού που χρησιμοποιούμε για να γράφουμε, σελίδα τετραδίου ή βιβλίου: ~ *χαρτί*. ❸ λεπτό στρώμα ζύμης για πίτες ή γλυκά: *Δε θα ανοίξω ~ για τη σπανακόπιτα, θα αγοράσω έτοιμο*. ❹ καθένα από τα αντίτυπα εφημερίδας: *Η εφημερίδα πουλάει καθημερινά χιλιάδες ~*. ❺ καθένα από τα χαρτιά της τράπουλας: *Η τράπουλα έχει 52 ~*.

φύλο το: ❶ βιολ καθένα από τα δυο γένη (αρσενικό ή θηλυκό) ανθρώπων ή ζώων: *ισχυρό / ασθενές / ωραίο* ~. ❷ εθνότητα: ~ *από τον βορρά ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή*. **φυλετικός² -ή -ό**: βιολ αυτός που σχετίζεται με το φύλο (σημ. 1): ~ *χρωμοσώματα*. **φυλετικά²** (επίρρ.).

φύοδην (επίρρ.): μόνο στην έκφρ. ~ *μίγδην*: χωρίς τάξη, ανακατεμένα: *Συνδυάζει σ' ένα κείμενο διάσπαρτα ~ βιοματικά στοιχεία*.

φύση η: ❶ το σύνολο των ζωικών και φυτικών οργανισμών, των γεωλογικών σχηματισμών, των πετρωμάτων, των υδάτων και, γενικά, το φυσικό περιβάλλον: *άγρια / ελληνική / παρθένα* ~. ❷ οι νόμοι που καθορίζουν τη λειτουργία του φυσικού κόσμου: *Η φυσική μελετάει τους νόμους που διέπουν τη ~*. ❸ εξοχή: *Ένας περιπάτος στη ~ θα μας αναζωογονήσει*. ❹ τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός ζωντανού οργανισμού που καθορίζουν τη συμπεριφορά, τον χαρακτήρα του κτλ.: *Η ανταγωνιστικότητα είναι μέσα στη ~ του ανθρώπου*. *καλλιτεχνική / ανήσυχη ~ = ιδιοσυγκρασία*. ❺ (για πράγμα) το είδος, το ποιόν ή η μορφή: *η ~ του υπεδάφους / της συζήτησης / του συστήματος*. **φυσικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στη φύση: ~ *επιστήμες / μέγεθος*. ❷ αυτός που προέρχεται από τη φύση, που δεν έχει κατασκευαστεί από άνθρωπο: ~ *σφουγγάρι / όρμος*. ❸ αυτός που δεν είναι προσπονητός ή είναι σύμφωνος με τη φύση των πραγμάτων: ~ *συμπεριφορά / αντίδραση / εξέλιξη*. ❹ αυτός που δεν έχει υποστεί επεξεργασία: ~ *χρώμα μαλλιών*. **φυσικά** (επίρρ.). **φυσική** η: επιστήμη που μελετά την ύλη και τις ιδιότητές της. **φυσικός** ο, η: καθηγητής που δίδασκει φυσική ή επιστήμονας με αντικείμενο τη φυσική. **φυσικότητα** η.

φυσιολογικός -ή -ό: αυτός που έχει εξέλξει ομαλή και σύμφωνη με τους νόμους της φύσης, που δεν παρουσιάζει καμία ανωμαλία: ~ *τοκετός / ανάπτυξη*. **φυσιολογικά** (επίρρ.).

φυσώ & -άω • αόρ. *φύσηξα & (σπάν.) φύσησα*: ❶

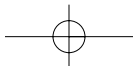
(μτβ.) βγάζω με ορμή αέρα από το στόμα και τον στέλνω προς κάποια κατεύθυνση: *Φύσηξε τη φωτιά για να ανάψει*. **το ~ και δεν κρώνει**: δεν μπορώ να αποδεχτώ κτ. **το ~** (ενν. το χρήμα): έχω πολλά χρήματα. ~ *τη μύτη μου*: καθαρίζω τη μύτη μου. ❷ **τριτοπρόσ.** (αμτβ., για άνεμο) πνέω: *Φυσάει Βαρδάρης*. **φυσάει & (σπάν.) -ά**: απρόσ. έχει αέρα, πνέουν άνεμο: *Φυσάει δυνατά και σήκωσε κύμα*. **φύσημα** το.

φυτό το: ❶ ζωντανός οργανισμός με φύλλα και ρίζες στο έδαφος από τις οποίες τρέφεται: *αιθαλής / κωνοφόρο / φαρμακευτικό / καλλωπιστικό* ~. ~ *εσωτερικού χώρου*. ❷ (μτφ.) για άνθρωπο που έχει πάθει εγκεφαλική βλάβη: *Μετά το ατύχημα, έμεινε ~*. **φυτικός -ή -ό**. **φυτεύω**: (μτβ.) τοποθετώ σπόρους φυτών ή νεαρό φυτό στο χώμα, για να ριζώσει και να αναπτυχθεί ≠ *ξεριζώνω*. **φύτευση** η & **φύτεμα** το: το να φυτεύει κπ ένα φυτό: *Η ~ δέντρων στην πόλη είναι αναγκαία*.

φυτρώω: (αμτβ.) ❶ (για φυτά) προβάλλω από το έδαφος: *Φύτρωσε το σπανάκι που βάλαμε*. ❷ βγαίνω στην επιφάνεια του δέρματος: *Έκανε προσθετική και φύτρωσαν μαλλιά*. ❸ (μτφ.) εμφανίζομαι ξαφνικά = *ξεφυτρώω*: *Ψηλές πολυκατοικίες ~ στη γειτονιά μας*. **φύτρωμα** το. **φύτρα** η: ❶ φυτό που έχει μόλις βλαστήσει: ~ *σόγιας*. ❷ [μειωτ.] γέννημα: ~ *διαβόλου*.

φωλιά η: ❶ προστατευμένο μέρος όπου κατοικούν και γεννούν τα ζώα, ιδίως τα πουλιά: *Τα χελιδόνια έχτισαν και φέτος ~ στο μπαλκόνι μας*. ❷ (μτφ.) μέρος όπου καταφεύγει κπ, καταφύγιο: *ερωτική ~*. **φωλιάζω**: (αμτβ.) ❶ (για ζώα) φτιάχνω φωλιά, ζω σε φωλιά: *Οι πελαργοί ~ στα καμπαναριά*. ❷ (μτφ.) **α.** χώνομαι κάπου για προστασία: *Τρομαγμένη, φώλιασε στην αγκαλιά της μητέρας της*. **β.** εισχωρώ και παραμένω: *Η ζήλια / το μίσος ~ μέσα του*.

φωνή η: ❶ ήχος που παράγεται καθώς πάλλονται οι φωνητικές χορδές: *δυνατή / λεπτή / χοντρή / στεντόρεια* ~. ❷ *συνήθ. πληθ.* κραυγές αποδοκιμασίας, χαράς, διαφωνίας κ.λπ.: *Από την πλατεία ακούγονταν ~*. ❸ (μτφ.) εσωτερική αίσθηση, συναίσθημα: *η ~ της λογικής / του καθήκοντος*. ❹ **μογς** ύψος μουσικού ήχου από όργανο ή τραγουδιστή: *Τραγουδούσαν πρώτη ~ στη χορωδία*. ❺ **πλσς** κριτήριο μορφολογικής κατηγοριοποίησης ρημάτων: *ενεργητική, μέση και παθητική ~*. **φωναίω**: ❶ (αμτβ.) **α.** βγάζω δυνατή φωνή: *Σταμάτα να φωνάζεις και να χοροπηδάς! ≠ ψιθυρίζω*. **β.** υψώνω τον τόνο της φωνής μου λόγω εκνευρισμού: *Νομί-*

ξεις ότι, αν φωνάξεις, θα πετύχεις κάτι; ❷ (μτβ.) α. απευθύνομαι σε κπ με δυνατή φωνή: *Φώναξέ του να μην απομακρυνθεί!* β. καλώ κπ ονομαστικά: *Φώναξε τον Αχιλλέα στο γραφείο μου.* ❸ ζητώ κπ ή κτ που χρειάζομαι: *Φώναξε ένα ασθενοφόρο/γιατρό, γιατί η γιαγιά σου δεν είναι καλά.* **φωνητικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τη φωνή ή τη φωνητική: ~ αναγνώριση/συνομιλία/γραφή. **φωνητικά** (επίρρ.). **φωνητική η:** ❶ ΓΛΩΣΣ κλάδος της γλωσσολογίας που μελετά τους φθόγγους των γλωσσών: *Σπούδασε ~ και φωνολογία.* ❷ ειδικές μουσικές σπουδές για να μάθει κανείς να τραγουδάει σωστά. **φωνακλάς ο, -ού η:** [οικ.] πρόσωπο που συνηθίζει να φωνάζει πολύ δυνατά.

φως το • φωτός, φώτα, φώτων: ❶ το αίτιο που διεγείρει το αισθητήριο όργανο της όρασης κάνοντας τα αντικείμενα ορατά: *άπλετο/έντονο/χαμηλό ~.* ❷ ικανότητα να βλέπει κπ = όραση: *Έχασα το ~ μου.* ❸ ακτινοβολία που εκπέμπεται από μια φωτεινή πηγή: *το ~ των αστέρων/των πλανητών/του ήλιου.* ❹ ηλεκτρικό φως: *Δεν έχει ~ στο σπίτι.* ❺ λάμπα: *Αναψε/κλείσε το ~.* ❻ πληθ. (μτφ.) παιδεία, καλλιέργεια: *Οι επιστήμονες μας έδωσαν τα ~ τους.* *Παίρνω/ζητώ τα ~ κπ.* **φωτεινός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει ή εκπέμπει φως ≠ σκοτεινός: ~ δωμάτιο/χρώμα. ❷ (μτφ.) αυτός που λάμπει = λαμπρός: ~ χαμόγελο/μάτια. ❸ (μτφ.) αυτός που ξεχωρίζει = λαμπρός: ~ πα-

ράδειγμα/πνεύμα. **φωτεινά** (επίρρ.). **φωτεινότητα η. φωτίζω -ομαι:** (μτβ. & αμτβ.) ❶ εκπέμπω, παρέχω φως: *Το φεγγάρι ~ τη θάλασσα.* *Ο φακός δε ~ καλά.* ❷ (μτφ., μτβ.) δίνω επαρκείς εξηγήσεις σε κπ για κτ ή φτάνω σε κπ αποτέλεσμα ύστερα από έρευνα = διαλευκάνω: *Η έρευνα της Ασφάλειας φώτισε το μυστήριο.* **φωτίζει:** απρόσ. ξημερώνει = φέγγει, χαράζει. **φωτισμός ο. φωτιστικός -ή -ό:** αυτός που παρέχει φως: ~ πετρέλαιο. **φωτιστικό το:** συσκευή με την οποία φωτίζουμε έναν χώρο: *Αγόρασα ~ για την κουζίνα.*

φωτιά η: ❶ κάψιμο υλικού με φλόγα που συνοδεύεται από φως και θερμότητα: *Αναψε ~ να ξεσταθούμε!* ❷ πυραγιά: *Έπιασε ~ στα δάση της Καλιφόρνιας.* ❸ (συνεκδ.) μέσο με το οποίο ανάβουμε φωτιά, συνήθως αναπτήρας ή σπίρτα: *Έχεις ~;*

φωτογραφία η: ❶ μέθοδος αποτύπωσης εικόνας σε ειδική επιφάνεια (πλάκα, φιλμ, χαρτί): *Σπουδάζει ~.* ❷ εικόνα που αποτυπώνεται με τη μέθοδο αυτή: *Είδες τις ~ των διακοπών;* **φωτογραφίζω -ομαι & (σπάν.) φωτογραφώ:** (μτβ.) παίρνω, βγάζω φωτογραφίες. **φωτογράφιση & φωτογράφιση η:** το να φωτογραφίζει κπ κτ. **φωτογράφος ο, η:** άτομο που φωτογραφίζει. **φωτογραφικός -ή -ό. φωτογραφικά** (επίρρ.).

Ο τ. *φωτογράφιση* προέρχεται από το ρ. *φωτογραφίζω*, ενώ ο τ. *φωτογράφιση* από το ρ. *φωτογραφάω*.

Φως
φωτεινά → φως
φωτεινός → φως
φωτεινότητα → φως
φωτιά
φωτίζει → φως
φωτίζω → φως
φωτισμός → φως
φωτιστικό → φως
φωτιστικός → φως
φωτογράφιση →
φωτογραφία
φωτογραφία
φωτογραφίζω →
φωτογραφία
φωτογραφικά →
φωτογραφία
φωτογραφικός →
φωτογραφία
φωτογράφιση →
φωτογραφία
φωτογράφος → φωτογραφία
φωτογράφω → φωτογραφία

Χάδι το: ❶ άγγιγμα με απαλή κίνηση του χεριού στο σώμα, που δείχνει στοργή, τρυφερότητα, αγάπη κτλ.: *Ένα στοργικό ~ από τη μητέρα έδωσε τη θλίψη του παιδιού.* ❷ συνήθ. στοργική ή τρυφερή συμπεριφορά, περιποίηση: *Μεγάλωσε με στοργή και χάδια.* **χαϊδεύω -ομαι • μππ. χαϊδεμένος:** (μτβ.) ❶ αγγίζω κπ ή κτ κινώντας απαλά το χέρι μου επάνω του, κυρ. ως ένδειξη στοργής ή τρυφερότητας: ~ το μωρό/τα μαλλιά. ❷ συνήθ. μππ. συμπεριφέρομαι σε κπ με υπερβολική στοργή και φροντίδα: *Τη χάιδεψαν πολύ από μικρή, και κακόμαθε.* **χαϊδέμα το. χαδιάρης -α -ικο:**

αυτός που του αρέσουν τα χάδια. **χαδιάρικα** (επίρρ.). **χαϊδευτικός -ή -ό. χαϊδευτικά** (επίρρ.). **χαϊδευτικό το:** υποκοριστικό ονόματος με το οποίο φωνάζουμε κπ: *Τη λένε Αθανασία, αλλά το ~ της είναι Νάσια.*

χάζι το • μόνο ον. & αιτ. εν.: ευχαρίστηση από κτ που βλέπουμε ή κάνουμε, χωρίς να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή ουσία, κυρ. στις εκφρ. **για ~ και κάνω ~** (κπ ή κτ): *Κόσμος μαζεύονται κι έκανε ~ τα πουλιά στη βιτρίνα.* = κάνω γούστο. **χαζεύω¹:** ❶ (μτβ.) κοιτάζω κπ ή κτ, χωρίς συγκεκριμένο λόγο, για να περάσει η ώρα ευχάριστα: *Από το μπαλκόνι χάζευε τον*

χάδεμα → χάδι
χάδι
χαδιάρης → χάδι
χαδιάρικα → χάδι
χαζιά → χαζός
χαζεύω¹ → χάζι
χαζεύω² → χαζός
χάζι

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- χαζο-
- χαζό- → χαζο-
- χαζοκουβέντα → χαζο-
- χαζοκουτί → χαζο-
- χαζομαμά → χαζο-
- χαζομάρα → χαζός
- χαζομπαμπάς → χαζο-
- χαζός
- χαζοφέρνω → σχ. φέρνω
- χαζοφέρνω → χαζο-
- χαζοχαρούμενος → χαζο-
- χάιδεμα → χάδι
- χαιδευτικά → χάδι
- χαιδευτικό → χάδι
- χαιδευτικός → χάδι
- χαιδεύω → χάδι
- χαιρέτησα → χαιρετώ
- χαιρετίζω → χαιρετώ
- χαιρέτισα → χαιρετίζω
- χαιρέτισμα → χαιρετώ
- χαιρετισμός → χαιρετώ
- χαιρετούρα → χαιρετώ
- χαιρετώ
- χαιρομαι → χαρά
- χαιρώ
- χάλαγα → χαλάω
- χαλαρά → χαλαρός
- χαλαρός
- χαλαρότητα → χαλαρός
- χαλαρώμα → χαλαρός
- χαλαρώνω → χαλαρός
- χαλάρωση → χαλαρός
- χαλαρωτικά → χαλαρός
- χαλαρωτικός → χαλαρός
- χάλασμα → χαλάω
- χαλασμός → χαλάω
- χαλάω
- χαλώ → χαλάω
- χαμένος → χάνω

κόσμο που περνούσε. ❷ (αμτβ.) περνώ την ώρα μου, χωρίς να κάνω κτ ουσιώδες ή αυτό που πρέπει = χαζολογώ: Όλη μέρα ~ στην τηλεόραση αντί να διαβάζεις!

χαζο- & χαζό-: ως α' συνθ. ❶ προσδίδει την ιδιότητα του χαζού με τη σημ. 1: χαζοφέρνω (μοιάζω με χαζό), χαζοχαρούμενος. ❷ προσδίδει την έννοια του χαζού με τη σημ. 2: χαζοκουβέντα, χαζοκουτί (τηλεόραση). ❸ χαρακτηρίζει το πρόσωπο που δείχνει υπερβολική αγάπη προς ένα παιδί, με το οποίο έχει τον συγγενικό δεσμό που δηλώνει το β' συνθ.: χαζομαμά, χαζομπαμπάς.

χαζός -ή -ό = ανόητος, ηλίθιος, κουτός ≠ έξυπνος: ❶ (για πρόσ.) = βλάκας α. αυτός που ενεργεί χωρίς να έχει σκεφτεί: Μην είσαι ~ κι αφήσεις την ευκαιρία. β. αυτός που δεν καταλαβαίνει καλά όλα όσα συμβαίνουν ή γίνονται: Δεν είμαι τόσο ~ όσο νομίζεις, καταλαβαίνω τι μου κρύβεις! ❷ αυτός που ταιριάζει σε ή προέρχεται από χαζό άνθρωπο = βλακώδης: ~ ερώτηση/κουβέντα/ύφος/εκπομπή. **χαζιά** (επίρρ.). **χαζομάρα** η. **χαζεύω**²: (αμτβ.) ❶ συμπεριφέρομαι σαν χαζός: Έχει χαζέψει με την κόρη του. ❷ μένω άφωνος και δείχνω σαν χαζός, από μεγάλη έκπληξη, θαυμασμό κτλ.: Ήταν τόσο όμορφη, που χαζέψαμε μόλις την είδαμε!

Από το χάζι, με προέλευση από το τουρκ. haz «ευχαρίστηση».

χαιρετώ & -άω -ιέμαι • αόρ. χαιρέτησα: (μτβ.) απευθύνομαι σε κπ με τυπικά λόγια ή ανάλογη χειρονομία, όταν τον συναντώ ή τον αποχωρίζομαι: Χαιρετηθήκαμε από μακριά. **χαιρετισμός** ο: ❶ τυπική έκφραση ευγένειας (με λόγια ή χειρονομίες) που απευθύνουμε σε κπ, όταν τον συναντάμε ή αποχωριζόμαστε: Κούνησε το μαντίλι του σε ένδειξη ~. ❷ τρόπος να αποδίδει κπ τιμές ή ή να εκφράζει τον σεβασμό του σε σημαντικό πρόσωπο, σύμβολο κτλ.: ~ των επισήμων/της σημαίας. ❸ σύντομος λόγος που απευθύνει κπ σε επίσημη εκδήλωση, με σκοπό να καλωσορίσει αυτούς που συμμετέχουν ή για να εκφράσει τη συμπαραστάσή του: Θα ξεκινήσουμε με ~ του συνεδρίου από τον Υπουργό Υγείας. ❹ πληθ. χαιρετισμός σε κπ που δεν είναι μπροστά μέσω τρίτου προσώπου ή με γράμμα = χαιρετίσματα: Δώσε τους ~ μου στον σύζυγό σας! ❺ εκκλ **Χαιρετισμοί** οι: πληθ. ύμνοι προς την Παναγία, που ξεκινούν με τη λέξη «χαιρέ»,

και η ακολουθία στην οποία ψάλλονται. **χαιρετίζω -ομαι** • αόρ. χαιρέτισα: (μτβ.) ❶ απευθύνω χαιρετισμό σε επίσημη εκδήλωση: ~ τους συμμετέχοντες στην εναρκτήρια ομιλία της ημερίδας. ❷ [επίσ.] εκφράζω σύμφωνη γνώμη, αποδοχή για κτ: Η χθεσινή απόφαση χαιρετίστηκε από όλα τα κόμματα με ενθουσιασμό. **χαιρέτισμα** το. **χαιρετούρα** η: [οικ.] χαιρετισμός με ζωηρές κινήσεις.

χαιρώ • μόνο ενστ. & προτ. **έχαιρα**: ❶ [επίσ.] (αμτβ.) χαιρομαι: ~ πολύ: όταν γνωρίζουμε κπ για πρώτη φορά. ❷ β' πληθ. (αμτβ.) ως προσφώνηση για χαιρετισμό ή αποχαιρετισμό: Χαιρέτε, τι κάνετε; ❸ [επίσ.] (μτβ., + γεν.) έχω ή απολαμβάνω κτ: ~ άκρας υγείας/τον σεβασμού όλων.

χαλαρός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι τυλιγμένος γύρω από κτ χωρίς να το σφίγγει ή που δεν είναι σφιχτά δεμένος ή τεντωμένος ≠ σφιχτός: Με αυτόν τον ~ κόμπο θα λυθεί αμέσως. ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται χωρίς πίεση ή δεν έχει ένταση ή αυστηρότητα: Ξεκινήσαμε με ~ ζέσταμα. ~ μέτρα/ήθη/παρακολούθηση ≠ αυστηρός. **χαλαρά** (επίρρ.). **χαλαρότητα** η. **χαλαρώνω**: ❶ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ χαλαρό ≠ σφίγγω. ❷ (αμτβ.) α. γίνομαι χαλαρός. β. ηρεμώ, παύω να έχω ή να νιώθω ένταση: Επιτέλους, τέλειωσα τις δουλειές μου και μπόρεσα να χαλαρώσω! **χαλάρωμα** το. **χαλάρωση** η. **χαλαρωτικός -ή -ό. χαλαρωτικά** (επίρρ.).

χαλάω & [σπάν.] χαλώ • χαλάς, χαλάει, προτ. χαλούσα & χάλαγα, αόρ. χάλασα, μππ. χαλασμένος: ❶ (μτβ.) προξενώ σε κτ βλάβη, κάνω κτ να μη λειτουργεί καλά = καταστρέφω ≠ φτιάχνω: Η Μαρία έκλαιγε που ο αδελφός της τής χάλασε το παιχνίδι. ❷ (μτβ.) αλλάζω κτ προς το χειρότερο: Κάποτε είχαν νόστιμα γλυκά, τώρα τα χάλασαν. (μτφ.) Η γρινιά της μου χάλασε το κέφι. ❸ α. (μτφ., μτβ.) κάνω κακό στον χαρακτήρα κπ δίνοντάς του κακή ανατροφή = κακομαθαίνω: Κάνοντάς του όλα τα χατίρια, τον χαλάς. β. επηρεάζω αρνητικά τον χαρακτήρα κπ = διαφθείρω: Ήταν καλό παιδί, αλλά οι κακές παρέες τον χαλάσανε. ❹ (μτφ., μτβ.) δίνω πολλά χρήματα για κτ = ξοδεύω, δαπανώ, σπαταλώ: Χάλασε πολλά λεφτά να φτιάξει αυτό το σπίτι. ❺ (μτφ., μτβ.) δίνω ρέστα από νόμισμα μεγάλης αξίας ή ανταλλάσσω νόμισμα μεγάλης αξίας με άλλα μικρότερα ίσης συνολικής αξίας: Έχεις ψιλά, να μου χαλάσεις κατοστάρικο; ❻ (μτφ., μτβ.) κάνω μια προσχεδιασμένη ενέργεια να μην πραγματοποιηθεί = ματαιώνω: Ο καιρός μάς

χάλασε τα σχέδια: δεν πάμε εκδρομή! ⑦ (μτφ., μτβ.) διακόπτω σχέση ή διαλύω κτ.: ~ φιλία/συνεργασία/τον γάμο. ⑧ (αμτβ.) παθαίνω βλάβη, αχρηστεύομαι ή καταστρέφομαι: Το αυτοκίνητο χάλασε, δεν παίρνει μπρος. Θα χαλάσουν τα μάτια σου με τόση τηλεόραση που βλέπεις. ⑨ (αμτβ.) αλλάζει η σύστασή μου από τον χρόνο, τη θερμοκρασία κτλ. = αλλοιώνομαι: Το τυρί μάλλον χάλασε, μυρίζει άσχημα. ⑩ (μτφ., αμτβ.) αλλάζω προς το χειρότερο ως προς τη μορφή, εμφάνιση, χαρακτήρα κτλ.: Η Μαρία με την εγκυμοσύνη έχει χαλάσει πολύ. Ο καιρός θα χαλάσει αύριο. ⑪ (μτφ., αμτβ.) ματαιώνομαι, παύω να υπάρχω ή διαλύομαι: Μετά τη διαφωνία μας, η συνεργασία μεταξύ μας χάλασε. **ο κόσμος να χαλάσει**: σε κάθε περίπτωση, οπωσδήποτε: Θα κάνω αυτό που νομίζω ~. ~ **χατίρι σε κτ.** δεν πραγματοποιώ την επιθυμία κτ. **χάλασμα** το: ① το να χαλάει κτ. ② συνήθ. πλθθ. μισογκρεμισμένο κτίριο. **χαλασμός** ο: μεγάλη αναταραχή ή καταστροφή, κυρ. στις εκφρ. ~ **Κυρίου/κόσμου**.

χαμηλο- & χαμηλό-: ως α΄ συνθ. προσδίδει στο β΄ συνθ.: ① την ιδιότητα του χαμηλού: χαμηλοτάβανος, χαμηλοτάκουνος. ② την έννοια του μικρού ή λίγου σε βαθμό, ποσοστό ή ένταση: χαμηλόβαθμος, χαμηλόμισθος, χαμηλότονος, χαμηλόφωνος.

χαμηλός -ή -ό: ① **α.** (συνήθ. για πργ.) αυτός που έχει σχετικά μικρό ύψος ή βάθος ≠ ψηλός: Καθήσαμε στο πάτωμα γύρω από ένα ~ τραπέζι. **β.** αυτός που βρίσκεται ή συμβαίνει κοντά στο έδαφος: Αεροσκάφη έκαναν ~ πτήσεις πάνω από τη θάλασσα. ② ≠ ψηλός, [επίσ.] υψηλός. **α.** αυτός που είναι μικρός σε αριθμό, βαθμό ή ποσότητα: Ο μισθός της είναι πολύ ~, δε φτάνει για να ζήσει. **β.** αυτός που βρίσκεται στην αρχή βαθμολογικής κλίμακας: Θα έχουμε ~ θερμοκρασίες και χιόνια στα ορεινά. ③ αυτός που δεν είναι πολύ καλός ή είναι κάτω από τον μέσο όρο: Η πολιτεία ευθύνεται για το ~ μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων. ④ αυτός που δεν έχει μεγάλη ένταση ≠ δυνατός: ~ μουσική/φωτισμός. Μιλούσε σε ~ τόνο. ⑤ αυτός που δεν αναφέρεται ή δεν ανήκει στους οικονομικά και κοινωνικά δυνατούς: Η πολιτική τους έθιξε τα ~ κοινωνικά στρώματα, τους εργαζόμενους και τους αγρότες. ⑥ ΜΟΥΣ ΝΟΤΑ που είναι βαθιά ή που βρίσκεται κάτω από τις μεσαίες νότες στη μουσική κλίμακα: Οι ~ νότες στο πιάνο θυμίζουν βροντή. **χαμηλά** (επίρρ.). **χαμηλώνω** • **αόρ.** χαμήλωσα, μππ. χαμηλωμένος: ① (μτβ.) στρέφω κτ προς τα κάτω = κατε-

βάζω ≠ υψώνω, σηκώνω: Χαμήλωσε το βλέμμα ντροπισμένη. ② (μτβ.) μειώνω την ένταση, την ποσότητα ή την τιμή πράγματος: ~ την ένταση του ραδιοφώνου. ≠ αυξάνω. ③ (μτβ.) κάνω κτ πιο κοντό ή πιο βαθύ, φέρνω κτ πιο κοντά στην επιφάνεια της γης = κατεβάζω ≠ υψώνω. ④ (αμτβ.) έρχομαι πιο κοντά στην επιφάνεια της γης. ⑤ (αμτβ.) γίνομαι λιγότερο έντονος: Τα φώτα σιγά-σιγά χαμηλώνουν. **χαμήλωμα** το.

χαμόγελο το: έκφραση του προσώπου με μισάνοιχτο και τεντωμένο στα άκρα στόμα, που δείχνει καλή διάθεση, χαρά ή ικανοποίηση: Ένα ~ ικανοποίησης φώτισε το πρόσωπό της. **χαμογελώ & -άω**: ① (αμτβ.) γελώ ελαφρά, τεντώνοντας τα χείλη προς τα πλάγια: Ήταν ευχαριστημένος και χαμογελούσε. ② (μτβ.) **α.** απευθύνω χαμόγελο σε κτ: Της χαμογέλασε πονηρά. **β.** (μτφ.) είμαι ευνοϊκός, ευνοώ κτ: Η τύχη για μια φορά τού χαμογέλασε. **χαμογελαστός -ή -ό. χαμογελαστά** (επίρρ.).

χάνω -ομαι: ① **α.** (μτβ.) δεν καταφέρνω να βρω κτ που είχα στην κατοχή μου ≠ βρίσκω: Έχασα το κλειδί, μάλλον θα έπεσε κάπου. **β.** (μτβ.) δεν μπορώ να δω κτ ή κτ: Ξαφνικά, τον έχασα μέσα στο πλήθος. ② (μτβ.) **α.** δεν καταφέρνω να διατηρήσω ή να εκμεταλλευτώ κτ: Της τα πήραν όλα: έχασε και στίτι και δουλειά. Έχασε τον έλεγχο της κατάστασης. Έχασα μια καταπληκτική ευκαιρία! **β.** απαλλάσσομαι από κτ δυσάρεστο: Έχασα 3 κιλά με τη δίαιτα. ③ (μτβ.) στερούμαι αγαπημένο πρόσωπο λόγω θανάτου: Έχασε τον άντρα της στον πόλεμο. ④ (μτβ.) στερούμαι μέλος του σώματος, αίσθηση ή κτ ικανότητα ή ιδιότητα: Έχασε την όρασή του/το πόδι του σε τροχαίο. ⑤ (μτβ. & αμτβ.) δεν καταφέρνω να πετύχω τον στόχο, συνήθως σε διαγωνισμό ≠ κερδίζω, νικώ: Έχασε στον αγώνα με τον Παναθηναϊκό. Έχασε τη δίκη και καταδικάστηκε. ⑥ (μτβ.) δεν προλαβαίνω μεταφορικό μέσο: Αν καθυστερήσεις λίγο ακόμα, θα χάσεις το τελευταίο τρένο. ⑦ (μτβ.) δε συμμετέχω σε κτ: Αργήσα το πρωί κι έχασα το μάθημα. ⑧ (αμτβ.) ζημιώνομαι υλικά ή ηθικά: Περάσαμε πολύ ωραία, έχασες που δεν ήρθες! **τα** ~: Ξαφνιάζομαι. ⑨ **παθ. α.** ακολουθώ λανθασμένο δρόμο: Είναι εύκολο να έρθεις στο σπίτι μου, δε θα χαθείς. **β.** επικοινωνώ με κτ σπάνια ή καθόλου: Χαθήσαμε τελευταία! **χαμένος -η -ο**: ① αυτός που έχει ηττηθεί σε αγώνα ή που έχει χάσει, συνήθως, υλικά αγαθά ή χρήματα: Ο μεγάλος ~ του αγώνα είναι ο Ολυμπιακός. ② αυτός που δεν έχει αποτέλεσμα = μάταιος, άδι-

χαμηλά → χαμηλός
χαμηλό-
χαμηλό- → χαμηλό-
χαμηλόβαθμος → χαμηλό-
χαμηλόμισθος → χαμηλό-
χαμηλός
χαμηλοτάβανος → χαμηλό-
χαμηλοτάκουνος → χαμηλό-
χαμηλότονος → χαμηλό-
χαμηλόφωνος → χαμηλό-
χαμήλωμα → χαμηλός
χαμηλώνω → χαμηλός
χαμογελαστά → χαμόγελο
χαμογελαστός → χαμόγελο
χαμόγελο
χαμογελώ → χαμόγελο
χαμός → χάνω
χάνω

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

χάος
χάρη

χάος
χαιοτικά → χάος
χαιοτικός → χάος
χάρά
χάραγμα → χαράζω
χαράζει → χαράζω
χαράζω
χάρακας → χαράζω
χαρακιά → χαράζω
χαρακτήρας
χαρακτηρίζω → χαρακτήρας
χαρακτηρισμός → χαρακτήρας
χαρακτηριστικά → χαρακτήρας
χαρακτηριστικό → χαρακτήρας
χαρακτηριστικός → χαρακτήρας
χαράκτης → χαράζω
χαρακτική → χαράζω
χαρακτικό → χαράζω
χαράκτρια → χαράζω
χάραξη → χαράζω
χαράσσω → χαράζω
χάρη¹
χάρη²
χάρηκα → χαιρόμαι
χαρίζω → χάρι²
χάριν → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία

κος: ~ λόγια. ❸ αυτός που έχει χαμηλή ηθική ποιότητα = τιποτένιος: ~ κορμί. **χάσιμο** το: το να χάνει κτ κτ. **χαμός** ο = θάνατος.

χάος το: ❶ α. η άμορφη μάζα που υπήρχε στο διάστημα, καθώς και η αταξία που επικρατούσε σε αυτό πριν από τη δημιουργία του κόσμου. β. το διάστημα μέσα στο οποίο κινούνται τα ουράνια σώματα. ❷ (μτφ.) κατάσταση κατά την οποία επικρατεί γενική σύγχυση και απουσιάζει η οργάνωση και η τάξη: Στην πόλη επικρατούσε κυκλοφοριακό ~. ❸ απότομος και αγανής γκρεμός: Στο τέλος του μονοπατιού ανοιγόταν το ~! **χαιοτικός -ή -ό. χαιοτικά** (επίρρ.). **χαιώδης -ης -ης. ̂ σχ. αγενής.**

χάρά η: έντονο συναίσθημα που προκαλείται από κτ ευχάριστο ή ικανοποιητικό ≠ λύπη, θλίψη: *Η ~ της για το δώρο που πήρε ήταν μεγάλη. Είναι μεγάλη ~ να σας έχουμε εδώ απόψε. γεια ~:* [οικ.] χαιρετισμός που απευθύνουμε σε κτ που συναντάμε ή που αποχωρίζομαστε: ~, θα τα πούμε αύριο! **είμαι μια ~:** είμαι καλά στην υγεία μου, έχω βουλευτεί καλά κάποιον. ~ **στο πρά(γ)μα!:** για κτ ασήμαντο: ~, αυτό ο καθένας μπορεί να το κάνει! ~ **σε:** για να δείξουμε θαυμασμό ή αποδοκιμασία για κτ ή κτ: ~ στην υπομονή σου! ~ στον άντρα που βρήκε! **μια ~ + ουσ.:** για κτ ή κτ που δεν υστερεί σε κτ, που είναι αποδεκτό(ς): Είναι ~ παιδί, όμορφος αλλά και έξυπνος. ~ **μον:** [χαϊδ.] για να αποκαλέσουμε αγαπημένο πρόσωπο ή παιδί. **χαιρόμαι** • αόρ. **χάρηκα**, χωρίς μππ.: ❶ (αμτβ.) αισθάνομαι χαρά: *Χάρηκε που μας είδε.* ❷ (μτβ.) νιώθω ιδιαίτερη ευχαρίστηση ή ικανοποίηση από κτ = απολαμβάνω: *Ωραίο το σπίτι σας, να ζήσετε να το χαρείτε! να χαιρέσαι/χαιρέστε κτ.* ευχή, συνήθως σε κτ που γιορτάζει συγγενικό του πρόσωπο. **να χαρείς:** σε παρακαλώ: *Μην κάνεις θόρυβο, ~! χαρωπός -ή -ό. χαρωπά* (επίρρ.).

χαράζω & [επίσ., κυρ. στη σημ. 4] χαράσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω γραμμές πιέζοντας μια επιφάνεια με εργαλείο ή αιχμηρό αντικείμενο = σκαλίζω. ❷ τραβά γραμμές σε χαρτί ή άλλη επιφάνεια χρησιμοποιώντας χάρακα. ❸ (μτφ.) βάζω κτ βαθιά μέσα μου: *Η εικόνα της δολοφονίας χαράχτηκε βαθιά μέσα μου.* ❹ (μτφ.) σχεδιάζω τα βασικά σημεία έργου ή δραστηριότητας: *Η Ελλάδα χαράσσει ενιαία εξωτερική πολιτική. χαράζει: απρόσ. = ξημερώνει, φωτίζει. χάραγμα* το. **χάραξη** η. **χάρακας** ο: όργανο με το οποίο τραβάμε ευθείες γραμμές = κανόνας. **χαρακιά** η. **χαρακτική** η: η τέχνη της χάραξης

σχεδίων σε καλούπι από σκληρό υλικό για την παραγωγή αντιγράφων. **χαρακτικός -ή -ό. χαρακτικό** το. **χαράκτης** ο, -τρια η.

χαρακτήρας ο: ❶ το σύνολο των ιδιοτήτων και γνωρισμάτων που διαμορφώνουν την προσωπικότητα κτ και καθορίζουν τη συμπεριφορά του: *Ήταν διαφορετικοί ~: εκείνος ανοιχτός, ενώ εκείνη εσωστρεφής.* ❷ τα ιδιαίτερα γνωρίσματα που καθορίζουν το είδος, την ποιότητα ή τη μορφή πράγματος, κατάστασης, γεγονότος κ.λπ.: *Η εκδήλωση είχε εορταστικό ~.* ❸ τύπος ανθρώπου σε λογοτεχνικό, θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: *ιστορία με καλή αφήγηση και ενδιαφέροντες ~.* ❹ γράμμα του αλφαβήτου: *ελληνικός/λατινικός ~.* ❺ ΓΛΩΣΣ το τελευταίο γράμμα του θέματος μιας λέξης. **χαρακτηρίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ διατυπώνω κρίση για τον χαρακτήρα προσώπου ή για την κατηγορία στην οποία κατατάσσεται κτ: *Τον χαρακτήρισε επαγγελματία πολιτικό. Η περιοχή χαρακτηρίστηκε δασική έκταση.* ❷ αποτελείω διακριτικό γνώρισμα κτ = διακρίνω: *Τον ~ η συνέπεια και η αποφασιστικότητα. χαρακτηρισμός ο. χαρακτηριστικός -ή -ό. χαρακτηριστικά* (επίρρ.). **χαρακτηριστικό** το.

χάρη¹ η: ❶ ομορφιά και λεπτότητα στην εμφάνιση ή στους τρόπους κτ, που προκαλεί έλξη ή ευχαρίστηση: *Χαμογελούσε με ~.* ❷ συνήθ. πνευματικό ή ψυχικό προσόν = χάρισμα: *Η εξυπνάδα ήταν μία από τις ~ της, αλλά όχι και η μοναδική. χαριτωμένος -η -ο. χαριτωμένα* (επίρρ.).

χάρη² η: ❶ α. βοήθεια που προσφέρουμε σε κτ για να τον εξυπηρετήσουμε: *Κάνε μου τη ~ να έρθεις μαζί μας! ~ σε κτ ή κτ.* με τη βοήθεια ή με τη συμβολή κτ προσώπου ή πράγματος: ~ σ' εσένα και την πολύτιμη βοήθειά σου μπόρεσα να σπουδάσω. β. ευγνωμοσύνη: *Σου χρωστάω ~ για το καλό που έκανες.* ❷ ΝΟΜ μετριασμός ή άρση ποινής: *Δόθηκε ~ στους πολιτικούς κρατούμενους. Θεία Χάρη.* ΕΚΚΛ η βοήθεια που προσφέρει η αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο για τη σωτηρία της ψυχής του. **η Χάρη της /του:** για να εκφράσουμε σεβασμό προς την Παναγία ή προς έναν άγιο: *Μεγάλη η Χάρη της! ποιος τη ~ σου:* για κτ ευχάριστο που συμβαίνει σε κτ: ~, όλοι εσένα φροντίζουν! **χαρίζω -ομαι:** ❶ (μτβ.) δίνω ή προσφέρω κτ σε κτ ως δώρο = προσφέρω = δωρίζω: *Σου το ~ το βιβλίο, είναι δικό σου. Η φύση χάρισε τις ομορφιές απλόχερα σ' αυτόν τον τόπο. Η νίκη τους μας χάρισε στιγμές συγκίνησης.* ❷ (μτβ.) απαλ-

λάσσω κπ από ποιηή ή οφειλή: *Μας χάρισε όλα μας τα χρέη.* ❸ παθ. φέρομαι μεροληπτικά υπέρ κπ: *Κανείς δε μου χαρίστηκε ποτέ, πάντα έπρεπε να κερδίζω με την αξία μου.* **χαριστικός -ή -ό. χαριστικά** (επίρρ.).

χάρισμα το: ❶ ιδιαίτερη και έμφυτη κλίση ή τάλεντο: *Έχει το ~ του λόγου. Είναι όμορφη και προικισμένη με πολλά χαρίσματα.* ❷ [οικ.] οτιδήποτε δίνεται σε κπ ως δώρο: *Σου το δίνω το βιβλίο, ~ σου!* **χαρισματικός -ή -ό:** αυτός που έχει πολλά χαρίσματα. **χαρισματικά** (επίρρ.).

χάρτης ο: ❶ αποτύπωση σε μικρογραφία των χαρακτηριστικών της γης ή τμημάτων της, όπως ήπειροι, χώρες, πόλεις κτλ. πάνω σε χαρτί: *πολιτικός/παγκόσμιος/οδικός ~, ~ της Ελλάδας με τα μεγαλύτερα ποτάμια της.* ❷ (μτφ.) κατάσταση που επικρατεί σε έναν χώρο ή τομέα: *Το φυσικό αέριο θα αλλάξει τον ενεργειακό ~ της χώρας.* ❸ επίσημο κείμενο στο οποίο περιγράφονται βασικές διατάξεις, αρχές ή κανόνες: *Χάρτης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.* ❹ σχ. **χαρτί.**

χαρτί το: ❶ υλικό από πολτοποιημένες φυτικές ίνες που χρησιμοποιείται κυρίως για να γράφουμε, να τυλίγουμε αντικείμενα κτλ.: *κόλλα /ρολό /φύλλο χαρτιού.* ❷ [οικ.] επίσημο έγγραφο από υπηρεσία που πιστοποιεί κπ: *Τα ~ της ήταν πλαστά: και το διαβατήριο και η ταυτότητα.* ❸ χειρόγραφο ή τυπωμένο φύλλο χαρτιού: *Να δω λίγο τα στοιχεία στα ~ μου!* ❹ φύλλο της τράπουλας: *Έχω καλό ~.* ❺ (μτφ.) τελική λύση σε πρόβλημα ή δύσκολη κατάσταση: *Εδώ που έφτασαν τα πράγματα, η ελληνική διπλωματία θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει το τελευταίο της ~.* ❻ πληθ. παιχνίδι με τράπουλα. **χάρτινος -η -ο. χαρτικά** τα: είδη από χαρτί. **χαρτούρα** η: πληθώρα χειρόγραφων ή τυπωμένων χαρτιών.

❷ Τα ουσ. **χάρτης** και **χαρτί** προέρχονται από το ΑΕ **χάρτης** «ρολό από πάπυρο».

χάσμα το: ❶ μεγάλο και βαθύ άνοιγμα στο έδαφος: *Εδώ το έδαφος παρουσιάζει χάσματα!* ❷ (μτφ.) α. λογικό κενό, διακοπή σε μια συνέχεια: *Η σκέψη σου έχει ~. Η μνήμη της παρουσιάζει χάσματα.* β. πολύ μεγάλη διαφορά αντιλήψεων εξαιτίας κοινωνικής, οικονομικής θέσης ή ηλικίας κτλ. προσώπων: *το ~ των γενεών.*

χείλος το • **χειλέων** & στη σημ. 1α [οικ.] **χείλι** το • **χειλιών**: ❶ ΑΝΑΤ καθεμά από τις μυώδεις πτυχές του προσώπου που περιβάλλουν το

στόμα: *σαρκώδη/λεπτά χείλη.* ❷ (μτφ.) το σημείο όπου καταλήγει κτ = άκρη: *Σταμάτησε στο ~ του γκρεμού.*

χειμώνας ο: μία από τις τέσσερις εποχές του έτους, μετά το φθινόπωρο και πριν από την άνοιξη, με κρύο και κακοκαιρία. **χειμωνιάτικος -η -ο. χειμωνιάτικα** (επίρρ.): κατά τη διάρκεια του χειμώνα. **χειμωνιάζει:** απρόσ. έρχεται χειμώνας, κακοκαιρία. **χειμερινός -ή -ό:** ≠ θερινός ❶ α. αυτός που συμβαίνει μέσα στον χειμώνα ή που ισχύει κατά τη διάρκεια του χειμώνα: *Χειμερινοί Ολυμπιακοί αγώνες /~ εκπλώσεις/ωρολόιο.* β. αυτός που είναι κατάλληλος για τον χειμώνα: *~ ρούχα/κινηματογράφος.* ❷ αυτός που ασχολείται με κτ κατά τη διάρκεια του χειμώνα: *~ κολυμβητής.*

χειραγωγώ -ούμαι: (μτβ., με αρνητ. σημ.) καθοδηγώ κπ, επιβάλλομαι σε κπ: *Δεν έχει πια δική του άποψη, τον χειραγωγεί η κοινή γνώμη.* **χειραγωγήση** η. ❹ σχ. **χέρι.**

❷ Αρχική σημ. του ρ. **χειραγωγώ** ήταν «οδηγώ κπ από το χέρι», από τις ΑΕ λ. **χείρ** «χέρι» + **ἄγω** «οδηγώ».

χειραφετώ -ούμαι • μππ. **χειραφετημένος:** συνήθ. παθ. απαλλάσσομαι από την εξουσία ή τον έλεγχο που ασκούσε κπ άλλος επάνω μου: *Η γυναίκα χειραφετήθηκε μετά από αιώνες καταπίεσης.* **χειραφέτηση** η. ❹ σχ. **χέρι.**

❷ Από το ΑΕ επίθ. **χειράφετος** «απελεύθερος δούλος» από τις ΑΕ λ. **χείρ** («χέρι» + **ἄφιημι** «αφήνω»).

χειραψία η: χαιρετισμός με αμοιβαίο κράτημα και σφίξιμο της παλάμης: *Μας χαιρέτησε δια χειραψίας.* ❹ σχ. **χέρι.**

χειρίζομαι: (μτβ.) ❶ (γνωρίζω να) ρυθμίζω με τα χέρια τη λειτουργία συσκευής, μηχανήματος κτλ.: *Δεν ξέρω να ~ τον υπολογιστή/το πλυντήριο.* ❷ ενεργώ με συγκεκριμένο τρόπο, ώστε να λυθεί κπ πρόβλημα: *Τη χειρίστηκες πολύ καλά την υπόθεση κι έτσι κατάφερες να με πείσεις.* ❸ (μτφ.) χρησιμοποιώ κτ με άνεση, επιδεξιότητα: *~ άριστα τον λόγο.* ❹ φέρομαι σε κπ με ορισμένο τρόπο, έτσι ώστε να πετύχω τον σκοπό μου: *Με κόλπα και γαλιφιές προσπαθεί να με χειριστεί, αλλά δε θα τα καταφέρει.* **χειρισμός** ο. **χειριστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που χειρίζεται συσκευή, μηχανήμα κτλ.: *~ μηχανών προβολής.* **χειριστήριο** το: όργανο για τον χειρισμό συσκευής, μηχανήματος κτλ.

χάρισμα
χαρισματικά → χάρισμα
χαρισματικός → χάρισμα
χαριστικά → χάρισμα
χαριστικός → χάρισμα
χαριτωμένα → χάρισμα
χαριτωμένος → χάρισμα
χαροποιός → -ποιώ
χάρτης
χαρτί
χαρτικά → χαρτί
χάρτινος → χαρτί
χαρτούρα → χαρτί
χαρωπά → χαρά
χαρωπός → χαρά
χάσιμο → χάνω
χάσιμα
χάωδης → χάος
χείλι → χείλος
χείλος
χειμερινός → χειμώνας
χειμωνιάζει → χειμώνας
χειμωνιάτικα → χειμώνας
χειμωνιάτικος → χειμώνας
χειρ- → σχ. χέρι
χείρα → σχ. χέρι
χειραγωγήση → χειραγωγώ
χειραγωγώ
χειραφέτηση → χειραφετώ
χειραφετώ
χειραψία
χειρίζομαι
χειριστήριο → χειρίζομαι
χειριστής → χειρίζομαι
χειρίστρια → χειρίζομαι

Α'-Β'-Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Από το ελνστ. ρ. *χειρίζω -ομαι* «ορίζω σε αξίωμα».

- χειρόγραφα → χειρόγραφος
- χειρόγραφο → χειρόγραφος
- χειρογράφος → χειρόγραφο
- χειροκροτήματα → χειροκροτώ
- χειροκροτώ
- χειρολαβή → σχ. χέρι
- χειρομαντεία → σχ. χέρι
- χειρονομία
- χειρονομώ → χειρονομία
- χειροπέδες → σχ. χέρι
- χειροποίητος
- χειρός → σχ. χέρι
- χειροτέρευση → χειροτε-
- ρεύω
- χειροτερεύω
- χειρουργείο → χειρουργώ
- χειρουργικά → χειρουργώ
- χειρουργική → χειρουργώ
- χειρουργικός → χειρουργώ
- χειρουργός → χειρουργώ
- χειρούργος → χειρουργώ
- χειρώνακτας
- χειρώνακτικά → χειρώνα-
- κτας
- χειρώνακτικός → χειρώνα-
- κτας
- χειρώνακτικώς → χειρώνα-
- κτας
- χέρι
- χερσόνησος
- χέρσος
- χημεία
- χημείο → χημεία
- χημικά → χημεία
- χημικός → χημεία
- χήρα → χηρεύω
- χήρος → χηρεύω
- χθες
- χθεσινός → χθες

χειρόγραφος -η -ο: αυτός που είναι γραμμένος με το χέρι ≠ έντυπος, τυπωμένος: ~ αίτηση. **χειρόγραφο & [επίσ.] χειρογράφος** (επίρρ.). **χειρόγραφο** το: ❶ κείμενο γραμμένο με το χέρι: Έστειλε το ~ στον εκδότη. ❷ χειρόγραφο βιβλίο πριν από την εφεύρεση της τυπογραφίας. *σχ. χέρι.*

χειροκροτώ & -άω -ούμαι • -είς & -άς: (μτβ. & με παράλ. αντικ.): παράγω ήχο χτυπώντας μεταξύ τους τις δυο παλάμες, για να εκφράσω την ευχαρίστησή μου, την επιδοκιμασία μου για κτ ή κτ: Χειροκρότησαν τον καλλιτέχνη μετά το τέλος της παράστασης. **χειροκρότημα** το: ζεστό/εγκάρδιο ~. *σχ. χέρι.*

χειρονομία η: ❶ κίνηση των χειριών, που κάνει κτ προσπαθώντας να μεταδώσει κτ μήνυμα: Προσπάθησε με χειρονομίες να μας κάνει να καταλάβουμε τι θέλει. ❷ ενέργεια που δηλώνει ευγένεια, σεβασμό προς κτ ή κτ: Ήταν πολύ ευγενική η ~ σας να μας δανείσετε τα χρήματα. = κίνηση. **χειρονομώ:** (αμτβ.) κάνω χειρονομίες: Σε παρακαλώ, σταμάτα να χειρονομείς και πες μου τι συνέβη! *σχ. χέρι.*

χειροποίητος -η -ο: αυτός που είναι φτιαγμένος με τα χέρια: ~ χαλιά / γλυκά / κεντήματα. *σχ. χέρι.*

χειροτερεύω • αόρ. χειροτέρευσα & χειροτέρευσα: ❶ (αμτβ.) γίνομαι χειρότερος = επιδεινώνομαι ≠ καλύτερεύω, βελτιώνομαι: Η κατάσταση της υγείας του ~. Όσο πάει και ~, με τόσα ψέματα που λέει. ❷ (μτβ.) κάνω κτ (να φαίνεται) χειρότερο από πριν ≠ καλύτερεύω, βελτιώνω: Μη συνεχίσεις άλλο, ~ τη θέση σου! **χειροτέρευση** η.

χειρουργώ -ούμαι • μπλ. χειρουργημένος: (μτβ.) κάνω τομή στο σώμα ανθρώπου ή ζώου χρησιμοποιώντας ειδικά εργαλεία, για να θεραπεύσω, να αντικαταστήσω ή να αφαιρέσω ένα μη υγιές όργανο, όγκο κτλ. = εγχειρίζω: Τον χειρούρησαν αμέσως μετά τη μεταφορά του στο νοσοκομείο. **χειρουργός & [οικ.] χειρούργος** ο, η: εξειδικευμένος γιατρός που κάνει εγχειρήσεις. **χειρουργικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με ή αναφέρεται στις εγχειρήσεις: ~ εργαλεία/επεμβάσεις. **χειρουργικά** (επίρρ.). **χειρουργική** η: κλάδος της ιατρικής σχετικός με τις χειρουργικές επεμβάσεις. **χειρουργείο** το: ειδικός χώρος σε νοσοκομείο, όπου γίνεται εγχειρήσεις. *σχ. χέρι.*

χειρώνακτας ο & η: αυτός που έχει επάγγελμα

ή κάνει κτ εργασία που γίνεται με τα χέρια. **χειρώνακτικός -ή -ό. χειρώνακτικά & [επίσ.] χειρώνακτικός** (επίρρ.). *σχ. χέρι.*

χέρι το: ❶ ΑΝΑΤ μέλος του σώματος από τον ώμο μέχρι τα δάχτυλα: Κατεβάζω/ανεβάζω/πονάει το ~ μου. μακρύ/κοντό/λεπτό/παχύ ~. ❷ (ειδικ.) το κατώτερο μέρος του χεριού, που αποτελείται από την παλάμη και τα δάχτυλα: Κράτα τη Μαρία από το ~, για να περάσετε τον δρόμο! **δίνω τα χέρια με κπ.** συμφιλιώνομαι ή επισφραγίζω τη συμφωνία μου με κπ. **έρχομαι/πίάνομαι στα χέρια με κπ.** τσακώνομαι παλεύοντας. ❸ **πληθ.:** εργατικά ~. ❹ σε διάφορες εκφρ. για να δηλώσουμε: **α.** ευχή: Ας βάλει ο Θεός το ~ του! **β.** βοήθεια: Μας έδωσε ένα ~ και τελειώσαμε πιο γρήγορα. **γ.** οικειότητα, συντροφικότητα: Πιάνονταν ~ ~ κι έκαναν βόλτα κάθε απόγευμα. **δ.** κυριότητα: Η πόλη έπεσε στα χέρια του εχθρού.

Από τον ελνστ. τύπο *χέριον*, υποκορ. της ΑΕ λ. *χείρ*, η οποία χρησιμοποιείται σήμερα **α.** σε στερεότυπες εκφρ.: Συν Αθηνά και χείρα κίνει. ρολόι χειρός. χείρα βοήθειας. **β.** για τον σχηματισμό πολλών συνθέτων στα ΝΕ: χειραγωγώ, χειραφία, χειρολαβή, χειροπέδες, χειρομαντεία, χειρώνακτας κτλ.

χερσόνησος η: κομμάτι στεριάς που εισχωρεί στη θάλασσα: η ~ του Άθω.

χέρσος -α -ο: αυτός που δεν μπορεί ή δεν έχει καλλιεργηθεί = άγονος, ακαλλιέργητος: Τα χωράφια ήταν άχρηστα, χέρσα.

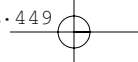
χημεία η: ❶ επιστημονικός κλάδος (και το αντίστοιχο μάθημα) που εξετάζει την ατομική και μοριακή δομή της ύλης, δηλ. τις ιδιότητες και τις αντιδράσεις των ουσιών: οργανική/ανόργανη ~. ❷ (μτφ.) η συμφωνία ως προς τις απόψεις, τον χαρακτήρα κτλ. μεταξύ ανθρώπων: Μεταξύ τους υπάρχει ~, είναι ένα πολύ ταιριαστό ζευγάρι. **χημείο** το: εργαστήριο στο οποίο κάνουμε χημικά πειράματα. **χημικός -ή -ό:** ~ ανάλυση/αντίδραση/ένωση. **χημικά** (επίρρ.). **χημικός** ο, η: ερευνητής που ασχολείται με τη χημεία ή πρόσωπο που διδάσκει χημεία.

χηρεύω: (αμτβ.). χάνω τον/τη σύζυγό μου λόγω θανάτου. **χήρος ο, χήρα** η.

Προσοχή στη διαφ. σημ. των λ. *χήρος* και *χοίρος*.

χθες & χτες (επίρρ.): ≠ σήμερα, αύριο ❶ την ημέ-

ρα πριν από τη σημερινή. ❷ στο παρελθόν, κυρίως το πρόσφατο: ~ *πήγε σχολείο και σήμερα είναι κιάλας στο πανεπιστήμιο!* **χθες & χτες** το: • άκλ. το παρελθόν, κυρίως το πρόσφατο ≠ σήμερα, αύριο: *η χώρα του ~ και η χώρα του αύριο.* **χθεσινός -ή -ό & χτεσινός -ή -ό**: αυτός που έγινε ή συνέβη χθες ή σχετίζεται με το χθες ≠ σημερινός, αυριανός.

χιλιόμετρο το: μονάδα μήκους ίση με χίλια μέτρα. **χιλιομετρικός -ή -ό**: αυτός που υπολογίζεται σε χιλιόμετρα: ~ *απόσταση.* **χιλιομετρικά** (επίρρ.). **χιλιομετρικής** ο.

χιόνι το: ❶ λευκές νιφάδες που σχηματίζονται όταν οι υδρατμοί της ατμόσφαιρας παγώνουν, καθώς και το λευκό στρώμα που δημιουργούν πέφτοντας στη γη: *Ρίχνει/πέφτει ~.* ❷ (μτφ.) μικρές κουκκίδες στην οθόνη της τηλεόρασης, όταν δε μεταδίδεται ή δε λαμβάνεται σωστά το σήμα. **χιονιάς** ο: κακοκαιρία με χιόνι **χιονιά** η: ❶ χιονιάς. ❷ χιονόμπαλα. **χιονίζει**: *απόσ.* πέφτει χιόνι.

χλευάζω -ομαι: (μτβ.) γελώ σε βάρος κπ = κοροϊδεύω, σαρκάζω. **χλευή** η. **χλευασμός** ο. **χλευαστικός -ή -ό. χλευαστικά** (επίρρ.).

χλιαρός -ή -ό: ❶ (για υγρά) αυτός που είναι μέτρια ζεστός: ~ *σαί/θάλασσα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι έντονος ≠ ένθερμος: ~ *ενδιαφέρον/αντίδραση/υποδοχή.* **χλιαρά** (επίρρ.). **χλιαρότητα** η.

χλιδή η: υπερβολική άνεση ή πολυτέλεια. **χλιδάτος -η -ο**: αυτός που χαρακτηρίζεται από πολυτέλεια ή πλούτο. **χλιδάτα** (επίρρ.).

χλωμός -ή -ό: ❶ αυτός που στο πρόσωπο έχει χρώμα λιγότερο έντονο από το κανονικό ή το συνηθισμένο του = ωχρός, κίτρινος: *Δεν είσαι καλά σήμερα, είσαι ~!* *Φοβήθηκε και αμέσως έγινε ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει έντονη λάμψη ή ζωντάνια = θαμπός: *το ~ φως των κεριών.* ~ *αναμνήσεις.* **χλωμό το βλέπω**: θεωρώ ότι κτ έχει πολύ μικρή πιθανότητα να συμβεί: ~ *να μας πάει βόλτα μετά από τον καβγά που κάναμε.* **χλωμάδα** η. **χλωμιάζω** (αμτβ.).

χλωρίδα η: το σύνολο των φυτών μιας περιοχής ≠ πανίδα.

χλώριο το: χημ αέριο με έντονη και δυσάρεστη οσμή, που ανήκει στην ομάδα των αλογόνων και χρησιμοποιείται για την απολύμανση χώρων και τον καθαρισμό του νερού. **χλωριώνω -ομαι** (μτβ.). **χλωρίωση** η.

χλωρός -ή -ό: αυτός που είναι πράσινος και τρυφερός ≠ ξερός: ~ *φασόλια/χόρτα.*

χοίρος ο: [επίσ.] ζώο θηλαστικό με ογκώδες σώ-

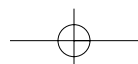
μα, που εκτρέφεται κυρίως για το κρέας του = γουρούνι. **χοιρινός -ή -ό**: αυτός που προέρχεται από το γουρούνι: ~ *κρέας.* & σχ. **χίρος**.

χολέρα η: μολυσματική, συχνά θανατηφόρα ασθένεια, η οποία προκαλείται κυρίως από μολυσμένα νερά.

χοντρός & [επίσ.] χονδρός -ή -ό • **συγκρ.** -ότερος & -ύτερος: ❶ (για ανθρ. και ζώα) αυτός που έχει μεγαλύτερο βάρος από το κανονικό, μεγάλη μυϊκή μάζα = παχύς ≠ αδύνατος, λεπτός: *Είναι ~ άντρας/γυναίκα/σκυλί.* ❷ (για πηγ.) αυτός που έχει μεγαλύτερο πάχος από το κανονικό = παχύς ≠ λεπτός: ~ *ύφασμα/τοίχος.* ❸ αυτός που αποτελείται από μεγάλους κόκκους ≠ ψιλός: *Τι θέλεις να αγοράσω, ~ ή ψιλό αλάτι;* ❹ (μτφ., για ενέργεια, συμπεριφορά, χαρακτήρα) αυτός που στερείται λεπτότητας, ευγένειας: *Του είπε πολύ ~ λόγια.* ❺ (μτφ.) αυτός που είναι υπερβολικός ή πολύ σοβαρός = σημαντικός: ~ *ψέμα/λάθος.* ❻ (για τόνο φωνής) αυτός που είναι βαρύς ως προς τη χροιά = βαθύς ≠ λεπτός, ψιλός: *Έχει ~ φωνή.* **χοντρά** (επίρρ. στις σημ. 5 & 6): *Μας κοροϊδύει ~.* **χοντρά** τα: χαρτονομίσματα μεγάλης αξίας ≠ ψιλά: *Έχω μόνο ~, πάω να χαλάσω για να σας πληρώσω.* **χοντραίνω** • **αόρ.** **χόντρινα**: ❶ (αμτβ.) παίρνω βάρος = παχαίνω ≠ αδυνατίζω, λεπταίνω: *Χόντρινα πολύ, πήρα είκοσι κιλά.* ❷ (μτβ.) κάνω κπ πιο χοντρό ή να φαίνεται χοντρός = παχαίνω ≠ αδυνατίζω, λεπταίνω: *Τα γλινκά μάς χοντραίνουν. Η φούστα αυτή με χοντραίνει.* ❸ [προφ.] (μτφ., αμτβ.) γίνομαι περισσότερο σοβαρός, έντονος: *Χόντρινε η κόντρα μεταξύ τους.* ❹ (μτφ., μτβ.) κάνω κπ να είναι πιο έντονο: *Σταμάτα πια, το χόντρινες το αστείο και γίνεσαι ενοχλητικός!* ❺ (μτβ. & αμτβ., για τόνο φωνής) κάνω κπ πιο βαρύ ή γίνομαι πιο βαρύς ως προς τη χροιά = βαθαίνω ≠ λεπταίνω: *Χόντρινε τη φωνή του, για να μην τον καταλάβουμε. Χόντρινε η φωνή του με την εφηβεία.* **χοντρικός & [επίσ.] χονδρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σχετικός με την αγοραπωλησία εμπορευμάτων σε μεγάλες ποσότητες ≠ λιανικός: *Το κατάστημά μας ειδικεύεται στη ~ πώληση.* ❷ αυτός που γίνεται σε γενικές γραμμές, χωρίς λεπτομέρειες ≠ λεπτομερειακός: *Κάνε μου μια ~ περιγραφή, και τις λεπτομέρειες από κοντά!* **χοντρικά & [επίσ.] χονδρικά** (επίρρ.): συνολικά, γενικά: ~, *έχω καταλάβει τι θέλει να πει.* **χονδρικός** (επίρρ.) σε μεγάλες ποσότητες: *Αγοράζει ~.*

χορηγώ -ούμαι • **μππ.** **χορηγημένος**: (μτβ.) παρέ-

χιλιομετρής → χιλιόμετρο
 χιλιομετρικά → χιλιόμετρο
 χιλιομετρικός → χιλιόμετρο
 χιλιόμετρο
 χιόνι
 χιονιά → χιόνι
 χιονιάς → χιόνι
 χιονίζει → χιόνι
 χλευάζω
 χλευασμός → χλευάζω
 χλευαστικά → χλευάζω
 χλευαστικός → χλευάζω
 χλευή → χλευάζω
 χλιαρά → χλιαρός
 χλιαρός
 χλιαρότητα → χλιαρός
 χλιδάτα → χλιδή
 χλιδάτος → χλιδή
 χλιδή
 *χλωμός → χλωμός
 χλωμάδα → χλωμός
 χλωμιάζω → χλωμός
 χλωμός
 χλωρίδα
 χλώριο
 χλωριώνω → χλώριο
 χλωρίωση → χλώριο
 χλωρός
 χοιρινός → χοίρος
 χοίρος
 χολέρα
 χονδρικά → χοντρός
 χονδρικός → χοντρός
 χονδρικός → χοντρός
 χονδρός → χοντρός
 χοντρά → χοντρός
 χοντραίνω → χοντρός
 χοντρινά → χοντρός
 χοντρικά → χοντρός
 χοντρικός → χοντρός
 χοντρός
 χορευτής → χορός
 χορευτικά → χορός
 χορευτικός → χορός
 χορεύτρια → χορός
 χορεύω → χορός
 χορηγία → χορηγώ
 χορήγηση → χορηγώ
 χορηγία → χορηγώ
 χορηγός → χορηγώ
 χορηγώ

Χ

χορός
χρειάζομαι

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

χορικό → χορός
χορικός → χορός
χορός
χορταίνω
χόρταση → χορταίνω
χορτάτος → χορταίνω
χορτοφαγία → σχ. φαγητό
χορτοφάγος → σχ. φαγητό
χορωδία
χορωδιακά → χορωδία
χορωδιακός → χορωδία
χούντα
χουντική → χούντα
χουντικιά → χούντα
χουντικός → χούντα
χούφτα
χουφτώνω → χούφτα
χρεία → χρειάζομαι
χρειάζεται → χρειάζομαι
χρειάζομαι

χω κτ σε κπ: ~ επίδομα/δάνειο/πολιτικό άσυλο /φάρμακα. **χορήγηση** η. **χορηγός** ο, η: ❶ φορέας ή ιδιώτης που δίνει χρήματα για την πραγματοποίηση ενός κοινωφελούς έργου ή ενός οργανωμένου γεγονότος (αθλητικού, καλλιτεχνικού κτλ.) και με σκοπό να προβληθεί ο ίδιος = σπόνσορας: ο ~ της θεατρικής παράστασης. ❷ ΙΣΤ αυτός που αναλάμβανε να καλύψει τα έξοδα του χορού για παραστάσεις δράματος στην αρχαία Αθήνα. **χορηγία** η: ❶ οικονομική ενίσχυση κοινωφελούς έργου ή οργανωμένου γεγονότος με στόχο τη διαφήμιση αυτού που προσφέρει τα χρήματα: Αποφάσισαν να αναλάβουν τη ~ του τουρνουά τένις. Το νοσοκομείο χτίστηκε με τη ~ ιδιωτικών φορέων. ❷ (συνεκδ.) το ίδιο το χρηματικό ποσό = χορήγηση. ❸ ΙΣΤ χρηματικό ποσό που δινόταν ως φορολογία από τους οικονομικά ισχυρούς Αθηναίους πολίτες και κάλυπτε οικονομικά τα έξοδα του χορού για παραστάσεις δράματος στις διονυσιακές γιορτές. **χορήγηση** το.

χορός ο: ❶ ρυθμικές κινήσεις του σώματος, των χεριών και των ποδιών, που γίνονται είτε με οργανωμένο τρόπο (ειδικά βήματα και κινήσεις) είτε αυτοσχέδια και συνήθως συνοδεύονται από μουσική: δημοτικοί ~. κλασικός/μουσικός ~. ❷ κοινωνική εκδήλωση στην οποία οι συμμετέχοντες μπορούν να χορέψουν: ο ~ των τελειοφοίτων. ❸ ΙΣΤ ΦΙΛΟΛ στο αρχαίο θέατρο, ομάδα υποκριτών που απήγγελλαν στίχους με τη συνοδεία αυλού και έκαναν χορευτικές κινήσεις συμβολικού περιεχομένου: Ο ~ στην τραγωδία του Σοφοκλή «Αντιγόνη» αποτελείται από γέροντες. **χορεύω** • αόρ. χόρεψα: ❶ (αμτβ.) κινώ το σώμα μου ρυθμικά, συνήθως με συνοδεία μουσικής: ~ εξαιρετικά, έχει τον ρυθμό μέσα του. Όλο το βράδυ ~ με τη Μαρία. ❷ (μτφ., αμτβ.) κινούμαι ρυθμικά, χωρίς έλεγχο: Δες τις βάρκες πώς ~ στη θάλασσα από τον αέρα! = κουνιέμαι, χοροπηδώ. ❸ (μτβ.) α. εκτελώ συγκεκριμένο χορό: Έλα να χορέψουμε βαλς! β. παίρνω κπ ως συνοδό (ντάμα ή καβαλιέρο) και χορεύω μαζί του: Θα πάρεις να χορέψεις τη Λητώ; ~ τον χορό του Ησαΐα: παντρεύομαι. ~ κπ στο ταψί: τον ταλαιπωρώ. **χορευτικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον χορό με τη σημ. 1. **χορευτικά** (επίρρ.). **χορευτής** ο, **χορεύτρια** η. **χορικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον χορό στη σημ. 3: τα ~ μέρη της τραγωδίας. **χορικό** το: λυρικό άσμα που τραγουδούσε ο χορός του αρχαίου δράματος = στάσιμο.

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημ. των λ. **χορικός** και **χωρικός**¹, **χωρικός**² & **χωρικός**, -ή.

χορταίνω • αόρ. χόρτασα, μπλ. χορτασμένος: ❶ (αμτβ.) ικανοποιώ την πείνα μου ≠ πεινώ: Το φαγητό δεν είναι αρκετό, δε θα χορτάσουμε! ❷ (μτβ.) τρώω κτ σε μεγάλες ποσότητες: Χόρτασα κρέας αυτές τις μέρες - έφαγα τόσο, που δε θέλω ούτε να το ξαναδώ! ❸ (μτβ.) δίνω σε κπ να φάει μέχρι που να μην πεινάει άλλο: Δεν τον ~ αυτόν με τίποτα, και λέντε λιάτα να του δώσεις, δεν του φτάνουν! ❹ (μτφ., μτβ.) απολαμβάνω κτ ή κπ σε μεγάλο βαθμό ή νιώθω άσχημα για κτ αρνητικό που έγινε σε μεγάλο βαθμό: Δε σε αντέχω άλλο, χόρτασα ψέματα! **χορτάτος -η -ο**: αυτός που έχει χορτάσει: Δε θέλω να φάω, νιώθω ~. = πλήρης ≠ νηστικός. **Είμαι** ~ από ταξίδια. **χόρταση** η. **χορωδία** η: ομάδα ανθρώπων που τραγουδούν όλοι μαζί, επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά: η ~ του σχολείου. **χορωδιακός -ή -ό**. **χορωδιακά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ **χορωδία** «χορικό άσμα», από τα **χορός** + **-ωδία** από το **ὤδη**.

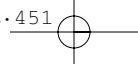
χούντα η: ❶ ομάδα συνήθως στρατιωτικών που καταλαμβάνουν και ασκούν την εξουσία με τη βία: η ~ των συνταγματάρχων. ❷ το καθεστώς εξουσίας που επιβάλλει μια χούντα και η χρονική περίοδος που αυτό διαρκεί = δικτατορία: Στη διάρκεια της ~ έγιναν πολλές διώξεις αριστερών. **χουντικός -ή -ό**. **χουντικός** ο, **-ή & [λαϊκ.] -ιά** η: μέλος ή οπαδός της χούντας.

Από την ισπανική λ. **junta**.

χούφτα & φούχτα η: ❶ το εσωτερικό της παλάμης, με ελαφρά λυγισμένα τα δάχτυλα προς τον καρπό: Κρατούσε το μπαλάκι μέσα στη ~ του και δεν μπορούσα να το δω. ❷ (συνεκδ.) ποσότητα ίση με αυτή που μπορεί να χωρέσει στην παλάμη ή (κατ' επέκτ.) μικρή ποσότητα ή αριθμός: Μου έδωσε μια ~ καραμέλες. Μια ~ άνθρωποι, κι έκαναν τόση φασαρία! **χουφτώνω & φουχτώνω**: [λαϊκ.] (μτβ.) αρπάζω κτ με τη χούφτα μου, παίρνω κτ: Χούφτωσε το παραδάκι.

Ο πιο σπάνιος τ. **φούχτα** προέκυψε από αμοιβαία μετάθεση των συμφώνων φ και χ.

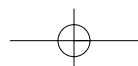
χρειάζομαι: (μτβ.) ❶ έχω ανάγκη από κτ ή κπ:

Για την ομιλία μου θα χρειαστώ μικρόφωνο.
τα χρειάστηκα: φοβήθηκα πάρα πολύ. ❷ είμαι αναγκαίος, απαραίτητος σε κπ ή κτ: Δε μου χρειάζεσαι, μπορείς να φύγεις. Χρειάζονται ριζικές αλλαγές στην εξωτερική πολιτική της χώρας. **χρειάζεται:** απρόσ. είναι ανάγκη, απαραίτητο: ~ να πάρουμε δραστικά μέτρα κατά της ανεργίας. **χρεία** η: [επίσ.] ανάγκη: Έχω ~ άμεσης βοήθειας.
χρεοκοπώ & χρεωκοπώ • μπτ. -πήμενος: (αμτβ) ❶ δεν μπορώ να πληρώσω τα χρέη μου, καταστρέφομαι οικονομικά = πτωχεύω: Η εταιρεία χρεοκόπησε. ❷ (μτφ.) αποτυγχάνω σε κτ: Η πολιτική της κυβέρνησης στον τομέα της παιδείας έχει χρεοκοπήσει. **χρεοκοπία & χρεωκοπία** η.
χρέος το • **χρέους, χρέη, χρεών:** ❶ χρηματικό ποσό που οφείλουμε σε κπ: Το ~ σας προς το Δημόσιο ανέρχεται σε 2.000 ευρώ. ❷ (μτφ.) κτ που πρέπει να κάνουμε για λόγους ηθικής = καθήκον: Είναι ~ σας να υπερασπιστείτε τα δικαιώματα της οικογένειάς σας. ❸ [επίσ.] πληθ. τα καθήκοντα που έχει κπ σε ορισμένη θέση εργασίας: Ανέλαβε από χθες χρέη αντιπροέδρου. **χρωστό & -άω** • μόνο ενστ. & πρτ. (μτβ.) = οφείλω: ❶ πρέπει να επιστρέψω χρηματικό ποσό που δανείστηκα σε αυτόν που μου το δάνεισε: ~ στην τράπεζα πολλές δόσεις για το δάνειο. Τι σας ~; ~ **τα μαλλιοκέφαλά μου:** χρωστό μεγάλο χρηματικό ποσό. **χρωστάει της Μιχαλούς:** είναι τρελός. ❷ νιώθω την υποχρέωση να ανταποδώσω σε κπ κτ καλό ή κακό που μου έκανε: ~ ένα τραπέζι/μια επίσκεψη/μια εξήγηση σε κπ. ❸ θεωρώ κτ ή κπ ως την κύρια αιτία για κτ καλό που μου συνέβη: Την άμεση βελτίωση της υγείας του τη ~ στους άριστους γιατρούς που είχε. Σας ~ τη ζωή μου. ❹ (για μάθημα) πρέπει να εξεταστώ σε κπ μάθημα είτε ξανά, λόγω αποτυχίας, είτε για πρώτη φορά, επειδή απουσίασα από την κανονική εξέταση: ~ μαθηματικά και φυσική. **χρεώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ ζητώ από κπ χρηματικό ποσό για υπηρεσία ή προϊόν που του προσφέρω: Μας χρέωσαν πολλά γι' αυτά που φάγαμε! ❷ δίνω την τιμή πώλησης σε προϊόν ή υπηρεσία = κοστολογώ: Ο υπολογιστής αυτός χρεώνεται 400 ευρώ. ❸ (μτφ.) θεωρώ κπ υπεύθυνο για κτ: Είχες άδικο να του ~ τη ζημιά. ❹ παθ. βάζω χρέη: Χρεώθηκα, για να σπουδάσει τα παιδιά του. **χρέωση** η.
χρήμα το = λεφτά: ❶ οικονομικό αγαθό (σε χαρτονομίσματα ή κέρματα) που χρησιμοποιείται ως μέσο συναλλαγών: Το ~ σήμερα έχει αλλοτριώσει τον άνθρωπο. πλαστικό/βρόμι-

κο/ξεπλυμένο ~. ❷ πληθ. ποσότητα χρημάτων: Κερδίζω/χάνω/έχω/δανείζω χρήματα. **χρηματικός -ή -ό.**
χρήση η: το να μεταχειρίζομαι κτ ή να επωφελοúμαι από κπ υπηρεσία για να καλύψω κπ ανάγκη μου = χρησιμοποίηση: Η ~ των κινήτων έχει αυξηθεί κατακόρυφα. προϊόν για οικιακή/επαγγελματική/προσωπική ~. καλή/κακή ~ ενός προϊόντος. **χρήστης** ο, -ρια η: πρόσωπο που χρησιμοποιεί κπ πράγμα ή υπηρεσία. **χρηστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι κατάλληλος για να τον χρησιμοποιούν. ❷ αυτός που χρησιμοποιείται εύκολα = εύχρηστος. **χρηστικότητα** η. **χρήσιμος -η -ο:** αυτός που εξυπηρετεί σε κτ ή που ωφελεί κπ = ωφέλιμος ≠ άχρηστος: ~ συμβουλές/δώρο/μέλος ομάδας. **χρησιμότητα** η. **χρησιμεύω:** (μτβ.) είμαι χρήσιμος για ορισμένο σκοπό: Οι πληροφορίες χρησίμευσαν στην αστυνομία για τη σύλληψη των δραστών της επίθεσης.
χρησιμοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ μεταχειρίζομαι κτ για ορισμένο σκοπό: Χρησιμοποίησε το μεγάλο μαχαίρι για να κόψει το κρέας. ❷ αναθέτω σε κπ να κάνει κτ για μένα: Για τις νομικές μεταφράσεις ~ αποφοίτους της νομικής. ❸ εκμεταλλεύομαι κπ ή κτ για δικό μου όφελος: Τη χρησιμοποίησε όσο την είχε ανάγκη και μετά την παράτησε. **χρησιμοποίηση** η: αυτό που κάνουμε όταν χρησιμοποιούμε κτ ή κπ = χρήση: Η ~ λεξικών βοηθά σημαντικά στην εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας. **χρησιμοποίησιμος -η -ο.**
χρησμός ο: ιστ προφητεία μάντη στην αρχαιότητα, αποκαλυπτική για ό,τι επρόκειτο να συμβεί.
χρίσμα το: ❶ εκκλ μυστήριο της Ορθόδοξης και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας που τελείται αμέσως μετά το βάπτισμα και κατά το οποίο το πρόσωπο που βαπτίζεται αλείφεται με άγιο μύρο. ❷ (μτφ.) μεταβίβαση αξιώματος σε κπ ή επίσημη αναγνώριση: Έλαβε επίσημως το ~ του νέου προέδρου. **χρίζω & χρίω -ομαι** (μτβ.).
χριστιανισμός ο: θρησκεία που βασίζεται στο κήρυγμα του Χριστού, καθώς και το σύνολο των πιστών της: Η εντολή που έδωσε ο Ιησούς στους Αποστόλους ήταν η διάδοση του ~ σε όλα τα έθνη. Το Πάσχα γιορτάζει όλος ο ~. = χριστιανισμός. **χριστιανός** ο, -ή η: ❶ ο πιστός του χριστιανισμού: Βαπτίζομαι ~ Ορθόδοξος. ❷ ως χαρακτηρισμός, για να εκφράσουμε έντονα συναισθήματα (συμπάθειας ή αγα-

χρεοκοπία → χρεοκοπώ
 χρεοκοπώ
 χρέος
 χρεωκοπία → χρεοκοπώ
 *χρεωκοπώ → χρεοκοπώ
 χρεωκοπώ → χρεοκοπώ
 χρεώνω → χρέος
 χρέωση → χρέος
 χρέημα
 χρηματικός → χρέημα
 χρήση
 χρησιμεύω → χρήση
 χρησιμοποίηση → χρησιμοποιού
 χρησιμοποίησιμος → χρησιμοποιού
 χρησιμοποιού
 χρήσιμος → χρήση
 χρησιμότητα → χρήση
 χρησμός
 χρήστης → χρήση
 χρηστικός → χρήση
 χρηστικότητα → χρήση
 χρίζω → χρίσμα
 χρίσμα
 χριστιανή → χριστιανισμός
 χριστιανικά → χριστιανισμός
 χριστιανικός → χριστιανισμός
 χριστιανισμός
 χριστιανισμός
 χριστιανός → χριστιανισμός
 χριστιανισμός
 χριστιανισμός
 χριστιανισμός
 χρίω → χρίσμα

Χ

χρονολογία
χρώμα

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

χρονιά → χρόνος
 χρονίζω → χρόνος
 χρονικά → χρόνος
 χρονικό → χρόνος
 χρονικός → χρόνος
 χρόνιος → χρόνος
 χρονολόγηση → χρονολογία
 χρονολογία
 χρονολογικά → χρονολογία
 χρονολογικός → χρονολογία
 χρονολογώ → χρονολογία
 χρόνος
 χρυσάφι → χρυσός
 χρυσίζω → χρυσός
 χρυσός
 χρυσώνω → χρυσός
 χρώμα
 χρωματίζω → χρώμα
 χρωματικά → χρώμα
 χρωματικός → χρώμα
 χρωμάτισμα → χρώμα
 χρωματισμός → χρώμα
 χρωματιστός → χρώμα

νάκτησης): Τον άφησαν τον ~ να ταλαιπωρείται τόσες ώρες! **χριστιανικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με τον χριστιανισμό ή με τους χριστιανούς: ~ βιβλία/δόγματα/ναός. ❷ (κατ' επέκτ.) αυτός που συμφωνεί με τις αρχές του χριστιανισμού ή αρμόζει σε χριστιανό: ~ ήθος/οικογένεια. **χριστιανικά** (επίρρ.). **χριστιανισμός** η.

χρονολογία η: ❶ το χρονικό σημείο κατά το οποίο συνέβη κτ: ~ γέννησης/αποφοίτησης. ❷ η καταγραφή σε κείμενο ή έντυπο μιας χρονολογίας, συνήθως της ημερομηνίας που αυτό συντάσσεται = χρονολόγηση: Εφόσον λείπει η ~ από το απολυτήριο στρατού, θεωρείται άκυρο. **χρονολογώ -ούμαι:** ❶ (μτβ.) προσδιορίζω τη χρονική στιγμή ή περίοδο που έγινε ή κατασκευάστηκε κτ: Ο ερευνητής χρονολόγησε ένα παλιό χειρόγραφο. ❷ παθ. αρχίζω να υπάρχω από ορισμένη χρονική στιγμή: Η συνεργασία τους χρονολογείται από το 1952. **χρονολόγηση** η. **χρονολογικός -ή -ό:** ~ σειρά γεγονότων. **χρονολογικά** (επίρρ.).

χρόνος ο • πληθ. & *χρόνια*, γεν. πληθ. *χρόνων* & (σημ. 2γ) *χρονών:* ❶ εν. διάρκεια ύπαρξης ή εξέλιξης γεγονότων ή καταστάσεων: Φαίνεται νεότατη, ο ~ δεν άφησε τα σημάδια του πάνω της. ❷ το έτος α. ημερολογιακά: Ευτυχισμένος ο καινούριος ~! β. χρονική περίοδος δώδεκα μηνών: Παντρεύτηκαν πριν από δύο χρόνια. γ. ως μονάδα μέτρησης της ηλικίας: Πέρασε στο πανεπιστήμιο στην ηλικία των δεκαοχτώ χρόνων. Είναι τριάντα χρόνων. **χρόνια πολλά!**: ευχή σε κπ που γιορτάζει. δ. σχολικό ή ακαδημαϊκό έτος, που συνήθως διαρκεί εννέα μήνες = χρονιά: Σε πόσα χρόνια παίρνετε πτυχίο; ❸ πληθ. συγκεκριμένη χρονική περίοδος: Υπήρχαν Έλληνες στην περιοχή από τα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. = εποχή. ❹ χρονικό διάστημα που αφιερώνει κπ σε κτ: Μη σπαταλάς τον ~ σου σε ανόητες ασχολίες. Πρέπει να βρω ~ να τελειώσω την πτυχιακή εργασία μου. ελευθερός ~. ❺ χρονολογία: Οι αρχαιολόγοι δε συμφωνούν για τον ~ κατασκευής του βασιλικού τάφου. ❻ ΓΛΩΣΣ ρηματικός τύπος που δηλώνει τη χρονική στιγμή ή περίοδο που συμβαίνει η ενέργεια του ρήματος: Στους παρελθοντικούς ~ ανήκει και ο υπερσυντέλικος. ❼ ΑΘΛ η χρονική επίδοση ενός αθλητή σε κπ αγώνισμα: Ο δρομέας βελτίωσε τον ~ του κατά πέντε δευτερόλεπτα. ❽ ΜΟΥΣ μονάδα μέτρησης της διάρκειας φθόγγων και

παύσεων που συμβολίζεται με κλάσμα. **χρονικός -ή -ό.** **χρονικό** το: ❶ αφήγηση ιστορικών γεγονότων με τη χρονολογική τους σειρά: το ~ του Μορέως. ❷ πληθ. περιοδική έκδοση συλλόγου κτλ. **χρονικά** (επίρρ.). **χρονιά** η: ❶ χρονικό διάστημα που διαρκεί ένα ημερολογιακό έτος = χρόνος: Θα φύγει στο εξωτερικό για μια ~. Ο χρυσός ολυμπιονίκης ψηφίστηκε ως ο αθλητής της ~. **τρώω (το ξύλο) της ~ μου:** με δέρνουν άσχημα. ❷ (ειδικ.) το ακαδημαϊκό ή σχολικό έτος: Θα επαναλάβει τη ~, αν δεν περάσει όλα τα μαθήματα. **χρονίζω:** (αμτβ.) ❶ φτάνω σε ηλικία ή συμπληρώνω χρονικό διάστημα ενός έτους: Μόλις χρονίσει το μωρό, λέμε να το βαφτίσουμε. ❷ (μτφ.) εξελίσσομαι με πολύ αργούς ρυθμούς, παρουσιάζω μεγάλη καθυστέρηση: Χρόνισε το βιβλίο του μέχρι να εκδοθεί. Το κυριακό ζήτημα ~. **χρόνιος -α & [επίσ.] -ία -ο:** (για κτ δυσάρεστο) αυτός που διαρκεί μεγάλο χρονικό διάστημα ή εξελίσσεται αργά: ~ πρόβλημα/κρίση/πάθηση.

χρυσός ο: = χρυσάφι ❶ ΧΗΜ πολύτιμο μέταλλο με κίτρινο χρώμα και εξαιρετική λάμψη, που βρίσκεται συνήθως σε πετρώματα ή κοίτες ποταμών και χρησιμοποιείται κυρίως για την κατασκευή κοσμημάτων: πλάκες/ράβδοι/φύλλα ~. Νέες φλέβες ~ ανακαλύφθηκαν στην περιοχή. ❷ (μτφ.) κτ που θεωρούμε πολύτιμο: Η εμπειρία και η καθοδήγησή του όλα αυτά τα χρόνια ήταν ~. **μαύρος ~:** το πετρέλαιο. **χρυσός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι κατασκευασμένος από χρυσό: ~ βραχιόλι. ❷ αυτός που έχει το χρώμα του χρυσού: οι ~ ακτίνες του ήλιου. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ καλός: ~ άνθρωπος/δουλειές/εποχή. **χρυσίζω:** (αμτβ.) έχω χρυσάφι χρώμα: Η άμμος χρυσίζει με το ηλιοβασίλεμα. **χρυσώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ καλύπτω με επίστρωση χρυσού = επιχρυσώνω: ~ κόσμημα. ~ **το χάπι (σε κπ):** λέω ή κάνω σε κπ κτ που θα τον λυτήσει, τονίζοντας τα θετικά σημεία, για να απαλύνω τη στενοχώρια του. ❷ χρωματίζω κπ ή κτ με χρυσό χρώμα: Ο ήλιος χείδευε τη θάλασσα χρυσώνοντάς την με το φως του. ❸ (μτφ.) προσφέρω σε κπ μεγάλη αμοιβή ή τον καλοπιάνω: Τον χρύσωσα να έρθει μαζί μας, αλλά τίποτα! Μετά το γκολ, ο πρόεδρος τον χρύσωσε. **χρυσάφι** το: χρυσός. **χρώμα** το: ❶ α. η οπτική εντύπωση που δημιουργείται από την αντανακλάση του φωτός πάνω σε ένα σώμα: Φοράει πάντα απαλά ~. Το αγαπημένο του ~ είναι το πράσινο. γήινο

/σκούρο/φωτεινό/ουδέτερο ~. **β.** κάθε χρώμα σε αντίθεση προς το άσπρο και το μαύρο. **2** (κατ' επέκτ.) η απόχρωση του ανθρώπινου δέρματος ή προσώπου: *Το ανοιχτό ~ χαρακτηρίζει τους περισσότερους Σουηδούς.* **χάνω το ~ μου** = χλωμιάζω. **3** ρευστή ουσία που χρησιμοποιούμε για να δώσουμε χρώμα σε κτ = βαφή, μπογιά: *Έβαψε με αδιάβροχο ~ τον τοίχο.* **4** συνήθ. πληθ. το χρώμα ως σύμβολο έθνους, ομάδας, ιδέας κτλ.: *Φόρεσε τα χρώματα της Εθνικής.* **5** (μτφ.) τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ομιλίας, της συμπεριφοράς κτ ή ενός τόπου, μιας εποχής κτλ.: *Η πέτρα δίνει στα σπίτια ένα ιδιαίτερο τοπικό ~.* **6** (μτφ.) το ύφος, η ατμόσφαιρα που έχει ή αποκτά κτ: *Η νύχτα είχε ένα μελαγχολικό ~. Τα μπαλόνια έδιναν ένα χαρούμενο ~ στο πάρτι.* = τόνος. **χρωματικός -ή -ό. χρωματικά** (επίρρ.). **χρωματίζω -ομαι:** (μτβ.) **1** βάζω χρώμα σε κτ, συνήθως σε επιφάνεια = βάφω: *~ τα κάγκελα/την εικόνα.* **2** (μτφ.) δίνω ξεχωριστό τόνο σε κτ: *~ τη φωνή μου/μια περιγραφή.* **χρωματισμός ο. χρωματιστός -ή -ό:** αυτός που έχει χρώμα.

χρωμόσωμα & χρωματόσωμα το: βιολ συστατικό του πυρήνα των κυττάρων, με νηματοειδή δομή και έντονο χρωματισμό, που είναι φορέας των κληρονομικών ιδιοτήτων: *23 ζεύγη όμοιων χρωμοσωμάτων αποτελούν το ανθρώπινο κύτταρο.* **χρωμοσωμικός & χρωμοσωματικός -ή -ό:** ~ ανωμαλία.

χτένα & (σπάν.) κτένα η: αντικείμενο από σκληρό υλικό, συνήθως πλαστικό, με προεξοχές σε μορφή δοντιών, που χρησιμεύει για το χτένισμα των μαλλιών = τσατσάρα. **χτενίζω & (σπάν.) χτενίζω -ομαι:** (μτβ.) **1** α. περιποιούμαι και ξεμπεδεύω τα μαλλιά χρησιμοποιώντας χτένα: *Έφυγε τόσο βιαστικά, που δεν πρόλαβε ούτε τα μαλλιά της να χτενίσει. Κάθε Σάββατο πάει στο κομμωτήριο να χτενιστεί.* **2** (ειδικ.) καθαρίζω ένα ύφασμα κυρίως από τα χνούδια με ειδικό χτένι = ξαίνω. **3** (μτφ.) ερευνώ με λεπτομέρεια έναν χώρο: *Χτενίσανε όλο το βουνό για να εντοπίσουν τους κλέφτες.* **4** (μτφ.) κάνω την τελική επιμέλεια σε κείμενο: *~ την έκθεση για ορθογραφικά λάθη πριν τη δώσω στον καθηγητή.* **χτένισμα & (σπάν.) κτένισμα** το: **1** το να χτενίζει κανείς κτ ή κτ: *~ της χαιτής αλόγου. Το άρθρο ήθελε κι άλλο ~ πριν από τη δημοσίευσή.* **2** συγκεκριμένος τρόπος χτενίσματος των μαλλιών: *νυφικό/μοντέρνο ~.* **χτένι & (σπάν.)**

κτένι το: **1** [λαϊκ.] χτένα, συνήθ. στην έκφρ. **έφτασε ο κόμπος στο ~:** τα πράγματα έφτασαν στο απροχώρητο, κτ πρέπει πλέον να γίνει. **2** εξάρτημα του αργαλειού που διαχωρίζει τις κλωστές περνώντας μέσα από το στημόνι. **3** θαλάσσιο οστρακόδερμο με δύο άνισα κελύφη, σε σχήμα αχιβάδας.

χτίζω & κτίζω -ομαι: (μτβ.) **1** α. φτιάχνω σπίτι, κτίριο κτλ. με διάφορα υλικά: *Ο οικοδόμος ~ σπίτια. Τα πουλιά έχτισαν τη φωλιά τους στο μπαλκόνι μας.* **β.** επιβλέπω κτ που χτίζει ή αναθέτω σε κτ να χτίσει κτ για μένα: *Ο εργολάβος αυτός έχει χτίσει τη μισή πόλη! Θα χτίσω εξοχικό.* **2** κλείνω ένα άνοιγμα με τοίχο: *Αν χτίσεις το παράθυρο, από πού θα αερίζεται ο χώρος;* **3** ιδρύω πόλη: *Ο Μέγας Αλέξανδρος έχτισε την Αλεξάνδρεια.* **4** (μτφ.) δημιουργώ κτ: *~ την καριέρα του. Το γάλα ~ γερά κόκαλα.* **χτίσιμο & κτίσιμο** το: το να χτίζει κτ κτ. **χτίστης & [επίσ., σπάν.] κτίστης** ο: εργάτης που ασχολείται με το χτίσιμο. **χτιστός & [επίσ., σπάν.] κτιστός -ή -ό:** αυτός που έχει χτιστεί κυρίως με πέτρα.

χτυπό & [σπάν.] κτυπό & -άω -ιέμαι • μπλ. χτυπημένος: **1** (μτβ.) φέρνω το χέρι ή το πόδι ή κτ αντικείμενο που κρατώ με γρήγορη και βίαιη κίνηση πάνω σε κτ ή κτ: *Μη ~ τα έπιπλα με τα παιχνίδια! ~ τα χέρια μου/το κεφάλι μου στον τοίχο. ~ την μπάλα/τα πλήκτρα. Τον χτύπησαν μεγαλύτερα παιδιά.* = δέρω. *Να χτυπήσεις καλά τη ζάχαρη με το αυγό.* = το αυγό. **2** α. (αμτβ.) πέφτω με δύναμη επάνω σε κτ ή κτ = προσκρούω: *Το αυτοκίνητο χτύπησε πάνω στο δέντρο.* **β.** (μτβ.) πέφτω πάνω σε κτ με δύναμη: *Η βροχή ~ τα τζάμια.* **3** (αμτβ.) τραυματίζομαι ως αποτέλεσμα του ότι έπεσα κάτω ή πάνω σε κτ: *Όταν έπεσε από την καρέκλα, χτύπησε άσχημα.* **4** (μτβ.) επιτίθεμαι και τραυματίζω ή σκοτώνω κτ με όπλο: *το θύμα χτυπήθηκε πισόπλατα με μαχαίρι.* **5** α. (μτβ.) κάνω κτ να παραγάγει ήχο: *~ την καμπάνα/το κουδούνι/το ταμπούρο.* **β.** (αμτβ.) παράγω ήχο: *Χτύπησε το ξυπνητήρι/το κουδούνι.* **6** (αμτβ.) κάνω ρυθμικές κινήσεις = πάλλομαι: *Η καρδιά μου χτυπούσε σαν τρελή από την αγωνία.* **7** (μτφ., μτβ.) προκαλώ ζημιά ή δυστυχία σε κτ: *Μας χτύπησε ανεπανόρθωτα η πυρκαγιά.* = πλήττω. *Τη χτύπησε ο καρκίνος.* = προσβάλλω. **8** (μτφ., αμτβ.) κάνω εντύπωση σε κτ: *Ήταν τόσο έντονο το χρώμα, που μου χτύπησε στο μάτι.* **9** παθ. χτυπάω με τα χέρια μου το σώμα μου, για να δείξω μεγάλη λύπη, θυμό κτλ.: *Κλαίει και ~*

χρωματόσωμα →
χρωμόσωμα
χρωμόσωμα
χρωμοσωμικός →
χρωμόσωμα
χρωμοσωμικός →
χρωμόσωμα
χρώση → χρώμα
χρωστικός → χρώμα
χρωστό → χρέος
χτένα
χτένι → χτένα
χτενίζω → χτένα
χτένισμα → χτένα
χτες → χθες
χτεσινός → χθες
χτίζω
χτίσιμο → χτίζω
χτίστης → χτίζω
χτιστός → χτίζω
χτύπημα → χτυπό
χτυπητήρι → χτυπό
χτυπιτός → χτυπό
χτύπος → χτυπό
χτυπό

Χ

χυδαίος
χώρα

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

χυδαία → χυδαίος
 χυδαίος
 χυδαιότητα → χυδαίος
 χύνω
 χύσιμο → χύνω
 χυτός → χύνω
 χώμα
 χωματένιος → χώμα
 χωματένιος → χώμα
 χώνευση → χωνεύω
 χωνευτικός → χωνεύω
 χωνεύω
 χώνεψη → χωνεύω
 χώνω
 χώρα
 χωρητικότητα → χώρος

πάνω από το μνήμα του παιδιού της. **χτύπημα** & (σπάν.) **κτύπημα** το: η ενέργεια και το αποτέλεσμα του χτυπώ: ~ της μπάλας/του εχθρού. ~ του τηλεφώνου = κουνδούνισμα. ~ της μοίρας = πλήγμα. ~ στο κεφάλι = πληγή. **χτύπος** & (σπάν.) **κτύπος** ο: ❶ δυνατός ήχος από χτύπημα, καθώς και το ίδιο το χτύπημα: Ακουσαμε έναν ~ στην πόρτα/στο παράθυρο και τρομάξαμε. ❷ ρυθμικός ήχος: Ακούμπησε στο στήθος του και άκουγε τους ~ της καρδιάς του. **χτυπητός** & (σπάν.) **κτυπητός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει χτυπηθεί: ~ ανγό. ❷ (μτφ.) αυτός που προκαλεί μεγάλη εντύπωση, που είναι έντονος, ζωηρός ή οξύς: ~ διαφορές/χρώμα/παράδειγμα. **χτυπητήρι** το: ❶ εργαλείο μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής που χρησιμοποιείται για το ανακάτεμα υλικών: Πιάσε το ~ και χτύπησε τους κρόκους των αυγών για το κέικ. ❷ εργαλείο για το τίναγμα χαλιών, παπλωμάτων, στρωμάτων κτλ.

χυδαίος -α -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από απρέπεια ή έλλειψη σεβασμού: Τέτοια ~ συμπεριφορά δεν την περίμενα - ντροπή! Είναι ~ και αλήτης - θα έπρεπε να ντρέπεται! **χυδαία** (επίρρ.). **χυδαιότητα** η.

χύνω -ομαι • μππ. **χυμένος**: (μτβ.) ❶ αφήνω κτ να βγει έξω από μια συσκευασία ή σκεύος: Έπεσε το ποτήρι και χύθηκε όλο της το γάλα. Σκίστηκε το τσουβάλι και χύθηκε το αλεύρι. = σκορπίζω. Έχωσε τον υπόλοιπο καφέ στον νεροχύτη, γιατί δεν της άρεσε. ~ **δάκρυα**: κλαίω πολύ. **χύνεται πολύ μελάني (για)**: γράφονται πολλά για ένα θέμα. ❷ λιώνω κτ και το ρίχνω μέσα σε καλούπι: ~ κερι/σίδηρο. ❸ παθ. κινούμαι γρήγορα εναντίον κτ = ορμώ: Το λιοντάρι χύθηκε λυσσασμένο επάνω στο θήραμά του. ❹ παθ. (για ποτάμι) καταλήγω, ρίχνω τα νερά μου σε ορισμένο μέρος στη θάλασσα = εκβάλλω. ❺ παθ. (μτφ.) τρέχω γρήγορα και ζωηρά μαζί με άλλους: Μόλις χτύπησε το κουνούνι, οι μικροί μαθητές χύθηκαν στην αυλή. = ξεχνύομαι. **χύσιμο** το. **χυτός -ή -ό**: ❶ (για μέταλλα) αυτός που έχει χυθεί σε καλούπια για να πάρει σχήμα: ~ σίδηρος ≠ σφυρήλατος. ❷ (μτφ., για ρούχο) αυτός που πέφτει σωστά πάνω στο σώμα: ~ παντελόνι/φόρεμα. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι λεπτός και με ωραία γραμμή, ωραίο σχήμα: ~ κορμί.

χώμα το: ❶ στρώμα λεπτών κόκκων από πέτρωμα και που καλύπτει την επιφάνεια της γης: Τα παιδιά κλυιούνται έξω στα ~. Για τα λουλούδια σου θα χρειαστείς ~ ειδικό για αν-

θοκομία. ❷ (συνεκδ.) η επιφάνεια της γης, το έδαφος: Πέταξε το ακόντιο και έπεσε στο ~ πολλά μέτρα μακριά. ❸ ο τόπος: τα άγια/ξένα χώματα. **χωμάτινος -η -ο** & **χωματένιος -α -ο**: αυτός που έχει φτιαχτεί ή είναι από χώμα: ~ δρόμος.

χωνεύω -ομαι: ❶ (μτβ. & αμτβ.) αφομοιώνω τροφή με τη διαδικασία της πέψης: Δε ~ εύκολα τον μουςακά. Το φαγητό είναι ελαφρύ, σε λίγο θα έχεις χωνέψει. ❷ (μτφ., μτβ.) συμπαθώ, υπομένω, υποφέρω: Δε ~ τους τεμπέληδες. ❸ (μτφ., μτβ.) αποδέχομαι κτ ή το κατανοώ πλήρως: Χώνεψέ το καλά: θα κάνω αυτό που θέλω! ❹ (αμτβ.) αλλάζει η σύστασή μου, απορροφώμαι: Χώνεψαν τα κάρβουνα, έγιναν στάχτη. **χώνευση** & **χώνεψη** η: πέψη. **χωνευτικός -ή -ό**.

χώνω -ομαι • μππ. **χωμένος** & [λαϊκ.] **χωμένος**: (μτβ.) ❶ κάνω κτ ή κπ να μπει (βαθιά) μέσα σε κτ: Έχωσε το φλουρί στη ζύμη της βασιλόπιτας. = μπήγω. Το σκυλί έχωσε το κόκαλο δίπλα από τον θάμνο. = θάβω, κρύβω. Έχωσε τα λιγοστά υπάρχοντά της σε δυο κούτες και έφυγε. Δε θυμάμαι πού έχωσα πάλι την ταυτότητά μου! = καταχωνιάζω. Την έχωσαν με το ζόρι στο κελάρι και την κλείδωσαν εκεί. ❷ παθ. μπαίνω συνήθως ολόκληρος μέσα σε κτ: Κρύωνε φοβερά και χώνθηκα κάτω από τα παπλώματα. Χώθηκε στη θάλασσα μέχρι τον λαιμό. ❸ παθ. (μτφ.) μπλέκομαι σε δυσάρεστη συνήθως κατάσταση: Μη χώνεσαι στα προσωπικά των άλλων! = επεμβαίνω, μετροδεύομαι. **χώσιμο** το. **χωστός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει χωθεί βαθιά μέσα σε κτ, συνήθως στο χώμα: ~ υποστηρίγματα για την τέντα. ❷ (ειδικ. για παπούτσια) αυτός που καλύπτει όλο σχεδόν το πάνω μέρος του ποδιού. **χωστά** (επίρρ.).

χώρα η: ❶ οριοθετημένη περιοχή της γης που αποτελεί αυτόνομο κράτος και έχει συγκεκριμένη πολιτική οργάνωση: Οι ~ που συμμετέχουν στους διεθνείς αγώνες έστειλαν τους εκπροσώπους τους. Την πονάμε τη ~ μας. = πατρίδα. ❷ (συνεκδ.) το σύνολο των κατοίκων μιας χώρας: Ολόκληρη η ~ συγγλονίστηκε από το φοβερό αεροπορικό δυστύχημα. ❸ (κυρ. για νησιά) η πρωτεύουσα: Κατέβηκε στη ~ για να πάει στον γιατρό. ❹ ΑΝΑΤ τμήμα του ανθρώπινου σώματος, στο οποίο βρίσκεται αντίστοιχο όργανο: κοιλιακή/στομαχική ~. **λαμβάνω** ~: πραγματοποιούμαι, συμβαίνω. **χωριζός¹ -ή -ό**: αυτός που

Ψ

Ψαλίδι
ψέμα

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ψαλίδα → ψαλίδι
ψαλίδι
ψαλιδιά → ψαλίδι
ψαλιδίτζω → ψαλίδι
ψαλιδίσιμα → ψαλίδι
ψάλλω → ψέλνω
ψαλμός → ψέλνω
ψάλτης → ψέλνω
ψάλτρια → ψέλνω
ψάξιμο → ψάχνω
ψαράδικο → ψάρι
ψαράδικος → ψάρι
ψαράς → ψάρι
ψαρεύω → ψάρι
ψάρι
ψαριά → ψάρι
ψαρίλα → ψάρι
ψαχνό
ψάχνω
ψεγάδι → ψέγω
ψέγω
ψεκάζω
ψεκάσιμα → ψεκάζω
ψεκασμός → ψεκάζω
ψεκαστήρας → ψεκάζω
ψεκαστικός → ψεκάζω
ψελλίζω
ψέλλισμα → ψελλίζω
ψέλλω
ψέμα

Ψαλίδι το: ❶ εργαλείο χειριού με δύο λεπίδες για κόψιμο. ❷ (μτφ.) περιορισμός, μείωση σε κτ: *Νέο ~ σε μισθούς και συντάξεις ανήγειλε η κυβέρνηση.* **ψαλιδιά** η: κόψιμο που γίνεται με το ψαλίδι: *Τι στραβή ~ που έκανες!* **ψαλιδίζω -ομαι**: (μτβ.). **ψαλιδίσιμα** το. **ψαλίδα** η: ❶ μεγάλο ψαλίδι. ❷ (μτφ.) απόσταση, διαφορά ανάμεσα σε δύο άκρα ενός μεγέθους ή ανάμεσα σε αντίθετες καταστάσεις: *Η ~ μεταξύ των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων των τραπεζών μεγάλωσε.* *Η ~ μεταξύ πλούτου και φτώχειας ανοίγει.* ❸ ασθένεια των μαλλιών, κατά την οποία οι άκρες των τριχών σχίζονται στα δύο. ❹ είδος εντόμου με ουρά που μοιάζει με ψαλίδι.

ψάρι το: είδος σπονδυλωτού ζώου που ζει στο νερό, έχει πτερύγια και βράγχια για να αναπνέει = [επίσ.] ιχθύς: *Το μπαρμπούνι είναι νόστιμο ~.* *σαν ~ έξω από τα νερά του:* άβολα. **ψήνω το ~ στα χείλη κτ.** τον ταλαιπωρώ. **ψαρεύω -ομαι**: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ πιάνω ψάρια: *Ψάρευες τίποτε σήμερα;* ❷ (μτφ.) παίρνω πληροφορίες από κτ, χωρίς να το καταλάβει: *Σε ψάρευε, και είδηση δεν πήρες!* **ψαριά** η: το σύνολο των ψαριών που πιάνει κανείς κάθε φορά: *καλή/κακή ~.* **ψαράς** ο: ❶ πρόσωπο που ψαρεύει, ερασιτεχνικά ή επαγγελματικά. ❷ πρόσωπο που πουλάει ψάρια = [επίσ.] ιχθυοπώλης. **ψαράδικος -η -ο**: αυτός που σχετίζεται με τα ψάρια, τον ψαρά και το ψάρεμα: *~ χωριό.* **ψαράδικο** το: ❶ κατάσταση που πουλάει ψάρια. ❷ αλιευτικό σκάφος. **ψαρίλα** η: έντονη μυρωδιά ψαριού.

Η λ. *ψάρι* είναι μεσαιωνικής προέλευσης. Κατά την ελνστ. περίοδο συναντάται ως *ψάριον*, το οποίο θεωρείται υποκορ. του ΑΕ *δψον* «ετοιμασμένη τροφή, μεζές».

ψαχνό το: ❶ α. κρέας χωρίς κόκαλα ή λίπος: *Γύρω από το κόκαλο έχει πολύ ~.* β. (μτφ.) σάρκα ανθρώπινου σώματος και, ειδικ., ανθρώπινος στόχος: *Η αστυνομία χτύπησε στο ~, για να διαλύσει τους απεργούς.* ❷ (μτφ.) α. ωφέλεια ή κέρδος: *Η δουλειά αυτή έχει ~!* β. βασικό ή κεντρικό σημείο υπόθεσης: *Άσε τις εισαγωγές και έλα στο ~!* = ψητό.

Από το μsn. *ψαχνόν*, ουσιαστικοπ. ουδ. του ελνστ. επιθ. *ψαχνός, σαχνός* «τρυφερός», για κρέας.

ψάχνω -ομαι: ❶ (μτβ. & αμτβ.) προσπαθώ να

βρω κτ: *~ παντού, αλλά δε βρίσκω τα έγγραφα.* *Οι ληστές έψαχναν για χρήματα και κοσμήματα.* ❷ (μτβ., για πρόσ.) ελέγχο αποσκευές ταξιδιωτών ή κάνω σωματικό έλεγχο σε κτ: *Μας έψαξαν όλους στο αεροδρόμιο.* ❸ (μτβ. & αμτβ.) αναζητώ τα ίχνη κτ: *Ποιον ψάχνεις; Η αστυνομία ~ για τον κακοποιό σε όλη τη χώρα.* ❹ παθ. α. αναζητώ κτ επάνω μου: *Για να βρω το πορτοφόλι μου, ψαχνόμουν μία ώρα!* β. (μτφ.) έχω προβληματισμούς και ανησυχίες για τη ζωή, το μέλλον μου κτλ.: *Είμαι ψαγμένος τύπος. Ψάχνεται μια ζωή, γι' αυτό και σπούδασε φιλοσοφία.* **ψάξιμο** το.

ψέγω: [επίσ.] (μτβ.) ασκώ αρνητική κριτική σε κπ ή κτ = επικρίνω, κατακρίνω ≠ επαινών: *Ψέγει, σατιριάζει, κατηριάζει τα κακώς κείμενα.* **ψεγάδι** το: αρνητικό στοιχείο για το οποίο μπορεί κπ να κρίνει ή να κατηγορήσει κπ ή κτ = ελάττωμα, μειονέκτημα. **ψόγος** ο: κατηγορία, επίκριση ≠ έπαινος: *Για οποιαδήποτε παράλειψη τον ~ θα εισπράξει ο συντάκτης του άρθρου.*

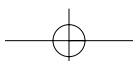
ψεκάζω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ρίχνω υγρό ή αέριο σε πολύ λεπτές σταγόνες με τη βοήθεια ειδικής συσκευής: *~ το τζάμι/τις μύγες.* **ψεκάσιμα** το. **ψεκασμός** ο. **ψεκαστικός -ή -ό. ψεκαστήρας** ο: συσκευή για ψέκασμα.

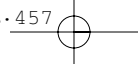
Από το ΑΕ ρ. *ψακάζω* «ψιχαλιζώ».

ψελλίζω: (μτβ.) λέω κτ πολύ σιγά ή με δυσκολία, τραυλίζοντας ή κομπιάζοντας: *Τα πόδια της λύγισαν και μετά βίαια ψέλλισε «βοήθεια».* *Άρχισε να ~ κάποιες δικαιολογίες, αλλά δε με έπεισε!* **ψέλλισμα** το.

ψέλνω & (στη σημ. 1) **ψάλλω -ομαι** • αόρ. *έψαλα*, παθ. αόρ. *ψάλληγα*: (μτβ.) ❶ τραγουδώ ύμνο, εκκλησιαστικό ή πατριωτικό: *Όλοι μαζί ψέλναμε το «Χριστός Ανέστη».* *Ας ψάλλουμε τον Εθνικό Ύμνο!* ❷ (μτφ.) α. μαλώνω κτ: *Όλη μέρα μ' έψελνε για την γκάφα που έκανα.* β. λέω σε κπ κτ με τρόπο επίμονο και ενοχλητικό: *Με έψελνε όλη μέρα να τον αφήσω να πάει εκδρομή.* **ψαλμός** ο: εκκλ εκκλησιαστικός ύμνος. **ψάλτης** ο, **ψάλτρια** η: πρόσωπο που ψάλλει στην εκκλησία.

ψέμα το: ❶ οτιδήποτε δεν ανταποκρίνεται ή απέχει πολύ από την αλήθεια = [επίσ.] ψεύδος ≠ αλήθεια: *Είπες ένα μεγάλο ~ προχθές, το οποίο δεν πρόκειται να σου συγχωρήσω.* *Ζει μέσα στο ~.* ❷ (μτφ.) καθετί που είναι μάταιο: *Η ζωή είναι ένα ~.* **ψεύτικος -η -ο**: ❶ αυτός

που δεν είναι αληθινός: ~ πληροφορία = [επίσ.] ψευδής, ανυπόστατος ≠ [επίσ.] αληθής.
2 (μτφ.) αυτός που έχει κατασκευαστεί ως απομίμηση του πραγματικού, που δεν είναι φυσικός: ~ μαργαριτάρι = τεχνητός ≠ φυσικός. **3** αυτός που είναι κακής ποιότητας: ~ είναι αυτό το ρολόι, χάλασε σε μια εβδομάδα. = σκάρτος, ελαττωματικός. **4** (για νομίσματα) αυτός που είναι κάλπικος: Τα κέρματα αυτά είναι ~. **ψεύτικα** (επίρρ.). **ψεύτης** ο, **-τρα** η: πρόσωπο που λέει ψέματα: Είσαι μεγάλος ~! **ψευτιά** η: [οικ.] = ψέμα: Μου έχεις πει αμέτρητες ψευτιές. ≠ αλήθεια.
ψευδαίσθηση η: **1** ΙΑΤΡ διαταραχή κατά την οποία έχουμε την εντύπωση ότι αντιλαμβανόμαστε πράγματα ή γεγονότα, τα οποία δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα = παραισθήση. **2** λανθασμένη αντίληψη που έχουμε για τα πράγματα = αυταπάτη. **ψευδαισθητικός -ή -ό. ψευδαισθητικά** (επίρρ.).
ψευδο- & ψεύδο-: α΄ συνθ. που προσδίδει στο β΄ συνθ. την έννοια του ψεύτικου: *ψευδοροφή, ψευδομάρτυρας, ψευδορκία.*
ψευδομάρτυρας ο, η: αυτός που συνειδητά δίνει ψευδή κατάθεση σε δικαστήριο. **ψευδομαρτυρία** η. **ψευδομαρτυρώ** (αμτβ.).
ψευδορκία η: αδίκημα που διαπράττει κπ που, ενώ έχει ορκιστεί ότι θα πει την αλήθεια, ηθελήμενα δίνει ψευδή κατάθεση.
ψεύδος & [λαϊκ.] τσεύδος -ή -ό: (για πρόσ.) αυτός που έχει κπ πρόβλημα στην άρθρωσή του: Είναι ~ και δυσκολεύομαι να τον καταλάβω όταν μιλάει. **ψευδίζω & [λαϊκ.] τσευδίζω** (αμτβ.). **ψεύδισμα & [λαϊκ.] τσευδίσμα** το.
ψεύδος το: [επίσ.] ψέμα. **ψευδής -ής -ές:** [επίσ.] ψεύτικος. **σχ. αγενής. ψευδώς** (επίρρ.). **ψεύδομαι:** [επίσ.] (αμτβ.) λέω ψέματα.
ψηλός -ή -ό: **1** αυτός που έχει μεγαλύτερο από το μέσο ύψος: ~ γυναίκα/δέντρο/πόδια ≠ κοντός. **2** (για πργ.) αυτός που βρίσκεται ψηλά: ~ ράφι ≠ χαμηλός. **ψηλά** (επίρρ.). **ψηλώνω:** **1** (αμτβ.) αποκτώ ύψος, γίνομαι ψηλότερος ≠ κονταίνω: Πώς ψηλώσες έτσι από τότε που έχω να σε δω! **2** (μτβ.) κάνω κτ να φαίνεται πιο ψηλό, του δίνω ύψος: Ψηλώσα τον φράχτη, ώστε να μη με βλέπουν οι γείτονες. = υψώνω ≠ χαμηλώνω.
ψηνώ -ομαι: **1** (μτβ.) ετοιμάζω φαγητό ή ρόφημα χρησιμοποιώντας πολύ υψηλή θερμοκρασία (από φωτιά ή ειδική συσκευή): Έψησα το φαγητό στους 180 βαθμούς. ~ καφέ. **2** (μτβ.) επεξεργάζομαι ορισμένα υλικά με τη βοήθεια υψη-

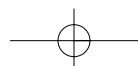
λής θερμοκρασίας: ~ πηλό/γυαλί. **3** (μτφ., μτβ.) α. προσπαθώ να πείσω κπ να κάνει κτ: *Εντάξει, την έψησα, θα έρθει μαζί μας απόψε!* = πείθω, καταφέρνω. β. ταλαιπωρώ, βασανίζω κπ: *Την έψησε μέχρι να πει το «ναι».* **4** παθ. (αμτβ. + σε) α. ζεσταίνομαι πάρα πολύ: ~ στον πυρετό. β. αποκτώ εμπειρία σε κτ: *Ψήθηκα στη δουλειά.*
ψησιμο το: **1** το να ψήνει κπ κτ (σημ. 1 & 2): Το φαγητό θέλει καλό ~. **2** το να πείθει κπ κπ άλλον (σημ. 3): *Εγώ δεν είμαι καλή στο ~, δοκίμασε εσύ να τον πείσεις!* **ψήστης** ο: πρόσωπο που ψήνει (σημ. 1 & 2). **ψητός -ή -ό:** αυτός που έχει ψηθεί στα κάρβουνα ή στον φούρνο: ~ μπριζόλα. **ψητό** το: **1** φαγητό, κυρίως κρέας που έχει ψηθεί: *Φέρε μουστάρδα για το ~!* **2** [προφ.] (μτφ.) η ουσία κπ θέματος, το κεντρικό σημείο: *Άφησε τις εισαγωγές και έλα στο ~!* = ψαχνό.
ψήφος η: **1** το μέσο με το οποίο δηλώνει κπ την προτίμησή του. **2** προτίμηση σε εκλογές ή δημοψήφισμα που δηλώνει κπ σχετικά με κπ θέμα, ιδεολογία, κόμμα κτλ., ή σε διαδικασίες που στηρίζονται στην αρχή της πλειοψηφίας: *λενική/άκυρη/θετική/απαλλακτική ~.* **ψηφίζω -ομαι:** **1** (μτβ. & αμτβ.) με την ψήφο μου εκφράζω την προτίμησή μου για πρόσωπο, κόμμα, ή σχετικά με ένα θέμα: *Ποιο κόμμα θα ψηφίσεις στις εκλογές; ~ υπέρ/κατά του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.* **2** (αμτβ.) ασκώ το δικαίωμα που μου αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα, για να εκλέξω αντιπροσώπους που θα κυβερνήσουν τη χώρα: *Πήγα να ψηφίσω νωρίς και να αποφύγω την πολυκοσμία.* **3** (μτβ.) εγκρίνω κτ με την ψήφο μου: *Οι ευρωβουλευτές ψήφισαν το νομοσχέδιο κατά της τρομοκρατίας.* **ψηφισή** η: αποδοχή, κύρωση αιτήματος, πρότασης κτλ. κατόπιν ψηφοφορίας: *Η συνεδρία κατέληξε στην ~ του νομοσχεδίου.* = υπερψηφισή ≠ καταψηφισή. **ψηφισμα** το: **1** ψηφισή. **2** (συνεκδ.) το κείμενο που περιλαμβάνει τις αποφάσεις που προέκυψαν από τη διαδικασία ψηφισής: *Το έχετε το ~ ή να σας το στείλω;*

Προσοχή: είναι η ψήφος και όχι ο ψήφος! Προέρχεται από το ΑΕ *ψηφος*: στην αρχαιότητα επρόκειτο για μικρό χαλί με το οποίο οι εκλογείς εξέφραζαν την άποψή τους κατά την ψηφοφορία, ρίχνοντάς το σε ειδική κάλη.

ψευδαίσθηση
 ψευδαισθητικά → ψευδαίσθηση
 ψευδαισθητικός → ψευδαίσθηση
 ψευδής → ψεύδος
 ψευδίζω → ψεύδος
 ψεύδισμα → ψεύδος
 ψευδο-
 ψεύδο- → ψευδο-
 ψεύδομαι → ψεύδος
 ψευδομάρτυρας
 ψευδομαρτυρία → ψευδομάρτυρας
 ψευδομαρτυρώ → ψευδομάρτυρας
 ψευδορκία
 ψευδοροφή → ψευδοψεύδος
 ψεύδος → ψεύδος
 ψεύτης → ψέμα
 ψευτιά → ψέμα
 ψεύτικα → ψέμα
 ψεύτικος → ψέμα
 ψεύτρα → ψέμα
 ψηλά → ψηλός
 ψηλός
 ψηλώνω → ψηλός
 ψήνω
 ψήσιμο → ψήνω
 ψήστης → ψήνω
 ψητό → ψήνω
 ψητός → ψήνω
 ψηφίζω → ψήφος
 ψηφισή → ψήφος
 ψηφισμα → ψήφος
 ψήφος
 ψηφοφορία
 ψηφοφόρος → ψηφοφορία

ψηφοφορία η: διαδικασία σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη λήψη μιας απόφασης με βάση αυτό που επιλέγει η πλειοψηφία με ψήφο:

Α' - Β' - Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

- ψιθυρίζω → ψίθυρος
- ψιθυριστά → ψίθυρος
- ψιθυριστός → ψίθυρος
- ψίθυρος
- φιλά → φιλός
- φιλή
- φιλο-
- φιλό- → φιλο-
- φιλοβρέχει → φιλο-
- φιλόβοροχο → φιλο-
- φιλοδιαβάζω → φιλο-
- φιλοδιόρθωμα → φιλο-
- φιλοδουλειά → φιλο-
- φιλοδουλεμένος → φιλο-
- φιλοζηλεύω → φιλο-
- φιλοζηλιά → φιλο-
- φιλοκόβω → φιλο-
- φιλοκοπανισμένος → φιλο-
- φιλοκουβέντα → φιλο-
- φιλοκρουμένος → φιλο-
- φιλομουρμουρίζω → φιλο-
- φιλός
- φιλοσυζητώ → φιλο-
- φιλοτεμεπeliάζω → φιλο-
- φιλοτραγουδώ → φιλο-
- φιλοτριμμένος → φιλο-
- φιλοφέγγει → φιλο-
- φιλόφλουδος → φιλο-
- ψιχάλα
- ψιχαλίζει → ψιχάλα
- ψιχάλισμα → ψιχάλα
- ψόγος → ψέγω
- ψόφος → ψοφώ
- ψοφός → ψοφώ
- ψοφώ
- ψυγείο
- ψύκτης → ψύχος
- ψυκτικός → ψύχος
- ψύξη → ψύχος

Προτείνω το θέμα να τεθεί σε ~. μυστική/ ανοιχτή ~. **ψηφοφόρος** ο, η: πρόσωπο που έχει δικαίωμα να ψηφίζει: *Μεγάλος αριθμός ψηφοφόρων συμμετείχε στις εκλογές.*

ψίθυρος ο: ❶ ήχος με πολύ χαμηλή ένταση που ακούγεται δύσκολα: *Από πίσω μου ακούστηκε ένας ~, αλλά ήταν αδύνατο να καταλάβω ποιος ήταν και τι έλεγε.* ❷ (μτφ.) ευχάριστος και χαμηλός ήχος: *Ο ~ της θάλασσας με νανούριζε.* ❸ πληθ. (μτφ.) αόριστη φήμη για κπ θέμα: *Ακούστηκαν ~ ότι ο νέος διευθυντής θα παραιτηθεί.* **ψιθυρίζω -ομαι**: ❶ (μτβ.) μιλάω σε κπ ιδιαίτερος και χαμηλόφωνα = μουρμουρίζω ≠ φωνάζω: *Μου ψιθύρισε στο αυτί ότι με αγαπάει.* ❷ (αμτβ.) παράγω απαλό ήχο: *Ο αέρας ακούγεται σαν να ~ μέσα στο δάσος.* ❸ παθ. απρόσ.: λέγεται, φημολογείται: *Ψιθυρίζεται ότι θα εγκαταλείψει το υπουργείο.* **ψιθυριστός -ή -ό**: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του ψίθυρου: *λόγια ~ και γλυκά.* **ψιθυριστά** (επίρρ.): χαμηλόφωνα: *Μίλα ~, μη μας ακούσουν!*

ψιλή η: ❶ ΓΛΩΣΣ ένα από τα δύο πνεύματα στο πολυτονικό σύστημα γραφής της ελληνικής γλώσσας. ❷ μηχανή κουρέματος που κόβει το μαλλί από τη ρίζα.

ψιλο- & ψιλό-: α' συνθ. που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το β' συνθ. ❶ είναι πολύ λεπτό: *ψιλόφλουδος.* ❷ υπάρχει ή γίνεται σε πολλά μικρά κομμάτια ή κόκκους: *ψιλοκόβω.* ❸ απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ακρίβεια: *ψιλοδουλειά.* ❹ συμβαίνει με αργό ρυθμό ή με μικρή ένταση ή ισχύει σε μικρό βαθμό: *ψιλοβρέχει, ψιλοζηλεύω.* ❺ είναι μικρό ή ασήμαντο: *ψιλοδιόρθωμα.*

ψιλός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει πολύ μικρή διάμετρο, που είναι ιδιαίτερα λεπτός = λεπτός ≠ χοντρός, παχύς: *Στον λαιμό της ρεμόταν μια ~ αλυσίδα. Η ~ άμμος έμπαινε στα ρούχα μας.* ❷ (μτφ.) α. αυτός που δεν είναι πολύ έντονος ή δυνατός: *Μια ~ βροχή δρόσιζε ευχάριστα την πόλη.* β. αυτός που δεν έχει ιδιαίτερη ουσία ή σημασία: *Όσο περιμέναμε, είχαμε πιάσει ~ κουβέντα με τον οδηγό.* ❸ (για φωνή ή ήχο) αυτός που είναι οξύς και διαπεραστικός = λεπτός ≠ χοντρός: *Ακούγαμε μια ~ φωνούλα, σαν παιδική, να μας φωνάζει. Φιλά τα •*

σπάν. στον εν. ≠ χοντρά: ❶ νομίσματα μικρής αξίας, συνήθως κέρματα: *Δεν έχω καθόλου ~, για να σας δώσω ρέστα.* **κάνω ~**: ανταλλάσσω νόμισμα με άλλα, μικρότερης το καθένα, αλλά ίσης αξίας στο σύνολό τους. ❷ μικρό χρηματικό ποσό: *Κέρδισε στο λαχείο 50 χιλιάδες ευρώ και κάτι ~.* ❸ δημοσίευμα σε έντυπο, με μικρά τυπογραφικά στοιχεία και περιεχόμενο όχι ιδιαίτερης σημασίας: *Η είδηση πέρασε στα ~ των εφημερίδων.*

ψιχάλα η: ❶ σταγόνα βροχής: *χοντρές ~.* ❷ σιγανή βροχή: *Άρχισε πάλι η ~! ψιχαλίζει: απρόσ. ρίχνει ψιχάλες. ψιχάλισμα το.*

ψοφώ -άω: ❶ (αμτβ.) πεθαίνω α. για ζώο: *Ψόφησε το καναρίνι από το κρύο.* β. [μειωτ., υβρ.] για άνθρωπο. ❷ (μτφ., αμτβ.) ταλαιπωρούμαι, υποφέρω από κτ μέχρι εξάντλησης: *Ψόφησα στην πείνα /στην κούραση /από το κρύο. ~ για κτ/να κάνω κτ.* επιθυμώ κτ πάρα πολύ: *~ να την παρακαλάς. ~ για ταξίδια.* **ψόφος -α -ο**: ❶ (για ζώο) αυτός που έχει πεθάνει = νεκρός. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει εξαντληθεί από κτ: *Γύρισε μετά τη δουλειά ~ στην κούραση. = κουρασμένος, πτώμα.* ❸ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ζωντάνια, που είναι υποτονικός, άτονος ή υπερβολικά ήσυχος: *Τίποτα δε συνέβη, ~ τα πράγματα!* **ψόφος** ο: ❶ θάνατος ζώου: *Κακό σκυλί ~ δεν έχει.* ❷ (μτφ.) υπερβολικό κρύο: *Ντύσου καλά, κάνει ~ έξω!*

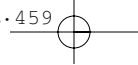

Από το ΑΕ ρ. *ψοφῶ* («κάνω κρότο»), εξαιτίας του κρότου που κάνει ένα ζώο καθώς πέφτει πεθαίνοντας. Η σημασία αυτή επεκτάθηκε από τον μεσαίωνα και για άνθρωπο.

ψυγείο το: ❶ α. ηλεκτρική συσκευή που χρησιμοποιείται για το πάγωμα ή τη συντήρηση τροφίμων και ποτών: *Θέλεις νερό βρύσης ή ψυγείου; Βγάλε το κρέας από το ~ να ξεπαγώσει!* β. ΤΕΧΝΟΛ συσκευή που εμποδίζει την ανάπτυξη υψηλής θερμοκρασίας σε μηχανές: *~ αυτοκινητού.* γ. είδος οχήματος με ψυκτικά μηχανήματα για τη μεταφορά προϊόντων όπως κρέας, λαχανικά κτλ. ❷ (μτφ.) πολύ κρύος χώρος: *Κάνει πολύ κρύο - ~ είναι εδώ μέσα!*

Σύνθετα με το ψιλο- σε μικρά κομμάτια φιλοκοπανισμένος φιλοτριμμένος	απαιτεί προσοχή φιλοδουλεμένος ψιλολογώ	αργός, μικρής έντασης ή μικρού βαθμού φιλόβοροχο φιλοδιαβάζω ψιλοκρουμένος ψιλομουρμουρίζω	ψιλονυστάζω φιλοσυζητώ ψιλοτεμεπeliάζω φιλοτραγουδώ ψιλοφέγγει	ασήμαντος ψιλοζηλιά ψιλοκουβέντα ψιλοπράγματα

ψυχαγωγία η: ψυχική και πνευματική ευχαρίστηση μέσω της δημιουργικής ενασχόλησης με κτ (τέχνες, αθλητισμό, διάβασμα κτλ.): *Έχω ανάγκη από ~, πάμε θέατρο; ψυχαγωγώ -ούμαι:* (μτβ.) προσφέρω ψυχαγωγία = διασκεδάζω. **ψυχαγωγικός -ή -ό. ψυχαγωγικά** (επίρρ.). **ψυχαγωγός** ο, η.

Τα ρ. *ψυχαγωγώ -διασκεδάζω* και τα παράγωγά τους είναι σχεδόν συνώνυμα, διαφέρουν όμως ως προς την ποιότητα και το είδος της ευχαρίστησης που υποδηλώνουν. Το ρ. *ψυχαγωγώ*, με αρχική σημ. «δελεάζω τις ψυχές των ανθρώπων», δηλώνει τη διδακτική απόλαυση που προσφέρει η ενασχόληση με αξιόλογα έργα του πνεύματος ή με την τέχνη. Αντίθετα, το ρ. *διασκεδάζω*, που σήμαινε αρχικά «διασκορπίζω, σκορπίζω μακριά», κατέληξε στη σημ. «ευχαριστιέμαι, περνάω την ώρα/τον καιρό μου ευχάριστα». Από την αρχική σημασία του ρ. *ψυχαγωγώ* προέρχεται και το προσωνύμιο του Ερμή *ψυχαγωγός* «αυτός που οδηγεί τις ψυχές των νεκρών στον Άδη» (ψυχοπομπός).

ψυχή η: ❶ α. το άυλο τμήμα της υπόστασης των έμβιων όντων, σε αντιπαράθεση προς το σώμα που αποτελεί το υλικό τμήμα της: *Ο άνθρωπος δεν είναι σώμα μόνο, αλλά και ~. βγάζω την ~ κτ:* τάλαιπωρώ κτ: *Δεν ήθελε να μιλήσει: μας έβγαλε την ~, μέχρι να μας πει τι έγινε. μου βγαίνει η ~:* κοπιάζω, καταβάλλω ιδιαίτερη προσπάθεια για να κάνω κτ: *Τους βγήκε η ~ μέχρι να καταφέρουν να σκοράρουν. με την ~ στο στόμα:* τρέχοντας με αγωνία να προλάβω κτ: *Έφυγε ~ να προλάβει τα φαρμακεία ανοιχτά. πήγε η ~ μου στην Κούλουρη:* τρόμαξα πολύ: ~, νόμισα ότι θα σκοτωθούμε! **τι ~ έχει κτ.:** (για κτ χωρίς αξία) τι αξία έχει: *Τι ~ έχει ένα κατοστάρικο; β.* ΘΡΗΣΚ το άυλο στοιχείο της ανθρώπινης υπόστασης: *η σωτηρία της ~.* ❷ το κέντρο των συναισθηματικών λειτουργιών του ανθρώπου: *Δε μας λυπάσαι, δεν έχεις ~ εσύ; ❸* (μτφ.) ανθρώπινη ύπαρξη = άνθρωπος: *Ο δρόμος έρημος, ~ δε φαινόταν πουθενά. ❹* (μτφ.) αυτός που αποτελεί την κινητήρια δύναμη και το επίκεντρο ομάδας, ενέργειας κτλ.: *Ήταν η ~ της παρέας/του πάρετι. ❺* (μτφ.) θάρος, γενναιότητα: *άνθρωπος με ~. ψυχικός -ή -ό:* αυτός που σχετίζεται με την ψυχή: ~ σθένος. **ψυχικά** (επίρρ.). **ψυχικό** το: ευεργετική πράξη που γίνεται από συμπόνια για κτ = αγαθοεργία.

ψυχίατρος ο, η: γιατρός που ειδικεύεται στην

αντιμετώπιση και θεραπεία ασθενών με ψυχολογικά προβλήματα και γενικά διαταραγμένη ψυχική κατάσταση. **ψυχιατρικός -ή -ό. ψυχιατρικά** (επίρρ.). **ψυχιατρείο** το.

ψυχολογία η: ❶ επιστήμη που ασχολείται με την έρευνα και μελέτη της ανθρώπινης αντίληψης και συμπεριφοράς, και (συνεκδ.) το σχετικό μάθημα: *κλινική/ατομική/ομαδική ~.* ❷ το σύνολο των χαρακτηριστικών ενός ατόμου ή μίας ομάδας που ορίζονται από τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά τους, συχνά στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης κατάστασης: *Οι εταιρείες, γνωρίζοντας την ~ του καταναλωτή, την εκμεταλλεύονται για αύξηση των πωλήσεών τους. Με τα δημοσιεύματα δημιουργείται ~ πολέμου. ❸* συναισθηματική κατάσταση κτ: *Δεν παίζαμε με καλή ~, αλλά με την πίεση της προηγούμενης ήττας. ψυχολογικός -ή -ό. ψυχολογικά (επίρρ.). **ψυχολόγος** ο, η: ο επιστήμονας που ασχολείται με την επιστήμη της ψυχολογίας, καθώς και ο εκπαιδευτικός που διδάσκει το σχετικό μάθημα. **ψυχολογώ -ούμαι:** (μτβ.) αντιλαμβάνομαι τη συναισθηματική κατάσταση ή τις σκέψεις κτ: *Παρατηρούσε τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις του προσπαθώντας να τον ψυχολογήσει.**

ψυχοπαθής -ής -ές: αυτός που πάσχει από κτ ψυχική ασθένεια, εξαιτίας της οποίας συχνά έχει διαταραγμένη συμπεριφορά. *σχ. αγενής. ψυχοπάθεια* η.

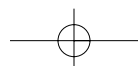
ψύχος το: [επίσ.] πολύ κρύο: *Δριμύ ~, με ιδιαίτερα χαμηλές θερμοκρασίες, επικρατεί στη βόρεια Ευρώπη. ψύχω -ομαι* • αόρ. *έψυξα*, παθ. αόρ. *ψύχθηκα*, μπ. *ψυγμένος:* [επίσ.] (μτβ.) κάνω κτ να παγώσει, χαμηλώνω τη θερμοκρασία, ώστε να γίνει κτ ψυχρό = παγώνω.

ψύξη η: ❶ δημιουργία χαμηλής θερμοκρασίας: *συστήματα θέρμανσης και ψύξης. ❷* διαταραχή της λειτουργίας οργάνων του σώματος που προκαλείται από την επίδραση έντονου και απότομου ψύχους. **ψυκτικός -ή -ό. ψυκτής** ο: μηχανήμα για την παροχή παγωμένου νερού.

ψύχραιμος -η -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από αταραξία και ηρεμία, ακόμα και σε καταστάσεις που δικαιολογούν ένταση, πανικό ή θυμό: ~ άνθρωπος/συμπεριφορά/απάντηση. = νηφάλιος. **ψύχραιμα** (επίρρ.). **ψυχραιμία** η.

ψυχρός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χαμηλή θερμοκρασία = κρύος, παγωμένος ≠ ζεστός, θερμός: *Το κλίμα των τροπικών περιοχών είναι πιο θερμό, ενώ οι εύκρατες ζώνες πιο ψυχρές. ❷* (μτφ.) αυτός που δεν έχει ή δεν προκαλεί συ-

ψυχαγωγία
ψυχαγωγικά → ψυχαγωγία
ψυχαγωγικός → ψυχαγωγία
ψυχαγωγός → ψυχαγωγία
ψυχαγωγώ → ψυχαγωγία
ψυχή
ψυχιατρείο → ψυχίατρος
ψυχιατρικά → ψυχίατρος
ψυχιατρικός → ψυχίατρος
ψυχίατρος
ψυχικά → ψυχή
ψυχικό → ψυχή
ψυχικός → ψυχή
ψυχολογία
ψυχολογικά → ψυχολογία
ψυχολογικός → ψυχολογία
ψυχολόγος → ψυχολογία
ψυχολογώ → ψυχολογία
ψυχοπάθεια → ψυχοπαθής
ψυχοπαθής
ψύχος
ψύχρα → ψυχρός
ψύχρα → ψυχρός
ψύχραιμα → ψύχραιμος
ψυχραιμία → ψύχραιμος
ψύχραιμος
ψυχραίνω → ψυχρός
ψυχρός
ψυχρότητα → ψυχρός
ψύχος → ψύχος

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ψομί
ψωνίζω
ψώνιο → ψωνίζω
ψώρα
ψωραλέος → ψώρα
ψωριάζω → ψώρα
ψωριάρης → ψώρα
ψωριάριζος → ψώρα

γκίνηση: Τον φόνο διέπραξε ένας ~ εκτελεστής. η ~ γλώσσα των αριθμών. ❶ (μτφ.) αυτός που είναι συγκρατημένος, χωρίς φιλικότητα και εγκαρδιότητα: Ήταν ~ απέναντί μας, σχεδόν θυμωμένη. **εν ψυχρώ**: χωρίς ηθικό ενδοιασμό: Κατηγορήθηκε για την ~ δολοφονία μικρών παιδιών. **ψυχρά** (επίρρ.). **ψυχραίνω -ομαι** • αόρ. ψύχρανα, παθ. αόρ. ψυχράνθηκα, μππ. ψυχραμένος (μτβ. & αμτβ.). **ψύχρα** η. **ψυχρότητα** η.

ψομί το: ❶ βασικό είδος διατροφής, το οποίο παρασκευάζεται από αλεύρι ζυμωμένο με νερό και ψήνεται σε φούρνο = [επίσ.] άρτος: ~ άσπρο/μαύρο/ολικής αλέσεως. ❷ τα βασικά για τη διαβίωση του ανθρώπου υλικά αγαθά: Η δουλειά αυτή εξασφαλίζει το ~ των παιδιών της. **βγάζω/κερδίζω το ~ μου**: κερδίζω τα απαραίτητα για τη ζωή μου. **για ένα κομμάτι ~**: με ασήμαντο αντίτιμο: Από ανάγκη έδωσε κομμάτια αξίας για ένα κομμάτι ~. **λέω το ψομί ~**: στερούμαι ακόμη και τα απαραίτητα.

ψωνίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) αποκτώ αγαθό δίνοντας ως αντάλλαγμα χρήματα = αγοράζω ≠ πουλώ: Ψώνισα στην αγορά ό,τι χρειάζεται το σπίτι. **την ψώνισα**: τρελάθηκα ή πήραν τα

μυαλά μου αέρα. ❷ παθ. παίρνουν τα μυαλά μου αέρα, χάνω την αίσθηση του μέτρου: Έκανε μερικές εμφανίσεις στην τηλεόραση και ψωνίστηκε. **ψώνιο** το: ❶ [μειωτ.] χαρακτηρισμός ανθρώπου αφελούς ή χωρίς κριση και λογική: Όλα τα ~ εμφανίζονται σε ανούσιες τηλεοπτικές εκπομπές, απλώς και μόνο για να τα δουν. ❷ εν. μανιώδης ενασχόληση με κτ: Η υποκριτική είναι το ~ της. Ποτέ δεν είχα το ~ της εξουσίας. ❸ εν. [οικ.] πράγμα ή κατάσταση που προκαλεί ενθουσιασμό: Το καινούριο μου αυτοκίνητο είναι ~! ❹ πληθ. αγορά αγαθών και (συνεχδ.) τα αγαθά αυτά: Γύρισαν από τα ~ φορτωμένοι σακούλες. Είχα τα ~ στο καλάθι.

Από το ελνστ. ρ. *ὀψωνίζομαι* «προμηθεύομαι».

ψώρα η: [οικ.] παρασιτική μεταδοτική ασθένεια του δέρματος ανθρώπων και ζώων. **ψωριάζω**: [λαϊκ.] (αμτβ.) προσβάλλομαι από την ψώρα. **ψωριάρης -α -ικο & ψωριάριζος -η -ο & ψωραλέος -α -ο**: ❶ αυτός που έχει προσβληθεί από ψώρα. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι σε πολύ άσχημη κατάσταση, ο κακομοίρης: ~ άλογο.

ωάριο
ωδείο → ωδή
ωδή
ωδική → ωδή
ωδικός → ωδή
ωδίνες
ώθηση → ωθώ
ωθώ

Ωάριο το: ΒΙΟΛ αναπαραγωγικό κύτταρο που αναπτύσσεται στις ωθήκες θηλυκών οργάνων: **τεχνητή γονιμοποίηση ωαρίων**.

Πρόκειται για υποκορ. τ. του *ὠόν* «μικρό αυγό».

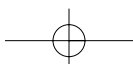
ωδή η: ❶ αρχαίο λυρικό ποίημα που χαρακτηρίζεται από προσωπικό ύφος και μεγαλοπρέπεια. ❷ (κατ' επέκτ.) λυρικό ποίημα που διέπεται από έντονα προσωπικό ύφος και εκφράζει σκέψεις του ποιητή: οι **Ωδές του Ανδρέα Κάλβου**. ❸ εκκλ σύστημα τροπαρίων βυζαντινής μουσικής που έχουν μελοποιηθεί στον ίδιο ρυθμό. **ωδικός -ή -ό**: (για πουλί) αυτός που κεληδά μελωδικά: Στα κλουβιά συνήθως **βάζουμε ~ πτηνά**. **ωδική** η: η τέχνη του

τραγουδιού και το μάθημα της φωνητικής μουσικής: **δασκάλα/μάθημα ωδικής**. **ωδείο** το: ❶ σχολή όπου διδάσκεται μουσική: **Κρατικό/Εθνικό ~**. ❷ ιστ κτίριο όπου γίνονταν μουσικοί αγώνες ή δίδονταν μουσικές και θεατρικές παραστάσεις στην αρχαιότητα: ~ του **Ηρώδου του Αττικού**.

ωδίνες οι • μόνο πληθ.: ΙΑΤΡ οι πόνοι του τοκετού λόγω συσπάσεων της μήτρας.

Η ΑΕ λ. *ὠδίνες* δεν πρέπει να συγχέεται με τη λ. *ὀδύνη* (-ες), που αναφέρεται σε πόνο σωματικό ή ψυχικό.

ωθώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] κινώ κτ, συνήθως με κατεύθυνση προς τα εμπρός = σπρώχνω ≠ τρα-

βώ, έλκω. ❷ (μτφ.) ενθαρρύνω ή παρακινώ κτ να κάνει κτ: *Η μεγάλη αγάπη για τη θάλασσα τον ώθησε να μπαρκάρει.* = προτρέπω, παροτρύνω. ≠ εμποδίζω. **ώθηση** η: ❶ μετάδοση κίνησης: *Αυτός ο μίαντας είναι που δίνει ~ στον κινητήρα.* ❷ (μτφ.) ενίσχυση ή προώθηση: *Το νέο ξενοδοχείο έδωσε νέα ~ στον τουρισμό της περιοχής.*

ωκεανός ο: ❶ ΓΕΩΓΡ μεγάλη θαλάσσια έκταση που παρεμβάλλεται ανάμεσα σε ηπείρους: *Ατλαντικός/Ινδικός ~.* **στάλα/σταγόνα στον ωκεανό:** (μτφ.) κτ τελειώς ασήμαντο σε σχέση με το σύνολο: *Στα τόσα χρέη που έχει, ένα ακόμη δάνειο είναι ~.* ❷ (μτφ.) κτ που είναι άπειρο ή απέραντο: ~ *υποχρεώσεων/αγάπης.*

ωκεάνιος -α -ο: αυτός που σχετίζεται με τον ωκεανό: ~ *κλίμα/λεκάνη.*

ωμός -ή -ό: ❶ (για φαγητό ή τρόφιμα) αυτός που δεν έχει μαγειρευτεί καθόλου ή που δεν έχει ψηθεί αρκετά: *Ο κιμάς δεν τρώγεται ~.* = άψητος. ❷ (μτφ.) **α.** αυτός που χαρακτηρίζεται από πλήρη έλλειψη ευαισθησίας ή λεπτότητας: ~ *συμπεριφορά/άνθρωπος* = κυνικός, σκληρός. **β.** αυτός που παρουσιάζεται όπως ακριβώς είναι, χωρίς ωραιοποίηση: ~ *αλήθεια/περιγραφή.* **ωμά** (επίρρ. στη σημ. 2). **ωμότη-τα** η: ❶ η ιδιότητα του ωμού (σημ. 2α): *Η ~ του στην ανακοίνωση των θλιβερών νέων με άφησε άναυδο.* = σκληρότητα, κυνισμός. ❷ *συνήθ. πληθ.* (συνεκδ.) απάνθρωπα εγκλήματα, κυρίως σε βάρος άμαχου πληθυσμού: *Διέκστηκε στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για ~ κατά τη διάρκεια του πολέμου.* = βαρβαρότητα, κτηνωδία, αγριότητα.

ώμος ο: ❶ ΑΝΑΤ η άρθρωση που συνδέει τον θώρακα με τον βραχίονα, καθώς και το αντίστοιχο μέρος του σώματος: *Έγειρε στον ~ του και αποκοιμήθηκε.* ❷ (συνεκδ.) το κομμάτι υφάσματος ρούχου που καλύπτει τον ώμο.

ωοθήκη η: ❶ ΑΝΑΤ καθένας από τους δύο αναπαραγωγικούς αδένες κάθε θηλυκού οργανισμού, από όπου απελευθερώνονται τα ωάρια για γονιμοποίηση. ❷ το τμήμα του άνθους που περιέχει τις σπερματικές βλάστες και το οποίο, μετά τη γονιμοποίηση, μετατρέπεται σε καρπό.

ωορρηξία η: ΒΙΟΛ διαδικασία κατά την οποία οι θηλυκοί οργανισμοί αποδεσμεύουν ωάρια προς γονιμοποίηση.

ώρα η: ❶ μονάδα μέτρησης του χρόνου ίση με το 1/24 του ημερονυκτίου: *Η εξέταση του μαθήματος κράτησε δύο ~.* *Το αυτοκίνητο πήγαινε με 100 χλμ. την ~.* ❷ χρονικό διάστημα κατά το οποίο συμβαίνει κτ: *Έχω αρκετή ~*

στη διάθεσή μου, κάτσε να τα πούμε! ❸ συγκεκριμένη χρονική στιγμή: *Την ~ που ξέσπασε η φωτιά, έλειπε από το σπίτι.* ❹ (συνεκδ.) ρολόι: *Δεν έχω ~ πάνω μου.* ❺ η κατάλληλη χρονική στιγμή ή περίοδος για κτ: *Παιδιά, ~ για ύπνο! Δεν είναι ~ για σπατάλες!*

ωραίος -α -ο: ❶ αυτός που έχει διάρκεια μιας ώρας: ~ *διάλεξη.* ❷ αυτός που αναλογεί σε μια ώρα ή προβλέπεται για μία ώρα: ~ *αμοιβή/ταχύτητα.* **ωράριο** το: οι συγκεκριμένες ώρες εργασίας ή οι ώρες λειτουργίας επαγγελματικών χώρων: *θερινό/συνεχές ~.*

ωραίος -α -ο: αυτός που είναι ευχάριστος οπτικά ή που προκαλεί αίσθημα θαυμασμού ή ευχαρίστησης: ~ *ζωγραφιά/γυναίκα/σπίτι* = όμορφος ≠ άσχημος. ~ *καιρός/αναμνήσεις/ραγητό* = υπέροχος, θαυμάσιος. **ωραία** (επίρρ.). **ωραίο** το: η ιδιότητα κτ πράγματος να δημιουργεί αισθητική συγκίνηση: *λάτρης του ~.*

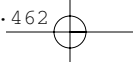
ώριμος -η -ο: ❶ (για καρπό) αυτός που έχει αναπτυχθεί πλήρως και είναι έτοιμος προς κατάναλωση = γινωμένος, μεστός ≠ άγουρος: ~ *σταφύλια.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει αναπτυχθεί πνευματικά ή βιολογικά: *Είναι ~ πλέον να κάνει οικογένεια.* ≠ ανώριμος. ❸ (για κατάσταση ή συλλογισμό) αυτός που είναι πλέον έτοιμος ή που έχει μελετηθεί προσεκτικά: ~ *συνθήκες/σκέψη.* **ώριμα** (επίρρ.). **ωριμάζω:** (αμτβ.) ❶ (για καρπό) γίνομαι ώριμος: *Οι ντομάτες ωρίμασαν, πρέπει να τις κόψουμε!* = γίνομαι, μεστώνω. ❷ (για πρόσ.) γίνομαι ώριμος πνευματικά ή βιολογικά: *Πότε θα ωριμάσεις, να πάρεις να κάνεις ανοησίες;* ❸ (για κατάσταση) εξελίσομαι τόσο, ώστε να μπορεί να πραγματοποιηθεί κτ: *Είχαν ωριμάσει πλέον οι συνθήκες για την έναρξη της επανάστασης.* **ωρίμανση & -ση** η: το να ωριμάζει κτ: *Η στρατιωτική θητεία βοήθησε στην ψυχική του ~.* **ωριμότητα** η: ❶ η ιδιότητα του ώριμου: *Όλες οι εκθέσεις του χαρακτηρίζονται από την ~ ενός ενήλικα.* ≠ ανωριμότητα. ❷ (μτφ.) η κορύφωση της εξέλιξης (συνήθως στην πορεία ενός καλλιτέχνη): *Τα έργα της ~ του χαρακτηρίζονται από μια έντονα ρομαντική διάθεση.*

Ο τ. *ωρίμανση*, παρότι χρησιμοποιείται συχνότερα από τον τ. *ωρίμανση*, θεωρείται εσφαλμένος, γιατί το ρήμα από το οποίο προέρχεται δεν είναι **ωριμάνω*, αλλά *ωριμάζω*.

ωρομίθιο το: αμοιβή εργαζομένου για εργασία

*ωκεάνειος → ωκεάνιος
 ωκεάνιος → ωκεανός
 ωκεανός
 ωμά → ωμός
 ωμός
 ωμός
 ωμότητα → ωμός
 -ώνυμος → σχ. όνομα
 ωοθήκη
 ωορρηξία
 ώρα
 ωραία → ωραίος
 ωραίο → ωραίος
 ωραίος
 ωράριο → ώρα
 ωραίος → ώρα
 ώραμα → ώριμος
 ωριμάζω → ώριμος
 ωρίμανση → ώριμος
 ωρίμανση → ώριμος
 ώριμος
 ωριμότητα → ώριμος
 ωρομίθιο
 ωρομίθιο → ωρομίθιο

Ω

ωρύομαι
ωχρός

Α΄-Β΄-Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ωρύομαι
ω¹
ω²
ώσμιωση
ωστότου
ώσπου
ώστε
ωστόσο
ωτίτιδα
ωφέλεια → ωφελώ
ωφέλιμος → ωφελώ
ωφελώ
ωχρός
ωχρότητα → ωχρός

μίας ώρας. **ωρομίσθιος** ο, -α η: εργαζόμενος που αμείβεται ανάλογα με τις ώρες εργασίας.

ωρύομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.) φωνάζω πολύ δυνατά και με ένταση: *Μόλις είδε το τρακαρισμένο του αυτοκίνητο, άρχισε να ωρύεται!*

ω¹ & **έως** (πρόθ.): (+ αιτ./επίρρ.) δηλώνει τοπικό ή χρονικό όριο = μέχρι, [προφ.] ίσαμε: *Πήγα ~ το τέλος του δρόμου/εκεί, από το 1950 ~ το 1960.*

ω² (επίρρ.): ❶ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) δηλώνει ιδιότητα του υποκειμένου ή του αντικειμένου: *Εμφανίστηκε ~ ειδικός, ενώ δεν είναι. Τις μεγαλύτερες ευθύνες τις απέδωσαν σε αυτόν ~ υπεύθυνο του έργου. ❧ σαν.*

❷ [επίσ.] καθώς, όπως, κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. όπως: ~ **είθισται**: όπως συνηθίζεται. ~ **εκ τούτου**: κατά συνέπεια, εξαιτίας αυτού που προαναφέρθηκε. ~ **προς**: σχετικά με, αναφορικά με: ~ το δεύτερο σκέλος της ερώτησης θα δοθούν πρόσθετες διευκρινίσεις. ~ **εξής/ακολούθως**: όπως αναφέρεται, περιγράφεται στη συνέχεια: *Η δήλωση του βουλευτή έχει ~: ...*

ώσμιωση η: χημ φαινόμενο κατά το οποίο μέρη διαλύματος διεισδύουν σε άλλο αυτόματα.

ωστότου & έως ότου (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο διακόπτει τη διάρκεια άλλου γεγονότος = μέχρις ότου, μέχρι, ώσπου: ~ (να) *μαζέψω, να έχεις τελειώσει το διάβασμα!*

ώσπου (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο διακόπτει τη διάρκεια άλλου γεγονότος = έως ότου, ωστότου, μέχρις ότου, μέχρι: *Διάβαζε, ~ αποκοιμήθηκε πάνω στο βιβλίο. ~ να φύγουμε, μπορείς να παίζεις.*

ώστε (σύνδ.): ❶ εισάγει πρόταση που δηλώνει λογική συνέπεια, συμπέρασμα γεγονότος, ενέργειας κτλ.: *Διάβαζε πολύ, ~ να καλύψει*

τα κενά που είχε από την απουσία του. = για. ~ δε θα είναι εδώ, αφού έφυγε χθες. = άρα, συνεπώς, επομένως. ❷ εισάγει πρόταση που δηλώνει αποτέλεσμα ενέργειας: Έπαιξε τόσο καλά χθες η ομάδα, ~ κέρδισε με μεγάλη διαφορά. ❸ (στην αρχή πρτ.) συνδέει με τα προηγούμενα εκφράζοντας ενδιαφέρον, έκπληξη, δυσανεξία κτλ.: ~ έφυγε χωρίς καν να μας μιλήσει!

ωστόσο (σύνδ.): (συνήθ. μετά από τελεία, άνω τελεία ή κόμμα) συνδέει προτάσεις που δηλώνουν κτ αντίθετο: *Ήθελα να φύγω, ~ δεν το έκανα. = αλλά, μα. ~, είναι καλός άνθρωπος, κι ας λέει αυτά που λέει.*

ωτίτιδα η: ΙΑΤΡ φλεγμονή του αυτιού.

Από το οἰς («αυτί», γεν. οἰός) + -ίτιδα (παραγωγική κατάληξη που δηλώνει φλεγμονή του οργάνου που δηλώνεται με την πρωτότυπη λέξη).

ωφελώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) επιφέρω θετικό αποτέλεσμα: *Την ωφέλησε η παραμονή στο εξωτερικό για την εξάσκηση της ξένης γλώσσας ≠ βλάπτω, κάνω ζημιά. ❷ παθ. έχω κέρδος από κτ. ❸ τριτοπρόσ. αποδεικνύομαι χρήσιμος ή αποτελεσματικός: Δεν ωφελούν οι γριόνιες. ❹ απρόσ. είναι χρήσιμο ή αποτελεσματικό: Όταν έχει ήδη γίνει η ζημιά, δεν ωφελεί να κλαις. **ωφέλιμος -η -ο**: αυτός που ωφελεί κπ ή κτ = χρήσιμος, ευεργετικός ≠ ανώφελος, βλαπτικός: ~ οδηγίες/αναγνώσματα. **ωφέλεια** η: το κέρδος που έχει κπ από κτ: οικονομική/υλική/ψυχολογική ~. = όφελος ≠ ζημιά, βλάβη.*

ωχρός -ή -ό: αυτός που έχει κιτρινωπό χρώμα = χλωμός: *Το πρόσωπό του ήταν ~ μετά το χειρουργείο. **ωχρότητα** η.*

